Lepturariŭ rumînesc

culesŭ de'n scriptorĭ rumînĭ

pre'n

Comisiunea denumitœ de cœtrœ naltul Ministeriŭ all învœţĭœmîntuluĭ,

aşĭœdĭat spre folosîntĭa învœţĭœcĕilor

de'n clasa V. şi VI. a gĭmnasiuluĭ de sus

de

Arune Pumnul,

Profesorĭŭ de limba şi literœtura rumînœ în gĭmnasiul plennarĭŭ de'n Cernœuţĭ.

Tomul III.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Vieanna.

La c. r. edœturœ a cœrtilor scolástiĕe.

1862.

22 13,1

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

I.

Hurul Cîncellarĭul luĭ Dragoşĭŭ, Domnul Moldávieĭ.

Frînturæ istóricæ, scrisæ de Hurul lætinesĉe, trædusæ de Petru Clœnœŭ, secretarĭul luĭ Stefann ĉell Mare la 1495 în rumînesĉe. *)

(Esplicatæ şi resfiratæ pe înţĭeles de Ḡiorḡiŭ Sœulescul.)

§. 1.

a) Íntrudúĉerea crónicĕeĭ luĭ Hurul.

Crónicæ atingœtoarĭæ de statul pátrieĭ noastre, carea, ca parte de'n Dáĉiea vecĭæ, se numesĉe *Moldáviea*. Astæ crónicæ cuprinde evenemintele şi modul, cum se putú ţiné şi cum se luptæ ţĭara cuntra ḡintelor, carile pre'n încursele salle o înundaræ, dupæ ĉe se desvînæ şi se rupse de cœtræ Ruma ĉea tare, şi nu putú apœrá maĭ mult Dáĉiea, neĉĭ a o ţiné.

---

*) Testul crónicĕeĭ luĭ Hurul.

Iєвod de a moшieĭ noaєтpe pжndъ din Tpaeana Daviea aĸmъ Молдова nъmeшte-ce, ĸъm ea цinъ-ce, шi ĸъm хълъдяĭ ĸъ лimвiле, челле, че ĸъ a̸лor noede ѧnnekъ-o, ѧнтр'ъpma чea чape a noaєтpъ pжтлennilop ѧmnъpъцie din вpяda Pom. дъвжnъ-ce шi maĭ Daviea цiné шi pътяĭ nъ ıътъpъ. Ili iєт iєвod скpiптъ-л-am eъ Хъpъл, тapele кънчelapiъ a лeĭ Boĭъ Dpagoшiъ, ĸъm л'aѳлъĭ скpiпт de'n zъle бътpжne de Apбъ e кanподъке.

Tжnd ce штipe dete dela-p ıъpъцie la dipегъторiĭ тоцĭ, ĸъm чeцĭ шi тжpгapĭ de'n Тръeaeaa Davie тоатъ ръсъпїа-се шi жъpъцi-се ші сате тоате ші dipегъторiĭ тоцĭ ĸъ лerioaniле ші тоцi

Astœ crónicœ scrisu-o-am eu Hurul, marele Cîncellariŭ all luĭ Dragoşiŭ domnul, cum l'aflœĭ script de'n dillele vecĭe de Arbure ducele cîmpestru.

b) Incĕputul crónicĕeĭ luĭ Hurul.

§. 2.

Strœmutœcĭunea legĭunilor rumîne de'n Dácĭea Trœeannœ preste Dúnœre.

Cînd se dete sĕire dela împœrœtíea Rumeĭ la totĭ deregœtoriĭ, cum cetœtile şi oraşiele de'n toatœ Dácĭea Trœeannœ se resipĭá şi se încĕindeá de bœrbarĭ, şi cœ toate satele şi deregœtoriĭ totĭ, pœmintennĭ cu şĭerbiĭ şi poporul tot, cu dobitoacele şi cu bunul (averea) lor tot sœ cure (treacœ) de ceea parte de Dúnœre, strœmutîndu-se în Mesica; de ásfelĭŭ de sĕire cum audĭrœ, totĭ se alteraœ şi în pripœ cu mare ovilinţĭœ (cunşternœcĭune) mérserœ cu totiĭ, sœ se adune la Iaşĭ, în curtea şi reşiedinţĭa legĭuniĭ mareluĭ Trœeann, şi acolo în de sine sœ se consultedĭe cu totiĭ, înainte de a face ásfelĭŭ de strœmutare, şi cînd sosirœ acolo, aflarœ curtea cea mare numaĭ jœrişte (brasœ, ruinœ, stricatœ şi arsœ); cœcĭ deregœtoriĭ legĭuniĭ

тошпеаннїĭ кѫ а лор съĭ шърві ші попял тот кѫ довітоаче ші кѫ вѧпял лор тот съ dívindea Dѧнъре къръ а prímenipe'n Micica. De а таре тоцĭ щіре полззіръ кѧт авзѓ. Ші de а съргѫ кѫ овілъ маре влетъ тоцĭ а се ла Iасі стрънцереа ѧп чеа маре легіоанеĭ карте а Traiann Мареле ш'аколо ѧп decѧпеа слімзеаскъ тоцĭ ѧпанте de атаре прітеапіре. Ші тѫnd коло сосіреа пѫтаче жъріще чеа маре карте аѳѳ. Къ чіĭ dipегъторі легіонхлаĭ врѫdеаĭ xiind ші пѫ маторĭ ші de а вѧпърĭ плінĭ ші вонічіĭ пъміці, пѫ вътрашĭ кѧт а прітеніре'n Micica щіре ла тѫнъ ле сосѫ, пѫ песті а кѫ алалцĭ dерегъторіĭші тошіеннїĭ ѧптревъчіѧне ші слімѳъчеарѫ стеажъръ картеа жъръщі ші ширві кѫ легіоапа спе Капѫвохлаĭ а къръ deaчіndea Dѧнъре. Ші атаре фапт ші пакосте тот Фънтѫіреа ші а ѧлалте легіоане пъміте ші пѫ вътраше ші пѫ de тошіі dipегъторі авереа. Жъръщіръ кѫ тот хлаĭ тот челле марĭ ші тѫndре четъці Капѫвоѫ ші Кіліеа ші Тіра. Ча тошпеаннїĭ ші тоці артанїĭ карĭ вътраші хіреа песті а локхлеа ѧпанте кѫ вътрънїĭ ші тошпеаннїĭ

fiind brudeĭ (crudĭ) la minte şi nu matorĭ (copĭi) plinĭ de avutíĭ şi ostaşiĭ merčenarĭ (simbriarĭ) nu pœmîntennĭ; cum le sosí la mînœ sĕirea de a se strœmutá în Mesiea, nu *pestirœ* (aşteptarœ) a se svœtuí maĭ întîĭŭ cu ceĭalalţĭ deregœtorĭ şi mośnennĭ aĭ ţĭœriĭ, cĭ îndatœ árserœ curtea şi se dúserœ cu legĭunea spre cetatea: *Capul Boului*, pe'ntru a trece de ceea parte de Dúnœre (decîndea) în Mesiea; şi tot ásfelĭŭ de fapte şi dáune fœcurœ şi cellelalte legĭunĭ, care eraŭ simbriarĭe, nu pœmintenne, necĭ deregœtorĭ localĭ cu mośíĭ şi averĭ, árserœ cu totuluĭ tot cetœtile celle marĭ şi mîndre: *Capul Bouluĭ, Hiliea şi Tira.*

§. 3.

Reorgœnnœcĭunea ţĭœriĭ în republicœ dupœ trécerea legĭunilor preste Dúnœre.

Însœ pœmintenniĭ şi totĭ armaşiĭ, cariĭ eraŭ pœmintennĭ, rœmáserœ pe loc pînœ se vor svœtuí cu totĭ bœtrînĭĭ şi mośneniĭ şi în urmœ sœ facœ cum s'ar pœré a fi maĭ bine, şi cum sosirœ cu totiĭ de'n toate pœrţile şi vœdĭurœ ŭœ daunœ aşĭá de mare, foarte mult se ovilirœ (înstristarœ) şi se cuprínserœ de ŭœ adîncœ tœcĕere şi uĭmire, neputînd deścide rostul; dupœ acĕeasta venindu-şĭ în sine începurœ a se consultá, cum sœ facœ, sœ lase seaŭ sœ nu lase focularele lor şi oasele parinţilor şi alle

---

тоцĭ слімзеаскъ ші ѧпгр'ърта кѫт віне къреа-съ-ва фаче-ар. Ші кѫт de'n пърцĭ тоате сосіръ тоцĭ ші аша пакосте маре възѓреа тѫлт овілĭ ші de-а маĭ каре-ва зічере пъръсѫ ші мълкомі шĭ ла ѧптревъчіѧне стеате ші съ тоцĭ а слімзí пѫсъ кѫт фаче-ар лъсаоар верĭ пѫ лъсаоар ветріле ш'алор съĭ стръмошĭ ші пърінцĭ оаселе ші очінелеѫ кѫ а лор съĭ стръмоші сѫнцеле агоніеіте, ѫnde de'n вътрѫне зѓле кѫстъ ші хълъдѓеск. Ші слімзі карі вреавор локхлзі стеа ші кѫт дъцĭ тѫлте хълъдзí кѫ тѫлте фелешагърĭ а лінгĭ, кар ĭ ѧпкърсъ ш'о пекѫ кѫ а сѫнтхлаĭ Dѧпезъѫ граціе ш indхперъ ші а ръткіре ші деактѫ жпанте хълъдзí-ор. Ма очініле ші ветріле ш'а лор съĭ стръмошĭ мошіĭ пѫ лъса-ор. Ші верĭ-че літъ веніо-ар с'о кѫ пітъ ші кѫ саре кѫт оаспецĭ аре хі прітаск'о. Ма вірхеаскъ-і пѫ лі врънеаскъ. Ші пѫсъ ръспхблікъ кѫ новаца тоатъ ші кѫ dірептареа челор datine вътрѫне а лор съĭ ръмленнĭ стръмошĭ. Ші іошор маĭ деаре хі а сама лъареа ші ръткіреа ла марĭ пъсѓрĭ ші

strœbunilor, precum ši mošíea (tĭara) agonisitœ cu sîngele strœbunilor sœĭ, unde acum vietĭuesc de'n dille betrîne ši petrec? Ši încĭeĭcé consiliul, cœ cine va vré, sœ stee pe loc, ši cum aŭ luptat de maĭ multe dœĭĭ în mijlocul a félĭurĭ de ginte, care aŭ încurs ši aŭ înundat pátriea, ašĭá šĭ de acum înainte cu gratiea ši înduperarea (ajutorĭul) sîntuluĭ Dumnedĭœŭ vor biruí (învinge greutœtile) si vor mîntuí pátriea.

Darœ mošíea (pátriea) ši vetrele strœbunilor sœĭ sœ nu le pœrœseascœ, ši verĭ cе ginte vor suprœvení sœ-le primeascœ cu pîne ši cu sare, ca pe oaspetĭ, cĭar de ĭ-ar supune, numaĭ sœ nu-ĭ sterpeascœ; ši ašĭá orgœnnarœ statul dupre tinoarea ši régula dátinelor vecĭe alle strœbunilor sœĭ Rumînĭ, ši pe'ntru ca maĭ ušĭor sœ fiœ de luat sama ši de a se puté apœrá la pésurĭ (nevoĭ) marĭ ši la încursiunĭ, ši pe'ntru a pune šĭ alte trebĭ (afácerĭ) la calle, ši a se strînge dajdiea la tesaurœriat ši decĭmele primitĭelor pœmîntuluĭ, ši cuntribucĭunile de naturalie în grînarele tĭœriĭ, care sœ le dea pœminntenniĭ spre îndestullarea legĭunilor ši simbríea armašilor, ši earœ pe'ntru a judecá pîrele mošnennilor ši alle poporuluĭ cînd vor avé între sine dosadœ ši dodœealœ (cеartœ ši procese), care nu le-ar puté resfirá (pune la calle) šĭoltudĭiĭ ši pîrgariĭ (judecœtoriĭ tinúturilor), verĭ judĭiĭ de vœĭ (aĭ satelor — juratiĭ).

поеаде ші ѧп кале алалте требърї пъпере ші дажделор ла келшъг стрѧпцере ші діжта помпоачелор пътъптълъї ш'а хършиілор ла жъкніцъ, каре съ мошпеаннїї ден пе'нтр'а треава а лор паміте легіоане ші пе'нтр'а дерегъторілор ші арматілор де пъмалъ съмъріеа. Ші пе'нтрѫ сата лъареа а лор мошпеаннї ші попъл пѫреле тѧnd ѧndесѧпе docадъ ші dodъеалъ аве-ар de верї-че лъкрѫ, карї шолтъзїї ші пъргарії верї жъзїї de въї пѫ ръсфіарѣ-ар пътеа ші пѫ ѧп кале пе верї-карї спе пъчъї пѫпеáї ѧп марї цїѫдеце треї тоатъ мошіеа пѫсъ. Di ла тѫпцї пѧп' ла трапа Сіретїълъї ѫп цїѫдец кѫ ѫп маре цїѫde ші преаторї 12 мошіеаннї въторѧпї ші скаѫп астої цїѫдец ѧп Romann пѫсъ-л. Ші de ла трапа Сіретїѫ пѧп' ла трапа Ирѫт ѫп цїѫдец тот кѫ ѫп маре цїѫde ші преатореаиї 12 мошіеаиї въторѧпї ші ѧп Бѧрlad аст скаѫп пѫсъ. Ші de ла трапа Ирѫт па ла трапа Nістрѫ ші Бъсъравіеа тоатъ, ѫп цїѫдец кѫ тот ѫп маре цїѫde ші 12 въторѧпї мошіенї преаторї ші аст скаоп ѧп Лъшѫшпа пѫсъ-л. Ші челле марї цїѫдеце Шолтъзілор

§. 4.

Împœrtĭcĭunea tĭœriĭ ši înarmarea eĭ.

Deregœtoríile ši rešiedintĭele cívile.

Spre asémene scop se împœrtĭ tĭara în treĭ judetĭe marĭ, ši anume: în judetĭul de la muntĭ pîna în apa Siretĭuluĭ, avînd rešiedintĭa în *Roman* cu un mare jude ši 12 pretorĭ mošnennĭ (patriotĭ) bœtrînĭ; all doĭlea judetĭŭ se formé de'n apa Siretĭuluĭ pînœ în Prut, avînd de rešiedintĭœ *Bîrladul* cu un jude mare ši 12 pretorianni patriotĭ bœtrînĭ; all treilea judetĭŭ se formé de'n apa Prutuluĭ pînœ în Nistru cu Bœsœrabiea toatœ, avînd de rešiedintĭœ *Lœpušna* cu un jude mare ši 12 pretorĭ bœtrînĭ mošnennĭ. Atributele acestor judetĭe marĭ eraŭ: de a da povetĭe šĭoltudilor ši judilor de vœĭ, sœ iae sama de decĭmele ši contribucĭunile în nœturalie, precum šĭ de jignicerĭ (deregœtoriĭ preste anone providionarie), asémenne sœ ĭae sama bœeašilor ši fœurarilor (lucrœtorĭ de mine ši metáluri espluatate) precum šĭ birœuluĭ sœrinelor (camerašĭuluĭ Ocneĭ) ši stringœtorilor de tribute ši casierilor (sámešilor); asémenne a pune la calle pre cеĭ cе nu s'ar puté pœcĭuí de cœtrœ šĭoltudĭ ši pîrgariĭ de pe la rešiedintĭe ši de judĭiĭ de vœĭ (aĭ comunitœtilor sœtešcĭ) pe'ntru cертele ši pîrele lor. Îmbele pœrtĭ sœ fiœ datoarie a-šĭ arœtá širul pîrelor salle la acéste judetĭe marĭ, ši de aicе sœ li-se facœ judecata cu direptate.

ші de въї Цїѫzілор съ повацъ dea ші сата лъаре а помпоачелор ш-а хършілор діжтъ. Ші жъкпічеарілор ші въеашілор ші фъзрарілор ші а Окпіі віръѫ ші zлоташілор ші кеалшѫцілор. Ші а лор чеї каре с'ар пѫпъчъї de Шолтъzї ші Пъргарії de ла тѧргърї ші de а въілор Цѫzії пе'нтр'а лор сале dodeеале ші пѫрї ла марї есте цїѫдеце тряѧве пърцї арътаре-аш търътеапеа пѫрелор ші фаче ле кѫ dirептате цїѫdікатъ. Пѫсъ ші пе'нтрѫ повацa ошпії треї марі скаѫпе. Ѫп скаѫп ѧп тѧрг ѧп *Баеа* пѫсъ ш чеала-л *Конс* пѫті. Ші *Конс* кап легіонії хіреа ші сокотітор ші кап Пѫркълавілор ші къпітаннілор а четъцї de ла тѫпте пѧп'ла трапа Съреат ші Бъеашілор di ла Бъї сокотітор. Ші ѫп скаѫп ѫп Іаші пѫсъ-л ші челла-л *Преѳеакш* пѫтіръ кап легеопълъї ші Пѫркълавілор ші

§. 5.

Deregætoríile sĭ reşiedinţiele militare.

Púserœ sĭ pe'ntru regĭmul oştiĭ treĭ scáune marĭ: un scáun în tîrg în *Baea*, şi pe Comîndînte îl numirœ *Consul*, carele sœ fiœ cap legĭiuniĭ, privegĭœtorĭŭ şi cap pîrcœlabilor şi cœpitannilor de cetœţĭ, începînd de la munte pînœ în apa Siretĭuluĭ, asémenne sœ fiœ privegĭœtorĭŭ bœĭaşilor de la bœĭ; all doĭlea scáun se puse în *Iaşĭ* şi comîndîntele se numí *Prefept*, cap legĭiunĭĭ şi pîrcœlabilor şi cœpitannilor de la cetœţĭ din apa Siretĭuluĭ pînœ'n Prut; all treilea scáun se puse în Hiliea şi comîndîntele se numí *Duce cîmpestru*, cap legĭiunĭĭ şi pîrcœlabilor şi cœpitannilor de la cetœţĭ şi cestorilor oficianţĭ preste armaşĭĭ vaselor. Ma (earœ) la Vranşĭova şi la Cîmpu-Lung se púserœ Vórnicĭ dupre dátina vecĭœ, carĭĭ sœ fiœ capĭ judeţĭelor şi bravilor de oaste, ce trebuĭá sœ fiœ înarmaţĭ cu árcurĭ şi toaĭpe (mœcĭucĭ), providionaţĭ cu bœgagĭul lor, şi aşĭá la pósurĭ (nevoĭ) sœ cure (alergĕ) cu totĭĭ la bœtœlíe, şi simbríe sœ nu li se dea; ma necĭ înşiĭ dajde, verĭ decĭmœ, verĭ alte dábile sœ nu dee, şi eara-şĭ ca de'n vecime şi Codrennĭĭ de la codrĭĭ Tigecĭuluĭ sœ fiœ armaşĭ cœlœraşĭ, şi capul lor sœ se numeascœ *cœpitann*, pœstrîndu-şĭ dátinele (privilegĭele) vecĭe.

кънітаннілор дела четъцї дела трапа Съреат пжп' ла трапа Прхт. Ші жп маре скажп дп Кіліеа пжсъ, ші чевла-л *Катиодяке* пятіръ ші кап легеопжлжї ші Пжркълавілор ші кънітаннілор дела четъцї ші квеасторілор de a васълор арташї. Ма ла Врапсовеа ші ла Катполяпгж ворпічїпе a лор datінъ вътржпъ пжсъ ші ворпічї кжт de'n вътржпе zжле, кареа хіреа шї дпапте a лор сале цїждеаце ші de оасте воїпічї къ пяшїї тоцї аркашї кж a лор сале аркярї ші тоаїпе сжт ші кж a лор тот търхат ла пъсярї кяръ ші вінчеаскж-се ші съмвріеа нічї леак деалі-се. Ма нечї пяшїї дажде верї діжтъ верї давіле алте dea. Ші атарї тот datінъ ші Кодрж Теагечї de вътржпе zжле ave-ар, ші чїї тоцї Кодреаннїї сжт арташї къларашї ші a лор кап Кънітапп пятеаръ-се пе a лор сале вътржпе тоате datінї. Ші съ пжсъ чеате dea аркашї ші лъпчеарї вопічї кж Пжркълавї ла маї чеалі марї четъцї местіцї дп тоатъ dinioapa a стареа ла Хотіпо, ші ла Сорока, ші ла Овidea, ші ла Тіра, ші ла Кіліе, ші ла Капжвож,

§. 6.

Gœrnisonarea Cetœţilor.

Dupœ asémennĭ dispusœcĭunĭ se púserœ cete de arcaşĭ şi lœncerĭ, militarĭ cu pîrcœlabĭ pre la cetœţile celle marĭ, mestiţĭ (menitĭ) în toatœ dineoara a stare la *Hotin*, la *Soroca*, la *Ovidea*, la *Tira*, la *Hiliea*, la *Capu-Bouluĭ*, la *Crœcĭuna (Bîrlad)*, la *Halos (Halicĭ)*, la *Frotaşĭ*, la *Neamţĭul* şi la *Sucœava*. Earœ la cetœţĭ púserœ cœpitann tot cu cete de arcaşĭ, precum la *Oituđĭŭ*, la *Tulgişĭ*, la *Roşiţĭea*, la *Creulea* (Crœulennĭĭ pe Nistru), la *Orheĭ*, la *Cahula* (Frumoasa), la *Cœtelina (Cotnarĭ)*, la *Taĭfalea (Tœlcĭ)*, la *Vœsluiŭ*, *Punĝerœcova*, şi toţĭ acĕĭ pîrcœlabĭ, şi cœpitannĭ, şi arcaşĭ, şi lœncerĭ se dœtinŏ (regulŏ) a fi de-a púrurea pœmîntennĭ moşnennĭ şi firesĭ Rumînĭ de'n Dáciea Moldova noastrœ, şi toţĭ bœrbaţĭ matorĭ (coptĭ) şi vînoşĭ, earœ la sœrine (ocne) púserœ cœmœraşĭŭ dupre dátina vecĭœ spre a fi deregœtorĭul singœilor (sœrinarilor) şi prindĭœtorĭul venituluĭ sœrineĭ.

ші ла Кръчжпа, ші ла Халош, ші ла Тотржш, шіла Неатцо, ші ла Сочава. Ші ла четъцеї кънітаї пжсъ кж dea аркашї тот чеате ла Оїтжж, ші ла Тялгіш, ші ла Рошъца, ші ла Кръжлеа, ші ла Орхеаї ші ла Кахжла, ші ла Катіліпа, ші ла Таїфале, ші ла Васлжї, ші ла Пзпцеараковж. Ші чеаї Пъркълавї ші кънітаннї тоцї ші аркашї тоцї ші лъпчеарії дътінъ-съ a хіреа тоцї вътрашї тошіеапї ші хірішї Ръмлеаннї de'n поастръ Молдовъ Dакіеа верї тжnd ші тоцї бървацї маторї ші вжпошї. Ші ла Окпъ віръж пе вътржпа datінъ пясе повацъ a хіреа шіпгъілор ші сокотітор келшжглжї Окпі. Ші съ кж d'олалтъ слім дътінъ тошіеанні тоцї карї пе a лор сале a вжпярї пятінцъ аркашї вопічї de оасте ла a лор сале кярцї аве ар местіцї тоатъ dinioapa кж арче ші кж лъпчї ші кж тоаїпе ші къларашї тоцї ші тжnd аї ла пъс тъмпларе с'ар ші ползалъ тошіеї тошіеапії тоцї кж a лор съї вопічї арташї, карї de царъ Кяртеаннї пятіреа-їкж стеажърї дпкаліче ші ла цїждеацж кърхеаші кяръ ші преацяр лжї маре Цжde влет ла вінчалъ. Ші слімжї ла тъгярї ші ла тарї кодрі ші ла въї четъцжї a Фачеар ачіоар дп марї пъсярї чеалор оатенї de ла катпорї кж a лор сале вжпярї ші ла de ръсъфлж zжле веачінії тошпеаннї ачеале четъцжї фіреа

§. 7.

Militantĭĭ nóbililor seaŭ cœllarĭĭ.

Sĭ earœ cu svat comun se regulœ́, ca pœmîntenĭĭ totĭ dupre putinţ̆a búnurilor salle, sœ ţ̆inœ la curţ̆ile lor arcaşĭ, militarĭ de oaste, mestiţ̆ĭ (gata) toatœ dineoara cu arc̆e şi lœncĭ̆ şi cu toaĭpe (mœc̆ĭucĭ̆) şi cœlœrĭ totĭ, ca la pœ́surĭ (nevoĭ) şi ncursiunĭ, c̆e s'ar întîmplá pátrieĭ, totĭ cu armaşĭĭ lor bravĭ, numiţ̆ĭ curtennĭ de ţ̆iarœ, *steţ̆ier* (în pripœ) sœ încálec̆e şi sœ cure (alergē), fiœ-carele la judeţ̆iul sœŭ, ca sœ meargœ la vincealœ (resbell).

§. 8.

Fortificœc̆ĭunea ţ̆iœrĭĭ cu pœlanc̆e.

Cœtrœ ac̆estea se aşieḑĭœ́, ca la mœ́gurĭ şi la codrĭĭ tarĭ, precum şí la vœĭ, sœ facœ c̆etœţ̆ĭuĭ, care sœ fiœ ac̆ioare (adœpostirĭ) în pœ́surĭ (nevoĭ) marĭ oamenilor de la cîmpurĭ şi averilor salle, şi în tîmp de pac̆e (resuflu) vec̆inĭ moşnennĭ sœ fiœ socotitorĭ (pœḑitorĭ) ac̆ellor c̆etœţ̆ĭuĭ.

сокотіторї. Ші кѫ а тоцї de а олалтъ слім дътінѣ-се діреґъторіі тоцї алеашї хіреа de мошінені ші de вътрѫнї тоцї кѫ ѫndecѫne слім ші чінчї deapъndѫ annї каре-шї дереґъторіѣ верї маре верї мік съ-шї діреґъторіеа цѫпъ ші чеал кѫ omenie цѫпе-ар діреґъторіеа annї чінчі маї хіреа маі ші ла маре діреґъторіе алеасе-ар пе съваї Цѫділе de а въї верї Шолтѫzѫ, верї Пѫргарѣ, верї Жікнічар сосѫре-ар маре Цѫde ші Конс верї Префектѫ ші верї Камподѫкѫ. Ші каре маре Цѫde верї Конс, верї Префектѫ, верї Камподѫкѫ, верї маре Кънітапп ші верї Ворнічї хіоар дъцї треї алеас ші кѫ оамение ші не пъїмат мошіе сървї-о-ар ѫп атаре Кокїл Веакїѣ пѫтеаръсеа ші, тоцї мошінеапї ші вътрѫнї омение мѫлтъ деаї ші деаінтеа кърѫіа-шї вътрѫп ші дереґътор маре ѫп слімърї аівъ шъdеаре ші кѫ албъ тогъ съръдітъ кѫ негре съреаde кѫ рош кънтѫшітъ ші кѫ de арѭінт пастѫрї ѫмбраче-л ші омепеаскъ-л ші а кап скізмітъ кѫ de стежар лаѫрї ші а грѫmazї пѫртареа de аѫр прохаz тоатъ дінъоареа пі'нтра чеа мошіеа тоцї сокотеаск-о ші ѫмбѫпez-о. Ма каре хіклеann верї атъцеѣ с'аре хі верї

§. 9.

Alegœc̆ĭunea deregœtorilor (nobiletatea) şi înseminele lor.

Pre lîngœ ac̆estea aşieḑĭarœ de'n consiliŭ, ca totĭ deregœtorii sœ fiœ aleşĭ de'n moşnennĭ şi de'n bœtrînĭ, şi fiœ-care deregœtorĭŭ, verĭ mare, verĭ mic, sœ-şĭ ţ̆inœ deregœtorîea pe c̆incĭ̆ annĭ de-a-rîndul, şi c̆ell c̆e o-ar tiné cu omenîe, sœ maĭ fiœ pe c̆incĭ̆ annĭ ales la ŭœ deregœtorîe maĭ mare, fire-ar jude de vœĭ, verĭ şioltuḑĭŭ, verĭ pîrgarĭŭ, verĭ jignic̆erĭŭ, sœ se nœinteḑĭe la mare-jude, la consul, prefept, verĭ duc̆e-cîmpestru, verĭ mare capitann, verĭ vórnic, fiœ-care, ales de treĭ orĭ, ar şierbí pátrieĭ cu onestate şi necorupt, sœ se numeascœ copill vecĭŭ, şi totĭ moşnennĭĭ şi bœtrînĭĭ sœ-ĭ dee onoare multœ, şi în consiliurĭ sœ aĭbœ preşiedinţ̆ĭa (şiederea înainte) verĭ cœruĭa bœtrîn si deregœtorĭŭ mare; şi sœ se îmbrac̆e cu togœ albœ sereditœ (gœrnisatœ) cu serede (sereturĭ) negre, cœptuşitœ cu roşĭu şi cu nástură de argint, şi la cap sœ fiœ decorat cu láure de stejar, şi la grumaḑĭ sœ poarte púrure gúler (prohaḑĭŭ) seaŭ gœtin de aur, ca totĭ sœ se îndemne a preţ̆iuí pátriea şi a o îmbuná; ma c̆ine s'ar arœtá vicleann, verĭ amœgeŭ, verĭ prevœricarĭŭ (lucœtorĭŭ de mitœ) de la verĭ c̆ine, sœ se desţ̆iœreḑĭe.

mizdъ лѫар de ла верї-карї ѫп izгannїї din мошіеа dea-се. Ші дътінѣ-се тоцї Цѫzїї a пѫртареа алвъ тогъ кѫ neагре съреade ші кѫ de арѭінт пастѫрї ші dea гѫmaz прохазѫрї de аѫр ш'amѫnъ аѫріт тоеаг ші преаторенїї алве сѫкmане тот кѫ негре съреade ші de арѭінт пастѫрї ші арѭінтіте тоеаце. Ші Конс, ші Преафект, ші Камподѫкѫ тогъ алвъ мѫndрѫ съръдітъ кѫ негре тот съреade ші кѫ de арѭінт пастогї ші de лор прохазѫрї кѫm марї Цѫzї ла гѫmaz ші марї ѫп фълїї мъчѫчї ферекате ші палоше а арм атѫрnате. Ші ворпікѫ а Камполопгѫ, ші ворпікѫ а Врансові ші челл маре Кашітапѫ съреadіте алве сѫкmане кѫ тот неагре съреade ші de арѭінт пастѫрї ші ѫп фълїї мъчѫчї ферекате ші палоше а арм атѫрnате. Ші Пѫркълавї, ші Кънітаннї, ші тоцї Шолтѫzїї, ші Цѫzїї a въї ші Пѫргарїї, ші Біръѣ ші тоцї трівѫнїї ші квеасто-

Se aşĭedĭcé a purtá totĭ judiĭ togœ albœ cu serede negre şi cu násturĭ de argint şi gœtine (prohádĭurĭ) de a grumadĭŭ, şi a mînœ toeag aurit; pretoriennií sucmanne albe, tot cu serede negre şi násturĭ de argint şi toegе argintite; asémenne consulul, prefeptul şi ducele cîmpestru sœ poarte togœ albœ sereditœ mîndru tot cu serede negre şi cu násturĭ de argint şi gœtine (prohádĭurĭ) de áur la grumadĭŭ ca şí marií judĭ; pre lîngœ care sœ poarte mœcĭucĭ marĭ în felií ferecate şi pálosĭe atîrnate la arm; şi vórnicul de Cîmpu-Lung, şi vórnicul Vransoveĭ, şi marele Cœpitann sœ poarte sucmanne albe seredite tot cu serede negre şi násturĭ de argint, şi mœcĭucĭ în felií ferecate şi pálosĭe aninate la arm.

§. 10.

Alegœcĭunea deregœtorilor în dillele luĭ Arbure seaŭ Hurul.

Dupœ ce se regularœ toate acestea şi se púserœ la calle, se aléserœ de sîrg totĭ deregœtoriĭ şi se aşĭedĭarœ în deregœtoríĭ.

(Aicе este lacuna istórieĭ între celle întîmplate dupœ trécerea legiunilor pîne la Arbure, cînd figuraŭ deregœtoriĭ arœtatĭ maĭ jos).

рій, ші сѫташій, ші хотпоцій, ші жоймірій, ші жікнічарій, ші шътрарій алве тот сърдіте сѫкпанне кѫ роше сѫреаде ші де арцінт пастрй ші марĭ дп фълій мъчѫчĭ ші а артѫ тот палошъ? . . . ші кѫт асте тоате дъгінѣ ші съ дп кале пѫсъ де а сѫргѫ ші дірегъторій тоцĭ алеасъ ші дп дірегъторій ашъзѣ-ĭ.

Ла цѫдецѫл Лъпѫшпа.

Маре Цѫде, Комапп Голъĭ ші Преатореаннĭ 12 тошіеаннĭ вътржнĭ: Цѫрцѫ Солка, Мітрѫ Шъпdреа, Влад Nегрілъ, Данчѫ Лока, Солотоп Магепічĭ, Коман Кръѫлеа, Клѫdі Бепга, Моісе Боселе, Комапп Рът, Рѳф Саскъѫ, Влад Пѫрече ші Комапп Власъі.

Ла цѫдецѫл Бѫрладѫлуĭ.

Маре Цѫде, Флореа Чаѫрѫл ші 12 вътржнĭ тошіеаннĭ преатореаннĭ: Клѫdі Бепге, Съла Клъпъѫ, Трохіп Чехапп, Мірол Веавеа-

La judeţĭul Lœpuşna.

Mare jude: Comann Golœĭ şi pretoriannĭ 12 moşnennĭ bœtrînĭ: Gĭurgĭŭ Solca, Mitru Şĭœndrea, Vlad Negrilœ, Dancĭul Loca, Solomon Mageniccĭ, Comann Crœulea, Claudiŭ Benga, Moise Bosle, Comann Rœut, Ruf Sascœŭ, Vlad Púrece, şi Comann Vlasœĭ.

La judeţĭul Bĭrladuluĭ.

Mare jude: Florea Cĭaurul şi 12 moşnennĭ bœtrînĭ pretoriannĭ: Claudiŭ Genge, Sœla Clœnœŭ, Trohin Cehann, Miron Véveritĭœ, Dancĭul Ulĭul, Doroteiŭ Hurul, Nistor Bujorann, Samoil Jora, Samson Dabija, David Tomşĭa, Joleann Dubœŭ şi Tit Balušĭŭ.

La judeţĭul Romann.

Mare jude: Dœlmat Tœutul şi 12 bœtrînĭ pretoriannĭ: Ursul Motĭoc, Nistor Brústur, Moise Verişĭŭ, Mitru Joldea, Gĭurgĭŭ Hudea, Marc Şĭerpe, Sœvin Rusœt, Ilie Budac, Binedipt Bóldur, Nistor Arbure, Dancĭul Rusul şi Iacob Dann.

ріцъ, Данчѫл Ѫлйо, Дорофтї Хѣрѳ, Нестор Бѫжоран, Самоіл Жора, Cimcon Давіжа, Давід Томша, Жолеапп Дѫвъѫ ші Тіт Балшѫ.

Ла цѫдецѫл Romann.

Маре Цѫде, Далмат Тъѫтѫл ші 12 вътржнĭ тошіеаннĭ преатореаннĭ: Ѫрсѫл Моцок, Неастор Брѫетѣр, Моісъ Веаріш, Мітрѳ Жолdеа, Цѣрцеа Хѫdеа, Марко Шарпе, Савіп Рѫсът, Лі Бѫdак, Беапедіктѳ Болdѣр, Нестор Арвѣре, Данчѫл Рѫсѫл ші Іаков Dann. Алеасъ-съ Копс пе Владѳ Тъѫтѳ ші Преафект пе Комапп Болdѣр ші Капподѫке пе Моїсъ Dinга ші маре Кънітапп Тігеачі Мірол Ніколіцъ, ші Ворпік а Капшо-лопгѳ пе Сѣргі Кръшка ші а Врапсовеа Ворпік пе Комапп Сакалѫш. Ші пъркълавĭ алеасесе пе Аксънті Сгоічіо ла Хотіп, пе Ігпат Сако ла Сорока, пе Данчїѫл Макот ла Опdеа, ші пе Комапп Томша ла Тіра, ші пе Логіп Болdѣр ла Каповоѫ, ш пе Ірол Dап ла Кръчѫпа, ші пе Богdапп Міхот ла Халош, ші пе Кліпепт Бѫрсапп ла Тотрѫш, ші пе Ромапп Ѫрсакі ла Неатцо ші пе Ѫрсѫл Солка ла Сѫчеава. Ші Кънітаннĭ алеасе-се

Alese-se Consul Vlad Tœutul ſi Prefept Comann Bóldur ſi Duce cîmpestru Moise Dinga, ſi mare Cœpitann Tigecĕi Miron Nicoritĭœ, ſi Vórnic la Campul-lung Sergĭŭ Crîmca ſi la Vranſĭovea Vórnic Comann Sœcœluſĭŭ. Si pîrcœlabĭ aléserœ pe Acsinte Stroicĭŭ la Hotin, pe Ignat Eticul la Soroca, pe Dancĭul Micot la Ovidea, ſi pe Comann Tomſĭa la Tira, ſi pe Login Bóldur la Capul bouluĭ ſi pe Prob Dann la Crœcĭuna, ſi pe Bogdann Milot la Hœloſĭ, ſi pe Cleminte Bîrſann la Totruſĭ, ſi pe Romann Urſaci la Neamtĭul ſi pe Urs Solca la Sucĕava. Si Cœpitannĭ aléserœ la Ceremuſĭŭ pe Comann.Vœſilcu, la Tulgiſĭ pe Comann Bordĭa, ſi la Oĭtudĭŭ pe Miron Olea, ſi la Agĭud pe Mirœutĭŭ Hanga, la Cahula pe David Púrecĕ, ſi la Crœulea pe Post Bóldur, ſi la Orheĭŭ pe Moise Baluſĭŭ, ſi la Roſitĭa pe Vlad Rus, ſi la Cœtilina pe Mitru Buhuſĭŭ, ſi la Taĭfalea pe Leontin Cogœlceann, ſi la Vœsluĭŭ pe Leontĭŭ Arbure, ſi la Pungĭaracov pre Moise Trohann ſi Birœŭ aléserœ pe Leontĭŭ Grodĭa.

Se aléserœ ſí tribunĭ preste cetele celle de vase: Pilat Flondor, Abram Pojoga, Comann Cĭocann ſi Claudiŭ Baluſĭŭ, ſi cum se mîntuí conſiliul, ſi se púsera la calle trebele, fiœ-care cap cu deregœtoriĭ sœĭ mérserœ pe la pósturile ſi lócurile lor, unde toĭ moſnenniĭ ſi bœtrînniĭ se strînserœ pre lîngœ alle lor

---

ла Чірітъш пе Комапп Васълко, ла Тългіш Комапп Борza, ші ла Оїтъzo пе Міpon Олеа. Ші ла Аџъd Меръъц Ханга, ла Кахъла David Пъріче ші ла Кръълеа пе Пост Болдър, ші ла Орхеаї пе Моїсъ Балъш ші ла Рошъца Влад Ръсъ, ші ла Катіліпа пе Мітрѫ Бъхъш, ші ла Таїфалеа пе Леонті Когълчеанъ, ші ла Васлъїо пе Леонті Арвъре, ші ла Пъпцараков пе Моїсъ Трохапп, ші Біръ̆ алеасе-се пе Леонті Гроza. Ші алеасе-се ші трібънї пе чеалї de Васъ чеате пе Пілат Флондър, ші пе Аврам Пожога, ші пе Комапп Чолкап, ші пе Клаъdі Балъш, ші кът слімъ обършъреасъ ші съ дп кале пъпеаръ кързїа-шї къ а лор съї дерегъторї месті пе а локъшї а меарціреа-шї къ деолалтъ слім съ тоцї мошіеаннії ші вътрънії ла а лор сале марї цъdеаце стръпцеаре-се. Ші алеацеръ-шї ла търгърї тоаті Шолтъzъ ші 12 Пъргарї ші ла каріш Вале ън Цъde ші ън Жъкпічерї ші Келшъцїъ. Ші тоцї хіреа вървацї de omenie ші маторї ші мошіеннї. Ші вопічії а оасті di легеоапї ші чеате ла кързїа-шї скаъп тоцї стръпцеаре-се ші дпа'нтеа вътрънілор мошіеннї ші а лорсъї марї каніте алеацеръ-шї пе а лор съї квесторі ші сѫташі ші хотпоцї ші жоімїрї ші шътрарї. Ма тоцї хіреа вървацї маторї ші мошіеннї ші хірішї Рътленнї de мошіе.

Ші съ тоцї ла а лор сале ветре дпвъртежъ̆ къ inima тоатъ ла лъї сънтъ̆ Dъmпezъ̆ граціе ші дпdъперъ. Ші къ чеа datinъ вакъ мълт дп тікпъ хълъdъі. Савaї лінгї мълте шътраше а лъмії кътріеарі влема ші мошіеа поастръ дп църіле дппъръції Рътленнілор ші пе а коло мълт пръdареа ші zъmintітъръ ші dodeеале мълте Фъчеа-ле ші дпкъркацї се дпвъртежъ ші аоареа ші вопічї de а поштрі къ пъшії похтїа а влема dечindea Dъпъре ші пърцї лор Фъчеа-ле de плеап ші ші'нтра чеа нічї леак а лор поштрі docadъ ші dodъеале нічї dъпъоаре кътезаръ а Фаче-ле верікът леак zъmintітъръ верї глогозалъ мошіеннілор къ пъшії Фълъеасъ лок а гъсіреа спе къста а лор сале сълаше дп шътріле а лор сале. Ші къ чеа тот datinъ ціпеа-съ ші Рътленнії din Галічеа ші de ла Съверіп каре Мънтепеаска пътеаръ-съ. Пъшїкът ън кап маї маре пе скаъпе тоате пъсъ-шї ші пътеаръ-л *Бапп* кът de'n вътрънe zъле пъміръ-съ капъ легеонії дела Съверіп четате. Ма алалцї dечindea Dъпъре Рътленї паготе ші daвіле мълте пъцірь dела дппъръціе маї каре кънdъеаї пъ Фъсърь дп zъзеле Рънтлеп-

judetĭe marĭ, ſi cu svat comun aléserœ la toate tîrgurile ſĭoltudĭ ſi cîte 12 pîrgarĭ, ſi la fiœ-care valle un jude, un jigniceriŭ (anonariŭ) ſi sámeſiŭ, totĭ acestĭa eraŭ bœrbatĭ de omenie, matorĭ ſi moſnennĭ, totĭ bravĭ de oaste în legiunĭ, ſi cetele se strînserœ la scáunul sœŭ fiœ-carele, ſi înaintea bœtrînilor moſnennĭ ſi allor salle cápete marĭ aléserœ pe aĭ sœĭ cvestorĭ ſi centuriunĭ (locutininĭ), stegarĭ (flœmurarĭ) ſi ſĭœtrarĭ (tindarĭ, mœgestrĭ castruluĭ); totĭ acestĭa eraŭ aleſĭ bœrbatĭ matorĭ, moſnennĭ ſi firesĭ Rumînĭ de pátrie.

§. 11.

Incurſiunile ſi emigrœcĭunile dupœ orgœnnœcĭunea tĭœrĭĭ, ſi cum aĭ noſtri eraŭ crutĭatĭ de bœrbarĭ.

În urma acestor operœcĭunĭ, totĭ se înturnarœ pre la focularele lor, sperînd de'n toatœ ínima la 'ndupera (ajutorĭul) ſi gratiea (mila) sîntuluĭ Dumnedĭœŭ; cu atare rînduealœ petrecurœ mult tîmp în ticnœ (liniſcĕ) deſí ginte multe ſĭetraſĭe (migrœtive) cutriere alle lumiĭ venirœ (blemœrœ) pre'n pátriea noastrœ,

în curînd în tĭœrile împœrœtíeĭ Romannilor, pe unde fœcēaŭ multœ prœdare sĭ sminte sĭ supœrœrĭ, sĭ apoĭ se înturnaŭ încœrcatĭ cu jáfurĭ; aorea îmbia sĭ bravĭ de aĭ noștri a blemá cu dînsiĭ decĭndea Dúnœriĭ sĭ le fœcēá sĭ lor pœrtĭ de pradœ: pe'ntru acēea nicĭ ŭœdinioarœ nu cutedĭarœ a facĕ la aĭ noștri supœrare sĭ dosœdĭ, seaŭ verĭ cît de putinœ smintiturœ, seaŭ împuldĭealœ pœmintennilor, cœ cu dînsiĭ se ajutá, de aflá (esplorá) lócurile, pe unde sœ descálecĕ sĭ sœ înfigœ córturile lor.

§. 12.

c) Orgœnnœcĭunea tĭœrĭĭ Muntennescĭ.

Tot cu asémenne rînduealœ se tineaŭ sí Rumînĭĭ din Galicēea (muntenneasca) sí de la Severin (Olt), carea se numesĕe *Tĭara Muntenneascœ*. Acēstĭa púserœ cîte un cap maĭ mare pe toate scáunele, sĭ-l numirœ *Bann*, ca de'n vecĭŭ, cap legĭunĭĭ de Severin.

нілор ѧмпъраці кѫт ѧмтрѣрта досъдеаі съ тѫnd сѣí ла ѧмпъръціе Гречіĭ чіеа невръпіторі ші хікленнĭ хііnd дабіле ші накосте ѧн тот ѕна Ръмленнілор пѫnea ле. Ші савaĭ ѕн ремлеann de леак ла дірегъторіĭ пѫneaръ, хіріш Гречі (чіеа) лор тоцĭ дірегъторіĭ трімітеарea ші чіеа тѫлт досъдеа-ĭ. Ші атаре маĭ пѫ ръвдареа фанте пѫтеаръ съ ѧн літвъ деате кѫ алалцĭ а лор съĭ фрацĭ чеантĭ de'n Дакіеа поастръ ші кѫт літвъ нрінсъ деаĭ дѫнера пѫ тѫлт нестĭ ші съ вine местіръ ші пѫта ші ръкошĭ ші тоцĭ дірегъторіĭ Гречĭ ѵчісъ ші фѣгърі ші новаца а лі хіре dintр'а лор съĭ мошненнĭ ръмленнĭ Кап рѫдікъ-шĭ не Петре ші не Асап фрате-со ші не Іоп а лор тот фрате ші тѫлтъ накосте фъкъръ ші dодъеалъ ѧмпъръцієĭ къшпаръ ші тѫлтъ dінтр'жтве нърцĭ моарте ші тъчелъріе тѫтплъ-се. Ма тѫлте дъці вінчі ші фѣгърі оастеа ѧмпъръцієĭ ші съ пѫшĭ тѫлт нѫтіпцĭъ ші кѫ тотълăĭ тот строшіреаĭ, къ Гречіĭ кът пѫта еек фълошĭ ші атъцеĭ, ма пѫ вървацĭ сім кѫт пошгрі ръмленнĭ ші пошгрĭ осепцĭ татарĭ. Ші кѫ стеатът атаре ръмленĭĭ тоцĭ dечіndeá Dѫпърĭĭ десфъкъръ-се de a лор вътржнъ ѧмпъръціе каре кѫ хіклешгг ші кѫ васпе о Гречіĭ ѧнкѫмътаръ ші лор рѫдікъ-шĭ дістінітъ ші врѫdіе ші въноаеъ ѧмпъръціе ші не Петрѫ ѧмпърат лор весті́т. Ші сѫнтѣл Пана дела вътржна Ромъ таре трімасъ-ĭ ѧмпърътеаскъ короанъ.

Ші арънdіea чеа ѧмпъръціе крескѣ ші нѫтіпцъ-се ші въношасоръ кѫт се Гречіĭ ѧнфрікаръ ші стідірea савaĭ а кітірea

§. 13.

d) Formarea împœrœtĭeĭ Rumînilor de la muntele Em.

Ma Rumînĭĭ cēĭalalтĭ decĭndea Dúnœriĭ, pœtirœ multe supœrœrĭ sĭ împovorœrĭ cu dábile marĭ de la împœrœtíea (Bidĭantinœ), ca cē felĭŭ nícĭ ŭœ datœ nu fúserœ în dillele împœratilor Romannĭ, precum în urmœ îĭ dosœdĭaŭ, cînd se suirœ la împœrœtíea romannœ Grecĭĭ, cē sînt împilœtorĭ, lácomĭ sĭ viclennĭ. Acēstĭa împuneá angœrĭĭ sĭ dábile asupra Rumînilor sĭ apoĭ mœcar un Rumîn de leac nu rînduĭaŭ în deregœtorie, cī pre totĭ deregœtorĭĭ îĭ trimiteaŭ firesĭ *Grecĭ* de aĭ lor, sĭ aicĕ venind îĭ împilá foarte mult. Atarĭ fapte nu-le maĭ puturœ suferí Rumînĭĭ de'n Mesiea sĭ se întĭeléserœ cu cēĭalalтĭ fratĭ aĭ lor Rumînĭ, cēstĭ de'n Dácĭea noastrœ, sĭ cum cœpœtarœ promisíune, cœ-ĭ vor ajutà *(duperá)*, nu mult întîrdĭarœ *(pestirœ)*, se pregœtirœ *(mestirœ)* bine, sĭ îndatœ se revoltarœ sĭ ucĭserœ pre totĭ deregœtorĭĭ Grecĭ sĭ-ĭ fugĕrirœ, sĭ apoĭ îsĭ aléserœ cap sœ le fiœ dintre aĭ lor mosnennĭ Rumînnĭ pre fratĭĭ Petru, Asann sĭ Ioann. Acēstĭa multœ dáunœ fœcurœ Grecĭlor, sĭ cœsĭunarœ

леак dодъеаск'о пѫта кѫт dea-ĭ неатотені кѫ а лор салле фете. Ші кѫт чіеа фрацĭ трѣіреа ші фіĭ а лѣĭ Іоп въноаеъ цънѣ ѧмпъръціе аста а ръмленнілор ші а Вългарілор. Ма кѫт мѣрі а лѣĭ Іоп фіĭ, стеатът Гречіĭ афлѣ а фелешагѣрĭ хікленнĭĭ ші тоці мошteaннĭĭ ѧмпъръцієĭ врѫdeaĭ хііnd andecъne zъmintітѣрĭ ші docade въгаръкѫ а лор салле Гречештĭ васпе, кѫт мошtennіі andiесъne рѫкоші вінчіаръ-се ші фѣгъреá чеала не чеала ші к'ачеале накосте чеĭ марĭ dірегъторĭ кѫт въгѣръ ші маĭ ѧмпъръціеа а цінеа-се пѫ поатесе хііnd dъблатъ ші dizвжнатъ каріш вреаръ трасъ-шĭ локърĭ ші дъръві ѧмпъръціеа ші вірѕі леа пѫшіĭ; ші прea ѧнніĭ кнаĭ пѫтеаре-се ші кнĭ dечĭ ші кнĭ Domnĭ ші пѫсе сфършіреа ѧмпъръціеĭ чеаĭ врѫde, каре кѫт арънdіea креск'ѣ кѫ чеĭ маторĭ ші мінтошĭ вървацĭ чі ѧнапте фѫ, арънdіea ші къѕѣ съ dizвжнѣ ші dizмъдълърі, къ кокопіĭ врѫгĭ савaĭ кѫт аре хіреа, тот врѫгĭ еек ші кѫ звърътоаре ментĭ. Ма поастръ Молdовъ ші Мѫнтенеаска хііnd тоцĭ дірегъторіĭ мінтошĭ вътржнĭ ші маторĭ вървацĭ авѫръ алеашĭ de мошненĭ ші de вътржнĭ не а лор

dodeele (tulburœrĭ) împœrœtíeĭ, sĭ de'n îmbe pœrtile multœ moarte sĭ mœcelœríe se tîmplŏ́, maĭ multe dœtĭ vinc̆irœ si fugœrirœ Rumînĭĭ oastea împœrœtíeĭ, sĭ însĭĭ se putinţĭarœ (împuternic̆irœ) mult sĭ cu totuluĭ tot stropsirœ pre Bidĭantinĭ, cœ Grec̆ĭĭ sînt numaĭ lœudosĭ sĭ amag̃eĭ, ma nu sînt bœrbaţĭ ca Rumînĭĭ noştri sĭ ca oaspetĭĭ Rumînilor, Tœtarĭĭ, sĭ cu atare steamœt (mod) toţĭ Rumînĭĭ dec̆indea Dúnœre se desfœcurœ de vec̆ia lor împœrœtíe rumînœ (Bidĭantinœ), pe carea o încumœtarœ (usurparœ) Grec̆ĭĭ cu viclennĭĭ sĭ cu minc̆ĭunĭ; sĭ ridicarœ loru-sĭ împœrœtíe osebitœ, brudiœ (tînœrœ) sĭ vînoasœ (tare) sĭ pe Petru îl proc̆iœmarœ împœrat loru-sĭ, sĭ sîntul Papa de la vec̆ia Rumœ c̆ea mare îĭ trimise coroanœ împœrœteascœ. Ac̆eastœ împœraţíe rœpede crescú, sĭ se întœrí, c̆ît se înfricarœ Grec̆ĭĭ sĭ stîng̃inirœ (contenirœ) mœcar a cug̃etá c̆ît de puţin, sœ o maĭ bînteascœ (dodeascœ), fœrœ numaĭ înc̆epurœ a nemoti pe princ̆ipiĭ Rumînĭ cu fetele lor; sĭ c̆ît trœirœ ac̆estĭ fraţĭ sĭ fiĭ luĭ Ioann, ţinurœ vînoasœ împœrœtíea ac̆easta a Rumînilor sĭ Bulgarilor.

сале вътржне датĭ цінѣ ші а лор тошіе ші ръспъвлікъ кът дпапте де'n вътржне зъле ашъзъ-шĭ чеĭ мінтошĭ а лор вътржнĭ Ші маĭ хът дпкоаче посадіръ ші вжпошарь-се ші мълт де вішвгл пътжптълвĭ пътінцъ-се, къ сжптѣ Дѣмнезъ ші преа кърата сжпта Мареа Вергюра́ ші дпдѣнера рътві-ĭ. Ші прінсъ маĭнѣ прімірea лінгіле, че надъ авъръ съ не а íчea влемі акърь devindea Дѣнъріĭ ші не'нтр' ачea мълт веак ші вінчеале кѣ чеале спѣркате лінгĭ авърът ижп съ dizвърь́ de алор надъ веаке ші дпdірепть́-шĭ калеа ніп Папоніеа ніп Apdeал ші не ла нърціле Кржтвлвĭ. Ші съ шí Ѳнгюріі мълт пятінць́, къ вінчіръ ші вірвíá не тоцĭ Дячіĭ ші Domніĭ Ржтлеппілор devindea мѣнцілор din Apdeал. Ші се пятінць́ ші Леахіĭ. Ші къта́ ші чіїа ші чіїа а вірвíреа ші чеасті а поастрі тошіĭ ші мълте кѣ пѣшіĭ вал ші вінчеалĭ авърът. Ші а оаре Ѳнгюрії вірвíá не чеĭ de ла Северін ші дела Галічea рътлеаннĭ, карĭ актѣ Мѣнтеаннĭ пѣміръ-се пъп'че коло превеаци de ла фъгъраш Дѣка Padѣ Negрѣ кѣ мълцĭ рътлеаннĭ ші съ фръцí кѣ Баннѣл ші дпвѣпź-се кѣ тошпнепіĭ ші Domn лорѣшĭ пѣміръ'л ші Кап ла тоате оастеле ші фъкź мълті вінчеалĭ кѣ Ѳнгюрії ші скъпарь а маĭ вірѣеаскъ-ĭ Ѳнгюрії. Ма чеалор рътлепп devindea мѣнцілор ѣнгюрії вал мълт фъчеа-ле, хіind пѣшіĭ дп дърављрĭ мълте. Ші de маре пъс мълцĭ лъса-шĭ тошіеа

§. 14.

Decœdinţia împœrœţíeĭ Rumînilor de'n Mesiea.

Ma, cum murirœ fiiĭ luĭ Ioann, aflarœ Grec̆ĭĭ steamœt (ocœjune) a unelţí felĭurĭ de viclennĭí, sĭ toţĭ moştennĭĭ împœrœtíeĭ fiind bruđeĭ (brudátec̆ĭ-necopţĭ), Grec̆ĭĭ cu fábulele lor bœgarœ între eĭ întrig̃ĭ sĭ discordiĭ sĭ ure, înc̆ît moştennĭĭ, împœrecindu-se de sine, se vinc̆irœ (resboirœ) sĭ se fugœrĭá unul pre altul. Dec̆ĭ deregœtorĭĭ c̆eĭ marĭ (gubernœtorĭĭ) cum vœđĭurœ ásfelĭŭ de dáune, sĭ cœ nu se maĭ poate ţiné împœrœtíea, fiind dœunatœ (debilatœ) sĭ desvînatœ, care cum voirœ, trase lócurĭ sĭ dœrœbí (sfœsić́) împœrœtíea, preste carea domnirœ eĭ însĭĭ, numindu-se unĭĭ Reg̃ĭ, altĭĭ Duc̆ĭ sĭ altĭĭ Domnĭ; sĭ aşĭá se puse cápœt împœraţíeĭ c̆elleĭ brude (crude) care, precum rœpede crescú cu bœrbaţĭĭ c̆eĭ matorĭ sĭ mintosĭ c̆e stœturœ de la înc̆eputul eĭ, de asémenne rœpede cœđĭú, se desvînć́ sĭ se desmœdulć́ cu cuconiĭ (junĭĭ) bruđĭ, cœ ac̆estĭa verĭ cum ar fire, tot bruđĭ sînt sĭ cu minţea lor sburœtoarĭœ.

ші очініле ші кърь ла поĭ пъп' ші Драгош фіѣ Богdанвлвĭ Domn Мъръшвлвĭ кѣ фрате-со Баліца непоцĭ лвĭ Ion Алексі чел маре дмпърат кѣ 4352 мошпеннĭ ші вопічĭ de оасте кѣ а лор касъ ш кѣ а лор съĭ шървĭ съгарĭ ші кѣ довітоаче ші кѣ тоате а лор салле вѣнърĭ кърь ла поĭ ші дп зза Рѣсалілор сосź коло жпde ш'актѣ Кътшĭ лвĭ Драгош пѣтеаръ-се ші коло дп шътрі кѣстź пжп' тоатпа, чі сокрѣ-со Болдър жѣделе челл маре de Бърлad деаті штђре ла тоцĭ бътржнĭĭ ші мошпеннĭĭ ші ла тоцĭ дірегъторіĭ ші съ ла Іашĭ дп мошіĭ мілжок стржнціре-се ші слімзіреа прімірea-ĭ, верĭ нѣ прімірea-ĭ пр'іншĭ? . Ші de олалтъ слім ешí кѣт прітеаскъ-ĭ фрацĭ ші д'о корепіе еек кѣ ѣшіĭ тоцĭ ші дпвѣпе-ĭ, къ атар пъс ші мълт пъдѣв лъсаръ-шĭ тошіеа, ветріле ші очініле. Ші ла тоці локърĭ de адъпост ші очінĭ deadi-ле, кжт ле сосж пе а лор салі сълаше, ка ші пѣшіĭ тълѣеаскъ ші ръсвфлі кѣ а лор съĭ фрацĭ. Ші тѣnd ла аппѣ фѣ не бътржна датінъ а се дірегъторіĭ алеаціръ ші се мошпеннĭĭ тоцĭ кѣ Кокіĭ веакĭ ші кѣ бътржнĭĭ ші кѣ дірегъторіĭ ла Іамі стржнцеа дпвіаръ ші не пѣшіĭ ла чел маре слім, ші алеасъ а Баіа Конс пе Драгош ші пе фрате-со Пъркълавѣ ла Неатцо ші пе Стефанн фіѣ-со Къпі-

§. 15.

Starea Moldo-Rumînieĭ în alœturæcĭune cu Imperiul Mesieann-Rumîn.

Ma Moldova noastrœ sĭ Muntenneasca avînd pre aĭ sœĭ deregœtorĭ mintosĭ bœtrînĭ sĭ matorĭ bœrbaţĭ, alesĭ de'n pœmîntennĭ dupre vecĭele datine, cunserbarœ pátriea lor sĭ república ca sĭ maĭ înainte în ḑillele bœtrîne, pe'ntru cœ pre cĕĭ mintosĭ sĭ matorĭ asĭeḑĭarœ în deregœtorĭile statuluĭ, dupœ care ţĭœra se împoporœ́, se învînosĭœ́ sĭ se putinţĭœ́ mult de'n abundînţĭa pœmîntuluĭ, cœ sîntul Dumneḑĭœŭ sĭ prea curata sînta Mariea Vérgura înduperœ-ĭ (le ajutœ́) sĭ retuĭa-ĭ (îĭ apœrá), sĭ începurœ a nu maĭ primire în ţĭarœ ḡintele, cĕ se deprinsese a cure din Moldova, pe'ntru a trecĕ preste Dúnœre, sĭ de acĕea mult tîmp avúrœm vinĕealœ (resboĭŭ) cu acĕlle limbĭ spurcate, pînœ se desbœraræ de a lor depríndere vecĭœ sĭ-sĭ îndireptarœ callea pre'n Panóniea, pre'n Ardeal sĭ pre la pœrţile Crîmuluĭ.

(Cápœtul Crónicĕĭ luĭ Arbure, sĭ începutul Crónicĕĭ luĭ Hurul.)

тапп ла Оїтвz ші съ ші ѧпсвръ кѣ Анна фата лвї Комапп Тъвтѣ чел ѧппаінтеа фѣ а Баіа Копсх, ші тѣлцї алалцї, карї кѣ Драгош веніръ с' алеасъ ла дірегъторіі. Ші аст фапт тѣлт міпіса краіѣл Ѳнгврілор ші местї оастеа лвї ші ѧпдѣперъ-л ші ѧптъратѣ дела Бечіѣ ші Леахіі ші кѣ таре пъпадъ пъѣшіръ ѧп тошіеа поастръ ші ѧптр'ѣртъ-ле жърішті лъсá. Ші съваї пім еа штіре маї ѧпапте деа лор пъѣшалъ лъаръ. Ма ші тѧпd еастъ гъміптітѣръ ші пакосте възвръ-се кѣ стежерї марї де'п тоате пърцї кѣт фѣлцерѣ кѣръ паінте-ле дірегъторіі тоцї, карї кѣ а лор сале легіоане ші чеате ші тоцї тошпеаннії ші вътрѧпії кѣ а лор сале кѣртеанне чеате ші тоцї оамепії де сате кѣ топоаръ ші кѣ коасъ пѧп' ші матроапеле ші тѣеаріле тоате лвѣ ашѧпъ че пътѣ апѣкá, лапче, топор, коасъ, кѫцът, верї тъчїѣкъ, ші де а валта кѣ вървації лор, кѣ фрації ші а лор съї фії, кѣт съреапе жіганії тѣрсъкътоаре ші кѣт орвї тоцї хіреа, сѣпра пъгѧпілор, а лор съї врѣжташї арѣпкаръ-се ші меареѣ гѣле треї спреазечі вінчіръ, нічї леак деате ле ръсѣфлѣ пѧп кѣ тотблвї тот контінірѣ-ї ші фѣгърі. Ші гопіръ пе Ѳнгврї ші пе Бечеаннї пѧп' ла трапа Тіса

e) Resbélurile cu vecinïĭ, sĭ starea Rumînilor de'n Transilvaniea sĭ Ungariea.

§. 16.

Persecucĭunile Ungurilor. — Negrul Vodæ de'n Transilvaniea în Galicĕea. (Ţiara-muntenneascœ.)

În urmœ se putinţiarœ mult sĭ Ungurïĭ, cœ vinĕirœ sĭ **dempá peste toţĭ Ducĭĭ sĭ Domnïĭ Rumînilor, decĭndea munţilor de'n Ardeal, se putinţiarœ sĭ Lesĭĭ, sĭ cœtaŭ sí cĕĭa sí cĕĭa a-sĭ supune ţĭœrile noastre, pe'ntru care avúrœm cu dînsiĭ multe vinĕelu (resbélurï) sĭ val; sĭ a oarea (uneorï) Ungurïĭ învingĕá pe Rumînïĭ cĕĭ de la Severin sĭ de la Galicĕea, carïĭ acum se numesc Muntennï, pînœ cĕ emigrœ́ acolo de la Fœgœrašĭŭ ducĕle *Negru* cu mulţĭ Rumînï sĭ se înfrœţí cu Bannul sĭ se îmbunœ́ cu mošnennïĭ, carïĭ, apoĭ îl numirœ loru-sĭ Domn sĭ cap la toatœ oastea, sĭ purtœ́ multe vinĕele cu Ungurïĭ sĭ scœpœ́ pe Rumînïĭ de acolo a maĭ fi învinsĭ sí domnitï de Ungurï.**

§. 17.

Dragošĭŭ, sĭ emigrœcĭunea de la Marmaţiea în Moldova.

Ma, Rumînilor cellor decĭndea muntilor de'n Marmaţiea sĭ Ungariea, fœcĕá-le Ungurïĭ val mult, fiind împœrţiţĭ în maĭ

ші пе Леахї пѧп' ла Ліов. Ші коло Молдовепії стеате а локѣлвї доъ съптъмъпї ѧп ръсѣфлѣ арсъ ші прѣдѣ тот че афлѣ. Ші тѣлтъ моарте ші тъчелърie de тржтве пърцї тътплъръ-се, кѣ маї пѣ съмвї пътжръ-се кѫт пътаї пі апоштрі алеасърѣ-сѣ ш' астрѣкъ-ї ші с'афралъ 7134 вопічї морцї de легеоане ш'а тошпеаппілор чеате. Еар' плегвіцї ші слвтіцї цепѣпе тѣлтъ. Плегвіръ-се ші Копсх Драгош ші кѣтпатѣ-со Болдвр Камподвкех, ші Голъї Цѣделе ші Шървѣ таре Капітаппѣ, ші тѣлцї тошпеппї вътржпї ші тѣлцї кокопї врѣдеаї ші Матроапе, ші хіпd таре поштрі вndеazацї, верї карї пъгжпї апѣкареа-ї, вїї хъвѣчеа-ї кѣ топоаръле, пѣ лъсареа саваї впѣл кѣ гѣле. Мѣрі ші 172 тошпе-

multe pœrtĭ sĭ de mare pœs (necadĭŭ) multĭ îsĭ lœsarœ pátriea sĭ eredĭesíile (mosíile) sĭ emigrarœ la noĭ, pînœ sí Dragosĭŭ, fiĭul luĭ Bogdann, Domnul Murœsĭuluĭ, cu frate-sœŭ Bœlitĭa, nepotĭ luĭ Ioann Alecsi, împœratul cell mare, sĭ cu 4352 mosnennĭ sĭ bravĭ de oaste cu allor familiĭ sĭ sĭerbĭ sœgarĭ, carii, cu dobitoacele sĭ avutul lor emigrarœ la noĭ, sĭ în dĭŭa de Rusalii sosí colo, unde sĭ acum se numesce: *cîmpiĭ luĭ Dragosĭŭ,* sĭ acolo custarœ (petrecurœ) în córturĭ pînœ toamna; darœ socru-sœŭ Bóldur judele cell mare de Bîrlad, dede scire la totĭ bœtrînii sĭ mosnennii sĭ la totĭ deregœtoriĭ, sœ se strîngœ la Iasĭ în mijlocul tĭœriĭ, sĭ se consultarœ, sœ-ĭ primeascœ, verĭ sœ nu-ĭ primeascœ? Si se învoirœ sœ-ĭ primeascœ, cœ sînt fratĭ sĭ de ŭœ semintíe cu dînsii totĭ, sĭ sœ-ĭ îmbunedĭe, cœ de amar pœs (nœcadĭŭ) sĭ de multœ asuprire lœsarœ si pátriea, focularĭele sĭ eredĭesíile (mosíile) lor; sĭ la totĭ le déderœ Moldo-Rumînii adœpost sĭ eredĭesíĭ (mosíĭ), cîtle ajunse pe'ntru familiile lor, ca sí acestĭa sœ se adumbredĭe sĭ sœ resufle împreunœ cu fratii lor.

§. 18.

Dragosĭŭ sĭ Mœrmœtiennii alesĭ deregœtorĭ în républicœ.

Si cînd, la annul fu dupre dátina vecĭœ a se alege deregœtoriĭ tĭœriĭ, se strînserœ la Iasĭ mosnennii totĭ. Copiii vecĭ sĭ cu bœtrînii sĭ cu deregœtoriĭ, îmbiarœ sí pe dînsii la consiliul

---

annĭ вътржнĭ ші марĭ чінчĭ мошненнĭ Кокі веакĭ Пілат Чеавръ ші Комann Беанга ші Ісак Болдвр ші Тіт Арвяре, ші Аврам Баліка, мярі ші чеал маре а Тігеачіѣ Къпітann Геанге, ші а Врансове Ворпік Неагрілъ, ші Хотін Иъркълавѫ Бох, ші мярі шí Трівянĭ, ші Къпітannĭ, ші Хотноцĭ, ші Жоймірĭ, 92. Ер' вървацĭ de a сати оаменĭ ші мѫеарĭ, ші вржделі, ші шервĭ съгарĭ мѫлтъ цепѫне мярí ші плеагяí. Ма сѫптѫлѫ Дѫмпезъѫ дѫпераръ пе-а лор поштрі ші вінчірѫ ші ръсвірѫ кѫ тотѫлѫĭ тот ші пъгжнĭ тоцĭ ші 'нтр'алор салі мошĭ фѫгъръ-ĭ. Ші кѫт вінчіре ші пакосте атаре Унгярії пъцъреа кѫ чеаї de ла Беачĭ Немцĭ ші кѫ алор съĭ тоцĭ чеĭ дѫперъ хълъдѫірѫ поастръ мошіе кѫ паче ші кѫ тікпъ ѧпкеїацĭ анĭ шъсъ. Къ пѫшĭ веарĭ каре маĭ доdъаск о пѫ кѫте-

cell mare, sí aléserœ la Baĭa consul pe Dragosĭŭ, sĭ pe fratesœŭ pîrcœlab la Neamtĭul, sĭ pe Stefann, fiĭul luĭ, cœpitann la Oltudĭŭ. Acesta se însurá cu Ana, fata luĭ Comann Tœutul, cell ce înainte stœtú consul la Baĭa. Multĭ altii, carii emigrarœ cu Dragosĭŭ se aléserœ la deregœtorii.

§. 19.

f) Cáusa rœsboĭuluĭ Ungurilor în cuntra Moldo-Rumînilor fu ospitœletatea, ce dœdurœ refugĭtuluĭ Dragosĭŭ cu aĭ sœĭ.

Aat fapt all Moldo-Rumînilor, carii primirœ pe refugĭtii Ungariei, mîniœ mult pe regele Ungurilor; decĭ, mestí (prepœrœ) oastea luĭ, ajutat sí de împœratul de la Vieanna sí de Poloni, şi cu mare furie încúrserœ în pátriea noastrœ, lœsînd în urmœ-le numaĭ jerisce (árderĭ) fœrœ a decĭerá maĭ întîĭŭ resbel, încît nimene nu se însciintĭœ maĭ nainte de încursiunea lor. Ma sí cînd se vœdĭú astœ sterpire sĭ dáunœ fœcutœ de eĭ în tĭarœ, cu stéger mare (în pripœ), ca fulgerul, cúrserœ de'n toate pœrtile, înainte deregœtoriĭ totĭ cu legĭunile sĭ cetele lor, apoĭ totĭ mosnennii sĭ bœtrînii cu cetele lor curtenne, dupœ acestĭa totĭ oamenii de pre'n sate cu topoarœ sĭ coase, pînœ sí matroanele (cocoanele, gĭupînesele) sĭ muĭerile, toate luarœ a mînœ, ce puturœ apucá, lancе, topor, coasœ, cutit verĭ mœ-

---

zарea. Ма кѫт сім Унгярії фълошї се пѫ огоірea пѫтѫ шј се кѫ Леахії кѫтътъ кѫт ші пѫшіĭ трѫфашї ші фълошї сім ші а'ndeсѫпе слімѕіръ кѫт вінче-ар ші кѫ тотѫлѫĭ ръсве-ар ші лор агоniceаскъ мошіе ші флатъ ші пі Тътарĭ ші пі Къзачĭ ші пі Рѫшĭ de атъціръ-ĭ а-ĭ дѫпера ші'n несѫтцѫте местіръ-се ші преацĭѕр къ тоцĭ пе пърцĭ тоате Молдава пъвѫшѫ ші маре глогозеалъ ші зѫмінтітѕръ фачѫръ ші тоцĭ de лок атѫпъ пѫп'ла хпх апѕкѫ армъ вървацĭ ші мѫĭарĭ ш кѫконĭ топоаръ ші лъпчі ші коасъ ші пѫ пеаті прецĭѕр dipeагъторілор ші мошпеаннілор ші вопічілор de оасті кѫра. Ші кѫт съреапĭ хіреа de спѫркѫ тъта а цепѫнĭ лінгĭ ѧпекацĭ възъndѫреашĭ мошіеа сѫпра лор арѫпкаресъ ка оргĭ ѧп пърцĭ тоате ѧпкъераре-сѫ ші тереаѫ ѧп перъсѫфлѫ вінчаре-сѫ ші цінѫ чеа вінчеалъ de'n сѫп Петрѫлѫĭ ацѫп

cĭucœ, şi de a valma cu bœrbaţiĭ, cu fraţiĭ şi fiiĭ lor, ca brutele sirepe (selbátice) muscœtoarie, şi, ca cum arfi fost toţi orbi, se aruncárœ asupra pœgînilor neamicilor sœĭ şi vincirœ-ĭ (bœturœ-ĭ) treĭ-sprœ-dĭece dille mereŭ nu le déderœ resuflu neci leac, pînœ ce-i înfrînserœ cu totuluĭ tot şi-ĭ fugœrirœ; aşĭá alungarœ pe Ungurĭ şi pe Becennĭ (Viennedĭ) pînœ la Tisa, earœ pe Poloni pînœ la Leina (Lemberg). Putinĭ scœparœ de'ntr'înşiĭ, şi acolo Moldovenniĭ stéterœ locoluĭ doŭe sœptœmînĭ în resuflu, pe unde árserœ şi prœdarœ tot ce aflarœ, şi se învîrtejirœ (înturnarœ) încœrcaţi de pradœ, de scule, de dobitoace şi de mulţi şierbi. Multœ moarte şi mœcelœrie se timplœ în acest resbel de'n îmbe pœrtile, maĭ nu se poate semuí cîtimea cœdiuţilor, numaĭ aĭ noştri se aléserœ şi se astrucarœ (înmormîntarœ) şi se aflarœ 7134 de bravĭ morţi de'n legiunile şi cetele mošnennilor: earœ, plœguiţi (rœnniţi) şi ciuntiţi genune multœ (multime): plœguirœ-se (rœnnirœ-se) şí consulul Dragoşiŭ şi cumnatul sœŭ Bóldur ducele cîmpestru şi Golœĭ judele şi Şicerb cœpitann mare şi multi cuconi (junĭ) brudeĭ şi mœtroane, şi fiind aĭ noştri *(undedĭaţi)* pornitĭ, verĭ pe care pœgîn apucaŭ viŭ, hœbucĭa-ĭ (bucœţĭa-ĭ) cu topoarœle, nu lœsaŭ macar unul cu dille. Murirœ 172 mošnennĭ bœtrînĭ şi cinci mošnennĭ marĭ, copiĭ veci: Pilat Ceaurul, şi Comann Benga, şi Isac Bóldur, şi

---

пжп' ла сжпта маре Марie anno 6791. Ші къ а Dомнезъ сжптъ Граціе ші dоперареа сжптеĭ маре Маріеĭ къ тотълуĭ тот пъгжнĭ вінчіръ-се, ші тоцĭ ръзгіръ-се кът маĭ алтъ пъ ръмасъ ле dea фачіреа, чі кътаре дп котро кареĭ скъна пъте-ар къ съ таре ползъ ші дпфрікъ dі мълта а тржмъе пърцĭ тъчелърie. Ші пе лок плеанъ тот ръмасъ ші чеал а лор търхат ші жъкіла тоатъ ші къ сафлетъ къцĭ зиле авъръ пътаĭ скъпаръ ші мълт пълъсаръ-ĭ пестe ші тоцĭ вонічі ші мошneаннĭ карĭ теаферĭ хіреа ръмашĭ меастіре-се дп църіле челор пъгжнĭ пъвъшалъ фаче-ор, ші Беапга Прefеактъ къ мошneаннĭ ші deperъторіĭ ші къ алеашĭ вонічі влетъ dечіndea мънцілор дп Ардеал ші пжп' ла Бъda пръдаръ ші жъръштіръ, дп Лешаска дптръ къ їоцалъ маре ші пръдъ ші жъръштіръ тот пжп ла Краков. Ші Болdър Капподжкъ dечіndea Нiстръ трекъ къ мошneаннĭ ші deperъторіĭ ші чеал марĭ капітанн Балъшĭ къ алор съĭ воінічĭ алеаш пънъдіръ ші пръдъ ші жъръштіръ тот пжп' ла трана Бяхъл ші се тоцĭ de плеан

Tit Arbure, şi Avram Balica, murí şi Benga cell mare cœpitann **de Tigecĭŭ,** şi Negrilœ vórnicul de Vranşova şi Boul pîrcœlab de **Hotin, murirœ** şí tribunĭ, şi cœpitannĭ, şi locutininţĭ şi centu**riuni 92;** earœ bœrbaţĭ de sate, oamenĭ şi muĭerĭ, şi brudeĭ (junĭ) **şi şierbi** sœgarĭ (armiferĭ) multœ genune murí şi se pleguí. Ma, **sîntul Dumnedĭeŭ** duperé (ajutée) la aĭ noştri şi vincirœ (învínserœ) şi rœsbirć (respínserœ) cu totuluĭ tot pe pœgînii toţĭ **şi-ĭ fugœrirœ** în tĭerile lor, şi dupœ ce pœtîrœ atare vîncire **şi dáune,** Ungurii cu Nemţii de la Becĭŭ şi cu toţĭ acĕia ce du**perarœ** (ajutarœ), petrecú pátriea noastrœ cu pace şi cu lini**şce încĭeĭaţĭ** annĭ şieşe, cœ numiţii verĭ cariĭ nu cutedĭarœ a **ne maĭ supœrá.**

§. 20.

g) All doile resbell cu Ungurii. — Incursiunile Moldo-Rumînilor în ţĭerile neamice.

Ma Ungurii fiind lœudœrosĭ şi deşierţĭ, nu puteaŭ a se ogoí **(astîmperá)** şi se cumœtarœ (aliarœ) cu Poloniĭ, cariĭ de asé**menne sînt trufaşĭ** (mîndri) şi lœudœrosĭ (fœlosĭ), se consultarœ **între sine cum ar supune** şi cu totuluĭ ar rœsbire (cœlcá) şi ar **cucerí ţĭara noastrœ,** şi flœtarœ (întetirœ) la acĕasta şi pe Tœ**tarĭ, pe Cœdĭacĭ** şi pe Rušĭ, amœgindu-i sœ-ĭ dupere (ajute), **şi pe nesimţite mestirœ-se** (se prepœrarœ), şi, încungĭurînd **Moldova, o** încœlcarœ toţĭ de'n toate pœrtile şi fœcurœ ŭœ mare **glogodĭealœ** (alarmœ) şi învœluire; atuncĭ toţĭ Moldo-Rumînii **apucarœ armele** a mînœ pînœ la unul, bœrbaţĭ şi muĭerĭ şi co-

---

къркацĭ ші di шървĭ ші di dовітоачі въртеажъреа ші дп тоаті еасті вінчеалі дп деактъ поеadea аста търі пътa мошneанні ші deperъторі ші матроане ші коконі de a мошneаннілор 990. Еаръ de легеоане воінічĭ ші de чеате ші въвацĭ a сатi ші тжргърĭ хъладнічĭ 1393. Ші сжптълуĭ Dомnezъ граціе тъта ползъіръ ші фрікаръ тоцĭ прінсъ пъгжнĭ къ маĭ пъ dъdъеалъ ші зъмінтік къtezаръ верĭ карĭ фъче-ар поастре мошіе. Ші тжnd фъ ла anno 6796 съ піскопіĭ ші попіĭ ші тоцĭ мошneаннĭ ші вътржнĭ ші ші кокіĭ веакĭ ші dіръгъторіĭ стръцніръ-се алеаціре фаче-ар deperъторіlор ші omineаскъ пе чіĭ, карĭ къ dірептате цънъ-шĭ dіръгъторіа

conĭ (junĭ) lœncĭ, topoarœ, şi coase, şi nu pestirœ (întîrdiarœ) a cure (a alergá) înpregĭurul dregœtorilor, mošnennilor şi bravilor de oaste, şi vœdĭîndu-sĭ tĭara înnecatœ de atîta spurc de genune (multime) de limbĭ, se aruncarœ aĭ noştri ca fere sirepe asupra lor, şi ca orbĭ în toate pœrtile se încœĭerarœ la luptœ cu eĭ, şi mereŭ în neresuflu vinceĭrœ-se (se bœturœ) de'n ajunul Sîn-Petruluĭ pînœ la Sîntœ Mœriea Mare annul **6791 (1283)**, şi cu a sîntuluĭ Dumnedĭœŭ gratie (milœ) şi duperarea (ajutorĭul) Sînteĭ mare Marieĭ, vinceĭrœ-se pœgînĭĭ cu totuluĭ tot şi totĭ resbirœ-se (respínserœ-se), cît nu le maĭ remáserœ alta de a fácere, ci cœtarœ care în cotró ar puté scœpá, cœ tare se poldĭuirœ (îmbuldĭrœ) şi înfricarœ de multœ mœcelœríe, urmatœ de îmbe pœrtile. Toatœ prada neamicilor remase pe loc şi tœrhatul (provedĭunea) şi jepila (bœgagĭul) toatœ, si numaĭ cu súfletul scœparœ cîtĭ avurœ dille, şi mult nu-ĭ lœsarœ a pestí, cœ fœrœ întîrdiare totĭ braviĭ şi mošnenniĭ, carii remáserœ téerĭ, mestirœ-se (se prepœrarœ) şi fœcurœ încursiune în tĭœrile acellor pœgînĭ, şi ádecœ consulul Dragošiŭ cu mošnenniĭ, deregœtoriĭ şi cu braviĭ alesĭ blemé (se duse) decindea muntilor în Ardeal, şi prœdarœ şi aprínserœ pînœ la Buda. Earœ Benga prefeptul cu mošnenniĭ şi deregœtoriĭ şi cu braviĭ alesĭ întré cu iuĭiealœ în Lešieasca şi prœdé şi arse tot pînœ la Cracóviea; apoĭ Bóldur ducele cîmpestru cu mošnenniĭ şi deregœtoriĭ trecú decindea Nistruluĭ, şi Balušiŭ, marele cœpitann, cu aĭ sœĭ bravĭ alesĭ încurse şi prœdé şi arse pînœ la Apa Buhuluĭ, şi totĭ se

пе бътржна датінъ. Дпъпте діреґъторіĭ тоцĭ алеасъ ші трѣрнъ отеанї пе чіеа, карії кѫ діпептате діреґъторіеа пѫртъ-шĭ кѫт вацъ бътржна датінъ. Ші кокіĭ веакі пѫтеаръ-се пе Драгош пе'нтрѫ пѫртареа а доъ дъцї кѫ бървъціе конеклатѫ. Ші пе Бепга Преафект ші пе Болдѫр капподѫкс, ші пе Чеажр, ші пе Нікоріцъ, ші пе Тъѫтѫ, ші пе Арвѫре, ші пе Балвш таре Кънітапп, ші пе Мікот, ші пе Хѫрѫ, ші пе Жолдеа, ші пе Веаверіцъ, ші пе Моцок, ші пе Тотша, ші пе Кржтка, ші пе Чолпапп, ші пе Рошка, ші пе Рѣсът, ші пе Магепіч, ші пе Верещ, ші пе Жора, ші пе Бох, ші пе Хліо, ші пе Шарпе, ші пе Бѫчѫт, ші пе Геапге, ші пе Голлъĭ, ші пе Лока, ші пе Котжп, ші пе Дѣвъѫ, ші пе Въежлко, ші пе Рът, ші пе Хапга, ші пе Борза, ші пе Іацко, ші пе Dinra, ші

înturnarœ îmcœrcatĭ de pradœ şi de dobitoace. În toate acĕste vincele (bœtœlíĭ), în încursiunea asta de acum, murirœ numaĭ mošnennĭ **990**, earœ bravĭ de legĭiunĭ şi de cete, şi bœrbatĭ de sate şi tîrgurĭ locuitorĭ **1393**, şi de'n a sîntuluĭ Dumnedĭœŭ gratie (multĭœmitœ) totĭ pœgînĭĭ prínserœ atîta poldĭuire (îmbuldĭre-sfiealœ) şi înfricare, cœ de ací nœinte verĭ care nu cutedĭarœ a face pátrieĭ noastre supœrare şi smintealœ.

§. 21.

h) Nœintœcĭunea în rang. Rœsplœtintĭa şi triumful dat de pátrie cellor bravĭ.

Dupœ acĕasta, la annul **6796** episcopiĭ şi popiĭ totĭ, mošnenniĭ şi bœtrînĭĭ şi copiiĭ veceĭ şi deregœtoriĭ se strînserœ, sœ facœ alégere deregœtorilor şi se omeneascœ (recompensedĭe) pe acĕĭa, cariĭ cu dreptate tinurœ a lor deregœtorie, şi, dupœ dátina vecĭœ, înœinte aléserœ deregœtoriĭ totĭ şi pre urmœ recompendĭarœ pre acĕĭa, cariĭ cu dereptate îşĭ purtarœ deregœtoríea, cum învatĭœ dátina (legĭuirea) vecĭœ, şi denumirœ copill vecĭŭ pe Dragošiŭ pe'ntru purtarea consulatuluĭ de dóŭe dœtĭ cu bœrbatíe, şi pe Benga prefeptul şi pe Bóldur ducele cîmpestru (în principat sînt numele lor).

Cariĭ totĭ în dœtĭ multe furœ alesĭ la deregœtoríe şi cu direptate şi cu dor (dĭel) rœtuirœ-sĭ (apœrarœ) pátriea pînœ la bœtrînetíe, remáserœ pleguitĭ şi învœlidĭ (mutilatĭ), pe'ntru

пе Кріш, ші пе Dann, ші пе Ждеаке, ші пе Корвін, ші пе Жолдеа, ші пе Ботош, ші пе Чороїѫ, ші пе Рѫе, ші пе Пѫріче, ші пе Вълтѫр, ші пе Ферес, ші пе Дѫтвравъ, карї тоцї дп дъцї тѫлте алеашї ла діреґъторіе фѫ ші кѫ діпептате ші кѫ дор ръткіреа-шĭ мошіеа пдп' ла вътржпеце сосж плегзіцї ші слътіцї, ші екіспї, ші тждрі алве тоце ші кѫ де стежар лавре ші кѫ кочії гѫле треї къръ-ї ші крънічїа маї пічії кѫт апїй мошіеа отепеаште ші плътеаште дорѫ ші вітежіеа ші слоага мошпеплор каре цжпшї діреґъторіеа кѫ отеапіе. Ші деактѫ антеа отепеаскъ-ї тоцї ші *кокіĭ веакі* пѫтеаскъ-ї. Ші 'нтрѣрта а овдршіреа тоателор есте датінї кітіръ піскопіĭ ші попіĭ ші тоцї вътржнії ші мошпеапнії *Domn* а ръдікаре-шĭ кап тоателор скажпе а хіреа. Ші дп de-

acëasta decorë-ĭ cu mîndre togĕ albe şi cu láure de stejar şi îĭ purtarœ cu cocĭĭ (carœ de triumpf) dille treĭ şi-ĭ preconidĭá craĭnicĭĭ: cœ pátriea aşĭá recompenseadĭœ dorul (dĭelul), brœvura, şĭerbĭtiul şi credintĭa pœtriotilor, carĭĭ şi-aŭ tinut deregœtoríea cu omeníe, şi de acuma sœ-ĭ onoredĭe totĭ şi sœ-ĭ cunoascœ de *copiĭ vecĭ*.

i) Înfiintĭarea domníeĭ în locul repúblicëĭ.

§. 22.

Alégerea luĭ Dragoşiŭ de Domn credĭtar.

În urmœ, dupœ complinirea tuturor dátinelor astora, deliberarœ episcopiĭ şi popiĭ şi totĭ bœtrînii şi moşnennii a redicare Domn şi cap tuturor scáunelor. Decĭ totĭ stéterœ în de sine la întrebœcĭune cu deregœtoriĭ şi cu braviĭ de oaste şi se consultarœ şi aflarœ cu calle a se pune Domn, însœ cu toate dátinele lor bœtrîne (rœndueala lor vecĭœ), şi aléserœ pe Dragoşiŭ Domn a fire scáunelor şi vodœ (ducĕ) pe oastea toatœ, şi i-se supúserœ totĭ deregœtoriĭ, şi totĭ îl primirœ cap lor, şi povatĭœ, si-ĭ déterœ a mînœ grapœ (ádecœ scëptru), şi spre a fi destint de altĭ deregœtorĭ şi de copiiĭ vecĭ, i-se dœtinŏ (legĭuí) a purtare la cœcĭulœ peannœ albœ, mîndritœ (decoratœ) cu cap de boŭ şi cu pietre pretioase, şi fiind de gen împœrœtesc şi dirept

сѫпе не ⸗нтревъчїѫне стеате тоцї кѫ деретъторіїшї кѫ воїнічїї а осте шї слітѫї шї афларъ Domn кѫ кале а хіреа, маї кѫ тоате челле датіне вътрѫне алор сале. Шї алеасъ не Драгош Domnѫ а хіреа Скаѫнелор шї водъ не оастеа тоатъ шї і съ тоцї діретъторіїсѫнсе шї пріmі-л тоцї лор кап шї новацъ. Шї деате-ĭ а тѫнъ грапъ шї сне дестінат хіреа де алцї діретъторї марї ші де кокії веакї дътінь а ѫртареа ла къчїѫлъ алвъ папъ тѫndрітъ кѫ кашевоѫ шї кѫ скѫmпе кетрі. Шї хііnd de'n pod ⸗мпърътеск ѫ шї дірептѫ ръмлеann съ дътінь domnіea ⸗n podѫл лвї. Шї de'n маї вътрѫнї кокії веакії 12 хіреа слітащї ⸗n чеа маре а Domnѫлвї преаторіе, кѫ чїїа Domnѫл ⸗нтревъчїѫнї шї слім а Фачеар пінтр'а оштіїтреавъ, шї пінтр' алте треавърї ші пъсърї а мошіеї. Шї пінтр'а мошneannілор нѫре, карї аръта-с'ар ла дірептатеа Domnѫлвї а ръсфіраре-ар. Шї астъ маре деретъторіе дъ-

Rumîn, se legĭuí domníea în familiea luĭ, tot acmú i-se aléserœ doĭ-sprœ-dĭecĕ dintre copiiĭ vecĭ, cëĭ maĭ bœtrînĭ, consiliarĭ în pretoríea (divannul) cëa mare a Domnuluĭ: cu acëstĭa Domnul sœ facœ consiliŭ pe'ntru întéresele oştiĭ şi pe'ntru alte întérese şi pésurĭ (nevoĭ) alle pátrieĭ şi pe'ntru pîrele moşnennilor, carĭĭ s'ar arœtá la direptatea Domnuluĭ spre a se resfirá (judecá).

§. 23.

Domníea eredĭtarœ, şi 'n cadĭŭ de stíngerea fœmilieĭ drœgoşianne sœ se aleagœ Domn de'n copiĭ vecĭ.

Cœtrœ acëasta tot acmú se dœtinŏ (legĭuí) ca stingîndu-se dinœstíea luĭ Dragoşiŭ, astœ mare deregœtoríe a Domníeĭ a fi numaĭ la copiiĭ vecĭ şi atunci tot bœtrînii şi moşnenniĭ cu altĭ deregœtorĭ sœ-l aleagœ.

Tot în adunarea acëasta se dœtinŏ (votŏ), ca şĭerbiĭ sœgarĭ (înarmatĭ) pe'ntru vîndĭarea de pátrie în întĭelégerea avutœ cu pœgînii, care se adeverĭ în vinëlele urmate, cînd cëĭa încúrserœ în pátriea noastrœ, sœ se destĭœredĭe peste Dúnœre.

Earœ Vodœ (ducële) Dragoşiŭ mult bine şi cu mare dor (dĭel), ca un pœrinte fiœ-cœruĭa, tinú Domníea annĭ patru, lunĭ

тінъ-се ла кокіївеакї тѫma a хіреа ⸗n вак шї тот алеацереаї вътрѫнії шї мошneannіїкѫm алалцї деретъторї. Шї ⸗n слімѫ еста маї съ дътінь пе тоцї шервіїсъгарї пінтр'а лор хікленнії, карї съ адівърсї авѫтъ кѫ пъгѫнії ⸗n вѫпчеаліле, карї фѫ, тѫnd чїїа въѫвшъреа шї мошіеа ноастръ ⸗n izranie deачіndea Dѫпърії деате-се.

Шї Водъ Драгош кѫ тѫлт бine шї кѫ маре дор пъріnte кѫm кърѫіа-шї аре хі аннї патрѫ, лѫнї шапте шї zѫле треї Domnіea цѫпѫ, шї ла вътрѫнеце сосът хііnd de аннї 86 сфѫршът деатъ-шї шї съ ла Domnie пѫсъ фътѫ-со *Сшефann Водъ* че шї *Cac* zікѫ-і. Шї кѫ атаре стеатът шї датінї цънѫ-съ ноастръ мошіе шї кѫ тѫлтѫ бine хълъдсї пѫп' актѫ кѫ а сѫнтѫлвї Dѫmпezъѫ граціе шї dѫneръ.

Істѫ izвod ⸗n чеа варъ тѫnd Арвѫре Хатmannѫ шї Болдѫр ворнікѫ шї Драгош ворнік шї костеа Пахарнікѫ дакъ ръzвім шї фѫгърі не Леашї ⸗n вінчеала че авѫт ла кодрѫ Kozminѫлвї ⸗нтрѫ

ſiepte ſi dille treĭ, ſi sosit fiind la bœtrînetĭe de 87 annĭ îſĭ dede finitul, dupœ care se puse la Domníe fœtu-sœŭ *Stefann Vodæ*, cẽ ſi *Sas* dĭcu-ĭ, cu atare steamœt (autoritate) ſi dátinœ (rœnduĭalœ, ordine) se ținú pátriea noastrœ ſi cu mult bine riuí (petrecú) pînœ acmú cu a sîntuluĭ Dumnedĭœŭ gratie (har) ſi dúperœ (ajutoriŭ).

§. 24.

Incĭeĭata crónicẽĭ luĭ Hurul.

Ast origĩnal în cẽa varœ, cînd Arbure Hatmannul ſi Bóldur vórnicul ſi Dragoſiŭ vórnicul ſi Costea Pœhárnicul, deacœ resbim (respínserœm) ſi fugœrírœm pe Leſĭ în vinceala (bœtœlíea), cẽ avum la codrul Cosminuluĭ ſi întrárœm în țiara lor, ſi toatœ Podoliea o prœdárœm, îl aflœ script (scris) pe lœtiníe, limba noastrœ cẽa vecĭœ, de Hurul, marele cînchellarĭŭ all luĭ Dragoſiŭ Vodœ, la curtea unuĭ boerĭŭ mare leſĭesc, Viſnovsci de'n Leina, ſi-l apucé Dragoſiŭ vórnicul, carele, fiind Sultann tœtœrœsc, nu-l putú pricẽpe, cẽ ar fi, ſi fiind nemotenie de pe fœtul sœŭ Dumitraſcul, ginere-mĭeŭ, dede-mi-l mie, ſi cumu-l vœdĭuĭ, am poftit a-l scriptí (prescrie) pe rumînie, ſi mœ poftí ſí cu-

---

лп царá лор ші тоатъ Подоліеа прадá ші жърăшті афлъ-л скріпт не лътініе лімва поастръ чеа бътржнъ де Хяръ чеал маре канцълар лъĭ Драгош водъ ла къртеа кнзĭ маре воеар леашъскъ Вишоскі de'n Ліов ші анъкъ-л Драгош ворнікъ, каре хііnd тътърескъ Сълтанн нъ-л нътă прічеапе че ар хі ші хііnd къ тіne неатотеніе de не фътъ-со Дъмітрашко ţінері-теĭ деате-л міе ші кътъ-л възвĭ нофтіі а-л скріптí не молдовеннie ші тъ нофтí ші къскръ Драгош а-ĭ скріптí ші лъĭ сѣреатъл іста каре скосъ-л-ам а токмá діпе чеал ізвод скріпт de ихяръ вътржнъ, Дъмпезъŭ поміпеаскъ-л, къ ні лъсъръ штіре de вътржпеле датінí а тошіеĭ поастре ші хііnd лп ръсъфлъ актă ші лп пане de тоате пърцí скосъ-л-ам діпе лътініе ші скріптъ-л-ам къ тжпа теа лп тжргъ лп Васлвĭŭ веапіт хііnd къ Мъріеа са Домнъл постръ Стефапп Водъ чеал Маре лп апно 7003 (1495) лъпа Апріл 13, ші сне креазаре ам іскал ші ам пъс ші печеатеа теа.

Петръ Клъпъŭ віал Спътар іскал.

(L. П.)

scru Dragoſiŭ a-ĭ scripti ſi luĭ copiea asta, carea scosu-o-am întocma de pe cẽll origĩnal, script de Hurul bœtrînul (Dumnedĭœŭ pomeneascœ-l, cœ ne lœsé sẽire de dátinele vecĭe alle pátrieĭ noastre), ſi fiind în resuflu acmú ſi în pace de toate pœrtile, scosu-l'am de pe lœtiníe ſi scriptu-l'am cu mîna mea în tîrg, în Vasluiŭ, venit fiind cu mœríea sa Dnmnul nostru Stefann Vodœ cẽll mare, în annul 7003, (1495), luna Aprile 13, ſi spre credĭare am subscris ſi am pus ſi sigillul mĭeŭ.

Petru Clœnœŭ, mare Spœtar, semnœĭ.

II.

Patrevangẽliul.

(Tipœrit la Brœſĭov nœinte de 1580. Dupœ analectele *D. T. Cĭparĭŭ.*)

§. 25.

Testul sîntuluĭ evangẽliŭ de la Mateĭŭ, XVIII. 1—17.

(Лп времеа ачеea) апропіаръ-се ученічіĭ къ̀тръ Ісус гръind: *„amś ціne maĭ маре есше“* лптрх лпъръціеа черĭхлхĭ? ші кĭетъ Ісус прхпкхл, ші-л пхсе лп міжлок de еĭ, ші zice: дерепт гръеск воўъ, къ *„сѣ пх вѣ лптоарсеш ші сѣ фіцĭ ка фечіорíĭ“*, пх вецĭ мерце лптрх лпъръціеа черĭхлхĭ. Челла че се ва смерí ка прхпкхл ачеста, ачелла есте маĭ маре (лптрх) лпъръціеа черĭхлхĭ. Челла амх̀ че ва прімі фечіор аша лп нхмеле мĭеў, *„міne прітешше“;* еаръ челла че ва зъблжznі de ачепітĭ мітхтеĭ, че кред лптрх міne, маĭ хпор лхĭ аре фі съ-шĭ спжnzре ъъ *ржшніцъ а сашхлхĭ де чеафа лхĭ* ші съ се афхnde лп вóлвура мърíĭ. Ваĭ лумíĭ de зъблazнъ (скъndал); невое есте амх̀ а вені зъблazпеле; лпсъ ваĭ de отхл, че зъблazпе лптклъ. *„Е сѣ ше-аре тжпа ша сеаš пічіорхл шъš зъблжznі-ше: шаĭе еа ші леашъдъ елл дела шіпе“;* маĭ

бine-цї есте съ мерцї ⰰⰽⰽ віеацъ скїои сеаў слът, декжт доўъ мжнї шї доўъ пічїоаре авжnd арънкат съ *фіе* ⰰⰽⰽ фокъл вечїлор. Шї съ те окїъл тъў (cmiнтеште) зъклъзнеште, скоате-л шї-л леапъдъ dела тine: маї бine-цї есте кў ъп окїў съ мерцї ⰰⰽⰽ віеацъ, декжт дої окї съ аївї шї арънкат съ фїї ⰰⰽⰽ їазъръл de фок. Вегїаці-въ съ ну ведецї (cmiнтіцї) ънъл de ачештї мітътеї. Гръеск амў воўъ, къ ⰰⰽⰽцерії лор нърърea въd фаца татълъї мїеў ⰰⰽⰽ черїў; бine амў фїїъл отенеск съ кауте шї съ мжнтъеаскъ перiції: *„че вѣ воўѣ паре?“* съ аре фі нештine de оameнї ўъ сътъ de ої, шї ва рътъчí de'n ⰰⰽⰽселе ъпа, аў ну ва лъсá ноўъ zечї шї ноўъ ⰰⰽⰽ пъдуре шї се ва дъче de ва къутá рътъчїта? *шї сѣ афле еа*, de-адевър гръеск воўъ къ бъкърасе-ва de еа маї вжртос декжт de челле ноўъzечї шї ноўъ перътъчїте. Аша ну е воїа ⰰⰽⰽпаіптеа татълъї востру de ⰰⰽⰽ черїў, съ неаръ нече ънъл de ачештї мітътеї. *Е сѣ грішіръ ціе фрашеле шѣў, шасѣ шї облічешше елл адінсере шї ачелла сжнгър, шї сѣ ше аскълшаре, афла-верї фрашеле шѣў. Е сѣ ну шine аскълшаре, ѣа кѣ шine еаръ ънъл саў дої, кѣ де ⰰⰽⰽпшре росшкреле а дої сеаў а шреї тършкрїї сжпш шош граїъл. Е сѣ ну аскълшаре еї, сиѣпе ла бесе́рікѣ, е сѣ де бесе́рікѣ ⰰⰽⰽчеиъръ а ну сокоші:“* фіъ ціе ка ъп пъгжп шї ватеш.

Obsærbæčiune. De'n lócurile čelle subtrase în acest §. se vede, cœ scriетorĭul a trebuit orĭ sœ fiœ slœveann, orĭ sœ fiœ šĕiut maĭ bine slœvonešče; pe'ntru cœ în ačellea nu e vorbit dupœ firea limbeĭ rumîne. Čine ar pune ačelle dĭčerĭ derept modell, dupœ care sœ scriœ rumîniĭ: ačella ar bajocorí limba rumînœ!

III.

Tîlcul evanḡelielor.

(Tipœrit la Brœšĭov nœinte de 1580. Dupœ analectele *D. T. Čiparĭŭ.*)

§. 26.

Dumíneca a dĭečea dupœ annul noŭ. Tîlc la testul evanḡeliului dela Luca, XIII. 10—17.

Derept cîte lúcrure merg oameniĭ la beséricœ?

Дерепт патръ лъкръре мерг оameнiї ла бесерікъ, кът аколо попа съ спъїъ кувжптъл лъї Dъmnezъў сфжнта Еванцеліе ⰰⰽⰽ літва, пре каре гръеск оameнiї съ пътет ⰰⰽⰽцълеце ної тішелатеа. Че фолос е лор dакъ попа гръеште ⰰⰽⰽ літвъ стръінъ ръмжнілор сжрвеште de ну ⰰⰽⰽцълег, сеаў спре алтъ літвъ че ну вор ⰰⰽⰽцълеце аскълтъторіi. Кът zіче Павел апостолъл кътръ коріптеnї, (CVIII. 5.) zіче: аша шї вої кжnd кў літвї гръіцї dъnde ну dацї ъп кувжпт адевърат; кът поате ⰰⰽⰽцълеце от, че е гръіт? фі-ва амў de вецї гръі ⰰⰽⰽ вжпт: de ⰰⰽⰽ каре ⰰⰽⰽвъцътъръ съ ⰰⰽⰽвеце тішелатеа. ⰰⰽⰽ че кіп требъеште а чінстí пре Dъmnezъў шї чіне е Dъmnezъў шї ної крештінiї слъціле лъї, ⰰⰽⰽ че кіп пътет фаче шї віа dъпъ воїа шї лъсата лъї, шї ⰰⰽⰽ че пътет сфінцí нъмеле лъї. Аічїа требъеште кът попа съ фіъ штіторїў кърцілор; аша ва пътé ⰰⰽⰽвъцá пре тішелатеа, каре-ї сжпт ⰰⰽⰽ ржndъл лъї Dъmnezъў, ка неште орвї. А доўа мерг оameнiї ла бесерікъ, кът аколо ⰰⰽⰽтр'ъпа кў попа шї кў тот нородъл, съ факъ ръгъчїъне шї черере дерепт тоате тікалеле, шї невоіле месерътъцiї тътърора; тоцї ⰰⰽⰽтр'ъпа кў ъп глас шї кў ўъ літвъ гръind ⰰⰽⰽтр'ъпа dжnd хар дерепт тот бінеле, че аў лъат dела Dъmnezъў, zікжnd: татъл постру шї алте ръгъчїънї. А треїа мерг оameнiї ла бесерікъ, кът карiї сжпт гата, кът аў порънчіт Ісўс Хрест:

съ луѣт кутінекътура *иеліца* луї Дутnezъў ші ку лпцелес вун штііnd, че, ші derепче есте токмітъ de Ісус Хрест. А патра терг оатенїї ла весерікъ съ дукъ аколо мілъ, de лп кареле фак мілостеніе попілор, *карей* служеск ла весерікъ, ші жупілор мішеї, въдувелор ші сърачілор стръінілор, орвілор, шкїопілор ші тутурор непутінчїошілор. Derепт честе патру *лукруре* терг оатенїї ла весерікъ, карії сжнт упгурї сеаў рутжнї, аў сжрбї аў гречї аўї нетцї, аў лешї. Карії терг ла весерікъ ші ну фак ачесле патру лукруре, лп дешерт терг ла весерікъ, еаръ каре ну терг ла весерікъ ші ну фак ачесте лукруре, еї п'аў неч ўъ съръътоаре. Лукрул есте контеніт ші опріт, ка съ поатъ терце оатенїї крештінї ла локул лпвъцътурей, ші дупъ службъ терг крештінїї ла ораше ші ла сате, съ кауте оатенї бетецї съ *тілуеаскъ уре еї*, ші пре а касъ оатенїї крештінї фечїорії ші слуцїле съ лпвеце ші съ-ї доженеаскъ пре фріка ші пре драгостеа луї дутnezїъў. Съ не ферім de тоате пъкателе, ші de пілдъ реа, ка съ вазъ оатенїї фаптеле поастре челле бупе ші съ слъвеаскъ татъл сфжнт, *че шз дъ-не поўъ Doamne!* amin.

IV.

Diaconul Coresi.

Evangēlій cu învœţĭœturœ.

(Tipœrit la Brœšov, 1580. Tot aĕesta aй trœdus rumînešĕe šі йœ psaltire tipœritœ la Brœšov 1560. Dupœ analectele *D. T. Cіparій.*)

§. 27.

Dumíneca a šіepte-sprœ-dіeĕea dupœ rosalie. Tílc la testul evangēliuluї dela Luca, XII. 16—21.

(Evangēlie.) *Ръшахсъ, тжпжпкъ, ші беа ші ше весслешше.* Тжлк. Чіne желуеште съ тжпжпче пжпъ ла съту̀л,

ші съ се репа́усе. Вїеацїъ порчеаскъ есте, лптру тоате пежпцелегътоарїеле сўфлете, еаръ лпцелегътоарїеле сўфлете бупе сжнт; съ лпцелеагъ ші съ ку̀цете ші съ се веселеаскъ леції луї Дутnezъў, ші zice еї луї. Еаръ чіne се лпжугъ гріже еї ші вороаве еї, кут съ-ї фіъ рънаос, de се дъ елл тжпкърії нутаї ші беціеї таї вжртос тупкж-ї есте, къ de'нтр' ачееа тіі de боале паску-се, ші de'нтр'ачееа пофтеле ші тоате пекувіінце алле лутіі факусе, къ кжцї се даў букателор трупештї ші пофтелор, ачеїа пжнтечеле-шї аў Дутnezъў ші domn, ші карії zік, съ бет ші съ тжпкът, къ demineацъ кжnd аї, вот турі. Ну лъкуенттї ту ка съ тжпжпчї фъръ сацїў, че съ тжпжпчї, кжт съ фіі віў, къ derепт ачееа ці-се каde, съ-цї лпвецї трупул ші съ-л цїї ші съ-л лукрезї ку постул ші ку ажупул, ка съ ну сурпї сўфлетул тъў лп прънастіеа пъкателор, ші спъсе́ніеа съ-цї пїерзї, къ месерътатеа ату́ паре-лі-се а тулцї ўъ рътате а фі, еаръ ну есте ашїа́ ръў, че чіne ку лу́крure бупе віецуеск ші се трезвеск ші се превеагїъ, ші се лпцїелепцеск, ачееа месерътате таї вжртос есте пїе́рdереа реллелор. Ку когъцїе еаръ-шї паре-лі-се а тулцї біne а фі, че ну есте ашїа́ біne, чіne ну о ва аве́ ачеаста кут се каde, че се zіче, съ гріжеаскъ de че требуеште алтор ші съ ажуте сърачії, къ de аре фі ашїа́ прост бупъ богъцїе, елл се вреа къdе́ ату́ тутурор карії о-ар аве́, съ фіе бупї, еаръ de ну сжнт тоцї богацїї дулчї ші лукръторї de біne, че нутаї кжцї біne іспръвеск ку богъцїеа; а аве́ ату́ есте къ ну лпсъ-шї ачеаста богъцїе дела сіne лпсъ-шї бупъ есте сеаў реа; че ун лукру пре тіжлок de бупътъцї, че zаче, ші еаръ-шї de аре фі месерътатеа, рътатеа, къdе́-се вреа тутурор карії сжнт лп месерітате, ръї а фі; еаръ съ шї тулцї лп месерътате фіind, ші бупътатеа черїулуї довжndіръ, аў доаръ е рътате месерътатеа? че аевеа есте, къ de *вът* вреа фрацїлор, нічї богъцїеа нічї месерътатеа ну ва бетежї спъсе́ніеа поастръ, къ карії віецуеск лптру бупътъцї, оаре, съ вор аве́ богъцїе, оаре месерътате, тотушї

е лукрѹ вѹп ші кѹ спъсéніеа ші віне; еаръ карíї віецѹеск
лѫптрѹ релле, пѹ пѹмаї п'аў нітікъ вѹпътате, че ші пре
еі-шї се пїерd.

V.

Silvestru (cœlúḡœr de'n Ardeal).

(Acẽesta a trœdus testœmîntul noŭ, tipœrit la Alba-Júliea în 1648. Dupœ analectele *D. T. Cĩparĭŭ.*)

§. 28.

Epistolíca luĭ Paul apóstolul cætræ Filimon.

a) În acẽastœ carte Pável apóstolul se vede a scrie de lúcrurĭ mĩcĩ, cẽ încœ destoinicĩéa scrisorii se înaltĩœ pînœ la Dumneḏĩœŭ. *b)* Pre Onisim, sluga fuḡitœ, fiind fur, trimete-l înapoĭ luĭ Filimon şi-l roagœ, sœ-ĭ erte greşĩala luĭ: Dupœ acẽasta îndeamnœ spre dereptatea creştineascœ.

1. Пáвел трímісѹл лѹї Ісѹс Хрест ші Тімотеїў фрателе
2. лѹї Філímон їѹвітѹлѹї ші ажѹтъторіѹлѹї нострѹ. Ші
Апфіеї їѹвітеї, ші лѹї Архíп соцѹлѹї нострѹ, ші бе-
3. сéрічеї, кареа-ї ѫп каса та. Мílъ воўъ ші пачe дела
Дѹмнезъў, татъл нострѹ, ші дела Домнѹл Ісѹс Хрест.
4. Даў Хар Дѹмнезъѹлѹї мїеў, поменíндѹ-мъ де тіне
5. ѫптрѹ рѹгъчíѹніле меле. Аѹзínd драгостеа та, ші
кредínца, кареа аї кътръ Домнѹл Ісѹс ші кътръ тоцї
6. сфінцíї. Ка вѹпътатеа кредínцеї тале съ фіе аеве,
ѫптрѹ кѹноштínца атот бíнеле кареле-ї ѫптрѹ вої
7. пе'нтрѹ Ісѹс Хрестос. Къ авем бѹкѹрíе маре ші мжн-
гжíере ѫптрѹ дрáгостеа та, къ íнімíле сфінцíлор
8. пе'нтрѹ тіне саў веселíт фрате. Пе'нтрѹ къ авжnd
маре ѫндръснíре ѫн Хрестос а-цї порѹнчí цíе деснре
9. чест лѹкрѹ, кареле се цíне де тіне. Че пе'нтрѹ дрáго-
стеа маї вжртос мъ рог, фіind кѹмѹ-с еў Пáвел бъ-

10. тржн, еаръ акѹм ші прінсѹл лѹї Ісѹс Хрестос. Еаръ
мъ рог пе'нтрѹ фіїѹл мїеў Онісім, кареле л'ам пъ-
11. скѹт ѫн прінсоаре. Кареле оаре кжnd цї-аў фост цíе
12. де фолос; еаръ амѹ-ї ші цíе ші мíе де фолос. Кареле
ці-л'ам трімíс, еаръ тѹ пре елл ка пре íнíма меа
13. прімéште-л. Пре кареле вреам съ-л цїў лжнгъ мíне,
ка съ-мї слѹжеаскъ ѫн локѹл тъў ѫптрѹ прінсоріле
14. Евапцéліеї. Че фъръ воїа та нетікъ н'ам врѹт съ
фак, ка съ нѳ фіъ де'н сілъ фантѹл тъў челл вѹн, че
15. де'н воíе, къ доаръ пе'нтрѹ ачеea аў фост терс дела
тіне кжтъ-ва врете, ка съ-л прімештї пре елл ѫн
16. вечї. Нѹ ка ўъ слѹгъ, че маї асѹпръ де слѹгъ, ка ѹн
фрате їѹбіт, маї вжртос мíе, еаръ кѹ кжт маї вжртос
17. цíе ші трѹпéште ші ѫптрѹ Домнѹл. Пе'нтр'ачеea де
мъ аї пре мíне соцїў, прімéште-л ка ші пре мíне.
18. Еаръ съ цї-аў грешíт цíе че-ва, аў е цíе дъторіў:
19. ачеea о ѫмпѹтеазїъ мíе. Еў Пáвел скрíшї кѹ мжна
меа, къ еѹ-цї воїў плътí, ка съ нѹ-цї зік цíе, къ тѹ
20. ѫпкъ маї асѹпръ ешті алл мїеў. Ашíá фрате, ка съ
добжndеск дела тіне ачест бíне ѫптрѹ Домнѹл, весе-
21. леште íнíма меа ѫптрѹ Домнѹл. Нъдъждѹіndѹ-мъ
ѫптрѹ аскѹлтареа та, скріс'ам цíе, штіind къ шí маї
22. асѹпръ де че зік, верї фаче. Еаръ де'мпреѹнъ гъ-
теште-мї сълаш, къ мъ пъдъждѹеск, къ пе'нтрѹ
23. рѹгъчїѹніле воастре воїў фі дърѹіт воўъ. Ѫпкінъ-цí-
се цíе, Епафрас, (соцїѹл мїеў ѫн прінсоаре пе'нтрѹ
Ісѹс Хрíстос), Маркѹл, Арістарк, Díma ші Лука,
24. аціїѹтъторіі мїеї. Мíла Домнѹлѹї нострѹ Ісѹс Хре-
25. стос фіъ кѹ дѹхѹл вострѹ, Амíн.

VI.

Popa Ioan de'n Vinţĭ (de'n Ardeal).

(Acĕsta a scris: 1) Sĭcriul de áur, seaŭ învœţĭœturĭ la morţĭ, tip. Sœbeşĭŭ (în Ardeal) 1683; 2) Cœrare pre scurt, învœţĭœturĭ spre fapte bune, tip. Alba-Júliea 1685; 3) Ceasloveţĭŭ, tip. Alba-Júliea 1686; 4) Molitvenic (rugœcĭunarĭŭ), tip. Alba-Júliea 1689. Dupœ analectele *D. T. Cĭiparĭŭ.*)

De'n Sĭcriul de áur.

§. 29.

Învœţĭœtura a patra, cînd moare preutul înţĭelept all bisericĕĭ. — Rugœcĭune nœinte de învœţĭœturœ.

O Dумnezъŭ de вечíe, челла че весе́река та чea сфжптъ шi турма оiлор талле челлор сyфлетештĭ пy o aĭ лъсат ѧп рътъчíтyръ, че aĭ трiмic пре паza сýфлетелор пророчĭ, апо́столĭ шi евапцелiштĭ. Шi дyпъ aчeea слyцĭ досто́iниче (domne), каре de'пчепут пжпъ ѧп зiя de астъ-зĭ aŭ проповедyiт воеа та чea сфжптъ, de'n кyвжптyл тъŭ челл сфжпт. Хар маре шi de вечíe дъm сфiнцíeĭ талле, yнde пy те-aĭ зъyĭтат нiчĭ деспре поĭ, че ne-aĭ dat преyцĭ бyнĭ шi дumnezъeштĭ, пре'n карiĭ ne-aĭ арътат каллеа спре спъсе́nnie, ругътy-ne, o doamne, ѧпълцíeĭ чeĭ сфiнте aĭ талле, кym de акym ѧпкъ пжпъ вот кyстá, дъ-ne пъсторĭ бyнĭ шi сyфлетештĭ, съ поатъ превеґiá пре'n аціyторiyл тъŭ пе'птрy сýфлетеле поастре, пре лáyda пytелyĭ тъŭ челлyĭ сфжпт, шi пре ѧптръмареа бiсерiчeĭ талле, Amin.

VII.

Vœrlaam Metropolitul Moldávieĭ.

A pœstorit bisérica moldavœ în doŭœ rînđurĭ, ádecœ: 1632—1654, şi 1663—1668. Sub acĕst Metropolit s'a fœcut hotœrîre sinodalœ, pre'n carea s'a scos de'n bisérica rumînœ limba vecĭœ slœveannœ, carea nu o înţĭeleg̃eá nime de'ntre Rumînĭ, şi în locul acĕlleĭa s'a întrudus cea rumînœ, carea o înţĭeleg̃eaŭ şi o înţĭeleg toţĭ Rumîniĭ. Spre acĕasta a dat îndemn cœtecĭsmul cell cœlvinesc, tipœrit în limba rumînœ de Gĭorg̃ĭŭ Racoţi, prínc̆ipele Ardealuluĭ, şi împus de cœtrœ acĕst prínc̆ipe cu dea sila tuturor rumînilor de'n Ardeal şi de'n Ungariea. Vœrlaam fu trimis în annul 1641 de'n partea Domnuluĭ Moldav, Vœsiliŭ Lupul, cu trebĭ de alle statuluĭ la Mateĭŭ Bœsœrab Domnul Rumînieĭ la Tîrgovişce; acolo aflœ la logofœtul *Udrişce Nœsturell* între alte cœrţĭ şi numitul cœtecĭsm cœlvinesc rœcoţiann. Decĭ judecînd pericĭul, ce poate urmá pe'ntru rumînĭ de'n acell cœtecĭsm cœlvinesc, tiparit în limba rumîneascœ, maĭ ales pe'ntru coe Rumînĭi nu înţĭeleg̃eaŭ nimica de'n toate cîte li-se cetĭaŭ în besericœ în limba slœveannœ, a adunat sinod la Iaşĭ, îndatœ ce s'a re'ntors a casœ, la carele aŭ fost de faţĭœ şi Parteniŭ, pœtriarcul dela Constantinopol şi Metropolitul de'n Rumînieа şi toţĭ episcopiĭ şi egúmennĭĭ de'n îmbe princ̆ipátele. În acĕst sinod s'a hotœrît între altele, *„ca limba vecĭœ slœveannœ sœ se scoatœ de'n bisericœ, şi în locu-ĭ sœ se întruducœ cea rumîneascœ.* Scriptele luĭ Vœrlaam sînt: „Evang̃eliul învœţĭœtorĭŭ“ tip. la Iaşĭ, 1643 şi cartea numitœ *„Rœspunsure“* tip. la Iaşĭ, 1645, pre'n carea rœstoarnœ învœţĭœturele cœtecĭsmuluĭ cœlvinesc, rœcoţiann.

De'n Evang̃eliul învœţĭœtorĭŭ.

(Tip. Iaşĭ 1643.)

§. 30.

Dumíneca a XXX. dnpœ rosálie. Evang̃eliul dela Luca. IX. 57—62.

Ѧнтр'aчeea време фy лyĭ Iсyс a мерце пе калле, шi zice oape чine кътр'жнс: ѧпвъцъторiŭ! вeнi-воiŭ дyпъ тine съ вaĭ yнde те дyчĭ. Еаръ Iсyс zice лyĭ: вyлпiле aŭ вizyнíĭ шi пáсъріле черiyлyĭ кyiбyрĭ, еаръ фiiyл омепнеск

н'аре унде капул съ-ші плече; ші zice кътръ алтул: съ вїї дупъ mine, еаръ елл zice: Doamne! zi-mї mainte съ мъ дук съ-мї ынгроп пре татъл мїеу, ші-ї zice луї Іисус: ласъ морцїї, съ-шї ынгроапе морцїї съї, саръ ту пасъ de вестеште ынпъръцїea луї Dумnezъу. Zice ші алтул: вені-воїу дупъ tine Doamne, че mainte merg съ-мї рѫndуеск ку чеїа, че сѫнт ын каса mea; еаръ Іисус zice кътр'ѫнс: nime de чеїа, че-шї пуне мѫна са пре плуг, ші каутъ ындъръпт, ну ва хі ындirептат ынтру ынпъръцїea черїулуї!

Învæţĭæturæ de'n acest evanḡelĭŭ, partea II. Pe'ntru cælætoríea noastræ în ceastæ lume, cum nu ni se cade sæ cæutæm înapoĭ, se vaĭ sæ ne-are fi s̄i cu greŭ.

Кълъторíea ноастръ ын чеастъ луме есте фоарте сѫргуїтоарїе, ка ъъ анъ рѣпede, че куръ. Ашїá ші ної курѫм ші не апропїем de моарте, ші zіллеле ноастре трек ка ъъ умбръ de нъър фъръ de плоаїе, ка корабіea не маре, че о бате вѫнтул спре мáрціne, ка пїатра de ын deал ла валле, кѫnd се ръстоарнъ ші ну се поате опрí. Ашїá мерце de таре ші віеаца ноастръ кътръ моарте, ші ної сѫнтем ка непте немérнічї ын чеастъ луме, къ ачеастъ луме есте ка ъъ кервъсърíе, нумаї пе'нтру кълъторї есте фъкутъ, ші пе'нтру храппа кълъторілор, ші ынтр'ѫнса чine-ї стъпѫн? есте моартea, ші фоарте мѫніоасъ курѫnd не скоате de'n каса са, ші їa дела ної тоате, кѫте ле авем, ка ун фур, ші ка ун тѫлхарїу, ші не ласъ голї нумаї ку трупул, de не дѫчем ын калле департе, ші стрѣinъ. Пе'нтр'ачеea се каde цie, o! оаме! съ штїї de унде вїї, ші унде те дучї? дучі-те de ын че n'аї фост, ынтру віеаца чеea че-ї нѫрурea фiind; de ынтунерік ын луминъ, ші кълъторештї ын чеастъ луме ка пе'нтр'ун кодру ынтунекат, плin de фурї ші de тѫлхарї ші de фіерї релле ші кумпліте, плin de драчї ші de diаволї, ші de стеї сбурътурї ші de алте духурї релле; унїї лешуеск трупул тъу, съ'л ынгіцъ, алцїї суфлетул тъу, съ-л мѫнѫнче, унїї ку лъкотíea авуцíеї, алцїї ку некурѫцíea курвíеї, алцїї ку мѫndрíea лумії ші ку їубíреа мърíеї, кълътореште ын чеастъ луме кум аї ынотá пре ъъ маре ку валурї ші вѫнтурї релле, унde сѫнт ын тоате zіллеле фуртунї de скѫрбе, de ъъ парте бат вáлуріле боалеор ші а непутінцелор, de алтъ парте вáлуріле пъпъштілор ші а съръчіілор, de алтъ парте вáлуріле невоілор ші греутъцілор челлор маї марї, къ кумu-ї ын маре, de ынгіт нештіі чеї марї пе чеї мічї: аша ші ынтру астъ луме, чеї путérнічї пре чеї непутérнічї; de тоате пърціле ештї ын фрікъ ші ын гроазъ, къ ну штіі мѫнъ а доуа zі хі-верї пе'нтр'ачеea те роагъ съ купоштї кълъторíea та, унde те дучї, къ деакъ верї купоаште, штіу къ те верї теме ші те верї фолосí. Дучі-те ын калле нештіутъ, ын локурї страшніче, ын луме minунатъ ші-цї кáутъ а ынтрá не доуъ порцї гроазніче, унde фрікъ ші спаїмъ маре кунpinde сѫфлетул тъу; ынтѫїа ноартъ есте моартea, пре'н кареа ку воїе фъръ воїе-цї кáутъ а трече, ку дестуллъ дурере, ла ачеea ноартъ сѫнт стръжерї мѫніошї ші немілостівї карі те вор ынкунцїурá, ші те вор десвръкá de тоате, de кѫте аї ын чеастъ луме, ші вор луá дела тine тоате, нумаї челле суфлетештї-цї вор лъсá, de верї авé, еаръ de ну верї авé нічї ачеллea, нумаї гол, че те вор лъсá, ші аша-цї кáутъ съ вїї ла а доуа ноартъ а жудецулуї луї Dумnezъу ынъінтea атѫтea глоате de ынцерї ші атѫтea соboаръ de свенцї пріетінї луї Dумnezъу ші токма ынъінтea фецеї дерептулуї жудецїу, унde те верї теме ші те верї кутремурá къ ну верї шті, че те ва тѫнпiná, ші кум ва хі, ші че ръспунс верї авеá, ші ынкъ de верї мерце гол: О! че рушіне верї пъцí, къ ынтѫїу те вор ынтребá, че аї венit ашїá гол ші сърак, ші-цї вор зіче, че-аї фъкут вештѫнтул челл фъръ de моарте, ку кареле те-аї ымбръкат ын сѫнтул ботезїу? ші de алте дарурї суфлетештї те вор ынтребá. Ші-цї ва зіче дерентул жудецїу: пе'нтру че аї венit ка ун ров гол ші сърак аічea ынъінтea атѫцї фїї дumnezъештї ші ынъінтea скáунулуї мърі-

рїї мелле? че-аї фъкут дáруріле крештінъцїї? ші унде ле-аї пїердут? Ынтру нетікъ н'аї бъгат ын сатъ дáруріле мелле, нечї аї мулцъмїт пе'нтру вінеле мїеу, че цї-ам дат; нен'тр'ачееа ші еу ынтру нетік те сокотеск, че ка ун рок віклеанн дупъ лукрул тъу те верї жудекá ші фацїа меа ын вечї ну о верї ведé. Еаръ ту! о сúфлете пъкътоасе, аузінд ачеаста, теме-те ші те инфрікошеазъ, къ инъінтеа та стъ моартеа кутплітъ, жудецїул челл дерепт ші гроáзнік, мунчіле челле нежнчетате, матка фокулуї не стъ ын Ынтунéрекул Ымпъръцїт де плáнцереа ші скърцкареа дінцілор! De ачестеа съ те темї фоарте ші съ те пъръсештї де пъкате нжнъештї инкъ пре каллеа віецїї талле, нжнъ инкъ ну те дучї Ынтр'ачеллеа локурї, адуцї аминте де ачеллеа порцї, пре'н каріле-цї каутъ а трече ын віеацїа чеа нетрекутъ! сокотеште-те къ пре'н тоате пърціле, къ пре'н мулте ланцїурї де пъкате течї, съ ну казї кувна ын вр'унул де инсе; ші ласъ ка Аврам татъл, áдекъ пъкатул, каріле паште нофтеле челле, че-с де періре сúфлетулуї ші тоцї чеїа, че-с робї пъкатулуї, ле zice Domnul Хрестос, къ-с порцї, кум ауздіт Ынтр'ачеастъ сфжнтъ Еванцéліе, къ оаре чіне zice кътръ Хрестос, Ынвъцъторїу, вені-воїу тот дупъ тіне, нумаї че-мї zi съ мъ дук маінте съ-мї Ынгроп пре татъл мїеу. Еаръ Domnul zice луї: ласъ морцїї съ-шї Ынгроапе морцїї съї; пе'нтр'ачеea ші ту съ лашї чеїа че-с робї пъкатулуї, съ ваї съ-цї аре хі ші пърінцї ші фраці, пре унїї ка ачеїа, зіче Domnul, съ-ї лашї, ші съ-ї служештї луї фъръ де пъкате ші фъръ де валурї ші зіуа ші ноаптеа, ші де ачеea съ ну те маї Ынторчї Ындърът съ кауцї сире фантеле челле де маінте, къ ачелла ну ва путé хі Ындерептат Ынтру Ымпъръцíea черїулуї. Кум ші жідовїї, деакъ ешіръ де'н Егíпет, се Ынтоáрсеръ кu гжndul ла вукателе Егíпетулуї, ла карнеа ші ла кълдéріле, че авусе аколó; пе'нтр'ачеea трúпурїле лор къзуръ ын пустíе, ші цїара фъгъдуїтъ ну ле фу а о ведé; ашїá ші ту деакъ верї Ынчепе а те Ынтоарче ла Ынтунéрекул пъкателор ачестеї лумї, атунче ші трупул сúфлетулуї тъу ва къдé ын пустїіле веакулуї ачестуїа ын мунчї, ші ну верї ажунце съ Ынтрі ын цїара чеа фъгъдуїтъ ын Іерусъліmул челл de сус. Къ ші Лот, фуцind съ скапе de árdereа Codomulуї, муїереа луї се Ынтоарсе, de къутé ын дърънт, ші Ындатъ се фъкú стжлп de сare. Ашїá ші ту, de верї къутá Ынапої кътръ похтеле челле de пъкате, Ындатъ те верї фаче ка ун боловann de сare моартъ, лінсъ de довітоачеле пъкателор; пе'нтр'ачеea, чеїа, че кълъторіцї дупъ Хрест ші вецї, съ скъпацї de Фараон челл невъзут, de сатана, діáволул ші de Ынробíea Егíпетулуї, de'н мунчіле de вечї, ну зъвовірецї ын Ынтунéрекул пустíеї чеї de пъкате, че ешіцї дупъ поваца воастръ, дупъ Моїсі, áдекъ дупъ духóвник, кареле поате съ въ Ындерептезе ші съ въ треакъ тареа пъкателор ші ку ісповедánnіea ші ку лáкрътіле съ Ынпекацї гоначїї луї Фараон ші съ скъпацї de'н пъкате, ка de'н тареа рóшіе жідовїї, съ кжнтацї ын весérікъ мулцъмїтъ луї Dumnezъу челлуї, че в'ау ізбъвіт; ші ашїá съ мжнкацї манна de'н черїу, сфжнта куминекътуръ, храnna сúфлетелор воастре, фъръ de каре храnnъ ну ва путé нímene хі віу ын віеацїа, че вine, ші фъръ de греш вецї Ынтра ын цїара чеа фъгъдуїтъ дупъ поваца воастръ, че есте Domnul Хрест, кареле не'нтру вої ау Ынтрат аколо, унde-ї прівіреа Ынтунéрече de ынцерї ші de съвоаръ de сфінцї, че сжнт поуъ фрацї маї марї, пе'нтру къчї ау Ынтрат аколо маї пъінте de ної, каре сжнт скріші ын черїу, унde есте тот вінеле de ын вечї аскунс ші воуъ цїуруїт, каре вine ші ынцерії дореск съ-л вазъ, Ынтру каре вine ші пре ної пре тоцї кредінчїошії тъї не сподобеште Doamne Iсусе Хрестоасе Dumnezъul нострu! аколо ын вечї съ лъкуім, ші пре тіне съ те прослъвім де'нпрежнъ ку пъріnтеле ші ку духул сфжнт, акум ші пурурea ші Ынтру вечї de вечї, Amin.

VIII.

Dositeĭŭ Metropolitul Moldávieĭ.

Unul de'n cĕĭ maĭ învœĕĭaţĭ şi maĭ dĭelosĭ capĭ aĭ bisĕrĭcĕĭ Moldave, all cœrĭĭa sceaun metropolitann l'a ţinut în doŭœ rœstîmpurĭ, dela 1668—1674 şi dela 1676—1690. De'ntre toţĭ scriptorĭĭ vecĭ rumînĭ numaĭ la Dositeĭŭ sîngur se aflœ toate formele cĕlle adevœrate alle limbeĭ rumîne întrebuinţĭate în adevœrata lor sœmnîntĭœ, cĭar şi forma *„vœr“* în loc de lœtinescul *„bil“*, despre carele a fost atîta disputœ între literœtorĭĭ rumînĭ.

Dela ell avem urmœtoarĭele cœrţĭ:

a) Psaltirea în vĭersurĭ, tipœritœ la Iaşĭ orĭ Uniev, 1673.
b) Acatist " " " " " 1673.
c) Liturgĭea " " " " " 1679.
d) Psaltirea în prosœ, rumîn.-slœvon. tip. Iaşĭ 1680.
e) Petrécĕerea sînţĭlor, 2 tomĭ in folio, " " 1682.
f) Pœrimiarĭŭ " " " " " " " 1683.
g) Trébnie " " " " " " " 1683.

Trébuĭe însemnat, cœ sub acest Metropolit s'a pĭerdut documîntul orĭginarĭŭ despre neatîrnarea Metropolieĭ moldave. Se şcĭe, cœ împœratul constantinopolitann, Ioan Pœleologul, rœ'ntorcîndu-se în 1425 de la Vieanna a casœ, a trecut pre'n Moldáviea, unde a fost primit de cœtrœ Domnul Alesandru cell Bun, şi de Metropolitul Iosif în cipul cĕll maĭ strœlucĭt. Pe'ntru astœ primire a promis împœratul, cœ va faĉe, ca Metropolíea Moldávæ sœ se scoatœ de sub Ohrida de'n Bulgáriea, şi sœ se decĭare neatîrnatœ. Decĭ dupœ cĕ a sosit la Constantinopol la reşiedinţĭœ-şĭ, adunœ sinod de'n toţĭ pœtriarcĭĭ bisĕrĭcĕĭ rœsœrítenne, care sinod dede hotœrîrea, ca: *„Metropoliea Moldavieĭ sœ fiœ neatîrnatœ şi nesupusœ nimruĭa, întocma ca cĕea de'n Cĭpru şi cĕa de'n Ohrida.“* Acest documînt scris se pœstrœ în orĭginal la Metropolíe pînœ la annul 1686. Atunci ocupînd Sobĭescĭ, regele Polónieĭ, ŭœ parte de'n Moldáviea, şi Iaşiĭ, metropolitul Dositeĭŭ, ca sœ poatœ scœpá de árdere şi pericĭune odoarœle metropolíeĭ, cœpœtœ dela regele polon încuviinţĭarea de a trecĕ în Polóniea şi a petrecĕ acolo pînœ la încĭeĭœcĭunea pœcĭĭ viitoarĭe. Dar' împœcœcĭunea se amînœ maĭ mulţĭ annĭ. Dositeĭŭ se bolnœví şi rœpœusœ în Polóniea la 1690. Aşĭá, împreunœ cu odoarœle Metropolíeĭ, se pĭerdú atunci şi numitul documînt despre neatîrnœtatea Metropolíeĭ Moldave. Vedĭ §. 41.

De'n psaltirea în vĭersurĭ.

(Tip. Iaşĭ orĭ Uniev 1673.)

§. 31.

Псалтѫл 46.

1. Лімвеле съ салте
Кѫ кѧнтече налте,
Съ стріле'н търіе
Глас de вѣкъріе,
5. Лъѣdѧnd пре Domnѫл
Съ кѧнте тот отѫл:
Domnѫл есте таре,
Есте 'мпърат маре
Преете тот пътѧнтѫл,
10. Шi-шĭ цѧпе кѣвѧнтѫл.
Сѣпѣсѣ-пе-аѣ глоате,
Шi лімвеле тоате,
De ni-c сѣв пічĭоаре
Лімвĭ de пре сѣв соаре.
15. Алесѣ-шĭ-аѣ шіе
Парте de мошіе,
Цĭара чea dорітъ,
Кареа-ĭ ţĭѣрѣітъ
Лъĭ Іаков їѣвітѫл,
20. Че-ĭ цѧпе кѣвѧнтѫл
Мілa съ-шĭ арате,
Чea de вѣпътате
Спре поĭ тікълошіĭ,
Прекѣт пе спѣп мошіĭ.
25. Пре вѧрвѣрĭ de мѣпте,
С'аѣd глáсѣрĭ мѣлте
De вѣчіне маре
Кѫ налтъ стрігаре;
Къ с'аѣ сѣіт Domnѫл,
30. Съ-л вадъ тот отѫл.
Кѧнтацĭ ѧп лъѣте,
ѦП зікътѣрĭ мѣлте,
Кѧнтацĭ пре 'мпъратѫл,
Къ пѫ-ĭ ка dѧпс' алтѫл,

35. Съ domneaскъ 'n лѫme
Кѫ сѫнтѫл съѫ nѫme.
Кѫнтаці съ 'nцелеагъ
Престе лѫmea ларгъ,
Къ Dѫmnezъѫ поате
40. Пре літьї престе тоате,
De ле ѧnблѫnzеште
Ші ле 'mпъръцеште.
Скаѫnѫл dеpazъ,
Ѳnde ва съ шїеazъ
45. Domnѫл de'n dіреанта,
Съ 'mпърцеаскъ плата
Пре воїарї, пре гloате,
Пре літьеле тоате.
Ші чіne се 'nпалцъ,
50. De'n фіре сѫmеацъ.
I-a вedé тот отѫл,
Кѫm ї-a чертá Domnѫл.

§. 32.

Псалтѫл 53.

1. Doamne! mъ спъсеште
Кѫ сѫнтѫл тъѫ nѫme,
Фъ-mї жѫдецѫ не лѫme.
Ші 'nтрег mъ фереште.
2. Кѫ a та пѫтере,
Гріжъ кѫnd am mѫлтъ,
Тѫ doamne-mї аскѫлтъ
Рѫга de'n тъчере.
3. Къ се рѫdікаръ
Асѫпра-mї пъгѫнїї
Ші кѫ тоцї стръінїї.
De mъ 'mпресѫраръ.
4. Ші пѫ-цї штіѫ de фрікъ,
Кѫnd сѫнтѫл тъѫ nѫme,
Че-ї вестіт ѧn лѫme,
Л' їаѫ ѧntр'ѫъ nетікъ.
5. Че mie mi-ї вѫнтъ
Domnѫл, сѫфлетеште
De сѫнт ші трѫпеште
Ѧntрег фъръ стѫнтъ.

6. Чіne mi-e кѫ скѫрбъ
Ле ва вені ръѫл,
De'n тот de-adевърѫл
Ші ле-a къdé'n гѫрбъ.
7. Весте престе лѫme
Doamne ѧцї воїѫ фаче,
Кѫ жъртве de паче
Сѫнтѫлаї тъѫ nѫme;
8. Къ mi-ї кѫ феріче,
Кѫnd тѫ mъ веї скоате
De'n скѫрвеле тоате,
Съ n'аївъ съ-mї стріче.
9. Пісташїї съ-mi кате,
Ші 'nтр'a лор къdере,
Стѫnd фъръ скъdере,
Съ-ї вzіѫ de departe.

§. 33.

Псалтѫл 48.

1. Аскѫлтаці ачестеа тоате
Nороade, neaтѫрї, ші гloате,
Съ-mї ѧnцълеагъ кѫвѫнтѫл
Отѫл de пре тот пѫтѫнтѫл:
5. Богъташїї de'mпreѫnъ
Кѫ mішеіі кѫnd c'adѫnъ;
Съ въ спѫіѫ de 'nцеленчіѫne
Кѫ 'nцелес de 'nвѫцѫрї бѫne.
Ші аzzѫл съ въ tіndецї,
10. Пілdеле съ ле denpіndецї,
С' аскѫлтаці фъръ de пріче,
Съ 'nцелеџецї. че воіѫ zіче:
Съ те темі de zi кѫmплітъ,
Съ пѫ-цї dea de кълкѫіѫ стѫнтъ;
15. Челла че аї богъціе,
Съ пѫ стаї ѧn сѫmеціе,
Ніче с'аївї пъdежde 'n фрате,
Саѫ ѧn от ла грєѫтате.
Ші кѫ че скітв ва da отѫл,
20. Съ се скітве de ла Domnѫл,
Кѫ преціѫ de ръскѫmпърare
Сѫфлетѫлаї de пїerzare?

Фі-ва трѫда пе'нчетатъ,
Къ ла їад нѫ ва фі плать,
Аколо п'а ведé моарте,
Съ гѫndeаскъ, къ-л ва скоате.
Къ тъестрѫл ѫпкъ моаре,
Ка тот отѫл де сѫпт соаре;
Ші певѫнѫл кѫ вѫїакѫл
Вор перí де пре тот веакѫл,
Ші-авереа де дѫпшї ръмѫне,
De o їаѫ рѫde стрѫine.
Кѫт се вор скоате де'н касъ,
Nѫмеле лі с'а вїта-се;
Лі с'а вїтá ші мортѫптѫл,
Кѫт ї-а 'мпресрá пътѫптѫл.
Чеїа че нѫ-шї фак пре лѫме
De вѫпътъцї с' аївъ нѫме.
Че фолос есте де чінсте
Отѫлвї фъръ де минте,
Че-шї дъ фіреа отенеаскъ
Пре фіре довіточеаскъ?
De мерце фъръ сфіеалъ
Пре каллеа чеа де сѫинтеалъ.
Нѫ кѫпоаште, къ-л ва дѫче
Десмердъчїѫпеа чеа дѫлче, —
De ва да ка оаеа 'н рѫпъ,
Ші моартеа-л ва сорві 'н прінъ?
Еаръ дирепцїї, дѫnd разъ,
Вор прівí, кѫм дѫк съ неарзъ
Пре пъкътос ші бѫеакѫл,
Съ-шї петреакъ 'н їад тот веакѫл.
Дела славъ съ се разъ
Ші чінстеа тоатъ съ-шї неарзъ.
Че мъ рог Dѫмнезъѫ сѫпте,
Съ-мї їаї сѫфлетѫл аминте,
Ші съ мъ кѫпрінzї кѫ мілъ.
Съ нѫ-мї факъ ръѫл сілъ,
Еаръ тѫ оаме мішелле,
Съ нѫ даї де гѫndурї релле,
Кѫnd вezї пре пъгѫн, къ креште,
Ші каса лѫї се лъцеште;
Къ деакъ моаре, елл пїере
Кѫ слава лѫї кѫ авере;
Кѫ дѫнс немікъ нѫ дѫче
De'нтр' авереа лѫї чеа дѫлче.

Къ 'нтр' ачеастъ лѫме 'н вїеацъ
І-ї сѫфлетѫл ѫн дѫлчеацъ,
Ші чіне і се'м вѫпеазъ,
І-ї драг пре-ачелла съ-л вазъ;
Чіне-і спѫне 'н дирентате,
De ачелла фѫце денарте.
Къ-ї денрінс пре калле ларгъ.
Кътръ періре де-алеаргъ.
Ші се траце пре тоніе
Ла 'нтѫнérек де вечíе.
Че фолос есте де чінсте
Отѫлвї фъръ де минте,
Че-шї дъ фіреа отенеаскъ
Пе фіре довіточеаскъ?

§. 34.

Псалтѫл 136.

Ла апа Вавілонѫлвї
Жълind де цара Domнѫлвї;
Аколо шъzѫт шї плѫнсем
Ла вороавъ, че не стрѫнсем.
Ші кѫ інімъ амаръ
Прін Сіон ші пе'нтрѫ царъ
Адѫкѫndѫ-не аминте,
Плѫнцеам кѫ лакрътмї фервінте.
Ші вѫчіне ферекате
Лъсът пре'н сълчї анінате;
Къ аколо не 'нтреваръ
Ачеїа че не прѣдаръ,
Съ ле zічет вїерс де карте
Ѫнтр' ачеа стрѣінътате
Ка'н сѫнт мѫнтеле Сіонѫл,
Кѫнтърї, че кѫнтам ла Domнѫл.
Че нѫ ні се да 'ndемѫнъ
А кѫнтá 'н царъ стрѣінъ.
De те-ашіѣ вїтá царъ сѫнтъ,
Атѫпчеа съ-мї віъ стѫнтъ.
Ші дірeанта меа съ вїте
А скімбá вїерс ѫн лъѫте,
Ші съ мі се прінzъ лімва
De цінцінї, жълindѫ-мї скѫрва.

25. De те-ашіѣ маї пѫтá вїтá-те
Іерѫсълім четате!
'Nainte de nѫ те-ашіѣ пѫне
Ѧn nomenne 'n zілле вѫне,
Съ nѫ вїцї тѫ Doamne сѫnte
30. De Edom, че-аѣ zic кѫвінте
Сѫnte-ї четъцї ѧnпротівъ,
Кѫ ръѣ de'n гѫръ сгловівъ:
Рѣсміцї гідїврї ѧnалше,
Дешерцї де вѫпъшаше!
35. Тѫ фатъ Вавілопеаскъ!
Ръѣл ва съ те плъпеаскъ,
Ва фі шї-ачелла феріче,
Че-цї ва вені, съ те стріче;
Къ ці-се ва 'нтоарче dарѫл,
40. Кѫm пе 'нкінї тѫ кѫ пъхарѫл,
Кѫnd кѫколіі тъї de zідѫрї
Вор сdрові ка ніште хѫрвѫрї.

§. 35.

Псалтѫл 54.

1. Аскѫлтъ-mї рѫга, Dѫmnezъѣ сѫnte,
Шi nѫ mъ трече, че-mї їa aminte!
Къ-mї фечї реа вое пе'нтрѫ греа връ
De сѫnт кѫ спаїmъ 'n кѫцетътѫръ.
5. Шi mъ їa гріжъ пе'нтрѫ стрігарé,
Че-mї фак пісташїї кѫ сѫпъраре.
Кѫ пъкътошїї, че се 'n вітаръ,
Пе'нтрѫ съ-mї факъ весте реа 'n царъ,
Шi кѫ врцíе de mъ'нтърѫтъ,
10. Кѫт mi-ї de dѫnшїї,ínima 'n стѫnтъ,
De mъ adѫче кътръ греа оаръ
Сире фріка морцїї, de mъ 'mпресоаръ,
Гроазъ кѫтрé*м*ѫр mъ 'нтѫпечеазъ,
Фіреа-mї nѫ поате съ стеа, съ вазъ.
15. Zic'am ѧn mine: de-ар фі пѫтінцъ,
De-ашіѣ авé áрішї de порѫтвіцъ,
К' ашіѣ сѫврá лесне, m' ашіѣ dепъртá-mъ,
Ла пъdѫрі dece, вnde nѫ-ї театъ.
Dѫmnezъѣ сѫnte те-ашіѣ аштептá-те,
20. Ла лок de гріжъ, ка съ-mї цѫnї парте.

Неакъ-ле Doamne, шi ле 'mпарцї лімва.
Съ се скѫртеze de'n орашіѣ скѫрва,
Съ nѫ mаї ѧmвле съ лешїѫеаскъ,
Пе сѫпт zъѫрелле съ къпѫеаскъ;
25. Ѧntinzѫnd лáцѫрї ѧn dрѫm кѫ nadъ,
Фъръ че 'nшеалъ шi скорпеск сфадъ.
Къ de пісташѫл nѫ mi-ар хі желе,
Че-ар окърѫ-пе кѫ окърї грелле,
Къ m'ашіѣ аскѫnde дела тръсѫръ,
30. А от пъпрáспік, че mi-ї кѫ ѫръ
Че mi-ї маї жале шi маї греа трѫdъ
Кѫnd ѧmї пістеште от, че mi-ї рѫdъ,
Кареле-mї штіе воеа шi гѫndѫл,
Ла масъ шede кѫ mine'n рѫndѫл,
35. Шi 'n сървътоаре терце 'mпрезпъ
Ла каса сѫnтъ 'n соціе вѫnъ.
Бпії к'ачестїа de-ар вені тоартеа,
Съ-ї копчепеаскъ кѫ тоатъ соартеа
De вїї кѫ тотѫл їadѫл съ-ї соарвъ,
40. Съ nѫ маї фіъ кѫ лѫтеа 'n хоарвъ.
Шi а лор касе пѫстїї съ шеазъ,
Че-аѣ фапт ѧn лѫте, ръѣл съ-шї вазъ.
Еѣ кътръ Domnѫл стріг, кѫnd am театъ,
Domnѫл m' аскѫлтъ кѫnd сѫnт пре сатъ.
45. Сара шi-ameазъ-zї шi demineацъ
Гръеск ла Domnѫл фъръ de греацъ;
Къ mъ аѫde, шi mъ ва скоате,
Шi воіѣ фі 'n паче de тоцї, de глоате.
Къ еї кѫ тѫлцїї віп, кѫ греа тоапъ.
50. Шi се 'нвітеазъ съ тъ їa 'n гоапъ.
Аѫzъ-ї Domnѫл, шi съ-ї стереаскъ;
Челла че-ї вéчінік, съ ле плътеаскъ!
Шi еї съ n' аївъ кѫ чé се скоате,
Съ се плътеаскъ de кътръ тоарте.
55. Къче n'авѫръ спре Domnѫл театъ:
Ле-а da чертаре фъръ de сатъ.
Domnѫл шi-а'нтinde тѫna съ-ї неарзъ,
Къче nѫ врѫъ кѫвѫnт съ-ї креазъ;
Че се спѫркаръ кѫ жѫрътѫнтѫл,
60. Шi nѫ-шї цѫnѫръ ѧntрег кѫвѫнтѫл.
Се despърціръ de dѫne кѫ греацъ,
Ка съ nѫ-ї кате ѧn сѫnта фацъ.

Iнeма 'нтр'ѧншiї нъ се нотоале,
Гръеск de'n гъръ кънiнте гоале,
De-цĭ пар каънтъл deънеъроасе;
Елле-с ка лапчеа de сѧмчелоасе.
Еаръ тъ оame нъ-ĭ хi къ лiпеъ,
De-ĭ хi спре Domнъл къ мiнтеа тiпеъ.
Къ-цĭ ва da храппъ шi те-а грiжí-те,
Шi de гѧлчеавъ 'n вечĭ те-а ферí-те.
Еаръ пiсташiї вор da 'n цепъпе,
Ърпiцĭ de Domнъл ѧn пътрежъпе.
Оатепiї чеĭ крънцĭ нъ-шĭ вор петрече
Ziлелле вiецiї, че 'n сѧрг с'ор трече.
Еаръ еъ Doamne те am пъдежde,
Шi стѧпкъ таре фъръ прiмежde.

§. 36.

Псалтъл 8.

1. Doamne, Domнъл постръ, кът цĭ-аĭ фъкът пъme,
De се мiпънеазъ 'n тоате пърцĭ de лъme
Къ пре'n тоате чéрiърĭ тъ daĭ кънiiпцъ,
Сънарiї de'n враце-цĭ кѧптъ къ crediпцъ,
5. Кѧnd вĭ съ черчĭ їadъл, съ леци пре връжташiъл.
Съ-ĭ кълецĭ dобѧnda, съ-ĭ ръсторпĭ сълашiъл.
Въziъ, къ-ĭ фъкът черiъл de тѧпеле талле,
Къ тоатъ подоава, шi-ĭ порпiт къ калле.
Аĭ токмiт шi лъпа съ креаскъ, съ сказъ,
10. Съ-шĭ їа дела соаре лъкоаре къ razъ.
Стелле лъмiпате, че лъческ пре поапте,
De daъ кънiiпцъ, тъ ле-аĭ ърziт тоате.
Че поате фi отъл de-л adъчĭ аminte,
De черчĭ пе'нтръ дѧпсъл фолосъл пъiпте.
15. Сеаъ фiiъл съъ даръ, че цi-ĭ къ crediпцъ,
Пъцѧп пъ de-а токта къ ѧnцери 'n слав,
I-а'нтрече къ чiпстеа фъръ de zъвавъ.
Маре кънiiпцъ i-аĭ dат шi кънънъ,
Съ dea 'нъцътъръ къ токтеалъ бънъ.
20. Л'аĭ нъеъ-л маĭ маре: тоате съ-л аскълте,
Кѧте сѧпт пе лъme, кънѧпт съ пъ-ĭ тъте.
Шi ĭ-аĭ сънъс тоате сънт а лъĭ пiчĭоаре
Оiле шi боiĭ шi тот de сът соаре:
Довiток сълва́тек de кѧтп шi de лънкъ
25. Жiгънiї сiрепе, че стрiкъ шĭ-апъкъ;

Нáсеріле тоате, че сѧпт свърътоарíе,
De вѧпт шi de апъ че-с ѧnnотътоарíе;
Пре кiцiї чеĭ преа марĭ, пе тот фел de пеште
Шi тот че-ĭ ѧn маре, елл овлъдъеште.
30. Doamne, Domнъл постръ, кът цĭ-аĭ фъкът пъme,
De се мiпънеазъ 'n тоате пърцĭ de лъme!

§. 37.

Псалтъл 55.

1. De'нтр'а та маре 'ndъраре, мъ рог Doamne сѧпте!
Съ-мĭ фiĭ мiе къ прiiпцiъ, съ мъ ĭ-аĭ аminte!
Шi съ пъ лашĭ тоатъ ziъa от, че мi-ĭ къ скѧрвъ,
Съ мъ лъпте, съ стропшеаскъ, съ се нъiъ 'n гѧрвъ.
5. Сѧпт къ мълцiї стрѧпшĭ аспръ-мĭ съ мъ dea de рѧпъ,
Шi се бат, de ла пълцiме съ мъ сърпе 'n прiпъ;
Че тъ Doamne-мĭ ештĭ пъдежde шi ziъa n'am театъ:
De Дмnezъъ мi-ĭ вороава, шi м'оiъ лъъdá-мъ.
Пре Дмnezъъ мi-ĭ nedeжdea, шi пъ мъ їа фрiкъ,
10. De ръъ че мĭ-ар фаче отъл, пъ гѧndeск пемiкъ.
Мi-се стрѧтвъ тоатъ ziъa, шi стаъ de мъ'пгѧпъ,
Къ лi-ĭ гѧndъл, ръъ съ факъ шi весте стръiпъ.
Се нъп лешĭъ, шi-шĭ ѧntind арта, шi стаъ de вѧпеазъ,
Авĭа-мĭ равдъ вiетъл съфлет, ѧnкъркат ка съ мi-'л вазъ,
15. Чi тъ Doamne 'нтр'ъъ пемiкъ-ĭ веĭ лъса с'алерце,
Къ ърцiе ѧnпрошка́-ĭ веĭ пре чеĭ фър' de леце,
Еаръ еъ Дмnezъъ сѧпте! вiеаца теа-цĭ воiъ спъпе,
Къ мĭ-аĭ штере лакръмĭ de'n фацъ шi мi-аĭ дат вештĭ бъпе.
Шi de-а та фъгъдъiпцъ mie-мĭ паре бiпе,
20. Съ се 'нтоаркъ тоцĭ нiсташĭ, съ фъгъ de мiпе,
Шi 'n че zi те воiъ кета́-те, воiъ прiчепе 'ndатъ,
Къ тъ ештĭ, Дмnezъъ сѧпте, къ мiлъ богатъ.
Къ Дмnezъъ м'оiъ фълí-мъ ѧn граiъ, че воiъ зiче,
Къ Domнъл м'оiъ лъъda-мъ'n кънѧпт de Феріче.
25. Пре Дмnezъъ мi-ĭ пъдежdea, шi пъ мъ їа фрiкъ,
De с'ар порпí тоатъ лъmea съ-мĭ стрiче пемiкъ.
Пе'нтр'ачеea, doamne сѧпте, еъ цĭ-am de фъгадъ,
Че воiъ da лаъdеĭ талле фъръ de тъгадъ.
Къ мĭ-аĭ скос мiшелълъл съфлет de моарте къ жале,
30. Шi мĭ-аĭ штере окiї de лáкръмĭ ертѧndъ-мĭ грешале.
Шi de лънекъшiъ мĭ-аĭ датъ-мĭ съ мерг фъръ греацъ.
Слъжiпdъ-цĭ прекът се каde 'n лъкоаре de вiеацъ.

§. 38.

Íntrudúcere la Psalmul 132.

Чine фаче zid de паче,
Тѣрнѣрї de фрѫцíe:
Dѣче вїeацъ фъръ греацїъ
'Nтр'a ca вогъцíe.
Къ-ї маї вѣнъ de прехнъ
Вїeаца чea фрѫцеаскъ;
Декѫт артъ, че дестратъ
Оасте вітежеаскъ.

§. 39.

Епíстолѣ тѫнгъїѫцівѣ а луї Іоанн гвръ-деахр, Пъшріаркул Копстанпіпіанпеї, скрісѣ, кѫнд ера десцїѣраш, къшръ Чіріак епіскопул, карeле лпкѣ ера десцїѣраш.

A doўa оаръ воїў а-цї скоате венінул воїї релле, ші а-цї ресіиї пéгура гѫndулуї. Чé есте, de че лцї фачї íнітъ реа, ші те въерезї? Къче-ї їуте еарпа, ші атаръ фрѫнтура ші пекътура вóлвурілор, че аў веніт асупра весéрічеї? О пгїў ачеаста ші еў, ші піme пу ръспупde лтпротівъ, фъръ пумаї Dумnezїеў. Че, de ці-ї воеа, цїоїў зїугръвí ўъ ікоапъ de'n тѫтпуріле ачестеа. Мареа о вedem, къ се тулвурé ші се лпфлѣ токта de'нтр'adѫпкул фундулуї, ші куръвіарїї кум стаў ку тѫпеле 'нплетіте прецїур цепупкíе, ші кътръ пештіупул ерпеї непрічепѫndу-се, че вор фаче. Ніче черїул въzѫnd, ніче луччул, ніче ускатул; че кулкаці жос лнтр'аштерпúтуріле куравіеї, плѫпгѫnd ші въерѫndу-се. Ші ачеаста даръ се тѫнплъ пе маре, карea о вedem. Еаръ актý асупра весерічеї есте маї маре холкъ, ші маї мулте вáлурї. Че роагъ-те Деспуіторїулуї постру Ісус Хрістос карeле пу ку пештешуг лпвінце тареа, ч: пумаї ку ателінцареа потолеште хóлвура. Ші се ваї къ шí de мулте орї те-аї ругат, ші пу фусеші аскултат: пу те тъхнí. Къ аша-ї овічеїул отїувіторїулуї Dумnezїеул постру, че гріжеште тѫнтуінца. Къ аў doаръ п'аў путут пре чеї треї тінерї съ-ї тѫнтуеаскъ, съ пу фіъ арупкаці лп куторїул челл лпфокат? Че deакъ стътуръ ровї, ші денъртаці лп царъ пъгѫnъ, ші скънаці dела тошíе ші despotitenniці de тоате, ші пу ле маї рътасе алта петікъ: атупчїа адевъратул Dумnezїеў фъръ весте фече minунea, ші лтпрънтіѣ фокул de прецїур куторїул калdеілор: ші deачí ле ерá куторїул весérікъ, ші пре тоатъ фънтура кїетаръ ші пре лцерії ші путеріле, ші аша adунѫndу-ле тоате, ziчea: *бінекувѫнтаці шоаше лúкрúріле пре Domнul!* Въzунї, къ ръbdареа dipeщілор фокул лп роўъ аў пременіт, ші пре тірапул л'аў лndуплекат, de аў мѫпат пре'n тоатъ лумea скрісорї: „*Маре есше,* zікѫnd, *Dумnezїеул луї Сідрак, Місак ші Абденаго!*“ Ші каутъ кътъ гроазъ аў пус: „*Чіне ва zіче кувѫнт рѣў асупра лор: каса ачелуя съ фіе де жак!*“ Дечї пу-цї фаче íнетъ реа, фрате Чіріаче! Дерепт че къ еў кѫnd мъ іспоїа de'n Царіград, ніче de уна de ачестеа пу-мї ера гріже, че zіceam лнтру mine-мї: „*деакъ і-ї воеа лтпъръшесеї, съ мъ іспопеаскъ, іспопеакъ-мъ. Алл Domнulуї есше аътѫншул ші илінул луї. De і-ї воеа съ мъ жересшрѣеаскъ: жересшрѣеаскъ-мъ, къ ат кіш не Icaia. De і-ї воеа съ мъ арупче лп таре: воіў потепні не Іона. De і-ї воеа съ мъ баце лп гроаїъ: ат пре Daніїл бъгаш лп тіжлокул леілор. De і-ї воеа съ мъ лтпроашше къ аїешрі: ат пре Сшефапп лпшжїул таршур ашíáиъціш. De і-ї воеа съ-мї їа капул: ат пре Іоан бошезъторїул. De і-ї воеа съ-мї їа авереа, де о ат: їа-ші-о; къ гол ат ешіш де'n пѫнтечеле тайкъ-теа, ші гол тъ воіў дче!*“ Пре mine мъ лпвацъ ші апостолул de zіче: „*ўаца отулуї Dумnezїеў пу о каuшъ, ші къ де ашіў лтбла дзиъ воеа оатенілор: луї Хрісшос шерб п'ашіў ўі.*“ Ші Dавід мъ лнтр'артеазъ: „*Грѣіат таіпше де лтиъраці ші пу тъ*

рѫшінат. Мълше асѫпра теа тѣестірѣ; че шоаше ле ѳѣчерѣ де'н зѣвісше!“ *Че? аѫ доарѣ-цѫ ѳѫчѫ воеа реа, ѳраше Чіріаче! кѣ чеѭа, че не ісгопірѣ ире поі, терг лн шѫрговішше* (піацъ) *кѫ сътеціе воіошѫ, ші кѫ шербѫ тълцѫ пешрекѫндѫ-ї кѫ дарде? Че-цѫ ад атіпше де богашѫл ші де Лазѣр: „чіне аѫ шрѣіш кѫ скѫрбѣ лнтр'ачеашѣ лѫте, ші чіне ші-аѫ пешрекѫш-шѫ дѫлче, оаре стрікаш-ї-аѫ че-ва сѣрѣчіеа челлѫа? де, аѫ пѫ-л дѫсерѣ лн сѫпѣріле лѫі Аврат, ка ире ѫн вішеазѫ ші вінгѣшорѫѫ? Даръ челлѫалалш че ї-аѫ ѳолосіш богѣціеа, лн ѫршіпіче ші лн олоѳіре де се лнбрѣка? Ѫнде-ї сѫпш ворпічіі? Ѫнде-ї сѫпш ѳѫсташіі? Ѫнде-с каіі чеі кѫ рѫѳшарі? Ѫнде-ї сѫпш чеі хрѣпніцѫ ші лнтѫрѣшеаска тасѣ? Де, аѫ пѫ ка ире ѫн шѫлхарѫѫ легаш лл пешрекърѣ, де-л бъгарѣ лн гроашѣ, дкѫндѫ-шѫ сѫѳлешѫл гол дела лѫте, ші стрігѫнд кѫ глас лн дешерш: пѫріпше Аврате! тілѫешше-тѣ, ші-тѫ шрітіше ире Лазѣр сѣ-шѫ ѫде каиѣшѫл деџешѫлѫ лнтр'ааѣ, ші сѣ-тѫ рѣкореаскѣ літба, кѣ атар тѣ ирѣжеск! А че-цѫ пѫтешаѫ шашѣ ире Аврат, кърѣа пѫ ї-аѫ рѣхніш, сѣ-ї лнкіѫешаѫ віеаца? Кѣ ачелла ире шош отѫл осиѣша лн каса са; еарѣ шѫ а ѫпѫ сърак п'аѫ ѫрша ш гріже. Де, аѫ пѫ-ї а илѫнце ші а се боні, кѣ челла кѫ ашѫша богѣціе, че авеа, ѣѣ пікѣшарѣ де аиѣ пѫ ѫшеа добѫнді, кѣ п'аѫ сѣтѫнаш тілѣ: аѫ вепіш сечерішѫл, ші пѫ аѫ сечераш.“* Ші ачеаста-ї а Деспѫіторїѫлуї сокотеалѣ, къ лн преажтъ фече тѫпка пекурацілор ші odіхna dіреџілор, ка съ се вazъ ѫпіі кѫ алцій ші съ се куноаскѣ. Къ атѫпчїа тот мártурѫл ва куноаште пре алл съѫ тѫпчіторїѫ. Ші пѫ-с алле телле кувінтеле. Аскултъ лнцелепчїѫпеа, че zіче: Атѫпчїа ічї кѫ тѫлтъ лndръспіре ва ста dіреитѫл лн преажта челлора, че л'аѫ скѫрбітѫ-л. Ка ші кълъторїѫл тергѫnd пре тѫmп de сéчетъ, кѫnd афлъ фѫнтѫнъ, арс de сете. Сеаѫ ка челла че-ї куприпс de ѳоаме ші шede ла тасѣ плінъ de тоате мѫнкъріле, ші de оаре-каре пѫтéрпік есте опріт, ка съ пѫ се

атіпгъ de тасъ; ші ѳоарте дуче дурере ші тѫпкъ, челл лнсетат, къ пѫ-шї поате стіпце сетеа, ші челл флѫтѫnd, къче-ї опріт съ пѫ се лndѫлчеаскъ de букате: аша ші ла zѫа жѫдецѫлуї, вор прівї пъгѫніі пре свінцї, кѫm се веселеск, ші de тасa'тпърътеаскъ пѫ вор пѫтé съ се'ndѫлчеаскъ. Къ шї пре Adam врѫnd Dѫmnezъѫ съ-л тѫпчеаскъ, лл фече съ лѫкreze пѫтѫнтѫл лн преажта раїѫлуї; ка прівind лн тоатъ оара локашѫл челл їѫвіт, de ѫnde аѫ ешіт, съ-л доаръ лн сѫфлет. Ші къче къ аічїа пѫ пе тѫлпім съ ворвім, еаръ аколо піme пѫ-ї съ пе ѳопреаскъ съ пе петрéчет ѫпіі кѫ алцій, ші лнкъ ї-от bedé пре чеїа че пе-аѫ ісгопіт пре поі, ка ші Лазър пре богатѫл, ші мártурії пре тѫпчіторї. Дечї пѫ-цї фаче вое реа, фрате їѫвіте! че-цї ad aminte de пророкѫл, че zіче: *„De сътеціеа оатепілор пѫ ше шете, ші де окара лор пѫ ше лнвінче; кѣ лн че кіш лѫпа поашіпѣ о тѫпѫнкѣ толііле: аша се вор тѫпка!“* Сокотеште, de гѫndеште ші de Domnѫл Хрістос, кѫm de'н скѫтече порпїа дупъ дѫncѫл пістанніі гоапъ, ші лл лъпъda лн царъ пъгѫнъ. Ачелла че цѫпе лѫтеа, кіп ѫ поўъ, ка съ пѫ пе тѫпіѣm de іскушеннії. Adѫ-цї aminte de патіma Domnѫлуї ші Мѫнтуіторїѫлуї постру, ші кѫте окърї суферí пе'нтру поі! къ ѫпіі лл фъчеа Съмърітеанн, алцій лndръчіт, алцій пророк minчinoc, ші-ї zічеа: еатъ-ці-л'ъї, къ-ї ѫн от тѫпкъторїў ші вінвъуторїў, ші ку боїарінѫл драчілор скоате драчії. Даръ къ-л дѫсесе съ-л dea de рѫпъ de'нтр'ѫн цѣртуре палт, о minуne! ші престе фацъ-л скопїа, ші пал-ме-ї da; даръ ку фїере къ-л адънаръ, ші ку трестіе-л бътуръ престе кап ші ку хламідъ (хаїнъ 'тпърътеаскъ) лл лнбръка, ші ку спінї лл лнкununa, ші къdea лн цепункї de і се 'нкіпа бажокурind, ші тот фелїѫл de бажо-куръ фъкѫndѫ-ї, ші кѫnd лл пурта ачеї крупцї кѫпї ші-л дучеа ла патімъ гол, ші тоцї ученічії (лнвъцъчеії) лл пъръсіръ, ші ѫпѫл de дѫncѫл се лъпъdѣ, еаръ алтѫл лл вѫndѫ, de-л dede, еаръ алалцї превеціръ, ші сѫпгур ста свінціеа са гол лн міжлокѫл попорѫлуї ачеллуїа, къ ерá

сърбътоареа чееа че пре тоцї стрѫнцеа ла сърваре атѵнче; ші ка пре ѵн віклеанн ѧн міѫлок де тѫлхарї ѧл рѣстігніръ, ші зъчеа не'нгропат, кѫnd ѧл погорѫръ еї пре свінціеа са денре крѵче, пѫнъ кѫnd оаре-чіне л'аў чершѵт, де л'аў ѧнгропат. Ші фъкѫnd вороавъ віклеаннъ асѵпра свінціеї салле, скорніръ, кѵт съ-л фіъ фѵрат ѵченічіі, еаръ пѵ с'аў скѵлат. Ші-цї ad аминте еаръ-шї ші де апóстолї; къ претѵтíndірea порніа асѵпръ-ле гоанъ, ші се аскѵndea пре'н четъцї, ші Павел ла оаре-каре фетее, че віndea де мътъшї, ші Петрѵ ла Сімон Кѵрелларїѵл; къ п'авеа ѧndрѣспіре пре ла чеї богацї. Че маї аноі тоате ле-аў фост кѵ лесне. Ашїá ші актѵ́ фрате! пѵ-цї фаче вое реа! . . . . . .

Ачестеа ці-ле трімісесем дела Кѵкѵсе, ѵnde аў ѧnвъцат (порѵнчіт) ѧмпърътеаса, де м'аў ісгоніт. Ші мѵлте скѫрбе пе калле м'аў тѫлніт-мъ, че п'ам бъгат самъ де dѫнселе. Еаръ кѫnd сосім (сосіръм) ла орашѵл Капadочілор ші ла Аоврочілічіеа: чете чете де пъріпцї не ѧнтѫмпіна, ші 'нкъ ші мѵлціме де кълѵгъріце фечїоаре, ісвоаръ де лáкрътї вързѫnd, ші плѫнгѫnd кѵ жале маре, въzѫndѵ-не dѵшї ла ісганіе (десцъраре); ші гръїа ѧndecine: *„маї фолос ар хі сѣ се хіѣ оаріш соареле, декѫт к'аў шѣкѵт рослѵл лѵї Іоан!“* Ачестеа мъ мъхніръ ші мъ скѫрбіръ маї мѵлт, ѵnde вedeам пре тоцї плѫнгѫnd преціѵр міne не'нтрѵ міne. Еаръ не'нтрѵ алалте тоате, кѫте мі-се тѫмпларъ, п'ам бъгат самъ. Ші фоарте не-аў пріміт кѵ віne епіскопѵл ачеллѵї орашїў, ші мѵлтъ їѵбіре аў арътат спре поі, кѫт de-ар хі фост пѵтінцъ, ші de п'ам фері хотарѵл, не-ар хі dат ші скáѵпѵл съў поўъ. Пе'нтрѵ ачееа те рог ші те ѧмбіїѵ, леапъdъ-цї плѫнсѵл скѫрвеї талле, ші пе'нтрѵ поі ad аминте ла Dѵmnezїъў.

§. 40.

Кѫше-ва форте алле літбеї рѵтѫне, де'н „Трéбнік“ ші де'н „Пештре́череа Сѫнцілор“.

Форта „їѵне“.

1. *Бѣгѵічѣне:* N'аў врѵт Dѵmnezъў съ-цї арате пáтіма четъцїї ачестеїа, съ пѵ те мъхнеаскъ, ші цї-аў пѵс асѵпръ *бѣгѵічѣнеа* ачеаста. П. С. пац. 106. в.
2. *Кѵтепекъчѣне:* Ѳпічїѵнеа кредінцеї ші *кѵтепекъчѣнеа* сѫнтѵлѵї Dѵх чершіndѵ-не. Треб. пац. 41. а.
3. *Кѵръцічѣне:* Ші ера аколо кофе de неатръ шесе, de зъчеа dѵпъ *кѵръцічѣнеа* жidовеаскъ, de ѧпкъпеа чїѵбере кѫте doўъ ші кѫте треї. Тр. 40. а.

   А кѵ тотѵл денлінъ *кѵръцічѣне,* семн ера. П. С. (20. Іанѵарїѵ: Ефтіміў мареле.)
4. *Детілкѵічѣне:* Ші de *тілкѵічѣнї* цї-адѵчем. Тр. 113. а.
5. *Десиърцічѣне:* Леон сѫнгѵр (фъръ Парігоріў) рѣмѫіnd, ші *десиърцічѣнеа* мѵченікѵлѵї гѫndind, сѵспіна. П. С. (18. Февр. Леон. Парігоріў.)
6. *Dѵmnezъічѣне:* шї-а лѵї скѵларе ші *dѵmnezъічѣне.* П. С. 138. в.
7. *Дестїердъчѣне:* Челла че-і бѵп, съ їа *дестїердъчѣне* ші вукѵріе вечїнікъ. П. С. 150. в.
8. *Фертекъчѣне:* Поменіреа ръѵлѵї, *фертекъчѣніле.* П. С. 96. а.
9. *Ітъчѣне:* Че кѵръцеште-не de тоатъ *ітъчѣнеа* трѵпѵлѵї ші а сѵ́флетѵлѵї. Тр. 86. а.

Куръцемте апа ачеаста пре'н сетпътура кінулуї кручїї талле де кътръ тоатъ *ітъчїзнеа*. Тр. 86. б.

10. *Лтбзпъчїзне:* Връшташуле а тоатъ дірептатеа, ку де ачесте *лтбзпъчїзнї* веї съ мъ смінтештї, съ мъ скоцї де'н мінте? П. С. (7. Іулїй.)

11. *Лпгрозічїзне:* Въzжnd къ ну поате . . . . . ніче ку *лпгрозічїзнї* съ о вірueаскъ, аў dат жудекатъ асупра еї. П. С. (7. Іулїй.) Dimonії че ера аколо лн кăпіштe лл лпгрozїа ку мулте *лпгрозічїзнї*. П. С. (27. Февруарїй.)

12. *Лпdоічїзне:* Пе'нтру кареле поі лъсжnd Dумnezъїї поштрі, ка чеїа че ну путуръ шіе фолосі, деторї вом фі тоцї съ пе'нкінъм луї фъръ *де'ндоічїзне*. П. С. 130. б.

13. *Лпгжпъчїзне:* Крескут де'н мікъ вжрстъ лн мітурї, че се зіче: *лпгжпъчїзнї* де шеганнії, ші ла прівіріштї. П. С. 103. б.

14. *Лпdетпъчїзне:* Вржnd съ не лнторчї ла ачеа де'нтжїъ роadъ кунъ, кареа о пїердусем ку простімеа куноштінцеї ші ку *лпdетпъчїзнеа* връшташулуї. Тр. 83. б.

15. *Лпфлъчїзне:* Ші довжndind ўъ боалъ de *лпфлъчїзне*. П. С. 137. а.

16. *Лпшіпъчїзне:* Ачестеа съ ві ле феріцї фъръ *лпшіпъчїзнеа* сўфлетулуї. П. С. 140. а. Съ спелї *лпшіпъчїзніле*. П. С. (1. Марцїй.)

17. *Лтаzцічїзне:* Ну-л бъга лн сатъ ка ўъ *лтаzцічїзне*. П. С. (5. Февруарїй.)

18. *Лтаъкъчїзне:* Поате шї морцїї съ-ї лнвіе спре *лтаъкъчїзне*. П. С. 12. б.

Стрігжnd (пропъгжnd) стрăшніка ші неновестіта *лтаъкъчїзне* . . . кареа фече Dумnezъў ку поі. П. С. (3. Февр.)

Ші не'нтру сетнул *лтаъкъчїзнїї*. П. С. (24. Маїў.)

19. *Лппоічїзне:* Ші не тріміте апа ачеаста, кареа не-аї дъруіт de *саълъчїзне* а пъкателор спуркърї, ші *де'ппоічїзне* а боалелор de тот фелїул тжмплате поўъ. Тр. 26. а.

20. *Лпшребъчїзне:* Ші деакъ венї пъінте-ї, лнченў а-ї адуче *лпшребъчїзнї* de пане. П. С. 221. а.

21. *Лпшзпекъчїзне:* Benindу-mї лн фіре de кътръ ачеа дръчеаскъ *лпшзпекъчїзне,* че мі-с'аў тжмплат. П. С. 212. а.

Ші ловindу-л *лпшзпекъчїзне,* фу учіс de оаменії съї. П. С. (22. Іануарїў.)

22. *Лтаїедекъчїзне:* N'авў нечї ўъ *лтаїедекъчїзне* despre a куноаштере пре Dумnezъў. П. С. 217. а.

23. *Лпкіазічїзне:* Мъртурісіndу-ї хар мулт не'нтру *лпкіазічїзне* ші *сътъпъчїзне*. П. С. 184. а.

24. *Лпцелегъчїзне:* Dух de'нцелецере *не'нцелегъчїзнїї* мелле дъруind. Тр. 111. а.

25. *Легъчїзне:* Ші дъруеште шерbілор тъї віеацъ ку пане, лунціme de зіле, лнтреагъ мінте, лнтре джншїї драгосте лн *легъчїзнеа* пъчїї. Тр. 37. а.

26. *Мінзнічїзне:* Ші фъкжnd руrъ, мулцъмїа ку *мінзнічїзне*. П. С. 200. б.

27. *Мъгзлічїзне:* Вру съ іспітеаскъ еаръ-шї ку *тъгзлічїзнї*. П. С. 168. а.

Ші лужду-ї дуксл (дучеле) ку кувінте дулчї ші ку *тъгзлічїзнї,* немікъ ну путў. П. С. (20. Іануарїў.)

28. *Ноічїзне:* Ка прекум с'аў стжрніт Христос de'н морцї пре'н мъріреа пъріntелуї: аша шї ноі лн *ноічїзнеа* віецеї съ лнвлъм. Тр. 56. в.

29. *Орбічїзне:* Мъхnindу-се (Въсіліў) не'нтру *орбічїзнеа* некредінчїошілор. П. С. (7. Марцїў.)

Мжнтуіndу-се de *орбічіѣнеа* трупулуї. П. С. (6. Іупіѣ.)

30. *Перегріпъчіѣне:* Деч аша трудіnd пжпъ ла сфжршепніеа *перегріпъчіѣнії* салле, 34 de аннї. П. С. 198. а.

31. *Пъсшіічіѣне:* Къ Іерусълімул с'аѣ пжпгъріт ѧn *ъсшіічіѣнеа* жертвелор idолештї. П. С. 24. а.

Пророчіт'аѣ ші de *ъсшіічіѣнеа* скітулуї. П. С. (19. Іануарїѣ.)

32. *Рѣшіпъчіѣне:* Обжршііле віецеї поастре крештінешттї фъръ *дзрорї,* фъръ *рѣшіпъчіѣнї,* пъчїуіте ші вун ръспунс ла 'нфрікатул жудец. Тр. 41. а.

33. *Рѣсішічіѣне:* Ші аѣ dat сатъ (аѣ пророчіт) de *рѣсішічіѣнеа* жідовілор челлор некредінчїошї. П. С. 69. б.

34. *Сашъчіѣне:* Ші не тріміте.... апа ачеаста.... de *сашъчіѣне* а пъкателор. Тр. 26. а.

35. *Шшірбічіѣне:* Гріжind съ адучї ачеа *шшірбічіѣне* а къдерії ла ѧntreг. Тр. 83. б.

36. *Сдробічіѣне:* Ферind de кумпліта ачеаста ръутате ші de тотпїерзътоарїа *сдробічіѣне.* Тр. 84. б.

37. *Сшрбіпъчіѣне:* Фіъ-мї ѧn ертаре de грешеле преакуратул тъѣ трун.... ші а патімї ші скжрбе *сшрбіпъчіѣне.* Тр. 88. б.

38. *Секъчіѣне:* ѧndатъ се деслегѣ de'n *секъчіѣне.* П. С. 178. а.

39. *Сътъпъчіѣне:* (вези прул 23.)

40. *Скітъчіѣне:* Ші елл ѧпкъ прімind ѧn іnета са кувінтеле свінтеї, се скітвѣ ку dумnezъеаскъ *скітъчіѣне.* П. С. (5. Февруарїѣ.)

41. *Скорпічіѣне:* Ші ун бат сатъ *скорпічіѣніле* талле. П. С. (9. Маїѣ.)

42. *Тътъдзічіѣне:* Ші фііnd свінціеа са (Власіѣ) істецѣ ла мештешугул дофторіеї, фъчеа мулте *шътъдзічіѣнї.* П. С. (11. Февруарїѣ.)

43. *Хпічіѣне:* Къ *хпічіѣнеа* фірії чеаркъ мілъ. П. С. (5. Марцїѣ.) Ші ле дъруеште кукоп унї, ші *хпічіѣнеа* суфлетулуї. Тр. 38. а.

Дъ пъреке ѧn *хпічіѣнеа* гжndулуї. Тр. 38. в. *Хпічіѣнеа* кредінцеї. Тр. 41. а.

Ші съ-мї фіѣ свінтеле ачестеа... ѧn а духхулуї свжнт *хпічіѣне.* 98. а.

44. *Хторжчіѣнпе:* De *хторжчіѣне* патімілор. Тр. 94. в.

45. *Хрсічіѣне:* Ші ачеаста аѣ фост кіп ші *хрсічіѣне.* П. С. 52. в.

46. *Віпдекъчіѣне:* Кжnd ші фемеea Антіпатулуї, Мъсіміла мжнтуітъ de кумпліте легътурї de боалъ ку рѣпede *віпдекъчіѣне,* ш. а. ш. а. ш. а.

Форта „іпцѣ".

1. *Ферічіпцѣ:* Ші пе'нтру съ ну мъ ѧndoеск nemікъ de вечїніка *ферічіпцѣ,* мї-аѣ zic ѧntre алтеле ші ачеаста. П. С. 150. б.

Съ dовжndim ачеа дела 'нчепут десфътаре ші *ферічіпцѣ.* П. С. 166. а.

Ва німері *ферічіпца* свінцілор. Тр. 49. б.

Се скъпаръ de *ферічіпцѣ.* Тр. 126. в.

De-ар куста съваї нумаї ъѣ zі ку тоате ачесте *ферічіпце.* Тр. 129. а.

2. *Гріжіпцѣ:* Прекум аѣ жудекат а луї преа'нцелеаптъ *гріжіпцѣ* de маінте. П. С. 156. а.

3. *Ісбъвіпцѣ:* Мулцъміръ луї Dумnezъѣ de *ісбъвіпцѣ.* П. С. 246. б.

Ші челор че с'аѣ нетрекут, съ ле дъруештї *ісбъвіпцѣ.* Тр. 114. б.

4. *ѧndулчіпцѣ:* Пе'нтру съ се дъруеаскъ лор *ѧndулчіпцѣ* de унї кукоп. Тр. 36. а.

Кумпъръ-цї ку сетеа *ѧndулчіпца* вечїнічелор вѣчурї. П. С. (10. Маїѣ.)

Къутжnd кътръ *ндълчіпца* петре́черіі de'n черіў. П. С. (5. Іулій.)

5. *Лпкіцхіпцъ:* А къріїа таіпе *лпкіцхіпцъ* ші поі кредіпчіошіі о цінем. Тр. 45. а.

6. *Лекхіпцъ:* Чершуръ*лекхіпцъ* сухлетеаскъ. П. С. 125. а.

7. *Мілостівіпцъ:* Руцї ші ръгъчіупї *тілостівіпцій* талле adукnd. Тр. 115. а.

8. *Нълучіпцъ:* Ші пе'нтру съ атъцеаскъ, попоаръле фаче Cimon *нълучіпце.* П. С. 151. а.

Еаръ богъціеа ші odoаръле,.... каріле ла *нълучіпцеле* лумешті сжнт сокотіте de чінсте, ле лмпърціа ла тішеї (сърачі). П. С. 221. в.

Ші съ-ті фіе свінтеле ачестеа лп лмпінсътуръ а тоатъ *нълучіпца.* Тр. 97. в.

Ші депъртеазъ дела поі тоатъ *нълучіпца.* Тр. 112. а.

9. *Noінцъ:* Лнтру dжnшіі noіndy-се ку аскупсъ *noінцъ* de купоштінцъ. Тр. 116. б.

10. *Пліпіцъ:* Спалъ dене dжnса... ржпчежупеа суфлетулуі лп *ліпіпца* челлор 40 de zілле. Тр. 44. в.

Ші съ-ті фіе свінтеле ачестеа.... лп *ліпіпца* порупчілор. Тр. 98. а.

11. *Тікълошіпцъ:* Ші аколо ера dат ла Dумnezъў сжнгур ку мулте остенпеле ші *шікълошіпце.* П. С. (2. Іупіў.)

12. *Тътъдхіпцъ:* Ші не тріміте алл *шътъдхіпцелор* dар. Тр. 26. а. Ш а. ш. а.

Форта „хръ“.

1. *Дескісъшхръ:* Ші *дескісъшхръ* ботезіулуі. П. С. (5. Маіў.)

2. *Лпкнцйхръшхръ:* Ші четатеа Солупулуі de *лпкнцйхръшхръ* і-аў мжнтуіт. П. С. 87. а.

3. *Лтшпсъшхръ:* Ші съ-ті фіъ свінтеле ачестеа.... лп *лтшпсъшхра* а тоатъ пълучіпца. Тр. 97. б.

4. *Не'пдхилекъшхръ:* Ші въzжnd *не'пдхилекъшхра* луі лі тъіаръ капул. П. С. 86. а.

5. *іспрелъшхръ:* Ші-л бътý атжта de купліт кжт с'аў рошіт нъмжнтул жос de *ціспрелъшхріле* сжнцелуі. П. С. 70. а.

6. *Прівішхръ:* Челле че сжнт de *прівішхръ* куцетъчіоасъ ші сжнцічіоасъ. П. С. 197. б.

7. *Плжпсхръ:* Ші къzжnd упул кътр'алалт, се фече *плжпсхръ.* П. С. (26. Іануаріў.)

8. *Пліпішхръ:* Ші *ліпішхра* порупчілор. П. С. (18. Апріле.)

9. *Сетпъшхръ:* Куръцеште апа ачеаста пре'н *сетпъшхра* кіпулуі кручіі. Тр. 86. в.

10. *Зчісъшхръ:* Лл стръбътуръ ку *зчісъшхріле.* П. С. (8. Февруаріў.)

11. *Ширзішхръ:* Ачест пророк Софоніа ші-аў съмънат ку свжнтул Іоапп Теологул ла *ширзішхра* (фънтура, купънтура) трупулуі. П. С. 189. а. Ш. а. ш. а.

Форта „ецў, еацъ“.

1. *Ажшорецў:* Лцї порупчеште ціе ші тоатъ *ажшореаца* путере. Тр. 48. а.

2. *Черкърецў:* De a помені пурпреа de a та вепіре мърітъ ші *черкъреацъ* фъкутелор de поі. Тр. 111. а.

3. *Кувжпшърецў:* Кареле тоатъ фіреа *кувжпшъреацъ,* ші *пекувжпшъреацъ* пре'н кувжнтул тъў ле фечеші. Тр. 44. а.

4. *Кцешърецў:* Ші і-аї арътатý-і лумina чеастъ *сжнціреацъ,* ка ні чеї *кцешъреце* (ideale спіретуале) съ се лпvrednічеаскъ. Тр. 44. а.

5. *Лъкръцецъ:* Ачеа де пѹрурреа путере а пърінтелуї фііnd *лъкръреацъ* (лъкръцівъ). Тр. 112. а.
6. *Сѫтцірецъ:* (вezї прул 4).
7. *Свінцішорецъ:* Свінцеште васул ачеста ку *свінцішореаца* (свінціціва) та суправеніре. Тр. 87. в.
8. *Вindекърецъ:* Тріміте de'n черїу *вindекъреаца* та путере. Тр. 71. а. Ш. а. ш. а.

Форта „вър“.

Сшавър: De челла че урzеште пъмжнтул пре *сшавърул* луї. Тр. 48. в.

Ші minунѧnd пре епаркул ку *сшавърул,* ші петутатул гѫndулуї. П. С. (1. Іануарїу.)

Ші трекѫnd Ніколаїу мъртурісіторїул пре'n тоате ѧпвъцътуріле, ші ѧпвъцѫnd віеаца кълугъреаскъ фоарте de *сшавър,* се хіротоні прéут. П. С. (4. Февруарїу.)

Даръ чіне алтул аў фъкут атжта певоіе, съ-шї дъруеаскъ тоатъ авуціеа пе'нтру дешеарта пъдежде а ферічінцеї віітоарїе, карea пу о штії de *сшавър.* П. С. (1. Марцїу.)

IX.

Gїorgїŭ II., Metropolitul Moldávieї.

§. 41.

Neatîrnarea metropolieї Moldave.

Pe'ntru prea sfînta Icoanæ a prea sfinteї Stæpîneї noastre Næscætoarїeї de Dumneđїæŭ şi pûrurea Fecїoareї Marieї, ce s'aŭ aflat în scrisorile sfinteї Mitropoliї aї Moldávieї. Scrisæ de Preasfinţitul Gїorgїŭ II., *Mitropolitul Moldávieї. La annul 1723.*

Înscїinţїare fácem pe'ntru obicéiul pœmîntuluї Moldávieї, cœ întîmplîndu-se aicїa Domn, mœríea sa Alesandru Voevod: şi Mitropolit Preasfintitul Iosif: carele aŭ fost şí la soborul all optulea şi cu pœrintele Iromonacul Gїorgїŭ Ţїamblac, fiind mare teolog. Inaintea acélluї sobor fiind la Ţїarigrad Împœrat creştinesc Manuil Paleologul, ear' fiїul luї, Ioann Paleologul erá la Becїŭ (seaŭ Vieanna), fiind cœ erá gínere Cesarїuluї de Becїŭ. Earœ la vremea bœtrînetїelor luї Manuil Paleologul, aŭ trimis la Becїŭ la fiїul sœŭ Ioann, cїemîndu-l, sœ meargœ la Ţїarigrad, sœ fiœ Împœrat, în locul luї Manuil, tatœluї sœŭ. Decї mergînd, sœ treacœ la Ţїarigrad, aŭ venit pe la ţїara Moldávieї, şi aŭ eşit întru întîmpinarea luї fericїtul Alesandru Voevod cu tot senatul. Aséminea şi Preasfinţitul Mitropolit Iosif, cu tot clerul biericїese, dupre cum se cuvine unuї Împœrat creştinesc, şi l'aŭ petrecut pînœ la Hiliea la Dúnœre. Earœ Împœratul, Ioann Paleologul, vœđїînd ţїarœ, ca acéasta, şi norod întїelept, şi pravoslávnic, şi Arcїereŭ, şi Cler înveţїat, şi împodobit cu toate obicéїurile Biséricéї Ţїarigraduluї (đicînd) cum cœ ţїarœ, ca acéasta, cu toate dárurile şi ródurile pœmîntuluї şi obicéїurile, şi întїelepcїunea şi ţubirea de strœinї, aїurea nu aŭ vœđїut nicї aŭ auđit sœ fiœ.

Şi întrebînd pe Alesandru Voevod, la care împœrœtїe seaŭ crœíe este încinat? Mœríea sa aŭ rœspuns: Cœ îşї stœpînesce ţїara cu sábiea despre toţї meģiaşїї şi despre toţї nepriétennїї. Şi întrebînd şí pre Preasfinţitul Mitropolitul Iosif, la care Patriarcїe este încinat; Presfintíea sa aŭ rœspuns: Cum cœ este încinat la Ohrid. Şi s'aŭ fœgœduit luminatul împœrat, cumcœ deacœ va merģe la Ţїarigrad, va face Moldáviea ca Ohridul, şi ca Cїprul, sœ fiœ nesupusœ şi ne plecatœ nicї uneї Eparcїї. Şi mergînd la Ţїaregrad, aŭ luat împœrœtїea. Ear' Manuil împœratul, tatœl luї Ioann, s'aŭ cœluģœrit. Şi strîngînd sobor cu patru patriarcї, şi cu toţї Mitropoliţїї, aŭ ridicat Mitropolїea Moldávieї de supt ascultarea Ohriduluї, şi aŭ aşїeđїat'o, sœ fiœ ca un Patriarc, pre cum este Ohridul, şi Cїprul, aşїá şí Moldáviea. Şi acelle soborniceşcї cœrţї le-aŭ trimis dela Ţїarigrad la Alesandru Voevod, şi la Preasfinţitul Mitropolit Iosif. Şi aŭ fost la Mînœstirea Neamţїuluї, care eŭ smeritul Gїorgїŭ cu mila luї Dumneđїœŭ Mitropolit Moldávieї, mœrturisesc cu jurœmînt, cœ

le-am vœdĭut cu ocĭĭ mĭeĭ, şi aŭ fost la Mînœstirea Neamtĭuluĭ acĕelle împœrœteşĕĭ scrisorĭ, pînœ la stricarea şi rœsîpirea tĭœrĭĭ, ĕe s'aŭ întîmplat în Domnĭea luĭ Dumitraşcul Voevod.

Ear' acĕelle soborniĕeşĕĭ cœrtĭ erá scrise pe pergament, cu pecĕetea Pájorœ împœrœteascœ în arg̃int, şi cu iscœliturile Patriarĕilor, şi a cîtĭ-va Arĕiereĭ. S̃i dimpreunœ cu acĕeste maĭ sus pomennite, aŭ trimis împœratul Ioann Paleologul, ferĭĕituluĭ Alesandru Voevod coroanœ împœrœteascœ, şi Alurg̃idœ, care acĕell port l'aŭ t̃inut toţĭ Domniĭ, pînœ la Domnĭea luĭ Alesandru Voevod Lœpuşneannul. S̃i aŭ maĭ trimis împœratul Ioann Paleologul dar preasfint̃ituluĭ Pœrinte Iosif Mitropolituluĭ, ŭœ sfîntœ icoanœ fœcœtoarĭœ de minunĭ, cu doŭe fet̃ie, de ŭœ parte prea sfînta Curata Nœscœtoarĭa de Damnœd̃ĭœŭ: şi de altœ parte sfîntul marele mucenic G̃ĭorg̃ĭŭ, carea pînœ astœ-d̃ĭ se aflœ în Mînœstirea Neamtĭuluĭ. S̃i dimpreunœ aŭ trimis şi Mitrœ şi Sacos, cœĕĭ maĭ nainte Mitropolit̃ĭĭ Moldávieĭ slujĭá sfînta Liturg̃ĭe numaĭ cu felon. Earœ maĭca împœratuluĭ Ioann Paleologul, cœrĭĭ îĭ erá numele, Anna, împœrœteasa luĭ Manuil, şĭ mœrĭea sa încœ aŭ trimis dar Anneĭ, Doamneĭ ferĭĕituluĭ Alesandru Voevod, ŭœ sfîntœ icoanae, sfînta Anna Maĭca prea Curateĭ Stœpîneĭ noastre Nœscœtoarĭeĭ de Dumned̃ĭœŭ, ear' fœcœtoarĭœ de minunĭ, ferecatœ şi împodobitœ cu cĭeltuealœ împœrœteascœ. Ear' Mœrĭea sa Doamna aŭ trimis'o dar Mînœstirĭĭ Bistrĭtĭĭ, fiind fœcutœ acĕeastœ Mînœstire de ferĭĕitul Alesandru Voevod şi de Doamna sa, Anna. Earœ acĕeastœ sfîntœ icoanœ, sfînta Anna, la vremea de neploŭare scotîndu-se cu Litie afarœ din Mînœstire, îndatœ ploŭœ, de nu preste tot, earœ cît t̃ine hotarul Mînœstirĭĭ, negreşit ploŭœ.

Ear' în d̃illele luĭ Stafann G̃ĭorg̃ĭŭ Voevod: s'aŭ întîmplat, de aŭ mers la Mînœstirea Neamtĭuluĭ, şĭ Nicolaĭŭ Gramáticul, fratele luĭ Postolace Milcul, cœruĭa ĭ-aŭ tœĭat nasul Stefann Voevod, fiĭul luĭ Vœsiliŭ Voevod: carele aŭ tœlmœĕit şi Bibliea din limba elineascœ în lîmba rumîneascœ,cînd aŭ fost la T̃ĭarigrad Capicihaia luĭ Grigoriu Voevod Domnuluĭ t̃ĭœreĭ rumînesĕĭ. Pre care isvod l'aŭ dat şĭ în tiparĭŭ S̃ĭerbann Voevod Cantacud̃ino, Domnul t̃ĭœrĭĭ rumînesĕĭ. S̃i acĕell Nicolaĭŭ Gramáticul aŭ ĕetit acĕelle Hrisoave împœrœteşĕĭ, şi patrierĕeşĕĭ, care scrieá pe'ntru sfînta icoanœ dela Mînœstirea Neamtĭuluĭ, cœ este fœcœtoarĭœ de minunĭ. Asémennea şĭ pe'ntru sfînta Anna dela Mînœstirea Bistrĭtĭĭ.

Earœ Mitropolĭea Moldávieĭ nu este plecatœ nĭĕĭ unuĭ Patriarc, pre cum aratœ sfînta Pravilœ ĕea mare, dela fila, 402 şi 403. Ear' de d̃ĭc rumînĭĭ cœ nu şĕĭŭ, de unde are acĕeastœ putere, de nu se pleacœ nĭĕĭ Ohriduluĭ nĭĕĭ T̃ĭarigraduluĭ, earœ noĭ şĕim. S̃i acĕeastœ Istórie o am şcris'o eŭ G̃ĭorg̃ĭŭ smeritul Mitropolit all Moldávieĭ cu mîna mea.

Earœ cînd aŭ fost Nicolaĭŭ Gramáticul la Mînœstirea Neamtĭuluĭ, de aŭ tœlmœĕit Istóriea acĕeasta, de pre acĕelle Hrisoave împœrœteşĕĭ, şi patrierĕeşĕĭ, în d̃illele luĭ Stefann G̃ĭorg̃ĭŭ Voevod, erá annul dela Hristos 1655, Fevruariŭ 17, earœ dela Bœtrînul Alesandru Voevod, erá annul 1401.

X.

Mihaĭŭ Haliĕĭŭ.

(Acĕest t̃inœr se aflá pela 1674 la Bœsileea, ca învœt̃ĭœĕell de teolog̃ĭe. În annul acĕella depuse la universetatea de acolo doptorat învœt̃ĭœĕellul Frînĕisc Papaĭ, şi fiœ-eare de'n cunoscutĭĭ luĭ maĭ de aproape, ĭ-a fœcut cîte ŭœ grœtulœĕĭune în limba sa mœmeascœ. Haliĕĭŭ, ca rumîn, încœ ĭ-a fœcut una în limba rumînœ în vĭérsurĭ mœsurate dupœ esametrele lœtine, carea este urmœtoarĭa.)

§. 42.

Întîĭele vĭérsurĭ esametre în limba rumînœ.

Grœtulœĕĭune fœcutœ de teologul rumîn Mihaĭŭ Haliĕĭŭ de'n Caransĭebeşĭŭ la 1674 în Başileea în onoarea doptorisîndului sœŭ amic Frînĕisc Papaĭ.

Cînt sînœtate sœrind la voĭ rumînul Apolo,
La toţĭ, cîtĭ sînta 'n împœrœt̃ĭe şĭedeţĭ.
De-unde cunoşĕint̃ie-aşĕeptœm şi şĕiint̃ie feriĕe:
De-Amstelodam pre'n cœrtĭ stœ 'n omenie tiparĭŭ.

Lege direapt' a dat frumoasa cetate Geneva:
Îți vine-acum Frîncîsc, tine-te Leida, Paris!
Prîndeți mîne sororî, cŭ-acest noŭ oaspe: nœinte
Și voĭ, fraț, frœtuț: Nimfele pasœ curînd.
Doamne bune, mare dóftore, dascœle-și bunule Doamne
Cu pace îi fiți, cu pîne și sare, rugœm!

XI.

Vórnicul, Gregoriŭ Urecîe.

(Intîiul istóric moldav. A trœit pe la cápœtul veaculuĭ XVI., și a scris vieața Domnilor Moldávieĭ dela 1354—1594.)

§. 43.

Lipsa istóricilor rumînĭ de maĭ nœinte.

(Precuvîntare la vieața Domnilor Moldávieĭ.)

Multĭ scriitorĭ s'aŭ nevoit, de aŭ scris rîndul și aŭ lœsat isvod pre urmœ, șĭ bune șĭ relle, sœ rœmîie fecîorilor și nepotilor, sœ le fie celle bune de învœțœturœ, ear' celle relle ca sœ se poatœ ferí de elle, și sœ se socoteascœ, și cellor bune sœ urmedie. Și altiĭ pismuind și însemnînd și scriind, cum șĭ eŭ Gregoriŭ Urecîe, care, de'n mila luĭ Dumnedieŭ și a Domnuluĭ mieŭ, am fost vórnic Mare, cu multœ nevointie am cetit cœrțile și isvoadele șĭ alle noastre, șĭ alle cellor strœinĭ, și am aflat cap și începetura mosilor de unde aŭ isvorît în țiarœ, și s'aŭ înmultit, și s'aŭ lœțit, ca sœ nu se înnece annii ceĭ trecuț a toate țiœrile; și apoĭ sœ nu se poatœ scí, cé s'aŭ lucrat? sœ se asémenne ferelor și dobitoacelor cellor mute, și fœrœ minte. Aceea urmînd, șĭ mœcar cœ se aflœ șĭ de altiĭ însemnate lúcrurile țiœrii Moldoveĭ, apucatu-m'am și eŭ a scríere începetura, și adáusul, maĭ apoĭ și scœderea, care se vede, cœ aŭ venit în dillele noastre, dupœ cum aŭ fost întîiul țiœrii, și pœmîntuluĭ nostru all Moldoveĭ. Cœ cum se tîmplœ de sîrg se adáuge pohoĭul apeĭ și earœ-și de sîrg scade și se împutineadie: așiá s'aŭ adáus șĭ

Moldova, care maĭ apoĭ de la alte țiere s'aŭ descœlecat, și s'aŭ lœțit de sîrg și fœrœ de dieœbavœ.

Acellea cercînd, le-am îndreptat cu nevointie, cœ nu numaĭ annalele noastre, ci șĭ cœrțĭ strœine am cercat, ca sœ putem aflá adevœrul, ca sœ nu mœ aflu scriitoriŭ de cuvinte deșierte, ci de drepte; cœ annalele noastre celle moldovennesceĭ așiá scriŭ de pe scurt, cœ necĭ de vieația Domnilor, care aŭ fost toatœ cîrma, nu aleg, nécum lúcrurile de'n lœuntru sœ aleagœ, și pe scurt scriind și însemnînd de la începeput pînœ la domnïea luĭ Petru Rareșiŭ (1527—1538, și 1540—1546), și s'aŭ stins, cœ de aice încoace n'aŭ maĭ scris nímene. Nice este a se mirare, cœ scriitoriĭ nostri n'aŭ avut de unde strînge cœrțĭ; cœ de la locuitoriĭ de'ntîiŭ n'aŭ aflat scrisorĭ, cœ n'aŭ lœsat, ca nesce oamenĭ neașiedíațĭ, și maĭ mult prostĭ și necœrturarĭ, ci șĭ eĭ aŭ scris maĭ mult de'n basne și de'n povestĭ, ce aŭ audit unul dela altul. Ear scrisorile strœinilor scriŭ pre larg și de ajuns, care aŭ fost rîvnitorĭ fierbintĭ, nu numaĭ alle salle sœ le scriœ, ce șĭ celle strœine. Și de acolo luînd multe și lipindu-le cu alle noastre tîmpurĭ potrivind, și am scris acëste annale, carile, șĭ de nu se vor potrivĭ pe la multe lócurĭ, cell ce va fi cu minte, gîndesc, cœ nu-mĭ va vinuí: cœ de multe orĭ omul însu-și celle ce le vede cu ociĭ sœĭ, nu poate sœ le puie pe rînd, și multe smintesce, și aŭ spune maĭ multe, aŭ maĭ putine, dar' celle de demult, și resuflate de atîtea vremĭ de annĭ! Ci eŭ cum am aflat, așiá am arœtat.

§. 44.

De domnïea luĭ Stefann cell Mare și Bun, fiiul luĭ Bogdann; și de multe și minunate rœsboaie, ce a fœcut.

Dupœ doĭ annĭ aĭ domnïeĭ luĭ Petru Vodœ Aron, rœdicatu-s'aŭ de la țiara Muntenneascœ Stefann Vodœ, fecîorul luĭ Bogdann Vodœ, cu multime de oaste muntenneascœ și de'n țiarœ adunațĭ, și aŭ întrat aice în țiarœ, și, sîlind spre scáunul Sucéveĭ, i-a esit

înœinte Petru Vodœ Aron, la sat la Joldeşcĭ pre Siret, la tinœ, şi şĭ-aŭ dat rœsboiŭ în dĭŭa de joĭa mare, Aprile 12, şi aŭ înfrînt Stefann Vodœ pre Petru Vodœ Aron. Şi nu se lœsœ Petru Vodœ cu atîta, cĭ earœ s'a bulucĭt all doile rînd la Orbic, de s'a lovit cu Stefann Vodœ; şi ear' a isbîndit Stefann Vodœ, cœ aŭ prins pe Petru vodœ Aron, şi ĭ-aŭ tœiat capul, dupœ cĕ aŭ fost Domn doĭ annĭ, de-sĭ rœsplœtí moartea tœtîni-sœŭ luĭ Bogdann Vodœ. Cînd s'aŭ strîns tĭara la locul, cĕ se cĭemá *„direptate“* şi aŭ rœdicat Domn pre Stefann Vodœ.

Stefann Vodœ aŭ strîns boĭarĭĭ şí marĭ şí micĭ şi altœ curte mœruntœ, împreunœ cu Teoptist Metropolitul, şi cu mulţĭ cœlúgœrĭ la direptate (1456)şi ĭ-aŭ întrebat pre toţĭ: *este cu voea tuturor sœ le fiœ Domn?* Atunce toţĭ cu un glas aŭ strigat: *În mulţĭ annĭ de la Dumnedĭœŭ sœ domneşcĭ!* şi cu voea tuturor, l'aŭ rœdicat Domn, şi l'aŭ uns de domníe Teoptist Metropolitul. Şi de acolo aŭ luat Stefann Vodœ sciptrul tĭœrĭĭ Moldoveĭ şi aŭ mers la scáunul domnesc, la Sucĕavœ. Decĭ Stefann Vodœ gœtindu-se de maĭ marĭ lúcrurĭ sœ facœ, nu cĕrcœ sœ aşĭedĭe tĭara, cĭ de rœsboaĭe se gœtí, cœ aŭ împœrţit oştiĭ salle steagurĭ, şi aŭ pus hotnogĭ şi cœpitannĭ, care toate cu noroc ĭ-aŭ venit.

§. 45.

Cînd a prœdat Stefann Vodœ tĭara Sœcueascœ.

Scriŭ annalele Moldovenneşcĭ, cœ fiind Stefann Vodœ om rœsbóinic, şi de apúrurea trœgîndu-l ínima spre vœrsare de sîngĕ, nu se dĭœboví vreme multœ, dupœ cĕ se aşĭedĭcé la domníe, cĭ în all cĭncĭle ann all domníeĭ salle în annul 6969 (1461) rœdicatu-s'aŭ Stefann Vodœ cu toatœ puterea sa, şi s'aŭ dus la Ardeal, de aŭ prœdat tĭara sœcueascœ. Nicĕ aŭ avut cine sœ-ĭ easœ împrotivœ, cĭ dupœ multœ pradœ, cĕ aŭ fœcut, s'aŭ întors cu pace înapoĭ, fœrœ de necĭ ŭœ smintealœ. Cĭ de acĕastœ poveste cronicarĭul cell lœtinesc nemic nu scrie, încœ şí alte semne multe sînt, care nu le însemncadĭœ, earœ annalele noastre, mœcar cœ scriŭ maĭ pre scurt, însœ le însemneadĭœ toate.

Earœ în all şĭesele ann all domníeĭ luĭ Stefann Vodœ, în annul 6970 (1462) Juliŭ în 22. aŭ lovit pre Stefann Vodœ cu ŭœ puşcœ într'ŭœ glesnœ la cĕtatea Hilieĭ. Earœ în all şĭeptele ann all domníeĭ salle, în annul 6971 (1463) Juliŭ în 5, şĭ-aŭ luat doamnœ pre Eudociea de la Ciev, soara luĭ Simeon împœrat; earœ Cronicarĭul lœtinesc scrie, cœ aŭ fost Eudociea fatœ luĭ Simeon împerat, ear nu soarœ.

§. 46.

Cum aŭ luat Stefann Vodœ Hiliea şi cĕtatea Albœ, de la pœgînĭ.

În annul 6973 (1465) în luna luĭ Genarie 23, adunînd Stefann Vodœ multœ oaste de tĭarœ, vrînd sœ rescúmpere cĕtœtile, care le luase Pœgînĭĭ de la alţĭ domnĭ, pogorît'aŭ cu toatœ puterea sa spre cĕtatea Hilieĭ, şi sosind mĭércurĭ spre joĭ la meadĭœnoapte, aŭ încungĭurat cĕtatea; însœ joĭ nu s'a apucat de hartĭŭ, earœ vínerĭ de dimineatĭœ aŭ încĕput a bátere cĕtatea, şi aşĭá toatœ dĭŭa s'aŭ hœrœţit pînœ în sarœ. Earœ sîmbœtœ se încinarœ cĕĭ de'n cĕtate, şi aŭ întrat Stefann Vodœ în cĕtatea Hilieĭ; şi acolo petrecînd treĭ dille, veselindu-se şi lœudînd pre Dumnedĭœŭ, îmblîndĭá oameniĭ în cĕtate.

De acolo şí la cĕtatea Albœ aŭ tras, şi, multœ nœvalœ fœcînd, aŭ dobîndit şi cĕtatea Albœ. Şi aşĭá amîndoŭœ cĕtœtile cu multœ vœrsare de sîngĕ le dobîndí; carile le-aŭ întœrit cu bucate şi cu şĭerbitorĭ, aŭ lœsat pre Isaia şi pre Buhtea pîrcœlabĭ, ca sœ le grijeascœ, ear' Stefann Vodœ s'aŭ întors la scáunul sœŭ, la Sucĕavœ.

Earœ în all dĭecĕle ann all domníeĭ salle, în annul 6974 (1466) Juliŭ 10, aŭ încĕput Stefann Vodœ a dĭdire mînœstirea Putna întru láuda luĭ Dumnedĭœŭ şi a Maĭcĕĭ noastre Nœscœtoarĭeĭ de Dumnedĭœŭ.

§. 47.

Rœsboĭul luĭ Stefann Vodæ cu Mœtieašĭŭ craĭul Unguresc.

Mœtieašĭŭ, craĭul ungaresc, bidĭuindu-se puterĭ salle šĭ mešcēšĭuguluĭ sœŭ, cu care pre mulțĭ de'n vecĭniĭ sœĭ ĭ-aŭ surpat, šĭ ĭ-aŭ supus, carele de multe orĭ rœsboaĭe fœcēá cu Turcĭĭ, šĭ cu noroc isbîndĭá, ne avînd necĭ ŭœ pricĭnœ direaptœ asupra luĭ Stefann Vodœ, cĭ numaĭ ca sœ-l puĭœ ca sœ fiœ supt ascultarea luĭ, ca sœ-ĭ fiœ cuvîntul deplin cînd de multe orĭ se lœudá Mœtieašĭŭ craĭu, cœ cîte resboaĭe facĕ Stefann Vodœ, toate cu puterea luĭ le facĕ, šĭ de supt ascultarea luĭ facĕ isbîndœ, šĭ vrînd, de cé se lœudá, ca sœ arete, cœ-ĭ adevœrat, a trimis solĭ la Stefann Vodœ, sœ i se încine. Ear' Stefann n'aŭ primit. Decĭ vœdĭînd Mœtieašĭŭ craĭu volnicĭĭea luĭ Stefann Vodœ, cœ nu o poate supune, aŭ strîns multœ oaste, šĭ ajutorĭŭ luînd de la altĭĭ, aŭ purcēs în annul 6975 (1467), šĭ aŭ ešit în Moldova, šĭ dicēá, cœ cu calle merge sœ ducœ la scáun în Moldova Domn, pre Petru Vodœ. Šĭ aŭ ešit la Totrušĭ Noemvre 19; de acolo aŭ mers la Romann, Noemvre 29, šĭ acolo s'aŭ odihnit pînœ a šĭeptea dĭ, prœdînd šĭ jœcuind. Earœ a opta dĭ Dĭecemvre în 7 aŭ aprins tîrgul Romannul, šĭ aŭ purcēs spre Sucēavœ, sœ apucĕ scáunul. Šĭ maĭ apoĭ socotí, sœ nu rœmîĭœ ver un ungĭŭ nepipœit de dînsul, aŭ lœsat callea despre Sucēava, unde-l ašcēptá Stefann Vodœ, šĭ aŭ luat spre Bae, cum nu prea aveá necĭ ŭœ grije de necĭ ŭœ parte, îšĭ lœsć oastea fœrœ necĭ ŭœ padĭœ, la bœuturĭ šĭ la jácurĭ. De care lucru avînd Stefann Vodœ šcire, šĭ prindĭînd limbœ marțĭ Dĭecemvre 15, aŭ aprins tîrgul asupra lor, cînd erá eĭ fœrœ de necĭ ŭœ grije; šĭ fiind eĭ betĭ, aŭ lovit Stefann Vodœ cu oaste tocmitœ în rœvœrsatul dĭorilor, de aŭ fœcut multœ moarte šĭ perire în Ungurĭ; cœ eĭ nefiind ocmitĭ de rœsboĭŭ, nemicœ de armœ s'aŭ apucat, cē de fugœ. Necĭ urma sœ ĭa, carĭĭ scœpá, cœ fiind noaptea, de nu šcĭá în cotró vor facĕ, în toate pœrțile rœtœcĭá. Decĭ îĭ vînă țĭœrannĭĭ

în dĭœvoaĭe, šĭ pre'n muntĭ, unde s'aŭ aflat vr'ŭœ 12000 peritĭ. Maĭ apoĭ šĭ sîngur craĭul, rœnnit de sœgeatœ foarte rœŭ, abĭá a hœlœduit pre'n potĭcĭ, de aŭ ešit la Ardeal. Ašĭá norocēsce Dumnedĭœŭ pre cēĭ mîndri šĭ fálnicĭ, pe'ntru ca sœ arete lúcrurile omenešcĭ, cît sînt de frágede, šĭ neadevœrate; cœ Dumnedĭœŭ nu în multĭ, cĭ în putinĭ aratœ puterea sa, ca nime sœ nu se nœdœjdueascœ în puterea sa, cē întru Dumnedĭœŭ sœ-ĭ fiœ nœdejdea, necĭ fœrœ calle rœsboaĭe sœ facœ, cœ Dumnedĭœŭ se pune împrotivœ cellor mîndri.

Pre acēea vreme avînd Stefann Vodœ prietenníe cu Lešiĭ, a trimes de'n dobînda sa šĭ craĭuluĭ Lešiesc pre'n solĭĭ sœĭ. Earœ Mœtieašĭŭ craĭul Unguresc, deacœ a scœpat, de isnoavœ gœtise oaste, ca sœ viĭœ asupra luĭ Stefann Vodœ; šĭ viindu-ĭ alte greutœțĭ despre țĭara cešĭeascœ (boémicœ) s'aŭ întors la cešĭ (cehĭ-boemĭ) cu oastea sa. Atuncĭ šĭ craĭul Lešiesc, înțĭelegînd, cœ vré sœ meargœ Mœtieašĭŭ craĭu asupra luĭ Stefann Vodœ, a trimis solĭ, cœ-ĭ va da ajutorĭŭ, de îĭ va trebuí, împrotiva luĭ Mœtieašĭŭ craĭul; šĭ ĭ-ar fi dat, de nu s'ar fi pœrœsit de acell gînd Mœtieašĭŭ craĭŭ. Pe acēea vreme în 25 alle luĭ Noemvre s'a sœvîršit Eudociea, doamna luĭ Stefann Vodœ.

§. 48.

De prœdarea Sœcuilor.

Scriŭ annalele Moldovenešcĭ, cœ întru acella-šĭ ann, dupœ rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ, cē aŭ avut la Baĭe cu Mœtieašĭŭ craĭŭ, s'a rœdicat Stefann Vodœ cu toatœ puterea sa, vrînd sœšĭ rescúmpere strîmbœtatea cē-ĭ fœcuse Ungurĭĭ cu Mœtieašĭŭ craĭŭ, cînd venise la Baĭa, s'aŭ dus la Ardeal, šĭ multœ pradœ šĭ robíe aŭ fœcut în țĭara Sœcueascœ, ne avînd cine-ĭ sta împrotivœ, šĭ cu pacĕ s'a întors înapoĭ fœrœ de necĭ ŭœ smintealœ. Pe'ntru acēastœ poveste, cē spune, cœ aŭ prœdat Stefann Vodœ țĭara Sœcueascœ, cronicariul cell Lešiesc nimicœ nu scrie.

§. 49.

Cînd s'a împœcat Stefann Vodœ cu Mœtieašiŭ craĭul Unguresc.

Nu peste multœ vreme, aŭ înčetat vrájba între craĭul Unguresc şi între Stefann Vodœ; cœ vœdîînd eĭ, cœ vrœjmašiul lor şi a toatœ creştinœtatea, Turcul, le stœ în spate, şi asupra volnicíeĭ tuturor întinde mrejile salle, ca sœ-ĭ cuprindîœ, şi arœtîndu-se priétenn cu multe cuvinte înşĭœlœtoarĭe, şi cœtrœ unul şi cœtrœ altul, ca sœ-ĭ dîîdœrascœ, şi sœ afle cap de priče, sœ înčeapœ dîarvœ, socotind, cœ între acelle amestecœturĭ i se vor înciná luĭ, pe'ntru sœ le dee ajutoriŭ, şi maĭ apoĭ îĭ va plecá sub jugul šœŭ. Şi vœdîînd acëste înşĭelœčĭunĭ Mœtieašiŭ craĭul Unguresc şi cu Stefann Vodœ s'aŭ împœcat şi s'aŭ ašiedîat; şi încœ dupœ pačea ašiedîatœ şi legœturĭ tarĭ, če fœcurœ amîndoĭ, aŭ dœruit Mœtieašiŭ craĭŭ pe Stefann Vodœ cu doŭe četatĭ marĭ la Ardeal, anume Balta şi Čičeul.

§. 50.

Pe'ntru nišče Tœtarĭ, če aŭ întrat în tîarœ.

Venit'aŭ multime de oaste tœtœrascœ, şi aŭ întrat în tîarœ, sœ prade, în annul 6978 (1470). Earœ Stefann Vodœ, prindîînd de veste, le-aŭ ešit înœinte la ŭœ dumbravœ, če se čiamœ la Lipintĭ, aproape de Nistru; şi s'aŭ lovit cu oastea sa, August 20; şi dînd resboiŭ viteješčе ĭ-aŭ resipit, şi multœ moarte şi perire aŭ fœcut într'înšiĭ, şi pre multĭ ĭ-aŭ prins viĭ, şi le luć tot pleannul, de care lucru cunoscînd Stefann Vodœ, cœ ajutorĭul nu de aĭurea ĭ-aŭ fost, či numaĭ dela Dumnedîœŭ şi de la prea curatœ Maĭca sfintíeĭ salle, şi cu mare láudœ şi isbîndœ s'a întors înapoĭ, la scáunul sœŭ, la Sučeavœ.

§. 51.

Pe'ntru sfintirea Mînœstiriĭ Putna.

Deacœ s'a întors Stefann Vodœ dela acell rœsboiŭ, cu isbînda, če a fœcut de a bœtut pre acëĭ Tœtarĭ, spre láuda acëea aŭ multîœmit luĭ Dumnedîœŭ, şi a sfintit mînœstirea Putna, care erá dîditœ de dînsul, Septemvre în treĭ, spre láuda prea curateĭ fečĭoareĭ Mœriea, Maĭca Domnuluĭ nostru Isus Crestos; la care sîntiénnie multœ adunare de cœlúgœrĭ a fost, şi singur Teoptist Mitropolitul şi Tœrasiŭ Episcopul Putneĭ. Dic, cœ aŭ fost la liturgíe Arčiepiscopĭ, préutĭ şi diáconĭ, 64 la jœrtfélnic.

§. 52.

Pe'ntru dîœvistiea, če a întrat între Stefann Vodœ şi între Radul Vodœ Domnul Muntennesc, şi pe'ntru árderea Brœileĭ în annul 6978 (1470).

Într'acelle vremĭ a întrat dîœvistíea între Stefann Vodœ şi între Radul Vodœ, Domnul Muntennesc; pre običeĭul firiĭ omenešcĭ, de čé are, de čé poftešče sœ aĭbœ maĭ mult, nu sošiá luĭ Stefann Vodœ alle salle sœ le tiĭœ, şi sœ le sprijineascœ; či, de lœcomíe, čelle če nu erá alle luĭ, încœ vrea sœ le cuprindîœ. Strîns'aŭ tîara şi šierbitoriĭ sœĭ, şi aŭ întrat în tîara Muntenneascœ, de aŭ prœdat márginea, Februariŭ în 27, şi a ars Brœila marĭ, în sœptœmîna albœ.

§. 53.

Rœsboĭul dela Socĭ, cînd s'aŭ bœtat Stefann Vodœ cu Radul Vodœ.

Radul Vodœ, Domnul Muntennesc, vœdîînd atîta pradœ în tîara sa, če-ĭ fœcuse Stefann Vodœ, n'a vrut sœ lase sœ nu-şĭ čerče strîmbœtatea sa. Či ades se tîmplœ, cœ čella če va šœ-şĭ întoarcœ bœtaea, de doŭe orĭ îl bat; cœ strîngînd oastea sa, şi

vecĭineascœ, aŭ venit asupra luĭ Stefann Vodœ, earœ ell ca un leŭ gata spre vînat, de sîrg s'a pornit, şi la Socĭ le-a eşit înœinte; şi dînd rœsboĭŭ vitejeşce, Martĭŭ în 7, annul 6979 (1471), numaĭ putin de vitejíea Moldovennilor, carĭĭ erá gata, aŭ sœ moarœ aŭ sœ isbîndeascœ, decît de mesĉeşĭugul luĭ Stefann Vodœ, Radul Vodœ a prœpœdit rœsboĭul cu multœ págubœ de aĭ sœĭ; cœ pe toţĭ ĭ-aŭ tœĭat, şi toate steagurile Raduluĭ Vodœ le-aŭ luat, şi pre multĭ aŭ prins viĭ, şi pre toţĭ ĭ-aŭ tœĭat. Numaĭ ĉe aŭ lœsat viĭ pre doĭ boerĭ de ĉeĭ marĭ, pre Stann Logofœtul şi Mircea Comisul.

§. 54.

De un cutrémur.

Într'acesta-şĭ ann, August 29, s'aŭ fœcut un cutrémur mare peste toatœ ţĭara, în vremea ĉe aŭ şĭedĭut Domnul la masœ de prîndĭŭ. Sara în annul 6980 (1472) Septemvre 14, adus'aŭ Stefann Vodœ pre Mariea de'n Magop, de o aŭ luat şie-şĭ Doamnœ.

§. 55.

All doile rœsboĭŭ all luĭ Stefann Vodœ cu Radul Vodœ la isvorul apeĭ. Annul 6981 (1473).

Stefann Vodœ, avînd ínemœ aprinsœ spre lúcruri vitejeşcĭ, iĭ pœreá, un ann, ĉe n'a avut treabœ de rœsboaĭe, cœ are multœ págubœ, socotind cœ şĭ ínimele voĭnicĭlor în rœsboaĭe trœind se ascut, şi truda şi ostenneala, cu care se deprinsese oastea, a doŭa vitejíe. Strîns'aŭ de noŭ oaste, şi aŭ luat pre Bœsœrab Laiot, ca sœ-l ducœ în ţĭara Muntenneascœ, sœ-l puĭœ Domn. Eann socotesce, ĉœ subt un copaĉiŭ bun cîţĭ se mistuesc; seaŭ cîtœ láudœ îşĭ adáuge nu numaĭ purtœtoriul, ĉi şĭ ţĭara, cînd nœdĭuĭá la dînsul, şi la ţĭarœ şi Domniĭ ĉeĭ ştrœinĭ, sœ-ĭ ducœ la Domníe; şi cu ajutoriul luĭ erá cu nœdejde, cœ vor isbîndí.

Şi întrînd Stefann Vodœ în ţĭara Muntenneascœ, se gœti sœ dee rœsboĭŭ Raduluĭ Vodœ. Deĉĭ vœdĭînd Radul, cœ nu-ĭ va puté sta în protivœ, a dat dos cu oastea sa, şi s'a dus la scáunul sœŭ, la Dîmbovitĭa.

Aiĉe sœ socotim. — Cronicariul ĉell lœtinesc spune, cœ dacœ a vœdĭut Radul Vodœ, cœ nu va puté sta în protiva luĭ Stefann Vodœ, aŭ fugit la ĉetate. Ear' annalele noastre scriŭ, cœ dacœ a sosit Stafann Vodœ la márgine, Noemvre în 8, aŭ împœrtit steagurile oştiĭ salle pre Milcov, şi de aiĉe s'a împreunat cu Radul Vodœ, Noemvre în 18, joĭ, la locul ĉe se dĭĉe: *Cursul Apeĭ*, şi, dînd rœsboĭŭ vitijeşce de îmbe pœrţile, s'aŭ bœtut acolo pînœ în sarœ, aşíjderea şí vínerĭ, şi sîmbœtœ pînœ în sarœ. Earœ noaptea spre Dumínecœ aŭ lœsat Radul Vodœ toate alle salle în tábœrœ şi a fugit cu toatœ oastea la scáunul sœŭ, la Dîmbovitĭa. Ear' Stefann Vodœ s'a pornit dupœ dînsul cu toatœ oastea, şi întru aĉeasta-şĭ lunœ în 23 aŭ încungĭurat ĉetatea Dîmbovitĭa; şi întru aĉea noapte a fugit Radul Vodœ de'n ĉetate, lœsîndu-şĭ pre Doamna sa Mariea şi pre fiĭca sa Vocitĭa, şi tot ĉe a avut, şi s'a dus la Turcĭ. Ear' Stefann Vodœ în 24 aĉesteĭ lunĭ, a dobîndit ĉetatea Dîmbovitĭa, şi a întrat într'însa, şi a luat pre Doamna Raduluĭ Vodœ, şi pre fiĭca luĭ, Vocitĭa, o a luat şie doamnœ, şi toatœ averea luĭ, şi visteríile luĭ, şi haĭnele luĭ ĉelle scumpe, şi toate steagurile luĭ; şi acolo s'aŭ veselit 3 dille, şi de aĉĭ s'aŭ întors la Sucĭeavœ, dînd láudœ luĭ Dumnedĭœŭ. Earœ pre Bœsœrab Laĭot l'a lœsat Domn în ţĭara Muntenneascœ, şi a domnit ŭœ lunœ. Earœ Radul Vodœ a nœdĭuit la Turcĭ, ca sœ-şĭ scoatœ ajutoriŭ de la împœratul Turcesc, şi sœ-şĭ rœscúmpere Domníea cu puterea lor.

Earœ Stefann Vodœ, dacœ a sosit la scáunul sœŭ, la Sucĭeava, a trimis la craĭul leşiesc solĭ, dîndu-ĭ veste de rœsboiŭ cu noroc, ĉe a fœcut în protiva Raduluĭ Vodœ, fœlindu-se cœ şí ĉetatea şí scáunul Dîmbovitĭa cu toatœ averea ĭ-aŭ luat, de'n preunœ cu Doamna şi fiĭca luĭ, nu pe'ntru cœ doar' a fost dœtoriŭ sœ-ĭ trimatœ, cum dĭc unĭĭ, cœ a fost supus Leşilor, ĉi pe'ntru sœ-l aibœ priétenn la nevoe, şi la treabœ ca aĉeea, de-ĭ va vení asuprœ-ĭ cum s'a şí tîmplat, cœ atunĉĭa-şĭ ĭ-a venit

Ear' Stefann Vodœ pornitu-s'aŭ dupœ dînsiĭ cu Moldovennĭ sœĭ, și acĕĭ 2000 de Leșĭ, și aŭ gonit pe Turcĭ pînœ ĭ-aŭ trecut Siretĭul la Ionœșĭescĕ, unde se cĭamœ vadul Turcilor șĭ pînœ astœ-dĭ. Și acolo de asupra Siretuluĭ, la movila cea mare a Tecucĭuluĭ, aŭ odihnit treĭ dille. Și ĭ-a venit veste dela Starostiĭ de Crœcĭuna, ce-ĭ dic acuma Putna, cœ Radul Vodœ vine cu oștĭ asupra luĭ Stefann Vodœ, fœrœ veste. Și întristîndu-se Stefann Vodœ, cu cine aveá cu aĭ sœĭ, aŭ rœpedĭt la oștennĭ de-ĭ strîngeá de sîrg. Atunce aŭ sosit și Șĭendrea Hatmannul, cumnatul luĭ Stefann Vodœ, cu ŭœ samœ de oștĭ, ce aŭ fost rœmas înœpoĭ; și îndatœ-și și Costea Pœhárnicul cu alte oștĭ, ce gonise pre Turcĭ de-ĭ trecuse Siretĭul, aŭ sosit. Și avînd bucurĭe Stefann Vodœ de aĭ sœĭ, cum se aflarœ totĭ pregĭur ell, la loc de nevoe și de grije, îndatœ a rœpedĭt pre Șĭendrea Hatmannul înœintea oștiĭ Muntennescĭ, cu putinteĭ șĭerbitorĭ, ca în cip de straje. Și dînd de oastea Raduluĭ Vodœ, furœ biruițĭ de Muntennĭ; și acolo a perit și Șĭendrea Hatmannul, maĭ jos de Rîmnic, unde s'a pomenit Movila Șĭendriĭ; și l'aŭ dus de l'aŭ îngropat în bisérica de'n Dolhescĭ lîngœ tatœ-sœŭ. Intĭelegînd Stefann Vodœ, cœ adevœrat Radul Vodœ cu oastea ĭĭ vine asuprœ, Genarie în 13 dille, a trecut Siretĭul, și maĭ sus de Rîmnic și-aŭ dat rœsboĭŭ vitejescĕ, și de îmbe pœrtile multœ vœrsare de sîngĕ s'aŭ fœcut. Și cu vrerea luĭ Dumnedĭœŭ rœmas'aŭ isbînda la Stefann Vodœ; earœ Muntenniĭ pĭerdurœ rœsboĭul. Dat'aŭ Stefann Vodœ voe oștiĭ salle sœ prade în treĭ dille cît v'or puté în tĭara rumîneascœ; și prœdînd oștenniĭ, adus'aŭ multœ dobîndœ. Și dĭœbovind Stefann Vodœ acolo pînœ a se strîngĕre oștile toate, aducînd șĭ pre multĭ de'n boeriĭ tĭereĭ rumînescĭ, și altĭ oamenĭ de frunte, acolo a pus pre aĭ sœĭ boerĭ și oamenĭ de cinste, de aŭ vorbit, și aŭ tocmit de aŭ despœrtit de'n Milcovul cell mare ŭœ parte de pœrœŭ, ce vine de lîngœ Odobescĭ, și trece de dœ în apa Putneĭ, și acella pînœ astœ-dĭ este hotar tĭereĭ Moldoveĭ și tĭereĭ rumînescĭ. Earœ maĭ înœinte erá price între amîndoŭe tĭerile; cœ tĭara Muntenneascœ vra sœ fiœ pînœ în apa Trotușĭuluĭ; earœ Moldovenniĭ nu-ĭ lœsá, pînœ a vrut Dumnedĭœŭ de s'aŭ tocmit așĭá. Și a luat Stefann Vodœ cetatea Crœcĭuna cu ținut cu tot, ce se cĭamœ tinutul Putneĭ, și l'a lipit de Moldova, și a pus pre Pîrcœlabiĭ sœĭ, pre Vîlcea și pre Ioann.

Atunce întorcîndu-se Stefann Vodœ, și mergînd pe apa Bîrladuluĭ în sus, și plœcîndu-ĭ locul între Bîrlad și între Vœsluĭŭ, întru acĕeea láudœ și bucurĭe de isbîndœ cu noroc, cœ aŭ biruit pre Turcĭ și pre Muntennĭ, a început a dĭdire bisérica sîntuluĭ Ioann premergœtorĭul în tîrgul Vœsluĭŭ, dînd láudœ luĭ Dumnedĭæŭ. Pre urmœ a fœcut șĭ case domnescĭ, cum se cunosc șĭ pînœ astœ-dĭ. Și odihnind Stefann Vodœ cu oștile salle acolo, și rîvnind cu nevointĭœ a se dĭdire bisérica, și alte lúcrurĭ, ce aratœ cœ a fœcut maĭ pre urmœ, și întorcîndu-se ajutorĭul craĭuluĭ Leșĭesc cu multœ dobîndœ, a trimes Stefann Vodœ solĭĭ sœĭ de ĭ-aŭ dus 36 de steagurĭ, arœtînd vitejĭea, ce aŭ fœcut. și ĭ-a multĭœmit de ajutorĭŭ.

§. 59.

Pe'ntru nișce Cœdĭacĭ, ce aŭ întrat în tĭarœ, sœ prade.

Odihnind Stefann Vodœ la Vœsluĭŭ, ĭ-aŭ venit de sîrg olœcarĭ de la Soroca, cum Lóbodœ si Nœlivaĭco, Hatmannĭĭ Cœdĭœcescĭ aŭ întrat în tĭarœ și pradœ. Ear' Stefann Vodœ neputînd suferí pre nepriétennĭ, a-ĭ lœsare sœ stricĕ tĭara, îndatœ cu a sœĭ, cu cîtĭ erá, ĭ-aŭ cœutat a mérgere; unde s'aŭ șĭ tîmpinat cu aceá oaste cœdĭœcĕascœ pre Rœut, la Grœmœdĭescĭ, fiind cœdĭacĭĭ în pradœ rœsciratĭ, și lovindu-ĭ noaptea fœrœ veste, rœmáserœ biruițĭ Cœdĭacĭĭ; și Lóbodœ Hatmannul cœdĭœcĕese fu prins de ostașĭĭ luĭ Stefann Vodœ. Și gonindu-ĭ spre Nistru, Nœlivaĭco Hatmannul și cu ŭœ samœ de Cœdĭacĭ aŭ dat sœ treacœ Nistrul, și multĭ s'aŭ înnecat, unde șĭ un Polcóvnic vestit all luĭ, anume Jora s'a'nnecat, și altĭĭ multĭ; și astœ-dĭ este de pomennit acell loc, de-ĭ dic: *vadul Jorœĭ.* Și de acolo s'aŭ întors Stefann Vodœ, și aŭ descœlecat tîrgul Iașĭĭ, și în láuda luĭ Dumnedĭœŭ a început a dĭdire bisérica sîntuluĭ Nicolaĭŭ; și de acolo a mers la scáunul sœŭ, la Sucĕava, cu mare pofalœ, și biruintĭœ de la sîngur Dumnedĭœŭ de sus, esindu-ĭ înœinte Mitropo-

litul sĭ cu toţĭ préutĭĭ, aducînd sînta Evanḡelie sĭ cinstita cruce în mînele salle, ca înœintea unuĭ Împerat sĭ biruitoriŭ de limbĭ pœgîne, de l'aŭ binecuvîntat.

Atunce mare bucurie a fost tuturor Domnilor sĭ crailor de pe'mpreḡĭur, pe'ntru biruinţĭa, ce a fœcut Stefann Vodœ. Sĭ dacœ s'a aşĭeḏĭat la scáunul sœŭ, la Sucéava, în láuda luĭ Dumneḏĭœŭ, a început a ḏidire ŭœ înfrumusetĭatœ mînœstire, sîntul Dimítriŭ, ce este înœintea curtiĭ Domneşcĭ. Sĭ s'a cununat cu Doamna Vocitĭa, fata Raduluĭ Vodœ. Ear' pre maĭcœ-sa, Doamna Raduluĭ Vodœ, cu mare cinste o a trimes la Domnul sœŭ, Radul Vodœ, în ţĭara Muntenneascœ.

§. 60.

Rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ, cînd s'a bœtut cu Sultann Mehmet, împœratul Turcesc, sĭ cu Muntenniĭ la Vallea albœ.

În annul 6984 (1474), vœḏĭînd Sultann Mehmet cîtœ págubœ a avut în oastea sa de Stefann Vodœ, a socotit sîngur sœ meargœ sœ stropsĭeascœ ţĭara Moldoveĭ, sĭ sœ-sĭ ia cetœtile înœpoĭ Hiliea sĭ cetatea Albœ, carile fusese maĭ nœinte pre mînele lor. Sĭ aşĭá a purces cu multime de Turcĭ, unde Stefann Vodœ mult s'a nevoit sœ nu-ĭ lase sœ treacœ Dúnœrea; ci n'aŭ putut, cœ Tœtariĭ de ŭœ parte, Turcĭĭ de altœ parte nœvœlind, ĭ-aŭ cœutat numaĭ a dare calle Turcilor; ci vœḏĭînd atîta turcime cu împœratul, sĭ multime de oaste, cu pedestrime sĭ cu pusci; sĭ încœ îl svœtuĭá boĭeriĭ sœ se dee la loc strîmt, de nu-ĭ vor puté biruí, încaĭ sœ se ápere, sĭ sœ nu aĭbœ smintealœ. Întorsu-s'aŭ de aŭ întrat spre muntĭ, unde sĭ-aŭ ales loc de rœsboĭŭ la strimtoare, la Vallea-albœ, unde se cĭamœ amú „*Rœsboĭennĭĭ*“ de pre acell rœsboĭŭ, ce aŭ avut Moldovenniĭ cu Turcĭĭ. Sĭ pedestrindu-se oastea, ca sœ nu nœdœjduească de fugœ, ci numaĭ la arme, sĭ-aŭ dat rœsboĭŭ lunĭ Juliŭ 26, sĭ multœ vreme ţiĭînd rœsboĭul neales, de îmbe pœrţile oştenniţĭ; sĭ Turcĭĭ tot adœugîndu-se cu oaste proaspœtœ, earœ Moldovenniĭ obositĭ, sĭ neviindu-le ajutoriŭ necĭ de ŭœ parte, aŭ picat, nu

fieşce cum, ci pînœ la moarte se apœrá, necĭ biruitĭ de arme, ci stropsitĭ de multimea Turcilor. Aŭ rœmas isbînda la Turcĭ; sĭ atîta de multĭ aŭ perit, cît a nœlbit poeanna de trúpurile cellor peritĭ, unde a fost rœsboĭul, sĭ multĭ de'n boĭeriĭ ceĭ marĭ aŭ picat, sĭ vitejiĭ ceĭ bunĭ aŭ perit cu totul atunce. Sĭ fu scîrbœ mare în toatœ ţĭara, sĭ tuturor sĭ Crailor de pre'm preḡĭur, deacœ aŭ audit, cœ aŭ cœḏĭut Moldovenniĭ sub mîna pœgînilor.

Într'acell rœsboĭŭ a cœḏĭut Stefann Vodœ depe call jos; ci Dumneḏĭœŭ l'a ferit de nu s'a vœtœmat. Earœ Turcĭĭ s'aŭ întors spre Sucéavœ sĭ aŭ ars tîrgul, sĭ apoĭ s'aŭ învîrtejit înœpoĭ prœdînd sĭ arḏĭînd ţĭara.

Ear' dacœ aŭ eşit nepriétiniĭ de'n ţĭarœ, a strîns Stefann Vodœ trúpurile cellor mortĭ, movilœ, sĭ a ḏidit de-asupra oaselor ŭœ bisericœ, care trœeşce pînœ astœ-ḏĭ la Rœsboĭennĭ, întru pomennirea acellor súflete.

Dupœ poticala luĭ Stefann Vodœ, ce a pierdut rœsboĭul, de sîrg a strîns oaste, ce a putut de grabœ, sĭ s'a dus dupœ Turcĭ, sĭ ĭ-a ajuns trecînd Dúnœrea în vreme de meadĭœḏĭ, sĭ lovindu-ĭ fœrœ veste, ĭ-aŭ stricat, de aŭ plecat a fuḡire, lœsînd pleannul sĭ tot ce aŭ fost prœdat. Earœ Stefann Vodœ le-a luat pleannul tot sĭ s'a întors înœpoĭ cu isbîndœ.

La acell rœsboĭŭ, ce a fost la Vallea-albœ, a fost sĭ Bœsœrab Vodœ cu Muntenniĭ întru ajutoriŭ Turcilor, pre carele totĭ Domniĭ de pre'm preḡĭur îl cuvîntá de rœŭ, ḏicînd, cœ n'a fost întru ajutoriŭ crucĭĭ, ci pœgînilor sĭ dušmannilor.

În annul 6985 (1477) Noemvre 8, pristœvitu-s'aŭ Teoptist Mitropolitul Sucéveĭ. Într'acella-sĭ ann Ḏiecemvre 19, a rœpœusat Doamna Mariea, ce erá dela Magop.

În annul 6986 (1478) Juniŭ 22 a început Stefann Vodœ a ḏidire cetatea Hilieĭ, sĭ o-a sœvîrşit întru acella-sĭ ann Juliŭ în 17.

Întru acella-sĭ ann, sĭ întru acéasta-sĭ lunœ Juliŭ 25, pristœvitu-s'aŭ Bogdann Vodœ, tecĭorul luĭ Stefann Vodœ.

Într'acésta-sĭ ann August 8, pristœvitu-s'aŭ Cneajna.

În annul 6988 (1480) Noemvre 15, pristœvitu-s'aŭ Petru Vodœ, fecĭorul luĭ Stefann Vodœ.

§. 61.

Rœsboĭul de la Rîmnic, cînd s'a bœtut Stefann Vodœ cu T̄ĭœpœlušiŭ Vodœ în annul 6989 (1481) Julĭŭ în 8.

Fost-aŭ rœsboĭŭ în t̄ĭara Muntenneascœ, de s'aŭ bœtut Stefann Vodœ cu T̄ĭœpœlušiŭ Vodœ la Rîmnic; šĭ cu mila luĭ Dumnedīœŭ šĭ cu ruga Preĉesteĭ, šĭ a tuturor sîntilor, šĭ cu ruga mareluĭ mučenic Procopiŭ, a biruit Stefann vodœ šĭ multĭ Muntennĭ aŭ perit, šĭ toate steagurile le-a luat šĭ multĭ boĭerĭ aŭ picat. S̄ĭ pre T̄ĭœpœlušiŭ încœ l'a prins viŭ, šĭ ĭ-a tœĭat capul. Dela Stefann Vodœ încœ aŭ picat oamenĭ de frunte boĭerĭ. S̄ĭ a pus Stefann Vodœ Domn t̄ĭœriĭ Muntennešĉĭ pre Vlad Vodœ cœlúgœrul, carele maĭ apoĭ a fœcut viclešĭug asupra luĭ Stefann Vodœ, pe'ntru cœ dedese ajutoriŭ Turĉilor, cînd a mers de a luat ĉetœtile šĭ aŭ prœdat t̄ĭara. Earœ Stefann Vodœ dupœ rœsboĭul cu noroc, ĉe a fœcut, cu mare láudœ, s'a întors la scáunul sœŭ, la Sučeava.

D̄ic unĭĭ, sœ se fiœ arœtat luĭ Stefann Vodœ sîntul mučenic Procopiŭ îmblînd de asupra rœsboĭuluĭ cœlare šĭ întrœrmat, ca un viteadīŭ, fiind luĭ Stefann Vodœ într'ajutoriŭ šĭ dînd vîlvœ oštiĭ luĭ. Este de credīut acest cuvînt, cœ dacœ s'a întors Stefann Vodœ cu toatœ oastea sa, cu mare láudœ, ca un biruitoriŭ la scáunul sœŭ, la Sučeava, a d̄idit biséricœ întru numele sîntuluĭ Procopiŭ, la sat la Bœdeutĭ, care trœešĉe šĭ pînœ astœ-d̄ĭ.

Pe'ntru T̄ĭœpœlušiŭ Vodœ nu scriŭ totĭ într'un cip; unĭĭ d̄ic, cœ a prins Stefann Vodœ pre Radul Vodœ, carele a fost atît-t̄ĭœtoriŭ de pœg̈înĭ asupra creštinilor. S̄ĭ ĭ-aŭ ajutat šĭ Brašovennĭĭ, tœînd pre Turĉĭ; šĭ, luînd t̄ĭara Muntenneascœ, aŭ lœsat pre T̄ĭapœlušiŭ în locul sœŭ. C̄ĭ orĭ cum a fost, tot se tocmesc, cœ a fost isbînda la Stefann Vodœ.

Minunat lucru! Dupœ poticala luĭ de'ntîĭŭ, ĉella ĉe nu aveá voĭničĭ de oaste, ĉi strîng̈eá pœstoriĭ de'n muntĭ, šĭ argatiĭ de-ĭ într'armá, amú earœ se rœdicœ deasupra biruitorilor! C̄ell ĉe întîĭŭ se vedeá, cœ a pĭerdut t̄ĭara, amú dœ Domnĭĭ altora, šĭ t̄ĭara-šĭ lœt̄ĭesĉe!! n annul 6991 (1483) Stefann Vodœ a înĉeput a d̄idire ĉetatea de'n tîrgul Romannuluĭ, ĉe se ĉiamœ Smeredova.

§. 62.

Cînd a luat Baĭad̄it Sultannul Turĉesc Hiliea šĭ C̄etatea-Albœ.

În annul 6992 (1484) Sultann Baĭad̄it, împœratul Turĉesc, cu marĭ oštĭ a întrat în t̄ĭarœ, šĭ a bœtut Hiliea šĭ C̄etatea-Albœ; încœ šĭ cu Vlad Vodœ cœlúgœrul, domnul Muntennesc cu Muntenniĭ, ĉe aŭ mers într'ajutoriŭ Turĉilor; šĭ mĭércurĭ în 14 a luĭ Juliŭ a luat C̄etatea Hiliea, în d̄illele luĭ Ivašcul šĭ alle luĭ Macsin Pîrcœlabiĭ. Ašĭjdere într'aĉesta-šĭ ann, August 5, a luat šĭ C̄etatea-Albœ, în d̄illele luĭ G̈ermann šĭ Ioann Pîrcœlabiĭ, šĭ ar fi apucat šĭ alte ĉetœtĭ, cœ Stefann Vodœ la gol nu îndrœsnĭá sœ easœ, ĉi numaĭ la strîmtoare nevoĭá, de le fœĉeá smintealœ. C̄ĭ vœd̄înd Turĉiĭ ajutoriul luĭ Stefann Vodœ de la T̄ĭara Lešĭeascœ ĉe-ĭ venise, seaŭ însu-šĭ craĭul, cum scriŭ unĭĭ, cœ aŭ tras de la Rusiea šĭ de la Litfa, t̄ĭara toatœ, de se strînsese oamenĭ de treabœ maĭ mult de 20.000, šĭ trecînd craĭul cu dînšiĭ Nistrul sub Halič̄ĭ, a venit la Colomeea de šĭ-a pus tábœra, unde šĭ Stefann Vodœ a mers de s'a împreunat cu craĭul, în annul 6993 (1485), Septemvre 1. S̄ĭ toate ĉe aŭ avut maĭ de treabœ, aŭ hotœrît; maĭ apoĭ šĭ ospœtat'aŭ pe Stefann vodœ, šĭ 3000 de oamenĭ ĭ-aŭ dat de oaste, cu carĭĭ s'a întors Stefann Vodœ la Moldova, šĭ împreunînd oastea ĉea strœinœ cu a sa, pre multe lócurĭ aŭ smintit pre Turĉĭ, de le-aŭ cœutat a esire de'n t̄ĭarœ.

Ašĭá Stefann Vodœ a curœtit t̄ĭara de vrœjmašĭ, earœ ĉetœtile, care le-aŭ luat Turĉiĭ, Hiliea šĭ C̄etatea-Albœ, nu aŭ putut sœ le maĭ scoatœ de la Turĉĭ; cœ eĭ maĭ înœinte de ĉe aŭ ešit de'n t̄ĭarœ, le-aŭ grijit cu oamenĭ, cu pušĉe šĭ cu bucate de ajuns; šĭ ašĭá aŭ rœmas pre mîna Turĉilor pînœ astœ-d̄ĭ.

C̄ĭ pînœ se svœtuirœ Stefann Vodœ cu craĭul Lešĭesc, unde se adunase la Colomeea, ear' de'n jos venise Hroet cu Turĉiĭ pînœ la Sučeava, šĭ aŭ ars tîrgul, Septemvre 19, lunĭ šĭ marț̄ĭ:

și de acolo s'aŭ întors prædînd și ardîînd țiara. Și dupœ acëeea, Optomvre 19, s'a pristœvit Arcimandritul, ce aŭ fost întîiŭ Egúmenn în mînœstirea Putneĭ.

§. 63.

Rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ cu Mœlcocĭŭ și cu Turcĭiĭ la Cœtlœbuga.

Stefann Vodœ într'acësta-șĭ ann, deacœ a scos vrœjmașiĭ de'n țiarœ, și deacœ a rœcit vremea, și caiĭ Turcilor aŭ slœbit, a lovit pre Mœlcocĭŭ la Cœtlœbuga, în 16 dille alle luĭ Noemvre, de a topit toatœ oastea Turcilor. Într'acëastœ bucurîe deacœ s'a întors la scáunul sœŭ la Sucëavœ, pus'aŭ all doile Arcimandrit în mînœstirea Putneĭ.

§. 64.

Rœsboĭul cînd s'a bœtut Stefann Vodœ cu Hroĭot, pre Siret la Scĭeea.

În annul 6994 (1486) venit'aŭ Hroĭot cu oaste dela Unguriĭ asupra luĭ Stefann Vodœ, cœruĭa ĭ-a eșit Stefann Vodœ cu oaste înœinte la Scĭeea pe Siretiŭ; și dînd rœsboĭŭ vitejeșce de îmbe pœrtile, într'ŭœ lunĭ, Martiŭ în 6, a pierdut Hroĭot rœsboĭul și oastea, maĭ apoĭ șĭ capul; însœ cu mare priméjdie a luĭ Stefann Vodœ, cœ i s'a poticnit callul de a cœdĭut jos, cît putin a fost sœ încapœ în mînele vrœjmașilor sœĭ. Maĭ apoĭ Hroĭot fiind prins viŭ de Stefann Vodœ, ĭ-aŭ tœĭat capul.

În annul 6998 (1490) a murit și craĭul Ungurese, carele mare nume de vitejíe șĭ-a lœsat pe urmœ; cœ nu numaĭ cu Nemțiĭ și cu vecíniĭ sœĭ rœsboaĭe cu noroc fœcëá, cĭ șĭ cu Turcĭiĭ multe trebĭ a avut, și de multe orĭ ĭ-a biruit. Earœ pe urma luĭ stœtú craĭŭ Vladislav.

Într'acësta-șĭ ann, a murit Ioann, fecĭorul Impœratuluĭ de Mosc, nepotul luĭ Stefann Vodœ. Earœ în annul 7004 (1496) Juliŭ în 25, rœpœusat'aŭ Alesandru Vodœ, fecĭorul luĭ Stefann Vodœ, și l'a îngropat în mînœstirea Bistrițeĭ lîngœ strœmoșiul sœŭ Alesandru Vodœ.

§. 65.

Rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ, cînd s'a bœtut cu Albert craĭul la codrul Cosminuluĭ, în annul 7005 (1497).

Albert, craĭul Lesĭese, fiind ales de țiarœ craĭŭ, dupœ Cadimir tatœ-sœŭ, a uĭtat prietesĭugul tœtîne-sœŭ, ce aveá cu Stefann. Nu fœcëá oaste în protiva pœgînilor, cariĭ în toate pœrtile fulgerá și trœsniá cu armele lor ca túnetul, vœrsînd sîngele creștinilor, și stropsind volnicíea tuturor, înmultind legea luĭ Mehmet cëa spureatœ; cĭ gîndí ca sœ-șĭ arete vetejíea asupra Moldoveĭ, socotind cœ prea lesne o va supune, scĭind, cœ de multe orĭ se ajutase Moldova de la craiĭ Lesĭescĭ. Și strîngînd oaste acëll craĭŭ, a scos cuvînt, cœ vre sœ meargœ la Turcĭ, sœ ia și sœ desbatœ Cetatea-Albœ și Hiliea, care cëtœți le luase de la Stefann Vodœ Sultann Baĭadĭet; și încœ adœugëá, de spœriá pre aĭ sœĭ, dicînd, cœ Turcĭiĭ mestecați cu Moldovenniĭ vor sœ treacœ la Podoliea. Și le-a dat scire, ca toți sœ încálece, și sœ se împreune cu dînsul la Liov, și aŭ trimes solĭ luĭ Stefann Vodœ, de ĭ-a dat scire sœ se gœtedĭe, sœ meargœ cu dînsul sœ batœ Hiliea și Cetatea Albœ, și sœ-ĭ gœtedĭe stœciuni și hrannœ de oaste. De care lucru aŭ pœrut bine luĭ Stefann Vodœ, și cu bucurîe mare aŭ primit pre solĭ, cœcĭ a fœcut oaste asupra vrœjmașiuluĭ sœŭ. Numaĭ ce a dis, cœ a venĭ acolo la loc cu oastea sa supt Hiliea. Cunoscînd svétniciĭ luĭ craĭŭ, ales Episcopiĭ, gîndul luĭ, cœ vre sœ facœ oaste asupra luĭ Stefann vodœ, mult ĭ-aŭ adus aminte, și-ĭ dicëá sœ nu facœ oaste în protiva dreptœtiĭ, sœ întoarcœ mînîea luĭ Dumnedĭœŭ spre dînsul. Earœ ell de gîndul sœŭ nu s'a lœsat, cĭ dicëá încœ acëllor episcopĭ aĭ sœĭ: *„voŭœ vœ este lucrul, biserica sœ pœdiți, ear' nu de rœsboaĭe sœ grijiți, cœ gîndul mieŭ voĭ nu-l scĭiți, cĭ numaĭ eŭ sîngur; cœ de ašiŭ pricepe, cœ haĭna depe mine scie gîndu-mĭ, în foc o ašiŭ bœgá!“* De ce multĭ de'n boeriĭ Lesĭescĭ socotiá în adins sœ pîcardĭœ oastea toatœ, cum aŭ șĭ eșit maĭ apoĭ la dînsul șĭ dicœtoare: *„în dillele luĭ Olbret a perit Sleahta.“* De acëasta Stefann Vodœ

prindîînd veste de la Uugurĭ, cum Albert va sœ-ĭ viĭœ asuprœ-ĭ cu oaste, cœ neĉĭ Ungurĭĭ nu eráŭ bucurosĭ sœ cadĭœ Domníea Moldoveĭ pre mîna Lesĭlor, mœcar cœ Laslœŭ craĭul Uuguresc, ĉe-ĭ d̄ĭĉeà lesĭesĉe Vladislav, erá frate luĭ Albert craĭul Lesĭesc. Trimis'aŭ Stefann Vodœ solĭ la craĭul Lesĭesc pre credinĉĭosĭĭ boierĭĭ sœĭ, pre Tœutul Logofœtul sĭ pre Isaia Vistérnicul, ca sœ poatœ cunoasĉe ĉe-va de la craĭŭ, ĉi eĭ voĭa sœ facœ, carĭĭ nimicœ n'aŭ cunoscut. Cœ ĉe craĭul cumu-sĭ îmblá cu însĭœlœĉĭune, ascund̄îînd cuvîntul, pre solĭ cu bucuríe ĭ-a primit, sĭ dárurile, ĉe-ĭ trimisese Stefann Vodœ, cu multĭœmitœ le-a luat; sĭ solilor earœ-sĭ aĉella respuns a dat, cum cœ este mergœtoriŭ la Turĉĭ. Maĭ apoĭ sĭ solĭĭ sœĭ a trimes ear' la Stefann Vodœ, sœ-ĭ întœreascœ cuvîntul; earœ ell a întors oastea spre Poeútiea.

Întĭelegînd Stefann Vodœ, cum craĭul se apropiœ cu oaste la márg̈ine, ear' a trimes solĭ înœintea luĭ craĭŭ pre Tœutul Logofœtul sĭ pre Isaia Vistérnicul cu multe dárurĭ, sĭ l'aŭ tîmpinat peste Nistru, sĭ ĭ-aŭ încinat dárurile, sĭ earœ-sĭ cu drágoste e-a primit. S̄i de aiĉĭ aŭ trecut Nistrul pe la Mihœlĉennĭ în ĉeasta parte cu toatœ oastea sa, sĭ a venit la Cosmannĭ. Acolo sĭ-a descoperit toatœ viclenníea ĉea ascunsœ; cœ aŭ prins pe Tœutul Logofœtul sĭ pre Isaia Vistérnicul, de-ĭ bœgœ în obed̄ĭ, sĭ -aŭ trimes, de ĭ-aŭ încis în Liov.

Earœ Stefann Vodœ, deacœ a întĭeles de aĉeasta, (de'ntru scoadele, ĉe aveá între oastea Lesĭeascœ), cum craĭul l'a viclennit, sĭ vine asupra luĭ, sĭ a trecut sĭ Nistrul cu 80.000 de oaste pre scrisoare, fœrœ altœ adunœturœ, de sîrg a trimes n toate pœrtile în tĭaræ, sœ-ĭ strîngœ la tîrgul Romannuluĭ. Ear' Albert a sĭed̄ĭut cu oastea sĭepte d̄ille la Cosmannĭ. C̄i pînœ a se strîng̈e oastea luĭ Stefann Vodœ, sĭ pînœ a-ĭ venĭ ajutoriŭ, cœ sĭ craĭul Unguresc ĭ-a trimes 12.000 de oaste cu Birtoc Voevodul Ardealuluĭ, ĉe erá cuscru luĭ Stefann Vodœ, sĭ de la Radul Vodœ încœ ĭ-a venit ajutoriŭ oaste Muntenneascœ; sĭ pînœ a se strîng̈ere oastea toatœ la un loc, earœ Albert a purĉes cu oastea de la Cosmann, sĭ a lovit la S̄ipeniĭĭ. Deĉĭ vœd̄ĭînd Stefann Vodœ, cœ-l împresoarœ vrœjmasĭĭ sœĭ, a toemit strœjĭ, sĭ a trimes în protiva Lesĭlor, ca sœ tĭiœ vadul la Prut, la C̄ernœutĭ.

Earœ Stefann Vodœ în 27 de d̄ille alle luĭ August dumínecœ a esĭt de'n Sucēavœ spre tîrgul Romannuluĭ, cu toatœ oastea sa; sĭ într'aĉeea d̄i ĭ-a adus lîmbœ straja luĭ sĭese Lesĭ; de'ntre aĉeĭa pre treĭ a trimes la împœratul Turculuĭ; earœ pre treĭ ĭ-a spînd̄ĭurat. Deĉĭ craĭul Lesĭesc a venit cu toatœ puterea sa la ĉetatea Sucēveĭ, dumínecœ Septemvre 24, ear' martĭ în 26 de cœtrœ sarœ a înĉeput a bátere ĉetateá. S̄i asĭá o-a bœtut treĭ sœptœmînĭ sĭ d̄iŭa sĭ noaptea, sĭ nemicœ n'a folosit, nœdœjduind cœ i se va înciná tĭara, pe'ntru cœ li se supœrase cu Stefann Vodœ într'atîtea rœsboĭe fœrœ odihnœ, sĭ fœrœ mœsurœ, ĉe fœĉeá, de cu totĭĭ se bœteá. Earœ tĭara socotĭá, cœ de nu i-ĭ îndœmînœ cu all sœŭ, dar' cu strœinul maĭ mult ne îngœduintĭœ le va fi. S̄i încœ vœd̄ĭînd atîta pradœ sĭ resipœ, ĉe fœĉeá oastea Lesĭeascœ în tĭaræ, de îmblá pre'n pœdurĭ de cœutá prœd̄ĭ sĭ jácurĭ, sîlĭá totĭ de se strîng̈eá la Romann, unde le erá Viliagul. Asĭá tĭara strîngîndu-se, ear' de'n ĉetate cît puteá se apœrá; sĭ ĉe resipĭá Lesĭĭ cu pušēele d̄iŭa, earœ toemiá sĭ întœrĭá noaptea, de erá munca lor în d̄ĭœdar. Earœ pe afaræ unde aflá Lesĭĭ resipitĭ drept hrannœ, îĭ legá, îĭ tœiá, de nu erá vólniĉĭ sœ easœ neĉĭ într'ŭœ parte; maĭ mult stricá sie decît ĉellor încisĭ, cœ în toate d̄illele li se adœug̈eá lipsa, sĭ flœmînjunea. Deĉĭ fiind Lesĭĭ cuprinsĭ de atîtea nevoĭ, prínserœ a grœire rœŭ de craĭul lor, întîĭŭ cu taĭnœ, earœ apoĭ în gura mare îl vinuĭá, cœ a venit fœrœ calle, de ĭ-a adus ca sœ-ĭ pĭeard̄ĭœ pre totĭ, sĭ socotĭá toate semnele cîte se fœcurœ relle, cœ aŭ fost lor de arœtare sœ fiœ conĉénniea lor. Cœ întîĭŭ în tĭara lor într'un pœrœŭ de nemicœ s'a înnecat un povódnic all craĭuluĭ; sĭ cînd aŭ fost esĭt de'n Liov, boiĭ, carĭĭ purtá erbœríea, de vînt mare s'aŭ resipit, de nu puteá sœ-ĭ strîngœ. Asíjderea un tĭœrann, ĉe nebunise de cap, a fost strigînd in gura mare sĭ d̄ĭĉeá: *„Dúĉeĭ-vœ spre peirea voastrœ, cœ nu veĭ maĭ venĭ!“* S̄i pe un S̄lehtiĉĭŭ l'a detunat supt cort, si 12 caĭ aĭ luĭ.

Maĭ apoĭ sĭ un popœ de aĭ lor, slujind la liturg̈íe, a scœpat cuminecœtura lor jos. S̄i alte semne s'aŭ arœtat de prorocĭá totĭ, cœ va fi sfîrsitul lor cu rœŭ sĭ cu amar, cum s'a sĭ tîmplat. Cœ vœd̄ĭînd craĭul atîtea cuvinte relle de dînsul, de la

oastea sa, se temú ca sœ nu-l pœrœseascœ sĭ sœ fugœ, sĭ ell sœ cadĭœ în mînele vrœjmașilor sœĭ. S'a ajuns cu soliĭ frœtînesœŭ, luĭ Vladislav, craĭul Unguresc, ca sœ-ĭ împace; cœcĭ sosise sĭ ajutorĭul Unguresc la Stefann Vodœ. Sĭ așĭá Birtoc voevodul Ardealuluĭ, če venise cu ajutorĭul Unguresc, aŭ trimes soliĭ sœĭ la Albert craĭŭ sœ-ĭ spuĭœ, cœ va vení sîngur pe'ntru pače; sĭ pre Stefann vodœ cu multe cuvinte l'a rugat sœ facœ pače cu craĭul Lešĭesc. Sĭ așĭá a întrat la mejlocul lor, sĭ s'a dus la craĭul Lešĭesc, de ĭ-a împœcat întru acest cip, ca sœ se întoarcœ pre urmœ, pe unde aŭ venit, sœ nu maĭ striče tĭara pre alt loc. Sĭ a dœruit Stefann Vodœ cu multe dárurĭ pe Birtoc voevodul Ardealuluĭ; sĭ s'aŭ întors, de aŭ trecut earœ-sĭ la tĭara luĭ.

§. 66.

Întorsul craĭuluĭ lešĭesc, Albert, de la Sučeavœ.

Atunče Albert, craĭul lešĭesc, fiind de ĭnimœ rea bólnav, a dat semn de întors înœpoĭ, de care semn totĭ erá bucurošĭ sœ-l audĭœ, sœ se întoarcœ dela atîta flœmînjune la casele lor. Sĭ în 19 dille alle luĭ Optomvre, joĭ, s'aŭ întors craĭul dela Sučeavœ, sĭ n'a mers pre callea če venise, čĭ pre altœ calle, pre unde erá tĭara întreagœ, spre codrul Cosminuluĭ. Sîmtind Stefann Vodœ, cœ Lešĭĭ n'aŭ mers pre unde venise, čĭ spre codrul Cosminuluĭ merg, îndatœ a trimes dupœ craĭŭ, de l'a poflit sœ nu ĭa spre codrul Cosminuluĭ, čĭ pre urmœ, pre unde aŭ venit; cœ apoĭ vœdĭînd tĭara páguba, če se face de oastea lešĭeascœ nu va puté rœbdá, čĭ vor vré sœ-sĭ ápere alle salle; de unde poate sœ se atĭtĭe de noŭ ver un lucru rœŭ, carele va stricá sĭ pačea. Čĭ craĭul maĭ bucuros erá de-a dreptul sœ meargœ, sœ easœ în tĭara sa; n'a bœgat samœ, čĭ sĭ-a tinut callea spre codrul Cosminuluĭ. Decĭ Stefann Vodœ, fiind înfĭerbîntat de rœsboĭŭ, socotind, cœ are vreme de a-sĭ rœscumpœrare strîmbœtatea de pre čella če n'a cœlcat numaĭ pačea čea vecĭœ, če aŭ avut Domnĭĭ Moldoveĭ cu craĭĭ lešĭeščĭ, čĭ sĭ jurœmîntul sĭ pačea, če legase atunčĭa decurînd, tocmind sœ se întoarcœ pre unde venise; decĭ îl atĭtĭá sĭ ajutorĭul če-ĭ venise de tutíndere (pre-

tutínderea) sĭ oastea sa toatœ gata, strînsœ sĭ odihnitœ, vœdĭînd dobînda dupre čeĭ flœmîndĭ sĭ slœbitĭ. A trimes înœinte, ca sœ apuče callea la codrul Cosminuluĭ, sœ taĭe pœdurea sœ o întinedĭe, ca sœ o poatœ porní sœ cadĭœ asupra oštiĭ, dacœ vor întra Lešĭĭ în pœdure. Earœ sîngur Stefann Vodœ cu toatœ oastea a tras dupœ dînsĭĭ sĭ cu doŭe miĭ de turčĭ, sĭ a patra dĭ ĭ-a ajuns întrînd în pœdure, joĭ, 26 Optomvre, sĭ luînd ajutorĭŭ de la Dumnedĭœŭ, sĭ cu ruga sîntíeĭ salle Prečesteĭ, sĭ a sîntuluĭ mare mučenic Dimitru, ĭ-a lovit de'n toate pœrtile sĭ nœruînd copačĭĭ čeĭ naltĭ sĭ întinatĭ asupra lor, multœ oaste lešĭeascœ a perit, uniĭ de oštennĭ, altĭĭ de tĭœrannĭ, če le cuprinsese callea ca cu ŭœ mrœje sĭ altĭĭ de copačĭĭ întinatĭ. Ašĭá pĭerdĭînd puščele sĭ lœsînd steagurile, carile toate le-a adunat Stefann Vodœ, earœ Lešĭĭ čine în cotró aŭ putut, ašĭá s'aŭ resipit pre'n pœdure, unde putîneĭ, če rœmœsese, strîngîndu-se, s'aŭ adunat într'un ocol la sat la Cosmin, sĭ de acoló bulučindu-se aŭ ešit la Černœuțĭ. Ear' oastea luĭ Stefann Vodœ, cu dînsĭĭ de asémennea mergeá bœtîndu-se sĭ tœînndu-se, cît nečĭ ačeĭ putineĭ Lešĭ, če ešise de'n codru, nu vrea fi scapat, de nu s'ar fi încuĭat aĭ noștri în carœle crœeščĭ sĭ boĭereščĭ, de le-aŭ îndelungat vremea de fugit. Sĭ acoló a venit veste luĭ Stefann Vodœ, cum vine sĭ altœ oaste lešĭeascœ într'ajutorĭŭ luĭ craĭŭ; sĭ atunče a čiemat pre Bóldur vórnicul, luînd oaste de ajuns, a trecut Prutul în protiva ačeĭ oštĭ sîmbœtœ sara, sĭ dumínecœ deminеatĭa, Optomvre 29, le-a dat rœsboĭŭ, sĭ îndatœ ĭ-a rœsipit cu ajutorĭul luĭ Dumnedĭœŭ sĭ cu norocul luĭ Stefann Vodœ; sĭ multœ vœrsare de sînge s'a fœcut atunče în oastea lešĭeascœ la sat la Lintĭeščĭ, unde se cunosc ocúpurile Lešilor fœcute de atunče, sĭ pînœ astœ-dĭ. Sĭ nemicœ n'a šciut craĭul de venirea oštiĭ ačelleĭa, nečĭ de perirea eĭ.

Sĭ într'ačeea-sĭ dumínecœ trecînd craĭul Prutul la Černœuțĭ, ĭ-a lovit ŭœ samœ de oaste de a luĭ Stefann Vodœ, de ĭ-a rœsipit sĭ ĭ-a tœĭat, cît abĭá a scœpat însu-sĭ craĭŭ cu putineá oaste de a sa. Sĭ de acoló trecînd craĭul spre tĭara sa, pre'n multe lócurĭ aŭ lovit Moldovennĭĭ ales pre craĭul, sĭ pre čeĭ scœpatĭ de'ntr'ačell pojar, de aŭ perit maĭ totĭ. Cœ Mœdĭurĭĭ întor-

cîndu-se, sœ dea rœsboiŭ şi sœ ápere pre craiŭ şi pre cei scœpaţi, dat'aŭ asupra lui Bóldur vórnicul, de care s'a pomennit mai sus, cœ erá trimes cu oaste în protiva oştiĭ lesĭeşci, ce veniá ajutoriŭ craĭuluĭ; şi mare perire a fœcut într'înşiĭ la sat la Şipeniţi, cît puţini aŭ scœpat în oastea, ce erá strînsœ lîngœ craiŭ. Şi aşiá craĭul, cu multœ nevoe strecurîndu-se, a trecut la Sneatin, şi de acoló a slobodit oastea pe a casœ cîtœ rœmœsese; ear' ell s'a dus la Liov.

§. 67.

Certarea cellor marĭ.

Dumnedĭœŭ cell direpţ, cell ce ceartœ nedireptatea şi înaltĭœ direptatea, cu cîtœ certare pedepseşce pre ceĭ ce calcœ jurœmîntul! Cœ acest Albert nu asupra pœgînilor, ci asupra creştinilor a rœdicat rœsboiŭ. Nu da ajutoriŭ celluĭ ce nu aveá odihnœ de Turcĭ, ci vra sœ slœbascœ pre cell ce se luptá cu vrœjmaşiul creştinilor, cœruĭa trebuiá sœ-ĭ dee totĭ ajutoriŭ. Ci Dumnedĭœŭ la toatœ lipsa şi nevoea l'a adus pre acella ce mergeá cu atîta falœ sœ stropşieascœ şi sœ calce ţĭara, cella ce întĭiŭ necĭ taĭna sa nu vrea sœ o spuĭœ nimœruĭa, ci fœcuse cuvînt, cœ merge sœ ĭa Hiliea şi Cetatea-Albœ; şi încœ adœogeá de dicĕá, cœ de ar şci haĭna de pe dînsul gîndul luĭ, o-ar bœgá în foc; ear' maĭ apoĭ necĭ aĭ sœĭ nu-l bœgá în samœ; ci erá în dĭœvistĭea cellor de casœ şi în bajócura tuturor. Aşiá şi cinstea de'n di în di micşiurîndu-se, de ínimœ rea puţin de n'a murit.

§. 68.

De cápetele celle de frunte alle Leşilor, ce s'aŭ aflat periţĭ.

Aflatu-s'aŭ la acest rœsboiŭ periţĭ oamenĭ de frunte de la Leşi: doĭ fraţĭ Tinĕensci şi Nicolaiŭ Voivoda Ruscii, şi Gavriil de'n Maravitĭ, şi Herbor; aşíjderea doĭ fraţĭ Grotov, Humiţici şi Murdelĭa, şi altiĭ multĭ; cine-ĭ poate scrie de amœruntul pre

totĭ? Altiĭ aŭ cœdĭut la robíe; cum îĭ Tucinsci, Sbignev Podcomor de Cracœŭ, Brohotici, Gargovitici şi altiĭ. Pe uniĭ ĭ-aŭ fost spîndĭurat aĭ noştri pe cîte doĭ de pœr; cœ aŭ fost îmblînd pre acĕá vreme pœroşĭ, ca şi Nemţiĭ; şi alte bajócurĭ multe le-aŭ fœcut; de se pomenneşce şi pînœ astœ-dĭ rœutatea ce le-aŭ fost fœcînd.

Earœ Stefann Vodœ, dupœ isbîndœ cu noroc ce aŭ fœcut la acell rœsboiŭ, s'a întors înœpoĭ la scáunul sœŭ, la Sucĕava, cu mare láudœ ca un biruitoriŭ, multĭœmind luĭ Dumnedĭœŭ şi Maicĕeĭ Précĕesteĭ. Şi a sîntit şi a înfrumusetĭat bisérica, ce a fost diditœ de dînsul pre numele sîntuluĭ mare mucenic Dumitru, dînd láudœ sîntíeĭ salle, în tîrg în Sucĕavœ, ce este înœintea curtilor Domneşcĭ, care trœeşce şi pînœ astœ-dĭ.

Dic uniĭ sœ se fiœ arœtat luĭ Stefann Vodœ la acell rœsboiŭ sîntul mare mucenic Dumitru, cœlare şi într'armat ca un viteadiŭ, dînd ajutoriŭ şi vîlfœ luĭ Stefann Vodœ şi oştiĭ luĭ. Ce este de a şi crédere, de vreme ce ĭ-a didit bisericœ înfrumusetĭatœ.

Dupœ acĕea dat'aŭ Stefann Vodœ cuvînt la toatœ ţĭara, oştennii sœ se strîngœ la Hîrlœŭ, la diŭa sîntuluĭ Nicolaiŭ. Şi adunîndu-se întru acĕea cu totiĭ la Hîrlœŭ, fœcutu-le-aŭ ospœtiŭ tuturor boĭerilor şi tuturor vitejilor sœĭ; şi cu dárurĭ scumpe ĭ-a dœruit pre dînşiĭ. Şi de acoló ĭ-a slobodit de a mers cinesĭ pre a casœ-şĭ, învœţîndu-ĭ pre totĭ, sœ dee láudœ luĭ Dumnedĭœŭ, pe'ntru cœ toate puterile sînt de la Dumnedĭœŭ de sus.

§. 69.

Cînd a prœdat Stefann Vodœ ţĭara leşĭeascœ.

Într'acella-şĭ ann 7006 (1498) Juniŭ 22, Stefann Vodœ vrînd sœ-şĭ întoarcœ despre Leşĭ strîmbœtatea sa, strîns'aŭ ţĭara şi aŭ întrat la Podóliea şi la Rusĭ. Trecut'aŭ şi de Liov, pînœ la Lantĭut orasĭul, la apa Visloca, toate satele ardîînd şi prædînd. Ars'aŭ orasĭul Premisla, Radumniea, Prevolsca, Lantĭutul şi ŭœ cetate Terebul, şi multe averĭ a luat de'ntrînsa, şi multĭ joĭmirĭ a scos şi pre totĭ ĭ-a tœĭat, şi maĭ multĭ a ars în cetate. Şi cetatea Bucecĭul multœ nevoe a avut, şi Podhaĭţĭul l'a ars.

Şi mulţi oameni, bœrbaţi si muieri şi copii ï-a luat robi maï mult de ŭœ sutœ de mii, cẽ ï-a aşiedĭat Stefann Vodœ în ţiarœ, de şí pînœ astœ-dĭ trœeşcẽ limba rusascœ în Moldova, ales pre unde ï-a descœlecat. Earœ Stefann Vodœ prœdînd şi ardĭînd ţiara, s'a întors înœpoï cu mare dobîndœ, şi fœrœ neẽí ŭœ sminţealœ a trecut Nistrul, în cẽasta parte la Haliẽí, şi a prœdat şí depe cẽasta parte; şi a venit la scáunul sœŭ, la Sucẽavœ, cu mare bucuríe şi biruinţĭœ.

§. 70.

Pe'ntru venirea Leşilor de all doile rînd în ţiarœ.

În annul 7008 (1500) în luna luï Mart în 11 ẽille, Albert craĭul leşiesc vœdĭînd prada şi stricœcĭunea, cẽ-i fœcuse Stefann Vodœ în ţiara luï, nu vru sœ lase, cẽi a strîns oaste, şi a întrat în ţiarœ, şi a prins a prœdare şi a stricare ţiara pînœ la Botuşienní. Earœ Stefann deacœ a întĭœles, strîns'aŭ de sîrg oştile salle, şi a eşit înœintea acẽelleï oştí leşieşcẽí, de ï-a dat rœsboĭŭ la ţîrg la Botuşienní.

Şi cu voea luï Dumnedĭœŭ, aŭ pĭerdut Leşiĭ rœsboĭul, şi rœmase isbînda la Stefann Vodœ, cu multœ vœrsare de sînge de'n oastea leşieascœ. Mulţi aŭ perit, şi mulţi a luat viĭ în robíe. Însœ de acẽastœ bœtœlíe nu şcríe Letopiseţĭul leşiesc; earœ cẽll moldovennesc scrie de acẽst rœsboĭŭ all luï Stefan Vodœ, cẽ a avut cu Leşiĭ la Botuşienní, precum pomennesẽ maï sus.

§. 71.

Împœcœcĭunea luï Stefann Vodœ cu craĭul leşiesc.

În annul 7009 (1501) Stefann Vodœ lœsînd ínima cẽa neprietenneascœ, s'a împœcat cu craĭul leşiesc, şi mare tocmealœ a legat, nu cœ doarœ s'a temut de puterea lor, care se ispitise, şi rœsboĭŭ fœcuse şí cu Leşiĭ, şí cu Turcẽiĭ, şi de multe orí ĭí biruise, ca şí cu altí megĭeşí de pe'n pregĭur avînd sfadœ, neẽí ŭœ datœ nu s'a plecat; cẽi pe'ntru sœ cunoascœ toatœ creşti-

nœtatea, cœ n'a fost de'ntru dînsul înẽepœtura, cœ nu s'a rœdicat ell întîĭŭ asupra craĭuluï, de unde s'a întors cu rušine. Maï apoï ca sœ arete, cœ maï mult poate sœ striẽe ell craĭuluï, a întrat de ï-a ars tîrgurile, şi ï-a lovit podanniï; neẽí a avut cẽine sœ stea înœinte, cẽi cu mare dobîndœ s'a învîrtejit în ţiara sa în Moldova. Şi de a venit craĭul cu oaste în Moldova, dobîndœ a adus luï Stefann Vodœ, cœ s'a împlut de jácurile leşieşcẽí. Aşíjderea de a mers Stefann Vodœ în ţiara leşieascœ, cu plin s'a întors în ţiara sa. Earœ la pace prea lesne se primí, ca sœ-l cunoascœ, cœ fiœ la cẽ îl vor cẽrcá, este gata, şí la pace şí la gílcẽavœ. Decẽí pacẽa o-aŭ legat într'acẽst cip, ca sœ-ï fiœ de ajutoriŭ împrotiva fiœ-cœruï nepriétin. Earœ pribegĭi de înbele pœrţi sœ nu-ï primeascœ. Ear' de s'ar întîmplá ver unuï Domn all Moldoveï šœ easœ de nevoea Turcẽilor în ţiara leşieascœ, sœ-l primeascœ, şi în tot cipul sœ se nevoeascœ sœ-l aşiedĭe la Domníe. Aşíjderea Domniï Moldoveï dea púrurea sœ aĭbœ urecï dešcise despre Turc sœ dea sẽire craĭuluï de gîndurile lor. Earœ judecata cẽellor cu strîmbœtate de la márgine, sœ se facœ de înbe pœrţile la márgine.

§. 72.

De moartea luï Albert, craĭul leşiesc.

În annul 7009 (1501), Albert craĭul leşiesc gœtindu-se cu mare oaste sœ meargœ asupra Prušilor, n'a sœvîrşit, cẽi a murit. Earœ pe urmœ fœcînd ţiara svat pre tocmeala lor, a rœdicat pre Alesandru fratele luï Albert la crœíe, cu carele pacẽa, cẽ fœcuse Stefann Vodœ cu frate-sœŭ Albert, de nu-l vre fi apucat moartea, cum se va arœtá maï jos, multœ rœsipœ ţĭerelor se vrea fi fœcut.

În annul 7010 (1502), pristœvitu-s'aŭ Paisiŭ Arcẽimandriţul şi Egúmennul mînœstiriĭ Putneï. Intr'acẽsta-şí ann, August 4, pristœvitu-s'aŭ Atœnasiŭ Bolsun, amîndoï lœudaţí de vieaţĭœ bunœ şi curatœ; cariĭ în vieaţĭa lor nu le-aŭ lipsit cẽelle cẽ se cade vieţiĭ pœstoreşcẽí a fácere.

§. 73.

Cum a luat Stefann Vodœ Pocúțiea de la Leșĭ.

Stefann Vodœ fiind ca un leŭ gata de apucat, c̄e nu-l poate nime înblînd̄í, și luĭ odihna altuĭa îĭ pœreá cu págubœ, a întrat cu oaste în țĭara leșĭeascœ, și a prœdat Pocúțiea, și o-a luat, si d̄ic̄eá cœ ac̄ell olat l'aŭ luat Leșiĭ de la Moldovennĭ tœrœ calle. Atunc̄ĭ craĭul, dupœ c̄e a fœcut svat pe'ntru Pocúțiea, c̄e o luase Stefann Vodœ, a strîns oaste pre bannĭ, și o-a trimes de a întrat în țĭarœ și multœ págubœ a fœcut și atîta s'a fost supœrat la aĭ noștri, pînœ s'aŭ rugat cu toțiĭ luĭ Stefann Vodœ de a eșit de la Pocúțiea; înșœ maĭ mult de boala, c̄e a avut de podágrie, și c̄etœțile, c̄e luase, le-a întors.

XII.

Logofœtul, Miron Costin († 1692).

(Fiĭul luĭ Alesandru Costin; și-a fœcut cursul învœțĭ̆cœturelor la scoalele de'n *Bar* de'n Ucrœina. Întrocîndu-se în pátrie-și dupœ mîntuic̄iunea stúdielor, a purtat c̄elle maĭ însemnate deregœtorĭí públic̄e alle statuluĭ sub Domniĭ: *Væsilĭŭ Lupul* (—1653) *G̃iorg̃ĭŭ Stefann* (1653—1658), apoĭ se rœtrase în vieațĭ̆œ privatœ în rœstîmp de 14 annĭ, pînœ la annul 1672 sub Domnul *Petru Stefann,* cînd întrá earœ-și în șierbițĭul statuluĭ, cœruĭa îĭ șierbí apoĭ maĭ sub toțĭ Domniĭ, pînœ la D̄ieċemvre de'n annul 1692, cînd fu omorît la Romann de'n porunca Domnuluĭ *Constantin Cantemir,* dar' nevinovat și fœrœ judecatœ. Astœ faptœ bœrbarœ, crudœ și vrédnicœ de osîndœ și tînguire, s'a tîmplat în cipul urmœtorĭŭ: Constantin Cantemir Domnul Moldav (1685—1693) erá om de omenie, drept și îndurat; dar' slab foarte de fire: ell se dedase cu totul pe mîna *Cupœreș̄cîlor* ádecœ a *Rosetes̄cîlor,* carĭĭ craŭ c̄inc̄ĭ fraț̆ĭ: G̃ĭorg̃ĭŭ, Mœnole, Scœrlat, Lœscar și Mihaĭŭ. G̃ĭorg̃ĭŭ erá vistérnic, Mœnole ajunsese stœroste în ținutul Putneĭ de cœtrœ Țĭara-Rumîneascœ, în locul luĭ Miron Costin, pre carele-l scoase de'n ac̄ell post; ear' Scœrlat, Lœscar și Mihaĭŭ craŭ Cœpicihaĭĭ seaŭ Ag̃intĭĭ Domnuluĭ la Constantinanna (Țĭœrigrad). Ac̄eștĭa împilá țĭara și o storc̄eá pre'n bírurĭ nesfîrșit și fœrœ nec̄ĭ un cúmpœt; maĭ ales Lœscar, unul de'n Ag̃intĭ, scrieá

necurmat sœ i se trimeatœ bannĭ acum pe una, acum pe alta. Cuntrá asteĭ împilœc̄ĭunĭ și jœcuic̄ĭunĭ a țĭœrĭĭ nu îndresniá nime sœ-și ridic̄e glasul, dec̄ît Costineș̄eĭĭ (Miron și frate-sœŭ Velic̄ĭcul). A dese orĭ d̄ic̄eá Miron cœtrœ Domnul Cantemir la masœ: *„Maĭ des cu pœharœle, Mœrica ta, și maĭ rar cu orînduelele (de bir); cœ bírul țĭœrĭĭ este ertat dela Poartœ; cœ-ĭ vré sœ-țĭ daĭ, Mœrica ta, samœ ŭœ datœ, și nu-ĭ puteș.“* Și maĭ tare se svœdiá Velic̄ĭcul cu vistérnicul G̃ĭorg̃ĭŭ Roset, d̄ic̄ĭndu-în visterie: *„Vistiere! vistiere! maĭ încet cu orînduelele (de bir).“* Dar' ac̄estea le costé vieațĭa. Nefolosind aste svœtuirĭ nemica, se formœ ŭœ opusec̄ĭune înfricoșĭatœ asupra nepœsœtorĭuluĭ Domn, și a jœcașilor luĭ ministri și ag̃intĭ. C̄ell întĭĭŭ semnal all ac̄esteĭ opusœc̄ĭunĭ fu ŭœ adunare a luĭ Velic̄ĭcul Costin cu Gœvrilițĭeș̄eĭĭ și cu maĭ multĭ boerĭ josennĭ, carĭĭ se strînserœ la satul Bœcanniĭ lîngœ Bîrlad cu ocœjunea nunte luĭ Ioann Pœladi, c̄e erá cumnat cu Velic̄ĭcul. Acoló se jurarœ toțĭ sœ fugœ în Țĭara-Rumîneascœ la Domnul Constantin Brîncoveannul, dușmann de moarte all Cantemireș̄cilor și all Rosetes̄cilor, ca, luînd ajutorĭŭ, sœ meargœ la Constantinianna, sœ mijlocească depunerea (mœd̄ilirea) luĭ Cantemir și numirea luĭ Velic̄ĭcul de Domn Moldávieĭ. Însœ cumplotul fu descoperit iute de boerĭul Ilie Țĭfescul, ce încœ se aflá la nuntœ. Trébuĭe însemnat, cœ Miron Costin nu se aflá la astœ adunare, nec̄ĭ luá parte la cumplotul numit. Domnul Cantemir trimese îndatœ ostașĭ și prînserœ de'n cunjuraț̆ĭ pre Velic̄ĭcul, pre carele, aducîndu-l la Iașĭ, porunc̄ĭ Domnul, de'n îndemnul Rosetes̄cilor, de-ĭ tœĭarœ capul, fœrœ vre ŭœ judecatœ premergœtoarĭœ. Atunc̄ĭ d̄ișerœ Rosetes̄cĭĭ cœtrœ Domn: *„de oarœ c̄e aĭ omorît pre Velic̄ĭcul, opoĭ trimete sœ omoare și pre fratele luĭ pre Miron, orĭ vinovat orĭ nevinovat: viŭ sœ nu scape, cœ apoĭ va fi rœŭ și de tine și de noĭ.“* Domnul, cum erá slab, ascultœ, trimese pre *Macri* vœtavul de Pœhœrnicec̄ĭ cu oamenĭ, de luarœ pre Miron dela mosĭea luĭ dela Bœrboșĭ, unde mersese sœ-și îngroape soțĭea, c̄e rœpœusase c̄iar atunc̄ĭ, și nu-l lœsarœ nec̄ĭ mœcar sœ-și îngroape soțĭea, c̄i-l dúserœ la Romann, și-ĭ țĭœĭarœ capul fœrœ nec̄ĭ ŭœ judecatœ premergœtorĭœ, nevinovat fiind cu totul. Așĭá se sfîrșĭ ac̄est pœtriot înfocat și iubitorĭŭ de pátriea și nœc̄ĭunea sa!

Produsele luĭ literarĭe sînt:

1. *Descœlecatul întĭĭŭ all Moldávieĭ.*
2. *Vieațĭa Domnilor Moldávieĭ dela 1594—1662,* carile sînt tipœrite în tomul I. all Cronicarilor Moldavĭ edațĭ de Mihaĭŭ Cogœniceannul;
3. *Vieațĭa lumiĭ* (poemœ netipœritœ încœ);
4. *Versificarea ruminœ* (încœ netipœritœ);
5. *Epigramœ cœtrœ Dosoteĭŭ Metropolitul;*
6. *Vĭers de originea Ruminilor;* (tipœrit în Psœltirea vĭersuitœ a luĭ Dosoteĭŭ la fațĭa 265).

§. 74.

De neamul Moldovennilor de'n ce ţĭarœ aŭ eşit strœbunĭi lor.

Toate lúcrurile, deacœ se începep a se spune de'n începutul sœŭ, maĭ lesne se înţieleg; şĭ neamul Moldovennilor, fiind întru ŭœ ţĭarœ, care se cieamœ Itáliea, de Itáliea şi de împœrœţíea Rîmuluĭ, a cœriia împœrœţíĭ scáunul, orasĭul *Rîmul*, în dricul Itálieĭ este, a pomenní întîĭŭ ne trage rîndul.

Ţĭara Itálieĭ de aicĭa, de la noĭ drept spre apusul soareluĭ este, nu ašĭá depœrtatœ de ţĭara noastrœ: cœ dela Belgrad, carele îl sĕim maĭ totĭ, cœ este pe Dúnœre, unde cade apa Saveĭ în Dúnœre, negutĭœtoresĕe mergînd treĭdieĕĭ de dille este pînœ la Venétiea; şi Venétĭea este pre pœmîntul Itálieĭ, carea în statul sœŭ este între mœrĭ, ca şĭ Gréĕiea, ádecœ ţĭœrile greĕesĕĭ, cœ de'n coaĕe despre noĭ se încide cu ŭœ limbœ de mare, carea ese de'n marea Albœ. Venetiennĭĭ dic aĕeĭ limbĭ *golful de Venétĭea*, ádecœ: *limba saŭ grumadĭĭ de Venétĭea;* se dice şĭ cu alt nume *marea Adriáticœ*, marea de *Adrica*. Ear mœrĭĭ, de'n carea ese limba aĕeea, îĭ dic Lœtinĭĭ: *marea Mediteranœ*, ádecœ: *marea de'n mijlocul pœmîntuluĭ*: Turcĭĭ, Greĕiĭ şi noĭ dĭĕem *marea Albœ*. Earœ despre ĕecealaltœ parte spre apus isbucnesĕe, earæ-şi de'n ĕeealaltœ mare Albœ, un ungĭŭ de mare, însœ nu cu atîta lungime, cum este limba ĕeastœ laltœ despre noĭ; şi spre ĕellalalt ungĭŭ înceolo este *Ianĕea*. noĭ dĭĕem: *Genovedĭa*. Însœ de'ntru aĕeste îmbe limbĭ ese Itáliea în dricul pœmîntuluĭ, spre meadĭœ noapte, de acoló pînœ la hotarœle Frantĭodĭuluĭ. Hotarœle eĭ despre rœsœrit, despre noĭ, cum saŭ dis maĭ sus, limba de mare, şi apoĭ Stíriea, Carintiea, Austriea, ţĭœrile împœrœţíeĭ nemţĭesĕĭ; despre meadĭœ noapte Frantĭodĭĭ, despre apus Hispánniea, earœ despre ameadĭœ dĭ se încide cu marea, ĕe-ĭ dĭĕem noĭ Albœ, şi tot aĕeea este, carea se întinde pînœ la Ţĭœrigrad. Greĕiĭ dicu Itálieĭ cu alt nume *Hespériea* de'n *Hesper*, steaŭa ĕeea, cœriia dĭĕem noĭ lucĕafœrul ĕell de noapte; cœ aĕell lucĕafœr drept preste Itáliea apune. Sœ-

mœnnœtoarĭœ foarte cu ţĭœrile greĕesĕĭ; cœ cum Gréĕiea se începe de'n marea Albœ între mœrĭ pînœ la Mœĕedóniea, de ŭœ parte cu marea Albœ, care se întinde pînœ la Ţĭœrigrad; de altœ parte limba de mare, de care s'aŭ scris maĭ sus, desparte Itáliea de ţĭœrile greĕesĕĭ; ašĭá şi Itáliea de'ncoaĕe cu limba de mare, ear' dintr'acolo despre apus cu ungĭul ĕell despre Genovedĭa.

Ašĭá are Itáliea Domnií împœrţite în sine, cum aveá şĭ Gréĕiea într'ŭœ vreme, cœrora Domnií şi ţĭœrĭ sînt numele aĕestea: *Ligúriea, Toscanna, Umbriea, Sœbina, Látium* de unde este limba lœtineascœ, şi de la *Latin* craĭul, *Neapolis*, crœíea supt craĭĭ Hişpannií, *Calábriea, Románniea, Istriea, Hetrúriea, Campánniea*, şi maĭ sînt ţĭœrĭ şĭ maĭ mœnunte, care le trec cu condeiul pe'ntru dĭœbavœ. Earœ Gréĕiea aveá ţĭœrĭ anume: *Arcánniea, Etéliea, Tesálieа, Foĕida, Moréea, Arcádica, Elada, Olimpeia, Lacóniea, Ahaea, Atica*, unde este vestitul orasĭŭ, *Atina, Ciotiea*, şi earœ-şĭ sînt ţĭœrĭ maĭ mœnunte.

Este ţĭara Itálieĭ plinœ, cum se dĭĕe, ca ŭœ rodíe, de ĕetœţĭ şĭ ţĭœrĭ iscusite; multime şi desime de oameni, tîrguri vestite, pline de toate bieşĭúgurile; pe'ntru mare iscusénnie şi frumusétĭurĭ alle pœmîntuluĭ aĕelluĭa, ĭ-aŭ dis *Raĭul pœmîntuluĭ*. Itáliea, all cœriia pœmînt, orasĭele, grœdinile, tocmelele la casele lor, cu mare desfœtare traĭuluĭ omenese, n'are toatœ lumea vœsduh supt ĕerĭŭ, umblînd voĭosĭ şi sînœtosĭ; neĕe cœldurĭ prea marĭ, neĕe ernĭ prea grelle; de grîŭ saţĭŭ, vínurĭ dulĕĭ şi ušĭoare, de unt de lemn mare biušĭug, şi de poame de tot felĭul, ĕitre, nœramdĭe, alœmîĭ şi dĭœhar; oamenií iscusiţĭ preste toate neamurile, stœtœtorĭ la cuvînt, neamœgeţĭ, blîndĭ, cu oamenií strœinĭ nemœreţĭ de'ntralte ţĭœrĭ, îndatœ továrœşĭ, cum ar fi de aĭ sœĭ, cu mare omeníe sînt suptirĭ, pe'ntru aĕeea le dic: *gentil-omĭ*, cum dic Greĕiĭ: *Celebíĭ*, şi la rœsboaie neînfrînţĭ erá într'ŭœ vreme, cum veĭ aflá la istóriile Rîmuluĭ, de vreĭ sœ ĕetešĕĭ de dînšiĭ. Aĕeá ţĭarœ este acum scáunul şi cuĭbul a toate dœscœlíile şi învœţĭœturile; cum erá Atina intr'ŭœ vreme la Greĕĭ, acum este *Pádova* în Itáliea şi de alte iscusite şi frumoase mešĕešĭúgurĭ. Este Itáliea maĭ veĕĭœ decît Ruma, ádecœ

Rîmul, și împœrœtíea Rîmuluĭ, care s'aŭ urdit și s'aŭ didit în țĭara Italíeĭ, dupœ cĕ aŭ nimerit de la Troĭa Antenor și Enéa, de'n cariĭ Antenor Venétieĭ și olatelor eĭ, ear' Enéa Rîmuluĭ și impœrœtíeĭ înc̆epœturœ lucruluĭ și rœdœc̆inœ sînt.

Numele Itáliea este vecĭŭ la toate istóriile c̆elle vecĭ lœtinesc̆ĭ de pre Ital craĭul lor. Nemțiĭ Itáliennilor le d̆icu *Waelschen* și noŭœ Moldovennilor și Muntennilor ear'așĭá *Walachen*; Franțiud̆iĭ Itœliannuluĭ îĭ d̆ic *Vallon* și noŭœ Moldovennilor și Muntennilor *Vallaques*. Lesiĭ Itœliannuluĭ îĭ d̆ic *Vloch*, earœ noŭœ Moldovennilor și Muntennilor ne d̆ic *Vološinĭ;* ear acum s'aŭ luat Lesiĭ de pe apa Oltuluĭ, și aŭ adáus la cœrtile lor c̆elle tipœrite ŭœ slovœ M, de le d̆ic Muntennilor *Moltenni* ádecœ Oltennĭ. Ungurii Itœliannuluĭ îĭ d̆ic *Olas*, ear' Moldovannuluĭ și Munteannuluĭ îĭ d̆ic *Olah*. Și țĭœriĭ Italíeĭ Lesiĭ îĭ d̆ic *Vlosca d̆iemlea*, ádecœ țĭara Vlohuluĭ, ear țĭœriĭ noastre Moldoveĭ îĭ dic *Volosca d̆iemlea*, ádecœ țĭara Moldoveĭ.

Catœ-te dar' acum, c̆etitoriŭle, ca într'ŭœ oglindœ, și te privesc̆e de unde esc̆ĭ, lepœdînd de la tine toate c̆ellelalte basne cîte aŭ însœmnat uniĭ de ține, de nesc̆iințĭœ rœtœc̆ĭtĭ, altiĭ de d̆ĭœvístie, care de'n lume între neamurĭ n'aŭ lipsit nec̆e ŭœ datœ, altiĭ de'n buĭguite scornituri și deșĭerte. Ear' nu numaĭ numele acésta, precum aĭ înțĭeles, cœ este tot unul la toate țĭœrile, șĭ all tœŭ șĭ all Italíeĭ precum veĭ înțĭeleğe maĭ bine la capul deosœbit, de neamurile acéstor țĭœrĭ, cœ șĭ Grec̆ĭĭ șĭ Turc̆ĭĭ ne d̆ic *Vlah*, cĕ șĭ dintr'altele te veĭ cunoasc̆e, obic̆ĭáĭurile, firea și graĭul, pînœ astœ-d̆ĭ, cœ esc̆ĭ drept *Voloh*, ádecœ *Itœliann* și *Rîmleann*.

Multe obic̆ĭáĭurĭ întru acést neam trœesc alle Itœliannilor pînœ astœ-d̆ĭ; așĭá de ospetĭe la casele lor, nemœretĭ cu mare voe și iubire primesc, așĭá la petrecœnniĭ, la întrebarea unul pre altul de vieațĭœ, fœrœ clœtire. C̆ine aŭ fost la Itáliea sœ vad̆ĭœ pre Itœlienni, sœ ĭa aminte, nu-ĭ va trebuí maĭ mare dovodœ, sœ cread̆ĭœ, cum un neam șînt cu Moldovenniĭ.

În casa noastrœ aŭ fost acéastœ voroavœ în Iașĭ cu un Episcop Itœlieann, care între alte voroave foarte de'n voea gînduluĭ sœŭ mĭ-aŭ d̆is cuvinte de acéste neamurĭ, d̆icînd așĭá, și

erá om de înțĭeles: *„Mie*, d̆ic̆e, *nu-mĭ trebuesc̆e, sœ maĭ c̆etesc la istórii de Moldovenni, c̆ine sînt? Pre ŭœ samœ de obic̆eie, c̆e aŭ foarte bune, îĭ cunosc c̆ine sînt; așĭá plœcuțĭ la ospetĭe; așĭá femeile lor se feresc de vederea streinilor, și se daŭ în láturĭ; așĭá sœ nu treacœ femeea pe denaintea bœrbatuluĭ pre cœrare; așĭá în toatœ vieațĭa în mîncare cu dulceațĭa cureciuluĭ; numaĭ atíta osebire, cœ ac̆estĭa „sœrat“, c̆eĭa și vara și carna „nemurat“. Toate ac̆estea întocma cu Itœliennii sînt, și la vedere se mœrturisesc̆e, tot ŭœ fire“.* Cu multœ mirare aŭ stœtut de mœrturíe ac̆ell Episcop de mare ag̃ĭutor istórieĭ melle.

Înțĭeleg̃e-veĭ și de'n capul, care va serie șĭ de graĭul ac̆estor țĭœrĭ, cœ șĭ limba este dovadœ, cœ în graĭul nostru pînœ astœ-d̆ĭ sînt cuvinte, unele lœtinesc̆ĭ, ear' altele itœliennesc̆ĭ. Se mirœ un istóric anume Gavațiŭ, d̆icînd: *„De mirat este, cœ limba Moldovennilor și a Muntennilor maĭ multe cuvinte are în sine Rîmlennesc̆ĭ decît Itœliennii, mœcar cœ Itœliannul tot pe un loc este cu Rîmlennii.“* C̆i ac̆eea nu este de mirat, cœ Itœliannii țîrd̆iŭ șĭ-aŭ scornit limba din limba lœtineascœ așĭá de iscusitœ și desmĭerdatœ, cît îĭ d̆ic, cœ este limbœ înger̃eascœ, cœ întru unele vorbe îșĭ aduc̆e aminte preste samœ cu a noastrœ limbœ Moldovenneascœ.

În serisorile salle un istoric, Enea Silviŭ, de carele țĭ-am pomennit la precuvîntare, și cîțĭ-va altiĭ pre urmœ, și pre cœrarea sa, aŭ seris în istóriea sa, cum Moldovenniĭ, cariĭ lœcuesc pre pœmîntul Dác̆ieĭ de sus, și Muntenniĭ pre Dác̆iea c̆ea de jos, ac̆est nume *Vlah*, anume de pe *Flah*, Hœtmannul Rîmuluĭ, și ac̆eastœ pœrere a ac̆estuĭ Enea nu este de aĭurea, numaĭ aŭ c̆etit nisc̆e stíhurĭ alle unuĭ dáscœl anume Ovidiŭ. Ear pre ac̆ell dáscœl Ovidiŭ l'aŭ fœcut, cum d̆ic Turc̆ĭĭ, surgĭun, de l'aŭ gonit din Rîm, tocma la c̆etatea Albœ pre marea neagrœ, August C̆esar, împœratul Rîmuluĭ, pe'ntru nisc̆e cœrtĭ, c̆e aŭ fost seris în stíhurĭ de drágoste, de se împluse tot Rîmul de desfrînare dintru ac̆elle stíhurĭ alle luĭ cu jócurĭ, și cum fac Moscalĭĭ acum de trimit la d̆ĭœtoc̆énnie în urg̃íe la Sibir. Darœ dáscœlul Ovidiŭ aŭ seris cîte-va cœrtĭ, șied̆ĭînd la c̆etatea Albœ în urg̃íe,

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

ear' stíhurĭ, pînœ sĭ-aŭ sfîrsit sí vieatĭa. Sĭ apoĭ pe numele luĭ este ŭœ baltœ, œ se cĭeamœ *Vidovul*, la cetatea Albœ. Dintru acelle cœrtĭ, una œ are nume *De Pont*, scrie întru dînsa la un priétin all sœŭ, anume Grecĭn, de la Rîm, aceste stíhurĭ. Ĭubite cetitoriŭle, fiind stíhurĭ lœtinesœĭ, am lœsat loc, fiindu-tĭ de folos, saŭ cœ veĭ întĭeleg̃e, ti-ĭ scrie pre plœcerea ta, ear' eŭ ti-le-am scris pre limba noastrœ Moldovenneascœ tœlmœcite:

Getiĭ ĭineá într' ŭœ vreme; acum Flacul ĭine
Ripa scumpœ a Dúnœriĭ ell sîngur cu sine;
Ell aŭ ĭinut Mesiea în pace cu credinĭĭœ,
Pre Getĭ ĭ-aŭ scos de icĭa ell cu biruinĭĭœ. *)

Aşĭá însemneadĭœ aceste stíhurĭ alle acelluĭ dáscœl pomenind pre acell Flac, cœruĭa îĭ este numele la istóriile Rîmuluĭ *Fulvius Flacus*, Consul, precum cĭemá eĭ pre acelle vremĭ Hœtmanniĭ lor. Sĭ de aceste ştíhurĭ s'aŭ legat întĭiŭ Enea Silviŭ, şi dupœ dînsul şí altiĭ, şi dintru acĕia aflu şí pre Urecĭe Vórnicul urmœtor, cum sœ fiœ numele tĭœrilor acestora Flac, de pe acella Flac, Hatmannul Rîmuluĭ. Cœruĭa lucru *Carion* istóricul, stœ împotrivœ şi cu dînsul Topeltin din Medieaşĭŭ, anume dicînd deşcis: *„Cĕia cĕ aŭ scris cœ numele Vlah acestuĭ neam, adecœ a Moldovennilor şi Muntennilor este de pe Flac, Hœtmannul Rîmuluĭ, basne sînt.“* Eŭ încœ cĕiŭ partea mea cu dînşiĭ, cu acĕştĭ doĭ tiŭ, pe'ntru acĕste dovede, care deşcis tĭ-am scris, cum toatœ lumea dicĕ Itœliannuluĭ şi noŭœ Moldovennilor cu un nume pînœ astœ-dĭ. Sĭ acell Flac, de aŭ bœtut rœsboaĭe cu Tœtariĭ pre Dúnœre, ear' la descœlecatul tĭœrilor acĕstora, nicĕ ŭœ treabœ n'are; carele sînt tîrdiŭ dupœ Flac descœlecate de Trœĭann împœratul Rîmuluĭ, din tĭœrile Vlohuluĭ, adecœ a Italiĕĭ; fœrœ doarœ dicĕ cine-va, ce Itœlienniĭ acĕst nume *Vlah* l'aŭ dobîndit de la Flac, Hatmannul, care lucru n'aŭ cetit nime la istóriile Rîmuluĭ şi alle Italiĕĭ. Alte cípurĭ şi cápete aŭ avut

*) Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus; et illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli:
Hic arcu fisos terruit ense Getas.
(Ovidii Epist. ex Ponto, lib. IV. eleg. IX.)

Itáliea maĭ vestite şi maĭ vecĭ decît acell Flac, cum ar fi lua nume Itáliea de la acella. Atîta agiung̃e cît s'aŭ arœtat mœrturíile istóriilor şi numele care avem de la alte neamurĭ, tot unu pînœ astœ-dĭ. Sœ pîşim de acum la altele în rînd.

§. 75.

Domníea luĭ Vœsiliŭ Vodœ Lupul (Domnul Moldávieĭ) 1634—1653.

Fericĭtœ domníea luĭ Vœsiliŭ Vodœ, în care de aŭ fost cîndva acĕastœ tĭarœ, în tot binele, cu bişĭug, şi plinœ de toatœ averea, cu mare fericĭe şi trœgœnatœ pînœ la 19 annĭ, în dillele acĕsteĭ domníĭ. Aŭ fost în annĭ de'ntĭĭ cu prepúsurĭ pe'ntru nepace earœ între Leşĭ şi între Turcĭ; earœ apoĭ dupœ treĭ annĭ deşcidĭíndu-şĭ callea împœrœtíea Turculuĭ, cu Sultann Murat, asupra Persuluĭ pe'ntru Bœbilon (Bœgdad): aicĭa acĕste tĭœrĭ la mare pace şi línişcĕ erá.

Domníea, cum s'aŭ prileg̃it, de aŭ luat'o Vœsiliŭ Vodœ, s'aŭ pomennit la domníea luĭ Moise Vodœ (Movilœ) în capul XIV, cum aŭ fug̃it Vœsiliŭ Vodœ de frica luĭ Moĭse Vodœ, de aicĭa de'n tĭarœ la Tĭœrigrad, şi acolo cunoscut fiind la cîtĭ-va de'n cápete, şi maĭ vîrtos la Abadĭa Pasĭa, care erá pîrîşiŭ luĭ Moĭse Vodœ, şi maĭ mult cu nevointĭa acelluĭa ĭ-aŭ dat Sultann Murat domníea.

Deacœ aŭ luat domníea, n'aŭ vrut sœ hiœ nemultĭœmitoriŭ luĭ Moĭse Vodœ, pe'ntru binele, cĕ fœcuse caseĭ luĭ; aŭ scris carte la Moĭse Vodœ cu mare multĭœmitœ pe'ntru oamenĭĭ sœĭ, cœ eĭ n'aŭ avut nicĕ ŭœ nevoe; şi lœsîndu-l în voe, unde are vré sœ meargœ, orĭ spre cĕ parte vólnic fœrœ de nicĕ ŭœ grije sœ hiœ, şi, svœtuindu-l sœ nu viĭœ la Tĭœrigrad, pe'ntru multe dœtorĭĭ, cĕ aveá Moĭse Vodœ în Tĭœrigrad; şi sœ nu bœnneascœ, cœcĭ s'aŭ prilejit aşĭá hiind aceste lúcrurĭ ales a Domníilor supt orînducala luĭ Dumnedĭœŭ, fœrœ care nu este domníe.

Dupœ acĕastœ cĕremoníe, aŭ purcĕs Vœsiliŭ Vodœ de'n Tĭœrigrad cu domníe în tĭarœ, în annul **7142 (1634)**; earœ Moĭse

Vodœ strîns cu casa sa și cu Costin Hœtmannul de'n boer aŭ trecut în țîara leșîeascœ.

Abadîa Pașîa earœ se gœțiá cu mare putere asupra Leșilor, sœ-și tocmeascœ lúcrurile rœsboĭuluĭ cĕlluĭ de'ntîiŭ, care-l fœcuse asupra luĭ Conetiŭ Polsci la Cœmenițœ, pînœ n'are oblicĭ împœrœțíea, cœ în rîndul de'ntîiŭ n'aŭ lucrat atîta, cît da samœ la împœrœțíe, și îndemná pre împœrœțíe ear' asupra Leșilor; și *staræ* (stéterœ, stœturœ) șí soliĭ mosciĕșĕĭ de fațîœ la Țîœrigrad, nevoind cu mare fœgœduințîœ împœrœțíeĭ, de Cœdîann și de Asterhann, sœ hiœ alle Turcilor; și numaĭ ce așĕeptá șí Vœsiliŭ Vodœ neașîedîat bine la domníe sœ-ĭ viîœ poruncœ de gœtire de oaste, earœ ca șí luĭ Moĭse Vodœ.

Erá șí sol leșîesc de'n țîara mosciĕeascœ pornit de Craĭul leșîesc la împœrœțíe, anume Trœbinsci, pre carele (dînd veste Craĭuluĭ Conetiŭ Polsci Hœtmannul, cœ vine Abadîa Pașîa asupra luĭ cu oștĭ turĕeșĕĭ) l'aŭ trimis Craĭul la împœrœțíe, întrebînd: ĕe pricĭnœ are hi stricœĕĭuniĭ de pace, ĕe erá legatœ cu Sultann Osmann la Hotin; și aŭ trecut solul acella pre'n țîarœ, curînd în urma luĭ Abadîa Pașîa în dillele luĭ Moĭse Vodœ. Ĕi, oblicĭnd Abadîa Pașîa, aŭ trimis de l'aŭ oprit la Prœvádiea, silindu-l sœ-și dea solíea la dînsul, temîndu-se sœ nu se oblicĕeascœ de'ntru ell acĕeá calle a luĭ cum aŭ fost. Ĕi, nevrînd solul sœ-și dea solíea, și rœspundîîndu-ĭ, cum cœ este trimis la sîngurœ împœrœțíea, nu la unul de'n Pașĭ, l'aŭ oprit cîtœ-va vreme. Ĕi solul aŭ silit de sine de aŭ dat șĕire la Poartœ, cœ este oprit, și aŭ venit poruncœ la Abadîa Pașîa sœ-l sloboadîœ; și numaĭ ĕe ĭ-aŭ cœutat a-l slobodire. Earœ așîá-ĭ stricase lúcrurile soluluĭ la împœrœțíe, cît niĕe ŭœ ĕinste n'aŭ avut, care se cade solilor; și l'aŭ pornit cu rœspuns de scîrbœ înapoĭ fœrœ dîœbavœ, și anume sœ hiœ gata Crœíea leșîeascœ ear' de svadœ.

Acell rœspuns all Turcillor deacœ aŭ ajuns la Craĭul în țîara mosciĕeascœ, cœ tot în țîara Mosculuĭ erá cu oștĭ, și dîndu-ĭ șĕire de la márgine earœ de gœtirea Turcilor, decĭ numaĭ ĕe aŭ cœutat luĭ Craĭŭ a stare la tocmealœ cu Moscul, și îndatœ lœsînd toate într' ŭœ parte, aŭ legat cu Moscalií pace cu cîte-va orașîe luate dela Moscalĭ în partea Leșilor; s'aŭ întors

Craĭul la Varsóviea și îndatœ aŭ stœtut la svat de gœtire asupra Turcilor.

Întîelegînd Turcĭi, cœ Leșiĭ aŭ fœcut pace cu Moscul șí maĭ adevœrat de'n soliĭ mosciĕșĕĭ, și erá șí dela Turcĭ sol la Mosc, întœrindu-ĭ împrotiva Leșilor, șí de aiĕîa de'n țîarœ de la Vœsiliŭ Vodœ avînd șĕire, aŭ pornit pre soliĭ mosciĕșĕĭ cu scîrbœ pe'ntru nestarea lor la cuvînt, și aŭ trimis sol șí la Craĭul leșîesc pe'ntru înnoirea pœĕiĭ, anume pre Șîahîn Aga, unul de'n Agiĭ divannuluĭ, avînd șí cu Cœdîœlbașiĭ amestecare înĕeputœ pe'ntru Bœgdad seaŭ Bœbilon împœrœțíea Turculuĭ.

Șîahîn Aga aŭ aflat oștile leșîeșĕĭ pornite spre Cœmenițœ, și pre sîngur (însu-și) Craĭul aproape de Vœrsóviea în tábœrœ, rœspundîînd luĭ Șîahîn Aga soluluĭ turcĕesc Craĭul cu scîrbœ, pe'ntru stricarea și cœlcarea pœĕiĭ, carea cu atîtea jurœminte s'aŭ fœcut la Hotin cu Sultann Osmann; și între acell sol cîteva conaĕe aŭ mers spre Cœmenițœ cu oștile, și cu acest rœspuns aŭ pornit pre solul turcĕesc, carele da toatœ vina pre Abadîa Pașîa, și cum cœ este gata de perire pe'ntru acelle fapte.

Fost'aŭ acĕeastœ clœtire a Leșilor în annul **7143 (1635)** care oștĭ maĭ marĭ și maĭ bine grijite nu se pomennesc în toatœ crónica leșîeascœ. Țin minte oameniĭ bœtrînĭ, cariĭ spun, cœ ajungĕeá tábœra de supt tîrgul Cœmenițeĭ pînœ la un copaciŭ la cîmp, maĭ mult de ŭœ milœ mare de loc; cœ oștile erá gata ĕelle ĕe aŭ fost asupra Mosculuĭ, și plinœ țîara leșîeascœ pre acelle vremĭ de multime de oamenĭ. Earœ pînœ a sosire Craĭul leșîesc la Cœmenițœ, Conetiŭ Polsci Hœtmannul sosise cu ŭœ samœ de oștĭ supt Cœmenițœ, și veniá cœrtĭ pre'n Vœsiliŭ Vodœ dela Vedîrul Murtadîa Pașîa, pe'ntru pace, adeverind luĭ Conetiŭ Polsci, cœ acĕeá cœlcare de pace, ĕe aŭ fœcut'o Abadîa Pașîa, va plœtí-o cu capul, ca un cœlcœtor de pace, cîte fœrœ șĕirea împœrœțíeĭ aŭ fœcut așîá. Și așîá omorînd împœrœțíea pre Abadîa Pașîa sugrumat, s'aŭ rœscirat șí gœtirea Leșilor în vînt, hiind supœratĭ șí șîerbitoriĭ lor de atîta vreme cu oștile la Mosc; și aŭ stœtut pace earœ între Leșĭ și între Turcĭ cu înnoirea legœturilor dela Sultann Osmann, adœugînd șí acĕeastœ

legœturœ între sine pe'ntru Tœtarĭ, sœ nu locueascœ în Bugeac. Om Abadĭa Pașĭa vestit cu rœsboaĭe asupra Persuluĭ și oșteann direpț.

La annul dupœ acëasta aŭ purcës Sultann Murat cu mare gœtire asupra Persuluĭ, și într' acell ann aŭ luat dela Persĭ cëtatea anume ***Rœvannul,*** care apoĭ cînd s'aŭ întors înapoĭ Sultann Murat la Tĭœrigrad, ear' o-aŭ luat Cœdĭœlbașĭĭ înapoĭ.

Earœ Vœsiliŭ Vodœ domnĭá cu mare línișce și cu pace, fœrœ grije tĭara de toate pœrtile, sta toți de negutĭœtorĭĭ și de agonisite; însœ lœcomíea nice atuncĭa nu lipsĭá cu dœrĭ grelle; ci, avînd locuitorĭĭ tĭœrĭĭ vreme de agonisitœ, biruĭá toate acëlle greutœțĭ despre Domníe.

În tĭara ungurească erá marĭ amestecœturĭ între Racoți și între Betlen Istfann, fecĭorul luĭ Betlen Gabœr, pe'ntru Domníea Ardealuluĭ. Ci aŭ cœutat luĭ Betlen Istfann a dare loc domníeĭ acëĭa luĭ Racoți, neputînd a luare ajutorĭŭ dela împœrœtíea Turculuĭ pe'ntru gœtirea luĭ Sulltann Murat ear' asupra Persuluĭ.

În annul 7145 (1637) se ridicase Tœtarii cu Pœviliuc Hœtmannul lor asupra Lesĭlor pe'ntru oprirea de pe marea neagrœ; pre carii Potoțici Hœtmannul lesĭesc cell de cîmp ĭ-aŭ lovit, și încidĭíndu-le tábœra, aŭ dat Cœdĭacĭĭ viŭ pre Pœviliuc Hœtmannul lor; și în annul acësta aŭ fœcut Lesĭĭ ŭœ cëtate, anume ***Codacul*** pre Nipru la pragul cell de'ntĭĭŭ all Niprului, oprind pre Cœdĭacĭ, sœ nu îmble pre marea neagrœ, stricînd pacëa cu Turcĭĭ, care oprealœ a lor aŭ rœsuflat spre mare pustietate crœíeĭ lesĭesci cu Hmil Hœtmannul cœdĭœcësc.

Tot în acella-și ann eșí Cantemir Pașĭa cu oardele salle peste voea Hœtmannuluĭ, și, mergînd de'n Crim, s'aŭ așiedĭat ear' în Bugeac; care lucru nesuferindu-l Hannul, și mergînd dodeealœ șí dela Leșí, carii legase a doŭa legœturœ pre'n Conetĭŭ-Polsci cu Mustafa Pașĭa Vedirul, sœ nu hiœ slobodĭ Tœtarii a locuire în Bugeac, fœcînd dodeealœ crœíeĭ lor. Aŭ esit poruncœ la Hannul și la Vœsiliŭ Vodœ, domnul tĭœrii noastre, și la Mœteiŭ Vodœ (Bœsœrab) domnul muntennesc, sœ meargœ cu Hannul asupra luĭ Cantemir. Decĭ aŭ venit Hannul cu oștĭ, și aŭ purces șí Domniĭ cu îmbe tĭœrile asupra luĭ Cantemir, care temîndu-se de Hannul, aŭ fugit în Tĭœrigrad, ear' oardele luĭ le-aŭ luat Hannul cu sine la Crim, și de pîra Hannulu aŭ perit șí Cantemir sugrumat în Tĭœrigrad.

Dupœ ce aŭ pornit de'n Bugeac Hannul pre Tœtarĭ, aŭ lœsat pre doĭ Sultannĭ, fratĭ aĭ sœĭ sœ viĭœ cu dînșiĭ; earœ ell aŭ purces spre Crim înœinte. Earœ cînd aŭ fost la trecœtoarea Niprului, s'aŭ ridicat Nohaiĭ și aŭ lovit fœrœ veste pre Sultannĭ, și ĭ-aŭ omorît pre amîndoĭ, și dupœ acëastœ faptœ, aŭ purces cu cóșĭurile salle spre tĭara leșĭeascœ, pohtind dela Leșĭ loc sœ se așiedĭe supt ascultarea lor. Îmblá pre la tîrgurĭ și pre'n sate toți cîte cu ŭœ cruce de lemn la pĭept, semn de încinœcĭune. Ci Leșii așiá loc deșiert fœrœ oamenĭ maĭ în lœuntrul tĭœrii salle neavînd, le-aŭ dat cîmpiĭ pre Nipru între ***Crilav,*** și între ***Codin,*** și erá aproape de 29.000 de Nohaĭ oarda acëea.

Care lucru întĭelegîndu-l împœrœtíea Turculuĭ, ear' cu a doŭa oarœ aŭ pornit cîți-va Pașĭ în preajma lor, la annul dupœ scosul luĭ Cantemir Pașĭa de'n Bugeac; și ĭ-aŭ venit poruncœ șí luĭ Vœsiliŭ Vodœ șí luĭ Mateiŭ Vodœ, sœ meargœ sœ se împreune cu Pașii asupra Nohailor. Decĭ de noŭ aŭ purces Vœsiliŭ Vodœ cu oștĭ all doile rînd la cëtatea Albœ, la adunarea Pașilor; ear' Mœteiŭ Vodœ aŭ venit pînœ la márginea tĭœrii salle, și de acolo aŭ pornit un Sœrdar all sœŭ cu oștĭ, ear' ell s'aŭ fœcut bólnav, și s'aŭ întors înapoĭ. Earœ șí Vœsiliŭ Vodœ șí Pașĭĭ fœrœ dĭœbavœ s'aŭ întors dela cëtatea Albœ înapoĭ; cœ pre Tœtarĭ îĭ trœsese Hannul cu blîndetĭe și cu fœgœduintĭœ de ertare pe'ntru moartea Sultannilor; și-ĭ trecuse Niprul, pre uniĭ în Crim, ear' pre altĭĭ ĭ-aŭ așiedĭat în Cîmpiĭ Donuluĭ. Earœ moartea Sultannilor maĭ pre urmœ tot n'aŭ lœsat'o Hannul nerœscumpœratœ. Ci cîți erá de'n sîngele luĭ Cantemir maĭ cápete întru una de dille cu mescëșiug ĭ-aŭ împœrtit pre uniĭ la ŭœ samœ de'n Agĭĭ curtĭĭ salle la ospœtĭŭ, pre altĭĭ la masa sa oprindu-ĭ; și la acell ospœtĭŭ pre toți ĭ-aŭ omorît, cîți erá Cantemirescĭ maĭ de frunte, și de atuncĭ s'aŭ stins acell neam la dînșiĭ, carii erá maĭ de frunte decît toate oardele, precum pre aceste vremĭ sînt ***Șirennescĭĭ.*** Unul de'n Cantemirescĭ, anume Adĭamet Mîrdĭa, pre care și eŭ l'am apucat Dvoreann la Craĭul leșĭesc Vla-

dislaŭ, neprilejindu-se la acĕll ospœtĭŭ, ce fœcuse Hannul, aŭ scœpat de'n Crim în tĭara leşĭeascœ, şi şĭerbĭá la Craĭul leşĭesc între Dvorennĭ, şi aveá la Craĭŭ leafœ.

Într' acest ann aŭ luat Cœdĭacĭĭ Donuluĭ Adĭacul, cetate tœtœrascœ pre apa Donuluĭ, care apoĭ aŭ dat'o de bunœ voe Moscul Turcĭlor înapoĭ. Isariŭ aŭ îmblat la acest mijloc pe'ntru acĕá cetate la Mosc, om pre acĕlle vremĭ aicĭa în tĭarœ vestit cu negutĭœtoríe în tĭara moscicĕascœ.

Earœ întorsul luĭ Mœteĭŭ Vodœ de la márgine, mergînd all doile rînd la cetatea Albœ, n'aŭ fost fœrœ pricinœ. Ci avînd mare neprietennie Mœteĭŭ Vodœ cu Vasiliŭ Vodœ, de'ndatœ ce aŭ stœtut Vœsiliŭ Vodœ la domnie, fœcuse multe amestecœturĭ pre acĕlle vremĭ la Paşĭa de Silistra. Decĭ s'aŭ temut Mœteĭŭ Vodœ a mérgere pe'ntru acĕlle amestecœturĭ, ce-l amestecase Vœsiliŭ Vodœ la Paşĭa; ci, precum s'aŭ pomennit maĭ sus, aŭ trimis oaste şi s'aŭ întors la scáunul sœŭ.

Erá la împœrœtíea luĭ Sultann Murat pre acĕlle vremĭ toate trebile şi lúcrurile împœrœtíeĭ pre doĭ oamenĭ, carĭĭ erá Musaipĭ luĭ Sultann Murat; unul Silihtar, ce erá în lœuntru, care slujbœ este de împœrœtíe foarte aproape, ádecœ Spœtar, ce poartœ spata saŭ busdugannul dupœ împœratul; all doile Cœslar Aga, care este preste toatœ casa împœrœteascœ, şi pre fete maĭ mare. Acĕştĭ doĭ purtá toate trebile împœrœtíeĭ. Vedĭríea nœintea lor erá foarte slabœ; cînd se aduná Vedĭrul cu unul de acĕeĭa, spun, cœ le sœrutá poala haĭnelor.

Decĭ pre unul de'n acĕlle cápete la împœrœtíe, pre Silihtar Paşĭa îl cuprinsese Mœteĭŭ Vodœ cu dœrile, ear' pre Cœsar Aga Vœsiliŭ Vodœ; şi eşĭá isprœvĭ de la împœrœtíe şĭ luĭ Mœteĭŭ Vodœ şĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ, pre'n cípurile pomennite maĭ sus. Covîrşĭá cu atîta Mœteĭŭ Vodœ pre Vœsiliŭ Vodœ, cœ Mœteĭŭ Vodœ aveá şĭ cu megĭeşĭĭ mare prietennie, ales cu Ungurĭĭ; earœ Vœsiliŭ Vodœ nice cu un megĭeşĭŭ, precum am apucat şĭ noĭ acĕá domnie, vieatĭœ bunœ n'aŭ avut de'n nebœgare de samœ cu nime de'n megĭeşĭ.

O! nesœtĭoasœ hirea Domnilor spre lœtire si avutíe oarbœ! pre cît se maĭ adáuge, pre atîta rœhneşce! Pohtele Domnilor şi

împœratilor n'aŭ hotar; avînd mult, cum n'are avé nemicœ, le pare; pre cît le dœ Dumnedĭœŭ, nu se sáturœ; avînd domnie, cinste şĭ maĭ mare şĭ maĭ late tĭœrĭ pohtesc. *„Dĭece dervişĭ pot încœpé pe un covoraşĭŭ; ear' doĭ Împœratĭ nu pot încœpé într' ŭœ tĭaræ mare.“* Avînd tĭarœ, şi tĭara altuĭa cascœ a ĭ-o cuprinde, şi aşĭá lœcomind la all altuĭa, ajung de pĭerd şĭ all sœŭ. Multe împœrœtíĭ în lume vrînd sœ ĭee alte tĭœrĭ, s'aŭ stins pre sine. Aşĭá s'aŭ stins împœrœtíea luĭ Dariŭ Impœrat de Alesandru Mœcedoneannul; vrînd sœ supuĭœ tĭœrile grecĕşcĭ şi toatœ Mœcedóniea, Dariŭ, aŭ stins împœrœtíea sa, de aŭ cœdĭut pre mînile luĭ Alesandru Mœcedoneannul. Aşĭá şĭ împœrœtíea Cœrtágĭniĭ, vrînd sœ supuĭœ Rîmul, aŭ cœdĭut în robíea Rîmlennilor. Aşĭá Pir împœrat vrînd sœ ĭa Itáliea, şĭ-aŭ pĭerdut tĭœrile salle. Aşĭá şĭ Mihaĭŭ Vodœ (Viteadĭul **1593—1601,**) vrînd sœ hiœ Craĭŭ la Ungurĭ, aŭ pĭerdut şĭ domnía tĭœrĭĭ Muntennescĭ.

Aşĭá şĭ Vœsiliŭ Vodœ, avînd fericĭtœ vreme, în pace de toate pœrtile, cœ necĭ tĭara nu erá cu nice ŭœ dœtoríe îngreuĭatœ; fœrœ nice ŭœ dodeealœ despre Turcĭ, carĭĭ aveá încĕputœ svadœ cu Perşĭĭ, şi într'acĕlle pœrtĭ sta cu válurĭ, aŭ încĕput svadœ cu Mœteĭŭ Vodœ, Domnul muntennesc, pe'ntru domníea acĕĭ tĭœrĭ; orĭ cœ nu-l încœpeá Moldova, ca pre un om cu hirea înaltœ, şi împœrœteascœ maĭ mult decît domneascœ; orĭ cœ silĭá sœ vadĭœ pre fĭĭul sœŭ, Ioan Vodœ, eşit la domnie, care hire aŭ pœrintĭĭ spre fecĭoriĭ sœĭ, sœ-ĭ vadĭœ în vieatĭa sa eşĭtĭ la cinste; Domniĭ la Domnie pre fecĭoriĭ sœĭ sœ-ĭ vadĭœ pohtesc, boerĭĭ la boerĭĭ; dregœtoriĭ se búcurœ sœ-şĭ vadĭœ pre fecĭorul sœŭ hárnic de dregœtoríe, pœmînteannul de hranna pœmîntuluĭ pohteşce sœ vadĭœ pre fecĭorul sœŭ destóĭnic; orĭ cœ l'aŭ îndemnat pre Vœsiliŭ Vodœ marea netocmealœ şi neprietennie, ce aveá maĭ de demult încœ de'n boeríea sa: scosese domníea dela împœrœtíe pre'n mijlocĭrea luĭ Cœslar Aga şi a Paşĭĭ dela Silistra, fĭĭuluĭ sœŭ, Ioann Vodœ, în Tĭara-Muntenească.

Prostátec tineá Vœsiliŭ Vodœ pre Mœteĭŭ Vodœ. Decĭ, avînd şĭ pre Vedĭrul în partea sa, aŭ fœcut oştĭ de tĭarœ, şi aŭ

purces în Ţiara-Muntenească asupra luĭ Mœteiŭ Vodœ, lœsînd aicĭa în scáun pre fiiul sœŭ, Ioann Vodœ, ear' sîngur Vœsiliŭ Vodœ aŭ întrat cu oştĭ în Ţiara-Muntenească cu ştirea Vedĭruluĭ şi a Paşiĭ de Silistra; oştĭ aveá cîte-va, earœ tot de ţiarœ şi lefecĭi, şi aceealaltœ oaste, fœrœ puţiniĭ Sîrbĭ, ce aveá în leafœ cœllœrĭ.

Earœ niče Mœteiŭ Vodœ, Domnul ţiœriĭ-Muntenescĭ nu dormiá, ci, apœrînd all sœŭ, aveá oştĭ şi strœine şi de ţiara sa, ales pedestrime, fiœ-cînd aveá cîte ŭœ mie în leafœ fœrœ dœrœbanniĭ de ţiarœ, şi cœllœrĭ de aĭ noştri Moldovenĭ mersĭ acolo în leafœ, cœrora le erá numele *Levinţi*, şi Leşĭ cœllœrĭ ţineá púrurea cîte 200, şi deosebĭ Ungurĭ cœllœrĭ, şi dedese de ştire şí la arcalele salle, ce aveá la împœrœţíe, de sila, ce-ĭ fœceá Vœsiliŭ Vodœ. Decĭ cu mijloacele luĭ Silihtar Paşĭa (s'aŭ fœcut, de) bine n'aŭ întrat Vœsiliŭ Vodœ în Ţiara-Muntenească la ŭœ apœ (rîu), ce se cĭeamœ *Rîmna*, şi l'aŭ întîmpinat un cĭauşiŭ dela împœrœţíe cu poruncœ, ca numaĭ decît sœ se întoarcœ Vœsiliŭ Vodœ înapoĭ; şi în urma cĭauşiuluĭ aŭ sosit şí ŭœ samœ de oştĭ de alle luĭ Mœteiŭ Vodœ.

Numaĭ ce aŭ cœutat luĭ Vœsiliŭ Vodœ a se întoarcere înapoĭ, vrœdĭînd cartea împœrœteascœ; şi cine erá Sultann Murat, nu erá de a şiuguire cu ell. Decĭ purcedĭînd înapoĭ Vœsiliŭ Vodœ, se simeţise Muntenniĭ, şi în cipul goaneĭ sœ goneascœ pre oştile luĭ Vœsiliŭ Vodœ, lovise în coada oştiĭ; ci apoĭ s'aŭ întors înapoĭ oştile de ţiarœ, şi sîngur Vœsiliŭ Vodœ, şi aŭ înfrînt pre Muntennĭ, şi aŭ prins cîţĭ-va viĭ, şi aŭ şí perit cîţĭ-va de'n Muntennĭ.

Vœsiliŭ Vodœ dupœ acœea îndatœ aŭ eşit de'n Ţiara-Muntenească plinind porunca împœrœteascœ, şi şiedĭînd cîte-va dille la Plocuţienni, de acolo aŭ pornit pre cĭauşĭul împœrœtesc, earœ ell aŭ venit în scáun.

Erá pre acelle vremĭ Vedĭr, anume Tœbanni Buĭuc, carele ţineá cu Vœsiliŭ Vodœ, şi Paşĭa de Silistra earœ aşiá; şi se pusese, cu toatœ voea (nœsuinţia) ca numaĭ decît sœ scoaţĭœ pre Mœteiŭ Vodœ, şi fœrœ ştirea împœrœţíeĭ eşiá isprœvĭ dela Vedĭrul de Domníea ţiœriĭ-Muntenescĭ luĭ Ioan Vodœ, fecĭorul

luĭ Vœsiliŭ Vodœ, cum şí atuncĭ dacœ aŭ vœdĭut Vedirul împiedecate isprœvile de'nţîie de Silihtarul, aŭ fœcut altele la sîngur Paşĭa de Silistra, sœ ducœ ell sîngur (însu-şĭ) pre fecĭorul luĭ Vœsiliŭ Vodœ în scáunul ţiœriĭ-Muntenescĭ, care lucru apoĭ aŭ mîncat capul Vedĭruluĭ, oblicînd împœrœţíea pre'n Silihtarul rœsboaĭele şi vœrsœrile de sînge între Domnĭ de unde se pogoarœ. Niče te mirá, cum de aŭ putut Domniĭ îmblá în dĭarve fœrœ ştirea împœrœţíeĭ, şi ales la un împœrat leŭ ca acella; decĭ sœ ştiĭ, cœ ţiœrile acestea pre atuncĭa nu erá aşiá supuse, ci într'altœ voe vegetœ; şi se temeá Turcĭi sœ nu se dee ţiara Moldoveĭ în partea Leşilor, cariĭ erá pre acelle vremĭ foarte tarĭ, cît se sfiiá împœrœţíea de svada Leşilor, şi ales atuncĭa avînd început şí rœsboĭul cu Persiĭ, precum ţi-s'aŭ pomennit. Ci erá bucuroşĭ cœ se svœdiá aceste ţiœrĭ între sine, şi poţĭ pricepe şí pre Domníile acestea aşiá de îndelungate, 19 annĭ Vœsiliŭ Vodœ Domn, earœ Mœteiŭ Vodœ pînœ la moarte aproape de 30 de annĭ la Domníe. Alte veacurĭ socotescĕ ţiœrilor acestora pe atuncĭ.

§. 76.

Cînd aŭ trimis Vœsiliŭ Vodœ pre fiiul sœŭ Ioann Vodœ la Paşĭa de Silistra, sœ-l ducœ la Domníea ţiœriĭ-Muntenescĭ.

Cu a doŭa ispravœ de domníea ţiœriĭ Muntenescĭ, aŭ socotit Vœsiliŭ Vodœ cu alltœ calle; avînd aicĭa şí dela Vedĭrul ştire, aŭ pornit pre Ioann Vodœ la Paşĭa de Silistra, cu cîţĭ-va boerĭ, sœ-l ducœ Paşĭa la scáunul ţiœriĭ-Muntenescĭ, şi trimisese înœinte la Paşĭa pre Ioan Cœtœrgiul Vel-Postélnic, sœ maĭ întœreascœ lúcrurile pînœ va venĭ Ioan Vodœ. Şiedĭînd acolo Paşĭa, Cœtœrgiul aşceptînd pre Ioann Vodœ, aŭ sîmţit lúcrurile într'alt cip, cœ-l ajunsese pre Paşĭa alte porunci împœrœtescĭ pre'n Silihtarul, şi unsese ósiea la Paşĭa şí Mœteiŭ Vodœ. Decĭ vœdĭînd Cœtœrgiul lúcrurile într'alt cip, şi aŭ mirosit, cœ cît are sosí Ioann Vodœ la Paşĭa, va sœ-l opreascœ şi sœ-l trimiţĭœ la împœrœţíe, dat'aŭ Cœtœrgiul ştire la boerĭ, ce erá pe lîngœ

Ioann Vodœ, aproape de Dristor la un sat; și îndatœ s'aŭ întors Ioann Vodœ, cam cu fuga de grijea Pașieĭ, și așíá aŭ eșit șí a doŭa ispitœ pe'ntru domníea țĭœriĭ Muntenneșcĭ.

§. 77.

All doile rînd aŭ mers Vœsiliŭ Vodœ cu oștĭ asupra luĭ Mœteĭŭ Vodœ pînœ la (rîul) Práova.

Earœ nicĕe cu atîta nu s'aŭ lœsat Vœsiliŭ Vodœ, cĭ îndemnat șí de Vedĭrul, și ca ŭœ nemicœ socotind a cœlcare pre Mœteĭŭ Vodœ, earœ aŭ strîns oștĭ cu maĭ bunœ gœtire, pedestrime și cu pușcĭ, și earœ aŭ purcĕs în țĭara Muntenneascœ asupra luĭ Mœteĭŭ Vodœ; și cu acĕá nebœgare de samœ de Mœteĭŭ Vodœ, cît aicĭa în locul ·œŭ pusese Domn pre fiĭul sœŭ, Ioan Vodœ, în scáunul țĭœriĭ, cu boerĭ, cu isprávnicĭ, cu Domníe deplinœ, țiĭînd ca în palmœ Domníea țĭœriĭ Muntenneșcĭ. Earœ lunecoase lúcrurile rœsboaĭelor, și în puterea luĭ Dumnedĭœŭ maĭ mult staŭ. Nicĭ un nepriétenn, cît de slab sœ fiœ, cum sœ nu-l țiĭœ nime, nicĕ-l țin oștenniĭ cĕĭ direptĭ; și bine aŭ dis unul: *„rœsboaĭele staŭ în clipeala ocĭuluĭ“;* cœ atîta erá numaĭ sœ ĭee acell rœsboiŭ Vœsiliŭ Vodœ, și sœ se așĭedĭe în Domníea țĭœriĭ Rumînescĭ. Earœ roata lumiĭ nu-ĭ așíá, cum gîndesce omul, cĭ se întoarce în cursul sœŭ.

De care silœ n'aŭ maĭ putut Silihtarul a trimítere alte isprœvĭ luĭ Mœteĭŭ Vodœ, sœ nu se descóperœ de tot cu îmbletele împrotiva Vedĭruluĭ, sœ se rœsaĭœ cĕ-va împœrœtíeĭ cu scĭrbœ în partea sa; cœ ales la Turcĭ foarte cu sfiealœ sînt toate, și cu mare mescĕșĭug, și taĭnœ stricœ unul altuĭa, cînd va unul pre altul sœ-l surpe; cœ, sœ pîrascœ la vedere, șĭe-șĭ stricœ, cine încĕepe pîra. De multe orĭ cu láuda maĭ curînd pogoarœ pre nepriétennul sœŭ; și ales supt împœrœtíea luĭ Sultann Murat, cu mare sfiealœ erá totĭ. Earœ tot de-auna trimiteá Silihtarul pre'n taĭnœ la Mœteĭŭ Vodœ, îmbœrbœtîndu-l sœ stea împrotiva luĭ Vœsiliŭ Vodœ, sœ-l batœ; ear' pe'ntru scîrba împœrœteascœ sœ nu poarte grije, cœ este grijea luĭ. Decĭ șí Mœteĭŭ Vodœ șĭ-aŭ strîns oastea toatœ, și vœdĭînd pre Vœsiliŭ

Vodœ, cœ tragĕ oștĭ spre Bucureșcĭ, nu spre Tîrgovișcĕ, aŭ pogorît șí ell cu oștĭ spre Bucureșcĭ.

Vœsiliŭ Vodœ, dacœ aŭ sosit la Práova, la sat la Ojogĕennĭ scĭind de'n limbĭ de gœtirea luĭ Mœteĭŭ Vodœ împrotiva sa, și cu oștĭ cîte-va șí strœine șí de țĭarœ, aŭ fœcut svat acolo la Ojogĕennĭ socotind șí trecœtorile apelor, șí lócurĭ încise cu pœdurĭ de'n toate pœrțile, și bœhnișĭurĭ; înțĭelegînd pre Mœteĭŭ Vodœ, cœ anume la lócurile acellea pohteșce sœ-ĭ dea rœsboiŭ, fiœ-cînd oștile maĭ tarĭ hiind la locul sœŭ și la strîmtorĭ împrotiva oștilor cellor strœine; aŭ ales cu svatul sœ nu treacœ Práova, cĭ sœ stea acolo la cîmp, sœ tragœ pre Mœteĭŭ Vodœ cu oștile salle la cîmp; și așíá alegîndu-se svatul, aŭ purcĕs toate oștile luĭ Vœsiliŭ Vodœ, în jácurĭ la Podgórie pre supt munți, încœtró erá bejennitœ toatœ țĭara Muntenneascœ, depre'n toate acĕlle olate pînœ în Práova. Și așíá cu acell svat, (cĕ svétnicĭ or hi fost așíá bunĭ de rœsboaĭe pre atuncĭ), rœșciratœ oastea pre la jácurĭ, în loc aŭ pricĕput Mœteĭŭ Vodœ lucrul, și îndatœ aŭ purcĕs spre Práova, direpț în preajma Ojogĕennilor, unde erá Vœsiliŭ Vodœ cu córturile; aŭ stœtut la trecœtoare, dînd scĭire de'n cîte-va pușcĭ, cĕ aveá cu sine. Și îndatœ aŭ încĕput a trécĕre oastea în vad, și tot cœllœretĭul aŭ trecut cîte un pedestrașĭŭ dupœ sine, și aŭ stœtut în tocmealœ cu oștile de'ncoacĕ de Práova, tocmind oastea pedeastrœ, cu focul și cu pușcile, între oastea cœllœreaĭœ, și aŭ purcĕs cu toatœ oastea stolitœ asupra tábereĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ.

Nu aveá de cĕé se apucá Vœsiliŭ Vodœ cu oastea rœșciratœ în toate pœrțile, și așíá degrabœ venirœ asuprœ-ĭ a luĭ Mœteĭŭ Vodœ, și teméĭnicœ, cœ oștenniĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ, uniĭ veníá îngreuíațĭ cu pleann, neścĭind lucrul cĕé este, altiĭ spœĭmațĭ de sosirea oștilor așíá degrabœ. Maĭ mult de gœtirea la fugœ îndatœ aŭ stœtut decît de rœsboiŭ, și așíá spîrcuitœ oastea, cîtœ nu erá dusœ în pradœ, fœrœ de nicĕe ŭœ tocmealœ aŭ plecat șí Vœsiliŭ Vodœ fuga, și toatœ oastea, lœsînd șí córturile șí pușcile cu toatœ pedestrimea pe mîna luĭ Mœteĭŭ Vodœ; și de grijea gonașilor Vœsiliŭ Vodœ aŭ lœsat callea, pre care venise, și direpț la Brœila aŭ nœdĭuit.

La Brœila dĭœbovindu-se Vœsiliŭ Vodœ cîte-va dille, ear' Mœteiŭ Vodœ dedese sc̄ire de olac la Pasĭa îndatœ de isbîndœ asupra luĭ Vœsiliŭ Vodœ asĭá de sîrg lucrul. Orĭ cu sc̄irea Pasĭi, orĭ de'ntre sine, Agĭi de'n Brœila si de'n Mœc̄in, svœtuĭá sœ-l prindĭœ pre Vœsiliŭ Vodœ sœ-l trimitĭœ la Pasĭa, si sœ nu-ĭ hiœ dat sc̄ire Stamatiŭ, carele maĭ apoĭ aŭ fost Stólnic la Vœsiliŭ Vodœ, ear' maĭ pre urmœ si Postélnic mare, are fi încœput Vœsiliŭ Vodœ la prinsoare. C̄i sĭedĭînd sara la masœ, ĭ-aŭ dat sc̄ire, si de la masœ s'aŭ sculat si într'ŭœ grœdinœ peste gard aŭ sœrit, apucîndu-se de pre spatele unuĭa de'n slujitorĭ, si acolo ĭ-aŭ scos callul si aŭ esit cu fuga de'n Brœila la Gœlaţi lœsînd toate în Brœila cîte nu rœmœsese în Ojog̈ennĭ.

Întĭelegînd Ioann Vodœ, fec̄iorul luĭ Vœsiliŭ Vodœ, de poticala tœtîne-sœŭ în tĭara Muntenneascœ, strîns'aŭ boerĭi, c̄e erá pusĭ la boerîe pe lîngœ ell, si le-aŭ d̄is, cœ ell de domnîe nu este, pe'ntru slabœ sînœtatea sa, c̄e aveá (cœ erá Ioann Vodœ slab, si desnodat sĭ de mînĭ sĭ de pec̄ioare, cum nu ar fi fost fec̄iorul luĭ Vœsiliŭ Vodœ, care erá ca un leŭ sĭ la fire sĭ la trup) earœ tœtîne-sœŭ aŭ lœsat scáunul domnieĭ; sĭ aŭ venit Vœsiliŭ Vodœ ear' în scáun.

Earœ Mœteiŭ Vodœ jœluindu-se sĭ la împœrœtîe de prada c̄e-ĭ fœcuse oştile luĭ Vœsiliŭ Vodœ, sĭ la meg̈iesĭ, sœ-sĭ întoarcœ strîmbœtatea, c̄e-ĭ fœcuse Vœsiliŭ Vodœ tĭerĭi Muntennesc̄ĭ, legase cu Racoti Cneadĭul Ardealuluĭ, tatœl luĭ G̈iorg̈iŭ Racoti lucrul, fiind sĭ Racoti rœmnit cu nebœgarea de samœ a meg̈iesîeĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ; aŭ pornit nesc̄e oştĭ asupra luĭ Vœsiliŭ Vodœ, cu Ioan Movilœ, fec̄iorul luĭ Simion Vodœ, carele erá în Ardeal asĭedĭat, de dupœ rœsboĭul de la Stefœnesc̄ĭ, cum s'aŭ pomennit dupœ moartea luĭ Simion Vodœ, cœ aŭ fœcut rœsboĭŭ fec̄iorul luĭ Simion Vodœ, si cu fec̄iorĭĭ luĭ Irimiea Vodœ pe'ntru domnîea tĭerĭi. Si s'aŭ pogorît pînœ în Trotusĭ Ugurĭi si oştile Muntennesc̄ĭ pînœ la Mîlcov sositĭ, aŭ scimbat svatul Racoti, cu Mœteiŭ Vodœ, orĭ temîndu-se de împœrœtîe, întĭelegînd de pátima Ved̄iruluĭ, orĭ altœ socoteala le-aŭ venit. Aŭ întors pre Ioan Movilœ cu oştile înapoĭ, si s'aŭ întors cu Muntennii. Esise casa luĭ Vœsiliŭ Vodœ spre Husĭ de spaĭma acëea;

si pre vremea pogorîriĭ acëestor oştĭ aŭ perit Gorgann si Sœmœcisîe, capitannii, si Cœrstea Vistérnicul pe'ntru prepus de viclesĭug Domnieĭ.

Dupœ acëeste d̄ĭarve numaĭ c̄e ĭ-aŭ cœutat luĭ Vœsiliŭ Vodœ a stare la pac̄e, vœd̄ĭînd sĭ pátima Ved̄iruluĭ curînd dupœ acëea; sœ nu se maĭ atĭtĭe lúcrurile asupr'a sa, cum n'are fi fost færœ priméjdie Vœsiliŭ Vodœ atunc̄e-sĭ, de n'are fi stœtut împœrœtîea dupœ lucrœrĭ, c̄e aveá cu Persĭĭ, unde dupœ acëea curînd aŭ purc̄es cu toatœ puterea asupra Bœgdaduluĭ; orĭ dela c̄eĭalalţĭ doĭ meg̈iesĭ, n'ar fi fost færœ rœscoalœ, de nu s'ar fi spœîmat Racoti si Mœteiŭ Vodœ cu moartea Ved̄iruluĭ. Si sta în cúmpœnnœ Sultann Murat asupra Ad̄iaculuĭ va merg̈e, cœ încœ nu-l dedese Moscalĭĭ; aŭ purc̄es asupra Bœgdaduluĭ. Earœ pînœ a se întĭeleg̈e purc̄esul, acëeste tĭœrĭ erá sub grije, cœ va vení împœrœtîea spre acëeste pœrtĭ cu oştĭ. Fost'aŭ acëeste d̄ĭarve între Mœteiŭ Vodœ si între Vœsiliŭ Vodœ în annul 7144 si 7145 (1636 si 1637).

Earœ pátima Ved̄iruluĭ Tœbanni Buĭuc cum aŭ fost de aŭ perit de Sultann Murat, este asĭá: Dupœ rœsipa dela Ojog̈ennĭ, a luĭ Vœsiliŭ Vodœ, aŭ fœcut Mœteiŭ Vodœ ard̄ĭahal saŭ rœvasĭŭ de jalbœ la sîngur împœratul, si aflînd om de acëá treabœ sœ dea acëá jalbœ la sîngur împœratul, aŭ purc̄es omul acëella cu cœrtile; si sc̄iind rîndul aŭ pœd̄it, cînd aŭ esit împœratul la primblare cu vînœtoarea la cîmp, atunc̄ĭa s'aŭ fœcut omul acëella de a merg̈e de olac pe dinaintea împœratuluĭ, anume sœ-l vad̄ĭœ. Si asĭá vœd̄ĭîndu-l împœratul mergînd tare, aŭ trimis de l'aŭ oprit, si l'aŭ întrebat, de unde vine. Ell aŭ rœspuns, cœ vine de'n tĭara Muntenneascœ cu cœrtĭ la împœrœtîe de mare pradœ si vœrsœrĭ de sîng̈e, c̄e aŭ fœcut Vœsiliŭ Vodœ în tĭara Muntenneascœ, care aŭ venit cu oştĭ asupra luĭ Mateiŭ Vodœ. În loc aŭ trimis împœratul de ĭ-aŭ luat cœrtile, si aŭ c̄etit ard̄ĭul c̄ell de jalbœ asupra luĭ Vœsiliŭ Vodœ, pomennind, cœ se láudœ Vœsiliŭ Vodœ, cœ are isprœvĭ dela Ved̄irul, sœ hiœ domn sĭ în tĭara Muntenneascœ sĭ în tĭara Moldoveĭ. Atunc̄ĭ aŭ avut vreme Silihtarul asupra Ved̄iruluĭ, cœind tĭœrile cum se stricœ elle între sine si se pradœ. De care jalbœ foc s'aŭ fœcut Sul-

tann Murat pre Vedirul, înțelegînd, cœ dela Vedirul se poartœ acelle amestecœturĭ. Ci întîiŭ aŭ trimis pre omul acella cu toate scrisorile acellea sœ le vadœ Vedirul; earœ Silihtarul aŭ dis cœtrœ împœratul, cœ omul acella îndatœ va perí de Vedirul. Ci ĭ-aŭ dat hasiciĭ, și le-aŭ dis sîngur împœratul, pre acest om earœ sœ-l aducetĭ la mine. Și așá aŭ fost, cœ dacœ l'aŭ dus la Vedirul, și aŭ întțeles, aŭ vœdĭut, cœ este rœŭ de dînsul, aŭ vrut sœ opreascœ pre om: ci hasiciĭ ĭ-aŭ spus poronca împœratuluĭ, cœ este sœ ducœ pre om ear' la împœratul. Scosese Vedirul dárurĭ hasicilor sœ lase pre om la dînsul; ci nu s'aŭ cutedĭat hasiciĭ pe'ntru Silihtarul, a fácere peste poroncœ. Earœ sœ nu fiœ fost omul de fațĭœ, putea dițe Vedirul, sœ-șĭ tocmeascœ lúcrurile salle, cum cœ aŭ fost omul acella un margiol de'n Țĭœrigrad, și ĭ-aŭ spus minciuni; cœ de acestea multe se fac la Turcĭ, seaŭ s'ar fi uĭtat la împœrœtíe, care de lúcrurile a toatœ lumea gîndesce, celle maĭ menunte le trece cu gîndul. Ce pœdĭá acest lucru Silihtarul, sœ nu scape vreme ca aceea asupra Vedirului, și înnoind scîrba împœrațíeĭ Silihtarul, aŭ cíemat Împœratul pre Vedirul și dupœ mustrarea, ce ĭ-aŭ dat, cœcĭ stricœ țĭœrile fœrœ scirea luĭ, l'aŭ omorît. Decĭ așá s'aŭ scos Vedirul acella cu dĭarvele acellea între domniĭ. Acestea le-am înțĭeles de'ntr'un Boerĭŭ bœtrîn de svat, ce erá pre acelle vremĭ.

Curînd dupœ aceste dĭarve cu Mœteĭŭ Vodœ, pe'ntru sœ potoleascœ Vœsiliŭ Vodœ vrajbele sunate, pre fiĭul sœŭ Ioan Vodœ l'aŭ trimis în Țĭœrigrad, unde șĭ-aŭ sfîrșit și vieațĭa. Nu apoĭ peste altĭ annĭ, ci într'acesta-șĭ ann, șĭ-aŭ sfîrșit vieațĭa, și doamna luĭ Vœsiliŭ Vodœ cea de'ntîiœ, fata luĭ Bocĭoc. Dupœ moartea doamneĭ aŭ trimis Vœsiliŭ Vodœ pre Cœtœrgiul în țĭara Cercedĭascœ, și de acolo ĭ-aŭ adus doamnœ, pre fata unuĭ Mîrdĭac de aĭ lor, cu care aŭ trœit pînœ la sfîrșitul sœŭ.

În annul 7146 (1638) aŭ luat Sultann Murat Bœgdadul cu mare vœrsare de sînge de la Persĭ, dupœ patru lunĭ de'n ce di începepuse a bátere orașiul. Spune istóriea sœ fiœ fost acolo în Bœbilon saŭ în Bœgdad 30.000. Ci aceá gœtire fœcuse și Sultann Murat împrotiva Persilor cît șîngur Bœgdadul. Earœ tot Misirul și Pașiĭ cîțĭ sînt peste Arapĭ ĭ-aŭ pornit despre marea róșiœ, de aŭ lovit și de'ntr'acolo țĭara Persuluĭ, și le-aŭ luat Turcĭĭ sí de'ntr'altœ parte ŭœ scalœ foarte mare, și așá îndoit Persul n'aŭ putut sœ deie nice un agĭutoriŭ Bœbilonuluĭ.

Sultann Murat într'acolo dĭœbovindu-se cu oștile, ear' în pœrțile acestea sta fericite veacurĭ, línișce și pace întemeĭatœ de'n toate pœrțile, fiind în pace Vœsiliŭ Vodœ cu megiesiĭ. Într'acestĭ annĭ aŭ dĭdit Vœsiliŭ Vodœ, șí lœudatœ mînœstirea în orașiul Iașilor, întîiŭ supt nume a treĭ învœțĭœtorĭ aĭ bisericeĭ, ce se dițe: *„Treĭ sînțĭ arhiereĭ“*, maĭ pre urmœ a doŭa mînœstire, ce se cíeamœ *Goliea*, cu fœptura cum se vœd peșțe toate mînœstirile aicĭa în țĭarœ maĭ iscusite. Goliea se dițe pre numele unuĭ boerin anume *Golœea*, carele pre acell loc dĭdise ŭœ bisericulĭœ micœ de peatrœ; și întru acestĭ annĭ aŭ adus Vœsiliŭ Vodœ șí moașcele sînteĭ Preacuvioaseĭ Parasciveĭ în annul 7148 (1640), a cáriĭ sînte vieațĭa și de'n ce lócurĭ aŭ fost, și cum aŭ petrecut cu mare Dumnedĭœire, veĭ cetí la Optomvre în 14 dille.

Acest domn aŭ fœcut, ca de noŭ curțile celle domnescĭ în Iașĭ, casele celle cucinii, grœdinĭ, grájdĭurĭ de peatrœ, toate de dînsul fœcute, și multe lócurĭ aŭ așiedĭat, care multœ vreme aŭ stœtut așiedĭate; cœ de aŭ fost cînd-va vremĭ fericite acestor pœrțĭ de lume, atuncĭa aŭ fost. Plinœ țĭara leșeascœ, voĭŭ dițe de áur, la care pre acelle vremĭ isvorá din Moldova cu boĭ de negoțiŭ, cu caĭ, cu mĭere, și aducea de'n aceá țĭarœ tot áur și argint. Puté-voĭŭ dițe, cœ sœrac nu se aflá pre acelle vremĭ, doar' care nu-șĭ vrea sœ aibœ. Țĭara leșĭeascœ la aceá scarœ de fericire se înœltĭase, precum șí Leșiĭ dic, șí scrisorile lor, care nice ŭœ crœíe de pre acelle vremĭ nu-ĭ erá de'n protivœ; așá în bine și în desmĭerdœcĭune cu țĭara leșĭeascœ și țĭara noastrœ.

Earœ de pre acelle vremĭ se cunoasce pœharul mînieĭ luĭ Dumnedĭœŭ aproape de scimbare, și curînd spre alte maĭ cumplite vremĭ, cœ la mare sburdœcĭune erá țĭerile acestea, și care pœrțĭ se suie pre la marĭ bișiúgurĭ, sburdeadĭœ firea omeneascœ, și sburdœcĭunea nasce pœcatul, și pre pœcat îl urmeadĭœ mînĭea luĭ Dumnedĭœŭ. Așá țĭara leșĭeascœ erá la mare sburdœcĭune, așá șí țĭara Moldoveĭ. Și însu-șĭ Domnul Vœsiliŭ

Voevod, cu silœ a cîte-va case de boerĭ luîndu-le fetele peste voea pœrintilor la tiitoríe, earœ oamenĭĭ de casa luĭ, nepotiĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ, maĭ mare silœ fœcĕeá, luînd bœetiĭ oamenilor în silœ la curvíe, care fapte toate maĭ pre urmœ s'aŭ arœtat cu mare osîndœ asupra caseĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ.

Într' acĕestĭ annĭ dupœ cĕ aŭ ašĭedĭat Sultann Murat Bœbilonul spre Împœrœtíea turcĕeascœ, s'aŭ întors în Tĭœrigrad, ši gœtĭá tare asupra Lešilor sœ-šĭ rœscúmpere rušinea luĭ Sultann Osmann, deščidĭîndu-šĭ callea pre'n Ardeal sœ loveascœ dirept peste muntĭ spre Liov.

Cĭ atunčĭ curînd putérnica mînœ a luĭ Dumnedĭœŭ ĭ-aŭ tœĭat dillele; ši în locul luĭ Sultann Murat aŭ stœtut Sultann Ibraim fratele luĭ, om plecat cu toatœ firea spre sburdœčĭune, ši cu Împœrœtíea luĭ earœ aŭ hœlœduit tĭœrile acĕestea de rœscoale.

Încĕepuse în cĕeštĭ annĭ Racoți cell bœtrîn svadœ cu Nemțiĭ, cœruĭa erá orînduitœ oaste, šĭ de aičĭa de'n tĭarœ šĭ de'n tĭara Muntenmeascœ, cĭ n'aŭ tinut mult acĕeá svadœ; curînd aŭ venit la tocmealœ cu Împœratul Nemțiesc; earœ prœdase cît-va loc cu aĭ noștri în Ungurimea de sus. Apostol de Orheiŭ aŭ fost Sœrdarĭŭ cu Racoți într'acĕeá oaste.

În annul 7158 (1650) aŭ fœcut nuntœ Vœsiliŭ Vodœ fiičeĭ salle čeĭ maĭ marĭ, doamneĭ Marieĭ dupœ cneadĭul Ragĭivil, om de casœ mare ši de'n Cnedíea Litveĭ. Numaĭ cu čе ínimœ ši svat aŭ fœcut acĕeá casœ dupœ om de leğe cœlvineascœ, care leğe este scornitœ de un popœ de Flándriea, de supt ascultarea papeĭ Rîmuluĭ, peste legœtura sœboarœlor cu multe minunĭ dumnedĭœescĭ legate. Earœ Cœlvinul numaĭ prin sîngure poftele salle trupescĭ osebite de sînta sœborničeascœ biséricœ, aŭ scornit acĕeá leğe, la care, ca la ŭœ leğe slóbodœ în putinœ vreme aŭ curs toatœ Flándriea ši Englítera. De mirat aŭ rœmas veacurilor acĕastœ casœ, cum aŭ putut suferí ínima luĭ Vœsiliŭ Vodœ sœ se facœ; ši multœ vreme s'aŭ frœmîntat acĕest lucru în svat ši cîtĭ-va pe atunčĭa apœrá acĕest lucru sœ nu fiœ, ales Toma Vórnicul ši Iorgaci Vistérnicul; care cápete de acĕellea abĭá de aŭ avut tiara cînd-va, seaŭ de va maĭ avé. Eĭ dičeá luĭ Vœsiliŭ Vodœ šĭ pe'ntru leğe rœtœčitœ ši un lucru

nu fœrœ de grije despre împœrœtíea Turculuĭ. Earœ Toderaškul, Logofœtul ši Urečie Vórnicul sta asupra acĕesteĭ nunte sœ se facœ.

Aveá Vœsiliŭ Vodœ încuviintĭare de la Turcĭ, însœ erá acĕeá încuviintĭare de'n bannĭ nu de'n ínima Turcilor. Ši ašĭá s'aŭ fœcut nunta aičĭa în Iašĭ, la care cîtĭ-va domnĭ de'n tĭara lešĭeascœ sînguri cu cípurile salle, cu curtile lor aŭ fost, ši Pœtraškul Movila Metropolitul Cievuluĭ, feĉĭorul luĭ Simion Vodœ. Earœ solĭ trimišĭ de la Racoți Cneadĭul Ardealuluĭ, Cémeni lánœšiŭ cu dárurĭ, ši de la Mateiŭ Vodœ Domnul muntennesc, sîngur Stefann metropolitul tĭœriĭ muntennescĭ, ši Radul Logofœtul, ši Dinul Spœtarĭul, cœ se împœcase domniĭ între sine. N'aŭ lipsit nimicœ de'n toate podoabele cîte trébuíe la ŭœ veselíe ca acĕeea, cu atîtĭa domnĭ ši oamenĭ marĭ de'n tĭœrĭ strœine; mészĕerĭ de bucate aduši de'n alte tĭœrĭ, dicœturĭ, ğiocurĭ šĭ de tĭarœ šĭ strœine, curtea împodobitœ toatœ ši strînšĭ boeriĭ ši cœpeténniile tĭœriĭ, feĉĭorĭ de boerĭ, oamenĭ tínerĭ la aláĭurĭ pre caĭ turcĕescĭ, cu podoabe, ši cu petĭenne la šliče. Ši ašĭá cu petrecœnniĭ tregœnînd s'aŭ veselit cîte-va sœptœmînĭ; ši aŭ purces Cneadĭul Ragĭivil cu doamnœ-sa în tĭara lešĭeascœ cu dĭestre foarte bogatœ.

La annul simtindu-se crœíea lešĭeascœ în vîrtute, îndemnatœ de Papa de Rîm ši de Venetĭennĭ, cariĭ aveá dodeealœ de Turcĭ la Ostrovul Crituluĭ, aŭ fœcut svat senatoriĭ, Craĭul Vladislaŭ numaĭ sœ înčeapœ svadœ cu împœrœtíea Turculuĭ; de care gœtire a luĭ ši la čе aŭ esit maĭ apoĭ acell svat, veĭ četí povestea maĭ jos la rîndul sœŭ. Earœ solĭ trimetiînd la totĭ craiĭ creštinescĭ craĭul lešĭesc, Vœsiliŭ Vodœ pre cneadĭul Ragĭivîl aŭ lœsat solíea cu acĕastœ aičĭa la treabœ, fiind viitor Ragĭivil la annul dupœ nuntœ la socrul sœŭ aičĭa în tĭarœ, care cnedíe aŭ credĭut Vœsiliŭ Vodœ îndatœ, ši aŭ primit sœ fiœ una cu Lešĭi cît šĭ birul oprise all annuluĭ acĕelluĭa, ši pornise pre Aga biruluĭ fœrœ bir, rœspundĭîndu-ĭ, cœ nu s'aŭ putut strînğe birul pe'ntru sœrœčíea oamenilor. Cĭ deacœ aŭ stœtut la vœroavœ cu boeriĭ pe'ntru opritul biruluĭ šĭ într'un rînd šĭ într'raltul, spun sœ fiœ dis Petričeiŭ Vórnicul de tĭara de sus, pre care-l tineá eĭ maĭ prostátec de'ntre altiĭ de

svat: *„Eŭ aşiŭ dīce, sœ nu oprim noĭ birul, pînœ nu vom vedé, cœ trec Leşiĭ Dúnœrea“*. Şi acell cuvînt aŭ întrat îndatœ în gîndul luĭ Vœsiliŭ Vodœ, şi aŭ rœpedit dupœ Aga biruluĭ şi l'aŭ oprit în Gœlatĭ pîn'aŭ gœtit birul, şi l'aŭ încœrcat şi l'aŭ pornit. Aşiá feresc pre Domnĭ şi tĭœrile voroava cu svat de primédjdie; cœ pe'ntru acëea aŭ dat Dumnedĭœŭ Împœrœtíĭ, crœíĭ şi domnĭ cœrmuitorĭ tĭœrilor, sœ aĭbœ svétnicĭ pe lîngœ sine, cu carĭĭ vorbind ŭœ treabœ, sœ frœmînte cu voroava lucrul; şi unul una altul alta rœspundĭînd, se lœmurešce lucrul, care-ĭ maĭ spre îndemînœ. Ear ce fac Domniĭ sînguri den' gîndurile salle saŭ de'n şioapte, rar lucru este de folos; cœ încœ în lume n'aŭ nœscut om pînœ astœ-dĭ, ca acella, sœ nu-ĭ trebuiascœ voroava cu svat. Cœ de şí gîcešce cœrmuitorĭul cîte ŭœ treabœ, încœ tot sœ nu se încreadĭœ, cœ aŭ gîcit, pînœ nu se întœrešce pœrerea luĭ cu voroava şí altor pœrerĭ. Decĭ ce aĭ socotit cœ este bine, deacœ se maĭ tocmesc cu gîndul tœŭ, ce aĭ gîndit cœ este cu calle, încœ cu a doĭ seaŭ a treĭ socotealœ, fœrœ greşiŭ pe acell lucru sœ staĭ, cœ nu te va înşiellá. Earœ ce-tĭ pare numaĭ tie sîngur, cœ este bine, şi altiĭ totĭ dic, cœ este într'alt cip, sœ nu credĭ acëá socotealœ, cœ te amœgešce. Multe lúcrurĭ ne par, cœ sînt gîcite; earœ apoĭ deacœ maĭ laşĭ vremea socoteleĭ, afli departe maĭ pre urmœ într'alt cip. La multĭ Domnĭ marĭ, smintelele aŭ cœdĭut de'n şioapte, seaŭ nesvœtuit acum de'n veacul nostru; fœrœ svat aŭ fœcut Vœsiliŭ Vodœ, de aŭ lovit pre Tœtarĭĭ la Brœtulennĭ, apoĭ prada de Tœtarĭ a toatœ tĭara ne spuse cu cîtœ robíe şi pleann de'n tr'acëá faptœ aŭ venit asupr'a tĭœriĭ. Aşiá sí Duca Vodœ svœtuind numaĭ cu unul pe'ntru carte la Hannul, şĭ-aŭ stricat Domníea, de'n care mœdilíe, mare rœsipœ şi greutœtĭ asupr'a tĭœriĭ aŭ venit, carea erá în stat bun pe atunčĭ şi gatœ lúcrurile sœ rœdiče numaĭ cu ŭœ rînduealœ dœtoríile tĭœriĭ toate. Ear' de'ntru acëá mœdilíe de'ntîiŭ a Ducœĭ Vodœ, s'aŭ tîmplat treĭ înnoiturĭ de Domnĭ, un'a la Beligrad a Dœbijiĭ Vodœ, dupœ care neplinind annul, aŭ murit Dabija Vodœ; altœ Domníe tot într'acell ann, Domníea de'ntîiœ a Ducœĭ Vodœ; a treĭa Domníe a luĭ Iliašiŭ Vodœ cu mare resipœ. Decĭ treĭ Domnĭ cîte 500 saŭ 600 de

pungĭ la înnoiturĭ tot întru'n ann cum aŭ putut fi bine? Aşiá cu şioaptele cu uniĭ, nu cu svat aŭ fœcut Petričeiŭ Vodœ de aŭ lœpœdat fœrœ de nicĭ ŭœ nevoe domníea tĭœriĭ, şi s'aŭ dus în tĭara leşieascœ, de'n care faptœ se stingĕ tĭara Moldoveĭ astœ-dĭ.

Cneadĭul Ragivil dupœ dĭœbava sa peste cîte-va sœptœmînĭ în Sučeava la socrul sœŭ Vœsiliŭ Vodœ, pre Doamnœ-sa o-aŭ pornit pe la Sniatin spre tĭara sa, earœ ell aŭ lovit, pre'n Ardeal pe la Racoti Cneadĭul de Ardeal, tot cu acëlle trebĭ pe'ntru rœdicarea asupra Împœrœtíeĭ turčešcĭ.

Întĭelésem de'n boerĭ bœtrînĭ cum sœ fiœ vrînd Vœsiliŭ Vodœ în Sučeava atunči-şĭ sœ-şĭ despartœ fata de Domnu-şœŭ Ragivil; earœ ea n'aŭ primit, dicînd tœtîne-sœŭ; *„sœ fiĭ socotit întîiŭ lucrul; nu maĭ pre urmœ“*.

Şi cu vremile pînœ aičĭa am istorit ŭœ parte de domníe a luĭ Vœsiliŭ Vodœ, cœ pînœ aičĭa pre cît aŭ fost fericitœ domníea aceasta, cu atîta maĭ cumplite vremĭ s'aŭ încëput de atunčĭ, de'n care aŭ purčes de'n scœdere acëastœ tĭarœ pînœ astœ-dĭ.

§. 78.

Pe'ntru Cœdĭačĭ, ce neam sînt, şi pe'ntru Hmil, Hœtmannul lor, cîte prœdĭ aŭ fœcut.

De oarœ ce scriitoriĭ ceĭ strœinĭ pre lîngœ povestile salle, n'aŭ trecut cu pomennirea necĭ de lúcrurile tĭœriĭ noastre: *Moldova*, şi cît şčim de lúcrurĭ trecute alle tĭœriĭ noastre, maĭ mult de'ntru dînşiĭ şčim, cu calle este şí noŭœ de vremile lor a povestire, ales pe'ntru Hmil, Hœtmannul cœdĭœčese, de care vremĭ, ah s'aŭ încëput sí rœul nostru, în care pînœ astœ-dĭ ne aflœm cu acëst pœmînt la cumplite vremĭ, şi dumnedĭœŭ şčie de nu-s şí peste veacul nostru trecœtoarie.... isvorul tuturor rœutœtilor, şi pustiirĭ acëstor pœrtĭ, încëputul cœderiĭ şi împutînœriĭ crœíeĭ lešieščĭ, rœsipa şi pustiirea şí cœdĭačilor stingĕre şí tĭœreĭ noastre.

Earœ maĭ nainte de ce vom încëpe de rœdicarea cœdĭačilor cu Hmil, Hœtmannul lor, asupra Lešilor stœpînilor sœĭ, a povestire, de cœdĭačĭ, ce neam sînt, şi de cînd supt acëst nume

de Codiac, cu calle cœ va fi am socotit, audind pre mulți întrebînd acest nume all lor, de unde și de cînd ar fi? Deci mulți aŭ dis, cœ numele lor ar fi de la un neam, ce este pre lîngœ apa Volgœi, anume: *Cœdiac*, ci acestea, deșierte povești sînt.

Sînt cœdiacii de neamul lor Rușĭ, rœmœșițœ de'n oștenni ai Cnedilor Rusești, pre carii cu îndelungate vremi supuindu-i Craii leșiești, și cœdînd și Ciovul scáunul Rusiei pre mîna Lešilor, ei pre Nipru în gios șĭ pre de ceea parte șĭ de acéastœ parte trœiá supt ascultarea crailor leșiești, slóbodi de vecinœtate în cipul oștennilor cu hrannœ slóbodœ, aproape de Nipru în trei lócuri práguri așiá de'n firea loculuĭ fœcute și cade apa de pre stînci, ce sînt în fundul apei la loc mai gios, care lócuri niče un feliŭ de vase a tréčere nu pot, fœrœ vasele lor, și acéllea încœ cu mare grije trec, și de multe ori pre uscat trag vasele pînœ trec 'acelle práguri, și așiá trœiá pînœ în dillele luĭ August Craiŭ.

Acest craiŭ leșiesc vœdîîndu-i oameni cu vieațœ dereaptœ de oștenni, i-aŭ tras șĭ la lege și le-aŭ fœcut șĭ cœpetenniĭ cu tocmealœ și în rîndul sœŭ sœ fiœ vólnicĭ a se nœlucire și a se oștire împrotiva Tœtarilor, ca ŭœ padiœ sœ fiœ crœieĭ leșiești, cœ dodeiá Tœtarii la márginea țĭœrilor șĭ pre atunci. Și pe'ntru cœ erá sprintenni și sœlbáteci, le-aŭ dis: *codiaci*, ádecœ: *cœprași*, ádecœ caprœ sœlbáticœ, seaŭ cœ îmblînd ei la cîmp, pe'ntru capre salbáteče și în lunčele Nipruluĭ le-aŭ venit acest nume de atunci de le-aŭ dis Codiaci, ádecœ cœprași, care nume șĭ la Lešĭ, la ŭœ samœ de oaste, ales steagurilor, če sînt mai sprintenne, le dic, steagurĭ cœdiœčeșci șĭ pînœ astœ-di.

Apoi Stefann Batori, craiul leșiesc șĭ mai marĭ așiedĭœrĭ aŭ fœcut cœdiacilor, dîndu-le șĭ hœtmann, și le-aŭ încuviintiat, și i-aŭ întœrit, sœ facœ șĭ vase pe Marea neagrœ, și sœ facœ cœdiacĭ, rœgistrœtorĭ, ádecœ de cœtœstișe, pînœ la 40.000 de oameni, și loc sœ aibœ scáunul lor într'un ostrov la Nipru, în care este ŭœ mînœstire cu cîte-va alte bisericĭ mai micĭ, anume Trœhtmirov: și acéasta este începœtura oștilor lor dupœ cœderea Cnedilor rusești de 150 de annĭ.

De pre acelle vremi multœ nevoe fœčeá cœdiacii Crimuluĭ și țĭœrilor turčeșcĭ, pînœ niče Anadolul nu hœlœduiá; Sœnopol și Trapediundul, četœtĭ marĭ, le-aŭ luat în cîte-va rînduri, și alte orașe mai micĭ de'ncolo de marea neagrœ; și de'ncoače Varna, Misirica, Ahilo pînœ la Atos și la Prevádiea púrurea prœdá, și aŭ lovit șĭ pîn' aproape de Țĭœrigrad, la Eniciuĭ pe Boadiŭ, unde curœ marea neagrœ în marea Albœ, supt četatea Țĭœrigraduluĭ. Și așiá dodeind Împœrœtieĭ turčeștĭ, veniá dela Turcĭ ponoslu, pe'ntru prœdĭ, če fœčeá cœdiacii în țĭœrile lor. Acellea socotind dela ŭœ vreme Lešii, pe'ntru sœ nu strice pačea cu Împœrœtiea Turculuĭ, fœceá Cœdiacilor mare strînsoare, oprindu-i de pe Mare, care hrannœ o deprinsese ei cu mare dobîndœ, și averea če scoteá de acolo, și cu acelle avutii didiá bisericĭ, mînœstirĭ de peatrœ; cît ŭœ mînœstire de'n Cíev, cœriia îi dic Arhangel, stœ șĭ pînœ astœ-di cu ŭœ boltœ în mijloc foarte mare, și toatœ bolta acoperitœ cu table gálbine de aramœ și poleite cu áur. Și pe'ntru sœ-i opreascœ de tot, sœ nu îmble pre Mare, aŭ fœcut Lešii ŭœ četate, anume *Codacul* la pragul čell de'ntîiŭ all Nipruluĭ și tineá acolo cîte 2000 de nemtĭ pedestrime cu pusče pe'ntru opreala lor, care erá foarte cu mare silœ Cadiačilor, ca unor oameni, carii altœ hrannœ nu scĭá fœrœ oștenniea; și di'ntr'acea oprealœ s'aŭ rœdicat în cîte-va rînduri împrotiva Lešilor, cu Pœlevaic hœtmannul, apoi cu Sulima, mai apoi cu Cudima hœtmannii lor. Ci tot îi rœsipiá hœtmannii leșiești, pînœ če, vœdîînd neticneala cu dînșii, le rœdicase Hœtmœnniea, sœ nu fiœ, și le trimiteá cîte doi Domni Comisarĭ, sœ le fiœ mai marĭ, și acei comisarĭ le fœčeá judetie, și-i cîrmuiá, și cu vreme șĭ alte volnicĭi le-aŭ stricat toate, cît nu erá Cœdiacul cu nemic vólnic.

Așiá s'aŭ tras asuprelele lor pînœ la Craiul Vlœdislaŭ. În annul acella Vlœdislaŭ vœdîîndu-și Crœiea dupœ atîtea isbînde asupra Mosculuĭ, cumu-și erá așiá cœ mai ferĭcitœ Crœiea leșieascœ șĭ în tœrie, șĭ în tot binele și bișiúgurĭ niče la un Craiŭ n'aŭ fost, cum aŭ fost atunci. Pe'ntru acéea bine dičeá un dáscœl: *„Ceĭ če sînt, în scara vîrtulii cea mai de sus neputînd sta tot întru acéá stépennœ, cad foarte la mare slœbičiune“*.

Aşĭá şĭ toate Impœrœtĭíle, cînd prea se suĭe la mare tœríe, ne avînd loc sœ se maĭ suĭœ sus, cad, şi purčed îndœrœpt, cum vedem şĭ Crœíea leşĭeascœ.

Avînd ačell Craĭŭ, Vlœdislaŭ, şĭ pracsœ, ádecœ şčiintĭœ, čе sînt Turčiĭ, cu rœsboĭul de la Hotin cu Sultann Osmann, la care rœsboĭŭ erá sîngur ell trimes de tœtœ-sœŭ Sigmont Craĭul leşĭesc îndemnat de Papa de Rîm, şi de Venetĭennĭ, cu mare fœgœduintĭœ şi cu bannĭ gata datĭ de Papa de'n ann în ann pe 12.000 de oaste leafœ dela sine, şi Venetĭenniĭ avînd cu Turčiĭ începute rœsboaĭe la Crit, aŭ pus gînd Craĭul leşĭesc numaĭ sœ încĕapœ svadœ cu Turčiĭ. Pe'ntru care treabœ şĭ sîngur împœratul Nemţĭesc aŭ mers de s'aŭ adunat la Vrœtislav în ţĭara Silésieĭ, care ţĭarœ a împœratuluĭ Nemţĭesc se hotœrœşče cu Leşiĭ. Şi acolo dupœ aşĭœdĭatœ voroavœ cu împœratul, ĭ-aŭ orînduit Neamţĭul oaste nemţĭeascœ 12.000, fœcînd şčire şĭ Papa şĭ împœratul pre la toţĭ Craĭĭ creştineščĭ, cum este ales Craĭul leşĭesc sœ fiœ General peste toatœ Creştinœtatea, ádecœ purtœtor de oştĭ împrotiva Turculuĭ.

Dečĭ întîĭŭ Ispannul ŭœ sumœ de bannĭ ĭ-aŭ orînduit la crœíea sa de la Neapol, cœ se rudĭá Vlœdislaŭ cu împœratul Nemţĭesc, şi cu Craĭul Ispánnieĭ, fiind fečĭorĭ dintr'ŭœ nepoatœ a împœratuluĭ Nemţĭesc. Svedul earœ-şĭ fœgœduise 6000 de oaste, şi Împœratul Moscœčesc 20.000. Ačelle toate vœdĭîndule gat'a Vlœdislaŭ, aŭ trimis şĭ la Cœdĭačĭ şi aŭ čiemat la sine pe un cœdĭac bœtrîn, anume Bœrœbašĭŭ, şi pe Hmil, care erá atunčĭ pisar oştilor. Deacœ aŭ venit Bœrœbašĭŭ, şi cu Hmil la Craĭul, cu dînşiĭ aŭ tœĭnuit multe voroave Craĭul pe'ntru gœtirile lor de Marea neagrœ, pe'ntru lócurĭ pe lîngœ mare, şi aŭ aşĭedĭat cu ačeĭa amîndoĭ şĭ de'ntr'acolo toatœ gœtirea, dînd cu Uric luĭ Bœrœbašĭŭ Hœtmanníea cu steag pre običeĭul vecĭŭ, şi luĭ Hmil pisœríea de oaste, dîndu-le şĭ cîtœ-va sumœ de bannĭ gata, sœ facœ vase, şi čе ar trebuí de ačeá calle. Şi aşĭá gœtind toate Craĭul, înşĭellat de Domniĭ, carĭ toţĭ îĭ fœgœduĭá, cœ vor primí ačell svat; şi oastea Nemţĭeascœ erá sositœ pînœ spre Liov, ear, ascuns judetĭul luĭ Dumnedĭœŭ toate gîndurile omeneščĭ le strœmutœ. Lipsiá numaĭ seimul pre običeĭul Crœimiĭ sœ fiœ cu svatul tuturor, şĭ pe'ntru cĭeltuele, şĭ pe'ntru încœllecatul Leşilor. Dečĭ la sœim aŭ stœtut Leşiĭ împrotivœ luĭ Craĭŭ, întrebînd pe Craĭŭ: *čé pričinœ are avé încĕpœturiĭ de svadœ cu Turčii, aducîndu-ĭ aminte de priméjdiea strœmošĭu-sœŭ la Varna; şi bœnuind pre Craĭŭ, cœ aŭ bœgat oştĭ strœine în ţĭarœ fœrœ de şčirea lor, şi cumcœ ačelle ţĭœrĭ strœine numaĭ de ŭœdatœ îĭ vor da ajutorĭŭ, apoĭ va cœdé svada numaĭ pre dînşiĭ*". Şi se prilejise de murişe şĭ Hœtmannul lor čell vestit, *Conetĭŭ Polsci.* Şi aşĭá împĭedecat Craĭul cu lúcrurile gat'a, şĭ-aŭ poftit la Leşiĭ sœĭ încuviintĭare cu cĭeltueala luĭ cu oaste strœinœ sœ meargœ asupra Turculuĭ. Au strigat cu toţĭ în gur'a mare: *„Cœ cît va trečе hotarul, or rœdicá alt Craĭŭ"*. Dečĭ numaĭ čе aŭ cœutat a se surpare toate nevointĭele luĭ Craĭŭ şi a merge în vînt.

S'aŭ tras cuvîntul în ţĭar'a leşĭeascœ pînœ astœ-dĭ, cum craĭul, deacœ a vœdĭut, cœ-ĭ staŭ Leşiĭ împrotivœ la ačell gînd all luĭ, în pisma lor sœ fiœ îndemnat pe cœdĭačĭ, sœ se rœdičе asupra Leşilor, cum şĭ-ar puté a-şĭ čercare lucrul. De fatĭœ am fost la Bar, îmblam la scoalœ, cînd a trecut pe la Bar cînčellarĭul čell mare anume *Osolinsci,* om foarte dela ínima luĭ Craĭŭ, şi mare cap, întorcîndu-se dela Cíev, unde s'a fœcut a mérgere la moaščele sîntilor, čе sînt la Cíev pe'ntru boala luĭ de picĭoare, şi dela Cíev a îmblat la cîte-va orašĭe cœdĭœčeščĭ, şi, la întors, a venit pe la Bar, unde erá scáunul Hœtmœnníeĭ. Erá Hœtmann mare pe urma luĭ Conetĭŭ-Polsci. A şĭedĭut vr'ŭœ treĭ dille acolo la ospœtĭŭ la Hœtmannul; şi se miraŭ oamenií, čе eraŭ maĭ cœpetenniĭ, cum nu ţin minte sœ viĭœ un cînčellarĭŭ, sœ îmble pre'n Ocrainœ. De este aşĭá, cœ a îmblat cu ačeá treabœ, nu sčĭŭ, earœ de ačellea, čе am fost de fatĭœ, scriŭ.

Cœdĭačĭĭ, mœcarcœ alte oştĭ streine, dupœ čе s'a rœsîpit lucrul, s'aŭ întors čine-şĭ în ţĭara sa, tot pœdĭá treaba lor, şi fœčeá vase bœrbœtešče cu banniĭ crœeščĭ, şi se gœtĭaŭ de marea neagrœ, pînœ obličind Hœtmannul Pototĭci, cœ tot se gœtesc cœdĭačĭĭ, şi sub mîna Hœtmannilor sînt toate pœrtile ačellea, a scris la Bœrœbašĭŭ sœ pœrœseascœ ačest lucru, şi sœ-şĭ aducœ aminte de pátima luĭ Pauliuc şi a luĭ Sulima. Dečĭ Bœ-

rœbașĭŭ, ca un om bœtrîn, vœdĭînd cartea Hœtmannuluĭ, a lœsat lucrul maĭ în slab, socotind cēlle deapoĭ; earœ Hmil îndemná bœrbœtesce șĭ pre Bœrœbașĭŭ șĭ pre altĭ Polcóvnicĭ, pînœ cē aŭ trimis Hœtmannĭĭ leșĭeșcĭ Pototĭci și Cœlinovsci de le-aŭ ars toate vasele; multe eraŭ gata de apœ. Și aŭ început a venire dela starostiĭ leșĭeșcĭ de la márgine pîrœ la Hœtmannĭ pre Hmil pisarĭul.

Aveá Hmil pisarĭul dánnie dela Craĭul, lîngœ Cehrin, un loc de odae; acoló fœcîndu-și șĭ bisericœ lîngœ odae și adœugîndu-se oamenĭ de'n dĭ în dĭ s'a fœcut slobodíe, anume: *Sobotoŭ*, loc de ŭœ milœ de la Cehrin, în cîmp pre apa Tismœnnuluĭ și stœrostíea fiind a Cehrinuluĭ pre sama luĭ Conetĭŭ-Polsci Horundĭĭ, fecĭorul luĭ Conetĭŭ-Polsci Hœtmannul. Isprávnicul luĭ, anume Ceplinsci, tot deauna pîrá pre Hmil pisarĭul la stœpînul sœŭ pe'ntru slobodíea acéea Sobotoŭ, dicînd pe'ntru cé sœ tĭĭœ un mujic tîrgurĭ? Și așĭá prilejindu-se luĭ Horundĭĭ stœpînuluĭ luĭ Ceplinsci a trécere cu oștĭ asupra Oruluĭ, unde mult pleann aŭ luat dela Tœtarĭ, și a prœdat atuncĭ pre Iohaĭ, ce erá lîngœ Or, și la întorsul luĭ aŭ venit pe la stœrostíea sa în Cehrin. Și acoló șĭedĭînd peste cîte-va dille, pe gura isprávniculuĭ, luĭ Ceplinsci, aŭ încis pre Hmil și ĭ-aŭ luat și slobodíea luĭ, carea maĭ sus s'a pomennit șĭ Sobotoŭ, și o aŭ dat în sama luĭ Ceplinsci. Și de nu l'are hi scos un Leah de'n șĭerbiĭ luĭ Conetĭŭ-Polsci, șĭerb bœtrîn anume Dĭah Fitĭlovsci, îl pusese în proașcœ sœ-l omoare. Ci hœlœduind Hmil pre'n rugœmintea luĭ Dĭah Fitĭlovsci de moarte, deacœ aŭ purces Horundĭĭ, fecĭorul luĭ Conetĭŭ Polsci de'n Cehrin în sus, n'a rœbdat Hmil, ci a dis: *„luatu-mĭ-aŭ Ceplinsci Sobotoul și tot, ce am avut, earœ sábica de amînœ nu mĭ-aŭ luat“*. Și preste putine dille aŭ lœsat Cehrinul și s'aŭ dus preste Nipru în olatul Periaelvuluĭ. Acoló oblicindu-l Hœtmannĭĭ leșĭeșcĭ, aŭ scris la Polcóvnicul de Perieaslav sœ-l prindĭœ. Ce Polcóvnicul fiindu-ĭ priétenn ĭ-aŭ dat calle. Și așĭá neavînd loc necĭ peste Nipru, aŭ scœpat la Cœdĭacĭĭ dela prágurĭ, și de acolo fœrœ necĭ ŭœ dĭœbavœ s'aŭ dus în Crîm la Hannul, și la adunarea sa aŭ dis Hannuluĭ acéste cuvinte:

„Crœiea leșĭeascœ cîte, și cē slujbe are dela noĭ, nime ca Crîmul nu este mártur. Cu noĭ Leșiĭ și-aŭ lœlit crœiea, cu noĭ nu bagœ în samœ necĭ ŭœ împœrœtíe; în nœdejdea noastrœ maĭ mult se rœdicœ asupra împœrœtieĭ turcēscĭ, și Crîmul sœ-l ia dela Turcĭ cœtrœ crœiea lor, acum sînt gata. Earœ cé bine aŭ Cœdĭacĭĭ și volnicíe de la dînșiĭ? Robiĭ în Crim aŭ maĭ bunœ viealĭœ. Ci-lĭ adœ aminte, luminate Hanne! de slujba noastrœ, cœrea am fœcut mošĭu-tœŭ, luĭ Șĭaurangireĭ Sultann. Nu lepœdá dela tine marĭ isbînde și în toatœ lumea vestite. Nu te lipsí de multe averĭ și dobîndĭ carile în pulĭnœ vreme pre'n noĭ veni-lĭ-vor la mînœ. Nu lœsá sœ se maĭ întœreascœ nepriétennul tœŭ și cœlcœtorĭul de volnicíile noastre, Leahul. Aŭ nu vedelĭ cœ aŭ încēput a vœ cœlcare și pre voĭ Leahul? Cîmpiĭ între Nipru și între Nistru, eĭ cu cetele lor stœpînesc. Bugeacul oamenilĭ lor în toate dillele pradœ. Conetĭŭ Polsci Horundĭ v'aŭ prœdat pînœ în Or în ceste dille. Acestea toate sînt încēpœturĭ. Eatœ cœrlile craĭuluĭ, cetilĭ-le sœ lovim Crîmul, sœ cuprîndem marea. Earœ de te veĭ îndoi Hanne, și nu voĭŭ avé la tine credinlĭœ, voĭŭ pune pre fecĭorul mieŭ dĭœlog la curtea ta“.

Mult aŭ stœtut Hannul îndoit dupœ acéste cuvinte alle luĭ Hmil, și-ĭ cœutá la cē are eșĭ solíea acéea. La Hmil eraŭ cœrtile crœeșcĭ, celle cē le dedese Cœdĭacĭlor pre'n Bœrœbașĭŭ și pre'n trînsul, la Varșióviea sub vremea gœtiriĭ Leșilor asupra Turcilor, precum s'a pomennit maĭ sus și le furase Hmil dela Bœrœbașĭŭ. Earœ tot nu-l primiá Hannul. Ci Tobaĭ Beĭ, carele erá pe atuncĭ Beĭŭ la Or, a luat asupra sa lucrul, dicînd Hannuluĭ. Dĭ, cœ fœrœ sēcirea ta aŭ fugit nișce Nohaĭ. Și așiá așiedĭînd Hannul cu Hmil toate legœturele, aŭ purces împreunœ cu Tobaĭ Beĭ de ŭœ datœ cu 7000 de Tœtarĭ, tot într'ales oștennĭ.

Pototĭci Hœtmannul leșĭesc întĭelegînd de scularea luĭ Hmil la prágurĭ, și de turburœrĭ, care aŭ încēput a fácere între Cœdĭacĭ, pînœ nu s'are înglotí Cœdĭacĭĭ, sœ se lœtĭeascœ în amestecœturĭ, aŭ purces de'n Bar și cu all doile Hœtmann Cœlinovsci dicînd acést cuvînt· *„Pre șierpe pînœ nu rœdicœ capul de'n earbœ sœ-l lovescĭ,“* spre Cerceji pre Nipru. Ci aceea

earnœ ĭ-aŭ apucat acoló, cît n'aŭ putut atrágĕre oștile neĉĭ într'ŭœ parte. Ĉi a cœutat a ernare pre Nipru pre'n olatele Ĉercejuluĭ și Cœnovuluĭ pînœ în primœvarœ, și cît s'aŭ desvœrat, îndatœ de'n 8000 de oamenĭ, ĉe-ĭ aveaŭ Hœtmannĭĭ leșĭeșĉĭ într'ales, aŭ orînduit 3000 cu feĉĭorul sœŭ cu Stefann Potoțĭci pe uscat și cu 1000 de nemțĭ, și 3000 de cœdĭaĉiĭ de pre'n orașĭele Niprului cu Bœrœbașĭŭ, pre apa Niprului în vase asupra prágurilor, sœ strîngœ pre cœdĭaĉĭ dela prágurĭ sœ dea pre Hmil. Care atunĉĭ erá Hmil bulucit cu 8000 de cœdĭaĉĭ de pre'n ostroave și ĉu 7000 de tœtarĭ cu Tobaĭ Beĭ.

Vœdĭînd Hmil cu Tobaĭ Beĭ, cœ vine Stefann Potoțĭci cu puținœ oaste asupra lor aŭ svœtuit întĭĭŭ pre ĉeĭ de pre uscat sœ-ĭ lovească. Și așĭá aŭ fœcut la un loc, ĉe se ĉĭeamœ *„jolta voda“*, aŭ dat rœsboĭŭ Lešilor, cariĭ fiind în número cu mult maĭ puținĭ și în lócurĭ depœrtate, în cîmpĭ dela temeĭul sœŭ, și Tœtariĭ cu cœlœrimea, earœ cœdĭaĉiĭ cu pedestrimea de'n sinetĭe împresurîndu-ĭ, aŭ slœbit în loc Lešiĭ; și, sœ se ápere de nœvala lor, s'aŭ pedestrit toatœ oastea. Earœ puțin loc aŭ ținut de multĭmea, ĉe erá cu ĉinĉĭ pœrțĭ maĭ mult decît dînșiĭ. Toatœ aĉeá oaste leșĭeascœ și însu-șĭ Stefann Potoțĭci, Sapieha și Bœlœbann, cariĭ eraŭ cápete, toțĭ acoló în cîmp s'aŭ topit. Stefann Potoțĭci rœnnit a murit în rœsboĭŭ; Sapieha și Bœlœbann aŭ cœdĭut robĭ la Tœtarĭ.

Hœtmannĭĭ leșĭeșĉĭ audĭind de nevoea ĉellor 3000 de oaste a lor, ales Potoțĭci, avînd de feĉĭor grije, aŭ purĉes într'ajutoriŭ cu ĉelle 5000 de oaste, ĉe maĭ rœmœsese. Ĉi a doŭa dĭ dupœ ĉe a eșit la cîmp, ĭ-aŭ țîmpinat vestea de la oamenĭ de'n rœsboĭŭ scœpațĭ, de resipa oștiĭ salle și de perirea în rœsboĭŭ a luĭ Stefann Potoțĭci, și întĭelegînd șĭ de puterea luĭ Hmil, la carele cureá de pre'n toate ostroavele cœdĭaĉiĭ, ca la Mesíea jídoviĭ, și se adœugeaŭ șĭ tœtariĭ, aŭ svœtuit sœ se întoarcœ înapoĭ. Ĉi sĉiînd Hmil de puterea Hœtmannilor slabœ, și îndrœsnetĭiŭ dupœ isbînda de'nțĭĭœ, în loc a purĉes în urma oștiĭ leșĭeșĉĭ, și la un orașĭŭ anume: *Corsun*, ajungînd pre Hœtmannĭ aŭ sœrit toate satele cœdĭœĉeșĉĭ, uniĭ adœugîndu-se la Hmil, altiĭ ținnd trœcœtorile și sœpînd drúmurile dela strîmtorĭ, aŭ

venit și ĉeea oaste a hœtmannilor în priméjdie, de carea puținĭ leșĭ aŭ scœpat. Hœtmannĭĭ amîndoĭ aŭ cœdĭut la robíe, Sineaveci, și alte cápete toate. Gloata cîtœ n'a cœdĭut pe mîna tœtarilor, aŭ perit de țĭœrœnnime.

Earœ oastea, ĉe erá trimisœ pe apa Niprului, deacœ a întĭeles de perirea oștiĭ ĉeĭ de pe uscat cu Stefann Potoțĭci, s'a burdĭuluit pre bĭetul Bœrœbașĭŭ, cap lor, vrînd sœ țiĭœ credințĭa sa, cœ erá cœdĭac bœtrîn și vestit Bœrœbașĭŭ; și de mirat, șĭ nemțiĭ cu cœdĭaĉiĭ aŭ vielennit, cœ eraŭ nemțiĭ aĉeía numaĭ cu nume de nemțĭ, earœ toțĭ de'n cœdĭaĉĭ eraŭ fœcuțĭ. Aŭ legat ŭœ peatrœ de grumadĭĭ luĭ Bœrœbașĭŭ și l'aŭ aruncat în Nipru, și pre cîte-va cápete nemțĭeșĉĭ, ĉe maĭ eraŭ cu dînsul; și dupœ aĉea faptœ s'aŭ dus toțĭ și s'aŭ înĉinat luĭ Hmil.

Sœ scriŭ de acum, ĉe pojar a purĉes de'ntr'aĉeastœ seĭntec? în multe pœrțĭ de lume ĉe vœrsare de sînge, ĉe pustiĭœtate țĭœrilor? Ĉe surpare și slœbiĉĭune puterii creșteĭ leșĭeșĉĭ? Ĉe resipœ amarœ și nedobîndite ĉetœțĭ? Ĉe robíe și pleann de crestinĭ în mînile pœgînešĉĭ?

Noĭ sœ ne întoarĉem la alle noastre și de așĭŭ avé la ĉineva pe'ntru aĉest lucru vre ŭœ hulœ, cœ aceastœ scrisoare, maĭ mult de lúcrurĭ streine pomennešĉe, decît de loc și de țĭarœ, rœspundĭŭ, cœ am fœcut aĉest curs pe'ntru ca sœ se desleğe maĭ bine lúcrurile țĭœriĭ noastre, carile la aĉeá vreme s'aŭ prilejit, și aĉeea sœ sĉiœ, cœ țĭara aĉeasta fiind maĭ micœ neĉĭ un lucru sîngurœ de sine fœrœ de amestecare cu alte țĭœrĭ n'aŭ fœcut.

S'aŭ cutremurat, toate țĭœrile pe'm prejur de nœprásnicœ turburarea creșteĭ leșĭeșĉĭ. Ĉi țĭara noastrœ cu norocul, cu cîrma și vîlva vestiteĭ Domnĭĭ a luĭ Vœsiliŭ Vodœ, cîțĭ-va annĭ șĭ dupœ ĉe se rœdicase Hmil, aŭ stœtut neclœtitœ de nime pînœ la annul 7157 (1649). Într'aĉest ann înĉepœtoriŭ spre marea scœdere a țĭœriĭ, întoreîndu-se tœtariĭ de'n țĭara leșĭeascœ cu robĭ și cu pleann, Buğeţĭennĭĭ și ŭœ samœ de Crîmennĭ aŭ lovit la întorsul lor pre'n țĭarœ, și ca ŭœ oaste, ĉe treĉeá, nu poate sœ nu șĭ striĉe ĉe-va. Aŭ venit Prutennĭĭ și de pe alte vœĭ de pre lîngœ Prut cu jálobœ la Vœsiliŭ Vodœ, ðicînd cœ-ĭ pradœ tœtariĭ și le stricœ pînile. Și întru una de ðille, prilejíndu-se

Vœsiliŭ Vodœ la masœ vésel, şi viind earœ jálobœ pe'ntru Tœtarĭ, cœ stricœ ţĭara, cum erá la masœ vésel, îndatœ aŭ cĭemat cœpitanniĭ, dîndu-le poruncœ sœ purcēadĭœ într'aceá datœ, cu slujitoriĭ şi de'n slugĭ boerescĭ, şi de'n tîrg, cine va vre sœ meargœ în dobîndœ, sœ loveascœ pre Tœtarĭ. Aŭ fœcut îndatœ prorunca cœpitanniĭ şi neamul Moldovennilor de'n firea lor la dobîdœ lácomi, care cum a putut şĭ de'n orașĭŭ a dobîndire caĭ fiind orașĭul plin de toatœ sama de oamenĭ pre atunĕĭ şĭ de'n slugĭ boerescĭ ŭœ multime, şi aŭ mers împreunœ cu slujitoriĭ de aŭ lovit pre Tœtarĭ fœrœ veste, necĭ în gînd avînd Tœtariĭ de una ca acĕea.

Erá descœlicatœ oarda cu temeiul la un sat anume *Brœtulennii* la Rœdina încœrcatĭ Tœtariĭ de robĭ şi de pleann de'n ţĭara lesĭeascœ. Nefiind gata Tœtariĭ aŭ întrat aĭ noştri îndatœ cu sœbiile într'înşiĭ. Perit'aŭ multĭ Tœtarĭ, şi le-aŭ luat aĭ noştri şĭ robiĭ şĭ pleannurĭ; cariĭ numaĭ cu fuga aŭ scœpat de'ntr'acell feredeŭ spre Bugeac. Ci şĭ pre calle în multe lócurĭ pela Lœpuşna le-aŭ ţinut callea aĭ noştri.

Mult aŭ stœtut boeriĭ, cariĭ se prilejise la acĕá masœ, maĭ mult Cœtœrgiul, sœ nu se facœ cu grabœ acell lucru şi de'n nesocoteala dela masœ; earœ ce este sœ nu treacœ, cu anevoe se mutœ cu svatul. Tœtariĭ, deacœ aŭ scœpat la Bugeac, îndatœ pre'n cîte-va cápete aŭ fœcut scire la Hannul cu mare jálobœ, cum ĭ-aŭ lovit Moldovenniĭ fœrœ veste trecînd eĭ pre lócurile lor, fœrœ de necĭ ŭœ stricœcĭune ţĭeriĭ, şi le-aŭ luat atîta pleann şi atîţia robĭ. S'aŭ împlut îndatœ şĭ Hannul şĭ toate cápetele Crîmuluĭ de mare vrœjmœşie, fiind şĭ sumetĭ pre acelle vremĭ de isbîndele asupra Leşilor. Îndatœ aŭ dat scire la împœrœţie pre Vœsiliŭ Vodœ şi pre toatœ ţĭara cu pîrœ, cœ este haínœ; şi Turcilor la mare socotealœ erá Domniile acestor ţĭerĭ aşĭá de tarĭ şi de teméiniče. Şi îndatœ aŭ învoit Hannuluĭ sœ fiœ vólnic a prœdare ţĭara Moldoveĭ pe'ntru acĕá faptœ.

Vœsiliŭ Vodœ, dupœ acĕá faptœ, se pœdĭá foarte cu grije şĭ la împœrœţie şĭ la curtea Hannuluĭ. Ci de îmbe pœrţile ĭ-aŭ venit cu înşiellœcĭune; ales dela Sefir Gadi aga, vedirul Hannuluĭ. Aşĭá-l aşiedĭase pre Vœsiliŭ Vodœ pre'n cœrtĭ cu cuvinte blînde, cît s'are pœreá cœ necĭ în gînd nu are Hannul, necĭ alte cápete alle lor pe'ntru acĕá pátimœ a Tœtarilor, ce petrecuse în ţĭaroe, earœ vrœjmœşĭea acoperitœ maĭ mult rœŭ aduce.

În annul 7158 (1650), svœtuind Crîmul sœ rœscúmpere páguba fœcutœ de Vœsiliŭ Vodœ oardelor lor la Brœtulennĭ, şi sœ curmedĭe şĭ sumetĭea pînœ în cîtœ erá în Vœsiliŭ Vodœ, aŭ pornit pre Calga Sultann cu oştĭ, cu acell glas, cœ mergœ sœ loveascœ ţĭara Moscicĕeascœ, şi Hannul dede de scire şĭ la Hmil sîngur sœ fiœ gata, sœ purcēadĭœ asupra luĭ Vœsiliŭ Vodœ. Şi cît a sosit Sultannul, earœ Hmil maĭ nœinte cu oştile gata ará anume spre pœrţile Mosculuĭ. Aŭ purces îmbe oştile cu mare taĭnœ spre Nistru; sosind, îndatœ aŭ împœrţit oastea, ŭœ parte dela Soroca direpţ spre Sucĕava, earœ altœ parte spre Orheiŭ şi Lœpuşna pînœ'n Prut oaste Tœtœrascœ cu cœdĭœcĕeascœ amestecatœ. Nespusœ pradœ ca acĕasta este ţĭerĭĭ, şi de prada dela Ioann Vodœ cu putin maĭ micœ, alegînd de acĕstea cumplite vremĭ de acmú, cu care toate priméjdiile acĕstuĭ pœmînt covîrşite sînt.

Nu scĭá nemicœ Vœsiliŭ Vodœ şiedĭînd la divann. Una dupœ altœ veste viind, cum pradœ Tœtarĭĭ ţĭara, aŭ vedĭnt atunĕĭ la ce aŭ esit svatul dela masœ, şi îndeşĭert procetind cœrţile luĭ Sefer Gadi aga, în nœdejdea cœrora cœrtĭ se lœsase Vœsiliŭ Vodœ.

Drîmba cea de oştĭ, carea erá orînduitœ spre Sucĕava aŭ cuprins cît ţine Soroca şi ţinutul Iaşilor pînœ în tîrg în Iaşĭ, Hotinul, Dorohoĭul, Hîrlœul şi Cernœuţiĭ pînœ în cetatea Sucĕveĭ apucase Gavrilaşiŭ logofœtul şi cîţĭ-va boerĭ dela ţĭarœ de se încisese acoló; aŭ dat Tœtarilor şi cœdĭacilor ŭœ sumœ de bannĭ, earœ de'n afarœ la ţĭarœ, aŭ aflat toatœ ţĭara pe acasœ, şi dobitoacele, cu hergeliĭ, de care erá pe atunĕĭ plinœ ţĭara. Robĭ, pleann, aŭ luat fœrœ samœ multĭ şi case de boerĭ aŭ robit, atunĕĭ aŭ luat pre giupîneasa luĭ Miron Ciogole stólnicul cu ŭœ cucoanœ a luĭ, care n'aŭ maĭ esit de'n robíe în vecĭ. Şi aŭ perit şĭ Stefann Murguleţiŭ, la Cernœuţĭ, pœmînteann vestit între curte. Satele, orașĭele toate ardĭînd şi prœdînd; cu acĕá vrœjmœşíe erá Tœtariĭ ţĭerĭĭ. Earœ ceealaltœ drîmbœ de oaste aŭ

lovit Orheĭul, și Lœpușna, și Fœlcĭul pînœ în Prut; atunci aŭ robit casa Sturdĭi Jitniceriuluĭ, carele apoĭ aŭ fost sí vistiérnic mare, și multe case întemeĭate le-aŭ dus în robíe. Earœ codruluĭ Cigecĭuluĭ la Fœlcĭŭ, foarte putinœ págubœ aŭ fœcut Tœtariĭ atunci, cœ îndatœ aŭ nœdĭuit la codrișiorul lor anume Cigecĭul, pœdure nu așíá înaltœ în copací, cœ putinĭ copací sînt, cum este deasœ și rîpoasœ și spinĭ maĭ multĭ decît alt lemn în pœdurea acĕea; și deacoló Cigecĕenniĭ s'aŭ apœrat de nu le-aŭ putut stricá nemicœ.

Calga Sultannul sîngur cu cóșiurile și Hmil Hœtmannul cu tábœra dela Soroca, dirept aŭ tras la Tĭutĭora, unde Sultannul cu cóșiurile tœtœrœșcĭ aŭ descœlecat, earœ Hmil cu tábœra cœdĭœcĕeascœ aŭ stœtut pre Clámnic.

Vœsiliŭ Vodœ vœdĭîndu-se la grije și spaĭmœ ca aceea, cœ luase Tœtariĭ pînœ sub tîrg hergelíile, și a slujitorilor caĭ aŭ apucat, aŭ pornit pre Doamna-și, împreunœ cu casele boerilor pre'n frînturile codrilor pre la Cœpotescĭ spre cetatea Neamțiuluĭ, apoĭ sí sîngur Vœsiliŭ Vodœ n'aŭ ținut multe dille scáunul, ci s'aŭ mutat de'n Iași în nișce poennĭ în codrul Cœpotescĭlor și s'a așiedĭat acoló în codru cu curtea, lœșînd în Iași putinteĭ dœrœbannĭ de apœrarea curtiĭ, cariĭ deacœ aŭ vœdĭut multimea de Tœtarĭ de'n ceas în ceas adœugîndu-se și cu cœdĭacĭ amestecatĭ, aŭ lœsat cu noapte curtea pustíœ, și aŭ esit sí acĕeĭa. Și aŭ ars atunci tot orașiul, unde și unde aŭ rœmas cîte ŭœ dugennițiœ; curtea domneascœ, casele boerescĭ, tot orașiul într'ŭœ micœ de ceas cenușíe saŭ fœcut, carœ mînœstirile aŭ hœlœduit, cœ n'aŭ voit cœdĭacĭiĭ sœ dodeeascœ de'n porunca luĭ Hmil Hœtmannul, și tœtariĭ n'aŭ putut, cœ erá sí oamenĭ cu sinetĭ încisĭ pre'n mînœstirĭ. Numaĭ la mînœstirea cellor treĭ sîntĭ Ierarșĭ oamenĭĭ ce-aŭ fost acoló încișĭ, acoló le-aŭ venit primédjdie, cœ ardĭînd tîrgul de'n para foculuĭ s'aŭ aprins și mînœstirea. Decĭ aŭ cœutat ŭœ samœ de oamenĭ de árșițiœ și de groadĭa foculuĭ a eșire pe ŭœ portițiœ, ce este pe'n did, pe despre Bahluiŭ, și acoló aŭ luat pre multĭ oamenĭ în robíe Tœtariĭ, și multĭ sí în helescĕul Bahluĭuluĭ s'aŭ înnecat de groadĭa robíeĭ.

Aŭ oblicĭt Sultannul și Hmil Hœtmannul de fuga luĭ Vœsiliŭ Vodœ și aŭ trimes un mîrdĭac la Vœsiliŭ Vodœ întrebîndu-l, cœ cé aŭ fugĭt de'n scáun? De șiagœ este întrebare ca acĕasta la vreme ca acĕea. Decĭ șí Vœsiliŭ Vodœ dœruînd bine pre mîrdĭacul acĕella, aŭ trimes dela sine boerĭ la sultannul, pe Gica vórnicul de țiara de gios, earœ la Hmil pre Cĭogolel Vel Spœtar, și aŭ tocmit lucrul cu Sultannul cu dárurĭ și nu cu putinœ cĭeltuealœ. Și de atunci aŭ legat Vœsiliŭ Vodœ bannĭ ce se daŭ Sultannilor de'n ann în ann și cœbœnnițiœ. Earœ luĭ Hmil Hœtmannul de maĭ nœinte de acĕste vremĭ, întrase în gînd cuserĭea cu Vœsiliŭ Vodœ, pomennind șí maĭ nœinte pre'n Cĭogolennĭ cu solíe pe'ntru fata luĭ Vœsiliŭ Vodœ a așiedĭare atunci șí logodna feteĭ salle Rucsanda dupœ Timușiŭ, fecĭorul luĭ Hmil Hœtmannuluĭ, cu cîte-va dárurĭ șí luĭ.

Atunci aŭ purces șí Sultannul și Hmil dela Țiutĭora spre lócurile salle; earœ țiara aŭ rœmas prœdatœ și pre multe lócurĭ pustíœ, scimbatœ de'n fericirea eĭ cea de'ntîiŭ. Aŭ esit șí Vœsiliŭ Vodœ de'n codru în scáun. S'aŭ prilejit atuncĭa în bejennîile acĕellea și moartea luĭ Toderașiŭ logofœtul. Fœcut'aŭ Vœsiliŭ Vodœ multœ jálobœ la împœrœtíe, ci necĭ un folos n'aŭ putut face pe'ntru stricœcĭunea țiœriĭ.

Dœrœbannĭ la acĕá fugœ a luĭ Vœsiliŭ Vodœ de'n scáun, erá gata sœ jœcueascœ carœle cĕlle domnescĭ; earœ dupœ ce s'aŭ așiedĭat Vœsiliŭ Vodœ, s'aŭ fœcut a le fácĕre cœutare încins cu sábie, și Nemțiĭ, ce aveá gata cu sinetĭele pline. Întîiŭ aŭ luat dœrœbannilor armele, apoĭ pre toțĭ ĭ-aŭ încis în temnițiœ, pre uniĭ ĭ-aŭ trimis în ocnœ, și pre uniĭ cu alte pedepse ĭ-aŭ pedepsit. Și de atunci aŭ purces țiara tot spre rœŭ de'n ann în ann pînœ astœ-dĭ.

Nunumaĭ cu ŭœ cĕrtare cĕartœ direapta mîníe a luĭ Dumnedĭœŭ, deacœ se pornescĕ spre vre ŭœ țiarœ, cœ dupœ esitul Tœtarilor aŭ lovit mare omor în oamenĭ, și acĕea în Iași și în toatœ țiara.

La annul Hmil Hœtmannul cu mare multime de oștĭ, și sîngur Hannul cu 70.000 de Tœtarĭ strînse oaste și de pre la Cercedĭ și de'n toatœ Dobrogea, aŭ purces asupra craĭuluĭ le-

șĭesc, cœror oștĭ craĭul leșĭesc Cœsimir le-aŭ eșit înœinte la un tîrgușĭor anume Berestĭcĭco, calle de treĭ dille de'n sus de Cœmenĭtĭœ cu 40.000 de oaste leșĭeascœ, în care oaste m'am tîmplat șĭ eŭ.

Nu eraŭ toate voevodíile sosite, neĉĭ litfa aveá de Cœdĭaĉĭĭ de peste Nistru mare dodœealœ; și aŭ eșit Craĭul cu aĉell rœsboĭŭ biruitorĭŭ și asupra Tœtarilor și asupra Cœdĭaĉilor, cît aŭ cœutat Cœdĭaĉilor cu Hmil Hœtmannul a luare fuga, și a-șĭ lœsare toatœ tábœra cu totul. De care isbîndœ a leșilor, deacœ aŭ întĭeles Vœsiliŭ Vodœ de Ionœșcutĭœ pîrcœlabul de Hotin l'a înbrœcat cu haĭnœ cu sobolĭ, avînd nœdejde, cœ cu aĉeá isbîndœ a leșilor va hœlœduí de cuseríea luĭ Hmil. Earœ nu s'aŭ curmat cu atîta rœutœtile tĭœrĭĭ leșĭeșĉĭ, cœ earœ la annul dupœ isbînda dela Berestĭcĭco, așĭá rœŭ aŭ perit oastea leșĭeascœ de Cœdĭaĉĭ și de Tœtarĭ lœsatĭ leșiĭ în nœdejdea pœĉĭĭ, ĉe se fœcuse la bisérica Albœ (belatĭercov), cît neĉĭ Hœtmannul, neĉĭ un cap, neĉĭ un súflet, voĭŭ dĭĉe, de'n 8000 de oastea ĉea pedeastrœ, ĉe erá, n'aŭ hœlloeduit, și de'n oastea cœlœreatĭœ, ĉe erá pînœ la 12000 de oamenĭ, foarte putinĭ. Încœ de ĉeĭ de gĭos, de vor fi scœpat ĉine-va încungĭuratĭ de Tœtarĭ de toate pœrtile; earœ ĉe erá frunte tot subt sábie aŭ mers. Cœ așĭá aŭ dis Hmil cu Sultannĭĭ, și așĭedĭase, cœ la aĉell rœsboĭŭ un rob sœ nu ĭa Tœtarĭĭ, ĉi tot sub sábie sœ puĭœ sœ se înputinedĭe oamenĭĭ de oaste de'n tĭara leșĭeascœ. Și acolo aŭ perit și sîngur Hœtmannul Cœlinovsci, și cu un feĉĭor all luĭ, ĉe numaĭ pre aĉella aveá. Și într'aĉest ann aŭ cœutat a fáĉere Vœsiliŭ Vodœ și veselíea fiĭĉeĭ salle Rucsandeĭ dupœ Timușĭŭ fecĭorul luĭ Hmil Hœtmannul cœdĭœĉesc. Mare netocmealœ în de potriva caselor și firilor. Aĉeastœ parte erá ŭœ domnire de 18 annĭ, și împœrœtíeĭ cu bișĭug și cu ĉinste sœmœnnœtoarĭœ; earœ ĉeea-laltœ parte de 2 annĭ eșitœ de'n tĭœrœnníe. Rușĉile cu Lado, Lado pr'en toate ungĭurile. Gínerele numaĭ sîngur cip de om, earœ toatœ firea de hearœ.

Însœ cîte trebuiá la ŭœ nuntœ domneascœ, nemicœ n'aŭ lipsit și dupœ cîte-va sœptœmînĭ, ĉe aŭ șĭedĭut Timușĭŭ aiĉĭa în Iași cu asalĭĭ, polcóvniĉĭĭ și atœmannĭĭ sœĭ și nepotĭĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ,

feĉĭorĭĭ luĭ Gœvril Hœtmannul și aĭ luĭ Gĭorgĭŭ Hat. Și de'n feĉĭorĭĭ de boerĭ de tĭarœ Nicolaĭŭ Buhușĭŭ și Ioan Prœdĭœscul, totĭ acoló în Ĉehrin pe'ntru Timușĭŭ erá dĭœlog, purĉes'aŭ cu doamna la Ĉehrin, earœ Vœsiliŭ Vodœ aŭ rœmas îndatœ în prepúsurĭ la Turĉĭ pe'ntru urît numele Cœdĭaĉilor la dînșĭĭ; și la megiești, îndatœ la dĭarve, ales la Mœteĭŭ Vodœ nepriétennul vecĭŭ, care sfiindu-se de unirea luĭ Vœsiliŭ Vodœ cu Cœdĭaĉiĭ, și la Turĉĭ amestecá domníea luĭ Vœsiliŭ Vodœ, și cu Racoți aŭ stœtut îndatœ în sváturĭ, cœ amînduror erá învrœjbit Vœsiliŭ Vodœ, și amîndoĭ se sfiiá de aĉeá unire, ales cînd audĭá solíĭ ca aĉellea Racoți dela Vœsiliŭ Vodœ, cœ ĭ-aŭ trimis pre Gĭorgĭŭ Stefann logofœtul într'un rînd porunĉindu-ĭ sœ șĭeadĭœ molcum Racoți, cœ-l va face de va vœrsá nișĉe galbennĭ Tœtarilor, și la ĉe va venĭ lucrul, ell va vedé. Și prilejise și solul unul ca aĉella, care neavînd cuconĭ, de atunĉĭ luase gînd spre domníe; și maĭ multe adœugeá spre vrajbœ și în locul trebilor stœpînu-sœŭ în solíe, aŭ așĭedĭat trebile salle spre domníe și la Racoți și la Mœteĭŭ Vodœ.

Precum muntiĭ ĉeĭ naltĭ și málurile ĉelle nalte, cînd se nœruesc de vr'ŭœ parte, precît sînt maĭ naltĭ, pre atîta și dúrœt fac maĭ mare, cînd se pornesc, și copaĉiĭ ĉeĭ maĭ naltĭ maĭ mare súnet fac, cînd se oboarœ, așĭá și casele ĉelle nalte și întemeĭate cu îndelungate vremĭ, cu mare resipœ purĉed la cœdere, cînd cad. Într'aĉell cip și casa luĭ Vœsiliŭ Vodœ de atiĭa annĭ întemeĭatœ, cu mare cœdere și resipœ și apoĭ la deplinœ stíngere aŭ purĉes de atunĉĭ.

Stefann Gĭorgĭŭ, logofœtul, ĉe erá la Vœsiliŭ Vodœ logofœt mare dupœ moartea luĭ Toderașcul logofœtul, șĉiind pre tatœ-sœŭ Dumitrașcul, logofœtu, la atîtea domníĭ boerĭŭ vestit cu óĉine întemeĭate, care neĉĭ ŭœ casœ în tĭarœ mosíĭ, ca aĉellea, oĉinĭ, sate, curtĭ n'aŭ avut, dupœ ĉe șĭ-aŭ gœtit lucrul spre domníe, precum s'aŭ pomennit maĭ sus, la Racoți și la Mœteĭŭ Vodœ, aŭ legat voroave și cu ŭœ samœ de boerĭ de tĭarœ, anume: cu Ĉĭogoleșĉĭĭ și cu Stefann sœrdaríul, cuprindĭîndu-ĭ cu jurœmînturĭ sœ tĭĭœ taĭna. Aŭ ales cu svatul lor numaĭ sœ aducœ oștĭ ungureșĉĭ și muntenneșĉĭ asupra luĭ Vœsiliŭ Vodœ.

Sunase cîți-va la urecile luĭ Vœsiliŭ Vodœ acestea, și întîiŭ dela un turc de'n Focșianŭ și de la Muntennĭ încœ ĭ-aŭ scris: ci n'aŭ credĭut Vœsiliŭ Vodœ.

Spun istóriile de Pir împœratul epirotilor, cœ fiind într'un rœsboiŭ la țiara Italieĭ înprotiva Rîmlennilor, îmblînd Pir împœratul în fruntea oștilor salle tocmind oastea și mutîndu-se șí într'ŭœ parte șí într'alta, un copill de ceĭ ce pœdĭá pre împœratul s'aŭ apropiĭat și ĭ-aŭ dis: *„Sœ ĭaĭ aminte împœrate pre cell Rîmleann pre un call negru de'n tolĭ oștennĭĭ; altœ nemicœ nu pœdieșce, numaĭ șĭ-aŭ pus ociĭ pre împœrœțiea ta, orĭ încœtró te întorcĭ, ell tot aceea pœdieșce și cearcœ cînd sœ viĭœ asuprœ-țĭ cu sulilĭa gata“*. Aŭ rœspuns Pir copilluluĭ: *„Cu anevoe este fiœ-cuĭ a se ferire de ce este sœ fiœ.“* Așiá se poate dice șí luĭ Vœsiliŭ Vodœ, fiind domn cu padĭœ pre la toate pœrțile și în toate pœrțile nu s'aŭ putut ferí de ce erá sœ-ĭ viĭœ asuprœ și maĭ ales de priméjdiea de'n casœ, foarte cu anevoe este a se ferire fiœ-cuĭ, mœcarcœ întrase la un svat ca acella șí Cĭogolescĭĭ, șí Stefann sœrdarĭul, earœ șiagœ le pœreá a svœtuire nișce lúcrurĭ ca acellea; ce șiedeá uĭtatĭ gîndind, cœ nu va nașce nemicœ de'ntr'acelle sváturĭ. Earœ Stefann Gĭorgĭŭ logofœtul vœdĭînd ce sotĭ aŭ dobîndit la acell svat, așceptá de'n di în di sœ se vœdeascœ svatul lor despre Cĭogolel spœtarĭul, la betíe, cœ la cîte-va mese bat maĭ vœdĭá lucrul, ce nime nu luá aminte un lucru, ce necĭ în gînd nu încœpeá. Decĭ aŭ pœdit sîngur Stefann Gĭorgĭŭ logofœtul treaba, care o luase și însœmnase dĭŭa oștilor ungurescĭ și muntenescĭ, sœ easœ în țiarœ tocma în sœrbœtorile pașcilor.

(Cînd șĭ-aŭ luat dĭŭa bunœ Stefann Gĭorgĭŭ logofœtul dela Vœsiliŭ Vodœ, și apoĭ aŭ venit cu oștĭ asuprœ-ĭ.)

Îșĭ trimisese Stefann logofœtul gĭupîneasa la țiarœ, în pildœ, cœ o trimete pe'ntru trebile caseĭ, earœ ell tocma în dĭŭa cînd se cîntá în bisericœ canonul sîntuluĭ Andreĭŭ dela Crit la 11 ceasurĭ de noapte, gœtindu-se Vœsiliŭ Vodœ de bisericœ, încœ nime de'n boerĭ nu venise la curte, aŭ mînecat sœ-șĭ ĭa dĭŭa bunœ dîndu-ĭ șcire de acasœ cœ-ĭ este gĭupîneasa despre moarte, cu hîrtíe scornitœ. Și întrebînd Vœsiliŭ Vodœ postélnicĭĭ ceĭ de'n boerĭ, cine este afarœ, ĭ-aŭ spus postélnicĕiĭ, cœ este logofœtul cell mare, doreșce sœ ĭa dĭŭa bunœ, cœ ĭ-aŭ venit veste de boalœ foarte grea a gĭupîneseĭ. Sœ fiœ dis Vœsiliŭ Vodœ: *„Ce om fœrœ calle logofœtul, șcĭindu-șĭ gĭupîneasa boleacœ și a nu o ĭinere aicĭa cu sine“*. Și aŭ dis sœ între sœ-șĭ ĭa dĭŭa bunœ. Întrat'aŭ Stefann Gĭorgĭŭ logotœtul cu fațĭa scornitœ de mare mœhnicĭune, și șĭ-aŭ luat voe sœ meargœ spre casœ-șĭ. Spun sœ fiœ dis Vœsiliŭ Vodœ, sœ afle lucrul pe voca sa. Nescĭutoriŭ gîndul omuluĭ spre ce mennescce. Îndatœ fœrœ nemicœ dĭœbavœ eșiá celle cu grije, și nu fiœ-ce grije aŭ purces îndatœ de olac; și într'acceca-șĭ dĭ aŭ sosit la Bogdanna, la satul sœŭ sub munte, și atuncĭ erá șí oastea ungurească toatœ cu Cémini lánœșiŭ pre'n potice, șí oastea Muntenească la Rîmna cu Dicul spœtarĭul.

Spun de Vœsiliŭ Vodœ, cœ de'n bisericœ l'aŭ lovit gînduri de purcesul logofœtuluĭ, așiá fœrœ de nœdejde. Și așiá șí a doŭa dĭ dupœ purcesul luĭ aŭ încœput a sunare aĭeve de Ungurĭ și de Muntennĭ, la care súnet vœdĭîndu-se Cĭogolescĭĭ cuprinșĭ și lœsatĭ de logofœtul, cu care-șĭ scĭá voroava, aŭ stœtut la grije ca acceea, cît pre pîșitul lor și pre cœtœturœ, cine le-ar fi luat sama, le-ar fi cunoscut îndatœ vina. Ce mirîndu-se cum vor face sœ fugœ sœ-șĭ lase casele, carĭĭ eraŭ cu totul aicĭa în Iașĭ, cu greŭ și adoŭa moarte este și dillele lor fîrșite poate hi cum dice: S'aŭ apucat de altœ îndreptœturœ, scriind un rœvașiŭ Cĭogolea spœtarĭul la Vœsiliŭ Vodœ într'acest cip:

Milostive Doamne!

„Eŭ unul de'n slujitorĭĭ mœrieĭ talle ceĭ strœinĭ mîncînd pînea și sarea mœrieĭ talle de atîtĭa annĭ, ferindumœ de osîndœ sœ nu-mĭ viĭœ asuprœ pe'ntru pînea și sarea mœrieĭ talle, care o mînînc de'ntr'atîtĭa annĭ, îtĭ fac scire mœrieĭ talle pe'ntru Stefann Gĭorgĭŭ logofœtul cell mare, cœ-ĭ este adevœrat vicleann, și s'aŭ ajuns cu Racoțĭ și cu Domnul Muntennesc, și sînt gata oștile sí alle luĭ Racoțĭ sí alle luĭ Mœteiŭ Vodœ sœ viĭœ asupra mœrieĭ talle, de care lucru adevœrat, sœ credĭ mœrica ta, cœ nu este într'alt cip“.

Şi deacœ aŭ scris rœvaşĭul Cĭogolea spœtarĭul, aŭ cĭemat la sine pre Iosaf egúmennul dela Aron Vodœ, care erá pre acĕlle vremĭ duhóvnic tuturor boerilor, şi cu ispovedánnie gĭurînd pre egúmennul sœ nu-l vœdeascœ cine este, şi întîĭŭ sœ arœte rœvaşĭul la Iordaci vel vistérnic, apoĭ la domníe, l'aŭ legat cu mare gĭurœmînt aşĭá sœ facœ. Mirîndu-se cœlúgœrul de un lucru ca acĕlla, aŭ mers cu rœvaşĭul acĕlla la Iordaci vistérnicul, care deacœ aŭ întĭeles, şi şĕiind cum s'aŭ sunat acĕstea şĭ de'n alte pœrtĭ, îndatœ aŭ stœtut la mare voe rea, ca un om întreg la toatœ firea. S'aŭ lepœdat îndatœ de rœvaşĭŭ şi aŭ dis egúmennuluĭ, numaĭ sœ meargœ sœ dea rœvaşĭul la Domníe, şi aŭ mers şi l'a dat la Vœsiliŭ Vodœ. Şi îndatœ, ce l'aŭ întĭeles s'aŭ sîmtit cuprins de priméjdie şi aŭ stœtut cu mare strînsoare asupra egúmennuluĭ sœ-ĭ spuĭœ dela cine aŭ eşit acĕll rœvaşĭŭ. Aŭ stœtut de'ntîĭŭ cœlúgœrul foarte tare, primind şi moarte, earœ a vœdire nu poate, cœ erá dat cu taĭnœ de ispovídánnie rœvaşĭul. Earœ deacœ s'aŭ strîns boerii la svat, şi arœtînd cœlúgœruluĭ şĭ munca Vœsiliŭ Vodœ, ca pe'ntru un lucru ca acĕlla, ce se atinge de domníe şi de atîtea case, decĭ luîndu-şĭ egúmennul şĭ dela Vlœdica Vœrlaam, ce erá pe atuncĭ Mitropolit, deslegare, aŭ spus cœlúgœrul anume cine aŭ dat rœvaşĭul. Şi îndatœ cĭemînd Vœsiliŭ Vodœ pre Cĭogolea spœtarĭul, ĭ-aŭ spus toate deamœnuntul, şi cum este şĭ Stefann sœrdarĭul tot într'acĕll gînd şi la acĕll svat.

Cu putine cuvinte ĭ-aŭ mustrat Vœsiliŭ Vodœ pre amîndoĭ Cĭogolescĭĭ. Cĭ amîndoĭ se apœrá, cœ n'aŭ primit acĕstea, cĭ ĭ-aŭ fost tot cu credintĭœ, şi de ar trimite mœcar pre unul de'ntre dînşiĭ, sœ aducœ de grumadĭŭ pre Stefann Gĭorgĭŭ logofœtul, sœ fiœ dis Vœsiliŭ Vodœ: *„Îndĭœdar acĕastœ slujbœ acum, sœ-mĭ fitĭ spus acĕstea pînœ erá în Iaşĭ logofœtul“.* Decĭ pre Cĭogolescĭ ĭ-aŭ pus la încisoare, earœ în urma logofœtuluĭ aŭ rœpedit pre Seuli, apoĭ pre Jacomi, ce erá vœtav de aprodĭ, şi pre Alesandru Costin cu carte la Stefann Gĭorgĭŭ logofœtul, numaĭ sœ viĭœ cum maĭ curînd la curte, pe'ntru marĭ trebĭ ce aŭ nimerit dela împœrœtíe. Încœ la maĭ marĭ grijĭ erá Vœsiliŭ Vodœ pe'ntru Stefann sœrdarĭul, fiind atîtea oştĭ pre

acĕllea vremĭ, şi márginea toatœ pre sama luĭ. Şi îndatœ aŭ seris cœrtĭ şĭ la Stefann sœrdarĭul, sœ viĭœ cît maĭ de sîrg la curte. Se prilejise maĭ nœînte de acĕste încĕpúturĭ ŭœ treabœ, de care învœtĭase Vœsiliŭ Vodœ pre Stefann sœrdarĭul sœ gœtedĭe nişce steagurĭ de slujitorĭ, şi cînd ĭ-ar da şĕire sœ purceadĭœ cu ŭœ samœ de oamenĭ la cîmp preste Nistru, cœ-şĭ descisese callea negutĭœtoriĭ grecĭ, carĭĭ umblá la Mosc pe'ntru sobolĭ pre la Tiginea, pe'ntru greul vœmiĭ, şi se fœceá scœdere vœmiĭ aice în tĭarœ. Şi socotise Vœsiliŭ Vodœ sœ-ĭ spárie de pre acĕlle drúmurĭ de peste cîmpĭ cu prilejul acĕĭ trebĭ, scriind Vœsiliŭ Vodœ la sœrdarĭul sœ viĭœ cum maĭ de sîrg la curte. Şi pornind cœrtile, déderœ şĕire, cœ eatœ şĭ sœrdarĭul la curte sosesce. Spun cœ deacœ s'aŭ apropiĭat de orașĭŭ Stefann sœrdarĭul, sœ-l fiœ tîmpinat ŭœ slugœ a luĭ de ĭ-aŭ spus de toate, ce se sunase în tîrg şi la curte, şi cum aŭ purces logofœtul cell mare de'n Iaşĭ, şi multe amestecœturĭ şi cuvinte sînt de Unguri. Sœ fiœ stœtut mult în gînduri sœrdarĭul întrá-va în tîrg, aŭ întoarce-se-va înapoĭ; şi-ĭ dicĕá ŭœ slugœ a luĭ: *„Întoarce-te gĭupîne, cœ necĭ la un bine nu mergi“.* Earœ osînda tragĕ la platœ; aŭ biruit gîndul sœ între în tîrg: şi îndatœ cum aŭ sosit la gasdœ, nemicœ dĭœbovind aŭ mers la curte.

Vœsiliŭ Vodœ, cum aŭ întĭeles de venirea sœrdarĭuluĭ, nu s'aŭ încredĭut de ŭœ datœ, cĭ în 2 treĭ rînduri aŭ trimes sœ vadĭœ sosit'aŭ adevœrat. Cĭ deacœ aŭ şĕiut cœ este în divann, îndatœ aŭ eşit Vœsiliŭ Vodœ în spœtœríe şi l'aŭ cĭemat la adunare, unde ĭ-aŭ şĭ spus Vœsiliŭ Vodœ, cœ şĭ cœrtĭ ĭ-aŭ scris sœ viĭœ pe'ntru treaba acĕea, carea s'aŭ pomennit maĭ sus. Cĭ bine este cœ aĭ venit sîngur. L'aŭ întrebat dupœ acĕstea de lúcrurile, ce se vœdesc despre Unguri, cu amestecœturele luĭ Stefann logofœtul, şĕie ce-va aŭ ba? Tare s'aŭ apucat sœrdarĭul, cœ nu şĕie nemicœ cu marĭ gĭurœmînturĭ, şi cum sœ fiœ ell amestecat la unele ca acĕllea spre rœul stœpînuluĭ sœŭ, dicînd cu glas: *„Doamne! cine aŭ fost maĭ credĭut la mœríea ta şi cinstit ca mine, şi maĭ scos de'n obiele, şi de'n ˜sœrac m'aĭ înbogœtit?* Şi ĭ-aŭ dis Vœsiliŭ Vodœ; *„Aşĭá şĕiŭ şĭ eŭ“.* Dupœ acĕea ĭ-aŭ dis sœ meargœ sœ grœeascœ cu Cĭogolea, sœ audĭœ, ce spune Cĭogolea spœtarĭul.

Cum aŭ întrat sœrdarĭul în visteríe, şi aŭ vœd̄ĭut pad̄ĭœ de seĭmennĭ, s'aŭ spœĭmat s̄c̄iutoarĭa de vinœ a sa fire: şi îndatœ aŭ înc̄eput a-ĭ spúnere de toate de fatĭœ C̄ĭogolea spœtarĭul. Se apœrá sœrdarĭul de toate ac̄ellea. C̄i ca un vinovat într'ac̄elle sváturĭ se apœrá slab. Dec̄ĭ aŭ cunoscut Vœsiliŭ Vodœ tot lucrul; earœ n'aŭ vrut sœ-l omoare îndatœ aşc̄eptînd c̄e s'ar maĭ înnoĭ despre Trotuşiŭ, unde aŭ mers logofœtul. C̄i neapesitœ vreme sosí de'n fugœ şi Alesandru Costin dînd s̄c̄ire de perirea luĭ Jacomi vœtavul de aprod̄ĭ, de strœjile ungures̄c̄ĭ esite în tĭarœ: atunc̄ĭ aŭ vœd̄ĭut Vœsiliŭ Vodœ toatœ cúmpœnna c̄e-ĭ veníá asupra, nefiind gata de ŭœ primédjdie ca ac̄eea aşĭá degrabœ.

Jacomi vœtavul de aprodĭ deacœ aŭ sosit la Romann, n'aŭ mers pre caĭĭ luĭ, carĭĭ aveá şí bunĭ şí de ag̃ĭuns. C̄i şĭ-aŭ lœsat caĭĭ luĭ în Romann la hrannœ, şi aŭ luat caĭ de olac, ca un om desc̄eptat tot în bine şi de toatœ primédjdiea nesc̄iutorĭŭ. S̄i ĭ-aŭ d̄ĭs Alesandru Costin, sœ nu-şĭ lase caĭĭ de lîngœ sine. C̄i n'aŭ vrut sœ asculte prietennese svat, şi aŭ purc̄es pre caĭ prostĭ; şi la Bœcœŭ îndatœ s'aŭ întîmpinat cu strœjile ungures̄c̄ĭ, care strœjĭ cît l'aŭ d̄ĭœrit, ĭ-aŭ luat în goannœ şi îndatœ ĭ-aŭ ag̃ĭuns, şi aşĭeşĭ gonindu-l ĭ-aŭ omorît de'n pistoale. Earœ Alesandru Costin, şi c̄ine aŭ fost pre caĭ bunĭ, aŭ scœpat de perire.

Ag̃ĭung̃eá fruntea oştilor ungures̄c̄ĭ la Romann, şi dela Focşĭannĭ aŭ dat s̄c̄ire pe'ntru oştile Muntenes̄c̄ĭ, cœ aŭ trecut Focşĭannĭĭ cu Dicul spœtarĭul. Atunc̄ĭ aŭ dat pre amîndoĭ C̄ĭogoles̄c̄ĭĭ şi pre Stefann sœrdarĭul pre mîna Seĭmennilor de ĭ-aŭ omorît noaptea denaintea jítnitĭeĭ, c̄e erá în lontru în curte. Adusese şí pre Mogœlde, fiind unc̄ĭŭ luĭ Stefann G̃ĭorg̃ĭu logofœtul; c̄ĭ nu l'aŭ omorît, numaĭ l'aŭ legat la pus̄c̄ĭ pînœ la Hotin cu sine.

Mult aŭ stœtut boerĭĭ maĭ vîrtos Iordaci vistérnicul c̄ell mare sœ nu peaĭœ C̄ĭogoles̄c̄ĭĭ şi Stefann sœrdarĭul. C̄i temîndu-se Vœsiliŭ Vodœ, ca dupœ apropiatul oştilor ungures̄c̄ĭ sœ nu facœ şí eĭ vre ŭœ d̄ĭarvœ în curte, ĭ-aŭ omorît. Eram eŭ púrurea în casœ la Iordaci vistérnicul, şi adormise foarte tare de mare scîrbœ, c̄e aveá; cînd aŭ fost pre la mead̄ĭœ-noapte, s'aŭ desc̄eptat dîndu-ĭ s̄c̄ire dela curte de perirea C̄ĭogoles̄c̄ilor şi

a sœrdarĭuluĭ. S̄i, deacœ ĭ-aŭ spus, aŭ suspinat de greŭ, dicînd: *„aŭ perit boerĭĭ“!* şi deacœ aŭ s̄c̄iut de perirea boerilor, aŭ d̄ĭs: *„Oh! c̄e saŭ fœcut!“*

Se mirá Vœsiliŭ Vodœ unde va nœd̄ĭuí; la Turc̄ĭ se temeá de pîra t̄ĭœrĭĭ, şi de lunecoasa fire a Turc̄ilor şi cu grije, la cœd̄ĭac̄ĭ se ferĭá sœ nu-şĭ maĭ strîc̄e numele dela Turc̄ĭ, ear' a stare înprotiva ostilor, c̄e veníá asuprœ, nu erá cum, neavînd nec̄ĭ oaste gata, şi t̄ĭara toatœ cu urœ, şi gata la lucru noŭ; cœ Orheĭul, c̄e erá cápete, erá totĭ de aĭ luĭ Stefann Vodœ. C̄i aŭ ales cu svatul, sœ nœd̄ĭueascœ la c̄etatea Hotinuluĭ, rœped̄ind îndatœ la cuscrul sœŭ, la Hmil Hœtmannul cœd̄ĭœc̄esc, dîndu-ĭ s̄c̄ire de toate ac̄este înc̄epúturĭ pre'n Stamatiŭ Hadœmul vel postélnic.

La c̄etatea Neamt̄ĭuluĭ erá toatœ ínima avut̄ĭeĭ luĭ Vœsiliŭ Vodœ; dec̄ĭ acoleá aŭ rœped̄it Vœsiliŭ Vodœ pre Stefœnit̄ĭœ pœhárnicul, nepotu-sœŭ, sœ apuc̄e averea, şi orĭ cœ n'aŭ s̄c̄iut Stefann G̃ĭorg̃ĭŭ logofœtul de averea ac̄eea în c̄etatea Neamt̄ĭuluĭ, orĭ aŭ stœtut dupœ lúcrurile, c̄e înc̄epuse, şi aŭ socotit ac̄eea avere, earœ erá maĭ aproape de ell ac̄eea avere, decît de Vœsiliŭ Vodœ.

Erá oştile ungures̄c̄ĭ cu Cémeni Iánœşiŭ Hœtmannul luĭ Racoti, şi cu Stefann G̃ĭorg̃ĭŭ logofœtul la Romann, cînd şí Vœsiliŭ Vodœ s'aŭ seulat cu toatœ casa luĭ, şi curtea, şí cu boerĭĭ de curte, şi aŭ purc̄es de'n Iaşĭ spre Hotin. Atunc̄ĭ c̄e slujbœ am fœcut luĭ Iordaci vistérnicul pre'n multe cuvinte nu lung̃esc; earœ ínima agonisiteĭ luĭ am trecut'o la Cœmenit̄ĭœ şi o am dat la un prić̄tenn all tœtîne-mĭeŭ, anume Mihaĭŭ Stegarĭul. S̄i deplin ac̄eá avere maĭ apoĭ la mîna luĭ Iordaci aŭ venit.

Solul, carele trimisese Vœsiliŭ Vodœ la Hmil Hœtmannul, precum s'aŭ pomennit, Hadœmul postélnicul, orĭ cœ l'aŭ înpiedecat Stefann pîrcœlabul de Soroca pre ac̄elle vremĭ, orĭ de blœstœmatœ hire de hadœm s'aŭ întors înapoĭ, şi aflînd pre Vœsiliŭ Vodœ în casa Hotinuluĭ, aŭ pîrit la Vœsiliŭ Vodœ pre Stefann pîrcœlabul de Soroca de vicleann. Decĭ aŭ cœutat a trimétere pre alt̄ĭ dela Hotin ear, la Hmil Hœtmannul, pre G̃ĭorg̃ĭŭ comisul şi pre Stefœnit̄ĭœ pœhárnicul nepotul sœŭ şi pre Nicolaĭŭ Buhuşiŭ jitnic̄erĭul, şi lor le-aŭ dat poruncœ pe'ntru Stefann

pîrcœlabul de Soroca sœ-l prindĭœ sĭ sœ-l trimitĭœ legat dela Soroca la Hotin; sĭ aşĭá aŭ fœcut. Eĭ sîngurĭ aŭ trecut la Hmil Hœtmannul; ear, pre Stefann pîrcœlabul de Soroca, l'aŭ dat în sama unora de'n Hœncesĕcĭ, carii se ţineá pre lîngœ Stefœnnitĭœ pœhárnicul, sœ-l ducœ la Vœsiliŭ Vodœ. Ĕi pe'ntru lœcomíea sa, aducœtorii, sœ fiœ a lor, ĕe luase, sĭ ĕe maĭ erá pre lîngœ dînsul, l'aŭ omorît pre calle.

Om de mirat la întregimea luĭ de sváturĭ sĭ de înţĭelepcĭune, cît pre acelle vremĭ abĭá de erá pœmînteann de potriva luĭ, cu carele sĭ Vœsiliŭ Vodœ sîngur osœbĭ de boerĭ fœceá sváturĭ sĭ multe ĕeasurĭ voroavœ, aşĭá erá de întreg la fire. Ear la statul trupuluĭ sœŭ erá gîrbov, gĭebos sĭ la cap cucuĭat, cît puteaĭ sœ dĭcĭ cœ este adevœrat Isop la cap.

Deacœ aŭ sositŭ Vœsiliŭ Vodœ la Hotin, s'aŭ aşĭedĭat cu tábœra aproape de ĕetate deasupra.

Earœ Stefann Ĝiorgĭŭ logofœtul cu Cémeni Iánœsĭŭ sĭ cu Dicul spœtarĭul luĭ Mœteĭŭ Vodœ, cuprindĭînd scáunul ţĭœrii, la Iaşĭ, îndatœ aŭ alergat multĭ de toate pœrţile dela ţĭarœ la Iaşĭ, si glotindu-se aŭ mers la Cémeni Iánœsĭŭ, strigînd: *„Sœne fiœ domn Stefann Ĝiorgĭŭ logofœtul“*. Le-aŭ rœspuns Cémeni Iánœsĭŭ: *„Pre voe sœ vœ fiœ, precum poftiţi?“* Spun pe'ntru Dicul spœtarĭul Muntennesc, cœ se ispitĭá sĭ cu aceá nœdejde ca sœ fiœ ell domn.

Deĕĭ dupœ obiĕeĭŭ aŭ mers Stefann Ĝiorgĭŭ logofœtul în bisérica sîntuluĭ Nicolaĭŭ cu cîtœ-va gloatœ, sĭ ĭ-aŭ ĕetit molitva de domníe Ĝedeon vlœdica de Hušĭ, fiind Vœrlaam mitropolitul eşit la munte. Sĭ aşĭá stœtut-aŭ *Domn, Ĝiorgĭŭ Stefann* Vodœ.

XIII.

Logofœtul, Nicolaĭŭ Costin († 1712).

(Fiiul luĭ Miron Costin logofœtul. Sĭ-a fœcut cursul învœţĭœturelor la universetatea de'n Crœcóviea. Dupœ mîntuicĭunea stúdielor a purtat maĭ multe deregœtorii înalte în pátrie-sĭ, pînœ la cápœtul vieţĭeĭ, carele s'a tîmplat în Sieptemvre 1712. Scriptele luĭ sînt:

1. Întĭiul descœllecat all Moldávieĭ;
2. Istóriea Domnilor Moldávieĭ dela 1662—1711; sĭ ádecœ; dela 1662—1708 dupe scriptele luĭ Vœsiliŭ Dœmiann, logofœt all 3-le, sĭ alle luĭ Tudosiŭ Dubœŭ logofœt mare; ear' dela 1708—1711, de la sine. Sînt tipœrite în tomul I. sĭ all II.; all cronicarilor Moldavĭ publicatĭ de *M. Cogœlnicĕeannul)*.

§. 79.

Preţĭul sĭ însemnœtatea istórieĭ.

(Precuvîntare la istórie-sĭ.)

Nime maĭ bine sĭ maĭ pre scurt toatœ desfœtarea istórieĭ n'aŭ cuprins, ĭubite ĕetitorĭule, decît acella domnul voroaveĭ Rîmlenesĕcĭ, Ĕicerune, carele o-aŭ numit ocîrmuitoarĭa vieţĭeĭ; cœ cu aceá voroavœ a luĭ toatœ roada a tuturor bunœtœţilor sĭ a învœţĭœturilor cuprindĭîndu-o, aŭ desĕeptat vieaţĭa oamenilor cœtrœ ĝiudecœţile istórieĭ a le ticsí. Întru aceastœ pœrere fost' aŭ sí Tucídide, carele istóriea o numesĕe a fi ĕell maĭ ales sĭ maĭ mare all vieţĭeĭ omenesĕcĭ vistierĭŭ, mœturisind, dĭĕe, cumcœ neĕĭ ŭœ dinioarœ sœ nu fiœ istóriea osœbitœ de'n mînule stœpînitorilor sĭ a svétnicilor ţĭœrilor, ca ŭœ înfrînare ĕellor desfrînaţĭ, aĝĭutorîndu-se cu ĕetirea eĭ sœ poatœ işprœví trebuinţĭele, sĭ a se ferí de tîmplœrile primejdioase, ĕînd se prevœd priĕinĭ ca acellea. Cœ neĕĭ ŭœ înţĭelepĕĭune omeneascœ altœ nu-ĭ, decît luarea aminte priméjdiilor sĭ lúcrurilor viitoarĭe de'ntru ĕelle trecute, ca de'ntr'un isvor scoasœ sĕiinţĭa; care sîngurœ istóriea maĭ mult, decît alte sĕiinţĭe, se socotesĕe a fi. Cœ istóriea, precum pre toate sĕiinţĭele cu nemurire înpodobesĕe cu înţĭelepĕĭunea sa; aşĭá pre ĕeĭ tíneríĭ întru ocîrmuire îĭ înţĭeleptĭesĕe, direpţ cu ĕeĭ bœtrînĭ îĭ potrivesĕe; earœ pre ĕeĭ bœtrînĭ întru ispita tîmplœrilor sĭ vremilor de priméjdiĭ cu dovadœ întœresĕe-ĭ, sĭ pre ĕeĭ neînţĭeleptĭ cu cunosĕinţĭa vremilor ĕellor primejdioase trecute la ĕelle ĕe-s de faţĭœ maĭ trejĭ îĭ faĕe. Cœ noroĕit se socotesĕe acella, pre carele îl fac priméjdiile streine treadĭŭ. Vede-se dar' ispita istórieĭ aşĭá întru scoale de svat, cum întru lúcrurile sĭ isprœ-

vile rœsboaĭelor, cœ poate maĭ mult adeverit lucru este, decît ŭœ mie de întrebœrĭ sofiĉeşĉĭ.

Istóriea întĭĭŭ învaţĭœ pre svétnicul cum sœ svœtueascœ binele de obşĉe cu urmarea acellor de maĭ nœinte trecute ģĭudecœţĭ, obiĉĭéĭurile priméjdiilor şi învœţĭœturele, care aduc mare folos cœtrœ pœrerile salle şi orĭ ĉe greutœţĭ întru alle ģĭudeţielor şi alégere svatuluĭ a deslegá poate. Aşíjderea pre ocîrmuitorii oştilor în rœsboaĭe tarĭ şi noroĉiţĭ îĭ faĉe cu pildele şi ispitele tîmplœrilor şi vremilor trecute, aģĭutorindu-ĭ de vremea ĉea ca ŭœ tablœ dĭugrœvitœ a ĉellor prea putérmĉĭ împœraţĭ, a ĉellor prea vitejĭ Hœtmannĭ şi a multelor nœroade isvorul şi lúcrurile isprœvite, mutœrile, stœpînníle rœsipite cu tœríea şi vieleşĭugul vrœjmaşilor, oştile meşĉeşĭuguite, mijloaĉele meşĉeşiúgurilor, vieleşiúgurile, aflœrile, înşiellœĉĭunile vrœjmaşilor, dobînda orašĭelor şi a ĉetœtilor, istóriea dœ socotealœ. Aşíjderea nœdœjduí, a nu se teme şi pre norocul (carele nicœĭurĭ multœ şiedere la un loc nu are), cum se mutœ biruitorĭul, cum se veseleşĉe de isbîndœ, gonind pre ĉeĭ biruiţĭ, pre urmœ ĉeĭa ĉe fug, cum se fac biruitorĭ asupra ĉellor biruitorĭ maĭ întĭĭŭ, cum bucuríea de sîrg se întoarĉe în scîrbœ, şi scîrba în bucuríe; toate acestea de'ntru ĉeteala istórieĭ se cunosc. Marc Lucul neşĉĭind neĉĭ un meşĉeşĭug all rœsboaĭelor fœrœ numaĭ de'ntru sîngura ĉetealœ nepœrœsitœ a istóriilor, aşĭá de mare Hœtmann all Romanmilor aŭ eşit, cît acelluĭ prea putérnic Mitridat all Ásieĭ si all mœriĭ albe, şi a luĭ Tigrane tĭœrilor armeneşcĭ înpœraţĭ oştile cu sábie şi cu foame de tot le-aŭ stins, şi pre sîngur Mitridat stœpînind neamurĭ 22, a cœror sí limbele sĉĭá, le-aŭ isgonit dela mare şi de'n Ásiea şi de'n tĭœrile armenmilor, supuindu-le locul sub stœpînirea Rîmuluĭ.

Úĭte-se toţĭ ostaşĭ cu cœpeténniile lor la istórii, şi sœ-şĭ aducœ aminte de aceĭ vestiţĭ oare cînd Hœtmannĭ şi oştennĭ sœ se deşĉepte; cu oare care nevoinţĭœ a láudelor ĉellor trecuţĭ, şi cu veste a numeluĭ nemuritorĭŭ, cœ istóriea deşĉeaptœ sí pre ĉeĭ lénneşĭ şi neşĉĭuţĭ spre marĭ lúcrurĭ şi pre ĉeĭ rœĭ şi fœcœtorĭ de rœŭ cu ĉertœrĭ şi cu grijĭ a numeluĭ ĉelluĭ rœŭ îĭ opreşĉe istóriea de rœutœţĭ, earœ ĉellor bunĭ píntennĭ le dœ istóriea:

şĭ'neœ pildele acellor veĉĭ şi dedemult ĉetitĭ maĭ de folos sînt spre a-ĭ deşĉeptá, a-ĭ aplecá, şi a le aprinde ínimile, decît právilele luĭ Solon şi alle luĭ Licurg, cœ toţĭ ne tráģem dupœ nevoinţĭa láudeĭ şi a numeluĭ ĉelluĭ bun şi véĉĭnic, şi fiœ-care maĭ bun dupœ láudœ se povœţĭueşĉe, precum sí acell Alesandru Mœĉedoneannul, cînd s'aŭ tœbœrît la Siget la mormîntul luĭ Ahil, suspinînd de'n pĭept sœ fiœ strigat Alesandru ḑicînd: *„O! nœroĉite tînœrule! carele a vîrtuḑilor talle Cráĭnic şi mártur aĭ aflat pre Omer. De nu ar hi fost Omer, mormîntul acella, care cu trupul şí faptele şi numele nunumaĭ a luĭ Ahil, ĉi a tuturor Grecilor şi a vitejilor Elinĭ, de tot le-ar hi îngropat şi astupat cu ţĭœrnœ. a cérora bunœtœţĭ, vîrtuḑĭ, cu scrisorile luĭ Omer şi alle áltora sînt apœrate de uĭtare; precum ḑiĉe oare care* Lacon: *„O! síntœ şi mare a proroĉilor ostennealœ, toate cu sorţĭ le apuĉĭ şi dœruešĉĭ oamenilor muritorĭ vœcuire“*. De ar stinģe ĉine-va numaĭ istóriea lúcrurilor fœcute şi faptele ĉelle arœtate de toţĭ ĉeĭ muritorĭ oamenĭ, abĭá de s'ar cunoaşĉe vieaţĭa oamenilor de'n dobitoaĉe, cœ, de nu ar fi istóriea, mare greşĭealœ şi întunérec a tuturor lúcrurilor ar fi în lume şi în veacul acésta, şi vieaţĭa oamenilor putin s'ar despœrţĭ de dobitocul ĉell mut; cu care şí nemurirea súfletelor s'ar stinģe, de nu am avé în cúģet lúcrurile trecute şi ĉelle viitoarĭe cu socotealœ întreagœ, şi de ĉeĭ maĭ bœtrînĭ cu pildele trecute de nu ĭ-am socotí, aşĭá mare şi nespusœ greşĭealœ near cœutá a avé. Aşĭá de ḑidirea lumiĭ şi a omuluĭ ĉelluĭ de'ntĭĭŭ, a ştrœmoşĭuluĭ nostru Adam, şi de Dumneḑĭœŭ, şi de porunĉile luĭ, şi de'nvœţĭœtura mîntuireĭ noastre, neĉĭ ŭœ şĉĭintĭœ nu am avé, de nu ne-ar fi descoperit şi arœtat noŭœ Moĭsi de'n duhul sînt. Istóriea, sînta bíblie şi pe urmœ Esdra şi alţĭ proroĉĭ, de nu are fi lœsat veĉilor urmœtorĭ, şi maĭ pre urmœ de aĉeea minunatœ de curata întrupare a domnuluĭ şi Dumneḑĭœuluĭ nostru Isus Crest şi de pátima şi lœudata înviere de'n morţĭ, şi alte prea mœrite lúcrurĭ mîntuitoarĭe, ĉine de'ntre noĭ ar avé şĉĭintĭœ de nu ne-ar fi scris istóriea de acestea ĉeĭ patru Evanģelištĭ? Ĉine ar şĉi faptele troadennilor şi alle Grecilor, de nu ar fi scris Omer cu stíhurĭ nemuritoarĭe? Ĉine îndrœs-

nirea luĭ Ieracliŭ, cine vitejíea mareluĭ Alesandru întru stœpînirea lumiĭ ar tiné minte? Cine ar scì astœ-dĭ alle Hœtmannilor Romannilor vestite rœsboaĭe si de ocîrmuirea lor cea de obsce si a altor împœratĭ, si de cœderile împœrœtíilor, si de strœmutarea vremilor? Adevœrat toate aceste odoarœ si sciitiele s'ar fi stins la acestĭ vecĭ de pre urmœ, de nu are fi istóriea. Si ar fi cutedĭat acell Tarcviniŭ, craĭul all cincile all Romannilor dieće milioane de gálbennĭ de áur, nu treĭ sute a da pre cœrtile *Sibileĭ Cumea*, care cœrtĭ le-aŭ aruncat Sibila Cumea în foc de aŭ ars, vœdîînd, cœ pe'ntru mare ostenneala eĭ aŭ luat platœ dela Tarcviniŭ cu pretĭŭ numaĭ 300 uncĭĭ. De ar fi scìut Tarcviniŭ ce taĭne se încideá în taĭna aceea a Sibileĭ Cumeiĭ, care maĭ pre urmœ într'alte cœrtĭ cunoscîndu-se le-aŭ plœtit cu mare jalea sa si a toateĭ repúbliccĭ a Romannilor, si pre noĭ cu neîndœmînœ ne-aŭ fœcut, cœcĭ fiĭul luĭ Dumnedĭæŭ erá sœ se întrupedĭe si scrieá de cœderile si scimbœrile stœpîníeĭ ceĭ deobsce a Romannilor, Sibila aceea de'n duhul sînt, prea deamœnuntul si pre orîndualœ aŭ fost scris. Care carte pre urmœ cu mare cinste erá tinutœ în visteríile Rîmuluĭ. Cu adevœrat nunumaĭ cu mare pilde si de cinste, ci deosœbit de'nsuflarea duhuluĭ sînt erá povœtĭuitĭ aĭ veaculuĭ celluĭ vecĭŭ. Oamenii ceĭ învœtĭatĭ, si maĭ pre urmœ femeile si multe fecĭoare lúcrurile si faptele strœmosilor sœĭ asĭá la rœsboaĭe arœtate, cum la pace, aŭ scris cu mare socotealœ si tocmealœ.

Acèasta dar' sîngurœ nemurirea de láudœ a luĭ Ieracliŭ, a luĭ Ahil, a luĭ Cir, a luĭ Filip, a luĭ Alesandru, a luĭ Temístocle, a luĭ Leonida, a luĭ Alcibiade, a luĭ Epaminonda, a Scipiunilor, a luĭ Annibal, a luĭ Mariŭ, a luĭ Sileĭŭ, a luĭ Pompeĭŭ cell mare, a luĭ Juliŭ Cesar, (scrise cu mare cœrtĭ faptele rœsboaĭelor, de unde sĭ astœ-dĭ, nu asĭá de'ntru biruintĭele adese alle lor, cum de'ntru scrisorĭ le cunoáscem) aŭ atitĭat la marĭ si cinstite lúcrurĭ sĭ pre altiĭ multĭ pre urma acellora nenumœratĭ, si îndrœsneĭĭ bœrbatĭ, cariĭ s'aŭ înpins la marĭ hœrnicĭíi si láude, a cœrora pomennire necĭ ŭœ dinioarœ vecitura vremilor nu o va stinge de'n cœrtile vietĭeĭ. Cœ aceĭ bœtrînĭ si vecĭ oamenĭ în vredniccíile salle de s'ar fi îndoit, cu nepomennirea

lor în vecĭĭ cestĭ viitorĭ nu sĭ-ar fi lœsat vieatĭa sa întru atîtea priméjdiĭ, si grije, si cu cúmpœnna vietĭeĭ lor; ci erá încredintĭatĭ si întœritĭ, cœ dupœ ostenneala si arœtarea faptelor vrédniče de láudœ si bine mennite alle salle vor luá roadœ de'ntru scrisoarea a oamenĭ învœtĭatĭ si cu pomennire de dînsiĭ la vecĭĭ viitorĭ, precum nu s'aŭ însĭellat în socotelele lor. Se pomennesce în istóriile ungurescĭ, cu mare láudœ Mœtiasĭŭ Huniad, craĭul unguresc sœ fiœ avut acest obiceĭŭ la ospetĭele salle, dupœce pœrœsĭá de oştit, avînd oamenĭ învœtĭatĭ, le ascultá voroavele; si maĭ mult pre ceĭ ce erá prea scìutĭ întru istoriĭ, fœceá voroave cu aceĭa, de lúcrurile împœratilor si altor oamenĭ alesĭ si vrédnicĭ; seaŭ porunccĭá cîntœretilor de cîntá în canoane faptele a oamenĭ bine numitĭ si îndrœsnetĭ la rœsboaĭele cu Turcĭĭ în stíhurĭ scrise pre limb'a lor de mosíe. Care obiceĭŭ sĭ în Itáliea sĭ la Turcĭ sĭ în tĭara sîrbeascœ sĭ în alte tĭœrĭ, sĭ aicĭa la noĭ în tĭarœ vedem sĭ pînœ astœ-dĭ la mesele domnilor, cœntînd lœutariĭ cîntecele domnilor trecutĭ cu nume bun si cu láuda cellor bunĭ; earœ cu ocarœ cellor rœĭ si cumplitĭ. Acèasta sĭ Ahil aveá obiceĭŭ sĭedîînd sub cort fœrœ altœ dĭebavœ cîntá în cobudĭŭ faptele oamenilor vitejĭ.

De vreme darœ cœ am arœtat láuda si rodul istórieĭ, socotit'am, iubite cetitorĭule, cœ sĭ aicĭa în tĭara noastrœ maĭ mult folos va face istóriea tĭœrĭĭ noastre, arœtînd descœlecarea tĭœrĭĭ noastre, de cine-i descœlecatœ, si pe cé vreme aŭ venit Trœĭann împœratul Romeĭ întru acèste pœrtĭ de loc, si de'n cé pricinœ si cum o-aŭ asĭedĭat'o. Asíjderea vom sœ arœtœm maĭ nœinte de venirea luĭ Trœĭann împœratul, cé neam aŭ locuit pre acèste lócurĭ si cé nume aŭ avut, si de unde aŭ nimerit pre acèste lócurĭ, cu care vom arœtá sœminţíile sĭ altor popoarœ, începînd de dupœ potop, si vom arœtá sĭ cé steam aŭ avut tĭara încœ de maĭ întîiŭ de venirea luĭ Trœĭann, mœcarcœ maĭ pre scurt decum ar fi dœtoríea sœ scriem; cœ nu putinœ ostennealœ este a luá de cîte-va sute de annĭ trecutĭ preste mie. În care annĭ nime n'aŭ amelitĭat cu scrisoarea, fœrœ ŭœ samœ de basne a unuĭ Misail cœlúgœrul, si a unuĭ Simion, de pre cariĭ s'aŭ fost lunecat sĭ rœpœusatul Grigoriŭ Urecie Vórnicul. Earœ maĭ

pre urmœ tatœl nostru Miron Costin logofœtul, cu multœ ostennealœ, şi în oare cîţi anni aŭ înc̄eput a scrie descœlecarea ţ̄ĭœriĭ de Trœĭann, earœ maĭ prescurt de cum veĭ aflá ac̄eastœ istórie a noastrœ; cœc̄ĭ vremea nu l'aŭ lœsat a o scrie maĭ pre larg. Însœ dela dînsul avem înc̄epœturœ, şi luĭ ĭ-aŭ fost milœ a arœtá ocœrile şi basnele luĭ Misail cœlúgœr, şi alle luĭ Simion; şi dupœ c̄e vom arœtá descœlecarea ţ̄ĭœriĭ noastre, cum s'aŭ pomennit maĭ sus, arœtá-vom pre urmœ, cîtœ vreme aŭ trœit pre aic̄ĭ descœlecarea luĭ Trœĭann, şi pre urmœ c̄ine o-aŭ pustiit, şi pre c̄é vreme; şi de aŭ maĭ trœit pre ac̄este lócurĭ vre un neam, dupœ c̄e s'aŭ pustiit. Pre urmœ vom scrie şí descœlecarea ţ̄ĭœreĭ cu Dragoşĭŭ Vodœ, pe c̄é vreme s'aŭ ţ̄ímplat, înc̄eţ̄índ şí istóriea scrisœ de Urec̄ie Vórnicul pînœ la domnía luĭ Aron Vodœ; însœ maĭ pre larg vom scrie, pomennind şí alte stœpînĭĭ meg̈ĭĭaşĭe, şi c̄é s'aŭ lucrat în pœrţ̄ile meg̈ĭĭaşilor noştri; şi dela Aron Vodœ de unde aŭ înc̄eput a scrie Miron logofœtul pînœ unde ne va lung̈í Dumneḏĭœŭ vremea şi vieaţ̄ĭa.

Earœ a pomennĭ de nişc̄e istoriĭ pre urmœ şcrise de ŭœ samœ de boerĭ de ţ̄ĭarœ, nu socotesc altœ, fœrœ cît ocarœ li se fac̄e la vec̄ĭ viitorĭ de ĭ-a şí pomennĭ, cœ şí la istoriĭ a le scrie deplin şi pre larg trébuĭe sí înv̄eţ̄ĭœtura, şi şc̄ĭinţ̄ĭa altor ţ̄ĭœrĭ, care ac̄eĭa nu o aŭ avut.

Aşĭá c̄e am putut, nu cu puţ̄ínœ ostennealœ, c̄i cîţ̄ĭ-va annĭ am înpreunat toate şi de'n toate una ac̄eastœ istórie. Nec̄ĭ sœ socoteascœ oare c̄ine, cœ este puţ̄ín lucru a scrie şi a lœsá în vec̄ĭ scrisoarea cu faptele a stœpînĭĭlor; şi de veĭ c̄etí letopíseţ̄ĭele altora, şi uĭţ̄índu-te şí la ac̄esta unul şi întru unul toate veĭ cunoaşc̄e pre larg ostenneala noastrœ, şi ca pre'ntr'ŭœ oglindœ veĭ privĭ şí la a meg̈ĭĭaşilor lúcrurĭ.

Primeşc̄e dar, ĭubite c̄etitorĭule, ac̄easta a noastrœ ostennealœ, care o încin cu bunœ priinţ̄ĭœ şi voe plecatœ; pre lîngœ care rog pre Dumneḏĭœŭ sœ-ţ̄ĭ dœrueascœ cúg̈et bun, sœ c̄eteşc̄ĭ cu ínimœ bunœ, şi cu îndemnare privind ca pre'n oglindœ vieaţ̄ĭa Domnilor trecuţ̄ĭ, şi a noastrœ trudœ neuĭţ̄índ'o púrurea.

§. 80.

Domníea luĭ Dumitru Cantemir (1710—1711).

Domníea luĭ Dumitraşcul Vodœ într'ac̄esta-şĭ cip aŭ tost: Fiind ell om isteţ̄ĭŭ, şc̄ĭind şí carte turc̄eascœ bine, se vestise acmú în tot ţ̄ĭœrigradul numele luĭ, de-l c̄iemá Agĭĭ la ospeţ̄ĭele lor celle turc̄eşc̄ĭ, pe'ntru prieteşĭug, c̄e aveá cu dînsiĭ. Altiĭ ḏic̄ şc̄ĭínd bine în tombur, îl c̄iemá Agĭĭ la ospeţ̄ĭe pe'ntru ḏicœturĭ. Şi ales aŭ fost legat mare prieteşĭug cu un Daul Ismail Aga, care fiind Capicihae Hannuluĭ la Poartœ, dec̄ĭ c̄iemîndu-se Hannul Devlet-Gereĭ, precum s'aŭ pomennit şí maĭ sus, pre'n Cuc̄ĭuc imbrihorul Împœrœtesc la Poartœ; şi acmú Hannul avînd a ocí pre Nicolaĭŭ (Maurocordat) Vodœ, aflat'aŭ vreme ac̄ell Daul Ismail Aga, pre'n mijlocul Hannuluĭ fiindu-ĭ Capicihae, de aŭ scos domníea ţ̄ĭereĭ luĭ Dumitraşcul Vodœ, şc̄ĭind Turc̄ĭĭ şí credinţ̄ĭa tœţ̄ĭne-sœŭ, luĭ Cantemir Vodœ bœtrînul, şi fiind acmú şí pac̄ea stricatœ între împœrœţ̄ĭea Turculuĭ cu Moscalĭĭ. Dec̄ĭ dupœ c̄e aŭ luat Dumitraşcul Vodœ domníea, nemicœ ḏĭœbavœ n'aŭ fœcut, c̄e de şîrg aŭ purc̄es de'n ţ̄ĭœrigrad spre Moldova încaĭ de mend̈il împreunœ cu Scimni Aga, fœrœ túĭurĭ, fœrœ sîng̈eac, fœrœ tubulhannaŭa împœrœteascœ, şi pre urmœ tîrḏĭŭ i s'aŭ trimis dela împœrœţ̄ĭe túĭurile. Şi aŭ sosit Dumitraşcul Vodœ la Iaşĭ în scáun în luna luĭ Ḏĭec̄emvre 10 ḏille. Însœ dacœ s'aŭ apropiat de Oraşĭŭ, ĭ-aŭ eşit boĭerĭĭ ţ̄ĭœrĭĭ, şí cu slug̈itorĭ, şí cu tubulhannaŭa ţ̄ĭereĭ de ĭ-aŭ fœcut alaĭŭ dupœ obic̄eĭŭ, c̄e în loc de oare care semn venĭa înaintea luĭ un Turc cu ŭœ gigœ lungœ de lemn ţ̄iind amînœ; şi aşĭá întrînd în oraşĭŭ aŭ mers la bisérica luĭ sfîntul Nicolaĭŭ, unde ĭ-aŭ c̄etit molitva de domníe G̈edeon Mitropolitul ţ̄ĭœrĭĭ şi de acolo mergînd la curţ̄ile domneşc̄ĭ s'aŭ c̄etit fermannul împœrœtesc, şi dupœ obic̄eĭŭ ĭ-aŭ sœrutat boĭerĭĭ mîna şi poala, ca unuĭ domn tînœr în divannul c̄ell mare.

Dupœ ac̄este toate şí Dumitraşcul Vodœ aŭ fœcut voroavœ sîngur la totĭ de obşc̄e, cœ erá înv̄eţ̄ĭat la ac̄estea, ḏicînd sœ fiœ uniĭ cœtrœ alţ̄ĭĭ întru drágoste, poftind pre c̄eĭ bœtrînĭ, ca pre nişc̄e pœrinţ̄ĭ, pre c̄eĭ de vîrsta sa, ca pre nişc̄e fraţ̄ĭ, pre

ceĭ maĭ tíneriĭ ca pre nisce fiĭ, aretînd cé ar fi folosul unirii boĭeresceĭ; si dupœ aceea aŭ îmbrœcat pe Cœimœcamĭ cu cœftanne, multĭœmindu-le de slujbœ. Peste treĭ dille aŭ boĭerit sĭ pe boĭeriĭ ceĭ mariĭ; earœ Dĭecemvre în 23 dille aŭ sosit la Iasĭ sĭ doamna luĭ Dumitrascul Vodœ anume Cœsandra.

Aice în Iasĭ acmú venise vr'ŭœ 3000 si maĭ bine de Lesĭ a luĭ Halitĭcie, erá mestecatĭ sĭ Lipcannĭ sĭ Tœtariĭ sĭ Cœdĭacĭ; asupra cœrora erá maĭ mare Grudinsci Stároste Rav cĭ. Iernátecul lor erá de'n tĭarœ orînduit, care aŭ luat boĭeriĭ cu poronca luĭ Dumitrascul Vodœ pungĭ de bannĭ dela negutĭœtoriĭ Turcĭ de le-aŭ dat lesilor pe'ntru ĭernátec; ce ĭernînd Lesiĭ în Iasĭ, multe rœutœtĭ aŭ fœcut oamenilor, ce bœtœĭ si morti la betĭea lor cum li-ĭ obicéĭul lesilor, carele nu le putem lungĭ cu scrisoarea.

Earœ cînd aŭ fost în luna luĭ Feurariŭ dĭ întîĭœ, de'n poroncœ ce aŭ avut, aŭ purces totĭ Lesiĭ din Iasĭ la gasde, si ca sœ se împreune cu Tœtariĭ la Nistru la ținutul Soroceĭ, si cu Stœpînul lor cu Halisci; ce atîta aŭ fost de ger vr'ŭœ 4 dille, cît pînœ la Soroca multĭ Lesĭ si cœdĭacĭ aŭ îngĭœtĭat; earœ pe unde le-aŭ fost callea din Prut pînœ în Soroca cîte sate aŭ fost, tot aŭ mîncat, de aŭ rœmas pájiscе.

Tœtariĭ încœ le-aŭ fost poronca sœ meargœ pe de ceea parte de Nistru; ce ei, ca nisce pœgînĭ crudĭ, n'aŭ bœgat samœ si aŭ trecut peste oamenĭ pe'n ținutul Lœpusneĭ, si a Orheĭului, si a Soroceĭ, care sœ nu lungesc cu vorba (voroava), cœcĭ numaĭ cœ n'aŭ robit, earœ alte ce aŭ gœsit, tot aŭ mîncat si aŭ prœdat pre oamenĭ pînœ la Soroca, de n'aŭ rœmas cu nemicœ. Prinsese oameniĭ de veste pe'ntru ostirea Tœtarilor, si s'aŭ cercat sĭ la domnie ca sœ se dee în laturĭ de'n callea lor, ce Dumitrascul Vodœ, avînd fermann dela Hannul si dela Vedirul si dela Sarascerul, cum sœ nu treacœ Tœtariĭ pe'n tĭarœ, si într'aceea nedejde aŭ poroncit acellor locuitorĭ sœ sĭadĭœ pre loc, cœ carele se va cletĭ de pedeapsœ va fi, si nu s'aŭ cletit, si la mare stricœcĭune aŭ rœmas aceĭ bĭetĭ oamenĭ.

Si asĭá împreunîndu-se ostile, dela Soroca, aŭ tras Halitĭcĭ cu Sultannul la Nemirova la mosĭea luĭ; ce bĭetiĭ Crestinĭ, locu-

itoriĭ de pe'n sate de pe acolo, vœdĭînd atîta spudime cœdĭînd asupra lor, s'aŭ încinat de aŭ ernat Tœtariĭ si Lesiĭ peste dînsiĭ, pînœ în primœvarœ; cœcĭ ostile Moscicesecĭ aŭ fost depœrtate în tĭara lesĭascœ ŭœ samœ la Litva, alta la Riga cu Sĭeremet la ernátec asĭedĭate, earœ Tĭarul Petru la Sînt-Petersburg; cœcĭ cîtĭ Moscalĭ ostennĭ aŭ fost de'n Nistru pînœ în Nipru, si cœdĭacĭ de ceĭ neviclennĭ, deacœ aŭ întĭeles de venirea Tœtarilor, aŭ pœdit de s'aŭ dat totĭ spre Ciov.

Asíjderea tot atuncea, sĭ dela Crîm s'aŭ sculat Devlet Gereĭ Hann cu multime de Tœtarĭ si cu cœdĭacĭi dĭaporojennĭ, carii s'aŭ fost rocosit, si de frica Moscalilor fugise la partea Tœtarilor spre Perecov, pre carii încœtœrîndu-ĭ Hannul, ĭ-aŭ luat cu sine fiind apele îngĭetĭate, mers'aŭ Hannul cu toatœ greimea pe dincolo de Nipru pînœ aŭ întrat în tĭara Mosculuĭ, unde se cĭamœ la Slobodiĭ, la tîrg, la Harcova, care nicĭ acolo nu se tîmplase din ostile Moscicesecĭ fiind depœrtate cum s'aŭ dis maĭ sus; ce ŭœ samœ de tîrgurĭ maĭ slabe, vœdĭînd nevoea s'aŭ încinat, si earœ-sĭ aŭ ernat sĭ acolo Tœtariĭ peste dînsiĭ, si multœ rœutate si robíe aŭ fœcut.

Întĭelegînd Moscaliĭ de aceasta, cœcĭ ei aŭ scĭut cœ aŭ pace, s'aŭ bulucit un Voevod cu ostĭ, împreunœ cu Hœtmannul Cœdĭœcesc anume Scoropadsci, pre care l'aŭ pus Moscaliĭ Hœtmann în locul Madĭepeĭ, si asĭá aŭ mers acolo de aŭ dat rœsboiŭ Tœtarilor vitejesce; care vœdĭînd Tœtariĭ focul Moscalilor, aŭ dat dos, si cît aŭ putut aŭ robit pre Crestinĭ, si s'aŭ învîrtejit earœ la tĭara lor, la Crîm, cu multime de robĭ.

Earœ Galga Sultann si cu Halitĭci tot pre aceá vreme, sculatu-s'aŭ dela Nemirova, si de prin toate tîrgurile si satele celle încinatœ, strîngînd oaste, si mojicĭi cu sape si cu hîrletĭe, si cu alte mœiestrií, si aŭ mers de aŭ ocolit cetatea Bĭala-Tircov; unde numaĭ acolo se încisese putineĭ Moscalĭ de oaste, si cu orœsĭenniĭ de loc, si mare nevalœ le-aŭ dat cîte-va dille; fœcut'aŭ sĭ meteredie, ce n-aŭ putut isprœví nemica. Deci desfœtîndu-se Tœtariĭ tot pe acoló pen pregĭur, spun cœ nu fost 30.000 de Tœtarĭ si cu oastea luĭ Halisci, si aŭ venit Galicin Voevodul cu 8000 de Moscalĭ, si cu nisce steagurĭ de Moldo-

vennĭ de cēeĭ slugĭtĭ în leafœ, care eĭ s'aŭ lovit întîiŭ cu strœjile tœtœrœsēcĭ; între carii aŭ fost cap Grigorașiŭ Ivanenco Polcóvnicul, și frate-sœŭ Ioniție Rocmistrul, carele l-aŭ fost robit Craĭul Sueduluĭ fœrœ veste dela Iuhurluc, și apoĭ fusese scœpat. Cе Tœtariĭ cum li-ĭ firea cea vicleannœ, aŭ stœtut întîiŭ a dare rœsboiŭ, earœ apoĭ aŭ dat dos a fugire. Moldovennii aŭ dat într'înșii a-ĭ gonire tœiîndu-ĭ, pînœ aŭ dat asupra tuĭuluĭ, și atuncea ĭ-aŭ împresurát Tœtœrimea, și multĭ aŭ cœdĭut sub sábie, și robĭ pre mîna Tœtarilor. Atuncе aŭ perit șĭ Ioniție fratele luĭ Grigorașiŭ Polcóvnicul, fiind viteadĭŭ bun, numaĭ avînd smintealœ de i-s'aŭ poticnit callul și aŭ cœdĭut jos, și așiá fiind împresurat de pœgînĭ, aŭ perit de súlițœ. Earœ altiĭ putinĭ aŭ scœpat; cе sosind șĭ Galicin Voevodul cu Moscaliĭ, aŭ dat rœsboiŭ fațœ Tœtarilor, cе Tœtariĭ neputînd suferí focul Moscalilor, aŭ dat dos înapoĭ; niče Moscaliĭ fiind oaste grea nu ĭ-aŭ gonit. Și așiá Tœtariĭ împlîndu-se de robĭ și alte jácurĭ, prœdînd și robind s'aŭ învîrtejit earœ înapoĭ pe la Tiginea la Bugĭac, plinĭ de robĭ. Acest bine aŭ fœcut Halițici Crestinilor.

Lucrîndu-se acestea într'acelle pœrtĭ, eatœ acmú venise dela împœrœție poroncœ la Domnul Muntennesc Bœsœrab Vodœ și la Dumitrașcul Vodœ, ca sœ facœ pod mereŭ peste Dúnœre la Oblucițiœ; deci Dumitrașcul Vodœ orînduise pre Ioan Buhușiŭ biv vel Logofœt, fiind madil sœ meargœ la Putna pe'ntru sîrgueala lemnuluĭ; și ell fiind om bœtrîn și cam bólnav, si neavînd niče caĭ în grabœ sœ purceadœ, s'aŭ mîniat Dumitrașcul Vodœ de aŭ pus copiiĭ de casœ de l'aŭ scos dîn tîrg numaĭ pe un call cœllarœ, fœrœ slugĭ fœrœ nimicœ, (ocárnicœ faptœ, pe'ntru pričinœ micœ, aŭ ocerît pe boĭeriŭ mare). Earœ pre urmœ nu se scie de'n cе pričinœ aŭ venit poroncœ dela Poartœ ca sœ poarte de grigе Dumitrașcul Vodœ pe'ntru Craĭul Racotĭ sœ nu treacœ pin țiarœ la oștile moscicesci; datu-s'aŭ tare poroncœ la strœjĭ pe márgine, cе ell cînd aŭ fost la cea de apoĭ, aŭ esit pe de altœ parte pintre muntiĭ țiœriĭ ungurescĭ, și s'aŭ dus la Împœratul Mosculuĭ, fiind la Iavorov. Cе de acestea destull.

Domnind Dumitrașcul Vodœ țiara Moldoveĭ, de ŭœdatœ se pœreá tuturor cœ ar avé de grije pe'ntru civerniseala spre

folosul țiœriĭ cе-va; scĭindu-se ell pre sine foarte a fi învœțiat, n'aŭ socotit ca sœ întrebe svat de boĭeriĭ ceĭ bœtrînĭ, cе cu mintea sa cea crudœ aŭ socotit de aŭ trimes pe Procopiŭ Cœpitannul pin țiara lesieascœ la împœratul Mosculuĭ ca sœ vadœ, cercîndu-se cu cœrtĭ încœ de cu earnœ pe cînd se aflá Hannul în pradœ în țiara Mosculuĭ, și Sultannul cu Haliscie la Bilatiercov, pe cum s'aŭ pomennit maĭ sus, dînd parolœ, cœ de va coborî împœratul Mosculuĭ cu oștile în jos asupra Turcilor, va fi șĭ ell tot una, dînd a întielege, cœ dîndu-i-se bannĭ, va face șĭ ell vr'ŭœ 20.000 de Moldovennĭ cœllœrime Áșíjdere șĭ Bœsœrab Vodœ domnul Muntennesc încœ s'aŭ fost maĭ de demult cercînd, cœ așisiŭ aveá redident acolo, ca sœ fiœ șĭ ell tot una la acеá tîmplare cu oastea Muntenneascœ.

Împœratul turcesc încœ gœtise oaste împrotiva Mosculuĭ cu Vedirul sœŭ Mehmet Baltagĭolu, ca la 150.000, altiĭ dic cœ aŭ fost șĭ maĭ mult; cе luĭ Dumitrașcul Vodœ dacœ ĭ-aŭ venít adeverințiœ dela împœratul Mosculuĭ, aŭ început șĭ maĭ tare a îmblá, și în cе cip ar face sœ se haineascœ și sœ nu-ĭ prindiœ Turcii de veste; cе de ŭœ parte trimeteá vestile la Poartœ, de altœ parte trimeteá cu juremînturĭ la Moscalĭ despre sine ca sœ viiœ maĭ tare, și cе se lucreadiœ la Turcĭ.

Earœ sîmtind șĭ pe'ntru Nicolaiŭ Vodœ, precum nu doarme, și se cearcœ la poartœ pe'ntru domníe, aŭ șĭ orînduit cîți-va boĭerĭ, sœ meargœ la Țiœrigrad cu pîrœ asupra luĭ Nicolaiŭ Vodœ, anume: Ioann Sturdia vel Vórnic de țiara de sus, Mœnolaci Ruset biv vel Vórnic, Dabija Bannul, Giorgițiœ biv vel Vistérnic, Vœsiliŭ Hœbœșiescul Medelnicerĭŭ, și pre altiĭ maĭ de jos Fevruariŭ 13 aŭ purces de'n Iașĭ. Earœ pe Lupul Costaci vel Vórnic, cu ŭœ sœptœmînœ înainte l-aŭ trimes la Tiginea la Cara Mehmet Pașia Sarascerul, de aŭ fœcut șĭ Pașiĭ ardiŭ cu pîrœ asupra luĭ Nicolaiŭ Vodœ; cе cînd aŭ sosit boĭeriĭ la Țiœrigrad, n'aŭ apucat pe Vedirul acolo, fiind acmú esit și purces la Odriiŭ, Deci nefiind Vedirul, dat'aŭ boĭeriĭ ruga la sîngur Împœratul, aprindînd-și șĭ ŭœ rogojinœ în cap, cœ despre Vedirul îșĭ tocmise acmú lúcrurile Nicolaiŭ Vodœ, cœ întielesese cum vin boĭeriĭ cu pîrœ; cе niče de un folos nu ĭ-aŭ fost,

fiind Vedĭrul la Odriĭŭ, şi mœcarcœ aŭ fost poroncĭt Vedĭrul la Cœĭmœcamul de Tĭœrigrad, sœ trimaĭœ boĭeriĭ tĭœriĭ cu jálobele lor la Odriĭŭ, cĕ n'aŭ avut cum façĕ Cœĭmœcamul poronca Vedĭruluĭ, cœcĭ acmú întrase în urecile Împœratuluĭ jáloba asupra luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, şi aŭ dosit cîtœ-va vreme de la casa sa. Cœ eşise poroncœ dela Împœratul la Baltagĭ-başĭa, de ĭ-aŭ cœlcat casele pînœ în treĭ orĭ cĕrcîndu-l, şi aŭ celtuit boĭeriĭ cîte-va dĭlle acolo, şi nemicœ isprœvind s'aŭ înturnat earœ în tĭarœ; şi încœ mare noroc aŭ avut, cœ nu ĭ-aŭ apucat acolo pe loc vestea, precum s'aŭ hainit Dumitraşcul Vodœ asupra Împœretíeĭ, cœ n'ar fi maĭ vedĭut Moldova în vecĭ.

Într'acĕsta-şĭ, ann, 7219 (1711) Aprile 6 dĭlle, murit'aŭ şí Iosif Leopold Împœratul nemtĭesc, fiind şí Împœrœtul Mosculuĭ la Iavorov în tĭara leşĭeascœ cu oştile la ernátec. Earœ pre lîngœ acĕasta, ĭubite cĕtitorĭŭ, sœ şĕcĭĭ cœ am maĭ adáus la acĕastœ istórie, sí nişĕe rœspúnsurĭ de'n nişĕe trœtagĕe (mînuncíe scrise cu mîna) mosciĕşĕcĭ tipárnice, precum aŭ scris Împœrœtíea Turculuĭ la Împœratul Mosculuĭ, şi apoĭ şí Împœratul Mosculuĭ la Împœratul Turĕesc, pe'ntru pricinile pœcĭĭ, cum s'aŭ fost întœrit, şi pre urmœ cum s'aŭ stricat; care acĕeste rœspúnsurĭ s'aŭ purtat mainte, pînœ a nu se coborî oştile mosciĕşĕcĭ de'n sus în jos.

(Aicĭ s'ar venĭ acĕelle curespudintĭe, care s'aŭ lœsat a farœ, apoĭ urmeadĭœ istróiea maĭ departe.)

Şi aşĭá pre acĕeste scrisorĭ, fiind şí solul Mosculuĭ, care s'aŭ pomennit maĭ sus, pus de Turĕĭ la încisoare la Edicule, n'aŭ maĭ mers nicĭ un rœspuns la Împœratul Mosculuĭ. Şi mergînd şí Tœtarĭĭ în pradœ la tĭara luĭ, precum s'aŭ dis maĭ sus; fœcînd multœ stricœĕĭune şi robíe, pînœ cĕ ĭ-aŭ gonit Moscalĭĭ pre Tœtarĭ de'n tĭara lor, tocma atunĕea aŭ vedĭut Moscul, cum s'aŭ rupt despre Turĕĭ pacĕea.

Decĭ dupœ acĕastœ stricare de pacĕ, s'aŭ pornit şí oştile Mosculuĭ toate în jos de pre unde aŭ fost la ernátec, unele trecînd pre la Cœmenitĭœ în jos, altele aŭ lovit pe la Nemirova, împreunîndu-se drept Soroca de ĕeea parte la Ticaneuca. Earœ Boris Şĭeremet venĭá maĭ în urmœ; cĕ dela Tiganeuca aŭ orîndut pe un polcóvnic de aŭ mers cu polcul luĭ de strajœ înainte tot pe Nistru în jos pînœ la Rascov, unde acolo s'aŭ apucat a façĕ şí pod mereŭ peste Nistru, pe'ntru ca sœ treacœ ŭœ samœ de oştĭ de ceasta parte, sœ meargœ în jos. Earœ ŭœ samœ, spun cum erá sœ meargœ pe de ĕeea parte de Nistru şi tot asupra Tigineĭ, sœ o batœ, şi asupra Bugĭaculuĭ; cĕ Turĕĭĭ dacœ aŭ prins de veste trimis'aŭ de sîrg Paşĭa de Tiginea, vr'ŭœ 1000 de Turĕĭ, ca sœ nu dee vreme sœ facœ Moscalĭĭ pod peste Nistru; cĕ n'aŭ putut folosí nemicœ ca sœ-ĭ poatœ sprijiní, şi aŭ cœdĭut multĭ den Turĕĭ acolo. Cĕ vedĭînd, cœ nu pot sta împrotivœ, s'aŭ învîrtejit înapoĭ, earœ Moscalĭĭ fœcînd pod aŭ trecut ŭœ samœ de'n coacĕe; şi de ar fi mers tot cu acell svat asupra Tigineĭ, doarœ vrea fi şí fœcut cĕ-va isbîndœ şi rœscumperare într'acĕeá parte de loc asupra pœgînilor. Cœ acmú se trœgĕeá cuvîntul dela ŭœ samœ de Tœtarĭ a luĭ Gĭaun Mîrdĭa, cœ cine a biruí, lor tot li-ĭ un Stœpîn, şi de acella se vor tiné; earœ şí Craĭul svedĭesc, şí Orlic Hœtmannul cœdĭœcĕesc cu Polcóvnicul Prelusci şi cu Lomicovsci obusnicul, şi cu, alte cápete de aĭ lor, acmú totĭ fugise din Tiginea de frica Moscalilor pînœ la Hiliea spre Dúnœre; şi Tœtarĭĭ cestĭ de márgine îşĭ dusese muĭerile cu copiĭĭ tocma la gĭuluri, în coturĭ dupœ cĕtatea Albœ despre marea Neagrœ. Cĕ earœ-şĭ sœ dicem cœ norocul cell rœŭ a tĭereĭ noastre aŭ curs aşĭá ca sœ nu scape de pradœ şi robíe, pecums'aŭ şí tîmplat. S'aŭ premennit svatul lor într'alt cip, cœ Dumitraşcul Vodœ niĕe cum nu se pœrœsiá, cĕ púrurea cĕrcá împrotiva Moscalilor pe la Soroca, cœ acmú întrase şi în cĕtatea Soroĕeĭ Moscalĭ, şi cĕrcá şí spre Rascov, avînd la Moscalĭ pe Procopiŭ Cœpitannul. Earœ maĭ înainte trimisese pe Stefann Luca Logofœtul, cumnatul luĭ Ioan Neculĕea Hœtmannul sœŭ la sîngur împœratul Petru Alecsievicĭŭ, pela Cernœuţĭ în tĭara leşĭeascœ, tocma la Iavorov, de aŭ întœrit lúcrurile maĭ tare cu jurœmînturĭ, cœ Împœratul veniá cu obudĭul sœŭ pe urma tuturor Generalilor sœĭ. Şi aşĭá ĭ-aŭ ademennit şí pe Împœratul, şí pe Şĭeremet de aŭ lœsat callea spre Tiginea, şi aŭ socotit sœ treacœ Nistrul sœ viĭœ spre Prut la Iaşĭ.

Dumitraşcul Vodœ aveá poroncœ dela Mehmet Paşĭa Sarascerul de Tiginea, prin poronca Vedĭruluĭ, sœ purĕeadĭœ maĭ

de sîrg la oaste; c̄e ell aveá maĭ mare fricœ sœ nu viiœ niscaĭ spahiĭ sœ-l ĭaĭe sœ-l ducœ fœrœ de voea luĭ. S̄i acmú mad̄ilise s̄í pe Antiohi Jora din Hœtmœnníe, de pusese pe Ioann Neculcea Spœtarĭul; c̄e nu s'aŭ putut alta prec̄epe, fœrœ cît pomennise înt'run rînd Dumitrașcul Vodœ cum cu s̄cirea Pașiĭ de Tiginea l'aŭ mad̄ilit, cœ înt̄ielesese cœ scrieá Antioci Hœtmannul cœrt̄ĭ la G̈eneraliĭ moscic̄eșc̄ĭ, earœ poate fi aŭ fost s̄í alte pricĭniĭ. C̄e fœcînd Dumitrașcul Vodœ taĭne numaĭ cu svétnicĭi sœĭ c̄eĭ tíneri ca s̄í dînsul, s̄i pre urmœ ved̄iînd cœ nu se va puté tœĭnuí despre Turc̄ĭ si despre boĭeriĭ c̄eĭ marĭ lúcrurile, s̄i îmbletele luĭ, c̄e aveá la Moscalĭ, aŭ poronc̄it luĭ Ioann Vtori S̄ĭetrariŭ, de aŭ tins s̄í cúrturile lîngœ Bahluiŭ den jos de mormînturile jidovesc̄ĭ, Maĭŭ 20 d̄ille la Dumíneca sfîntuluĭ Duh, ca sœ ducœ s̄í túĭurile de oaste acolo a doŭa d̄i; s̄i ac̄easta o fœc̄eá tot pe'ntru Turc̄ĭ, sœ nu prec̄eapœ hœiníea luĭ. S̄i înt'ac̄eá d̄i la cindíe aŭ mers s̄í sîngur Dumitrașcul Vodœ la córturĭ sœ vadœ; earœ la apusul soareluĭ aŭ s̄í sosit un cœllœrașĭŭ de la Prut dela Strœjĭ, s̄i ne aflînd pe Vodœ la curte, aŭ alergat spre córturĭ, s̄i ĭ-aŭ dat un rœvașĭŭ scris cu vestea, cum vine un Agœ cu 20 de Turc̄ĭ s̄i aŭ sosit la Prut vrînd sœ treacœ dincoac̄e. Dec̄ĭ cum aŭ înt̄ieles de Turc̄ĭ, în datœ s̄ĭ-aŭ prepus cœ-ĭ vine mad̄ilíca, s̄i de sîrg mergînd la curte îndatœ s'aŭ întrarmat, s̄i aŭ dat s̄cire s̄í la boĭerĭ s̄i aș̄íá aŭ dat spaĭmœ tîrguluĭ, fiind într'amurgul, de s'aŭ fost nœdușind oameniĭ pe portile mînœstirilor fug̈ind noaptea cu copiiĭ s̄i c̄ine cu c̄e aveá, s̄i nu s̄cíá de c̄e fugíá. Întrebatu-l'aŭ uniĭ de'n boĭeriĭ c̄eĭ marĭ d̄ic̄înd, c̄e este Mœríea ta? ell aŭ dat samœ, cum aŭ venit veste dela Prut dela Strœjĭ, cœ vin vr'ŭœ 50 de Turc̄ĭ sœ loveascœ în Iașĭ pe la gasdele boĭerilor sœ-ĭ prindœ pre totĭ. C̄e aș̄íá bĭetiĭ boĭerĭ uniĭ s̄ĭ-aŭ pornit casele înt'ac̄eá noapte în sus spre Tîrgul-frumos, alt̄ĭĭ înt'altœ parte numaĭ Vórnicul Jordaci aŭ stœtut cu totul pe loc. (D̄icu cœ numaĭ ell aŭ s̄c̄ĭut c̄e poveste aŭ fost.)

S̄i aș̄íá aŭ purc̄es Dumitrașcul Vodœ de cu sarœ, cu Ioann Neculc̄e Hœtmann svétnicul sœŭ, s̄i cu Bœnarĭul vel cœpitann, s̄i cu vr'ŭœ 100 de slug̈itorĭ, la mînœstirea luĭ Aron Vodœ. Deacolo aŭ c̄ercat pre ac̄eĭ Turc̄ĭ c̄e veníá dela Tiginea, s̄i aflîndu-ĭ deasupra stînc̄eĭ la mas, aŭ dat poroncœ de ĭ-aŭ lovit noaptea într'adormit, s̄i pre doĭ Turc̄ĭ ĭ-aŭ omorît pre loc apœrîndu-se; earœ pre c̄eĭalalt̄ĭ prind̄iîndu-ĭ, ĭ-aŭ dus la Dumitrașcul Vodœ. Dacœ le-aŭ c̄etit fermannul, atunc̄e aŭ adeverit, cum n'aŭ fost viind cu mad̄ilíe, c̄e ĭ-aŭ trimis Sœrascerul de Tiginea, cœ se fœcuse aic̄e în Iașĭ mare gîlc̄eavœ între Turc̄ĭ s̄i între nis̄ce Tœtarĭ Abalg̈ibașĭ de se rœnnise uniĭ, s̄i alt̄ĭĭ omorîse, cœ aŭ fost s̄í nis̄ce Ienic̄erĭ adunat̄ĭ; c̄e fœcuse Dumitrașcul Vodœ jálobœ, cum fac ac̄eĭ Turc̄ĭ jácurĭ s̄i nebunĭĭ, s̄i pe'ntru ac̄eĭ Turc̄ĭ trimisese Pașĭa ca sœ-ĭ prindœ sœ-ĭ ducœ la Tiginea. C̄e ved̄iîndu-se Dumitrașcul Vodœ la ac̄eá gresĭalœ, de ŭœdatœ aŭ împœcat pre Turc̄ĭ cu bannĭ, aducîndu-ĭ în Iașĭ s̄i fœcîndu-le tain, earœ de altœ parte aveá maĭ mare grig̈e de aic̄ĭ înainte de mad̄ilíe. S̄i aș̄íá fœcînd spaĭmœ s̄í maĭ mare cœ vin Moscalĭĭ, s̄i aŭ eș̄it cu toatœ curtea luĭ s̄i cu doamna la c̄etœt̄ĭue. Earœ t̄ĭara cum aŭ aud̄it, aŭ s̄í purc̄es toatœ în rœsîpœ la codri în bejennĭĭ c̄ine încotró aŭ socotit, maĭ vîrtos boĭerimea la munte. Earœ Lupul Vórnicul c̄ell mare cu nepot̄ĭĭ luĭ aŭ luat în jos, s̄i s'aŭ bejennit la mînœstire la Bursuc̄ĭ.

Turc̄ĭĭ de'n cœrvœsœríe uniĭ erá dușĭ la ĭarmaroc la otac̄e, alt̄ĭĭ dacœ aŭ ved̄ĭut cœ s'aŭ bejennit Iașĭĭ s'aŭ încœrcat s̄i s'aŭ dus în jos. Earœ Mehmet Iad̄ĭag̈i Efendi, s̄i cu alt̄ĭ Turc̄ĭ c̄e aŭ fost maĭ frunte pric̄epînd lúcrurile, mers'aŭ la C̄etœt̄ĭue de atîte-orĭ de aŭ d̄is luĭ Dumitrașcul Vodœ în fœt̄ĭœ strig̈înd: de vreme cœ nu purc̄ede la oaste este hain. Ell puneá pric̄inœ cœ se hainesc̄e t̄ĭara, s̄i n'are cu c̄ine merg̈e la oaste, s̄i ell va pune sîng̈eacul Împœrœtese în sîn s̄i se va duc̄e la Ved̄irul. Cœ acmú se aud̄íá cœ s̄í Ved̄irul Mehmet Baltag̈i se aprópiœ sœ soscascœ la pod la Dúnœre, s̄i tot încœ nu puteá înt̄ieleg̈e de Dumitrașcul Vodœ cum este hain, cœ ell tot vîrtos trimeteá cœrt̄ĭ, cum este gata sœ purc̄eadœ la oaste cœ întinsese acmú córturile în s̄ĭesul ¡Bahluĭuluĭ despre c̄etœt̄ĭue, s̄i scosese s̄í túĭurile; earœ sîngur mîneá tot la C̄etœt̄ĭue.

Earœ dacœ aŭ înt̄ieles cum aŭ sosit s̄í S̄ĭeremet cu Moscalĭĭ la Nistru, într'ŭœ d̄i acolo la córturĭ s'aŭ fœcut cu busduganul a bate pe all sœŭ Agœ de dœrœbannĭ, anume pe Dumitru,

fœcîndu-se, cœ l'aŭ lipsit sî de'n boĭeríe, sœ nu-l maĭ vadœ în curte suduindu-l, care vedîînd sî Turcĭi, le pœrea cæ-ĭ întru adevœr. Earœ pe de altœ parte l'aŭ rœpedit la Sĭeremet, sœ-ĭ trimatĭœ niscaĭ Moscalĭ maĭ îngrabœ la laşĭ sœ-l cuprindĭœ, sœ nu-l apucе niscaĭ Turcĭ sœ-l ducœ la oastea lor, şi peste cîte-va dille aŭ sî venit Dumitru Aga, spuind luĭ Dumitraşcul Vodœ cum sosesce şi Cropotul Vœsiliŭ Brigadir cu 3000 de Moscalĭ la Prut, şi Cigecĭ Polcóvnicul cu polcul luĭ cu cœllœrime, cu Moldovennĭ de cĕĭ slujitĭ în leafœ.

Decĭ cînd aŭ fost în luna luĭ Iuniŭ dĭ întĭĭœ, vínerĭ, desdemîneatĭœ, aŭ eşit sî Dumitraşcul Vodœ înaintea Moscalilor la Prut la Dĭagarancea la adunare. Earœ în tîrg aŭ dat poroncœ luĭ Ioann Neculce Hœtmannul de aŭ dat înveatĭœturæ Cœpitannilor sœ dee jac în Turcĭ. De acĭ înainte sœ vedĭ ispravœ; îndatœ aŭ dat de aŭ jœcuit toate cervœsœríile, şi pe Turcĭ îĭ purtá tot legatĭ pre úlitĭe bætîndu-ĭ sœ-şĭ spunœ bannĭĭ pe la cine sînt. Aşíjderea sî pe la alte tîrgurĭ aŭ purces din slujitorĭ cine cum aŭ putut pe'ntru Turcĭ, pre unĭĭ ĭ-aŭ tœĭat, altĭĭ s'aŭ poftit de ĭ-aŭ botedĭat, carĭĭ pe urmœ earœ s'aŭ fœcut pœgînĭ dacœ s'aŭ întors Moscalĭĭ. (Şi apoĭ aŭ pœtit rœŭ despre dînşĭĭ şí nœnaşĭĭ lor.) Decĭ cînd aŭ fost îndesarœ, aŭ sosit sî Brigadirul Cropotul, şi Cigecĭŭ Polcóvnicul, şi s'aŭ tœbœrît pe şĭesul Bahluĭuluĭ despre Tomescĭ. Atunce aŭ vœdĭut totĭ boĭerĭĭ şi tĭara cum s'aŭ hainit Dumitraşcul Vodœ, şi aŭ adus Brigadirul sî cîte-va mĭĭ de ruble bannĭ de argint tot copeice dela Împœratul, de aŭ dat luĭ Dumitraşcul Vodœ ca sœ dee leafœ Moldovennilor sœ facœ oaste.

Şi aşíá Dumitraşcul Vodœ luînd acĕĭ bannĭ, fœcú pe Stefann Luca Logofœtul Vistérnic mare, fiind cumnat luĭ Ioann Neculce Hœtmann, carele de curînd atunce venise cu rœspunsul dela Împœratul Moculuĭ dela Iavorov, şi adusese luĭ Dumitraşcul Vodœ un left de áur cu diamánturĭ cu cipul Împœrœtesc, şi cu lantĭul şĭ un ocadĭŭ seaŭ cum dicu universal, scriind cum sœ fiœ Dumitraşcul Vodœ domn vécĭnic, şi pe urma luĭ fecĭorĭĭ luĭ nescimbatĭ.

Decĭ Dumitraşcul Vodœ, dacœ aŭ vedĭut venitĭ acĕĭ Moscalĭ cu Cropotul, ĭ-aŭ pœrut bine (ca cînd aŭ vœdĭut pe Dumneŭ œŭ cu mĭĭ de îngerĭ) şi îndatœ aŭ dat acĕĭ bannĭ luĭ Stefann Luca vel Vistérnic, sœ dee leafœ la slujitorĭ carĭĭ se vor scrie de-ŭœdatœ. Aşíá aŭ dat cuvînt cîte 5 ruble de om pe lunœ, care fac 50 leĭ prostĭ şi un tult, fœcînd din boĭerinaşĭĭ curtĭĭ şi de'n cœpitannĭ, tot Polcóvnicĭ şi Rœmistri, dîndu-le bannĭ cine pe cîtĭ oamenĭ aŭ poroncit sœ se facœ la steag. Decĭ Moldovennĭĭ cum aŭ luat bannĭĭ de leafœ, cum aŭ început a-ĭ bé pe la cœrcime dĭŭa, earœ noaptea se ducĕá la drúmurĭ de jecuiá pre oamenĭ de ce aveá, sî la drúmurĭ, sî la bejennĭĭ, sî furişĭŭ, earœ apoĭ sî fœtişĭŭ. Altĭĭ îmblá de stricá prisecile oamenilor. Şi aşíá aŭ purces toate lúcrurile tĭœrĭĭ dintîĭaşĭ datœ spre resipœ şi fœrœ socotealœ.

Earœ Dumitraşcul Vodœ aŭ sî început a scrie cœrtile salle pe la toate tinúturile dînd scire tuturor locuitorilor, cum se scrieá sî la titulusĭŭ, cum este domn vécĭnic tĭœrilor Moldoveĭ, şi carele din boĭerĭ s'aŭ dintr'alte cete şi breslaşĭ, nu va vení la oaste asupra pœgînilor, şĭ-a pierde sî mosíile şi va fi sî podann. Şi nu-şĭ aducĕá aminte cum a fi sfîrşitul, şi cum grœesce prorocul David la Psalmul 21: *„Eŭ darœ sînt vierme, earœ nu om ocara oamenilor, şi defœimarea poporului.“* Cœ numaĭ Sîntíea sa Dumnedĭœŭ este vécĭnic; earœ tu, om astœ-dĭ escĭ, earœ mîne nu escĭ, şi rœmîĭ defœimat.

Earœ cînd aŭ fost la 5 dille alle luĭ Iuniŭ aŭ sosit sî Boris Şĭeremet Feldmarşĭal cu vr'ŭœ 30.000 de oaste, şi Dolhorucĭ, şi altĭ Generalĭ la Prut la Dĭagarancea ce cum aŭ întĭeles Dumitraşcul Vodœ, îndatœ aŭ luat cu sine pe Hœtmannul sœŭ pe Ioann Neculce, pre Constantin vel Pœhárnic fecĭorul luĭ Iordaci Ruset Vórnic, şi pe Stefann Luca vel Vistérnic, şi aŭ mers la Prut de s'aŭ adunat cu Şĭeremet, şi cu Senior Sava, care tot prin mijlocul luĭ s'aŭ isprœvit lúcrurile luĭ Dumitraşcul Vodœ, despre Împœratul Mosculuĭ. Acest Sava erá de neamul luĭ Dobro-venetic, om mîndru şi trúfaşĭŭ. Dupœ acĕea aŭ sosit la Prut sî alt General cu oaste anume Iánœşĭŭ.

Iuniŭ 24 dille, sîmbœtœ, aŭ sosit sî Petru Împœratul Mosculuĭ cu obudĭul sœŭ la Prut, la Tĭutĭora, şi atunce aŭ venit sî Savin Bannul, şi Pavel Rugínœ Sulgerul pribegĭĭ; unde acolo la

Prut ĭ-aŭ eșit înainte Ḡedeon Mitropolitul ţĭeriĭ, și Iordachi Vórnicul și cu alţĭ boĭerĭ, cœ Dumitrașcul Vodœ nu se tîmplase la Iașĭ, fiind dus la obudĭul luĭ Șĭeremet. Deċĭ cum aŭ trecut Împœratul Petru Prutul de'n coaċe, ĭ-aŭ urat Mitropolitul, binecuvîntîndu-l cu cruċe, și cu agĭasmœ stropindu-l, și boĭeriĭ toţĭ ĭ-aŭ sœrutat mîna Împœratuluĭ. Ċe atunċe la trecœtoare i-s'aŭ înnecat un mœscœrœgĭŭ împœrœtesc, ċe aveá, vrînd sœ facœ șĭagœ pre apa Prutuluĭ, înnotînd callul, și mœscœrœgĭul stînd în peċĭoare pre spatele callulŭĭ, și fiind poate fi șĭ bat, s'aŭ cufundat.

Deċĭ Împœratul, cum s'aŭ adunat cu boĭeriĭ, dela Prut aŭ purċes numaĭ cu curtea luĭ și aŭ venit la Iașĭ cînd apunea soarele, și aŭ mers în curtea ċea domneascœ; earœ pre urma luĭ aŭ sosit șĭ îpœrœteasa luĭ ca la un ċeas de noapte. Apoĭ aŭ sosit șĭ Dumitrașcul Vodœ încœ maĭ tîrdĭŭ; ċe acmú Împœratul veníá dela feredeŭ, și în curte la scœrĭ s'aŭ adunat cu Împœratul de ĭ-aŭ sœrutat mîna, și Împœratul l'aŭ sœrutat pe cap, luîndu-l în braţĭe și redicîndu-l sus cu ŭœ mînœ, fiind Dumitrașcul Vodœ om scund, și Împœratul om de fire întru tot și fáeșĭŭ· Și doamna luĭ Dumitrașcul Vodœ atunċe se adunase cu împœrœteasa, și ĭ-aŭ dœruit împœrœteasa un left de áur cu lanţĭug și cu petre scumpe de ĭ-aŭ pus în grumadĭ.

Dumínicœ Iuniŭ 25 ĭ-aŭ fœcut Dumitrașcul Vodœ masœ mare Împœratuluĭ, și aŭ ospœtat pre toţĭ Ḡeneraliĭ cîţĭ se tîmplase; ċe Petru Împœratul n'aŭ vrut sœ șĭadœ în capul meseĭ, ċe aŭ pus pe Vedĭrul sœŭ pe Gœvriil Holovċin, carele numaĭ aċesta nu mîncá earne, fiind post. Earœ din dreapta pe scáun aŭ șĭedĭut și Împœratul, și maĭ sus de cît sine pus'aŭ în capul scaunuluĭ pe Dumitrașcul Vodœ; și cînd aŭ vrut sœ șĭadĭœ ĭ-aŭ sœrutat mîna Împœratuluĭ; încœ l'aŭ sœrutat pre cap, și la pœharul de'ntîĭŭ cînd ĭ-aŭ încinat Dumitrașcul Vodœ, earœ așĭá aŭ fœcut sœrutare. Dela Împœratul, all treile maĭ jos aŭ șĭedĭut la masœ șĭ Toma Spœtarul luĭ Bœsœrab Vodœ domnul Muntennesc, și lîngœ dînsul alt boĭerĭŭ de aĭ Muntennilor anume Ḡĭorḡĭŭ Castriot comis. Și așĭá întraċeea dĭ s'aŭ veselit în casa ċea mare, cu toţĭ cu tabulhannaŭa; și Împœrœteasa așĭjdere cu doamna luĭ Dumitrașcul Vodœ în casa ċea micœ s'aŭ ospœtat.

A doŭa di luni demîneaţĭa, aŭ eșit Împœratul fœrœ veste pe poarta despre grájdurĭ sîngur pe jos, și aŭ mers pînœ la Treĭ-Sfetitele de s'aŭ încinat în mînœstire, sœrutînd sîntele icoane, și moașċele sfînteĭ Prœpœdoamneĭ Parasciveĭ. Acole atunċe s'aŭ tîmplat șĭ Mitropolitul Gedeon, și-l poftĭá pe Împœratul ca sœ șĭeadœ în scáunul ċell domnesc, și n'aŭ vrut, ċe tot în peċĭoare aŭ stœtu pînœ ċe aŭ cîntat Psalţĭĭ; acsion, și ecténiea. Eșind din biséricœ s'aŭ suit la trapedĭarea Egúmennuluĭ; atunċe aŭ sosit șĭ curtea luĭ cu un povódnic, și apoĭ sosí șĭ Dumitrașcul Vodœ, cu curtea luĭ, dupœ ċe aŭ mîncat dutċeţĭ, și eșind din trapedĭare. Ear' Dumitrașcul Vodœ acmușĭ toemise de aŭ fost stînd de a rînd toţĭ Polcóvniċiĭ și Rœcmistriĭ, ċe-ĭ fœcuse Dumitrașcul Vodœ din Moldovennĭ. Și trecînd Împœratul pe'ntre dînșiĭ, arœtîndu-ĭ Dumitrașcul Vodœ șĭ Împœratuluĭ, și spuindu-ĭ cœ-s cu leafœ, și ĭ-aŭ sœrutat mîna Împœratuluĭ toţĭ de a rîndul. De acolo aŭ mers tot pe jos șĭ pînœ la Mitropolíe de s'aŭ încinat, și aŭ mers șĭ la casa Mitropolíeĭ. De acolo eșind aŭ încœlecat cu toţĭĭ și aŭ mers la Góliea de s'aŭ încinat; de acolo învîrtejindu-se aŭ mers șĭ la sfîntul Nicolaĭŭ și apoĭ la curte, și pînœ în sarœ aŭ purċes earœ la obudĭŭ la Prut de ċeea parte la Ţiuţĭora cu împœrœteasa cu tot.

Earœ Iuniŭ în 28 de dille mĭércurĭ, aŭ fœcut masœ mare șĭ Petru Împœratul, de aŭ ċinstit pe Dumitrașcul Vodœ, și pre toţĭ boĭerĭĭ ţĭerĭ, și acolo s'aŭ iscœlit boĭerĭĭ de aŭ primit domn vécĭnic pe Dumitrașcul Vodœ și pe semințĭea luĭ. Earœ mœcar cœ aŭ fost postul sîntuluĭ Apostol Petru, cu toţĭĭ aŭ mîncat carne, și mare bencet aŭ fost toatœ dĭŭa aċeea, și acolo aŭ mas, earœ peste noaptea aċeea n'aŭ scœpat fœrœ págubœ maĭ niċĭ un boĭerĭŭ și nefurat de Moscalĭ, cuĭ pistoale cuĭ ráfturĭ, cuĭ apîngele, niċe boĭer, niċe slugœ. Deċĭ apoĭ Împœratul tot acolo aŭ fœcut șĭ Sîn-Petrul.

Earœ Borș Șĭeremet, cu obudĭul sœŭ, tot cłeĭá de'n dĭ în dĭ înainte pe de ċeea parte de Prut în jos, încet cîte ŭœ milœ de loc, pe'ntru earbœ, cœ erá séċetœ și locuste multe, peste samœ de multe, de acoperise locul. Earœ Tœtarĭĭ aŭ șĭ lovit fœrœ veste la tábœra luĭ Șĭeremet, și pînœ în pœrcanne aŭ mers;

eșit'aŭ îndatœ la hartiŭ Polcóvnicul Gligorașiŭ Ivannenco cu Rocmistriĭ luĭ și cu továrœșĭ dela steagul luĭ, Moldovenni slugiĭ în leafœ, și cu ŭœ samœ de Cœdiacĭ Dontĭ. Če Tœtariĭ, cum li-ĭ firea lor čea vicleannœ, s'aŭ arœtat întîiŭ putinĭ, și s'aŭ fœcut a da dos. Eĭ dupœ dînșiĭ a-ĭ goní, și nesocotiți maĭ multĭ devin ametiți. Če cînd s'aŭ tredit earœ Tœtariĭ čeĭ supușĭ de'ntre vœĭ, ca vr'ŭœ 2000, ĭ-aŭ șĭ cuprins de'n dos, și așiá s'aŭ întors și čeĭ de'n frunte če fugiá, și așiá ĭ-aŭ luat la mejloc pre Crestinĭ; če Gligorașiŭ Ivannenco Polcóvnicul, fiind om viteadiu și cu altĭ Rocmistri s'aŭ luptat cîtva, și aŭ eșit de'n toĭul Tœtarilor. Earœ pe stegarĭul luĭ Eni Munteannul cu steag cu tot l'aŭ luat, și vr'ŭœ 100 de továrœșĭ dela steagul luĭ, fœrœ cîtĭ aŭ perit, de aŭ adus șĭ la Iașĭ vr'ŭœ 6 oameni de acoló, de ĭ-aŭ îngropat. Če așiá de'ntîia-șĭ datœ li s'aŭ arœtat vitejiea Moscalilor împrotiva Tœtarilor, și maĭ bunœ limbœ de ar fi čercat Tœtariĭ, nu ar fi luat, cœ aŭ fost apucat șĭ pe cîtiva cœdiacĭ, če le dicŭ Dontĭ. Locustele încœ istovise earba de čeea parte de Prut; še ducea Moscaliĭ gloate cu corneturĭ pe de parte drept earbœ, earœ Tœtariĭ tot le dá nœvalœ de-ĭ apucá. Și la acest hartiŭ cu Tœtariĭ rœŭ s'aŭ fost rœnnit Gligorașiŭ Ivannenco în spata de'n a stînga.

Vedirul încœ sosiá cu toate puterile luĭ în gura Jœrœtiĭ de čeca parte de Prut, și Hannul cu Tœtariĭ așîjdere.

Întielegînd Împœratul Mosculuĭ acestea cum se poartœ lúcrurile înainte, și gœtindu-se sœ clœteascœ în jos dupœ Șieremet, če nu se šcie de'ntr'a cuĭ svat ar fi fost, aŭ de frica primejdieĭ aŭ lœsat calle de'ncolo și aŭ trecut cu tot obudiul sœŭ de aceastœ parte de Prut, și aŭ luat Prutul în jos. Șieremet încœ aŭ fœcut pod mereŭ peste Prut drept tábœra luĭ din jos de gura Jijieĭ, unde acolo și oștile luĭ aŭ înčeput a trece Prutul de'ncoače.

Earœ Dumitrașcul Vodœ nu se šcie din če pričinœ alta ar fi vrînd a purcede la oaste, aŭ clevetit la Petru împœratul pe cuscru sœŭ pe Iordaci Ruset Vórnicul, și de grab aŭ venit 50 de dragoni, și Nicolaiŭ vel armașiŭ cu steagul sœŭ și l'aŭ ridicat din Iașĭ, de l'aŭ dus la četate, la Soroca, de l'aŭ dat pre sama

Moscalilor, cariĭ pœdiá četatea; și ell jurase luĭ Dumitrașcul Vodœ pînœ în de treĭ orĭ, care șĭ Dumitrașcul Vodœ sîngur aŭ mœrturisit cœtrœ boĭerĭ, dupœ če l'aŭ luat Moscaliĭ din Iașĭ și l'aŭ dus la Soroca. Če uniĭ dic, cœ maĭ nainte, pînœ a nu-l ridicá Moscaliĭ, s'aŭ fost puind improtiva luĭ Dumitrașcul Vodœ Vórnicul Iordaci, de n'aŭ fost primind ca sœ fiœ șĭ fečiorii luĭ Dumitrașcul Vodœ la domníe véčinicœ pe urma luĭ: cœ s'aŭ fost scos cuvîntul la socotealœ pecum: de s'ar tîmplá sœ moarœ Dumitrașcul Vodœ, și neavînd altĭ fečiorĭ, și rœmîind doamna luĭ îngrecatœ, sœ se așčepte pre acella prunc pînœ a nașče; fiind fœt acella sœ fiœ mošceann domníeĭ Moldoveĭ, car' altul ba. Și Iordaci Vórnicul neprimind l'aŭ pîrît Dumitrașcul Vodœ, pecum are fratĭ în Tiarigrad, și sînt amestecœtorĭ de domnií, și poate fi șĭ pisma čea večiœ cœ s'aŭ lœpœdat cupœrešciĭ de jurœmîntul, če aŭ fost legat cu tatœ-sœŭ Cantemir Vodœ și cu frate-sœŭ Antioc Vodœ; aŭ poate fi, șĭ blœstemul tiœriĭ l'aŭ ajuns, cœ apoĭ dupœ eșitul Moscalilor de'n Soroca, l'aŭ luat șĭ pe Iordaci Vórnicul de l'aŭ dus tocma la Ciov și tot în padiœ; și mirate-veĭ, de a maĭ vedé tiara Moldoveĭ. Če sœ lœsœm de acestea și sœ venim la rînd, precum aŭ mers Moscaliĭ de s'aŭ lovit cu Turciĭ.

Dupœ če aŭ trecut Împœratul Mosculuĭ și Șieremet cu oștile lor Prutul dincoače, așîjdere șĭ Dumitrașcul Vodœ puind pe Savin Bannul Postélnic mare și pe Pável Ruginœ comis mare, care fiind pribegĭ și venise cu împœratul Mosculuĭ, pecum s'aŭ pomennit maĭ sus, și așiá aŭ purčes de s'aŭ tras toate oștile în jos pînœ drept movila Rœbieĭ.

Turciĭ și Tœtariĭ, ašiá se trœgeá cuvîntul, cum aveá mare fricœ de Moscalĭ, întîiŭ, cœ tot maĭ veniá de'n urmœ Moscaliĭ cu diœhœrele. Earœ deacœ aŭ prins pœginiĭ de veste, cum aŭ trecut toate oștile creștinilor Prutul de'ncoače, îndatœ s'aŭ sumetit, puind la socotealœ cum de frica lor aŭ trecut. Če cum mergeá oștile Mosculuĭ în jos, earœ Tœtariĭ și Turciĭ trečeá Prutul în not cœlœrĭ sprintennĭ numaĭ cu cœmesile și desculțĭ, cu sulițe, și dá nœvalœ de apucá oameni și dobitoače če puteá, și earœ dá peste Prut în čeea parte.

Ear' dupœ ce s'aŭ scurs oştile Moscœleşcĭ de'n urmœ despre Iaşĭ, Tœtarĭĭ aŭ şĭ cuprins drúmurile din urma lor despre toate pœrţile, de n'aŭ maĭ putut rœsbí nime cu nemicœ la obudĭŭ, şi mulţĭ şĭ-aŭ pus cápetele şi aŭ cœdĭut la robíe pe'ntru agonisitœ, cœ acmú ajunsese sacul de fœinœ cîte 10 ruble, ear' la obudĭŭ pînea de 60 de dramurĭ 6 copeĭce, ádecœ 12 banní, şi începuse oştennii a hœmesí şi a se bolneví. Aveá slugitorii banní mulţĭ ceĭ de oaste, dar' ce folos cœ pîne în ţĭarœ nu erá, cœ o mîncase locustele de treĭ patru annĭ, şi aceea toatœ sminteala aŭ fost Moscalilor.

Strînsese Moscalii cîteva miĭ de boĭ de negoţĭŭ turcéşcĭ de'n ţĭarœ, şi cumpœrase şĭ cu banní împœrœteşcĭ, de le-aŭ dus dupœ obudĭŭ pe'ntru ca sœ fiœ de hranna oştilor, cœ nu se biruĭá cu pînea; ce toate acelle bucate aŭ cœdĭut pre mîna Tœtarilor şi oştennii, carii ducéá, şi n'aŭ ajuns la obudĭu nicĭ unii.

Orînduise Moscalii înainte cu ŭœ samœ de ostĭ pre Ianoşĭŭ Generalul ca în cip de strajœ şi cu Tansci Polcóvnicul cu polcul luĭ, şi cu ŭœ samœ de cœdĭacĭ, ce le dic Donţĭ, cœlœrime, de aŭ mers ca sœ striœ podul Turcilor, ce-l fœcuse pe Prut în gura Sœrœţii la Vetrişĭoae, şi sœ nu lase pe Turcĭ, ca sœ treacœ dincoace, cœ acmú ajunsese şi Vedirul Baltagĭul cu toatœ puterea acoló. Cœ acmú Moscalii aşĭá se socotise încœ despre Iaşi purcedînd, aŭ numera, cu Dumitraşcul Vodœ toate conacele cîte sînt pînœ la pod la Dúnœre, ca sœ meargœ tot pe de acestœ parte de Prut; ce poate fi, cœ ĭ-aŭ pœrut, cœ Turcii dorm.

Însœ deacœ aŭ trecut toate oştile de movila Rœbíeĭ, ales'aŭ Moscalii pre un General vestit de rœsboaie, anume Ren-Bour, cu 12.000 de oaste cœlœrime, şi l-aŭ trimis împreunœ cu Toma Cantacudino Spœtarĭul munteannul, ca sœ lovească la cetatea Brœila; apoĭ sœ treacœ peste Dúnœre în ceea parte şi sœ striœ podul Turcilor în urma Vedirului, sœ nu maĭ poatœ scœpá Turcii înapoĭ, nicĭ alţii sœ maĭ poatœ trece de'n coace, şi aşĭá oastea cum erá aleasœ, aşĭá vreá fœcut poronca deplin, de na'r fi fœcut sminţealœ din urmœ despre temeĭul oştii, precum veĭ înţielege la rîndul sœŭ.

Earœ purtîndu-se lúcrurile aşĭá, spun cœ mare neciverniseale s'aŭ fœcut între Moscalĭ de şĭ-aŭ împœrţit oştile în multe pœrţĭ, cœ la Soroca lœsase ŭœ samœ de oaste; aice-şĭ lœsase pe lîngœ Doamna luĭ Dumitraşcul Vodœ pre Polcóvnicul Gîngaul şi pe un Maĭor, cu vro treĭ patru sute de Moscalĭ, pe'ntru padĭa curţii şi a tîrguluĭ şi vr'ŭœ 180 de cœdĭacĭ, cum dicŭ eĭ Horodoviĭ, şi nişce seĭmenĭ de aĭ tœrguluĭ Iaşilor. Maĭ sosise acmú ŭœ samœ de Moscalii la Iaşĭ în urma oştilor, ca la 3000 de cœrutie cu dĭœcœrcá carii erá mergœtorĭ dupœ obudĭu şi aŭ tœbœrît supt curtea cea doamnescœ pe şies pîn' la pod la Bahluĭŭ; ce deacœ s'aŭ întieles cœ aŭ cuprins Tœtarii callea din urma oştilor, n'aŭ maĭ cutedĭat sœ meargœ, ce aŭ stœtut pe loc pînœ la întorsul obudĭuluĭ de'n jos.

Aşíjderea ŭœ samœ de Moscalĭ, şi pre Polcóvnicul Cigeacĭ cu polcul luĭ l'aŭ fost trimis, de aŭ cuprins tábœra ce erá la mînœstire la Bursucĭ, sœ fiœ de padĭœ acolo, maĭ vîrtos pe'ntru Lupul Costaci Vórnicul cu fraţii şi nepoţii luĭ, şi alţĭ boĭerĭ josennĭ, cœ tot nu-l credeá pre Vórnicul Lupul nice Dumitraşcul Vodœ, fiind aproape de Tœtarĭ; cœ aşĭá-şĭ deacœ aŭ dat vrajba în ţĭarœ cu Moscalii, aŭ fost trimis Vórnicul Lupul rœspuns la Dumitraşcul Vodœ cum cœ sœ şcĭœ, cœ aŭ scris cu jálobœ la Vedirul, cœ eĭ cu ţĭara nu sînt hainĭ, ce de nevoĭa Moscalilor s'aŭ bejennit. Şi bine aŭ fost socotit Lupul Vórnicul pe'ntru aceasta, ca sœ nu dee în pripœ Tœtarii cu prada în ţĭara de jos, de carea apoĭ totu-şĭ n'aŭ scœpat sœracii Creştinĭ, cœci doarœ cœrţile Lupuluĭ Vornicul pre cine s'aŭ trimis n'aŭ putul rœsbí sœ ajungœ la Vedirul. Aşíjderea şĭ Lupul Vórnicul fiind îndoit, temîndu-se din jos despre Tœtarĭ, şi de Turcĭ, cœ nu erá de şiagœ, de'n sus se temeá de Moscalĭ; alta deacœ aŭ vedĭut, cœ aŭ venit degrabœ de l'aŭ cuprins şĭ Moscaliĭ, decĭ ĭ-aŭ cœutat numaĭ a ţiné cu dînşiĭ; cœ-şĭ dedese şĭ dĭœlog pre fiĭul sœŭ pre Iordaci, şi ell tot aŭ rœmas cœ-ĭ erá casa bólnavœ. Fœcuse Vórnicul cu josennii şi ŭœ slujbœ spre Moscalĭ, ca sœ aibœ credinţĭœ cum cœ ţin cu Creştinii, de aŭ fost apucat vro 700 de epe dela Tœtarĭ pînœ a nu se loví oştile de le-aŭ adus la Şieremet de le-aŭ încinat, carea apoĭ acelle epe le-aŭ luat Tœtari

de'n spatele ţĭeriĭ cu multœ celtueal̃œ; earœ sĭ acéĭa ce le-aŭ fost luat dela Tœtarĭ, pre urmœ la multœ pedeapsœ aŭ ajuns, sĭ multœ vreme aŭ tras nevoe sĭed̃ĭînd la încisoare.

Earœ Codrennií dela codrul Cigeacĭuluĭ, deacœ aŭ ved̃ĭut, cœ se aprópiœ Ved̃irul sĭ Hannul cu oştile, îndatœ aŭ ajuns la Hannul de s'aŭ încinat; sĭ cu atîta apoĭ aŭ hœlœduit de pradœ sĭ de robíe.

XIV.

Ioann Neculce († 1743).

Dela 1693 a fost tot în deregœtorií alle statuluĭ, pînœ la 1711, dupœ trista eşitœ a rœsboĭuluĭ luĭ Petru ţiarul cu Turcii. Atunĉii merse cu prínĉipele Cántemir în Rusiea. Însœ neplœcîndu-ĭ acolo, se despœrţí de prínĉipele Cántemir, sĭ, neputîndu-se întoarce în pátrie-sĭ merse în Polóniea, unde petrecú în rœstîmp de sĭepte annĭ (1712—1719) în lipsœ foarte mare; fiind cœ Constantin Lupul primise dela Domnul Nicolaĭŭ Maurocordat (întîĭul domn fœnœriot în Moldávica) moşiile luĭ Neculce pe sama s'a, sĭ nu-ĭ dá nemica de'n venitul lor. La 1719 îsĭ rœdobîndí Neculce moşiile, sĭ rœ'ntorcîndu-se în Moldáviea, trœí rœtras la moşie-sĭ pînœ la 1730. Dupœ aceea purtá scurt tîmp deregœtorií de alle statuluĭ; ĉi trœí totu-sĭ maĭ mult rœtras la moşie-sĭ, pînœ la moarte-sĭ, carea se tîmplá la 1743. A scris istóriea Moldávieĭ dela 1662—1743 într'un stil mĭed̃íos, putérnic, curgœţiv, rœspund̃ĭœţiv ţirií limbeĭ rumînescĭ.

§. 81.

Domníea a treĭa a luĭ Duka, Domnul Moldávieĭ (1679—1684).

Beniť'aŭ Duka Bodъ ку a treĭa domníe ѧn ţĭara Moldoveĭ, de'n ţĭara Muntenneascъ ѧn annul 7187 (1679) şi aŭ ѧntrat ѧn Iaşĭ la skáunul domneск Zĭecemvre ѧn şĭece zĭlle, ѧn zĭua sfѫntulуĭ Nikolaĭŭ. Beniť'aŭ şí kѫţĭ-va boĭerĭ Muntennescў aĭce ѧn ţĭarъ ѧn Moldova ку Duka Bodъ, de frika luĭ Şĭervann (Kantakuzenn) Bodъ, prekum c'aŭ

skріс maĭ cuc. Atunce erá greŭ ѧn ţĭarъ ne'ntru zĭaxereле, şi mezílurĭ la drumul Kameniţĭeĭ, şi келтueалъ ку skímbatul Paşilor de Kameniţĭъ, şi de'n Iaşĭ pѫnъ ѧn Kameniţĭъ erá lokul pustiŭ, ѧnkъ din ernatul Tъtarílor din zĭlelle luĭ Dumítrashkul (Русет) Bodъ şi aşĭezĭѫnd служіторĭ ѧn tábъrъ şi ѧn Стефъnnecў, Antoniŭ Bodъ ţineá mezílul din Стефъnnecў pѫnъ ѧn Kameniţĭъ; earъ maĭ ne urtъ aŭ aşĭezĭat oamenĭ ѧn Хотin şi ѧn Periръta; atunce veniá podreazĭurĭ din ţĭara Лешĭеаскъ la drumul Kameniţĭeĭ de loviá ne Турчĭ şi ne negoţĭtorií, karií merţeá la Kameniţĭъ şi le фъчеá multe págube şi strikъчĭunĭ.

Earъ dupъ ce c'aŭ ѧnторс солul челл Лешĭеск dela Поартъ, ce trekuse ѧn zĭlleле luĭ Antoniŭ Bodъ, aŭ алес лок Kameniţĭeĭ, şi aŭ хотърѫт тоатъ Podóla съ фіъ олат Kameniţĭeĭ, din Nistru dela Бучечĭ pѫnъ ѧn Ъkrъina, şi ку Ъkrъina ку тот pѫnъ ѧn Чехрin, şi pѫnъ ѧn bózia ѧn ţĭoc, aŭ rъmac съ фіъ тот сунт аскултареа Турчілор. Şi aŭ eşit mulţime de русĭ din лъунтру din ţĭara Лешĭеаскъ, şi c'aŭ aşĭezĭat ѧn олатul Kameniţĭeĭ de c'aŭ фъкут сате şi рае, şi aŭ пус Турчіĭ nin сате субпашĭ dupъ obíceĭul lor, mi ѧmblá Турчіĭ la Лешĭ, şi Лешіĭ la Турчĭ фъръ de nicĭ ъъ griж. Atunce şi ѧn Молдова c'aŭ aşĭezĭat служіторĭ pre la mezílurĭ şi pre la márţinĭ şi aŭ ѧnчепут a се фаче ми словозіĭ, pre la Черпъуцĭ şi pre la Хотin.

Earъ ѧn алл doile ann алл domníeĭ luĭ, aŭ тъĭат Duka Bodъ ne treĭ boĭerĭ anume: pre Vъsiliŭ Геука вел Вістérnik, şi pre Ţĭorţiŭ Gordann вел Жіkniчерiŭ, şi pre Лупул сулцерул, karií aŭ фост фъкут кърцĭ Віклеanne, ку іскълітура luĭ Dumítrashkul Bodъ la Orxeennĭ şi la Лъпушненнĭ съ се ръdiче ку oaste съ меаргъ съ prindъ pre Duka Bodъ ку тоатъ каса luĭ, şi pre ъъ сатъ de boĭerĭ aĭ luĭ, şi ку ісвод, ку че торцĭ съ-ĭ otoarъ pre тоцĭ; şi trimeţĭѫnd картеа ачеea ку Лупул сулцерул ка кут ар фі фост dela сінгур Dumítrashkul Bodъ, la къпітаннії

dела ачелле цîжпутурî: еар' ун кънîтанн ануме Денусаръ, деакъ аў Лпцîълес че скріе Лптру ачеá карте, с'аў фъкут а трîмете поронка ла алцî кънîтаннî; еар' пре де алтъ парте аў шî пурчес де аў венîт ла Iашî, кум маî де гравъ, шi аў терс ла Бухушîў Хътманнул де л'аў Лптребат: ку а кўî штîре есте? Еар' Бухушîў Хътманнул, нештîînd нîмîкъ де ачестеа, Лндатъ аў терс ла куртеа домнеаскъ, шi аў спус Дукъî Водъ, шi Дука Водъ аў трîмес не Георгицъ Чîудин-Сардарул, шi аў прінс пре Лупул сулцерул ку ачеá карте Віклеаннъ; еар', Геўка шi Бордann ну штîá нîмîкъ, че кум л'аў адус пре Лупул сулцерул ла Дука Водъ, л'аў Лптребат Дука Водъ пре Лупул сулцерул, ку а кўî Лпвъцîътуръ аў фъкут ачестеа. Еар' елл аў спус къ л'аў трîмес Геўка шi Бордann, шi Лндатъ Дука Водъ аў трîмес нîште булубашî ку сеîтеннî де î-аў луат де пре ла гасделе лор, шi î-аў Лпкîс; шi а доўа зi î-аў скос ла дiванн Лптре тоатъ боîерîмеа, шi нîмîкъ н'аў маî путут съ тъгъдуеаскъ фантеле лор, шi î-аў спус дрепт Дукъî Водъ, къ сунт вînовацî. Дечî Дука Водъ мулт î-аў мустрат, шi аў орăндуît пре Годер Флîóндор велл Арнашîў, порончîнду-î де ле-аў тъîат кáпетеле ла тустрîй, зîуа амеазîъ-зi, ла фунтънъ де'пъîнтеа порцîй курцîлор домнештî. Шi Лн локул Геўкъî, аў пус Вістéрнîк маре пре Годерашку Кантакузîно, фечîорул луî Iордакî челлуî бътрîн. Фостаў цîупъпеаса Геўкъî варъ прîмаре ку доамна Настáсîа а Дукъî Водъ, дар', нîмîкъ ну î-аў путут фолосî.

Еаръ дупъ че с'аў плîнît доî анні де домнîеа Дукъî Водъ, аў терс ла Цîарîград ла Лмпърацîе, авăнд пăръ ку Стефанн Беîзîадеá фечîор Радулуî Водъ, пе'нтру логодна че аў фост фъкут ку фîîкъ-са Катрîна, къ фîînd фечîорул Радулуî Водъ грозîав ла фацîъ, пупеá прічînъ Дука Водъ шi ну вроîá съ î-о деа. Дечî аў ръмас фечîорул Радулуî Водъ пре Дука Водъ де ла дiваннул Лмпърътеск. Атунче аў келтуît Дука Водъ мулцî баннî ла Поартъ, апроапе де ъъ мie де пунцî де баннî, шi î-аў дат Турчîй шi Хътмъннîеа Бкръîнеî, кафтанн шi шлік, шi бъедуганн, шi ун туîў: шi аў пурчес дin Цîарîград din преунъ ку фечîорул Радулуî Водъ цîнере-съў, ку треî туîурî шi ку бусдуганн, де-л дучеá Лпаîнтеа луî, ку маре алаîў Лптрăнд Лн Iашî.

Лндатъ-шî с'аў анукат де аў фъкут маре шi фрумоасъ пунтъ. Трîмес-аў Лн тоатъ цîара де аў пофтît не тоатъ боîерîмеа шi мазîлîмеа дела мік păнъ ла маре, шi де алте къпитéннîй, че ну поронкъ, че ку пофтъ; шi дупъ че с'аў стрăнс ку тоцîй ла Iашî, фъкуту-ле-аў обороаче тутурос дела домнîе, де ле да де тоате че ле требуîá, де ну келтуîá нîме нîчî ун баnn.

Апоîждере маî адус-аў опт солî, доî din цîара Мунтеннеаскъ, шi доî din цîара Бугуреаскъ, шi доî din цîара Лешîеаскъ, шi доî din цîара Къзîъчеаскъ чеа маре де песте Нîпру; шi аў адус солîй мулте дăрурî шi фрумоасе де аў Лпкîнат Дукъî Водъ. Шi с'аў веселît доўъ съптъмănî ку фéлîурî де фéлîурî де музîчî шi де цîóкурî шi пеîлîваннî шi ку пушче; шi цîукá доўъ данцîурî пîн ограда курцîлор домнештî шi пре уліце ку тоцî боîерîй шi цîупăнеселе, Лнодовицî, шi тоцî негуцîъторîй, шi тот тăргул, шi ун Вóрнîк маре пуртá ун кап де данцîў, шi алт Вóрîнк маре пуртá алт кап де данцîў Лмбръкацî ку шîарваннале домнештî. Нумаî мîреле шi мîреаса фîînd фечîорî де домнî, ну цîукá Лн данцîурî не афаръ, че нумаî Лн касъ; еар' ла данцîў нумаî че цîукá боîерîй; кăт ну ерá пунтъ, шi ерá мînуне. Шi дупъ че аў пунтît, аў мулцîъмît солîлор, шi с'аў дăруît бîне, шi с'аў дус ла цîърîле лор.

Не урмъ с'аў гътît шi аў пурчес ла Бкръîна ла Немîрова, шi с'аў стрăнс тоатъ къзîъчîмеа аколло ла Дука Водъ ла Немîрова, шi аў алес дin кáпете дintре дăншîй, шi аў пус цîудекъторî, шi полкóвнîчî, шi сотнîчî; шi ле-аў пус шi Лн локул луî патéспик Лн лок де Хътманн, ка съ ле поарте де грîжъ лор, ануме Еni Гредinевîчî, от елужît, штîînd шi лîмъ Къзîъчеаскъ, де неамул луî Грек фîînd, шi аў фъкут шi курцî лăнгъ Немîрова, Лн мáрцî-

nea Бухулуї, ші аў фъкут ші алте курцї ын мáрцinea Ніструлуї ла Цікановка ын потрíва Сорочії, ші de аколо с'аў ынторс ын тоатнъ ла Іашї ші стъпжнїá. Дука Водъ ші Ъкръina, ші цїара Молдовії, domn фiind кў треї тунїрї; ші аколо кжnd аў фост ла Ъкръina мултъ чínсте аў фъкут къзїачílор.

Дупъ ачеea терс-аў ынпрímвларе ла ун сат алл луї, че есте ын цínутул Неамцїулуї ануме Пръжъштії, авжnd шí курцї аколо, кў тоатъ каса луї, кў цíперії ші кў фечїорії луї, ші кў тоатъ боїерímea ші куртea луї; ші аў зїъвовít аколо вр'ъъ доўъ треї съптъмжнї, ынмлжnd пре ла вжнáтурї, ші пре ла алте сате алле луї. Кїематў-л'аў ын чínсте шí ун боїер пре ануме Константin Постéлнікул Чїобанул ла ун сат алл луї ануме ла Съліште de л'аў чínстít доўъ зílле, ші ашїá еаръ-шї с'аў ынторс ла Іашї ла скáун.

Къталіштаea Domnінцїeї луї Дука Водъ.

Дука Водъ вржnd съ-шї скоатъ банníї че аў келтуít ла поартъ пе'нтру хътънънíea Ъкрънеї, ші авжnd шí касъ греа кў маре кїелтуеалъ, ші ну кїелтуїá ка ун domn дупъ нутінціа цїърії, ші вреа съ кїелтуеаскъ ка ун країў, ші възїжnd ші віклешїхгул боїерílор челлор че ї-аў тъїат, de кум ерá ръў de фелїул луї, ынкъ шí маї ръў с'аў фъкут, ші маї гроазник асупра боїерímії ші асупра цїърії. Скос-аў ніште хжртíї пе цїаръ марї, кжте de шїесе, кжте de опт гáлвенnї ші кжте п'аў ынвръкат пре фецíе, ле-аў dат пънъштї пре'н сате. Ші дупъ че аў dат таблеле ын вістеріе, аў арункат оржndуелеле пе хжртíї de ун гáлвенn шїесе-спръ-зїече гáлвенnї: ші карії луасе хжртíе de шїесе гáлвенnї, лі се фъчеá маї бine de сутъ; ші деакъ ну гъсíá кў че плíнí de ла ом, луá а алтуїа пе'нтру ачелла, ші пре унde ерá пустíїў фъчеá пре злоташї de плътíá дела каселе лор, ші бътеá пре злоташї кў бусдуганнул, de аў оторжт вро дої, треї. Дечї възїжnd къ мор злоташїї de бусдуган, аў фъкут ун бъцíў de опт мукї, de бътеá пре боїерї ші пре злоташї кў бъцíул, ші нупеá пе боїерї дъждї ші ынпрутуте песте нутінціа лор, кжт ну се маї нутеá плътí, къ ерá боул дої гáлвенnї ші вака ун гáлвенn, ші істовíá злоташїї тот; ші печї кў одоаръле, че ле зїълоцíá пре ла негуцїторї ну се нутеá плътí, че ерá плíне ынкісоріле de боїерї, ші гróсуріле de чеї сърачї, de-ї бътеá ші-ї къснíá, кў кáпетеле пе'н гáрдурї, ші лешінаці de фоаме, шí бърбаці шí фетеї, ші мурíá пре'н гróсурї; ші пре цїцжнесе съраче ынкъ ле легá ла нушче ші ле ынкideá ла сеimennї пе'нтру банnї. Пе'нтру ачеá връжтъшíе ші гроазїъ, че ль ынплусе ínima діáволул de лъкомíе, че авеá, уржту-л'аў тоцї не Дука Водъ, ші се ругá тоцї луї Думнезїъў съ-ї мжntуеаскъ de'н мжneле луї, ші-л блъстъмá дела мік пжnъ ла маре, de ауzíá слуцíле луї кў урекíле. Атунче фуцít-аў мулцї боїерї ші mazілї, de гроазїа луї нíнтр'алте цїърї de шї-аў нустíít каселе ануме: Тудосíў Дулъў вел Спътарíў аў фуцít ынтр'ъъ поапте din тжрг din Іашї ын цїара Лешїеаскъ; ашíждере ші Савіл Іmучílъ вел Меделнічер, ші кў фрате-съў Георгіцїъ Постéлнікул, ші ї-аў ацíунс гопашїї Лінканнї ын кодрул Херцїеї, ші с'аў бътут кў джшшїї, ші ну ле-аў нутут стрікá немікъ; ші Моцíок ші алцїї мулцї.

Мерсул луї Дука Водъ ла ынкунцíуръчíхnea Віennеї кў Турчії ла 1683.

Еаръ ын анnул 7191 (1683) гътíту-с'аў Везірул de оасте, съ меаргъ асупра Немцілор; веніт-аў поронкъ шí ла Дука Водъ съ меаргъ ын оасте; фъкут-'аў атунче Дука Водъ маре гътіре de оасте, ші аў адус шí кжте-ва пóлкурї дела къзїачї de Ъкрънa ші кълъръшímea ші Лефечії ші куртennї ші хжнсарї ші не цїаръ аў оржndуít оamenї de оасте, ші боїерї ші mazілї кжте кў зїече доўъспръ-зїече слуцї, ші аў нус шí пре ун Бракъ къпітann de аў фъкут ун стеаг de оamenї тот din вътажії боїерílор,

ші а цĭѵпжпеселор челлор съраче. Ші аў пѵрчес кѵ тоатъ оастеа са де аіче din Іашĭ ѧп доўъ-зĭечĭ de зілле алле лѵĭ Апріле. Боĭерiĭ ші цĭара, тоцĭ ерá бѵкѵрошĭ съ пѵрчеадъ Dѵка Bodъ ѧп оасте, съ се мжптѵеаскъ ші съ хълъдѵеаскъ de връжтъшпеа лѵĭ, ші-л блъстъмá тоцĭ съ пѵ се маĭ ѧптоаркъ de ѵнде мерцеá, къ шí атѵпче ла пѵрчес мѵлтъ стржпсоаре фъчеа пе'нтрѵ рътъшпцĭа баппĭлор вірѵлѵĭ съ істовеаскъ боĭерiĭ, ші пѵ пѵтеá істовí, къ баппĭ пѵ ерá пікъіре; вжпзĭаре ѧп віте пѵ ерá. Че шí пре калле пжпъ ла Фокшĭеппĭ мергжпd кѵ оасте, тот зĭъпчiĭтѵрĭ ерá. Атѵпче трекжпd Хаппѵл кѵ Тътърімеа пре ла Фълчiĭў ѧп оасте, мѵлте жáкѵрĭ аў фъкѵт пін цĭаръ; слободzіпdѵ-се Тътарiĭ прін сате ші пре ла каселе боĭерештĭ, de аў фъкѵт мѵлтъ стрікъчĭѵпе пжп-аў трекѵт ѧп цĭара Мѵптепеаскъ мергжпd ла оасте; ші деакъ с'аў стрекѵрат Тътърімеа de прін цĭаръ ші апоĭ аў трекѵт шí Dѵка Bodъ пре ла Фокшеппĭ кѵ тоатъ оастеа лѵĭ. N'ар хі фъкѵт Тътарiĭ атжта стрікъчĭѵпе прін цĭаръ трекжпd, de ар хі дат Dѵка Bodъ поклон деплiн прекѵт череá; пѵмаĭ Dѵка Bodъ п'аў врѵт съ деá.

Ръмас'аў атѵпче Каĭмакам ѧп Іашĭ Nіколаĭў Раковіцĭъ Логофътѵл ші Паладі Спътарѵл ші Тодерашкѵл Вістéрпікѵл, карiĭ ла пѵрчесѵл Dѵкъĭ Bodъ с'аў сфътѵіт кѵ ўъ сатъ de боĭерĭ de чеĭ, че аў мерс кѵ домпíеа ѧп оасте, ка de с'ар маĭ ѧптоарче Dѵка Bodъ, еĭ съ пѵ вiĭъ кѵ джпсѵл, къ пічĭ еĭ пѵ-л вор маĭ аштептá ѧп Іашĭ, чі се вор дѵче съ-шĭ прінзĭъ кáпетеле прін ѧптр'алте цĭърĭ, къ пѵ-л маĭ пот сътѵрá. Мергжпd Dѵка Bodъ кѵ оастеа прін цĭара Мѵптепеаскъ аў трекѵт преете мѵпте, ші аў мерс алéтѵреа кѵ цĭара Бпгѵреаскъ пре ла Сібíĭў, пре ла Лугошĭў, пре ла Темешвар, пре ла Сарвашĭў, пре ла Сóлпок, че есте ла апа че се кĭамъ Тіса, ші de аколо ла Dѵ́пъре ла четатеа Бѵda; ші аў трекѵт Dѵ́пъреа пре под din цĭос de Бѵda, ші аколо ѧптр'ѵп кжтп аў ацĭѵпс пре Шĭербапп Bodъ, Domпѵл мѵптеппеск кѵ оасте; ші аў вепĭт Шĭербапп Bodъ de с'аў адѵпат кѵ Dѵка Bodъ. Еар'вezірѵл

кѵ оасте ші кѵ Хаппѵлкѵ Тътърімеа ерá ѧпъіпте ла Стоп Белiград; атѵпче Вezір ерá Кара Мѵстафа Пашĭа, ші кѵ ачеá гътіре мерцеá, апѵме съ доважпdеаскъ четатеа Епжкѵл, че есте ѧп мáрціпеа цĭърiĭ пемцĭештĭ, кѵ ѧпdемпареа лѵĭ Тĭѵкіл Гроф, ші алтор домпĭ бпгѵрештĭ, че ѧпdемпасе пе Вezірѵл съ меаргъ. Дечĭ Немцiĭ авжпd весте de вепіреа оштілор Тѵрчештĭ, ла Епік, аў гріжіт четатеа кѵ оасте ші кѵ бѵкате; еар' Вezірѵл cocind кѵ оасте ла Епік, аў прінс літвъ, каре аў спѵс, къ четатеа Епікѵл есте гріжітъ фоарте віпе, ші кѵ търіе маре, пѵ о вор пѵтé доважпdí. Еар' четатеа Бечĭѵл есте фъръ de пічĭ ўъ гріжъ: пічĭ оасте, пічĭ бѵкате пѵ аў, ші сжпт пѵмаĭ чеĭ de лок ѧп четате; de ва мерце, преа лесне о ва доважпdí. Вezірѵл лжпd ачеастъ весте, немік лжпгъ Епік п'аў зĭъвовіт, чі аў шí пѵрчес кѵ оасте ѧп сѵс, пре лжпгъ Dѵ́пъре ла Бечĭў, ші аў тъвържт лжпгъ Бечĭў; ші ѧп чіпчĭ зілле алле лѵĭ Іѵліў аў ѧпчепѵт а батере четатеа din тѵ́пѵрĭ.

Ѧмпъратѵл Немцíеск ерá атѵпче кѵ оштĭ ѧптр'алтъ парте, de се бътеá кѵ алцĭ меціешĭ аĭ съĭ: еар' ѧп Бечĭў ерá пѵмаĭ ѵп цепералъ апѵме Старітберг кѵ доъ-зĭечĭ ші чіпчĭ de мiĭ de Немцĭ, ші аў зĭъвовіт Тѵрчiĭ прецĭѵр четатеа Бечĭѵлѵĭ, din чіпчĭ зілле алле лѵĭ Іѵліў, пжпъ ѧп доўъ зілле алле лѵĭ Септемвре, ші непъръсіт da din тѵ́пѵрĭ, кѵт шí чеĭ din четате се апърá бървътеште, ші ерá ѧп маре стржпсоаре чеĭ din четате, кжт ерá ѧп кѵ́тпъпъ de пеіре, невiіпdѵ-ле ажѵторíў нічĭ de ўъ парте: пжпъ че аў вепіт Іоапп Собĭескі краĭѵл Лешĭеск кѵ оасте, ші аў бътѵт пе Тѵрчiĭ, ші аў мжптѵіт четатеа Бечĭѵлѵĭ de пъвала Тѵрчілор. Ші ѧпторкжпdѵ-се Вezірѵл фъръ de нічĭ ўъ ісважпdъ л'аў сѵгрѵмат ѧп Белiград, ші ĭ-аў дѵс капѵл ла ѧтпъръціе; къ елл се апукасе, къ ва адѵче кĭеіле четъцiĭ Епікѵлѵĭ ла ѧтпъръціе, апоĭ ші алле Бечĭѵлѵĭ. Еар' Дѵтпезĭъў пѵ ĭ-аў ацĭѵтат, дѵпъ сѵтеціеа лѵĭ, че аў ръмас цĭара пемцĭеаскъ прѣдатъ ші арсъ, кжт пѵмаĭ пътжптѵл аў фост ръмас пе ѵрта лор. Деакъ с'аў ѧп-

торс оастеа Турчеаскъ дела Бечїў, аў веніт ла Буда, ші погорѫнду-се шї оастеа Лешїеаскъ пе Дўпъре ⸗ n цїос ла Острогон, еар' Турчїї с'аў сутеціт ші с'аў ⸗нторс ⸗напої, ші аў лоўіт пре Лешї; ші Лешїї фііnd негъціцї, пу ї-аў путут спріжіні пре Турчї, че аў ⸗ндърънтат ⸗напоі а фуціре. Атунче аў періт фечїорул Хътманнулуї Полнїї ші алцїї мулцї, ші пу ера мулт съ пїаръ ші крайул Совїескі; нумаї порочіреа луї аў фост, къ л'аў ⸗нтѫмпат ніште полкурї de хусарї de л'аў маї рътуіт, пѫнъ аў ацїунс ші недестрімеа Немцілор. Дечї еар' ї-аў ⸗нфрѫнт пе Турчїї, ші аў ръмас ісбѫnda ла крештінї; еар' ку маре скъдереа оштїї лешїештї, ші пѫнъ а вені пеіреа Везірулуї ші зїъвовind ла Буда, нічї пре domnїї ачестор цїърї пу вреа Везірул съ-ї ласе. Пѫрѫтў-с'аў атунче Дука Водъ ку Шїервann Водъ ла Везірул, пе'нтру ўъ сатъ de ваннї, че аў фост ръмас ла Дука Водъ аї цїърей Мунтенешттї, кѫnd аў фост domn ⸗n цїара Мунтенеаскъ; ші аў ръмас Шїервann Водъ пре Дука Водъ, съ плътеаскъ тоцї ваннїї ла вестерїеа ⸗нпъръстеаскъ. Дечї луѫndу-шї зїўа бунъ Дука Водъ дела Везірул съ віїъ ⸗n цїаръ, аў лъсат зїълог ла Везірул пе'нтру ачеї ваннїї пре Апóстол Катарцїў вел Коміс, ші пре Тънасіў de Сорока пѫнъ а трімете ваннїї; ші Дука Водъ аў пурчес ⸗n цїос de аў веніт ла цінутул Нутней, ла сат ла Domнештї; еар' пре doamna ку каса луї аў лъсат'о ⸗n Фокшїенні; къ фуціse doamna din Іашї маї ⸗nainte de Лешї ла Бръіла, ші ї-аў ешіт Дука Водъ ⸗nainte ла Фокшїенні. Везірул ⸗пкъ deакъ аў пурчес Дука Водъ, ⸗пкъ ї-аў веніт скопчénie, прекум с'аў скріс маї сус de аў періт; еар' боїерії, карії ераў зїълог атунче, перind Везірул, аў фуціт; че п'аў веніт ла Дука Водъ, че с'аў дус ⸗n цїара Ўнгуреаскъ, къ ле-аў фост каселе аколо, ку алцї боїерї че прівеціse din Молдова.

§. 82.

Къдереа луї Дука Водъ, ші осѫnda дунпезїъеаскъ, веніш асупра каиалуї луї ші алл Доатпеї салле не'пшрў фашеле кунталїшъцїї лор.

Еар' Дука Водъ дела Domнештї, скріse ла Каїмакамї ла Ніколаїў Раковіцїъ вел Логофът, ші ла Тодерашкул вел Вістérнік, ші ла алтъ боїеріте съ їасъ din Хангу, din вежennїї, съ меаргъ ла дѫnсул ла Domнештї съ пу се теамъ de Лешї, къ Лешїї сѫnt ніште тълхарї. Еар' боїерії кунт ї-аў възїут картеа, ⸗n datъ аў фъкут пътъштї, ші аў фуціт пе потікъ ⸗n цїара Ўнгуреаскъ ⸗n Цїурцеd, ку тоате каселе лор, ка съ пу маї dee ⸗нтр' окї ку Дука Водъ.

Еар' кѫnd шї-аў луат зїўа бунъ, Дука Водъ ші ку Шїервann Водъ дела Везірул ші ї-аў ⸗нвръкат Везірул ку кафтанне, аў фост зікѫnd Шїервann Водъ, Дукъї Водъ: *„Еакъ ⸗n цїара Молдовеї се ахде, къ аў ешіш Лешї: Блет ие ла тіпе къ ⸗цї есше ші доатпа ла Бръіла, ші-ї шїедé кѫшъ-ва врете аколо, ші ше воїў гріжі де копаче, ші ѫкпъ веї ведé кунт а таї фі; ші де аколо́ ше веї ѫшé ківерпісі ші веї терце ку шетеїў.“* Еар' елл п'аў врут съ факъ ашїá прекум ⸗ї зічеá Шїервann Водъ, ші аў трекут Дўпъреа ⸗n чеастъ парте de аў веніт дрепт пріn цїара Ўнгуреаскъ, de аў мерс пе ла Апафі Міхаїў країул Ўнгуреск, ла Белiград, ші ї-аў фъкут країул масъ фрумоасъ Дукъї Водъ, ші л'аў чінстіт таре, ші аў цїукат атѫndoї ші ку тоцї боїерії; ші країул Ўнгуреск ⸗пкъ ⸗ї спунеá Дукъї Водъ, съ пу віїъ ⸗n цїара Молдовеї, къ аў веніт ⸗n цїаръ алт domn de ла Лешї, че съ аштепте аколо́ ла дѫnсул ші-ї ва da de тоате, че ї-а требуї, с'аў de а вré съ-ї dee кѫте-ва мії de кътанне съ-л петреакъ пѫнъ ла скáун. Ші елл нічї ашїá п'аў пріміт, ші

пърчегънd de аколо́ ші аџїъпгънd ла Котеле, лънгъ Брашїов, ъъ сатъ de боїерї аї Дъкъї Bodъ, кърора ле ера́ џїънжнеселе ѧn џїара Мънтенеаскъ къ doamna, ші ера́ ла ън сват къ чеїалалцї боїерї din Молdова къ Каймакамїї, сфътъїа́ пе Дъка Bodъ съ треакъ dела Брашїов ѧn џїара Мънтенеаскъ гънdind къ-шї вор анъка́ џїънжнеселе ші съ вор ѧnкіна́ ла Лешї къ чеїлалцї боїерї, че ера́ Каймакамї.

Еаръ Міроп Логофътъл, ші къ Бъхъшїъ Хътmannъл, ші къ Константін Постелнікъл Чїобаннъл, фіind маї апроапе de каса Дъкъї Bodъ, п'аъ прімїт ачелл сват, съ треакъ dела Брашїов ѧn џїара Мънтенеаскъ zікънd: *„Деакъ п'ат терс пін џїара Мънтенеаскъ кънd не ѧтбіа Шїербанн Bodъ, еар' de аїче че съ къштъ? че маї бїне есте съ тérцет дрепи ие Оїънгъїъ, ші деакъ от ведé къ п'от ънте́ терце ла Іашї de ръзл Лешїлор, пої от лъа́ ие Трошънїъ ѧn џїос ші от терце ла Фокшїенї.“* Ші пе ачелл сват аъ пърчес ші аъ ешїт пе Оїтъzїъ. Дечї оастea Дъкъї Bodъ, фіind супъратъ dела сфънтъл Геóргіе пънъ ла сфънтъл Ніколаїъ с'аъ ші ръсіпіт, карії ѧn котро́ аъ пътът, пре ла каселе лор; шї аъ рътас пътаї doъъ стеагурї de Лінканнї, ші пъцінії сеїтеннї; дечї ла Іашї п'аъ авът къ чіне терце, ші аъ лъат ѧn џїос, de с'аъ dус ла Domнештї.

Боїерії карії свътъїа́ пе Дъка Bodъ dela Брашїов съ теаргъ пін џїара Мънтенеаскъ, деакъ аъ възїът къ ъ ле аскълтъ сватъл лор, еї с'аъ ръслъцїт de Дъка Bodъ dela Брашїов, ші с'аъ коборжт ѧn џїара Мънтенеаскъ, de шї-аъ гъсіт џїънжнеселе аколо́, dънъ кът ле ера́ сватъл къ чеїлалцї боїерї, кънd аъ пърчес din Іашї ла оасте, ка съ-л пъръсеаскъ пре Дъка Bodъ, съ ъ-л маї вазїъ ѧn окї; анътe Гавріліцъ Костакі вел во́рнік, ші Іоann Раковіцъ вел Пъха́рнік, ші Георгіцъ треті-логофът, ші алції с'аъ dус ѧn џїара Мънтенеаскъ, прекът маї сус с'аъ скріс.

Віind весте ѧn џїара Лешїеаскъ прекът країъл Совіескі ші къ Немції аъ бътът пе Турчї ла Бечїъ, аъ шї ѧnчепът а се слобозіре podrїáзїърї ѧn Подóліea, ѧn Раеаа Турчеаскъ, а тъїаре ші a ровіре пре Турчї. Дечї Турчії кжцї аъ пътът прinde de весте, аъ фъціт, ші с'аъ ѧnкіс ѧn четате, ѧn каменіцїъ; еар' простімea, сателе, с'аъ ръсіпіт, карії ѧnкотро аъ пътът, ші аъ ѧnчепът a се слобозіре ла тжлхъріт ѧn Молdова, ші Брънештії dela Черпъъцї, ші аъ ѧnчепът оаменії dela кжтп a се бежънріре спре мънте.

Атънче боїерії Каймакамї ѧшї фъчеа́ спаїмъ маї мълт еї dекжт алцїї; ѧшї гъсіce време de аъ спъріат пре doamna Дъкъї Bodъ, de аъ фъціт ѧn џїос ла Бръіла, ші аъ фъціт шї боїерії ла мънте, съ ъ маї dea окї къ Дъка Bodъ, съ-шї маї dee cama de атжта мълціme de ръмъшіца, че ле череа́ аспръ, прекът маї сус с'аъ скріс. Атънче шї оаменії карії ера́ ѧnкішї кжте de ън ann ші маї біne, пе ла тжргурї мі гро́сурї с'аъ слобозіт, ші аъ dат ла́ъdъ лъї Дъmnezїъъ.

Ръdікату-с'аъ Петрічеїко Bodъ din џїара Лешїеаскъ къ боїерії, карії ера́ прівеџї къ dжпсъл, ші аъ веніт къ оасте ѧn Молdова, ші с'аъ коборжт Петрічеїко Bodъ ла Сучеава къ Demidецкі ші къ Копецкі ші къ пъцінтеа́ оасте къзїъчеаскъ съ теаргъ съ батъ Бъцеакъл, фіind Тътарії дъшї ѧn оасте ла Бечїъ; ші dela Сучеава с'аъ коборжт Петрічеїко Bodъ ла Іашї, ші аъ трімес пе Савіл Меделнічéрул Стъчілъ, карele пе ъртъ аъ фост шї Бапп, ші пре алції пріп бежънії de скотеа́ оаменії ла оасте пе Молdовенї, пе ънії de вое, пе алції de невое, ші с'аъ dус ѧnпреънъ къ къзїачії ші къ Копецкі ѧn Бъцеак. Еар' Петрічеїко Bodъ аъ ръмас ѧn Іашї; дечї тот тъїа́ ші ардеа́ Бъцеакъл; Тътарчеле челле бърдъхоасе ле спінтека́ ші пънеа́ копіі пін парї, ші слобозїа́ ровії de пін овезїе, ші-ї лъа́ къ бъкателе челле Тътърештї ші адъчеа́ дъїъmърї мълте, кжт пътаї пътеа съ ле-їа сама, къ ъ авеа́ чіне съ ле стеа́ ѧnпротівъ, ші ашїе́ аъ ѧnвлат кжтъ-ва време, арзїжnd ші стрікжnd Бъцеакъл.

Дука Водъ, дакъ с'аў ашїъзїат ѧн Domnештї, аў трімес не Бухуш Хътmannул, de аў бътут пре піште adунътурї, че ерá ку Василіў Хъвъшїескул; се стрѫнсесе мулте къпетénніі ші оamenї de цїаръ, ла Мовілennї ѧн малул Сіретїулуї despre Текучї, ші ерá ші ачеї мергъторї ла Буцїеак, ші ї-аў ръсіпіт кѫт ну с'аў путут апукá de нimікъ.

Петрічеїко Водъ dакъ аў сосіт ѧн Іашї ѧndатъ аў словозіт nodreazурї de Къзїачї ші Лешї ку Demidецїкі, ші ку Констaнтін Турнулецїў Полкóвнікул, ші ку Баінскі сърdарул, съ меаргъ съ ловеаскъ пре Дука Водъ ла Domnештї; ші пурчегѫnd nodreazїул din Іашї, аў мерс не Сіретїў ѧн цїос, ші луѫnd mazилї ші къпітannї ші служіторї ші пре чіне афлá пін цїаръ, съ се ѧнглотеаскъ кѫт de мулцї.

Дука Водъ ѧнцїелегѫnd къ вine nodreaz пе Сіретїў, с'аў свътуіт ку боїерії, кум вор фаче. Бухушї Хътmannул свътуіá, съ се кобоаре Дука Водъ din Domnештї ла Фокшїennї ла мáрцine, къ есте маї фъръ de гріжъ, ші се вор гъсí шí служіторї ѧн лефе, deакъ ор' требуі, къ ѧн Domnештї есте ку гріжъ. Doamna Дукъї Водъ ѧнкъ venice dела Бръіла ѧн Фокшїennї: еар' Мірон Логофътул аў свътуіт съ ну се кліптeаскъ пікъірї din Domnештї, къ ачеї че вin сѫнт піште тѫлхарї. *„Че ишере аў еї сă вiїă асuпра търієї шалле; сă пу дът локул, кă иътѫпшул ачеста есше фрътѫпшаш ку сѫнцеле тошілор ші алл стрътошілор пошірі!“* Ші ку ачест сват ѧншїелъторіў, ну с'аў клътіт Дука Водъ din Domnештї, че аў фъкут къутаре служіторілор, сеїmennілор, ші с'аў афлат нумаї шїесseзїечї de ceimennї, ші ї-аў бъгат ѧн курте, къ нѫnъ атунчїа ерá din афаръ. Ерá ші Ліпканнї, оптзїечї de оamenї ла doўъ стeагурї. Ачеаста аў фост лунї, ѧн зіўа de ацїунул de кръчїун, ші аў трімес Дука Водъ doї-спръ-зїече. Ліпканнї ку Мухаречко къпітannул лор, ѧн сус спре Ръкъчїунї ѧнтру ачеа саръ, аў прінс пре Ліпканнї аколо ѧн Ръкъчїунї, ші ї-аў тъїат пре тоцї; нумаї

унул аў скъпат, ші biind noaптea съ dea штіре, аў dat песте піште oamenї ла Копъчештї не ана Тротушїулуї; ші dѫndу-ї ун от съ-л дукъ ла Domnештї, елл л'аў дус пін-тр'ўъ думбравъ рътъчіndу-л нѫnъ ѧн зіўъ. Ші кѫnd аў сосіт Ліпканнул dрепт Domnештї пін думбравъ, атунчїа шí nodrїazїул аў фост ацїунгѫnd ла курте ѧн Domnештї фъръ de весте, ші ѧнкунцїурѫnd куртea, ерá съ ѧнтре не поартъ ун Рокмістру, че венїá ѧnainte. Че ѧнтѫмплѫndу-се ѧн поартъ ун бululбашїў anуme Черкез, аў възїут къ сѫнт Лешї, ші аў dat ку пушка, ші аў ловіт пре ачелл Рокмістру de ну с'аў маї клътіт, ші аў апукат поарта de о-аў ѧнкіс Ceimennіі ку маре греў, къ пъвълісе Лешї ла поартъ съ ѧнтре. Дука Водъ атунчїа шїезїусе ла масъ; Ліпканнії луѫnd банніі de лефе, ерá тоцї ла гacda къпітannулуї, de ле ѧнпърцїá лефеле; аў плекат фуга чіне ѧн котрó аў путут съ скапе, каїї лор фііnd пре ла гacde пріn сате, п'аў апукат съ се ѧнкълърезїе. Мірон Логофътул шїedeá ку Дука Водъ ла масъ, ші ку Констaнтін Постéлнікул; еаръ Бухуш Хътmannул ерá ла ўъ касъ de парте de курте маї ѧн цїос, ші deакъ аў ауzіт гѫлчеава ла курте, нумаї ку Dedїул Сърdарїул, ші ку вре-ўъ чіпчї-шїесе Ліпканнї че скъпасе къларї, аў пурчес спре курте. Че тѫmпіnѫndу-се ку Къзїачї ші ку Лешї, п'аў путут ръсві спре курте, штіind къ ла курте ерá служіторї Сеїmennї, ші ѧнкуртea луї Водъ таре се вор апърá, че шї-аў ѧнторс цїунѫneaса de аў фуцїт ѧн лункъ ку canniea; еар' елл хъръціndу-се оаре-че, аў dat doc, оаре-че спріжініndуce, аў dat Лешії ку Молdовennіі a-ї гоніре, ші німікъ ну ле-аў стрікат, къ нічї гопашії ну преа ѧndръснá.

Аў трімес Хътmannул ѧн Фокшїennї ла Doamna пре Маполакі Сулцїерул, съ dea банні съ факъ оaсте de аколо din Фокшїennї, ші съ вїъ ла дѫнсул, съ меаргъ съ се батъ ку Лешії, съ поатъ фаче вреўъ ісвѫndъ; ші deакъ аў мерс Мополакі ла doamna, п'аў нус съ стріце ѧн лефї піскаї служіторї, че аў ѧнкълекат Стефанн Водъ цїпереле Дукъї Въдъ ку піште Сеїmennї ші ку слуцї de пре ла боїерї,

че ерá кѫ doamna, шi ѧнтрѫ ачеá поапте аѫ вeнiт ла Хѫтmannѫл ѧn Зiъвръцѫ̈ ла Шiолдештi. Еар' Хѫтmannѫл deакъ аѫ вѫзiѫт пре цiпереле Дѫкъ̈ Bodъ, пѫтаї че с'аѫ чiѫdит пе'нтрѫ че аѫ вeнiт, къ елл вреа съ тeаргъ кѫ глоата че ерá съ dea рѫсвоiѫ кѫт ар фi пѫтѫт, еар' челла вреа фi стѫтѫт ѧn лáтѫрi, шi лжпгъ dжпсѫл вреа рѫтжнé чеi че вeнiсе Хѫтmannѫлуi ѧнтрѫ ацӥѫторiѫ.

Пѫрчес'аѫ кѫ тоцiи din Зiъвръцѫ̈, шi аѫ мерс de поапте ѧn корпѫл дѫмбравеi дрепт Domнештi, п'аѫ врѫт съ ловеаскъ поантеа, темжndѫ-се съ пѫ рънѫiъ оаменiй; че аѫ сокотiт съ аштепте пжпъ ѧn ziѫъ; съ вазiъ чine сжпт. Еар' нежndрѫспindѫ-ле съ-ва ѧнтроаче шi ва стржпце оаste, штiind къ ѧn кѫрте ерá шiесе-ziечi de Ceiмenni шi воiерiнашi de кѫрте, шi алтъ гловтъ; се вор апърá кжте-ва ziлле, къ шí вукате шí храннъ de каi, шí еарвъ de пушкъ de ацiѫпс авеá. Шi деакъ с'аѫ фъкѫт ziѫъ, с'аѫ апропiат прin apiнi лжпгъ сат, пре din цiос de кѫрте, ѧнтр'ѫъ рiпъ, шi аѫ ешiт de ѫ прinс лiмбъ, пре ѫn челéднiк леах, шi ачелла аѫ спус кжте стеагѫрi сжпт de Кѫziачi, шi кжте сжпт de Лешi шi de Молдовенни, de тоцi ка чiнчi-сѫте de оамени. Лешii ста dinаintea порцiи кѫрцiи, цiind каiи de фржѫ, къ авеá грiжъ de Бѫхѫш Хѫтmannѫл, съ пѫ вiiъ кѫ Тѫтарii съ-i ловеаскъ. Хѫтmannѫл Бѫхѫш въziжndѫ-i къ стаѫ столицi, аѫ скос пре Dediѫл Capdapiѫл кѫ вреѫъ доѫъ-ziечi de служiторi аi лѫi, de аѫ мерс спре оастеа Лешiлор, ка doap ар ѧнкълекá Лешii, шi с'ар слобозí асѫпра лор; шi атѫпче депъртжndѫ-се Лешii de кѫрте съ dea пъвалъ шí Хѫтmannѫл кѫ аi съi, съ апѫче despre кѫрте шi ешind шí чеi din кѫрте, се вор' бате кѫ Лешii, къ чеалалтъ гловтъ de цiаръ, че ерá лѫатъ кѫ deасiла ѧn nodreaz, ерá тоцi гата de фѫгъ, кжт ор вedé пре Хѫтmannѫл. Че мергжnd Dediѫл Capdapiѫл пжпъ апроапе de dжnшii, аѫ ѧнкълекат пѫтаї треi iншi din глоата Лешiлор, шi ле-аѫ ешiт ѧnainte ѧнтребжndѫ-i, че кáѫтъ? Dediѫл Capdapiѫл аѫ рѫспѫнс ѧn лiмба тѫрчеаскъ. Еар' еi аѫ zic: въ штim noi чine сжнтеци, маi вine съ вeниц̈ съ фiт тот-de-ѫнii. Шi с'аѫ ѧнторс ѧnапоi ла аi съi; еар темеiѫл лор, а Лешiлор ста пекliнтiцï denaintea кѫрцiи. Хѫтmannѫл ѧnкъ с'аѫ dat ѧn цiос спре гжрле, трiмецiжnd съ-i маi вiiъ ацiѫтор, шi de ачí съ вiiъ асѫпра Лешiлор, апѫme къ Ceiмennii din кѫрте вор ста пе'нтрѫ Domn. Еар' еi кѫт с'аѫ клътiт Хѫтmannѫл de аколеá, аѫ шí deшкiс портiцiа de с'аѫ ѧnкiнат ла nodreaz ѫn бѫлѫбашiъ апѫme Dediѫл, нiчi de ѫъ невое, нiчi de ѫъ стржпсоаре пѫтаї de вiклеann че ерá. Шi ѧнтржnd Лешii шi Къziачii шi Молдовенnii, аѫ лѫат пе Дѫка Bodъ шi пре аллцï воiерï пре тоцi; десбръкжndѫ-i i-аѫ лъсат кѫ пеiле гоале, шi с'аѫ ѧнторс nodreaziѫл кѫ доб жndъ. Шi аѫ дѫс пе Дѫка Bodъ ѧn цiара лешiеаскъ, шi аколо аѫ мѫрiт. Кжnd ѧл дѫчеá пе дрѫм, ѧл пѫсесе ѧнтр'ѫъ cannie кѫ доi каi, ѫнѫл алб шi ѫнѫл мѫрг, шi кѫ хáмѫрi de теiѫ, ка ваi de dжnсѫл, окърi шi сѫдѣлмi de ауziá кѫ урекiле, шi ацiѫпгжnd спре Сѫчеава ла ѫn сат, аѫ пофтiт пѫциптелл лапте съ мжнжче; еар' фетеea гacda, i-аѫ ръспѫнс: *„N'авет лаште сѣ-цï дѣт, кѣ аѫ тжпкаш Дѫка Bодъ вачiле din цiарѣ, де л'ар тжпкá вiертiй ѣадѣлѫй чей неадортiцï!“* къ пѫ штiá фетеea ачеea къ есте елл сáпгур Дѫка Bodъ; еар' Дѫка Bodъ дакъ аѫ ауziт ашiá, аѫ ѧнчепѫт а сѫспiпаре шi а плжпцере кѫ амар; къ елл се цiпеá шi воровiá ѧn каса лѫi, шi се iспiтiá съ фiъ краiѫ ѧn цiара ѫнгѫреаскъ, шi ѫn фечiор алл лѫi ѧn цiара Молдовеi domn; шi алт фечiор domn ѧn цiара Мѫнтенneаскъ, шi цiпере-съѫ Хѫтmann ѧn Бkraina, къ елл ѧшï цiпеá лукрѫл пре сѫс. Кѫртеа лѫi, маса лѫi, кiелтѫеала лѫi ка ѫn краiѫ цiпеá, шi кжnd ешiá афаръ ѧn пород, тот посторжт къѫтá ка съ iа оамении de фрiкъ, къ елл апукасе ѧнвъцiѫтѫръ дела Въсiлiѫ Bodъ, фiind кѫтърашiѫ маре ла Въсiлiѫ Bodъ. Ерá от пѫ преа ѧналт, шi грос, бѫрдѫхос шi бътржн; пѫтаї ѧшï черniá варба; не атжта се купоштеá къ пѫ авеá акътаре minte с'аѫ фрiка лѫi Дѫмнезiѫъ. Шi че гжndiá елл съ факъ, шi ла че се iспiтiá, шi ла че л'аѫ адѫс пъкатѫл шi осжnda дела Дѫмнезiѫъ! Шi ашiá л'аѫ дѫс пе

Дука Водъ ѧn цїара лешїеаскъ de аў мъріт аколо; ашїá шї-аў агонісіт de лъкомíеа баннілор че авеá!

Ерá ун воїерїў анъме Ѳрсакі, богат ѧnтру ачеастъ цїаръ а поастръ; дечї кжnd венїá вірул дела ѧmпъръціе, de мълте орї кжnd ерá ѧnгравъ, ѧл ѧnкъркá дела каса луї ші-л порнїá ла Поартъ, ші маї не ърмъ ѧшї луá Ѳрсакі банніі дела цїаръ; ші ну л'аў пътът съ-л рабде Дука Водъ пре ачелл воїерїў, прекът сжнт мълцї піптр'алте цїърї воїерї богацї; че din домніеа a доўа аў ѧнчепът a се аколісіре de джнсул, ші a-л пръдаре. Ші непътжnd ръбда ачелл воїерїў Ѳрсакі пе Дука Водъ, л'аў ижржт шí ла Поартъ, прекът маї сус с'аў скріс; еар' маї не ърмъ, актў штіind Дука Водъ не Ѳрсакі къ аў авът гжлчеавъ ші ижръ ку ун негуцїътор мареdin цїара Лешїеаскъ анъме Балабанн, ші аў авът ші жудекатъ аколо ѧn цїара лешїеаскъ мълт пе'нтру ніште бъде, трімес-аў Дука Водъ ла ачелл Балабанн, de аў венít ѧn цїаръ аіче, de аў пържт пре Ѳрсакі, ші ї-аў фъкът стржмбътате луї Ѳрсакі Дука Водъ, къ л'аў dат ръмас пре Ѳрсакі съ dea луї Балабан вр'ўъ патру-чінчї суте-de пунцї, ші ашїа ї-аў луат тот луї Ѳрсакі, ші л'аў ѧnкіс ѧn тéмніцъ ку тжлхарії, ші-л скотеá ѧn тоате зіллеле de-л кътеá ла талпе, ижпъ че і-с'аў сгжрчіт вінеле, ші аў ръмас олог ижпъ ла тоартеа луї, ші ла тоартеа луї, din чеа вогъціе мълтъ че авусесе, п'авеá ку че-л гріжí; аў вжndът ун сат ла Бакъў анъме Фжнтжнелле, de л'аў гріжіт. Ашїá аў фъкът Дука Водъ луї Ѳрсакі, ші не ърмъ ї-аў плътіт Думнезїеў шí Дукъї Водъ.

Фост-аў ші треї семне марї ѧn зіллеле Дукъї Водъ, кжnd аў пурчес ла оаste ла Бечїў, ка с'аў арътат ўъ стеа не чер ку коадъ, de с'аў възїът мълте зілле. Мжнкá ші лунїі оамені. Фост-аў ші кутрéмур преа маре; къзїът-аў атунчїа шí турнул челл маре din четатеа Сучевеї, че-ї зічеá оамenії Турнул Невїсеї.

Еаръ доамна Настасіеа Дукъї Водъ, дупъ че аў луат Лешїі не Дука Водъ, аў ръмас de ўъдатъ ѧn цїара

Мунтенеаскъ, ші аў умблат мълт не'нтру Дука Водъ, ка съ-л ръскумпере дела Лешї; ші-л негуцїасе ку Лешїі дрепт шїепте-зїечї de пунцї de банні съ dea Лешілор ші съ-л ласе. Ші тріміцїжnd банніі пре'n цїара Ѳнгуреаскъ ї-аў попріт Ѳнгурії ку ѧndемнареа луї Шїербанн Водъ, темжndў-се, къ ва ешí ші-л ва сміntí din домніе. Дука Водъ атунчї ера ѧn Ліов слóбод, ші облічінd, къ аў попріт Ѳнгурії банніі, л'аў ловіт катароїў de вое реа ші аў мъріт ѧn лок. Еаръ доамна Дукъї Водъ възїжnd ашїá, с'аў дус ку тоатъ каса еї ла Цїаріград, ші ашїá аў ѧнчепът a o апукаре дътóрнічіі, унїі de ўъ парте, алцїі de алта, ку фéлїурї de фéлїурї de прічінї, ші a o ѧnгрозіре, ші a o ѧnкíдере ші a o жъкуіре, карії кум пътеá, ацїўпгжndў-о осжnda крештінілор, каре маї не ърмъ аў венít шí ла маї маре осжndъ ші окаръ, къ аў атъцїт'о ун Грек de с'аў мърітат дупъ джнсул; авжnd еа дої фечїорї ші патру фете, п'аў сокотіт чінстеа еї, къ ерá маї мълт бътржnъ декжт тжnъръ. Ші дупъ че аў мерс дупъ ачелл Грек, аў атъцїт'о de аў dat банні ші одоаоаръ кжт аў маї авът, de аў dat Турчілор de л'аў пус Беїў ла Манїа, ші аў маї шїезїът вр'ўъ съптъмжnъ ку джnса, ижnъ шї-аў фъкът кїефул, ші с'аў дус ла Манїа, зікжnd къ o дуче шí пре джnса, ші ашїá вр'ўъ дої треї анні аў шїезїът аколо, ші п'аў маї трімес ла джnса съ o їа, ижnъ с'аў хаінїт шí елл dela Турчї. Еар' еа ла бътржнецїе аў ръмас шí съракъ шí окържтъ de вороава оамenілор, ші ку ўъ касъ плінъ de копії. Ашїá аў плътіт шí Думнезїеў Дукъї Водъ, прекум аў фъкут шí елл алтора!

§. 83.

Domniea luĭ Constantin Cantemir, Domnul Moldávieĭ (1685—1693).

Venit'aŭ dumn ţĭœriĭ Moldoveĭ Constantin Cantemir Vodœ, pre carele l'aŭ ales la domníe boĭeriĭ ţĭœriĭ Moldoveĭ în locul luĭ Dumitraşcul (Cantacudĭenn) Vodœ, cu nevoinţia şi cĭel-

tueala luĭ Ş̄ĭerbann Vodœ domnul Muntennesc, precum maĭ sus s'aŭ scris. Acĕst domn Cantemir Vodœ aŭ fost de oamenĭ proştĭ dela ţinutul Fœlc̄iuluĭ; şi dacœ s'aŭ ridicat la vrîstœ, s'aŭ dus în ţĭara leşĭeascœ, de aŭ slug̈it la oaste, pînœ aŭ ajuns de aŭ fost Rœmistru; apoĭ viind în Moldova, s'aŭ dus cu Grigoraşcul Vodœ Gica în ţĭara Muntenneascœ, şi aŭ fost acolo c̄ĭauşĭŭ spœtœresc; şi erá om viteaḋĭŭ şi cu svat bun. Dupœ acĕea viind aic̈e în ţĭarœ în Moldova, şi slug̈ind bine, l'aŭ pus Cœpitann mare şi apoĭ aŭ fost şĭ Sœrdar şi maĭ pe urmœ aŭ fost şĭ Clucĕr mare; fost'aŭ şĭ Capi-Cihaïe la poarta împœrœţĭeĭ, şc̄iind limbĭ, şi fiind om bœtrîn. Cu alesul tuturor boĭerilor, c̄e erá pribeg̈ĭ în ţĭara Muntenneascœ, l'aŭ ridicat domn cu cĭeltueala luĭ Ş̄ĭerbann Vodœ, domnuluĭ Muntennesc, precum maĭ sus, s'aŭ scris, şi titulu-şĭul luĭ nu scrieá Cantemir Voevoda, c̄e numaĭ Constantin Voevoda.

Carte nu ş̄c̄ieá, c̄e numaĭ iscœlitura înveţĭaşe de o fœc̄eá practicœ bunœ aveá; la voroavœ erá sînœtos; mîncá bine şi bea bine. Semne multe aveá pe trup dela rœsboaïe, în cap, şi la mînĭ depe cînd fusese slug̈itor în ţĭara leşĭeascœ. La stat nu erá mare; erá gros, burduhos, rúmenn la fatĭœ, budĭat; barba-ĭ erá albœ ca ḋĭœpada. Cu boĭeriĭ trœĭá bine pînœ la ŭœ vreme, pe'ntru cœ erá om de ţĭarœ, şi-ĭ ş̄c̄ieá pre totĭ, tot anume, pre carele cum erá; şi nu erá mîndru, nic̈ĭ fœc̄eá cĭeltuealœ ţĭœrĭĭ, cœ erá un moşneag fœrœ doamnœ, şi aveá doĭ fec̄ĭorĭ Beĭḋĭadelle, pre Antiociŭ, şi pe Dumitraşcul, şi ac̈esta erá ḋĭœlog la Poartœ şi cu altĭ fec̄ĭorĭ de boĭerĭ. Şi erá bine în ţĭarœ dintr'altele; numaĭ nu puteá trœĭ oamenĭĭ de podgeaḋĭurĭ leşĭeş̄c̄ĭ, cœ erá ţĭara pustĭœ din laşĭ în sus. Din totĭ boĭerĭĭ erá maĭ ales la ac̈est domn, Gavrilĭţĭœ Vórnicul şi cu fec̄ĭorĭĭ luĭ, cam fœrœ de ispravœ, sglobivĭ, Lupul şi Solomon şi Costaci; aveá slug̈ĭ tîlharĭ la casele lor de ţineá drúmurile, de uc̈ideá Turc̄ĭĭ, şi furá bucate din Bug̈ĭac, caĭ, epe, şi se fœceá fœrmutale totdeauna şi slímurĭ cu Tœtarĭĭ, pe'ntru faptele lor, şi nu puteá sœ ḋĭcœ nime nimicœ de frica luĭ Gavrilĭţĭœ; şi domnul de şĭ ş̄c̄ieá, rœbdá.

Venit'aŭ atunc̄ĭa şĭ Miron Logofœtul din ţĭara leşĭeascœ, foarte scœpat, şi l'aŭ avut Cantemir Vodœ în milœ şi în c̄inste; şi avînd treĭ fec̄ĭorĭ, ĭ-aŭ boĭerit; pe Ioniţĭœ l'aŭ fœcut Sœrdar, pe Nicolaĭŭ Logofœt all treĭle, pe Pœtraş̄cul Cœmœraşĭŭ mare; şi şĭ-aŭ logodit Cantemir Vodœ şĭ ŭœ fatœ cu dînsul, pre anume domniţĭa Safta. Ear' pe Miron Logofœtul l'aŭ fœcut Staroste la Putna; pre acĕeca vreme pusese Cantemir Vodœ Hœtmann pe Velic̈ĭco, c̄e erá frate cu Miron Logofœtul; şi într'acĕea vreme eşit'aŭ Hœtmannul Velic̈ĭcu cu putinteá oaste c̄e aveá spre ţinutul Suc̄eveĭ, împrotiva a multe podgĭaḋĭurĭ leşĭeş̄c̄ĭ, c̄e îmblá de stricá în ţĭarœ; gœsit'aŭ atunc̄e un podgĭaḋĭŭ mare la Baïe, şi s'aŭ lovit Hœtmannul Velic̈ĭco cu dînşiĭ prea tare, cît l'aŭ lovit pe Hœtmannul dintr'un sineţĭŭ, de ĭ-aŭ rupt ḋĭaŭa de pe lîngœ grumaḋĭŭ. Velic̈ĭco nœvœlĭá în rœsboĭŭ sîngur cu súlĭţĭa a-mînœ, şi altul l'aŭ lovit de ĭ-aŭ rupt spogœrnic̈eala dela frîul callului, şi altul ĭ-aŭ lovit din sineţĭŭ dîrlogul dela şĭea. Şi n'aŭ putut sœ isbîndeascœ, şi aŭ purc̈es Moldovennĭĭ în rœsipœ, şi aŭ fug̈ĭt Hœtmannul Velic̈ĭco, şi multœ stricœc̈ĭune aŭ fœcut ac̈ell podgeaḋĭŭ leşĭesc; şi alte multe podgeáḋĭurĭ leşĭeş̄c̄ĭ lovĭá pe alte lócurĭ de stricá în ţĭarœ.

Maĭ lovit'aŭ un podgĭaḋĭŭ lesiesc pe Velic̈ĭco Hœtmannul între vĭĭ la Copoŭ de l'aŭ gonit pînœ în Iasi. Velic̈ĭco Hœtmannul erá un om de fire, şi de treabœ la toate socotelele luĭ, şi îndrœsnetĭŭ, bun; numaĭ ne-avînd nic̈ĭ cu c̄ine, aŭ doarœ nic̈ĭ noroc la rœsboĭŭ n'aveá sœĭ slug̈eascœ, cœ pe unde merg̈eá îl tot bœteá.

Atunc̄e avînd Nemţĭĭ oaste cu Turc̄ĭĭ, încœ de pe cînd s'aŭ fost bœtut la Bec̈ĭŭ, şi tot bœteá Nemţĭĭ pe Turc̄ĭ şi se lœţĭá; dec̈ĭ şĭ Leşĭĭ erá la un cuvînt cu Nemţĭĭ, şi da lefe Moldovennilor, şi se dusese maĭ totĭ Moldovennĭĭ la Leşĭ, boĭerœnaşĭ, slug̈ĭ boĭereş̄c̄ĭ, slug̈itorĭ, şi veniá de jœcuĭá în ţĭarœ în Moldova.

Venise treĭ Sîrbĭ la Duca Vodœ, aic̈e în ţaĭrœ sœ slug̈eascœ, carĭĭ ac̈eĭ Sîrbĭ, maĭ nainte vreme fusese cesœg̈ĭĭ, anume Ilie şi Stanc̈ĭul, şi Dumaĭuruc; ispoveduitu-s'aŭ la un cœlúgœr Grec, la Galaţĭ trecînd Dúnœrea; şi acell cœlúgœr ĭ-aŭ pîrît la Duca Vodœ de le-aŭ luat Duca Vodœ şĭepte-ḋĭec̈ĭ de pung̈ĭ de banĭ, şi multe odoarœ scumpe, şi pe urmœ şĭ-aŭ gœsit vreme ac̈eĭ Sîrbĭ, de s'aŭ dus în ţĭara leşĭeascœ, şi ac̈eĭa aŭ bœtut pe

Hœtmannul Velicĭco la Baĭe, şi fœceá multe podgĭádĭurĭ şi rœutœtĭ tĭœrĭĭ; cœ erá oamenĭ foarte hárnicĭ, şi aşiá s'a tîmplat într'un podgĭadĭŭ de ĭ-aŭ împresurat multime de Tœtarĭ. Stancĭul aŭ perit acolo în rœsboĭŭ, earœ ceĭalaltĭ aŭ şcœpat cu multe ranne; decĭ dintru acelle ranne s'aŭ spœriat şi s'aŭ dus în tĭara Nemtĭeascœ, de aŭ ajuns acolo Ilie şi cu Dumitraşcul, de erá cápete maĭ marĭ la Împœratul Neamtĭuluĭ, pe doŭœ-dĭecĭ de miĭ de Sîrbĭ. Ear' Dimaĭuruc maĭ pe urmœ şĭ-aŭ fœcut pace, şi aŭ venit aice în tĭarœ în Moldova, de aŭ fost Başĭ-bulubaşĭ la Constantin Duca Vodœ, şi aŭ perit şĭ ell de foc împreunœ cu Totoeşcul vel: Cœpitann, cînd s'aŭ aprins erbœrĭea în Iaşĭ. Vedetĭ acum cé aŭ fœcut acell ducóvnic Grec; drept dragul sœ te ispoveduesĕcĭ la dînşiĭ!

Coborîtu-s'aŭ atunce şĭ doĭ Hœtmannĭ leşĭeşĕcĭ cu oştĭ pe Prut în jos pînœ la sat, la Boĭann. Eşitu-le-aŭ Suleĭmann-Paşĭa Sœrœscerul înainte şi cu Cantemir Vodœ, şi le-aŭ dat Leşilor rœsboĭŭ prea tare şi frumos; carĭ Leşiĭ n'aŭ putut tiné rœsboĭul, şi peste noapte pintreg aŭ tœĭat lunca, şi aŭ trœcut peste Prut şi aŭ fugit. Earœ Suleĭmann-Paşĭa şi cu Tœtarĭĭ, şi cu Cantemir Vodœ, s'aŭ întors înapoĭ, earœ Cantemir Vodœ de atunce aŭ dobîndit dela Turcĭ mare cinste şi láudœ şi credintĭœ, cœcĭ mergeá prea bine şi frumos la rœsboĭŭ, cœ aşiá mergeá în frunte de nu se puteá tiné ceĭ tinerĭ de dînsul.

Decĭ Leşiĭ dintr'acĕea aŭ prins şĭ maĭ mare pismœ pe dînsul de slobodĭá podgĭádĭurĭ în toate pœrtile de stricá tĭara; şi tĭara erá tot bejennitœ. Lipsœ de pîne cœ nu puteá ará oamenii, earœ stupiĭ şi vinul se fœceá, cœ erá om norocit. Tĭara bir nu da, cœ erá ertat birul tĭœrĭĭ dela Poartœ. Numaĭ nu puteá trœĭ de vrajbœ, cœ şĭ caiĭ luĭ Cantemir Vodœ din ceair ĭ-aŭ luat Crupensci cu un podgĭadĭŭ leşiesc care pe urmœ acell Crupensci aŭ ajuns de aŭ fost Jitnicĕriŭ mare. Şi Domnĭea în Iaşĭ dupœ ce ĭ-aŭ luat caiĭ n'aŭ putut şiedé, ce s'aŭ mutat în cetœtĭue; cœ de nu s'ar fi mutat în Cetœtĭue, cînd aŭ bœtut podgĭadĭul pe Velicĭco Hœtmannnl la Copoŭ, l'ar fi luat şi pe Cantemir Vodœ din Iaşĭ.

Dupœ voroava ce aŭ avut Şĭerbann Vodœ, cu Cantemir Vodœ, prins'aŭ Cantemir Vodœ pe Iordaci Postélnicul Rusœt de l'aŭ încis şi l'aŭ muncit, cœ ĭ-aŭ cetuit capul şi l'aŭ fœcut de aŭ dat vr'ŭœ treĭ-dĭecĭ patru-dĭecĭ de pungĭ de bannĭ, şi pe urmœ l'aŭ luat Gavrilitĭœ Vórnicul şi cu Velicĭcul Hœtmannul în cidĭœşíe, cum cœ nu va fugí din Moldova, şi l'aŭ slobodit; earœ maĭ pe urmœ ĭ-aŭ dat veste luĭ Iordaci Velicĭcul Hœtmannul, cœ-ĭ stœ cu price Şĭerbann Vodœ, şi este sœ peaĭœ. Şi întĭelegînd Iordaci Rusœt Postélnicul, aŭ fugit în tĭara ungureascœ.

Atunce cînd aŭ mers Suleĭmann-Paşĭa cu Cantemir Vodœ înaintea Leşilor la Boĭann, venit'aŭ şĭ Şĭerbann Vodœ cu oaste diu tĭara Muntenneascœ pînœ în Iaşĭ; şi aŭ descœllecat cu oastea la mînœstirea luĭ Aron Vodœ; şi aŭ şiedĭut vre ŭœ patru cinci dille şi şĭ-aŭ isprœvit dela Suleĭmann-Paşĭa, avînd grijœ de Nemtĭ de s'aŭ întors înapoĭ, şi aŭ mers pe Bîrlad tot vînînd vînáturĭ şi peşce.

Earœ în all doile ann all domnieĭ luĭ Cantemir Vodœ coborîtu-s'aŭ Craĭul leşiesc Sobiesci cu toatœ puterea sa şi cu totĭ Hœtmannii tĭœrĭĭ leşieşĕcĭ, şi cu toatœ recĭ-pospolita şi cu multe podgĭádĭurĭ în toate pœrtile, în toatœ tĭara Moldoveĭ, pre la Ocnœ, pre la Bîrlad, pre la Bujorennĭ, de n'aŭ rœmas un loc neprœdat şi nestricat. Tœĭat'aŭ atunce Leşiĭ şi cu Cœdĭacĭĭ pre doamna Ruesanda fata luĭ Vœsiliŭ Vodœ la cetate la Neamtĭul, şi pe Andrieşĭoae, şi pre Enaci Grœmáticul, fiind Cœmœraşĭŭ la Ocnœ, şi pre altĭĭ multĭ; cœ se fœcuse tîlharĭ nunumaĭ dela oastea leşĭeascœ, ce şĭ din muntĭĭ ungureşĕcĭ eşiá tîlharĭ de jœcuiá mînœstirile, şi altĭ tîlharĭ despre Bugĭac; în cotró cœutaĭ, tot tîlharĭ erá în toatœ pœrtile.

Atunce multĭ boĭerĭ şi jupînese sœrace şĭ-aŭ lœsat casele, şi aŭ fugit în tĭara Muntenneascœ de rœul tîlhœrituluĭ. Atunce Craĭul Sobiesci s'aŭ coborît în jos pin tîrg pin Iaşĭ, şi aŭ mers în jos pe Prut, pînœ la Pagul, şi dela Pagul n'aŭ putut mergе maĭ nainte, şi s'aŭ întors înapoĭ, cœ ĭ-aŭ eşît Turcimea şi cu Tœtœrîmea înainte, şi s'aŭ întors încugĭurat de Tœtarĭ. Carele cum eşiá din obudĭul leşiesc, cum îl şĭ luá Tœtarĭĭ de grumadĭŭ. Şi s'aŭ întors earœ pin Iaşĭ înapoĭ, şi erá şĭ Petricĕico Vo-

dœ cu dînsul; și aŭ lovit pe la Tîrgul-frumos, și n'aŭ ajuns cailor obuḑĭuluĭ leșĭesc apœ hœleșcēul cēll mare dela Prigorennĭ, și aŭ luat Siretul în sus, și aŭ lovit pe la Cernœuțĭ la Snetin în țĭara luĭ. Ear' Cantemir Vodœ l'aŭ gonit pe Craĭul cu Tœtarĭĭ pînœ la Hœrmœnneșcĭ pe Siret.

Atunce aŭ ars Leșiĭ și Tœtarĭĭ multe curțĭ boĭereșcĭ la țĭarœ și la Iași. Ars'aŭ în Luncannĭ, în Obrejennĭ, în Popĭ, în Doroșcannĭ, la Leca, în Cœcœrœḑĭennĭ doŭe pœrecĭ, în Podobițĭ, într'alțĭ Luncannĭ, în Albeșcĭ, în Brœeșcĭ, în Prigorennĭ, în Gîneșcĭ, în Tîrgul-frumos, în Criveșcĭ, în Petrișĭ, în Hœlœstiennĭ, în Hœbœșieșcĭ, în Ruginoasa, în Hœlœucēșcĭ, în Cosmeșcĭ, în Purcelescĭn Stolnicennĭ, în Pașcannĭ, și pe alte lócurĭ multe; tot curțĭ șindilite boĭereșcĭ aŭ s atunce, fiind oamenĭĭ încișĭ pin Mînœstirĭ de frica Leșilor și a Tœtarilor; erá în Goliea atunce oca de apœ un potronic.

Atunce aŭ luat Craĭul șĭ pe Dosofteĭŭ Mitropolitul de'n Iași cu toate vesmintele și odoarœle S. Mitropolĭĭ, și aŭ luat șĭ moașcele sfîntuluĭ Ioan-Novi, ce aŭ fost la Sucēava, care aŭ fost adus aceste s. moașce din țĭara turcēascœ Alesandru Vodœ (1401—1433) cell mare și bun; si le-aŭ dus acelle s. moașce, împreunœ cu Dosofteiŭ Mitropolitul în țĭara leșiascœ, la un tîrg all Craĭuluĭ Sobiesci anume Jolcfa, de staŭ acolo șĭ pînœ în ḑiŭa de astœ-ḑĭ. Și Dosofteiŭ Mitropolitul încœ acolo aŭ murit.

Acest Dosofteiŭ Mitropolitul nu erá om prost de felĭul luĭ; erá neam de maḑill prea învœțĭat; multe limbĭ scieá, elinesce, lœtinesce, slovinesce, și alte. Adînc din cœrțĭ scieá, și deplin cœlúgœr și cucérnic și blînd, ca un mĭell în țĭara noastrœ pre acēste vremĭ nu se afla om ca acella. Dupœ ce aŭ mers la Jolcfa, îl puneá Craĭul Sobiesci de se îmbrœcá cu vesmintele celle scumpe și odoarœle Mitropolieĭ țĭerĭĭ noastre, și slugĭá Liturgíe la ḑille marĭ, și Iordann la Boboteaḑĭœ cu ceremonie dupœ obiceĭul țĭerĭĭ noastre, și se mirá Craĭul și toțĭ domnĭĭ lesĭeșcĭ și lœudá frumoasa ceremonie, ce erá în bisérica țĭerĭĭ noastre.

Cantemir Vodœ s'aŭ fost mîniat rœŭ pre acell Mitropolĭt și ĭ-aŭ fost fœcut afurisénnie dela Patriarșĭ; dar'nemicœ de dînsul nu s'aŭ atins; cœ ḑic oamenĭĭ cœ-ĭ sfînt. Ear'de Cantemir

Vodœ dic oamenĭĭ cœ s'aŭ atins, cœ l'aŭ gœsit legat; ce nu se scie dintru aceea pricinœ, aŭ dintr'altœ pricinœ. Cantemir Vodœ cînd aŭ venit Craĭul leșĭesc Sobiesci, rœmœsese maĭ sîngur; boĭerimea, slugitorimea, fugise carĭĭ încotró aŭ putut; numaĭ prea cu putinteĭ oamenĭ de curte rœmœsese, și-l îndemná ŭœ samœ de boĭerĭ sœ se încine la Leșĭ, și-ĭ scrieá șĭ Șĭerbann Vodœ sœ se încine, cœ s'a încina șĭ ell cœ se scoboarœ șĭ Nemțĭĭ despre țĭara nemțĭeascœ, șĭ Moscalĭĭ încœ merg la Crîm, și se vor face tot una.

Earœ Cantemir Vodœ nu s'aŭ potrivit; una cœ scieá rîndul Leșilor, cœ slugise la dînșĭĭ; a doŭa îĭ erá fecĭorul la Poartœ ḑĭœlog, Antioc Beĭḑĭade; ce nu-ĭ da mîna într'alt cip. Ce ell cu cine aŭ avut pe lîngœ dînsul, s'aŭ tras spre Fœlciiŭ asupra Tœtarilor, precum maĭ sus sa'ŭ scris; și cu aceasta aŭ nimerit bine, cœ ĭ-aŭ esit mare láudœ dela Turcĭ.

Pre acea vreme erá vre ŭœ patruḑĭecĭ șĭ maĭ bine de Codrennĭ tîlharĭ, de țineá drúmurile în țĭara de jos; ajuns'aŭ aceĭ Codrennĭ la Cantemir Vodœ de ĭ-aŭ ertat, și aŭ venit toțĭ în Iașĭ, și ĭ-aŭ dus pre toțĭ în mînœstire în Galata, de aŭ jurat cum vor slugĭ luĭ Cantemir Vodœ și țĭerĭĭ cu dreptate și le-aŭ dat leafœ cîte patru leĭ pe lunœ, și aŭ pus cápete dintre dînșĭĭ, pe Dĭaharia și pe Sandul, și le-aŭ dat cœrtĭ de volnicĭe, sœ strîngœ oamenĭ de oaste cît de multĭ. Și aŭ purces spre munte, și cum aŭ sosit la Peatrœ, aŭ gœsit un podgĭaḑĭŭ de Leșĭ și cu cœḑĭacĭ vre ŭœ doŭe sute șĭ maĭ bine; și așĭá ĭ-aŭ lovit fœrœ de veste pe ŭœ negurœ, de ĭ-aŭ spart și ĭ-aŭ spîrcuit, și ĭ-aŭ prins pre unĭĭ șĭ vĭĭ, de ĭ-aŭ dus la Cantemîr Vodœ de ĭ-aŭ întĭœpat și ĭ-aŭ spîndĭurat. Decĭ dintru acea isbîndœ au încēput Cantemir Vodœ a fácere steaguri de Lefecĭĭ în Romann și în Cosmeșcĭ, și în Tîrgul-frumos, in Hîrlœŭ, la Podul-Iloaeĭ, în Iașĭ; și aŭ încēput a biruire pre tîlharĭ, și a-ĭ príndere de-ĭ ducēá la Cantemir Vodœ, de-ĭ tot omorá cu fel de fel de casne.

Asíjdere șĭ Miron Logofœtul, fiind Staroste la Putna, aŭ fœcut Seĭmennĭ și Hœnsarĭ, și aŭ încēput șĭ dintr'acolo a resipire tîlharĭĭ, cœ numaĭ ŭœ datœ la ŭœ bœtae aŭ prins patru-ḑĭecĭ de tîlharĭ, și ĭ-aŭ tot tœĭat cîte în patru bucœțĭ, șĭ ĭ-aŭ pus pin

prepelecĕ pe la drúmurĭ. Pus-aŭ Miron Logofœtul, de aŭ lœrgīt sĭ drumul la lunca Mîndrușcœĭ; cœ fiind drumul strîmt, nu puteá oamenĭi sœ îmble de rœul tîlharilor. Sĭ așĭá cu acĕstea, aŭ început a se maĭ stîrpire tîlharĭi, cœ de cĕ-ĭ omorá, de cĕ se fœcĕá maĭ mulțĭ, în dillele acĕstuĭ domn.

Așijdere atunce cînd aŭ venit Craĭul Lesĭesc Sobiesci maĭ nainte, dupœ cĕ aŭ fœcut Cantemir Vodœ slugītorĭ, vœdĭînd Șierbann Vodœ, cœ îmblœ tîlhœrit mult în Moldova sĭ n'are cine sœ le stea împrotivœ, sĭ Cantemir Vodœ n'áŭ tinut parola, cum s'aŭ apucat, cînd l'aŭ pus domn, sœ umoare pre Iordaci Rusœt, sĭ Iordaci Rusœt aŭ fugīt în tĭara ungureascœ, trimis'aŭ sĭ ell pre Mœnœitœ Cœpitannul cu Saragele, sœ prindĭœ pre jupîneasa luĭ Iordaci Rusœt. Decĭ aflîndu-se jupîneasa luĭ Iordaci Rusœt, cu multe begennĭi pe Oĭtudĭu la un sat anume Grodĭeșcĭ, de frica unuĭ podgĭadĭŭ lesĭesc, cĕ venĭá din sus, aŭ apucat numaĭ ea Iordœcĭoae sîngurœ cu rœdvannul numaĭ de aŭ fugīt, sĭ aŭ scœpat de n'aŭ prins'o Saragele; earœ altœ, cĕ aŭ avut agœrlîc, ĭ-aŭ luat tot Saragele, sĭ peste noapte s'aŭ întors Saragele peste munte în tĭara Muntenneascœ; sĭ begennariĭ cine aŭ fost acoló, aŭ sœrit dupœ dînsĭĭ a doŭa dĭ pe șleah de ĭ-aŭ gonit, sĭ nu ĭ-aŭ putut ajunge, sĭ s'aŭ dus cu pace.

Trimes'aŭ pe Gavrilĭcĭœ Vórnicul în tĭara Muntenneascœ la Șierbann Vodœ, Cantemir Vodœ, cœ vœdĭuse, cœ s'aŭ mîniat Șierbann Vodœ pe'ntru Iordaci, sĭ pe'ntru cœcĭ nu s'aŭ încinat la Leșĭ, dupœ cum se adeverise, cînd l'aŭ pus domn; sĭ întorcîndu-se Gavrilĭcĭœ Vórnicul înapoĭ, îndatœ aŭ sĭ murit; dic sœ-l fiœ otrœvit Șierbann Vodœ. Cáutœ de acum înainte de vedĭ, cĕ s'aŭ lucrat din dĭavistie sĭ din rœutate în Moldova sĭ în tĭara Muntenneascœ, din pisma luĭ Șierbann Vodœ sĭ a Cupœreșcĭlor, cĕ aŭ avut pismœ vecĭœ dedemult.

Îndatœ sĭ-aŭ fœcut pace cu Cantemir Vodœ, de aŭ venit dela Tĭarigrad în Iașĭ Cupœreșcĭĭ, sĭ aŭ pus pe Iordaci Vistérnic mare de ĭ-aŭ dat Cantemir Vodœ cĭeea tĭœrĭĭ în mînœ, sĭ ĭ-aŭ dat sĭ ŭœ samœ de bannĭ, pe'ntru cĕĭ cĕ-ĭ luase; ear' pe'ntru ŭœ samœ de bannĭ cĕ ĭ-aŭ fost maĭ rœmas, ĭ-aŭ dat tîrgul Scĕea, sĭ satul Drœgșĭannĭĭ; sĭ pe frate-sœŭ Manolaci l'aŭ pus

Staroste la Putna, pe'ntru ca sœ se maĭ adáugœ vrœjbile cu Muntennĭĭ. Pus'aŭ sĭ pe fratiĭ acestor doĭ boĭerĭ, pe Scarlataci, sĭ pe Lascaraci, sĭ pe Mihalaci sœ fiœ capi-cihœĭ la Tĭarigrad. Tine-te sœracœ tĭarœ Moldovœ de acum înainte de jácurile sĭ de mîncœturile a toțĭ acești tuscĭncĭ fecĭorĭ aĭ Cuparĭuluĭ cellui betrîn, carĭĭ nu se sœturá unul acîte cu ŭœ sutœ seaŭ sĭ doŭe sute de pungĭ!

Dat'aŭ toatœ taĭna Cantemir Vodœ, cĕ aŭ avut cu Șierbann Vodœ, Cupœreșcĭlor; bucurat'aŭ Cupœreșcĭĭ pe Cantemir Vodœ cœ l'or face domn în tĭara Muntenneascœ, sĭ așĭá tot se pîrá sĭ se mîncá unĭĭ pre altĭĭ.

Murind Gavrilĭcĭœ Vornicul cell bœtrîn, pus'aŭ Cantemir Vodœ Vórnic mare pre fiĭul sœŭ Vasilaci, dar'nu aveá tréœere la domnie, ca tatœ-sœŭ; sĭ pe cĕĭalalțĭ fratĭ aĭ luĭ aŭ început a-ĭ maĭ scœdere din volnicĭea cĕ aveá cînd trœĭá tatœ-sœŭ. Scos'aŭ atunce sĭ pe Velicĭco din Hœtmœnnie, sĭ l'aŭ pus Vórnic mare de tĭara de sus; sĭ Hœtmann aŭ pus pre gĭnere-sœŭ Bogdann. Decĭ Iordaci aŭ sĭ legat frœtie cu Bogdann Hœtmannul, vedĭînd cœ este gĭnere luĭ Cantemir Vodœ, de tineá la un cuvînt, sĭ pe cĕĭalalțĭ boĭerĭĭ aŭ început a-ĭ cœlcare din obicĕĭurile lor, sĭ scoteá multime de orînduele pe tĭarœ, sĭ pe madĭlĭ dœjdĭ grelle, sĭ pe breslașĭ greutate, de s'aŭ stins de atunce, cœ erá breslașĭ mulțĭ în tĭarœ atunce cu miĭ de stupĭ. Sĭ Cantemir Vodœ carte nu scĭá; sama nime nu le luá, cœ-ĭ supusese pe cĕĭalalțĭ boĭerĭ, cœ birul tĭœrĭĭ erá ertat dela Împercție. Ear' Lascaraci Capicihaĭa tot trimeteá la sute de pungĭ de bannĭ, de luá ni cu ŭœ pricinœ ni cu alta. Oare cĕ sta împrotivœ pe'ntru tĭarœ Miron Logofœtul, sĭ cu frate-sœŭ Velicĭco Vórnicul; eĭ dicĕá luĭ Cantemir Vodœ la masœ: *„maĭ des cu pœharœle, mœriea ta, sĭ maĭ rar cu orînduelele; cœ birul tĭœrĭĭ este ertat dela Poartœ; sĭ-ĭ vre sœ-țĭ daĭ mœriea ta sama ŭœ datœ sĭ nu-ĭ puté“*. Sĭ Velicĭcu sĭ maĭ tare totdeuna se sfœdĭá cu Cantemir Vodœ, sĭ cu Iordaci Vistérnicul, carĭĭ dintru acelle voroave, avînd fricœ, aŭ cœdĭut la prepus, de sĭ-aŭ pus sĭ cápetele.

Șierbann Vodœ fœcuse gœtire mare de oștĭ în tĭara Muntenneascœ, sĭ fœcuse cîte-va vase, șieĭce, la Argeșiŭ cu dĭœhœ-

reá, de sta gata sœ se scoboare pe Dúnœre, şi se ajunsese cu toate cápetele Sîrbimiĭ pe de c̄eea parte de Dúnœre, şi trimisese şí la Nemţí pe frate-sœŭ Iordaci Spœtarĭul, şi pre g̈ínere-sœŭ Aga Bœlœc̄eannul, ca sœ viĭœ cu ŭœ samœ de oaste nemţ̄eascœ. Ajunsese şí la Mosc sœ se scoboare Moscaliĭ, sœ meargœ la Crîm; şi stînd împrotiva svatuluĭ un Cneadĭŭ mare la Mosc, cĭeltuit'aŭ S̄ĭerbann Vodœ de l'aŭ otrœvit, ca sœ nu maĭ fiœ protívnic svatuluĭ. Ajunsese şí cu Craĭul Sobiesci ca sœ se scoboare înjos la Bug̈ĭac. Şi ašĭá şí ell sœ purc̄eadœ cu ac̄eastœ gœtire, sœ apuc̄e T̄ĭarigradul, cînd or fi T̄urc̄ií la Beligrad la Nemţí. Numaĭ erá pĭédecœ Cantemir Vodœ, şi cu Cupœresc̄ií, cœ-l tot pîrá la Poartœ. Dec̄í S̄ĭerbann Vodœ vedĭînd împĭedecarea luĭ Cantemir Vodœ, aŭ strîns cĭtĭ-va boĭerĭ Moldovennĭ, c̄e erá în t̄ĭara Muntenneascœ pribeg̈ĭ, unií de frica luĭ Cantemir Vodœ, alţií pe'ntru frica podgĭádĭurilor lešĭesc̄ĭ; strînsu-ĭ-aŭ pre toţí la dînsul, la svat la Bucuresc̄ĭ, şi aŭ ales pre Ilie Dragut̄ĭescul sœ-l facœ domn în Moldova, cu toatœ cĭeltueala luĭ ca sœ se mîntuiascœ de Cantemir Vodœ, şœ nu-ĭ maĭ fiœ pĭédecœ. S̄ĭ n'aŭ dĭœbovit dupœ ac̄est svat prea mult S̄ĭerbann Vodœ, şi aŭ şí murit. D̄ic unií sœ-l fiœ otrœvit fraţií luĭ, Stolnicul Constantin şi Spœtarĭul Mihaĭŭ; cœ erá un om groasnic; nu veg̈iá nimœruĭ voea; erá om mare la stat, cu ocĭ ca de boŭ, hárnic şi dárnic, milœ fœc̄eá mare la c̄eĭ strœinĭ şi la slug̈itorĭ; cĭeltuiá mult, ca sœ-şĭ facœ nume, ear' nu sœ strîngœ.

Cantemir Vodœ încœ de ac̄estea oblic̄ind de toate, pîrîsè la Poartœ pe S̄ĭerbann Vodœ, şi Turc̄ií nu puteá sœ-l mœdĭleascœ, cœ se temeá de numele luĭ S̄ĭerbann Vodœ c̄e scrisese la Hannul sœ se gœtedĭe, sœ meargœ sœ ernedĭe în t̄ĭara Muntenneascœ sœ prindĭœ pe S̄ĭerbann Vodœ; c̄e gœtindu-se Hannul, ĭ-aŭ şí venit veste, cœ aŭ murit S̄ĭerbanu Vodœ. C̄e gîndesc̄e omul, nu dœ Domnul: cœ c̄ine sc̄ie, la c̄e cúmpœnnœ ar fi venit şi t̄ĭara Muntenneascœ, de n'ar fi murit S̄ĭerbann Vodœ atunc̄e.

Ridicat'aŭ fraţií luĭ S̄ĭerbann Vodœ Constantin Stólnicul, şi cu Mihaĭŭ Spœtarul domn atunc̄e pre un nepot all lor de sorœ, anume Constantin Brîncovannul Bœsœrab, în locul luĭ S̄ĭerbann Vodœ. Aveá S̄ĭerbann Vodœ fœc̄ĭor mare, şi n'aŭ vrut fraţií luĭ

S̄ĭerbann Vodœ sœ-l puĭœ pe dînsul, pe'ntru cœ nu trœĭá bine cu doamna.

Dupœ c̄e s'aŭ ašĭedĭat Brîncoveannul Vodœ în scáun, în Bucuresc̄ĭ, gîlc̄eava şi dĭavístiea cu Cupœresc̄ií tot aŭ rœmas şi la Brîncovannul Vodœ, cum erá şí la S̄ĭerbann Vodœ, de se tot pîrá unul pre altul la Poartœ, de se tot fœc̄eá cĭeltuealœ amînduror t̄ĭerelor.

Înc̄eput' aŭ Brîncovannul Vodœ a supœrare pre doamna luĭ S̄ĭerbann Vodœ, cu félurĭ de félurĭ, şi a-ĭ luare banniĭ de pe unde erá mistuiţĭ; cœ fiindu-ĭ nepot luĭ S̄ĭerbann Vodœ şi în c̄inste la dînsul, îĭ sc̄ĭá banniĭ pre unde erá. Dec̄ĭ Aga Bœlœc̄eannul g̈ínerele luĭ S̄ĭerbann Vodœ, dacœ aŭ înţĭeles de ac̄eá supœrare, n'aŭ vrut sœ viĭœ dela Nemţí; şi aŭ rœmas acoló la Bec̄ĭŭ. Ear' Iordaci Spœtarĭul fratele luĭ S̄ĭerbann Vodœ aŭ venit la Brîncovannul dela Nemţí, de unde îl trimisese S̄ĭerbann Vodœ. Dec̄ĭ doamna luĭ S̄ĭerbann Vodœ cœdĭuse în mare prepus, vœdĭînd, cœ aŭ rœmas g̈ínere-sœŭ Aga Bœlœc̄eannul la Sîbiĭŭ, şi pusese treĭ steágurĭ de Lefec̄ĭí Moldovennĭ cu Cœpitanniĭ lor pre anume: Besleaga, şi Vicol, şi Tatul, de o pœdĭá pre dînsa şi pre fec̄ĭorul eĭ pre G̈ĭorg̈ĭŭ Beĭdĭade la sat la Drœgœnnesc̄ĭ, sœ nu fugœ la g̈ínere-sœŭ la Nemţí.

Earœ dupœ c̄e aŭ trecut un ann all domnĭeĭ Brîncovannuluĭ Vodœ, coborîtu-s'aŭ Aga Bœlœc̄eannul cu oştĭ nemţ̄esc̄ĭ şi cu Heĭser Generalul, de aŭ venit în tîrg la Bucuresc̄ĭ.

Dar'fec̄ĭorul luĭ S̄ĭerbann Vodœ,' cum aŭ înţĭeles, cœ aŭ trecut Nemţiĭ în t̄ĭara Muntenneascœ de vin la Bucuresc̄ĭ; într'ŭœ sarœ s'aŭ îmbrœcat în haĭne proaste şi aŭ esit prin strajea dela Drœgœnnesc̄ĭ, c̄e-l pœdĭá necunoscîndu-l strœjĭarĭĭ, şi s'aŭ dus înaintea oştĭĭ nemţ̄esc̄ĭ, şi aŭ rœmas numaĭ doamna sîngurœ la Drœgœnnesc̄ĭ în padĭœ.

Brîncovannul Vodœ, deacœ aŭ vœdĭut, cœ se aprópiœ oştile nemţ̄esc̄ĭ de Bucuresc̄ĭ, aŭ lœsat Bucuresc̄ĭĭ, şi s'aŭ coborît la sat la Rušĭ cu toatœ casa luĭ şi boĭerĭĭ şi boĭerennašĭĭ de'n curte şi slug̈itorĭĭ, şi aŭ şĭedĭut acoló la Rušĭ vr'ŭœ doŭœ treĭ sœptœmînĭ. Ell şiedeá în Rušĭ, şi Nemţiĭ în Bucuresc̄ĭ, calle de opt noŭœ c̄easurĭ unií de alţií; şi purtá de grijœ Brîncovannul Vodœ

de d̄ĭœhœreá de le da tot de ajuns, de c̄e le trebuiá, ear' pe de altœ parte aŭ fœcut s̄c̄ire la Poartœ s̄i la Tœtarĭ sœ vinœ.

Trimis'aŭ atunc̄e G̈eneralul Heĭser pre un colonel vre ŭœ sutœ de Nemt̄ĭ la Drœgœnnes̄c̄ĭ, de aŭ luat pre doamna luĭ S̄ĭerbann Vodœ, de aŭ dus'o în Bucures̄c̄ĭ; cu voea Brîncovannuluĭ Vodœ erá, cœ Drœgœnnes̄c̄ĭĭ de Rus̄ĭ nu sînt departe calle de doŭœ c̄easurĭ

Dupœ c̄e aŭ ridicat pre doamna de'n Drœgœnnes̄c̄ĭ, venit'aŭ numaĭ sîngur G̈eneralul Heĭser cu capul luĭ cu vr'ŭœ sutœ de oamenĭ dela Bucures̄c̄ĭ la Drœgœnnes̄c̄ĭ, s̄i s'aŭ sculat s̄ĭ Brîncovannul Vodœ, de s'aŭ dus la G̈eneralul în Drœgœnnes̄c̄ĭ de s'aŭ împreunat cu dînsul, s̄i aŭ mîncat s̄i aŭ vorovit c̄inc̄ĭ-s̄ĭese c̄easurĭ, c̄e le-aŭ trebuit, s̄i as̄ĭá s'aŭ întors la obud̄ĭul luĭ la Rus̄ĭ. T̄ĭara nu o lœsá sœ se beg̈enneascœ; cœ pe c̄ine îĭ prindeá, le tœĭá nasul s̄i urec̄ile, de sta pe loc, ca sœ poarte de grijœ d̄ĭœhœrelleĭ oștilor.

Atunc̄e totĭ boĭerĭĭ Muntenes̄c̄ĭ îndemná pre Brîncovannul Vodœ sœ se încine la Nemt̄ĭ: numaĭ unc̄ĭu-sœŭ Stólnicul Constantin n'aŭ primit ac̄est svat, s̄i nu l'aŭ lœsat sœ se încine; cînd va Dumned̄ĭœŭ s̄ĭ omul nimeres̄c̄e svatul.

Atunc̄e fiind domnĭea noŭœ, s̄i viind oștĭ, s̄i neavînd cu c̄e se civernisí, îngrabœ trebuind bannĭ aŭ scos vœc̈erit întĭĭa-s̄ĭ datœ, un tult de vitœ s̄i doĭ ort̄ĭ de call, de aŭ rœmas obic̄eĭŭ, de aŭ fost în mult̄ĭ annĭ, s̄i de acolo dela Muntennĭĭ, peste c̄ĭt̄ĭva annĭ la domnĭea luĭ Constantin Ducœĭ Vodœ, aŭ sœrit scînteea s̄ĭ la noĭ in Moldova, de s'aŭ aprins ac̄est pojar de obic̄eĭŭ rœŭ.

Dec̄ĭ în scurtœ vreme aŭ purc̄es s̄ĭ Tœtarĭĭ a venire în t̄ĭara Muntenneascœ, Brîncovannul Vodœ îndatœ atunc̄e aŭ dat s̄c̄ire t̄ĭereĭ sœ se dea în láturĭ la munt̄ĭ, s̄i s̄ĭ-aŭ trimes Doamna la mînœstire la Brad, la munte; s̄i ell aŭ purc̄es întru întîmpinarea Sultannuluĭ la Budĭœŭ, s̄i numaĭ întrac̄eá d̄i sœ nu se fiœ tîmpinat cu Sultannul, erá sœ prade t̄ĭara.

Earœ Nemt̄ĭĭ deacœ aŭ înt̄ĭeles, cœ vin Tœtarĭĭ s'aŭ ridicat cu doamna luĭ S̄ĭerbann Vodœ s̄i cu totĭĭ de'n Bucures̄c̄ĭ, s̄i aŭ trecut munt̄ĭĭ la Brașĭov; s̄i Tœtarĭĭ cu Brîncovannul Vodœ ĭ-aŭ gonit pînœ aŭ trecut munt̄ĭĭ, s̄i nemica nu le-aŭ putut strieá.

Ear' pe t̄ĭarœ aŭ stricat'o foarte rœŭ Tœtarĭĭ, cœ numaĭ cœc̄ĭ n'aŭ luat robĭ, ear' altœ c̄e aŭ gœsit tot aŭ luat, cœ acolo sînt munt̄ĭĭ golĭ, nu pot sœ se ascund̄ĭœ oamenĭĭ s̄i dobitoac̄ele, s̄i erá vreme de earnœ; de aŭ rœmas oamenĭĭ numaĭ cu súfletele.

Earœ de varœ dupœ c̄e s'aŭ fœcut, trecut-aŭ Tœtarĭĭ doŭe treĭ rînd̄urĭ pin t̄ĭara Muntenneascœ, s̄ĭ la mers s̄ĭ la întors tot pin t̄ĭara Muntenneascœ trec̄eá, de merg̈eá la Beligrad, unde se bœteá Turc̄ĭĭ cu Nemt̄ĭĭ, de fœc̄eá bogatœ stricœc̄ĭune t̄ĭereĭ Muntenes̄c̄ĭ.

În all doĭle ann all domnĭeĭ Brîncoveannuluĭ, rînduit'aŭ Împœrœt̄ĭea Turc̄eascœ pre Muntennĭ, s̄i pre Moldovennĭ s̄i pre Tœtarĭ, s̄i pre un Serascer cu Turc̄ĭĭ, ŭœ samœ sœ ducœ pre T̄ĭucel Grof sœ-l punœ Craĭŭ în t̄ĭara Ungureascœ. Dec̄ĭ de aic̄e din Moldova aŭ mers Hœtmannul Bogdann, cu ŭœ samœ de Moldovennĭ, s̄i un Sultann cu Tœtarĭĭ, s̄i Brîncovannul Vodœ, cu capul sœŭ cu Muntennĭĭ; s̄i ajungînd la márg̈inea t̄ĭereĭ Muntenes̄c̄ĭ, unde se c̄ĭamœ Cîmpina, es̄itu-le-aŭ Heĭser G̈eneralul înainte s̄i cu Aga Bœlœc̄eannul, s̄i cu c̄ît̄e-va mĭĭ de Nemt̄ĭ, s̄i s̄ĭ-aŭ dat rœsboĭŭ foarte tare de îmbe pœrt̄ile s̄i groásnic c̄ît̄e-va c̄easurĭ; s̄i pe urmœ aŭ spart pe Nemt̄ĭ s̄i aŭ purc̄es Nemt̄ĭĭ în rœsipœ. S̄i atunc̄e aŭ prins pre Heĭser G̈eneralul la mîna luĭ T̄ĭucel Grof; s̄i Aga Bœlœc̄eannul aŭ perit în rœsboĭŭ; dar' aŭ perit s̄i Sarascerul Turc̄esc, cœ l'aŭ lovit un glont̄ĭŭ tocmaĭ în gurœ. D̄ic cœ la ac̄ell resboĭŭ sœ fiœ fost maĭ mult isbînda despre partea Cœd̄ĭac̄ilor Brîncovannuluĭ, cœrora le erá cap un Moldovann anume Costin Cœpitannul de Focs̄ĭennĭ, fec̄ĭorul Nennuluĭ.

Dupœ c̄e aŭ aflat Brîncovannul Vodœ pe Aga Bœlœc̄eannul mort în rœsboĭŭ, trimisu-ĭ-aŭ capul la Bucures̄c̄ĭ de l'aŭ pus într'un prepeleac în míjlocul ogrœd̄ĭĭ luĭ, de ĭ-aŭ s̄ĭed̄ĭut vr'un ann capul în prepeleac, s̄i aŭ învœt̄ĭat de ĭ-aŭ resipit s̄ĭ curt̄ile s̄ĭ ograda, de aŭ rœmas numaĭ jœris̄c̄e.

Dupœ isbînda, c̄e aŭ fœcut acoló întrat'aŭ T̄ĭucel Grof în t̄ĭara Ungureascœ cu toate oștile, c̄e scriŭ maĭ sus, s̄i aŭ înc̄eput a stricare s̄i a árdere, s̄i a robire pre care nu vrea sœ se încine luĭ; s̄i as̄ĭá aŭ îmblat c̄ît̄e-va d̄ille stricînd pin t̄ĭara Un-

gureascœ, pînœ cе s'aŭ ridicat altœ oaste nemţieascœ şi aŭ purces asupra lor. Deci Groful cu Turcii şi cu Tœtarii n'aŭ cutedĭat sœ stea împrotivœ-le şi aŭ fugit preste munţi înapoi în ţiara Muntenneascœ; ear' Bogdann Hœtmannul vrînd sœ easœ drept pe Oituzĭŭ la ţiara Moldovei, eşitu-i-aŭ ţierœnnimea, Sœcuii înainte la Oituzĭŭ la strîmtoare, de i-aŭ dat rœsboiŭ tot noaptea, şi cu mare greŭ aŭ scœpat de aŭ eşit din mînele lor, cœ erá sœ pearœ cu totii. Ear' Tœtarii s'aŭ dus în Bugĭac acasœ. Ear' Ţiucel Grof cu oastea luĭ, cu Ungurimea, aŭ rœmas în ţiara Muntenneascœ, de aŭ ernat şi aŭ şí vœrat, şi multœ stricœcĭune fœcеá ţiereĭ; numaĭ pînœ a se ridicare Ţiucel Grof de s'aŭ dus în ţiara Turcеascœ, foarte cu putinteá oaste Curuţi de a-i luĭ rœmœsese, cœ pusese Brîncovannul Vodœ oamenĭ de aĭ luĭ pre care Curuţiŭ îl gœsia în láturi pe taînœ îl şí ucideá.

Fœcut'aŭ Lesii atunce la Svancea ocop de'n sus de Svancea, de aŭ aşiedĭat oaste. Trimes'aŭ şí în cetatea Soroci pre un Polcóvnic ear' cu oaste. Aşiedĭat'aŭ şí în ţinutul Cernœuţiuluĭ în cîte-va lócurĭ de aŭ fœcut parcanne, de aŭ aşiedĭat oaste joimirĭ Moldovennĭ şi Lesĭ. În Vœsileŭ pe Nistru Drœgannĭ; în Orœşienni pe Diaharovsci cu Lesĭ; în Cotîmann pre Dubravsci ţijiŭ cu Lesĭ; în Bœnila pe Turculeţiŭ cell mare cu Moldovennii; în Hlinitœ pe Botediŭ ţijiŭ cu Moldovennĭ, în tîrgul Cernœuţi pe Brœnneşci; în Cucĭur pe Turculeţiŭ cell mic cu Moldovennii. Şi aşiá cuprinsese tot ţinutul Cernœuţilor de-l ţineá, şi altœ treabœ nu aveá; în toate dillele se bœteá cu Turcii supt Cœmenitœ, cœ pedĭá drumul Cœmenitieĭ; deci cine trecеá tot îi luá de grumadĭ şi-i robĭá, şi se slobodĭá furişiŭ în Moldova şi în Bugeac de apucá hergelíi, alle cuĭ gœsiá, şi luá şí limbœ; şi cînd ducеá Turcii dĭœperele în Cœmenitœ, le eşiá înainte, orĭ la dus orĭ la întors, de-i loviá şí de bogate orĭ îi şí smintiá. Aşijderea şi Lipcanii de'n Cœmenitœ şi cu Turcii eşiá şi loviá pre joimirĭ, pre unde erá aşiedĭatĭ fœrœ de veste, şi de bogate orĭ se timplá de-i şí strica.

Tœtarii de'n Bugĭac, Hannul, Sultannii cîte de treĭ patru orĭ pe ann mergeá în ţiara Lesĭeascœ de prœdá cît le trebuiá, şi la întors slœbindu-le caii fiind une orĭ earna, eşiá joimirii de pe'n dĭœmce de-i loviá, pe urmœ şí scoteá duĭumurĭ şi robĭ: ear' une-orĭ îi loviá Tœtarii pe dînsii.

Ŭœdatœ eşind Turculeţiŭ cell mare la Stefœneşcī la drumul Cœmenitieĭ sœ i-a limbœ, aŭ vedĭut vre-ŭœ patru-dĭecī de Turcī pe Şleah viind de la Cœmenitœ, decī Turculeţiŭ trecînd Prutul pe gĭatĭœ sœ meargœ la dînsii sœ-i loveascœ, aŭ apucat de aŭ trecut numaĭ vre-ŭœ treĭ-dĭecī de joimirĭ, şi s'aŭ şí rupt gĭatĭa, cœ erá primœvara, şi aŭ rœmas oastea cea multœ a luĭ Turculeţiŭ de ceastœ parte neputînd trece Prutul cœ se rupsese gĭatĭa. Deci Turculeţiŭ aŭ eşit inaintea cellor patru-dĭecī de Turcii, şi aşiá s'aŭ bœtut fatœ la fatœ vre-ŭœ doŭœ ceasurĭ, cœ nu puteá ceea oaste sœ treacœ, sœ le dea ajutoriŭ; şi i-aŭ înfrînt Turculeţiŭ pe Turcī şi i-aŭ prins vii, carii n'aŭ perit la bœtœlíe; numaĭ doĭ aŭ scœpat; ear' pre ceilalţi i-aŭ luat robi de grumadĭ, de i-aŭ dus în ţiara Lesĭeascœ. Pre unii i-aŭ trimes la Craĭul de şi-aŭ fœcut nume, şi cinste; pre altii i-aŭ ţinut la dînsul la Bœnila de s'aŭ rœscumpœrat. Şi aŭ gœsit atunce la aceĭ Turcī negoţiœtorĭ cinci-dĭecī de pungĭ de bannĭ, fœrœ de odoarœ şi haîne şi caĭ.

Earœ în all şiesele ann all.domníeĭ luĭ Cantemir Vodœ, coborîtu-s'aŭ Craĭul Lesĭesc Sobiesci, cu oştĭ grelle ear' în ţiara Moldoveĭ, fiind îndemnat şí de Muntennĭ de Brîncovannul Vodœ, dupœ cum erá învœţiat ca sœ facœ rœŭ acesteĭ ţierĭ, de se tot acolisia de dînsa totdeauna; precum şí maĭ pe urmœ de aŭ adus şí pe Moscalĭ cu faptele luĭ. Care Dumnedĭœŭ pe'ntru suspinurile sœracilor i-aŭ plœtit de s'aŭ stins pomenirea luĭ cu totul. Şi aŭ venit Craĭul cu obudĭul pe la Botoşiennĭ, şi pin Cotnar pînœ la Tîrgul-Frumos; şi de la Tîrgul-Frumos ear' s'aŭ întors la ţiara luĭ, cœ erá vreme de toamnœ. Şi atunce, întorcîndu-se, aŭ lœsat oaste cu bucate în cetate în Neamţiŭ, şi în Sucĭavœ în mînœstirea Armenneascœ, şi în mînœstire în Agápie, şi în Sœcul, şi în Cîmpulung, şi în Hangu; şi cînd aŭ ajuns Craĭul cu obudĭul luĭ pe Siret pe la Ropce, aşiá i-aŭ lovit ŭœ ploae cu ninsoare de i-aŭ ţinut acell vicol vre-ŭœ treĭ patru dille, de aŭ murit oastea maĭ bine de jumœtate îngeţiatœ şi leşinatœ, cœ erá pe la Noemvre; ear' caii le-aŭ murit totĭ de'n obudĭŭ de

le-aŭ rœmas carœle şi carœtele şi puşcele celle maĭ marĭ toate la Ropce. Dic cœ nicĭ Craĭul maĭ n'aŭ fost avînd call sœ încáleče; de abiá aŭ mers pînœ la Sniátin, cœ i-aŭ fost lovit mîníea luĭ Dumnedĭœŭ, de nu erá numaĭ vicolul, ce-ĭ lovise şi ŭœboalœ de muriá şi oamenii şi caiĭ; şi la annul de primœvarœ aŭ trimes de'n ţiara Leşieascœ de aŭ luat puşcele dela Ropce.

Tœtariĭ şi cu Cantemir Vodœ n'aŭ vrut sœ meargœ maĭ înœinte dupœ dînşiĭ de la Crivešcĭ, ce s'aŭ întors înapoĭ; îndemnatu-ĭ-aŭ Cantemir Vodœ pe Tœtariĭ sœ meargœ înœinte; cœ de ar fi mers ĭ-ar fi luat pe toţĭ de grumadĭ; numaĭ Tœtariĭ n'aŭ vrut sœ meargœ.

Dic uniĭ, cœ Sobiesci s'aŭ fost ajuns cu Tœtariĭ, de aŭ fost tot una; numaĭ în vedeala Lešilor se arœtá nepretenn. Cœ ŭœdatœ s'aŭ fost tîmplat într'ŭœ noapte de aŭ tœĭat pre nišce Tœtarĭ prea rœŭ Turculeţiŭ all nostru cu Moldovenniĭ; şi a doŭa dĭ vedĭînd Sobiesci, aŭ fost jœluind pe Tœtarĭ şi aŭ fost dicînd, pœcat, cœ aŭ perit atîţia viteji; şi aŭ fost dicînd luĭ Turculeţiŭ pe'ntru ce ĭ-aŭ lovit noaptea furišiŭ; cœ ell aveá prietešiug cu dînsiĭ încœ de'n Hœtmœnnie.

Dupœ ce s'aŭ dus Craĭul în ţiara luĭ, scris'aŭ cœrţĭ la Împœratul Neamţiuluĭ, şi la Papa de Rîm, de se fœliá pe cum aŭ luat atîte cetœţĭ de'n ţiara Moldoveĭ; şi pe acele scrisorĭ Papa de Rîm, tot îl credeá şi-ĭ trimeteá banni sœ facœ oaste asupra pœgînilor; pe'ntru cœ ašiá erá vorovitĭ şi cu Împœratul Neamţiuluĭ, ell sœ meargœ pe de ŭœ parte, şi cellalalt pre de altœ. Trimes'aŭ Cantemir Vodœ ŭœ samœ de Tœtarĭ şi cu Moldovennĭ lefecĭ în Cîmpu-lung şi în Hangu, de aŭ prœdat şi aŭ ars, ca sœ scoaţîœ pre joimirĭ; şi nu ĭ-aŭ putut scoate; ear' duĭum şi robĭ aŭ luat multĭ Tœtariĭ; şi întorcîndu-se înapoĭ pe la Iašĭ, încœ le-aŭ dœruit Cantemir Vodœ tuturor Mîrdĭacilor postavurĭ şi atlasurĭ, şi s'aŭ dus în Bugeac.

In all şieptele ann all domnieĭ luĭ, gœtitu-s'aŭ Cantemir Vodœ cu oastea luĭ de a mers sœ ia cetatea Soroce, împreunœ cu Daltabann-Pašia Sœrascerul Oblucitiĭ şi cu Hœtmannul Steţiŭ a Ucraineĭ Hannuluĭ, şi cu cîte-va miĭ de Tœtariĭ, şi aŭ stœtut pin pregiurul cetœţiĭ cîte-va sœptœmînĭ, de aŭ bœtut cetatea

şi aŭ fœcut meteredĭurĭ şi lagumurĭ, şi aŭ dat nœvœlĭ prea marĭ şi n'aŭ putut luá cetatea, şi aŭ perit multœ oaste, atunce cînd nœvœlise Turcii şi Moldovenniĭ; şi nu erá atîta oaste în cetate, ca doŭe treĭ sute de Drœgannĭ şi Cœdĭacĭ. Numaĭ ceĭ de'n cetate nimeriá tot în om, ear' ceĭ de'n afarœ nu puteá sœ le stricе nimicœ; şi s'aŭ întors înapoĭ la Iašĭ fœrœ nicĭ ŭœ isbîndœ şi cu multœ págubœ de oaste.

Tot într'acell ann maĭ nœinte de ce aŭ mers la Soroca, strînsu-s'aŭ toţĭ fecĭoriĭ luĭ Gavriliţîœ şi cu alţĭ boĭerĭ multĭ de ţiara de jos la nunta luĭ Ioann Pœladi, la Bœcannĭ de'n sus de Bîrlad; şi acolo aŭ fost şí Vórnicul Velicico fiind cumnat luĭ Pœladi; şi strîngîndu-se acolo la aceá nuntœ, aŭ svœtuit şi s'aŭ jurat cu toţiĭ eĭ înde eĭ, sœ fugœ în ţiara Muntenneascœ la Brîncovannul Vodœ, sœ le dea ajutor de celtuealœ, sœ meargœ la poartœ sœ pîreascœ pe Cantemir Vodœ sœ-l scoatœ de'n domnie sœ ridice domn de'ntre dînşiĭ pe Velicico Vórnicul.

Decĭ s'aŭ sculat un boĭer de'ntre dînşiĭ anume Ilie Ţifœscul, pre carele îl porecliá maĭ pe urmœ de-ĭ dicеá Frige-vacœ, şi ĭ-aŭ pîrît la Cantemir Vodœ pe boĭerĭ de le-aŭ spus tot svatul lor; cœ erá boĭeriĭ de la ŭœ vreme prea supœraţĭ de Cantemir Vodœ; cœ erá la curtea domneascœ boĭerinašĭ tot fecĭorĭ de mojicĭ, Codrennĭ, şi Gœlœţienni; şi dicеá Cantemir Vodœ, cœ domnul face neámurile, domnul le stinge; şi-ĭ erá urîţĭ fecĭoriĭ de boĭerĭ sœ nu-ĭ vádĭœ în ocĭ, dupœ cum îĭ erá nœtúra luĭ. Şi erá în cinste numaĭ Hœtmannul Bogdann gînere-sœŭ, şi cu Iordaci Vistérnicul Rusœt; acestĭ doĭ civernišiá şi mîncá ţiara cum le erá voea. Decĭ boĭeriĭ pre aceá vreme numaĭ puteá suferĭ sœ fiœ cælcaţĭ de acéĭ doĭ boĭerĭ. Şi de mojicíea cellorlaltĭ maĭ micĭ de curte, cœ cînd ešiá la ţiarœ cu slujbœ boĭerinašiĭ fœceá multe nœcadĭurĭ caselor cellor marĭ alle boĭerilor.

Decĭ Cantemir Vodœ, cum aŭ întieles acell svat all boĭerilor, de'n Ilie frige-vacœ, aŭ şi repedit într'ŭœ noapte boĭerinašĭ de aĭ luĭ şi cu slujitorĭ sœ-ĭ prindœ pre toţĭ pre aceĭa. Decĭ uniĭ aŭ scœpat în ţiara Muntenneascœ; ear' pre cariĭ ĭ-aŭ prins ĭ-aŭ dus la Iašĭ, şi pre Velicico Vórnicul dupœ ce l'aŭ dus la Iašĭ, erá dĭœvístiea maĭ mare despre Cupœrescĭ, împoncindu-se

cu vorbœ maĭ denœinte vreme, şi aveá şĭ sfiealœ de dînsul, pe'ntru cœ erá maĭ om decît toţĭ. Atunce îngrabœ Cantemir Vodœ în mîníe l'aŭ bœtut cu busdugannul, şi l'aŭ încis în Becĭŭ. Decĭ neprietenniĭ luĭ Velicĭco, atunce aŭ şĭ aflat vreme, de aŭ ḋis luĭ Cantemir Vodœ: *„De vreme cœ te-aĭ grœbit de l'aĭ bœtut, nu-l lœsá viŭ; pœḋieşce de-l omoarœ, cœ de va scœpa viŭ, mîne poĭmîne ell ne va omorî pre toţĭ.“* Şi ell încœ îndatœ aŭ ascultat, şi l'aŭ scos noaptea, de ĭ-aŭ tœĭat capul denœintea porţiĭ, pe'ntru binele, ce aŭ fœcut Velicĭco, de aŭ dat şcire luĭ Iordaci Vistérnicul de aŭ fugit în ţiara Ungureascœ, cînd vrea sœ-l omoare Cantemir Vodœ; acum ĭ-aŭ multĭœmit şi Iordaci întru acest cip ca un Grec. Şi aflarœ atunce neprietenniĭ vreme de ḋiserœ luĭ Cantemir Vodœ: *„Acum de vreme cœ aĭ omorît pe Velicĭco; trimete de prinde şĭ pe frate-sœŭ Miron Logofœtul, de-l omoarœ; orĭ vinovat, orĭ nevinovat, sœ nu scape, cœ apoĭ încœ a fi maĭ rœŭ şĭ de tine şĭ de noĭ.“* Decĭ Cantemir Vodœ nu şĭ-aŭ socotit vieaţĭa luĭ, cœ erá trecut cu betrînetĭele, om de şĭepte-ḋiecĭ de annĭ, de numaĭ cît nu-ĭ sosise ceasul morţiĭ şi luĭ; ce s'aŭ potrivit neprietennilor de nu şi-aŭ crutĭat súfletul sœŭ, ce ca un tirann aŭ trimes pe Macri Vœtavul de Pœhœrnicéĭ cu slugitorĭ de'n Romann, de l'aŭ luat de acolo, de la casa luĭ, de la Bœrboşĭ, de l'aŭ dus pînœ in Romann şi ĭ-aŭ tœĭat capul. Şi cînd l'aŭ gœsit Macri acolo la Bœrboşĭ, atunce îĭ murise şĭ jupîneasa, şi nemica nu şcieá de svatul frœtine-sœŭ, s'aŭ de acellorlaltĭ boĭerĭ, cœ nu erá amestecat cu ceĭlaltĭ boĭerĭ la svat; cœ ell pornise atunce pre un fecĭor alluĭ, pe Nicolaĭŭ ,sœ ĭa fata Ducœi Vodœ dela Ţiœrigrad, şi se gœtise şĭ cu cellalalt fecĭor, cu Pœtraşco Cœmœraşĭul, sœ ĭa fata luĭ Cantemir Vodœ, sœ se încuscreḋie, şi nicĭ cu gîndul nu gîndiá cœ ĭ-a venĭ ŭce fortunœ ca acœea.

Ḋisu-ĭ-aŭ slugitoriĭ cînd l'aŭ gœsit la Bœrbaşĭ, cœ nu-ĭ departe în Neamţĭŭ; earœ ell n'aŭ primit şcĭindu-se drept; gîndĭá cœ l'or duce la Iaşĭ si se va îndreptá. Ear' dupœ ce aŭ venit Macri, şi viind ḋĭapcĭŭ dupœ ḋĭapcĭŭ sœ pĭearœ, nu ĭ-aŭ maĭ îngœduit, şi aŭ pus de l'aŭ tœĭat in Romann; şi mult s'aŭ rugat luĭ Macri, sœ-l ducœ pînœ în Iaşĭ. Earœ Macri ca un om

rœŭ şi de nimicœ, nu ĭ-aŭ fost milœ de súfletul stœpînu-sœŭ, şi s'aŭ grœbit de l'aŭ omorît, cœ de l'ar fi dus în Iaşĭ, poate s'ar fi îndreptat şi n'ar fi perit, cœ multe slugĭ se tîmplœ la domnĭ vrédnicе de nu se grœbesc şi feresc pre stœpînniĭ de pœcat, şi maĭ pe urmœ cad la laude şĭ despre oamenĭ, şĭ despre stœpînĭ, şĭ despre Dumneḋĭœŭ. Ear' acesta, ca un varvar, nefiind de nemica, n'aŭ socotit. Cantemir Vodœ dupœ acœea mult s'aŭ cœit, ce aŭ fœcut, şi de multe orĭ plîngeá între toatœ boĭerimea, şi blœstemá pe cine l'aŭ îndemnat de aŭ grœbit de ĭ-aŭ tœĭat capul; cœ dupœ acœea n'aŭ trœit un ann nicĭ Cantemir Vodœ şi aŭ murit.

Earœ pe Vœsilĭu Vórnicul, fecĭorul luĭ Gavrilitĭœ, şi pe frate-sœŭ Solomon, şi pe frate-sœŭ Costaci, şi pe Georgitĭœ Mitre, şi pe Deḋĭul Spœtar Arbœnaşĭŭ, şi pe tustreĭ fecĭoriĭ luĭ Miron Logofœtul, pre totĭ pre acestiĭ ĭ-aŭ prins, şi ĭ-aŭ încis, pre uniĭ în turn la curtea domnescœ, pre uniĭ la Siĭmenniĭ, pre altiĭ prin bécĭurĭ, şi pe Nicolaĭŭ fecĭorul luĭ Miron Logofœtul mergînd sœ se însoare la Ţiœrigrad, l'aŭ întors de la Bîrlad de l'aŭ încis şĭ pe dînsul.

Earœ Lupul fecĭorul luĭ Gavrilitĭœ şi Constantin cumnatusœŭ Pœhárnicul Lambrino, şi cumnatu-sœŭ Ivaşcul, şi Antioc jora, şi Bujorœnneşcĭĭ, şi altiĭ de'n Bujorœnneşcĭ aŭ scœpat în ţiara Muntenneascœ la Brîncovannul Vodœ, şi de acolo s'aŭ gœtit şi s'aŭ dus la Udriu la Portœ sœ pîreascœ pe Cantemir Vodœ. Şi le-aŭ ḋis atunce Brîncovannul Vodœ, sœ nu se grœbeascœ sœ meargœ atunce la Poartœ, cœ este Veḋirul prietenn Cupœreşcĭlor, şi eĭ n'aŭ ascultat şi aŭ pœḋit, de aŭ mers.

Earœ Cantemir Vodœ dupœ ce aŭ înţeles, aŭ rœpeḋit şĭ ell pe Bogdann Hœtmannul şi pe Iordaci Ruset Vistérnicul, cu altĭ boĭerĭ multĭ de'n ţiarœ, de s'aŭ pîrît cu totiĭ la divann, şi ĭ-aŭ dat pe totĭ de grumadĭ de ĭ-aŭ pus în obeḋĭ, şi ĭ-aŭ adus la Cantemir Vodœ în Iaşĭ. Decĭ Cantemir Vodœ, dupœ ce ĭ-aŭ adus, ĭ-aŭ pus la încisoare, şi nu ĭ-aŭ umorît, cœ aŭ porunĉit Poarta sœ nu-ĭ omoare; şi şĭ-aŭ adus aminte şĭ de jurœmîntul, ce aŭ jurat Cantemir Vodœ luĭ Gavrilitĭœ Vórniculuĭ celluĭ bœtrîn, sœ nu-şĭ atingœ sábiea luĭ de neamul fecĭorilor luĭ. Ce aŭ

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

pus bannĭ pe totĭ, sœ-ĭ întoarcœ cĭeltueala dela Poartœ, şi ĭ-aŭ pus pre unĭĭ cîte dĭecĕ pungĭ de bannĭ, pre altĭĭ cîte cĭncĭ, pre altĭĭ cîte cum aŭ socotit; şi dupœ cĕ şĭ-aŭ plinit bannĭĭ, ĭ-aŭ dat pe cidĭœşĭe şi ĭ-aŭ slobodĭt. Decĭ carĭĭ aŭ avut putintĭœ şi prietennĭ, maĭ curînd aŭ dat, şi ĭ-aŭ slobodĭt; ear' carĭĭ aŭ fost maĭ neputincĭoşĭ aŭ şiedĭut mult încişĭ, şi pre unĭĭ ĭ-aŭ şĭ bœtut pînœ şĭ-aŭ platit bannĭĭ.

Ear' fecĭorilor luĭ Miron Logofœtul nu le-aŭ luat nemica, şi ĭ-aŭ dat pe cidĭœşĭe, şi ĭ-aŭ slobodĭt. D'en totĭ boĭerĭĭ rœmœsese Dedĭul Spœtar Arbœnaşĭul, încis în turnul clopótnitĭeĭ la Treĭ-Sfetitele, şi-ĭ pusese dĭecĕ pungĭ de bannĭĭ, şi nu aveá cu cĕ plinĭ, cœ erá un om maĭ scœpat; şi poate aveá şĭ pismœ pe dînsul, cœ-l scosese în doŭe rîndurĭ sœ-ĭ taĭe capul. Decĭ ell într'ŭœ noapte aŭ îmbœtat pre Siĭmennĭ, pe strejarĭĭ cĕ-l pœdĭá, şi saŭ slobodĭt cu ŭœ frîngíe pe ŭœ fereastrœ de'n turn pînœ jos, şi aŭ apucat de aŭ încœlecat pre call, şi cu doĭ fecĭorĭ, şi aŭ fugĭt.

Dar Cantemir Vodœ a doŭa dĭ, deacœ aŭ oblicĭt, cœ aŭ scœpat, aŭ poruncĭt sœ nu-l maĭ cáute nime, nicĭ sœ-l maĭ goneascœ, dĭcînd: cœ de vreme cœ aŭ apucat de aŭ încœlecat pre call, nu este nime hárnic sœ-ĭ stea împrotivœ, seaŭ sœ-l prindœ pre om pre acella, cœ-l şcĭeá cĕ viteadĭŭ bun este, cœ aŭ fost cu dînsul la rœsboĭŭ; şi cînd alergá pe call cît puteá, sœrĭá de pe un call pe altul, şi puneá treĭ caĭ alœture şi de pe jos se repedĭá, şi-ĭ sœrĭá pe tustreĭ pe sus. Nu erá alt om în tĭarœ ca dînsul hárnic şi viteadĭŭ pre acĕá vreme; şi n'aŭ dĭœbovit prea mult şi şĭ-aŭ fœcut pacĕ şi aŭ venit în tĭarœ, şi l'aŭ ertat Cantemir Vodœ.

Dupœ acĕea Cantemir Vodœ aŭ stricat logodna cu Pœtraşco Cœmœraşĭul fecĭorul luĭ Miron Logofœtul, şi şĭ-aŭ ales de'n totĭ fecĭorĭĭ de boĭerĭ, pre Mihœlaci fecĭorul luĭ Ioann Racovitĭœ Vórnicul de l'aŭ luat gĭnere, care acella maĭ pe urmœ aŭ ajuns de aŭ fost şĭ domn, cœruĭa ĭĭ dĭecŭ Mihaĭŭ Vodœ; şi aŭ fœcut, nuntœ cu dînsul domneascœ, şi l'aŭ şĭ boĭerit, l'aŭ fœcut Comis mare; ear' maĭ pe urmœ l'aŭ fœcut Stólnic mare. Numaĭ n'aŭ avut parte de dînsul, cœ n'aŭ trœit mult cu dînsa, şi ĭ-aŭ murit fiicœ-sa (domnitĭa Safta), cœcĭ Cantemir Vodœ erá cumœtru cu cuscru-sœŭ Ioann Racovitĭœ Vórnicul, cœ-ĭ botedĭase Cantemir Vodœ un copill luĭ Ioann Racovitĭœ maĭ mic de cît gĭnere-sœŭ Mihalaci, şi pe'ntru acĕea poate fi, cœ n'aŭ rœbdat Dumnedĭœŭ. Numaĭ Mihalaci maĭ pe urmœ la domnĭea luĭ Antioc Vodœ aŭ luat altœ fatœ de boĭerĭŭ, a Dedĭuluĭ Spœtarĭuluĭ dela Gœlatĭ, şi cu acĕea aŭ vĭetĭuit, de aŭ fœcut coconĭ, şi aŭ fost şĭ domn.

Cantemir Vodœ cu Cupœresĕcĭĭ, s'aŭ maĭ apucat şĭ de alt dantĭŭ, asupra Muntennilor, şi Muntennĭĭ asupra lor. Tinetĭ-vœ sœracĭlor tĭœrĭ, deacœ sîntetĭ putincĭoase de acum sœ biruitĭ nevoile, de'n pismile vecĭ, la cĕ s'aŭ încĕput sœ se lucredĭe!

Erá un boĭerĭŭ de mult pribag, de'n tĭara Muntenneascœ în tĭara Ungureascœ, pre anume Stoĭca Pœhárnicul, şi cu altĭ maĭ micĭ, ear' Muntennĭĭ pribegĭ, încœ de pe cînd aŭ fost luat domnĭea Şĭerbann Vodœ. Cĭematu-ĭ-aŭ Cantemir Vodœ de la Braşĭov, de aŭ venit aicĭ la dînsul în Moldova, şi aŭ încĕput a fácere pîrœ şi hardĭurĭ la Poartœ, a pîrîre pe Muntennĭ cu félĭurĭ de félĭurĭ de pîre, cum sînt hainĭ şi bogatĭ. Cĕ Poarta de'ntĭĭŭ ĭ-aŭ înbucurat, şi ĭ-aŭ trimes Cantemir Vodœ la Poartœ la Cupœresĕcĭ, la Spœtarĭul Lascaract, fiind Capi-Cihaĭa luĭ Cantemir Vodœ, sœ pîreascœ pre Muntennĭ şi sœ isprœveascœ domnĭea luĭ Cantemir Vodœ în tĭara Muntenneascœ.

Decĭ şcĭŭ cœ aŭ isprœvit Cantemir Vodœ bine; cœ dupœ cĕ aŭ oblicĭt Muntennĭĭ, aŭ celtuit Brîncovannul Vodœ la Poartœ ŭœ mie de pungĭ, şi aŭ luat Brîncovannul Vodœ pe boĭerĭĭ acéĭ Muntennescĭ pribegĭ, cĕ-l pîrîse la Poartœ, pre totĭ de grumadĭ; şi pe Spœtarĭul Lascaraci fratele luĭ Iordaci Vistérnicul, l'aŭ fœcut surgĭun la Rodos, şi erá sœ mœdileascœ şĭ pe Cantemir Vodœ; numaĭ aŭ sosit vestea la Poartœ atunce cœ aŭ murit. Dusu-l'aŭ pe Stoĭca la Brîncovannul Vodœ în Bucurescĭ cu ŭœ lœcatœ cît un şlic de mare la grumadĭŭ, şi l'aŭ scos la divann înaintea a toatœ tĭara, cĕ s'aŭ aflat in Bucurescĭ; şi apoĭ l'aŭ purtat tot tîrgul cu lœcata de a grumadĭ şi apoĭ l'aŭ spîndĭurat înbrœcat, încœltĭat, la Tîrgul de afarœ; şi şĭ pe cĕĭa sotĭĭ aĭ luĭ, pe unĭĭ ĭ-aŭ spîndĭurat şi pe altĭĭ ĭ-aŭ ertat.

Într'aceá vreme vorovit'aŭ tustreĭ fecĭoriĭ luĭ Miron Logofætul, şi cu Vœsilaşco Spœtarĭul Cantacudĭno, şi cu frate-sœŭ Ilie, şi cu Dumitraşcul Ursaci sœ fugœ de'n tĭarœ, de grelle dœjdĭ şi prepusurĭ; cœ nu maĭ puteá biruí de rœul luĭ Iordaci Vistérnicul, cœ se învœtĭase Iordaci de le tot cumpœrá odoarœle şi satele, fœrœ de pretĭŭ, cœ-ĭ tot îngreuiá cu dœjdiile. Ear' Cantemir Vodœ obligind, cœ vor sœ fugœ, trimes'aŭ steáguri de slugĭtorĭ, sœ-ĭ prindĭœ, decĭ fecĭoriĭ luĭ Miron Logofætul aŭ prins de veste şi aŭ scœpat la Comîndantul de cetatea Neamtĭuluĭ; ear' pe ceĭalaltĭ boĭerĭ, ne avînd veste, ĭ-aŭ prins Lefecĭĭ şi le-aŭ jecuit casele, şi ĭ-aŭ pus în fíarœ, şi ĭ-aŭ pornit la Iaşĭ; şi cînd aŭ ajuns în vallea Letĭcannilor, ĭ-aŭ sí întîmpinat vestea, norocul lor, cœ aŭ murit Cantemir Vodœ. Şi ĭ-aŭ slobodĭt de'n fearœ. Decĭ aŭ mers în Iaşĭ slobodĭ de aŭ fost şí eĭ la îngroparea luĭ Cantemir Vodœ; cœ s'aŭ împreunat cu Beĭdĭade fecĭorul luĭ Cantemir Vodœ anume Dumitraşcul; şi ĭ-aŭ îmbunat Dumitraşcul cu cuvînt bun, dicînd: cœ de va da Dumnedĭœŭ sœ fiœ pe voaĭa luĭ de la Poartœ, ĭ-a miluí şi ĭ-a boĭerí. Se rugá şí eĭ sœ erte pe tatœ-sœŭ, şi ĭ-aŭ slobodĭt sœ meargœ a casœ; şi cum aŭ mers a casœ; cum aŭ şí fugĭt în tĭara Muntenneascœ, la Brîncovannul Vodœ, cœ le erá rudœ; şi aŭ şí repedĭt Brîncovannul Vodœ la Poartœ pe'ntru Constantin Vodœ, fecĭorul Ducœĭ Vodœ celluĭ bœtrîn.

Cantemir Vodœ, dupœ ce aŭ murit, tinutu-l'aŭ mort tœĭnuit. ŭœ dĭ şi ŭœ noapte pînœ s'aŭ gœtit cœrtile de aŭ fœcut hárdĭurĭ de la tĭarœ, la Poartœ, de poftiá sœ punœ pe un fecĭor all luĭ Cantemir Vodœ, domn în locul luĭ; şi aŭ repedĭt pe vœtavul Pîrvul şi cu Stefœnitĭœ Ruset fecĭor luĭ Manolaci Postelnicul; şi dupœ ce aŭ pornit cœrtile, a doŭa dĭ s'aŭ ajuns Bogdann Hœtmannul şi cu Iordaci Vistérnicul şi cu totĭ slugĭtoriĭ, sœ ridicе pe Dumitraşcul Beĭdĭade fecĭorul luĭ Cantemir Vodœ domn in locul tœtîne-sœŭ. Decĭ aŭ gœtit divannul cell mare, şi s'aŭ strîns toatœ boĭerimea şi Metropolítul şi slugĭtoriĭ la curte, şi aŭ adus la curte şí pre un Agœ a Vedĭruluĭ Turc, ce erá venit cu trebĭ Împœrœteşcĭ în Iaşĭ.

Atuncea aŭ spus la tot norodul, cœ aŭ murit Cantemir Vodœ; ce slugĭtoriĭ aŭ şí începeput a strigare, cœ altul nu le trébue sœ fiœ domn, ce numaĭ Dumitraşcul Beĭdĭadea fecĭorul luĭ Cantemir Vodœ. Ce boĭerĭĭ şi tĭara nu cutedĭá sœ dicœ într'alt cip, cœ se temeá de slugĭtorĭ; ce numaĭ le cœutá sœ plineascœ şi sœ dicœ cum dicеá slugĭtoriĭ. Turcul Aga vœdĭînd cœ strigœ cu totĭĭ într'un cuvînt, aŭ luat un caftann şi aŭ pus în spatele luĭ Dumitraşcul Beĭdĭadea; şi Beĭdĭadea aŭ îmbrœcat pe Turc cu un contœşiŭ cu soboli, şi aŭ şiedĭut amîndoĭ în scáune şi aŭ începeput a slobodire puşcele celle marĭ, şi a dícere surlele, trîmbitĭele, şi a bátere dobele pe obicеiŭ tabulhannaŭa; şi totĭ boĭerĭĭ şi slugĭtoriĭ, cœpiténniele cine-şĭ dupœ rîndueala sa aŭ purces a sœrutare poala Turculuĭ şi a luĭ Dumitraşcul Beĭdĭade. Şi dupœ acеea aŭ încœlecat cu alaĭŭ domnesc şi aŭ purces, de aŭ mers la sfîntul Nicolaĭŭ, de ĭ-aŭ cetit molitva cea de domníe dupœ obicеiŭ.

Scos'aŭ oasele luĭ Cantemir Vodœ boĭerĭĭ ceĭ marĭ afarœ supt cort, în ogrœdĭoara cea micœ la curtea domneascœ, şi l'aŭ tinut treĭ dille pînœ aŭ grijit ce aŭ trebuit, şi apoĭ l'aŭ dus la sfîntul Nicolaĭŭ de l'aŭ îngropat, în gropitĭa luĭ Antonĭu Vodœ; şi s'aŭ tîmplat atuncе la prohodul luĭ patru Patriarcĭ, unul de Ierusalim, şi altul de Antiocíea, şi altul de Alesandrícea, şi unul madĭl de Tĭœrigrad, Iacov. Şi aŭ domnit Cantemir Vodœ putin nu deplin opt annĭ, şi şĭ-aŭ plœtit şi ell dœtoríea dupœ obicеiul acestеĭ lumĭ.

Dupœ ce aŭ îngropat pe Cantemir Vodœ, aŭ şiedĭut în scáunul domnesc fiĭu-sœŭ Dumitraşcul Beĭdĭade, de aŭ domnit treĭ septœmînĭ, şi aŭ venit un Capegĭ-Başĭa de la Poartœ de aŭ luat pe Dumitraşcul Vodœ Beĭdĭade; ear' Bogdann Hœtmannul şi Iordaci Vistérnicul, întru acelle treĭ septœmînĭ n'aŭ dormit, ce s'aŭ gœtit, şi aŭ pus strœjĭ, de'n Gœlatĭ pînœ în Iaşĭ; şi cînd aŭ sosit Capegĭ-Başĭa în Iaşĭ sœ ĭaĭe pe Beĭdĭade şi pe dînşiĭ, eĭ aŭ fugĭt de'n Iaşĭ.

Pe'ntru cœ atuncе mergînd vestea la Poartœ cœ aŭ murit Cantemir Vodœ Brîncovannul Vodœ domnul Muntennesc aŭ apucat înainte, şi aŭ isprœvit domníea luĭ Constantin fiĭul luĭ

Duca Vodœ cĕlluĭ batrîn, de aŭ îmbrœcat caftann dela Poartœ, de domníea Moldoveĭ. Atunce aŭ fœcut sĭ pe Lascaraci Spœtarĭul surgĭun la Rodos sĭ aŭ luat sĭ pe Stoĭca de grumadĭ; tot ŭœdatœ atunce s'aŭ tîmplat de aŭ trimis sĭ la Dumitrascul Beĭdĭade fiĭul luĭ Cantemir Vodœ, sœ-l ducœ la Poartœ, sĭ sœ prindœ pe Bogdann Hœtmannul, sĭ pe Iordaci Vistérnicul, sœ dea samœ pe'ntru ce aŭ mîncat tĭara. Decĭ Bogdann sĭ Iordaci aŭ fugĭt în tĭara Leshieascœ, precum maĭ sus se pomennesce. Pre acĕste lúcrurĭ, poate sĭ altiĭ sœ se încreadĭœ cu Poarta Turcĕascœ; cœ unele se gœtĭá sĭ altele s'aŭ fœcut!

Acell Capegĭ-Basĭa, ce aŭ venit cu madĭlíea ce aŭ luat pe Dumitrascul Cantemir Beĭdĭade de'n Iasĭ, aŭ fost bun prietenn maĭ nœinte vreme luĭ Cantemir Vodœ, sĭ de neamul luĭ erá Cercedĭŭ sĭ fœrœ dĭœbavœ dupœ acĕea aŭ cœdĭut, de aŭ fost sĭ Pasĭœ, sĭ musaip la Împœratul, cœruĭa îĭ dĭcĕá maĭ pe urmœ, Cercedĭŭ Mehmet-Pasĭa imbrihorul. Erá sĭ un boĭerĭŭ atunce aĭce la Moldova în Iasĭ, Stefann Comisul Cercedĭŭ, decĭ atunce Stefann Comisul Cercedĭŭ, mult s'aŭ rugat acelluĭ Capegĭ-Basĭa, pe'ntru Dumitrascul Beĭdĭade, dicîndu-ĭ sœ-ĭ fiœ milœ de ell cœ este un copill; avînd ell cunoscĭntĭœ cu acell Capegĭ-Basĭa, încœ dela domníea luĭ Cantemir Vodœ, fiind eĭ sĭ de un neam amîndoĭ Cercedĭ. Ear' dupœ ce l'aŭ dus la Poartœ, pe Dumitrascul Beĭdĭade, stœtut'aŭ Muntennĭĭ sĭ cu Constantin Duca Vodœ, cu multe pricinĭ, asupra fecĭorilor luĭ Cantemir Vodœ, de le cereá multe sume de bannĭ; ci nimicœ nu le-aŭ putut stricá, cœ s'aŭ pus tare acell Capegĭ-Basĭa pe'ntru dînsiĭ. Sĭ maĭ pe urmœ dupœ ce aŭ ajuns maĭ la mare cinste acell Capegĭ-Basĭa, aŭ fœcut sĭ aŭ isprœvit sĭ alte lúcrurĭ marĭ, care la rîndul lor se vor scrie.

Dela Cantemir Vodœ niscaĭ-va avere nu le-aŭ remas Beĭdĭadelilor, pe'ntru cœ ce erá venitul îl mîncá altiĭ, precum maĭ sus s'aŭ scris. Atunce la moartea luĭ Cantemir Vodœ, cincĭdĭecĭ de pungĭ de bannĭ le-aŭ dat la Patriarcul de Ierusalim sœ le mistueascœ; sĭ Patriarcul pe'ntru voea Muntennilor, a Brîncovannuluĭ Vodœ, le-aŭ spus Tancilor, sĭ le-aŭ luat, sĭ copiilor nu le-aŭ remas maĭ mult de cît vr'ŭœ dĭece, cinsprece pungĭ de

bannĭ; ce Dumnedĭœŭ unde vra nu trebuesc bannĭ; cœ acell Cercedĭŭ Mehmet-Pasĭa fiindu-le prietenn le-aŭ prins maĭ bine de cît miĭ de pungĭ de bannĭ; cœ unde vra Dumnedĭœŭ sînt sĭ bannĭ sĭ prietennĭ sĭ de toate. Cœ nime nu maĭ gîndiá cœ vor maĭ esĭ fecĭoriĭ luĭ Cantemir Vodœ la domníe, precum se va vedé înainte. Acestuĭ Cantemir Vodœ ĭ-aŭ rœmas în urmœ doĭ fecĭorĭ Beĭdĭadelle anume Antioc sĭ Dumitrascul, care maĭ pe urmœ aŭ esit amîndoĭ domnĭ în Moldova, precum li se va arœtá înainte la rîndul lor istóriea lor.

XV.

Nicolaĭŭ Mustea.

(Istoric moldav, a scris istóriea Domnilor Moldávieĭ **1662—1729.**)

§. 84.

Domníea I. a luĭ Nicolaĭŭ Maurocordat Domnul Moldoveĭ (1709—1710).

Dupœ a doŭa domníe a luĭ Mihaĭŭ (Racovitĭœ) Vodœ, aŭ venit domn tĭœrĭĭ Nicolaĭŭ Vodœ fecĭorul luĭ Alesandru Maurocordat Dragomannuluĭ Împœrœtesc. Acest Alesandru Terdimannul Împœrœtesc, tatœl luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, cînd s'aŭ fœcut pace între Turcĭ sĭ între Nemtĭ, aŭ fost sĭ ell cu solul Turcesc, cu Ibraim Pasĭa, la Carlovitĭœ, unde s'aŭ adunat solĭĭ de prin toate Crœile pe'ntru legœturile pœcĭĭ, de erá tœlmacĭŭ; sĭ întorcîndu-se de'n solíea acĕea, fiind om de treabœ, l'aŭ întrebat Împœratul, ce ar poftí ell dela Împœrœtíe sœ-ĭ dœrueascœ; cœcĭ prin míjlocul luĭ s'aŭ asiedĭat multe trebĭ a Împœrœtíeĭ, ce aŭ avut cu Nemtĭĭ? Ce ell ca un om bœtrîn aŭ poftit sœ se odihneascœ, ear' în locul luĭ sœ facœ Dragomann pe Nicolaĭŭ fiĭul sœŭ. Decĭ fiind în locul tœtîne-sœŭ Dragomann la Poarta Împœrœteascœ prea lesne sĭ-aŭ scos domníea-tĭœrĭĭ, dînd sĭ cîtœ-va sumœ

de bannĭ; cœ precum fiescĕ cine de cinste nu se sáturœ, aşiá şí Nicolaĭŭ Vodœ fiind îndemnat şí de oamenii sœi Grecĭ Tĭœrigrœdennĭ, carii sînt deprinşĭ cu totĭ Domnii a vení în tĭarœ sœ se desfœtedĭe unii pe'ntru agonisitœ, altii pe'ntru inbunœturile, aŭ lœsat Terdimœníea Portii Împœrœtesĕcĭ, şi aŭ luat domníea tĭœrii cu multœ celtuealœ şí mîndríe grecĕascœ. Luatu-şĭ-aŭ şí oaste Sîrbĭ, Arnœuţĭ, de ĭ-aŭ adus cu sine, şi aŭ venit nu ca un domn, cĕ ca un leŭ asupra tuturor. Eşit'aŭ boĭerii înœinte la Gœlaţĭ; darœ nicĭ cu ocii asupra lor nu cœutá, necum sœ grœeascœ cu dînşii, seaŭ sœ maĭ intrebe pre cine-va ver-un cuvînt.

Atunce şi Ilie Cantacudino Vistérnicul, viind de'n tĭara Muntenneascœ, aŭ eşit înœintea luĭ Nicolaĭŭ Vodœ peste Dúnœre. Erá acest boĭer în mare cinste la Nicolaĭŭ Vodœ; cœ numaĭ cu dînsul grœiá Nicolaĭŭ Vodœ de'n totĭ boĭerii pœmîntennĭ cĕ erá. Pre altii nicĭ în casœ nu-ĭ primiá; maĭ mult este de socotit cœ nu pe'ntru voea luĭ, cĕ pe'ntru voea Brîncovannului domnuluĭ Muntennesc îi fœcĕá acĕá cinste, cœ ĭ-aŭ fost scris înœ la Tĭœrigrad, cum aŭ luat domníea.

Boĭerii şi tĭara deacœ aŭ vœdĭut sœlbœtœcíea şi mîndríea luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, s'aŭ spœimîntat cu totii; cît nime nu se maĭ tineá cu dille, vœdîndu-l domn strœin, limba rumîneascœ neşcĕiind; tot cu tœlmacĭŭ grœiá. Cu multime de Grecĭ aŭ venit, cît rœmœsese fînarĭul pustĭŭ în Tĭœrigrad, cît numaĭ muĭerile lor rœmœsese; earœ grec, îmblaĭ mult pînœ daĭ de vre unul acolo. Earœ aicĕ, sosind împlut'aŭ curtea domneascœ, prin toate odœile şi prin tîrg pre la gasdœ.

Nicolaĭŭ Vodœ sosind în Iaşĭ, la scáunul domníeĭ, aŭ pus boĭerĭ marĭ pre uniĭ şí din pœmîntennĭ; cĕ numaĭ cœcĭ se numiá boĭerĭ, dar'nicĭ ŭœ cinste nu aveá; nicĭ în casœ la domn nu întrá, mœcar cĕ treabœ ar fi avînd, pînœ nu-şĭ luá rœspuns pre vre un grec, seaŭ cînd îi ciemá pre totĭ cu vre ŭœ treabœ. Cum şí bannii cĕ se strîngĕá de'n tĭarœ, tot la mîna Grecilor se strîngĕá earœ nu la visteríea tĭœrii. Pus'aŭ îndatœ bannii multĭ pre boĭerĭŭ de aŭ dat împrumut, cu dĭapĕii strîngœtorĭ de bannĭ Grecĭ; şi îndatœ şĭ-aŭ arœtat gîndul luĭ cĕ aveá pre boĭerĭ, cœ fœrœ

de nicĭ ŭœ pricinœ aŭ încis pre treĭ boĭerĭ marĭ la Seimennĭ, cu mare padĭœ, anume: pre Iordaci Ruset Vórnicul, pre Ilie Catargĭul Vistérnicul, şi pre Sturdĭa Vórnicul, fœrœ de nicĭ ŭœ dreptate s'aŭ judecatœ; fœrœ numaĭ cĕ ĭ-aŭ luat Seimenniĭ pre acĕĭ treĭ boĭerĭ şi ĭ-aŭ încis, cît totĭ se spœimîntarœ, cœ-i duc sœ-ĭ omoare, şi nicĭ unul nu se maĭ tineá cu dille, cĕ totĭ aşcĕptá de'n ceas în ceas, cĕ urgíe le-ar vení asupœ, şi nicĭ a voroví în curte unul cu altul, nu cutedĭí boĭeriĭ, seaŭ sœ meargœ unul la altul la gasdœ; într'atîta padĭœ şi prepúsurĭ cĕ erá. Dela boĭeriĭ cĕ ĭ-aŭ încis aŭ cersĭut dĭecĕ pungĭ de bannĭ, Catargĭuluĭ şi Sturdĭeĭ; şi cu mare groadĭœ şi strînsoare pînœ n'aŭ dat bannii nu ĭ-aŭ slobodit, însœ cu cidĭœşíe ĭ-aŭ slobodit, pe'ntru ca sœ nu lipseascœ de'n tĭarœ. Earœ luĭ Iordaci Vórnicul, ĭ-aŭ luat treĭ-dĭecĭ de pungĭ de bannĭ, şi tot încis l'aŭ tinut cu mare padĭœ pînœ îi veni mœdilíea luĭ.

Foarte erá strášnic şi rœpit la mîníe, ca sœ se cutrémure totĭ. Uşĭa luĭ erá încisœ, tot pe'ntru mîndríea Grecĕascœ cĕ o aveá; urît şi neplœcut erá tuturor Nicolaĭŭ Vodœ; şi de ar fi maĭ domnit, toatœ boĭerimea se ridicá sœ fugœ din tĭarœ, şi sœ meargœ sœ facœ jálobœ la împœrœtíe. Cĕ numaĭ norocirea boĭerilor şi a tĭœriĭ, ĭ-aŭ venit madilíea fœrœ veste, neplinind nicĭ un ann în domníe.

Aşiá Dumnedĭœŭ ceartœ cîte ŭœdatœ tot pe'ntru ca sœ nu se prea volnicĕascœ nime; cœ nu de putinœ cĕrtare aŭ fost acĕsta domn pœmîntuluĭ nostru, cœ neîmblîndit, şi strœin de firea moldovenească erá. Cœ pînœ la ŭœ vreme boĭerii nu se maĭ sœturá de domnĭ; unii cu un domn trœgĕá, altii pre alt domn sœ rœdice de'n ceĭ mœdilĭ îmblá. Cĕ catœ Nicolaĭŭ Vodœ peste nœdejdea lor, şi nepoftit de nime aŭ venit domn, şi ĭ-aŭ sœturat pre tot; cœ şi tĭœrannilor aŭ fost dat voe de se redicá cu pîrœ a supra boĭerilor, de nicĭ îi bœgá în samœ. În divanu suduiá mojicĭi pre boĭerĭ, şi cum eşiá la divann de se jeluiá un tĭœrann pre un boĭerĭŭ, îndatœ da pre boĭerĭŭ în mîna tĭerannuluĭ, fœrœ de nicĭ ŭœ judecatœ seaŭ dreptate. Care de ar fi fœcut acĕasta cu vre ŭœ dreptate eatœ cœ s'ar cœdé a-l lœudá, şi a-l numí, cœ erá drept judecœtorĭŭ, nevegind nimœruĭ voie,

arœtînd dreptatea tuturor cum se cade ca unuĭ domn; darœ acĕasta o fœcĕá ell, numaĭ tot ca sœ defaĭme sĭ sœ rušinedĭe neamul boĭeresc, mirîndu-se cĕ ar maĭ façe, sœ maĭ îngrodĭeascœ pre boĭerĭ.

Aveá sĭ svétnic pe lîngœ sine ŭœ arœtare de Grec anume Spandoni, un om urît podœgrios, carele sĭ de maĭ nœinte, în dillele altor domnĭ, aŭ sĭedĭut tot aicĕe în tĭarœ; un blœstœmat sĭ de nemicœ, fœrœ de nicĭ ŭœ meseríe, numaĭ cît îsĭ tineá capul cu minčĭunile sĭ cu milosténniile cĕ-ĭ da; darœ dupœ cĕ încœpuse la cĭnste mare la Nicolaĭŭ Vodœ, fiindu-ĭ sĭ neam de toate, ell aŭ fost svœtuind pre Nicolaĭŭ Vodœ, sĭ pre svatul luĭ îmblá Nicolaĭŭ Vodœ. Tĭara erá îngreuĭatœ cu dœrile cĕ scoteá Nicolaĭŭ Vodœ, sĭ erá sĭ mare greŭ de olœcœríile Craĭuluĭ Švedĭesc, fiind scœpat la Turc de'n bœtaĭa Mosculuĭ; îmblá oamenĭĭ luĭ spre tĭara Lešĭeascœ, sĭ spre tĭara Ungureascœ. Dea púrure erá sĭ aicĕe în Iašĭ cœti-va Švedĭ, sĭ oaste Lešĭeascœ de a luĭ Stáruste Hališci, cĕ erá sĭ acella pribag la Turcĭ, unde erá sĭ Craĭul Švedĭesc, cœ tot la un svat erá cu dînsul; de erná aicĕe în tĭara acĕeá oaste prin sate cu multœ supœrare sĭ cĭeltuealœ a tĭerĭĭ.

Na'ŭ dĭœbœvit lúcrurile acĕestea cu primirea Turculuĭ pre Švedu, cœ aŭ stricat pacĕea între Moscal cu Turcul; cœcĭ la legœturile lor cĕlle de pace erá tocmealœ sœ nu primeascœ unul pre neprietennul altuĭa în tĭerile salle, nicĭ sœ-ĭ dea ajutorĭŭ de oštĭ. Decĭ Moscalĭĭ aŭ încĕput tare a se gœtí de oaste sœ viĭœ asupra Turculuĭ, sĭ s'aŭ clœtit cu oštile salle spre márgine pre'n tĭara Lešĭeascœ.

Atunce Turcul aŭ cĭemat pre Hannul Tœtœresc la mušĭaverea ádecœ la svat, fiind în mare grijœ Turcul, audind de gœtarea Moscaluluĭ. Earœ cu cemarea Hannuluĭ la Poartœ aflînd vreme Dumitrašcul Beĭdĭade, fečĭorul luĭ Cantemir Vodœ, aŭ ajuns la Hannul pe'ntru domnĭea tĭerĭĭ sĭ prea lesne ĭ-aŭ isprœvit; cœ aŭ dis Hannul: de vreme cĕ acum este de oaste, trébue scimbat domnul din Moldova Nicolaĭŭ Vodœ la acĕeste vremĭ, cœ nu-ĭ hárnic de domnĭe, fiind grec, precum sĭ adevár aŭ grœit. Sĭ îndatœ aŭ îmbrœcat pe Dumitrašcul fečĭorul luĭ

Cantemir Vodœ cu caftann de domnĭea tĭerĭĭ, cu míjlocul Hannuluĭ, sĭ aŭ madilit pre Nicolaĭŭ Vodœ, Dumitrašco Vodœ îndatœ aŭ rœpedit oamenĭĭ sœĭ cu un Agœ împœrœtesc înœinte aicĕe în tĭarœ, sĭ aŭ mœdilit pre Nicolaĭŭ Vodœ, pornindu-l la Tĭœrigrad spre mošĭea luĭ.

Nicĭ în gînd nu erá luĭ Nicolaĭŭ Vodœ de mœdilíe ašĭá de grabœ, sĭ fœrœ veste, cœ nicĭ un ann nu plinise la domnĭe, sĭ prileğindu-se la divann întru ŭœ dĭ, numaĭ cum sosí ŭœ slugœ a luĭ Dumitrašcul Vodœ înœinte, sĭ aŭ discœlecat tocma la ušĭa unuĭ bečĭŭ, cĕ este la capul scœrĭĭ cĕĭ despre casele doamneĭ în ograda curtĭĭ domnešcĭ, unde erá încis Iordaci Ruset Vórnicul, sĭ îndatœ aŭ stricat ušĭa sĭ l'aŭ scos fœrœ vestea nimœruĭ. Care îndatœ s'aŭ cunoscut lucrul sĭ madilíea, sĭ alergarœ Grecĭĭ deacœ vœdĭurœ ašĭá, la Divann de šĭoptirœ luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, sĭ redicîndu-se degrabœ dela divann aŭ mers acasœ. Atunce boĭerĭĭ totĭ aŭ multĭœmit luĭ Dumnedĭœŭ, cœ l'aŭ ridicat deasuprœ-le, pœrindu-le bine tuturor. Nicolaĭŭ Vodœ remase în mare grijœ sœ nu se ridicĕe Moldovennĭĭ asupra luĭ sœ facœ dĭarvœ, sĭ maĭ mult se temeá pe'ntru Grecĭĭ luĭ cœ-ĭ vor oprí sĭ nu-ĭ vor lœsa în pace; nu maĭ scrieá Dumitrašcul Vodœ sœ nu se atingœ nime de Nicolaĭŭ Vodœ nicĭ de oamenĭĭ luĭ.

Grecĭĭ luĭ Nicolaĭŭ Vodœ s'aŭ vîrît totĭ pin casele Domnešcĭ sĭ nicĭ unul afarœ nu cutedĭá sœ easœ; earœ acĕeá poğibalœ spurcatœ Spandoni, svétnicul luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, s'aŭ îmbrœcat muĭeresce cu tarpudĭ în cap, cum poartœ muĭerile grecĕe, sĭ aŭ întrat într'un rœdvann, cu doamna, într'un loc cu muĭerile pe'ntru ca sœ nu-l cunoascœ nime, pre carele cu ocĭĭ meĭ l'am privit, arœtîndu-l alt Grec. Sĭ ašĭá aŭ ešit din Iašĭ cu acĕeá cĭnste acĕell Grec cĭnstit, sĭ svétnic cĕ erá; cœ într'alt cip de ar fi ešit la ivealœ, ales acĕella, pre loc îl va fi omorît denœintea luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, fœrœ de nicĭ ŭœ fricœ. Ašĭá s'aŭ mîntuit tĭara sĭ boĭerĭĭ de Nicolaĭŭ Vodœ sĭ de Grecĭĭ luĭ; sĭ aŭ domnit dĭecĕe lunĭ, sĭ viind domn tĭerĭĭ Dumitrašcul Vodœ Cantemir, sĭ acĕesta maĭ mare perire sĭ robíe aŭ fœcut tĭerĭĭ, precum se va scrie pe rînd. (Vedĭ §. 79.)

§. 85.

Domnïea a II. a luĭ Nicolaĭŭ Maurocordat Domnul Moldoveĭ (1712—1716).

Venit'aŭ Domn ţĭœriĭ Moldoveĭ Nicolaĭŭ Vodœ în locul luĭ Dumitraşcul Cantemir Vodœ în annul 7220 (1712). Pœtind una ca aceasta la Poarta Împœrœtïeĭ Ionaci fratele luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, fiind Dragomann la Împœrœtïe, pre lesne aŭ eşit domn Nicolaĭŭ, ales la ŭœ vreme ca aceea, ce se rocoşise Dumitraşcul Vodœ. Earœ pîne a venĭ Nicolaĭŭ Vodœ în Scáun aŭ trimes pe frate-sœŭ Ionaci Dragomannul aice în Iaşĭ pe'ntru nişce bannĭ; şi luîndu-şĭ bannii s'aŭ întors earœşĭ la slujba luĭ.

În annul de'ntîĭŭ all domnïeĭ luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, erá multœ nevoe în ţĭaroe de oamenii Leşilor pribegĭ ce erá cu Şvedĭul în ţĭara Turcească Lipcannĭ, Leşĭ şi altœ adunœturœ orînduiţĭ la tinutul Romannuluĭ, all Neamţĭuluĭ şi all Sucéveĭ, sœ-ĭ hrœnneascœ dîndu-le proviantur̆ĭ, ce dupœ firea lor nu-ĭ puteá sœturá bĭeţĭi oamenĭ; ce prœdá şi jecuiá cum le erá voea. Şi acéasta erá de'n neascultarea luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, cœ boïeriĭ îl svœtuiá, sœ-ĭ bage aice în tîrg pre la gasde, precum aŭ fœcut cînd erá Dumitraşcul Vodœ, şi sœ le dea proviant sœ nu-ĭ sloboadïœ prin ţĭaroe, earœ ell n'aŭ vrut. Ce maĭ pe urmœ nu-ĭ puteá scoate de'n ţĭaroe, pînœ n'aŭ eşit eĭ de bunœ voea lor. Nicolaĭŭ Vodœ tot ca şĭ in domnïea dentîïœ îşĭ ţineá lucrul; pe nime de'n boïerĭ nu credeá, uşĭa luĭ încisœ. Unde domniĭ încid uşile supuşĭlor sœĭ, acolo şĭ supuşiĭ încid ínimele domnilor sœĭ. La judeţĭŭ aşĭa-şĭ nimœruĭ nu alegeá, nicĭ limba ţĭerii şciind. Turcĭĭ erá slobodĭ cu voea luĭ a apucá pre uniĭ şi pre altĭĭ pe'ntru boiĭ de negoţĭŭ, şi pe'ntru alte jácurĭ de'n rescoala Moscalilor, şi încidîîndu-ĭ îĭ fœceá de plœtïá Turcilor. Pe'ntru nime nu vra sœ se punœ, mœcar cœ aveá fermann împœrœtesc de ertat greşĭalele tuturor din rocoşirile de atunce. Decĭ Nicolaĭŭ Vodœ ca un domn strœin, şi pe'ntru ca sœ între în voea Turcilor, de nime nu-ĭ erá milœ; şi maĭ mult Romœda nn Postélnicul îl svœtuiá sœ plineascœ págubile Turcilor, sœ nu şi-ĭ facœ neprietennĭ, cœ

apoĭ Turcĭĭ îl vor apucá oare cînd în Ţĭœrigrad, şi va avé gîlceavœ. În anniĭ 7221, all doile ann all domnïeĭ luĭ Nicolaĭŭ Vodœ, aŭ venit Turcĭĭ de aŭ luat Hotinul cetatea şi cu tot ţinutul, într'acest cip: fiind Craĭul Şvedïesc în ţĭara Turcească, cu Leşcinsci, domn leşïesc, ce vra sœ-l ridice Craĭŭ leşïesc, si cu Stárustele Halişci, Voevoda Ciovsci cu ajutorul Turculuĭ, cœ toatœ gîlceava Şvedĭuluĭ cu Moscalul pe'ntru crœïea Leşïeascœ erá, cum s'aŭ dis maĭ sus; Leşiĭ acestuĭ ce erá cu Şvedĭul, în ţĭara Turcească, aŭ încinat sœ dea Turculuĭ cetatea Cœmenïţĭa în ţĭara lor, numaĭ sœ fiœ pre voea lor pe'ntru Crœíe, şi pornîndu-se oştĭ Turcească, sœ meargœ sœ între în Cœmenïţĭœ sœ aşïedïe şĭ pre Craĭul în ţĭara Leşïeascœ, şi cu prilegĭŭ de oştĭ Turcească, sœ meargœ şi Şvedĭul prin ţĭara Leşïeascœ la ţĭara luĭ se hœlœdueascœ de Moscul, Leşiĭ de'n ţĭara lor sîmţind de venirea Turculuĭ la Cœmenïţĭœ, aŭ trimes solĭ cu cœrtĭ, în tîmpinarea Sœrascerulu̇ Abdi-Paşïa, ce erá cu oştile, sœ-l întrebe unde merge cu acelle oştĭ, şi sœ-ĭ dea rœspuns sœ nu meargœ la Cœmenïţĭœ. Şi tîmpinînd solii Leşïeşcĭ pe Turc pe Prut la Dïagarancea, aŭ întrebat pe Paşïa unde merge cu atîtea oştĭ. Paşïa le-aŭ rœspuns cœ merge în ţĭara lor în Cœmenïţĭœ, datœ de Leşiĭ ce erá cu Paşïa acolo în oaste. Solii aŭ rœspuns cœ în ţĭara Leşïeascœ estœ Craĭŭ aşïedïat, carele are de grija Cœmenïţĭi şi a toatœ ţĭara lor; cœ sœ se întoarcœ cœ n'aŭ ce cœutá la Cœmenïţĭœ, avînd eĭ pace aşïedïatœ cu împœrœtïea, şi Cœmenïţĭa de bunœ voïe le-aŭ dato Turcĭĭ Leşilor nu de mult. „Earœ Leşiĭ acestĭ pribegĭ cum sœ poatœ eĭ încinâ voŭe Cœmenïţĭa, cu care eĭ n'aŭ nicĭ ŭœ treabœ, ce nicĭ pre dînşiĭ sînguri nu-ĭ primesce recipospolita.“ Turcul vedîînd acell rœspuns dela Solii Leşïeşcĭ, sœ se întoarcœ înapoĭ le erá rusine; ce aŭ luat pre Leşcinsci şi pre Stárustele Halişci, şi ĭ-aŭ bœgat în nişce fere, şi ĭ-aŭ întors la Tiginea, earœ cu oastea toatœ aŭ mers Paşïa pe Prut în sus, şi aŭ mers de aŭ descœlecat în Hotin, şi s'aŭ aşïedïat lucrînd înpregĭur cetatea, ce le-aŭ trebuit, unde şĭ pînœ astœ-dĭ dïdesc şi întœresc cu mare scœdere a ţĭœriĭ. Dïc cœ şĭ venirea Turcilor în Hotin tot cu îndemnarea luĭ Nicolaĭŭ Vodœ aŭ fost. Pre Leşcinsci şi pre Stárustele Ha-

lișci ĭ-aŭ slobod̄it Turcĭi, și s'aŭ dus în țĭara lor. Earæ Craĭul Șved̄iesc fiind în Tiginea îl țineá Turcĭi cu multæ cĭeltuealæ, om desmĭerdat în avere, cĭeltuitor færæ samæ, cît nu-l maĭ puteá ținé Turcĭi. I-aŭ mers carte dela Împæratul Turcĭeĭ sæ se ridicе de'n Tiginea sæ meargæ la țĭara luĭ, ell n'aŭ vrut sæ margæ. Apoĭ aŭ trimes de l'aŭ luat færæ voea luĭ de'n Tiginea și l'aŭ dus în Țĭærigrad. Earæ pînæ a-l luá, ell se apucase de ræsboĭŭ din casele de unde șĭedeá ell, sæ nu sæ dea Turcĭilor sæ-l ducæ la Țĭærigrad. Cе încungĭurînd Turcĭi casa, aŭ næ-vælit sæ-l ĭ-a de'n casæ; earæ ell aŭ særit pe ŭæ fereastræ cu șpaga amînæ în gloata Turcĭilor, și apucîndu-l Turcĭi l'aŭ dus la Țĭærigrad.

Domnul Blagorod, și vestit, mæcar cæ ar cædé de'n cĭinstea sa, earæ cu ínima sa tot se pare a fi nebiruit. Așĭá și Șved̄iul sumeținŭ se țineá Craĭŭ nebiruit, cærînd oștĭ dela Turc în-tr'ajutoriŭ sæ-l petreacæ prin țĭara Leșĭeascæ, pînæ în țĭara luĭ, ca ved̄îndu-l lumea mergînd cu gloatæ mare sæ-l slævească ca pre un Craĭŭ nebiruit. Earæ Moscalul n'aŭ primit acĕeá pompæ a Șveduluĭ; cе aŭ d̄is sæ meargæ Șved̄iul cu putintea gloata sa, ca un om færæ putere, și abĭá a scæpat cu d̄ille; și așĭá îĭ va da calle prin țĭara Leșĭeascæ, fiind oștile Moscaluluĭ prin țĭara Leșĭeascæ, și pre la cĕtæțile cе le luase dela Șved. Șvedul sæ-tull de binele Turculuĭ, maĭ pre urmæ erá bucuros sæ scape cum ar puté, sæ se ducæ la țĭara s'a; și ĭ-aŭ dat calle prin țĭara Ungureascæ; și aŭ mers de nu l'aŭ cunoscut nime în gloata luĭ; cæ cĕĭ cе merg̃eá înæinte la conacе, da veste cæ sosesc̆e Craĭul; earæ cĕĭ cе veniá maĭ pre urmæ la conac, d̄icĕeá, cæ aŭ trecut Craĭul înæinte. Și așĭá de'n conac în conac trecînd prin țĭara Ungureascæ nime l'aŭ cunoscut. Earæ deacæ aŭ sosit în țĭara luĭ, îndatæ aŭ fæcut oștĭ și se bæteá cu Moscalĭi cе erá prin cĕtæțile cе le luasa dela Șved̄ĭ, șĭ pre apæ șĭ pre uscat, pînæ șĭ ell și-aŭ pus capul, lovindu-l de'ntr'ŭæ pușcæ.

Nicolaĭŭ Vodæ domnind aicĕe în țĭaræ cu multe nevoĭ alle țĭæriĭ, plinind porunc̆ile împæræțĭeĭ, și maĭ mare greŭ erá Hotinul, trebuind Salahorĭ, și mend̄iluri, și alte cĭeltuele multe; și oamenĭĭ de'n țĭaræ aŭ trecut toțĭ în olatul Turcĕsc în tinutul Hotinuluĭ.

În all treile ann all domnieĭ luĭ Nicolaĭŭ Vodæ aŭ mers oștile Turcĕsc̆ĭ la Moreea: venit'aŭ poruncæ Împæræteascæ la Nicolaĭŭ Vodæ, de aŭ dat cĭnc̆ĭ sute de caĭ de oaste de pre la boĭerĭ și de la mæd̄ilĭ, tot caĭ alesĭ. Și mergînd Turcĭi aŭ luat Moreea; și vestita cĕtate Anapol cîteva d̄ille bætînd'ŭæ o-aŭ dobîndit, și alte cĕtæțĭ aŭ luat cu multæ avere, prædînd și robind tot cе aŭ gæsit. Nu putem trecе cu scrisoarea pe'ntru mad̄ilĭea luĭ Constantin Vodæ Brîncovannul, domnul Muntennesc, cе ĭ-aŭ venit dela Turcĭ; cu mare jale a scrie de ŭæ fortunæ ca acĕeea cе ĭ-aŭ venit așĭá færæ veste, fiind acum de 27 annĭ Domn acĕeĭ țĭærĭ cu fecĭorĭ însuratĭ, cu fete mæritate, întemeĭat cu atîtea mosiĭ, case frumoase prin toate satele, avuțĭe nespusæ, avînd și boĭerĭ marĭ betrînĭ pre uncĭi sæĭ pre Cantacud̄inesc̆ĭ, oamenĭ foarte Vestitĭ ales spre pærțile Creștinesc̆ĭ, anume Constantin Stolnicul și frate-sæŭ Mihaĭŭ Spætarĭul; pre acĕstĭ doĭ îșĭ læsá toate trebile domnieĭ, și foarte cu bun cúmpæt aŭ mers 27 annĭ, și aveá mare cĭnste și drágoste la domn.

Dupæ cе s'aŭ ridicat fecĭorĭĭ luĭ Constantin Vodæ Brîncovannul și cu g̃inerĭĭ, aŭ înc̆eput a facе multe amestecæturĭ și lúcrurĭ neplæcute între acĕștĭ boĭerĭ bajocorindu-ĭ; carĭĭ nu le-aŭ putut suferĭ îndelung; cе din credinc̆ĭoșĭ cе erá domnuluĭ Muntennesc dupæ dætorĭea sîng̃eluĭ, cе erá tot-de-un neam, și de'n credinc̆ĭoșĭ adeværatĭ, prea lesne s'aŭ scîmbat întru vræjmæșĭe; carĭĭ de'n d̄i în d̄i cĕrcá prileg̃ĭŭ cum și în cе cip s'ar puté mîntuĭ de acell domn all lor.

Pre acĕeá vreme erá Mihaĭŭ Vodæ (Ræcovițĭæ, fost Domn Moldav 1707—1709), mad̄il dupæ a doŭa domnĭe în Țĭærigrad, unde șĭ ell încæ cît puteá luptá cu neprietennĭĭ pe'ntru Constantin Domnul Muntennesc, pe'ntru multe strîmbætætĭ, și pîrĭ cе-ĭ fæcuse Bæsærab Vodæ, cum s'aŭ d̄is maĭ sus, pîrîndu-l cæ Mihaĭŭ Vodæ domnul den Moldova este hain și vra sæ fugæ la Moscalĭ cu toatæ casa luĭ, și alte amestecæturĭ nenumærate, cînd erá Mihaĭŭ Vodæ cu a doŭa domnĭe în țĭaræ, ca sæ-l mad̄ileascæ, și pre ŭæ parte îl clevetĭá, pre altæ parte væsá bannĭ nenumæratĭ, pînæ aŭ șĭ mæd̄ilit pre Mihaĭŭ Vodæ; mæcar cæ-ĭ erá prietenn luĭ Mihaĭŭ Vodæ Ali-Pașĭa Ved̄irul cе erá atunc̆e,

cĕ audīnd atîta pîrœ: cœ-i hain, şi va sœ fugœ la Moscali, şĭ-aŭ întors prietesĭugul în urgĭe: credīînd pîra minčĭunoasœ, aŭ trimes oaste den Tiginea şi aŭ ridicat pre Mihaĭŭ Vodœ de'n scáunul domnieĭ, şi l'aŭ dus în Tĭœrigrad încidīîndu-l în Edicula cu toatœ casa luĭ. Apoĭ eşind de'n Edicula tot nu-l lœsá domnul Muntennesc sœ se odihneascœ madīl cum erá, cĕ cu multe pîrĭ îl adœugeá sœ-l facœ surgĭun şi din Tĭœrigrad; încœ şĭ banni aŭ dat unor Ieničearĭ, sœ-l omoare noaptea, unde le-ar da mîna, care acĕste toate sîngur Mihaĭŭ Vodœ ne spuneá, deacœ aŭ venit cu a treĭa domnie aičĕ. Dupœ întoárcĕrea Moscalilor, aflat'aŭ vreme şĭ Mihaĭŭ Vodœ la Poartœ a pîrî pre Constantin Vodœ domnul Muntennesc, cœ cu şčirea luĭ aŭ venit Moscalii şi ĭ-aŭ čiemat de aŭ stricat četatea Brœila, şi ell le-aŭ gœtit dĭaharea şi altele, precum va sœ fugœ la Nemţĭ; carele toate erá adevœrate cîte aŭ dis Mihaĭŭ Vodœ. Earœ atunčĕ stricînd pačea Turčii cu Venetienniĭ şi gœtindu-se de oaste, erá bucuros Vedirul sœ prindĭœ pre domnul Muntennesc la mîna lor sœ-l mœdileascœ; cĕ temîndu-se cœ nu-l vor puté prinde şi se va duče la Nemţĭ, îl lœsá. Earœ pre aceá vreme fiind Ali-Paşĭa Vedir, om foarte cu cúmpœt, şi čercá pretutíndine dĭurbalele şĭ-ĭ tot omorá, care Vedir aŭ rœmas de minune la Turčĭ, cît se cutremurá toţĭ Paşiĭ, şi tot Resœritul de dînsul de morţiĭ cĕ fœčeá. Atunčĕ aŭ čiemat Vedirul pre Mihaĭŭ Vodœ şi l'aŭ întrebat, puté-va într'un felĭŭ sœ facœ orĭ cu oaste, orĭ cu alt mijloc sœ prindĭœ pre Brîncovannul domnul Muntennesc? Mihaĭŭ Vodœ aŭ poftit sœ-ĭ maĭ dea čĕ-va vreme pînœ va čercá lucrul, şi atunčĕ îĭ va da rœspuns; şi şčiind Mihaĭŭ Vodœ cœ Cantacudinešči uncii acĕlluĭ domn, s'aŭ rœčit şi s'aŭ depœrtat, de dînsul, aŭ repedit în ţĭara Muntenneascœ pe un credinčĭos all sœŭ, cu scrisoare la Mihaĭŭ Spœtarĭul, arœtîndu-ĭ tot lucrul, pre cum mœdilĭea domnuluĭ lor este gata, numaĭ de'n ţĭarœ sœ nu se facœ vr'ŭœ sminteatœ, sœ nu fugœ, seaŭ sœ nu se facœ vre ŭœ dĭurbá; şi poate sœ nu-l dea boĭerimea şi slugĭtorimea, şi sœ fugœ toţĭ cu dînsul. Čĕ acĕstea toate Mihaĭŭ Spœtarĭul le-aŭ luat asupra luĭ; numaĭ fermann de mœdilĭe sœ-ĭ viœ earœ despre altele va da ell samœ, şi s'aŭ apucat pre capul luĭ cu jurœmînt, cum va veni domnul lor la mînile Împœratuluĭ fœrœ de voea luĭ.

Viind acĕst rœspuns la Mihaĭŭ Vodœ, îndatœ aŭ mers la Vedirul şi s'aŭ apucat, cœ ničĭ ŭœ dĭurbá nu se va facĕ, cĕ la mînele luĭ va veni domnul Muntennesc cu toatœ casa luĭ, şi cu toatœ avuţĭea luĭ. Vedirul deacœ întĭelese ašĭá, se împlú de bucurie, cĕ tot nu s'aŭ încredĭut cu atîta, cĕ aŭ dis luĭ Mihaĭŭ Vodœ sœ-ĭ facœ dĭápis la mîna luĭ, cum se va puté luá domnul Muntennesc de'n scáunul luĭ, şĭ-l vor aducĕ mœdil la mîna Împœratieĭ: ear' de s'ar tîmplá într'alt felĭŭ, sœ scape domnul Muntennesc Constantin Vodœ Brîncovannul, sœ dea sama Mihaĭŭ Vodœ la Împœrœtie; de care lucru ĭ-aŭ cœutat luĭ Mihaĭŭ Vodœ a facĕ şĭ dĭápis.

De mirat lucru este la cîte s'aŭ bœgat Mihaĭŭ Vodœ şi şĭ-aŭ pus vieaţĭa la mijloc. Eatœ cĕ agonisešcĕ dĭavístiea, cum aflœ vreme nepriétennul, de-şĭ isprœvešcĕ trebile luĭ; cœ acĕstea toate de nu s'ar fi acolisit Constantin Vodœ Brîncovannul domnul Muntennesc de Mihaĭŭ Vodœ, nu s'ar fi fœcut ničĭ Mihaĭŭ Vodœ vrœjmašĭŭ asupra luĭ Constantin Vodœ Brîncovannul; numaĭ aičĕ s'aŭ plinit cuvîntul Proroculuĭ David cĕ dičĕ: „Sœpat'aŭ groapœ şi aŭ cœdĭut întrînsa.“ Cœ čelle cĕ gœtiá domnul Muntennesc luĭ Mihaĭŭ Vodœ, toate asupra luĭ ĭ-aŭ venit încœ şĭ maĭ cu asuprœ.

Vedirul adeverind lucrul cum nime nu se va pune împrotiva porunčiĭ Împœrœtešči pe'ntru domnul Muntennesc, cĕ-l vor da, de-l vor aducĕ la Împœrœtie, îndatœ aŭ rœpedit pre un Agœ Împœrœtesc anume Mustafa Aga cu putinteĭ oamenĭ şi cu doŭe slugĭ alle luĭ Mihaĭŭ Vodœ în port Turčesc îmbrœcatĭ, cu fermann de madilie, şi alt fermann la boĭerĭ, şĭ la toatœ ţĭara sœ-l dea de grumadĭ, cœ apoĭ toatœ ţĭara lor sub sábie vor da. Şi a doŭa dĭ dupœ acĕll Agœ, aŭ pornit pre Îmbrihorul Împœratuluĭ, şi foarte cu mare taĭnœ, cît nime în Tĭœrigrad n'aŭ şčiut unde merg.

Constantin Vodœ Brîncoveannul nešči nd nemicœ de una ca acĕasta sœ se pœdĭascœ numaĭ cĕ aŭ sosit Aga împœrœtesc miercurĭ înœintea Pašcilor, şi aŭ descœlecat la curţile domne-

ş̄c̄ĭ. Îndatœ întrînd în casœ prind̄ind toate uş̄ile, aŭ scos fermannul de mad̄ilíe, şi l'aŭ c̄etit, şi aŭ înc̄eput a bate pre copiiĭ de'n casœ în toate pœrt̄ile, şi a-ĭ scoate de'n casœ afarœ. Atunc̄e d̄ic sœ fiœ strigat Constantin Vodœ pre fereastrœ: „Slug̾itorĭ, Slug̾itorĭ unde sînteţĭ? Numœ lœsaţĭ!“ C̄e nemic n'aŭ isprœvit, cœ Turc̄iĭ prinsese port̄ile, şi aŭ pec̄etluit toate cœmœrile, şi toate béc̄ĭurile. Boĭerĭĭ pre la gasdœ fiind, deacœ aŭ prins de veste totĭ s'aŭ spœĭmîntat.

Turc̄iĭ dupœ c̄e aŭ prins port̄ile curt̄ii şi aŭ pec̄etluit cœmœrile şi béc̄ĭurile, aŭ trimes de aŭ cĭemat pre boĭerĭ la curte, şi le-aŭ c̄etit fermannul împœrœtesc. Boĭerii înt̄ielegînd porunca Împœrœteascœ toţĭ s'aŭ plecat porunc̄iĭ c̄e scrieá în fermann; earœ pre domn l'aŭ luat boĭerĭĭ în cid̄ĭœsíe, cum va sta, nu va fug̾í nicœiri; Împœratuluĭ. Mare jele erá a privĭ c̄ine-va atunc̄e un domn veştit ca ac̄ella înbœtrînit în domníe; bóc̄ete şi t̄ípete în fetele şi nurorile luĭ; cœ pre totĭ ĭ-aŭ strîns cu mare pad̄ĭœ şi groad̄ĭœ la un loc, şĭ pre fec̄ĭorĭ şĭ pre g̾ínerĭ; şi nemicœ d̄ĭebovind, c̄e tot în grabœ l'aŭ gœtit sœ-l porneascœ maĭ curînd.

Atunc̄e Împœrœt̄ĭea g̾ĭuruise domníea t̄ĭœrĭĭ Muntennesc̄ĭ luĭ Mihaĭŭ Vodœ, care şĭ oamenĭĭ luĭ erá trimişĭ cu Imbrihorul cu cœrt̄ĭ pre la ŭœ samœ de boĭerĭ în t̄ĭara Muntenneascœ, c̄e n'aŭ îngœduit boĭerĭĭ Muntennesc̄ĭ lucrul ac̄ella, maĭ ales Cantacud̄inesc̄ĭĭ. C̄e s'aŭ ajuns cu Imbrihorul, şi aŭ ridicat domn noŭ pre Stefann Spœtarĭul fec̄ĭorul luĭ Constantin Cantacud̄ino Stólnicul, şi îndatœ l'aŭ dus cu alaĭŭ la curt̄ile domnesc̄ĭ, şi şied̄ĭînd în scáunul domnesc, aŭ dat de'n puşc̄e, şi în dobe, în surle dupœ obic̄eĭul domnesc; şi toatœ boĭerimea aŭ venit de is'aŭ încinat; şi s'aŭ adunat sœrutîndu-ĭ mîna. Şi sculîndu-se domnul c̄ell noŭ din scáun, aŭ mers în casœ, unde erá vœru-sœŭ Constantin Vodœ Brîncovannul, de ĭ-aŭ sœrutat mîna. O c̄e sœrutare cu c̄ĭudœ şi cu lácrimĭ, cînd sluga se domnesc̄e în scáunul domníeĭ stœpînuluĭ sœŭ, cu înşĭelœc̄ĭunĭ ca ac̄estea, scot̄ĭîndu-l nunumaĭ de'n domníe, c̄e şĭ de'n t̄ĭarœ de'n moşĭile luĭ.

Atunc̄e cu multe lácrimĭ Constantin Vodœ Brîncovannul aŭ mustrat pre vœru-sœŭ Stefann Vodœ, cum l'aŭ înc̄elat de

ĭ-aŭ luat c̄instea şi domníea. Oare nu este maĭ mare c̄ĭudœ sluga în locul stœpînuluĭ, precum şi Bœsœrab Vodœ sœracul privĭá pre sluga luĭ cum ĭ-aŭ luat domníea! Heĭ lume fœrœ satĭŭ; cum nu se puturœ îndestulá, Cantacud̄inesc̄ĭĭ cu atîta c̄instc c̄e aveá la ac̄est domn, şi cu avere nespusœ, şi-l viclennirœ şi-ĭ luarœ domníea! Dar' şĭ domnĭĭ cu c̄ine vor puté sœ se încread̄ĭœ cînd îĭ viclennesc neamul lor. Adevœrat cœ vrœjmaşĭĭ omuluĭ, c̄eĭ de'n casa luĭ sînt.

Aflat'aŭ şi avut̄ĭe multœ fœrœ samœ, bannĭ şi odoarœ; şi gœtindu-se, l'aŭ pornit de'n Bucureşc̄ĭ cu toatœ casa luĭ cu fec̄ĭorĭĭ şi cu g̾ínerĭĭ luĭ.

Earœ cînd eşĭá din Bucureşc̄ĭ, tot norodul cu mic cu mare lœcrimá şi plîng̾eá dupœ ac̄ell domn, ca dupœ un tatœ; fiind în mare bişĭug t̄ĭara lor în 27 annĭ c̄e aŭ domnit ell; plinœ erá ac̄eá t̄ĭarœ de oamenĭ cu hrannœ şi cu agonisitœ, precum se pomennesc̄e, cœ aŭ fost şĭ la noĭ în t̄ĭarœ în d̄illele luĭ Vœşiliŭ Vodœ.

Deacœ aŭ dus pre Constantin Vodœ Brîncovannul în T̄ĭœrigrad l'aŭ încis în Ediculœ cu toatœ casa luĭ; earœ casele luĭ c̄e le aveá în T̄ĭœrigrad, le-aŭ scos Turc̄iĭ la vînd̄ĭare. Şi cum aŭ sosit îndatœ aŭ venit oamenĭĭ Împœrœtesc̄ĭ, şi ĭ-aŭ scris toatœ avut̄ĭea, şi o-aŭ luat pre sama împœrœt̄ĭeĭ, bannĭ şi odoarœ şi haĭne, şi alte lucrurĭ scumpe. C̄e haĭnele şi alte lúcrurĭ le-aŭ dat pin tîrg de le-aŭ vîndut, cît se împluse T̄ĭœrigradul de haĭnele lor, şi de cusuturile c̄elle cu sîrmœ, care şĭ pre aic̄e aŭ ajuns de le vindeá Turc̄iĭ. Earœ pre dînsul sœracul l'aŭ pus la muncœ ca sœ-şĭ spuĭœ avut̄ĭea c̄e maĭ are: şi aŭ spus tot c̄e aŭ avut, cœ aveá bannĭ la Venet̄ĭea şi la Nemţĭ, şi-ĭ fœc̄eá silœ sœ trimit̄ĭœ sœ-şĭ aducœ bannĭĭ de acolo; c̄e ac̄eea nu s'aŭ putut fac̄e. Earœ alţĭ bannĭ c̄e aŭ avut ĭ-aŭ dat, cît se mirá şĭ Turc̄iĭ de atîta avut̄ĭe; şi tot l'aŭ munc̄it cu nesuferite munc̄ĭ şi casne de dupœ Paşc̄ĭ pînœ în d̄iŭa de Sîntœ-Mœríea-Mare; cœ de'n t̄ĭara Muntenneascœ tot îl adœog̾eá c̄u pîrœ Stefann Vodœ pînœ ĭ-aŭ mîncat capul. Earœ atunc̄e l'aŭ scos la divannul Împœratuluĭ cu tuspatru fec̄ĭorĭĭ luĭ, şi mustrîndu-l cu cuvîntul Împœratul fœcîndu-l hain, îndatœ aŭ pus de aŭ tœĭat cápetele

feciorilor înœintea tœtîne-sœŭ. Earœ unul de'n feciorii luĭ, vœdîndŭ perdîrea fraţilor, aŭ fost dicînd, cœ se va turci; ce l'aŭ înfruntat tatœ-sœŭ cu cuvîntul dicîndu-ĭ: „Maĭ bine-ĭ sœ moarœ în legea Creştineascœ, decît sœ se facœ pœgîn Turc.“ Şi dupœ cererea feciorilor luĭ, tœĭatu-ĭ-aŭ şĭ luĭ capul. Jálnicœ privire şi nepovestitœ urgíe! Ce ínimœ împetritœ ar fi fost aceea sœ nu plîngœ atunce! Trúpurile lor le-aŭ aruncat în mare. Priviţi acum maĭ-mariĭ ţîcrilor şi ceĭ ce stœpînitĭ multimile, ce agonisesce lœcomíea cea preste mesurœ, şi volnicíea cellor ce poftesc şi se tind sœ supuíœ pre toţi înpregiurasiĭ sœĭ: şi nu se pot odihní cu celle ce sînt drepte alle luĭ date dela Dumnedíœŭ, ce va sœ supuíœ şi sœ apuce celle strœine. Precum şí acest Domn Constantin Brîncovannul sœracul, deapururea se siliá sœ supuíœ pre domniĭ de'n Moldova, sœ-ĭ fiœ supt ascultare, ádecœ ce aŕ poftí orí de bine, orí de rœŭ, sœ nu-ĭ casœ din cuvînt. Ce cu greŭ poate sœ se facœ aceasta, avînd amîndoĭ acestĭ Domnĭ ţîcrĭ osebite, şi stœpînirea lor deatocma: ce maĭ bine cine-şĭ alle sale sœ pœdíascœ; cœ de-ţi şí pare maĭ slab neprietennul tœŭ de cît ţine şi fœcîndu-ĭ strîmbœtate cu puterea averiĭ talle, sîngur Dumnedíœŭ se pune ajutoriŭ acelluĭ maĭ slab împrotiva bannilor tœĭ, şi te surpœ, cînd nu te gîndesci; şi cînd socotesci cœ te veĭ odihní pre averile talle, atunce le resipesce şi le dœ în mînele altora; precum şí casa luĭ Constantin Vodœ Brîncovannul ca ŭœ nemicœ, şi de ŭœdatœ s'aŭ stins, apucînd strœiniĭ averile luĭ.

Heĭ lume cum se înşealœ oameniĭ, şi nu se pot seturá de drágostea ta; şi la ce sfîrşit îĭ aducĭ pre ceĭ ce urmeadíœ voeĭ talle. Cu adevœrat fum şi umbrœ, vísurĭ şi pœrerĭ este cinstea ta.

Stefann Cantacudino domnul Muntennesc, dupœ perirea Brîncovannuluĭ cugetá cœ se va odihní, şi va remîné domn nescimbat în multĭ annĭ; ce plata luĭ Dumnedíœŭ nu l'aŭ îngœduit, cœ all doile ann ĭ-aŭ venit şi luĭ madilíea, şi ducîndu-l în Ţîcrigrad aŭ mers şí tatœ-sœŭ betrînul Constantin Cantacudino Stótnicul cu dînsul; şi cum aŭ sosit ĭ-aŭ omorît Turcii, cu grósnicœ moarte; şí pre tatœ şí pre fecior pe Stefann Vodœ ĭ-aŭ sugrumat. Şi aşiá aŭ plœtit şí eĭ moartea luĭ Constantin

Vodœ Brîncovannul; cu ce mœsurœ aŭ mœsurat, şi lor li s'aŭ mœsurat. Vedeţi aice judecatœ aeve şi de sîrg dela Dumnedíœŭ: pœditi-vœ ceĭ viclennĭ şi rœĭ, cœ judeţiul luĭ Dumnedíœŭ nu va trece nicĭ pre unul.

Earœ dupœ ce aŭ omorît Turcii pre Stefann Vodœ, aŭ trimes aice în ţîarœ la noĭ, şi aŭ luat pre Nicolaiŭ Vodœ (Maurocordat) cu toatœ casa luĭ, şi l aŭ dus domn în ţîara Muntenneascœ: earœ aice în locul luĭ Nicolaiŭ Vodœ, aŭ venit Domn Mihaiŭ Vodœ (Rœcovitîœ) cu a treĭa domníe.

Nicolaiŭ Vodœ, isprœvindu-şĭ lucrul sœŭ ca sœ meargœ domn în ţîara Muntenneascœ, aŭ scos marĭ greutœţĭ pre ţîarœ şi pre boĭerĭ pre la ţinuturĭ cu sume marĭ, peste putinţia oamenilor; şi aŭ luat multĭ bannĭ sumele acellea deplîn cu mare sîrguealœ, cu dîapcíí, încidîînd pre boĭerĭ, ĭ-aŭ fœcut de ĭ-aŭ istovit toţi bannii. Apoĭ ĭ-aŭ sosit şí scimbarea domníeĭ de s'aŭ mutat în ţîarœ Muntenneascœ.

Boĭeriĭ deacœ aŭ înţieles de venirea luĭ Mihaiŭ Vodœ toţi s'aŭ bucurat; darœ şí Nicolaiŭ Vodœ întru acestœ domníe a doŭa erá maĭ blînd de cît în dommíea de'ntîîœ. Earœ mergînd în ţîara Muntenneascœ Nicolaiŭ Vodœ, cum aŭ domnit într'aceá ţîarœ am lœsat sœ scriœ Muntenniĭ; earœ noĭ ne întoárcem la lúcrurile ţîcrii noastre.

Mihaiŭ Vodœ, îmbrœcînd cœftann de domníe, n'aŭ dîcebovit în Ţîcrigrad, ce în mendil împœrœtesc l'aŭ pornit numaĭ cu slugile salle; fœrœ doamnœ-sa aŭ venit, fiind lúcrurile tulburate, între Turcĭ şi între Nemţi, gœtindu-se de oaste.

XVI.

Spœtarĭul, Ioann Canta.

(Istóric moldav, a scris istóriea Moldávieĭ dela 1741—1769.)

§. 86.

Domníea luĭ Mœteĭŭ Gica, Domnul Moldávieĭ (1754—1756).

În anniĭ 7262 (1754) aŭ venit domn Mœteĭŭ Gica Voevod. S'aŭ arœtat mult strášnic asupra boĭerilor, darœ nimaruĭ nemica nu fœcéá, numaĭ cît se mîniá pre vre un boĭer mare aruncá urgíea asupra boĭerinašilor slugĭ de'n curtea dúmneascœ. Aŭ domnit 2 anniĭ šĭ 6 luniĭ; mult bine aŭ luat cu dœjdiile ţĭœriĭ, dar' nemicœ nu s'aŭ ales, cœ toţĭ ĭ-aŭ mîncat Grecĭi, cœ adusese multime de Grecĭ cu dînsul. Acesta aŭ ašĭedĭat veníturile boĭerilor. L'aŭ mœdilit, s'aŭ dus la Ţĭœrigrad, šĭ domn n'aŭ maĭ putut sœ vinœ, fiindcœ Grecĭi ce-ĭ mîncase venitul domníeĭ luĭ, mergînd la Ţĭœrigrad l'aŭ lœsat toţĭ, šĭ încœ ĭ-aŭ scos šĭ nume de nevrédnic; eara aicœ aŭ venit domn Constantin Cehann Voevod cu a doŭa domníe.

§. 87.

Domníea a II. a luĭ Constantin Racoviţĭă, Domnul Moldoveĭ (1756—1757).

Acest domn întru a doŭa domníe, aŭ arœtat mare milœ šĭ fáceri de bine ţĭœriĭ Moldoveĭ, šĭ aŭ mîntuit pœcatele pœrinteluĭ sœŭ luĭ Mihaĭŭ Vodœ, fost'aŭ întîĭa ŭœ dajde grea vœcœritul, scoasœ încœ de Duca Vodœ cell bœtrîn (întîĭa oarœ: 1666; a doŭa oarœ: 1669—1672; a treĭa oarœ: 1678—1684) care s'aŭ fost legat Antioc Cantemir Vodœ, cu toţĭ Arciereiĭ ţĭœriĭ, šĭ boĭeriĭ socotind, cœ acecá dajde rea šĭ grea deapúrure este de mare stricœciune pœmîntuluĭ. Earœ Mihaĭŭ Voevod pœrintele

sœŭ, în a treĭa domníe avînd Capicihœĭ Grecĭ la Ţĭœrigrad, pre Aristarc Postélnic, šĭ Constantin Postélnic (mœcar cœ erá šĭ Bedĭedelele salle la Ţĭœrigrad, luînd Turcĭĭ acest obiceĭŭ, dupœ dúcerea luĭ Dumitrašcul Vodœ cu Petru împœratul Mosculuĭ, ce aveá obiceĭŭ de da domniĭ dĭœloage la Poartœ în Ţĭœrigrad). Însœ acestĭ Grecĭ Capicihœĭ s'aŭ ferit de Bedĭedelele luĭ Mihaĭŭ Vodœ, šĭ aŭ scris multe minciuniĭ luĭ Mihaĭŭ Vodœ, cum cœ este ŭœ pricinœ la Poartœ, šĭ den'a da atunce sute de pungĭ de banniĭ, ĭ-a veníĭ urgíe cu peirea capuluĭ; šĭ Mihaĭŭ Vodœ nescĭind vicleşĭugul Grecilor ce sœ facœ, cu alte dœjdĭ nu se puteá luá acecá sumœ de pungĭ de banniĭ, cœ ţĭara acéasta erá pustíœ šĭ stricatœ de Tœtarĭ šĭ de Lešĭ, šĭ aŭ socotit, cœ cu alt cip nu se poate, numaĭ cu dajdea vœcœrituluĭ, šĭ stringînd pe totĭ Arciereiĭ šĭ boĭeriĭ ţĭœriĭ, ĭ-aŭ svœtuit sœ deslege dajdea vœcœrituluĭ, šĭ rumpînd blœstœmul vœcœrituluĭ, aŭ luat cîte 90 banniĭ de toatœ vita, šĭ mœcar cœ aŭ mîncat Grecĭi banniĭ acéĭa fœrœ nicĭ ŭœ direptate, dar' tîmplîndu-se de s'aŭ mœdilit šĭ Mihaĭŭ Vodœ într'acell ann, aŭ rœmas slujba vœcœrituluĭ obiceĭŭ. Šĭ de'n 90 banniĭ de vitœ de'n Domn în Domn s'aŭ tot adáus pînœ în 2 leĭ 30 banniĭ de vîtœ, pîne aŭ luat šĭ Constantin Voevod în domníea de'ntîĭœ cum šĭ all doile. Îndemnîndu-se de'n rîvnœ Dumnedĭeeascœ, šĭ prin duhovnicescul svat all preasînţiluluĭ Iacov Metropolítul Moldoveĭ, šĭ socotind cum cœ toatœ ticœlošĭea šĭ stricœciunea ţĭœriĭ acesteĭa nu este de'ntr'altœ, fœrœ numaĭ dintr'acecá dajde stricœtoare šĭ urîtœ, cœ mœcarcœ vacĭ nu rœmœsese la locuitoriĭ ţĭœriĭ, darœ de vreme cœ vœcœrituluĭ tot trebuiá sœ dea sumœ de banniĭ, šĭ ŭœ babœ seracœ ce torcecá în furcœ sœ-šĭ agoniseascœ hranna šĭ comîndul sœŭ, trebuiá la acecá vreme sœ dea šĭ ea banniĭ la vœcœrit. S'aŭ svœtuit cu Iacov Metropolítul ţĭœriĭ, šĭ Ioanniciŭ Episcopul Romannuluĭ, šĭ Dositeiŭ Episcopul Radœuţĭuluĭ, šĭ Inocentiŭ Episcopul Hušĭuluĭ, šĭ strîngînd pre toţĭ boĭeriĭ ţĭœriĭ, fœcînd sobor cu toatœ partea bisericœascœ šĭ boĭereascœ de obšce, aŭ fœcut legœturœ cu mare blœstœm, šĭ aŭ stricat acecá dajde a vœcœrituluĭ. Šĭ îndatœ cum s'aŭ ridicat acéastœ dajde, aŭ încœput a se întœrí, šĭ a se înmultí locuitoriĭ ţĭœriĭ; šĭ de atunce prea

bine s'aŭ îndreptat ţĭara. Cîţĭ Domnĭ aŭ maĭ venit pre urmœ, în tot cipul s'aŭ silit sœ striĉe aĉeá legœturœ, şi earœşĭ sœ scoatœ dajdea vœcœrituluĭ, aducînd şĭ cœrţĭ dela Patriarĉiĭ Ţĭœrigraduluĭ, şi fermannurĭ Impœrœteşĕĭ; însœ întœrind Dumneḑĭœŭ credinţĭa numîtilor Arciereĭ, cariĭ aŭ fost iscœliţĭ la legœturœ niĉĭ de cum n'aŭ priimit sœ-şĭ striĉe legœtura testœmîntuluĭ, şi aŭ rœmas legœtura véĉĭnicœ. În ḑillele aĉestuĭ Domn aŭ înĉeput a ḑidí Mînœstirea sîntuluĭ Spiridon în oraşĭul Iaşĭuluĭ. Aŭ domnit 2 annĭ, l'aŭ mœḑilit, şi aŭ venit Domn Scarlat Gica Voevod.

XVII.

Ioann Cogœlnĭĉeannul.

(Istóric moldav, a scris istóriea Moldávieĭ dela 1733—1774.)

§. 88.

Domniealuĭ Scœrlat Gregoriŭ Gica, Domnul Moldávieĭ (1757—1758).

Dupœ ĉe aŭ îmbrœcat Scarlat Vodœ caftann de domnïea Moldoveĭ, şi aŭ întemeĭat trebile la Poartœ la annul 1757 Martĭŭ 2, strîngînd şĭ boĭerĭ Greĉĭ de treabœ pe lîngœ Mœrïea sa, tot aleşĭ: pe Bannul Moruḑĭŭ pe Iacovaci Riḑĭul, pe Grigoriŭ Gica Postélnicul, pe Alesandru, fiĭul Postélniculuĭ Constantin, pe care l'aŭ fœcut şĭ Postélnic, pe Spœtarĭul Dumitraşcul Sturḑĭa, pe Spœtarĭul Mœnolaci Ḡĭane, pe Costaci Moruḑĭŭ, pre care l'aŭ fœcut comis mare, şi pre Panailaci Bannul, rœpeḑind îndatœ pe Spœtarĭul Dumitraşcul Sturḑĭa, Caimacam mare la Moldova, şi aşĭá gœtindu-se Domnul de toate cîte trebuĭá unuĭ Domn, luînd tuĭurile şi cuca rînduind şi Capicihaelele în Ţĭœrigrad, pe Spœtarĭul Iacovaci şi pe Spœtarĭul Manolĭ Ḡĭane, aŭ purĉes domnïea cu mare alaĭŭ şi calabalic. Care sosind la Gœlaţĭ aŭ fœcut otorac treĭ ḑille, eşindu-ĭ cîtœ-va boĭerime înœinte, fœcînd divanurĭ

locuitorilor, fœcînd şĭ Pœrcœlab Gœlaţĭlor pe Leon omul Mœrïeĭ salle. De acoló ea aŭ purĉes la Iaşĭ şi ĭ-aŭ eşit toţĭ boĭerïĭ înainte la Ŝĭanta cu mare alaĭŭ, aşíjderea şi jupînesele înaintea Doamneĭ, întrînd în Iaşĭ cu mare pompœ; mergînd dupœ obiĉeĭŭ maĭ întîĭŭ în bisérica Sîntuluĭ-Nicolaĭŭ de ĭ-aŭ ĉetît rugœĉĭunea Metropolitul Iacov, şi de acolé aŭ întrat în curte; ĉetind fermann de domnïe, înbrœcînd pe Salahorul ĉell împœrœtesc şi pe Divann-Efendi cu blannœ de samur, şi pe Vistérnicul şi Caĭmacamiĭ ĉeĭ marĭ cu blannœ de sînḡeap, ear' pe ĉeĭalalţĭ boĭerĭ cu fereḡelle, şi cu cœftanne; ear' pe Logofœtul Iordaci Cantacuḑino fiind cœ se cœlugœrise înĉœ de'n domnïea luĭ Ĉehann Vodœ, l'aŭ îmbrœcat cu reasœ, şi în cap cu camilaft, fiind cœ erá cam cœit cœ se cœlugœrise. Atunĉe aŭ mers toate gloatele, de s'aŭ împreunat cu Domnul ĉe venise; ear' a doŭa ḑi aŭ înĉeput a boĭerí; fœcînd pe Ion Bogdann Logofœt mare, pe Manolaci Costaci Vórnic de ţĭara de jos şi pe Iordaci Balşĭŭ Vórnic de ţĭara de sus, şi pe Dumitraşcul Sturḑĭa vel Hœtmann, şi pe Vœsílie Ruset vel Vistérnic, şi pe Alistarc vel Spœtar, şi pe Alesandru vel Postélnic, şi pe Ioniţĭœ Canta vel Bann, şi pe ĉelalalt Ioniţĭœ Canta vel Pahárnic, şi pe Iordaci Costaci Venin vel Stólnic, şi pe Costaci Moruḑĭŭ vel Comis, şi pe alţĭĭ, fieşĭ care dupœ rîndueala luĭ. Mîndric peste samœ erá la aĉeastœ Domnïe atît Domnul cît şĭ oamenïĭ Mœrïeĭ salle, apucînd trebile cu mare strajniĉïe şi jecuirĭ; cœĉĭ nu putinĭ bannĭ aŭ luat dela Dumitraşcul Palade ĉe fusese vel Vistérnic la Ĉehann, şi dela Bósie ĉe fusese la Vesterïe; ḑic sœ fiœ luat peste 30 de punḡĭ de bannĭ, cariĭ boĭerĭ s'aŭ stîns depe faţĭa pœmîntuluĭ. Rusférturĭ şi apucœturĭ nu se socotiá cîte luá toţĭ în toate pœrţile, sférturĭ şi dœjdĭ maĭ pe toate lunile, şi maĭ de multe orĭ îndoite, avînd pe la ţinúturĭ oamenĭ Greĉĭ, la cariĭ ĉeĭ de loc nu cœutá prea bine, cœ n'aveá niĉĭ ŭœ civernisealœ. Şi aşíá cu mare strœjniĉïe petreĉeá aĉeastœ Domnïe; earœ ḑicœturĭ, jócurĭ şi primblœrĭ de ajuns. Aĉest Domn şi cu Ministrïĭ Mœrïeĭ salle apucase pe pœrintele Metropolitul cu felïŭ de felïŭ de cuvinte dulĉĭ, şi cu multœ ḡĭuruintïœ, ca doar' il vor puté întoarĉe sœ desleḡe vœcœritul, dar' îndĭœdar s'aŭ ostennit, cœ nemicœ n'aŭ folosit,

cœ le-aŭ rœspuns, cœ sintîea sa nu poate face una ca aceasta, ca sœ facœ un lucru ce sîngur l'aŭ legat cu atîtea blœstœmurĭ, nu poate ca sœ-l desleğe rugîndu-se sœ nu-l sileastcœ maĭ mult, arœtîndu-le Metropolîea sĭ cîrja dicîndu-le; Luatĭ-o sĭ făcetĭ ce scitĭ. Sĭ vedîînd cœ n'or isprœví nemicœ sĭ aŭ lœsat de aceastœ socotealœ. Earœ de primœvarœ luîndu-sĭ mucœrelul de înoirœ domnîea dela Poartœ, aŭ venit Spœtarĭul Jacovaci cu caftannul de înoirea domnieĭ fœcîndu-se mare alaĭŭ dupœ obiceĭŭ; atunce Domnul aŭ porunsit luĭ Grigoriŭ Gicoĭ biv vel Postélnic, ca sœ meargœ la Tîœrigrad, cœcĭ remœsese Mœnoli Gîane sîngur, sĭ ašîá peste putine dille aŭ plecat la Tîœrigrad, carele viind la Poartœ s'aŭ împreunat cu totĭ aĭ Portĭi ca un Capicehae ce-l trimisese sĭ mergînd sĭ la Vedirul Ragup-Pašîa l'aŭ priĭmit cu blîndetîe, vedîîndu-l om de treabœ sĭ întreg la minte, întrebîndu-l cine este, numindu-se cœ-ĭ fecĭorul luĭ Alesandru Terdimannul, ce aŭ perit pe care îl scieá Pašîa, sĭ de atunce îl luase la ocĭ bunĭ.

În tĭara Rumîneascœ încœ luase Constantin Vodœ mucarelul.

Pe aceá vreme la Crîm încœ se scornišeŭœ mare gîlceavœ între toatœ Tœtœrimea, cœcĭ se sculase totĭ în pecĭoare, sĭ nu poštiá pe Hannul lor, trimetînd feliŭ de feliŭ de ardĭurĭ la Poartœ; Poarta încœ nu vrea sœ le dea ascultare, sĭ sta lucrul ašîá. Pe acestœ vreme Împœrœtîea se mutase cu šiederea la un seraĭŭ afarœ, ce se cĭamœ Cara-Agacĭŭ, sĭ fiind cœ šiedeá acolo, maĭ în toate dillele se primblá la cîmp scimbat la straĭe, sĭ cu putinĭ oamenĭ care nu-l cunoscéá fie-sĭ cine. Sĭ ašîá intr'ŭœ di viind Împœratul Sultann Mustafa din Seraĭul ce se ceamœ Daut-Pašîa, care ce putem a dice nenorocirea luĭ Constantin Vodœ Maurocordat, eatœ sĭ Capicihaelele luĭ pornise cœlœrašĭ la Bucurescĭ cu cœrtĭ, care cœlœrašĭ dupœ obiceĭul, ce aŭ întîĭŭ se îmbatœ sĭ apoĭ pleacœ; esind sĭ eĭ betĭ la cîmp, s'aŭ întîlnit cu Împœratul, care stînd Împœratul ĭ-aŭ întrebat ce oamenĭ sînt. Rœspundîînd, cœ sînt cœlœrašĭ de tĭara Rumîneascœ, sĭ merg cu cœrtĭ dela Capicihaele la Domn, atunce aŭ scos Împœratul cîte-va pœrale noŭe sĭ le-aŭ dat dicîndu-le sœ bea vin, fiind

aproape înœintea lor un sat cu crîsmœ. Ear' eĭ s'aŭ dus la vin dupœ obiceĭŭ; ear' Împœratul viind spre Tîœrigrad la márgine unde se cĭeamœ Topcilar la un Seraĭŭ veciŭ Împœrœtesc, aŭ cĭemat pe Usta, care pœdĭá acolo, sĭ l'aŭ învœtĭat sœ meargœ sœ prindœ pre cœlœrašĭ, sĭ sœ-ĭ aducœ acolo la Seraĭŭ, sĭ sœ-ĭ îinœ ascunsĭ, pînœ îĭ va trimete sĭ-ĭ va luá. Sĭ mergînd dupœ poruncœ ĭ-aŭ gœsit la sat la Litros bînd vin, sĭ ĭ-aŭ ridicat, luîndu-le gĭanta, sĭ ĭ-aŭ dus de ĭ-aŭ ascuns pînœ aŭ înserat; ear' deacœ aŭ înoptat aŭ trimes Împœratul altœ Usta dela alt Seraĭŭ de la Ipœ, de ĭ-aŭ luat sĭ ĭ-aŭ ascuns acolo cu caĭ cu tot, luînd gĭanta cu cœrtile aŭ adus'o la Împœratul la Cara-Agacĭŭ, la care nime n'aŭ prins de veste. Earœ Împœratul aŭ descis gĭanta, aducînd oamenĭ, puînd pe taĭnœ de aŭ cetit toate cœrtile sĭ Grecescĭ sĭ Turcescĭ, întielegînd toate cîte scrieá în elle. Atuncĭ cĭemînd pe Vedirul ĭ-aŭ arœtat toate celle ce scrieá; apoĭ aŭ învœlit toate cœrtile într'un sœndal verde, sĭ aŭ pecetluit sœndalul cu turaŭa; puîndu-le în gĭantœ; aŭ cĭemat pe Usta dîndu-ĭ gĭanta, l'aŭ învœtĭat, ca sœ ĭ-a cœlœrašĭ sĭ sœ-ĭ ducœ calle de treĭ ceásurĭ, sĭ sœ le dea mare poruncœ sœ nu se întoarcœ înœpoĭ cœ-ĭ va spîndĭurá. Atuncĭ Vidirul îndatœ aŭ aruncat pe Capicihaele la încisoarea luĭ Musru-Aga, ádecœ pe Arœpaci sĭ pe Bannul Enaci, ridicînd sĭ de'n Turcii ceĭ marĭ pe cîtĭ-va, ales pe Veli-Efendi Uleama, care stœtuse Cadĭascĭer, sĭ pe urmœ aŭ stœtut, sĭ Muftiŭ l'aŭ surgĭunit, sĭ pe Elingi-Basîa, cœcĭ le gœsise cœrtĭ de scrieá luĭ Constœntin Vodœ. Atuncĭ boĭarii îsĭ pierduse vieatîa; ear' Terdimannul Portĭi Enaci Calimac vœdîînd una ca aceasta, aŭ cœdĭut la pecĭoarele Vedirului rugîndu-se, ca sœ-l facœ sĭ pe ell un cirac. La care sîmtind sĭ Capicihaelele Moldoveĭ de una ca aceasta, aŭ început a îmblá sĭ eĭ pe'ntru tĭara Rumîneascœ, gĭuruind sĭ dœruind în toate pœrtile, ales la unul ce-ĭ dicéá Agim-Ali-Aga; sĭ ašîá fœcînd toate Tœlhœdĭa la Împœratul, i s'aŭ dat voĭe sœ facœ ce scie. Atunce Vedirul aŭ fœcut pe Terdimannul Domn la Moldova, dînd sĭ Domnîea tîœriĭ Rumînescĭ luĭ Scœrlat Vodœ, fœcînd sĭ Terdimann Portĭi pe Grigoriŭ Gica fiĭul luĭ Alesandru Gica Terdimannuluĭ. Sĭ îndatœ aŭ rœpedit Capicihaelele, dupœ ce aŭ îm-

brœcat cœftannul Domníeĭ tĭœrĭĭ Rumînesc̄ĭ, de aŭ dat veste luĭ Scœrlat Vodœ, atît pe'ntru Domníe, c̄ît sĭ pe'ntru Tœrd̄ĭmœnníea Porţĭĭ de care nu putem spune cîtœ bucuríe aŭ luat cu toţĭĭ aĭ curţĭĭ, rœped̄ind sĭ pe Spœtarĭul Iacovaci de olac la Bucuresc̄ĭ Cœĭmœcam ca sœ facœ d̄ĭapt toate, înc̄epînd a se gœtí Domnul cu toatœ curtea Mœríeĭ salle. Ear' pe Ion Vodœ Calimac dupœ c̄e l'aŭ îmbrœcat cu caftann de Domníe, îndatœ aŭ rœped̄it Cœĭmœcam la Moldova pe Vidale, scriind la boĭarĭ, cœ l'aŭ miluit Împercţĭea cu Domníea Moldoveĭ.

§. 89.

Domníea a IV.a luĭ Grigorĭu Alesandru Gica, Domnul Moldoveĭ (1764—1766).

Dupœ c̄e aŭ luat Grigorĭu Vodœ Gica Domníea Moldoveĭ, la 1764 Februarĭŭ, sĭ aŭ îmbrœcat cœftann la Poartœ, îndatœ aŭ rœped̄it cu olac în ţĭarœ, de aŭ dat sc̄ire, orînduind sĭ boĭarĭ Cœĭmœcamĭ; sĭ Domnul se gœtí de toate cîte trebuĭá unuĭ domn. Într'acelle d̄ille s'aŭ fœcut Domn sĭ Rœcovĭţĭœ Stefann, fĭĭul luĭ Mihaĭŭ Vodœ la ţĭara Rumîneascœ, avînd purtœtorĭŭ de grijœ sĭ Bașĭŭ-Capicihae pe Stœvœraci, sĭ Grigorĭu Vodœ îl puneá la multe trebĭ, avîndu-se prea bine; însœ se numĭá sĭ sîngur Capicihae amînduror Domnilor. Sĭ dupœ c̄e sĭ-aŭ aș̄ied̄ĭat toate trebile, cînd erá sœ purc̄eadœ, eatœ sĭ Neculaci aŭ cœd̄ĭut la Porţĭ marĭ de s'aŭ rugat ca sœ-l facœ Grigorĭu Vodœ Capicihae; la care neputînd într'alt c̄ip l'aŭ fœcut Capicihae, care erá peste voĭea luĭ Stœvœraci. Sĭ purc̄ed̄ĭînd Domnul de'n Ţĭerigrad cu mare alaĭŭ, sĭ ajungînd la Gœlaţĭ, ĭ-aŭ esĭt c̄ĭţĭ-va boĭarĭ înœinte, pre carĭĭ ĭ-aŭ primit Domnul cu c̄inste, sĭ pre carĭĭ întrebîndu-ĭ Domnul de pœmînt sĭ de c̄eĭalalţĭ boĭarĭ, atunc̄e aŭ rœspuns, cœ toţĭ i se încinœ cu sînœtate, sĭ foarte s'aŭ bucurat de domníea Mœríeĭ talle; numaĭ pe de altœ parte toţĭ s'aŭ întristat, aud̄ind cœ Mœríea sa ar fi luat pe Stœvœraci pe lîngœ Mœríea sa. Atunc̄e îndatœ n'aŭ lœsat ca sœ treácœ sĭ aŭ scris la Stœvœraci, cum cœ nu-l vor pœmîntenní, cá sœ le fiœ Capicihae, sĭ sœ pœd̄ĭeascœ Capicihaelicul ţĭœrĭĭ Rumînesc̄ĭ. Acolo

aŭ sĭed̄ĭut Domnul treĭ d̄ille oturac fœcînd mare Divann sœrac̄ilor cu mare dreptate. Dec̄ĭ viind la Iașĭ, ĭ-aŭ esĭt toatœ boĭerimea înœinte cu mare alaĭŭ; sĭ aș̄ĭá aŭ întrat în Iașĭ mergînd întîĭŭ în s. Nicolaĭŭ de s'aŭ încinat sĭ ĭ-aŭ c̄etit rugœc̄ĭunea dupœ obic̄eĭŭ pœrintele Metropolitul Gavriil, fratele luĭ Calimac Domnul. Sĭ de acolo aŭ întrat în curtea Domneascœ, sĭ aŭ c̄etit fermannul îmbrœcînd pe Scimni-Agasi cu fereg̈eá blœnitœ cu sœmur, sĭ pe Divann-Efendi sĭ pe toţĭ boĭarĭĭ Cœĭmœcamĭ, mergînd toţĭ boĭarĭĭ de aŭ sœrutat mîna Domnuluĭ, d̄icînd: „Sœ fiœ într'un c̄eas bun, sĭ sœ trœesc̄ĭ Mœríea ta pînœ la adînc̄ĭ bœtrînet̄ĭe, în luminat scaunul Mœríeĭ talle; toţĭ ne-am bucurat de bun numele Mœríeĭ talle, sĭ sînțem toţĭ dœtorĭ a slug̈ĭ cu tot sufletul nostru Mœríeĭ talle. Numaĭ un lucru ne rugœm Mœríeĭ talle; de vreĭ sœ aĭbĭ Mœríea la odinœ, sĭ se fim sĭ noĭ odinĭţĭ, pe Stœvœraci sœ-l lipsesc̄ĭ de lîngœ Mœríea ta". Atunc̄ĭ aŭ rœspuns Domnul cœ este atîta vreme decînd s'aŭ lipsit; sĭ aș̄ĭá aŭ înc̄eput a da boĭarĭĭ, fœcînd vel Logofœt pe Vœsilĭu C̄ilibĭŭ, Vornic de ţĭara de jos pe Ioniţĭœ Paladi, Vornic de ţĭara de sus pe Ioniţĭœ Sturd̄ĭœ, Hœtmann pe Ioniţĭœ Deleann, Iordaci Costaci Vistiernic, Vœsilĭu Negel vel Bann, Iordaci Bœlœsaci vel Postelnic, Ilíe Costaci vel Spœtarĭŭ, Mœnolaci Bogdann vel Pœharnic, Mœnolaci Firali vel Stólnic, Alesandru Sulg̈eropol vel Comis, Iordaci Pœnœitaci vel Cœmœrașĭŭ, Pœnœĭodor vel Cœminarĭŭ, sĭ c̄ellelalte fiœșĭcare dupœ orînduelele luĭ, alegînd sĭ boĭarĭ de ispravœ de aŭ fœcut ispravnic̄ĭ pe la ţĭnuturĭ, dîndu-le mare poroncœ, ca sœ fiœ cu mare dreptate sœrac̄ilor, neîngœduind pe nime ca sœ-ĭ calc̄e, sĭ sœ-ĭ nepœstueascœ; cœc̄ĭ de va aud̄ĭ cît de puţin, cœ aŭ pœd̄ĭt hœtîrul cuĭva, sĭ va veni vre un sœrac sœ jelueascœ, atunc̄e cu mare pedeapsœ îĭ va pedepsí, fœcînd marĭ dreptœţĭ tuturor; aretînd tuturor boĭerilor, ca sœ se pœd̄ĭascœ fie-sĭ-care, de a luá mitœ de pe la sœrac̄ĭ, cît de puţin; sĭ de va vení la urec̄ile Mœríeĭ salle, sœ fiœ în sc̄iinţĭa tuturor, cœ se va pedepsí cu mare pedeapsœ, necœutîndu-ĭ nic̄ĭ pic de hœtîr, de va fi sĭ boĭerĭŭ mare, orĭ sĭ rudœ; de vreme cœ Dumned̄ĭœŭ l'aŭ trimes într'ac̄est pœmînt, ca sœ pœd̄ĭascœ pe sœrac̄ĭ, sĭ sœ-ĭ fiœ milœ de dînșiĭ? Satelor de pe la ţĭnúturĭ,

încœ le-aŭ pus banñ dupœ putinţ̃a lor, dîndu-le ţ̃idule de cîţ̃ banñ sœ dea pe ann, s̄i de cîte orĭ într'un ann, s̄i pe'ntru c̄e sœ dea aceĭ banñ, atîţ̃a pe'ntru hœracţ̃iŭ, atîţ̃a pe'ntru sœrhâturĭ, s̄i atîţ̃a pe'ntru d̄îœherele, cerestele, med̄iturĭ s̄i altele, dîndu-le poruncœ, ca sœ-s̄ĭ strîngœ fiœs̄ĭcare sat, cîţ̃ oamenĭ vor puté, s̄i între eĭ sœ se uş̄iured̄ie, s̄i isprávnic̄iĭ se nu aĭbœ voĭe nic̄ĭ a-ĭ scœdé nic̄ĭ a-ĭ adáug̃e, nic̄ĭ sœ vîndœ nimœruĭ un capœt de aţ̃œ. S̄i aş̄ĭá es̄ĭa ŭœ mult̄ime de banñ, s̄i ţ̃iara foarte se tocmĭá, s̄i se împleá de locuitorĭ, s̄i le erá foarte de uş̄iórare: cît nu le fusese de multœ vreme, nic̄ĭ la un domn de c̄eĭ c̄e aŭ fost maĭ nœinte, care se mirá sîngurĭ pœmîntenniĭ la acœasta. Aŭ scos s̄ĭ ŭœ vamœ acest domn, de luá de tot carul c̄e veniá în las̄ĭ cîte ŭœ pœrá de boŭ, s̄i cîţ̃ boĭ aveá carul, atîte pœralle da, s̄i orînduise oamenĭ de treabœ de strîng̃eá acestĭ banñ, s̄i cu banniĭ acestĭa plœţ̃á podellele, s̄i fœc̄eá póduri pe toate úlit̃ele.

Vœd̄îînd Domnul aic̄e în Las̄ĭ ŭœ mîndríe la pœmîntenñ, purtînd fiœs̄ĭcare cumás̄ĭurĭ scumpe, s̄i blanne, care nu erá fiœs̄ĭcare hárnic de agonisire dupœ straĭele c̄e purta, s̄i stá Domnul de gîndĭá c̄e agonisitœ poate ca sœ le dea, ca sœ cuprindœ cĭeltueala lor, s̄i nu puteá gœsi cu gîndul Mœríeĭ sálle, s̄i cunoşc̄eá cœ se stîng cu straĭele lor s̄i a femeilor, s̄i stá de se mirá c̄e va fac̄e. Socotiá ca sœ dea poroncœ sœ nu poarte fiœs̄ĭ-c̄e straĭe; dar' ear' se lœsć, cœc̄ĭ multĭ puteá ca sœ nu ţ̃inœ acœá poroncœ în seamœ, s̄i apoĭ trebuĭá sœ se pedepscascœ, s̄i sœ se arete Domnul rœŭ cœtrœ norod. Dar' socotí Domnul maĭ pe urmœ s̄i s̄ĭ-aŭ fœcut sîngur Mœríea sa un rînd de straĭe de postav libœdeá s̄i g̃iubeá s̄i într'ŭœ d̄i fœr' de veste aŭ eş̄it îmbrœcat cu elle la Divann; care într'acœeca-s̄ĭ d̄i, vœd̄îînd oamenii Mœríeĭ salle, s'aŭ ruş̄inat cu tot̄ii; cœc̄ĭ luase s̄ĭ eĭ oare-care învœţ̃ĭœturœ dela pœmîntenñ, s̄i aş̄ĭá peste doŭe treĭ d̄ille aŭ înc̄eput s̄ĭ eĭ fiœs̄ĭ-care a pune libœdelle de postav s̄i jubelle. Acœste vœd̄îînd boĭarii pœmîntenñ, aŭ înc̄eput s̄ĭ eĭ a-s̄ĭ fac̄e; si aş̄ĭá în scurtœ vreme s'aŭ ridicat acœá cĭeltuealœ nebunœascœ a straĭelor, ned̄icînd Domnul nimœruĭ nemicœ; încœ multĭœmĭá Domnuluĭ, cœ aŭ fœcut una ca acœasta, cœc̄ĭ multĭ rœmœsese sœrac̄ĭ, ales de'n c̄eĭ c̄e erá însurat̄ĭ.

Întreg erá acœst Domn la toate, plin la minte învœţ̃ĭat, s̄c̄ieá toate trebile cum le va purtá, ales Portile Turc̄es̄c̄ĭ, cœ nu puteá nímine din Capicihaele ca sœ-l înc̄ele cît de puţ̃in, cœc̄ĭ rînd vrea ca sœ trimeatœ pes̄cis̄ĭu-la vre ŭœ Poartœ mare Turc̄eascœ, pe c̄elluĭa pes̄cis̄ĭul s̄i mectupul, s̄i le trimeteá la Niculaĭŭ Sut̄ĭul, s̄i-ĭ scrieá sœ le dea la cutare s̄i sœ-ĭ scoatœ rœspunsul, s̄i sœ i-l trimeatœ; s̄i luînd rœspunsul îl trimeteá s̄i nu s̄c̄ieá c̄e scrie, s̄i pe'ntru c̄e, s̄i c̄e ĭ-aŭ trimes. Care nu erá puţ̃in lucru, cœc̄ĭ nu maĭ fœcuse alt domn aş̄ĭá; s̄i aveá mare pœrere de rœŭ Capicihaeŭa, s̄i slug̃ĭá numaĭ cu ŭœ leafœ, cœc̄ĭ cuĭ fœc̄eá leafœ nu le fœc̄eá marĭ, dar' în toate lunile le plœţ̃ĭá; nu puteá sœ d̄icœ c̄ine-va, cœc̄ĭ nu s̄ĭ-aŭ luat leafœ s̄i emiclicul. Nu erá om împrœs̄ţ̃iitorĭŭ; toate sœmile le cœutá înœintea Mœríeĭ salle; s̄i cuvîntul c̄e grœĭá erá grœit, s̄i erá lœudat de cœtrœ tot̄ĭ, s̄i plœcut prostimiĭ. Ear' boĭerilor nu atît, cœc̄ĭ nu puteá sœ mînînc̄e pe c̄eĭ mic̄ĭ s̄i sœrac̄ĭ, cœ nu-ĭ suferĭá Domnul nic̄ĭ decum.

Acœst Domn aŭ cumpœrat s̄ĭ un loc mare lîngœ Metropolíe, s̄i aŭ pus de l'aŭ îngrœdit, s̄i aŭ fœcut case marĭ s̄i frumoase, orînduindu-le treĭ scoale pe'ntru învet̄ĭœtura copiilor, orînduind s̄i treĭ dáscalĭ cu bunœ leafœ, de învœţ̃ĭá Elines̄c̄e s̄i cinogrec̄eascœ, s̄i moldovenneascœ, rœmîindu-ĭ mare pomenire. Aŭ maĭ fœcut s̄ĭ alte pomennĭ multe; vœd̄îînd cœ s'aŭ înmult̄it poporul în Las̄ĭ, s̄ĭ apa le este put̄inœ s̄i peste mînœ, aŭ socotit sœ aducœ apœ se aĭbœ sœrac̄ĭĭ îndestull. S̄i aş̄ĭá aŭ adus de'n treĭ patru lócurĭ, cu mare cĭeltuealœ, fœcînd doŭe c̄ismelle minunate s̄i frumoase, pline de apœ la Poarta sîntuluĭ Spiridon, s̄i altœ cismeá la Poarta Galieĭ, s̄i acœea s̄i maĭ frumoasœ s̄i cu mare hasnea, care adœpá tot poporul, s̄i aud̄ĭá în tot c̄easul rugînd pre Dumned̄ieŭ, ca sœ erte súfletele s̄i pœcatele pœrintilor Mœríeĭ salle, care nu put̄inœ pomenire s̄i odor aŭ lœsat acestuĭ pœmînt, de se va pomení în tot veacul acesteĭ ţ̃iœrĭ. S̄i earœs̄ĭ nu se odihní Domnul nic̄ĭ cu acœasta; c̄e cœutá în tot cipul, ca sœ poatœ gœsí ŭœ mijloc̄ire, ca sœ facœ un lucru, care sœ nu maĭ fiœ fost altœ datœ în ţ̃iara acœasta; s̄i aş̄ĭá aŭ socotit, cœ se va puté, ca se facœ postav aic̄e în ţ̃iarœ s̄i îndatœ

aŭ scris pe'ntr'alte ţĭœrĭ, pe la prietennĭ în ţĭara Leşieascœ şi în ţĭara Nemţĭascœ de ĭ-aŭ trimes vr'ŭœ doĭ Méşcerĭ, ca sœ vadœ locul şi apele, şi sœ voroveascœ cu eĭ, ca de se va puté, sœ facœ cirhanná ádecœ postœvœríe. Şi aşĭá trimiţĭíndu-ĭ, aŭ vorovit cu eĭ, díndu-le şí oamenĭ de ĭ-aŭ purtat peste tot locul de aŭ vœdĭul lócurile şi apele; şi de'n toate lócurile le-aŭ plœcut la Cipœreşcĭ, unde întrœ Bœhluĭul în jijiea, care este şi jijíea edĭtœ, cœcĭ erá şí morile uneĭ mînœstirĭ Hrişcœĭ, care mœcĭiná fœinœ. Maĭ adusu-le-aŭ şí lînœ de tot felĭul de oĭ marĭ şi de cîrlannĭ de le-aŭ arœtat, dĭcînd cœ se poate. Şi aşĭá puind Domnul de aŭ luat în scris toate cîte trebuĭá, fie-şĭ-care lucru, madem cu preţĭul luĭ aŭ primit Domnul, ca sœ cĭeltueascœ ŭœ sumœ de bannĭ, sœ facœ acellea toate cîte trebuesc, grœind şí cu méşcerĭĭ ce sœ le dea pe'ntru ostennealœ şi munca lor, fœcîndu-ĭ de aŭ scris şí aŭ venit şí alţĭĭ, aducîndu-le toate meşcheşĭugurile. Atunce aŭ pus Domnul de aŭ cumpœrat acelle marĭ dela Cipœreşcĭ, şi aŭ orînduit boĭerĭ credincĭoşĭ aĭ Mœríeĭ salle, díndu-le şí cîtĭ bannĭ le-aŭ trebuit, ca sœ cĭeltueascœ de'n preunœ cu meşcerĭĭ, se facœ toate celle trebuincĭoase, dupœ cum vor arœtá meşcerĭĭ cœ le trébuíe. Şi isprœvindu-le acestea toate, şi strîngînd şí lînœ, s'aŭ apucat de lucrul postavuluĭ, şi aŭ început a face felĭŭ de felĭŭ de postav, şi aŭ fœcut şí ŭœ balœ de postav preafrumoasœ, de aŭ trimes'o la Împœrœţíe la Sultannul Mustafa peşcişĭŭ, ca sœ vadœ ce odor s'aŭ fœcut acestuĭ pœmînt. Dar' la Turcĭ acestea nu trec, cœ eĭ şcĭŭ numaĭ bannĭ sœ cearœ; ear' de acolo maĭ mult nu vra ca'sœ şcĭœ. Cĭ şí acest lucru aŭ rœmas ŭœ pomenire pœmîntennilor, cœcĭ nu maĭ fusese altœ datœ în ţĭarœ, şi se bucurá cu toţĭĭ, vœdĭíndu nişce lúcrurĭ cœ se fac în pœmîntul lor, cœ erá pe'ntru folosul lor.

Pe acestœ vreme în ţĭarœ Rumîneascœ domnĭá Stefann Rœcovĭţĭœ, dupœ cum am dĭs maĭ înœpoĭ, şi fiind cœ aveá Capicihae la Ţĭœrigrad pe Spœtarĭul Iordaci Stavaraci, aveá pre Domnul ca pre un vecil all luĭ, şi la toate din cuvintele luĭ sœ nu easœ Domnul, avînd şí cîtĭ-va oamenĭ aĭ luĭ trimeşĭ acolo, de ţineá toate trebile în mîna lor; şi orĭ ce dĭcĕá eĭ erá dĭs şí de Domnul, şi încœ îl fœcĕá de arœtá ŭœ mare strœşnicĭe în

lume cu atîtea bœtœĭ şi încisorĭ, şi morţĭ, care nu maĭ stœtuse la alt Domn, fiind cœ omorîse şí doĭ boĭerĭ, pe Stefann Stólnicul şi pe Iordaci Medelnicĕrĭul Bœlşĭescul, încœ în dĭŭa ce erá sœ între cu alaĭŭ Mœríea sa în Bucureşcĭ. La care nu se poate serie, cîtœ nevoĭe trœgĕá bĭata ţĭarœ; şi nu numaĭ ţĭara, ce şí fieşce obradĭŭ, cœ orĭ pe care îl socotiá cœ are ce-va civernisealœ, îndatœ trebuiá ca sœ-ĭ gœseascœ un mijloc, ca sœ-l desbrace de averea luĭ; orĭ boĭeríe îĭ da, ca sœ cĭeltueascœ, orĭ Isprávnic îl fœcĕá cu sila. Mulţĭ s'aŭ stins şí de'n boĭerĭ, şi pe mulţĭ îĭ ducĕá la Ţĭœrigrad de-ĭ supœrá: şi încœ nu se îndestulá cu atîta, şi se apucá şí de capul Turcĭlor de pe márginea Dúnœrĭĭ. Şi aşĭá desbrœcînd ţĭara rœŭ, cœrá bannĭĭ la Ţĭœrigrad; care neputînd mœrginneniĭ Turcĭ a suferí, în toate dĭllele ajungĕá prin prietennĭ de-l pîrĭá la Ţĭœrigrad, ales Emacĭĭ de Vidin, cœ-l pîrĭá pe Stavaraci la Pašĭa Moldovangĭŭ, şi la Enicer-Aga; şi aşĭá scriind şí la Ţĭœrigrad, la ĭoldaşĭĭ lor, trimeţĭíndu şí ardĭul la Enicer-Agasi de Ţĭœrigrad, şi nemica nu isprœvĭá cîte le arœtá eĭ. Ell le îmbucá cu darea bannilor; care vœdĭíndu tovarœşĭĭ lor, cœ nu pot isprœví nemicœ, aŭ început a serie tescerele, şi a se jeluí de ell, şi lipiá tescerelele la gemie, şi încœ scrieá şí Moldovangĭŭ de-l pîrĭá. Şi acestea toate mergînd la urecĭle Împœratuluĭ, şi pesemne şí dillele luĭ celle sfîrşite, cœcĭ eşise de'n minte, apucîndu-se cu mulţĭ Turcĭ marĭ de se pricĭá, şi aveá pe toţĭ dušmannĭ şi-l pîrĭá; ear' cînd aŭ fost 1765 August 12, vineri demîneaţĭa, l'aŭ cĭemat Vedir-Capicihaesi la Poartœ, şi îndatœ l'aŭ ridicat la încisoare la Mudĭur-Agasi. Ear' la 9 ceasurĭ din dĭ aŭ adus Poarta pe Scœrlat Vodœ Gica, şi l'aŭ îmbrœcat cu cœftann, díndu-ĭ Dumníea ţĭœrĭĭ Rumîneşcĭ, şi mœdĭlind pe Stefann Vodœ Rœcovĭţĭœ, şí redicînd şí pe oamenĭĭ luĭ Stœvœraci în feare l'aŭ dus la Ţĭœrigrad, ádecœ pe Stati şi pe fecĭorul luĭ Fotaci, ca sœ mœrturiseascœ toatœ averea luĭ Stovaraci, cœcĭ eĭ o şcĭeá, atît bannĭĭ cît şí altele alle luĭ, fœcînd şí pe Stefann Vodœ şĭurgun la Mitileni. Ear' cînd aŭ fost Marţĭ noapte, fiind cœ-l dusese la Bostangĭ-Bašĭa inlœuntru, la 5 ceasurĭ de noapte, aŭ pus Împœratul de l'aŭ sugrumat acolo în întru şi l'aŭ trimes mort noaptea la casa luĭ la Arnœul-Cioĭ, unde se

cĭamœ Megarema, şi l'aŭ spîndĭurat denœintea caseĭ luĭ, de aŭ şĭedĭut treĭ dille spîndĭurat. La care s'aŭ rœsplœtit pœcatul luĭ Stefœnaci şi a Bœljesculuĭ, pre carii îĭ umorîse fœr' de pic de vinœ, dupœ cum s'aŭ dis maĭ înœpoĭ. Şi îndatœ aŭ trimes Împœrœtĭea de ĭ-aŭ cœlcat casele şi ĭ-aŭ ridicat tot cе aŭ fost acolo, scœpînd jupîneasa numaĭ cu súfletul la soru-sa, la Cingel-Cioĭ, puind de is'aŭ resipit casele pîn în pœmînt. Ear' peste treĭ dille, trupul luĭ l'aŭ aruncat în mare, de nu l'aŭ maĭ gœsit nime. Dic uniĭ, cœ ar' fi fost şi Neculaci Sutĭul, îndemnœtorĭŭ la moartea luĭ, cumpœrînd de la Miri şi locul caseĭ luĭ, de aŭ fœcut case frate-sœŭ Enœcaci, rœmînînd Neculaci mare şi tare la Poartœ. Nefiind multĭœmit de Domnul luĭ de Gica, fiind cœ nu-l puteá mîncá, dupœ cum mîncase pre altĭ Domnĭ, tot îmblá cu marafet de-l sœpá pe Gica pe la Portĭ Turcĕşcĭ, aretînd pe Gregorĭŭ Calimac de vrédnic.

În dillele Gicœĭ Vodœ s'aŭ dĭdit aicе în Iaşĭ ŭœ mînœstire a sîntuluĭ Gĭorgĭŭ, care se numeşcе Metropolíea cea vecĭœ, fœcîndu-se mare şi frumoasœ, dupœ cum se vede. Dic; cœ s'ar fi fœcut de Metropolitul Iacov, cœcĭ ell aŭ fost în vedealœ; ear' în taĭnœ poate sœ fiœ fost altul.

Ear' Domnul dupœ cе apropiase treĭ annĭ all Domníeĭ salle, aşcĕptá de'n dĭ în dĭ ca sœ-ĭ viĭœ mœdilíea. Pe acĕasta vreme în tĭara Leşĭeascœ erá multe amestecœturĭ pe'ntru Rigœ; cœcĭ nu'l primĭá Dĭaporova şi altele, pe'ntru care Domnul trimesese om în tĭara Leşĭeascœ, cu mare cĭeltuealœ de felĭul luĭ frantĭudĭŭ, ca sœ-ĭ scoatœ hœvœdísurĭ, sœ dea şcĕre Portĭĭ Turcĕşcĭ, însœ învœtĭîndu-l, ca sœ nu-ĭ scrie ell, cе sœ-ĭ scriœ acĕeĭ cе ile vor spune. Şi aşĭá fœcĕá pe acĕeĭa de scrieá, carii eraŭ adevœrat Leşĭ; şi Domnul strîngĕá cœrtile lor şi fœcĕá surétурĭ Turcĕşcĭ, şi le trimeteá la Poartœ de le cĕtĭá, la care nu le pœreá bine, cœcĭ le arœtá adevœrul.

Şi fiind şi Capicihaeĭa dupœ cum s'aŭ dis, şi împlinindu-se şi cĕeĭ 3 annĭ l'aŭ mœdilit Împœrœtĭea, nenorocĭrea bĭetĭilor sœracĭ, a locuitorilo r!

XVIII.

Nenumitul.

(Istóric rumînieann a scris istóriea tĭœrĭĭ rumînescĭ 1290—1689. Se vede cœ astœ istórie e scrisœ de maĭ multĭ urmœtorĭ unul dupœ altul; cœcĭ se dicе în testul urmœtorĭŭ acĭ, cœ unul de'n scriptorĭĭ acĕelleĭa a vœdĭut cu ocĭĭ sœĭ pre Nifon, pœtriarcul, cum şierbĭá şi fœcĕeá însu-şĭ toate.)

§. 90.

Радꙋл Водъ челл маре (1495—1508.) Ачеста аў ѳъкꙋт тѫпъştіреа де'н деал, ші аў домніѫ annі 15. (Лпѫштилареа иъшріархꙋлꙋі Nіѳон, кіеташ лп Рꙋтѫпіеа).

Лn зіллеле ачестꙋіа се лптѫмпласе, de скоасе din скáꙋn Amіpa, Лмпъратꙋл пре ст. Nіфon, Пътріаркꙋл Цĭъріградꙋлꙋĭ, ші-л трімісесе ла лпкісоаре ла Opdiĭў. De a кърꙋіа сфѫнтъ ші вꙋнъ віеацĭъ ешind вестеа лn тоате пърціле, с'аў аꙋзіт шí лn цĭара Рꙋтѫпеаскъ, ші аў лпцĭелес шí Domnꙋл Padꙋл Водъ de бърбъцііле челле сꙋфлетештĭ алле сфѫнтꙋлꙋĭ, ші аў тріміс кꙋ рꙋгъміпте ла ачест сѫпт иърінте, ка съ вĭĭъ лn цĭара лꙋĭ, къ-л пофтеште цĭара. Еар' сфѫнтꙋл ĭ-аў dat ръспꙋпс, zікѫnd: *„Мъріеа ша лпсꙋ-цĭ вегĭ гоапа ші лпкісоареа теа, каре есше дела врѣжташіĭ чеĭ вѣгĭъцĭ аĭ лꙋĭ Dꙋмпezĭŏў, дар' кꙋт воĭў вені лn цĭара ша?“* Еар' Domnꙋл, каре ĭ-аў тріміс кꙋвѫнт, zікѫndꙋ-ĭ: *„Nꙋ ишшá гріжъ де ачеашша, къ гріжа теа есше.“* Еар' сѫптꙋл Пътріарк ĭ-аў dat ръспꙋпс, zікѫnd: *„кꙋт шшіĭ, ашĭá ѳъ.“* Ші лndатъ аў тріміс Padꙋл Водъ ла лмпъръцíе, de аў черꙋт пре ачест пъсторĭў маре. Ші пꙋ-ĭ фꙋ преште вое, чі і-се лмилꙋ воеа дела лмпъръцíе. Ші de граѳ трімісе

de aduce пре сфънтул Дн цĭара са, ші-ĭ dede тоате пре тънъ, zikând: *„Еŭ сŭ domneск, еар' ши сŭ не Дндрептезĭ, ші сŭ не Днвецĭ легea луĭ Dумнезĭеŭ, ші сŭ не фiĭ шашŭ ші аскултăторiĭ ші аскултăтоарĭ ші солiторiĭ ла Dумнезĭеŭ.“* Еарŭ елл афлă турма неплекатъ ші неаскултътоарĭъ ші вiсéрiка iсврътiтъ, ші ку овiчéĭурĭ релле ші несокотiте; ші кĭемă пре тоцĭ Егумениĭ дела тоате мънъстiрiле цĭърiĭ мунтенештĭ, ші тот клерул вiсéрiчеĭ, ші фъкŭ собор маре димпреунъ ку Domnул ші ку тоцĭ боĭарiĭ, ку преуцiĭ ші ку мiрéнниĭ, ші Дндатъ словозí iсвоарŭ де Днвъцĭътурă limпede ші некурматъ. Ші ле спунеá din сфънта скрiптурă ші Днвъцĭá пре тоцĭ ші-ĭ адъпá ку ана мiлеĭ ші а крединцĭеĭ чеĭ adeвърате. Ле грăĭá de прáвилă ші de леце, de токмiреа вiсéрiчеĭ ші de думнезĭеештiле службе, de domнíe ші de коерiĭ, ші de мънъстiрĭ, ші de вiсéрiчĭ, ші de алте рънdурĭ de тоате. Ші токмí тоате овiчéĭурiле пре прáвилă ші пре токмéлеле сфiнцiлор Апóстолĭ. Дечĭ хiротонí ші doĭ Епiскопĭ, ші ле dede ші Епаркiĭ ку хотаре, каре кът ва вiрuí, ші-ĭ Днвъцĭă пе'нтрu кум вор пурта грiжă ші вор паште оiле, каре ле сжнт дате Дн сеатă, ка съ се Дндрептезĭе тоатă цĭара ачеea de ачеĭ треĭ Аркiереĭ. Еар' Domнулуĭ Дĭ zice: *„Цĭе Doamne! цi се каде сŭ Дндрептезĭ пре чеĭ старжтбĭ, кă жdекатă шаре ші Днгрозiтă ші dреашă, дзаă кзвжнтул луĭ Dумнезĭеŭ, каре zice кътръ Моĭсе Днгдзiторĭул сĕă, ші кътръ тоцĭ фечiорiĭ луĭ Iсрăiл, грăind: Еашă в'ат дат леце тея, ші жdекаша ші Дндреашареа Дн тжпеле воастре, нă фiцĭĭорĭ нiчĭ а тiк, нiчĭ а таре, нiчĭ а вóдзвă, нiчĭ а вепiшiк, нiчĭ уре серак сŭ нă тiлгештĭ кă жdекаша, нiчĭ челлуĭ богат сŭ фiцĭĭорештĭ, кă жdекаша есте а луĭ Dумнезĭеŭ. Еар' Дн сфжнта Евънгéлiе ziче: Нă жdекарецĭ Дн фiцĭĭорiе, чi жdекацĭ Дн дреашаше. Шi еар' аă zic Dумнезĭеŭ луĭ Моĭсе ші фiчiорiлор луĭ Iсрăiл, грăind: De вецĭ Дтбла дзаă порънчiле телле, ші вецĭ аăзí лецea тea ші о вецĭ*

фаче, вă воĭă да рошă Дн вретea еĭ, ші аăтжпзла ва да сăтжнăзра са, ші потiĭ вор да роада са, ші вецĭ тжпка Дн сăзраре, ші вецĭ фi Дпăрiцĭ Дн цĭара воастрă, ші вецĭ гонí врăжташiĭ вошарí, ші вор кăдé врăжташiĭ вошарí Дпăiпzea воастрă, ші 5 de аĭ вошарí вор гонí уре 100, еар' 100 уре Дпзнпéрече, ші воĭă кăзша сире воĭ, ші вă воĭă блăгословí, ші вă воĭă Дптжлцí, ші вă воĭă Дпталé ші воĭă изне лецea тea кă воĭ, ші воĭ Дтĭ вецĭ фi оатенĭ, еар' еă воĭă фi вошă Dумнезĭеŭ; еар' de нă тă вецĭ аскулта, нiчĭ нă вецĭ фаче порънчiле телле, чi вă вецĭ леăда de джпселе, ші нă вецĭ аăзí лецea тea шоашă, еă вă воĭă фаче вошă ашĭá, кă воĭă адуче уре воĭ изсшiire, ші сетжпцеле воастре Дпзĭдар ле вецĭ сăтжпа, ші осшеiпцеле воастре ле вор тжпка врăжташiĭ вошарí, ші вă вор гонí дзшаппiĭ вошарí, ші вецĭ фiцi, пефiind гоniцĭ de нiмine, ші цĭара воастрă ва фi Дн дешiерт, ші воĭă шрiтiше уре воĭ фiере сълбашече ші уре цĭара воастрă, ші вор тжпка добiтоачеле воастре, ші уре воĭ вă воĭă Дтзцiна, ші цĭара воастрă ва фi изсшiе, ші деакă вă вецĭ десшiаí de тine, ші еă тă воĭă десшiаí дела воĭ; ашĭá грăешше Domнул сфжнтул луĭ Iсрăiл.“ Ачестea ші алтеле мулте Днвъцĭътурĭ din сфiптеле скрiптурĭ Дĭ Днвъцĭá. *„Ачестea zik вошă, сŭ ле пăзицĭ, деакă вă есше воea сŭ терцецĭ Дн Дтăврăцiea чea череаскă.“*

Еар' пizmашĭул, diáволул, възĭkнd Днвъцĭътурĭ фолосiтоарĭе de сufлет ка ачестea, ну пуцă ръбдá, чi фъчеá мулте мештешĭугурĭ ші хiклешĭугурĭ, ка съ гонеаскă пре ферiчiтул Niфon din цĭара Румжнеĭ, кум ші фъкŭ Дн кiн ка ачеста, о! ваĭ ші амар, къ zice Padул Bodă Дмпреунъ ку боĭарiĭ: *„Пасă ші ешĭ din цĭара поастрă, кă вieацĭа ші шраĭул ші Днвъцĭăшкриле шалле поĭ нă ле ишшет рăбда, кă старiчĭ обiчéĭурiле поастре.“* Еар' сфжнтул Niфon, деакă ауzí ашĭá пiште кувinте небune ші турбурате ка ачестea, се мирé ші zice: *„Нă ашĭá Doamne, нă ашĭá, чi ше Дндреашеазĭă дзаă леце ші уре шine*

ші ире боіарі, ка пе кът-ва сэ порніцъ ші сэ адъчецъ тжніеа луі Дътнезъзъ сире воі ші сире цъара воастрэ, кэ везі, кэ ае'пшрк фъръ-де-леціле воастре кържнд ва сэ се слобоазъ сире воі, еар' тіе нетік' пе-тъ есте де ачеea, че зічецъ воі, кэ ашереа ші шъріеа теа есте леџеа, ші фър' де ръшіне ші фър' де фъцъріе грѣеск мъінтеа Мъріеі шалле ші а боіарілор ашахрор. Кэ ире сора ша, каре о аі търіташ дэаэ Богданн фър' де леџе, авжнд елл тъіере кэ леџе, ші о аі лъсаш, фър' де нічі о вінэ, ші аі лъаш ире сора ша, елл есте кърваріі, ші сора ша ка о ірea-кървэ, чі-і десіарцъ, ші дэ бърбашълуі еар' тъіереа са ші ношолешше тжніеа луі Дътнезъзъ, таі пъінше ажнэ пе се ворпешше ире воі.“ Еар' ачесте кувінте фоарте аџіцъраъ ші тжніїраъ їніma Domнулуі, ші лndатъ гоні ире сфжнтул din пъінтеа са, ші порънчі, съ пе-л маі ваце німені лn сеатъ, нічі съ пе-л сокотеаскъ, нічі съ пе-л чінстеаскъ. Еар' дътнезіеескул Ніфон нетік' пе бъга лn сеатъ, нічі гріжа de ачеea, чі-ші пънеа пъдежdea ире Дътнезъзъ, дънъ кът зіче пророкул: *„Не вэ пъдеждзірецъ ире фііі отенешті.“* Дътнезъзъ трімісе корбул de хръніа ире Ілїе пророкул ке Авлакът. Лn кіп ка ачеста пъзі ші ире ачеста ке ун фечіор de боіаріі, че-л кіемэ Неагое, каре ера маі таре преете вжнъторі, ші апіа фъкъ Дътнезъзъ din челле атаре дълчі, ші din челле нізташіе ке пріепічіе, кэ адъчеа букате de хранна сфжнтулуі ші аіеве ші лntр'аскунс, ке лndемнареа луі Дътнезъзъ, фър' de нічі ъз тémере. Еар' ферічітул Ніфон лл лntъріа ке ръціле салле, ка съ креаскъ ші съ се лnалціе лn тоате фантеле челле бune, ші съ се ръdіче лn порок бun, ші съ фіе плъкът лnпінтеа луі Дътнезъзъ ші а оатенілор, кът маі апоі ке ругъчінеа сфжнцієі салле се лmплуръ ажндоуе.

Еар' Padул Bodэ тот цінеа пізтъ пре сфжнт, ші пе пътеа фолосі нетік', нічі ке фріка нічі ке алте атъцеле, жнъ еар' се плека елл сфжнтулуі ке стерénіе, ші-л кіемá лn таінъ, ші-і зice ачесте кувінте атъцітоаріе, зікжнd:

„Пъріпше, еаршэ-тъ сфінцієа ша, ші аібі ші сфінцієа ша ершъчіune дела поі, ші сэ-цъ дът авъціе, кжшэ-цъ ва требзі, ші сэ п'аібі нърере реа, нічі ире тіne, нічі ніро боіері; ші ае'пшрк лncърареа луі Богданн лnкэ пе ше таі атестекá, кэ елл аэ лъаш благословénіе дела алцъ сфінцъ Аркіереі. Еар' ше насэ ке наче орі ънде веі вré, ші роагэ ире Дътнезъзъ ае'пшрк тіne, ші ънде веі локзі, еэ шош воіэ ишшá гріжэ ае'пшрк храппа ша, ші че-цъ ва требзі, шош воіэ шрітіше.“ Атунче сфжнтул ръспунсе ке лndръспеалэ, ші ка унуі от прост лі zice: *„Радзле, Радзле, ше ші пріешеннії шэі, ке тълше рзгъчіsнъ т'ацъ изс, сэ вэ лnвъцъіэ лецеа луі Дътнезъзъ, ші де в'ат лnвъцаш че-ва рэ ші фър' де леце, сазнецъ воі, ші тършірісіцъ фъръ-де-леціле телле; еар' де фачецъ воі фър' де леце, кът ші ла аръшаре ші аіеве вэ ведецъ, ші в'арашэ фашеле воастре, кэчі тэ гоніцъ фър' де дрешташе din цъара воастрэ, кэчі в'ат сазс адеверінціа. Чі еэ лnсэ тэ воіэ дзче дзаэ кэвжншзл восшрк, еар' воі рътжнецъ лn иэкашзл восшрк, ші ире тіne еар' вецъ сэ тэ кэшшацъ лn вретеа, карea пе тэ вецъ афлá, чі вецъ сэ търіцъ лn иэкашзл восшрк, ші пе ва сэ фіэ чіne сэ вэ ажше лnтр'ачеá врете.“*. Ші деакъ zice ашіá, еші din цъаръ, ші вені лn локул каре-і порънчі Дътнезъзъ, кът ші луі Аврам ачелла лn Елін; еар' ачеста еар' трекъ ніріn Мъчедóніеа ші ніріn Тетъліеа, ші мерсе лn сфжнтул мунте, каре се кеатъ *Ашон,* ка съ петреакъ аколо лn локул, карeле есте фъгъдуіт кълъгърілор. Ші кът мерсе аколо, лndатъ се ніпсе ла локашіъ лn сфжнта ші таре мжнъстіре a *Вошпедзлуі,* ші чеі че доріá, кжштігаръ ші довжndіръ ире челл жълуіт, ші се букураръ ші мълцъміръ луі Дътнезъзъ пе'нтру ачелл лукру, ші деакъ аузіръ, мерцеá тоцъ dінтр'ачелл сфжнт мунте ла джсул, ка ла ун ісвор кургъторіі de віеаціъ, дела каре тоцъ лnші месчеá въутура de веселіе трупеаскъ ші сufлетеаскъ. Ші локуі сфжнтул лntру ачеá сфжнтъ мжнъстіре маі мулт de ун

ann ші ѧптр'ачеа време локуind елл аколо, пре doї din фраці, каре терсесе ку dжпсул, трімесе-ї кътръ Dумnezїъў, еар' пре алл треіле лъса-л съ теаргъ ѧп четатеа Солупулуї, ші-л ѧптърї ку ругъчїуніле салле, ка съ се сфършеаскъ тулте тупчї, се сфжршї пе'нтру леце ші dовжndї купупа ѧтплетітъ ѧп 3 віціе ку постул ші ку аскултареа ші ку тупка, еар' тулт пътімашїул съў труп алл луї Макáріе (къ ашїá кїета пре ачелл тучепік) фу ѧпгропат ѧп Солун еар' сýфлетул акум dжпцїуеште ку жпцерії ѧп черїў.

Dечї dумnezеескул Ніфон прічену, къ ва съ фіъ апроапе ші петрекáніеа с'а, ші се букурá сýфлетеште, ші се веселí. ші луá ку сіне послушікул, каре-ї ретъсесе, пре Іоасаф, ші трекý тунтеле de чеea парте, ші терсе ла тжпъстіреа Dіонісатулуї, ші се прінсе ла лъкашїў, къ ші маї пъінте аколó локуісе, ші Dумnezїъў ѧпкъ вру съ-шї съвжршїеаскъ сфжнтул вїеаціа аколó. Еар' кжт петрекý аколó, ѧп тоате ерá ѧп токтаї ку алцї фраці ші ку тжпкареа ші ку постул, ші фър' de прéцет — атжта кжт ерá алтор фраці рушіне de стерéніеа ші de невоінціа луї, къ ерá тутурор кіп de ѧпвъцїътуръ ші de мустраре, ші се невоїá спре тоате послушїенніїле, ші тутурор фрацілор ла тоате службеле ле ажутá, ла тоаръ терцеá de тъчінá, ла тъгхéрніцїъ ажутá, ші ла алте послушеннії, ла тоате, атжта кжт стрігá остенніпцїеле луї (кум ші еў л'ам възїут фъкжnd лукрурї ка ачестеа), ші че ашїў путеá спуне стерéнніеа чеа тултъ ші остенніпцїеле луї. къ ну спун нумаї фрацій, карії сжнт локуіторї ѧптр'ачеá тжпъстіре, чі ші алцї de прін алте тжпъстірї despre ѧтпрежур, тоцї спун ші търтурíсеск, къ ерá невоіторїў спре службе ші спре ісповеdаннїї, ші спре куръціе, ші пре алцї пре тоцї ѧї чертá, ші-ї ѧпвъцїá, зікжnd: *„Атар фрациlор ші ибрінцілор, челлыа, че-л ва афлá тоаршеа неаокбіш, къ ѧп їad пх есше аокбінцїъ.“*

Dечї deакъ ешí ферічітул Ніфон din цїара Румжнíеї, ну трекý време тултъ, ші къзїў Ігемонул (Domнул) Раду-л ѧптр'ўъ воалъ гроáснікъ ші кутплітъ, ші алте реутъцї тулте ѧл ѧпкунцїурасе, ші ну і се путеá маї ушїурá невоіле, чі de че терцеá, de ачеea терцеá гріжіле маї ку греў, ші се скорпіръ ѧп цїаръ ръутъцї ші гжлчевї ші бісéрічеї петоктіре, ші се сфжршí Padул Bodъ ѧптру ніште ѧптжтплърї релле ка ачестеа. Еар' маї наінте de петрекáннiеа са, елл къўтá пре сфжнтул, кум zicесе елл, ші ну-л афлá, чі ерá сýфлетул луї плін de фрікъ ші de кутрéмур. Ші атупчїа прічепуръ тоцї, къ се упплуръ кувінтеле сфжнтулуї, каре zicесе маї наінте de Padул Bodъ ші de цїара Мунтенneаскъ. Еар' трупул Padулуї Bodъ ѧл ѧпгропаръ ѧп мортжнтул, кареле фъкусе ѧп tinda бісéрічеї ѧп тжнъстіреа din Deал, унde есте храмул сфжнтулуї Ніколаїў, фъкъторїулуї de минунї, каре о zidice de'n темеліе ѧп domнíea са, тот de неатръ чїоплітъ, ші стжлпії ушілор ші ферестріле тот de мáрмуръ, кум се вede ші акум, бісérікъ фрумоасъ ші минунатъ, еар' а о зїугръві елл п'аў апукат, чі апої с'аў зїугръвіт ку порунка луї Neагое Bodъ ку въпселе ші ку áур.

XIX.

Radul Grecеannul.

(A scris istóriea ţîerii rumînesĕi dela 1290—1700. A trœit pe timpul Domnului Constantin Brîncoveannul (1688—1714), cœruia ï-a încinat istóriea s'a.)

§. 91.

Domníea луї Копстантін Бъсъраб (1654—1658).

Мулте ші врéднiче істóрії фііnd лýкрурiле ші ѧптжтплърiле, че с'аў ѧптжтплат ѧп зіллеле луминатулуї ші

преакрещтінѫлуї Domn алл цїърії Рѫмжнещтї Іоann Константін Бъсърав Воевод, ші de време че алле алтор Domnї віецї ші істóрії маї de наінте ⸗нтрѫ неуїтаре de алцїї аў рѣмас ла крóніка цїърії: аші́á ші́ ної а помені́ de віеацїа ачестуї Domn Іоann Константін Бъсърав вв., пе-ам іспітіт, нѫмаї de кжте а цінé мінте am пѫтѫт, каре ⸗п зіллеле ноастре, ші прін ведереа ноастръ с'аў ⸗нтжмплат, дѫпъ мѫлте врѣжьї ші тѫрбѫрърї, каре дела ўъ време ⸗пкоаче ⸗нтре ⸗мпъръцїеа Тѫркулуї ші а Неамцїулуї с'аў ⸗нтжмплат, декжnd ръносатѫл Шїербann Водъ ла Бечїў аў оштіт ку Кара-Мустафа Візірѫл, дінпреѫнъ ⸗мпъръцind Сѫлтann Мехmed аннѫл 7191 (1683), къчї ръзбоаїе ші тѫрбѫрърї ⸗нтре ачесте доўъ ⸗мпъръцїї с'аў ⸗нтжмплат, каре ла вїеацїа ачестуї Шїербann Водъ паре-мі-се къ скріре вор фі, еар' ної de аічїа ⸗пчéпет вїеацїа ачестуїа, к'аре маї сус am zic, кум ші ⸗п че кіп с'аў рѣдікат ші Domnїеа аў луат, анукжnd стрѣмошїъскѫл скáѫн, de време че стрѣпепот бътржнѫлуї Мътеїў Бъсърав вв. се траце.

§. 92.

Domnїеа луї Шїербann Водъ, Капшакѫзїenn (1678—1688).

Domніт-аў dap' ѫнкїѫл Мърíеї салле, Шїербann Водъ цїара Рѫмжнеаскъ аннї 9 ші лунї 5, еар' кжnd аў фост ла аннѫл 7197 (1689), деспре сфжршітѫл віецїї луї, пе'нтрѫ челле ⸗пкѫмпліте віітоарíе рѣўтъцї ші прімéждії, каре пе тікълосѫл пѣтжнт ачеста съ віїъ ерá, кум ⸗п чеа de апоі аў веніт, маї вжртос din вікленнеле лукрърї, ші ⸗ndemnърї алле ѫнора нѫмаї рѣї пѣтжнтеннї, карíї ⸗п скѫртъ време дѫпъ ачееа din депъртареа луї Dѫmnezїъў врéднікъ платъ ші́-аў луат, ⸗нтр'ачеá време ръносатѫл Шїербann Водъ, тот спре окротíреа ші фолосѫл тікълоасеї цїърї, сокотind къ нѫ каре кум ва вре ўъ прімéждіе цїърії деспре нетцї съ віїъ гътіт-аў солї ка съ тріміцїъ ла ⸗мпъратѫл нетцїеск, анѫме пе Фрате-съў Іордаке Кантакѫзїenn ків-вел Кѫпітann, ші пре Шїербann кóмісѫл Влъдескѫл, пе каре ла доўъ зілле алле луї Оптóмвріе ї-аў тріміс. Еар' дѫпъ ачéстор солї трімітере къзїѫт-аў Шїербann Водъ ⸗п боалъ, ші солїї мергжnd пжнъ ⸗п Ардеал, мѫлте зїътікнірї ші пїедечї аколо лíс'аў прінс, кжт пепѫтжndу-се нѫмаї прінтр'жшіїї требíле а се деслуші ші десвоалбе, тріміс'аў ⸗п ѫртъ Шїербann Водъ пре непоту-съў ачеста че с'аў зіс маї сус, кареле атѫнчїа се нѫмеа Константін Бржнковеаннѫл вел Логофът, ші ку мѫлта са вредніче деслушind требíле, че ерá деспре Ветерann Цепъраріѫл, кареле ерá ку оштіле нетцїештї ла Ардеал, с'аў dат солілор калле, de с'аў дус ла Бечїў, ші Константін Бржнковеаннѫл еарѣшї фъръ зїъбавъ с'аў ⸗нвжртежіт ⸗пъноі ла Domnѫл Шїербann Водъ, дѫпъ а къруїа ⸗нвжртежіре пре Шїербann Водъ ⸗пкъ боала ⸗л ⸗нгреўїасе, маї тот спре ръў din zi мергжnd, нжнъ че ші́ овштеаска даторíе шї́-аў dат ла аннѫл 7197 (1689) лѫна луї Оптомвре 29: лъсжnd цїърії ші полíтіеї мѫлтъ жале de врéдніка стъпжніре, ку каре ⸗п зіллеле Мърíеї салле аў domніт; еар' челл че тоате стъпжнеште ші de тоате гріжеште, Дѫmnezїъў, п'аў стрікат стъпжніреа de вреднічíеа каре аў авут, чі ку а са Дѫmnezїееаскъ прóніе еар' ла асéменеа стъпжн о аў ⸗пкредінцїат, каре нѫ нѫмаї ку вреднічíеа ⸗пподовіт есте, чі ші́ ку бунъ фаптъ а блжндецїелор, пре de пліп ⸗пкорунат есте, пе'нтрѫ каре мъ ші́ адевереzїў, къ фантеле Мърíеї салле неминчіпос мъ вор скоате.

§. 93.

Сваш пе'нтрѫ алéцереа луї Констаншін Бржнковеаннѫл (1688—1714).

Атѫнчїа dap' дѫпъ а ръносатѫлуї Шїербann Водъ петрéчере, нѫмаї de кжт тоатъ боерімеа цїърії ла Метро-

полíс адъпжndъ-се ші сват пе'нтръ алецере de Domníe фъкжnd, ашїá къ тоцїї de ла мік пжпъ ла маре, пре ачест Константін Бржнковеаннъл вел Логофът de Domníe аў пъміт, кареле пефіind ші de фаціъ, лжпгъ оаселе луї Шїервann Bodъ афлжndъ-се, ші de ачеллеа, че требуїá гріжind de алле морцїї, еар' сватъл ші тоатъ адъпареа боерімїї, че се афлá ла Метрополíе, аў тріміс пре Преda Брътъшїannъл вел Спътар, ші Padъл Голескъл, de л'аў пофтіт, съ меаргъ аколо, а кърїїа кїемърї мъкар къ прічіna пъ о штіá, еар' нічї din обмте а ешí пъ нътеá, фъръ кжт мерце ші ашїá мергжnd тоцї пъмаї de кжт ла ън кувжнт фіind, ка съ прімеаскъ стъпжніреа цїърїї л'аў пофтіт, пе'нтръ къ пъ ерá обштїї маї плъкът de кжт Мърíea са, пъ пъмаї пе'нтръ мълта вреднічíе ші лпцїелепчїúне че авеá, чі маї вжртос пе'нтръ мълтеле блжndецїе ші de бíне фáчерї, каре спре тоцї лпкъ din боерíе авеá, ші тоцї de ачестеа алле луї бúне фапте лпкълзіцї ерá.

Къръїа dар' фоарте къ греў жутъл стъпжнірїї а луá пържndъ-і-се лп мълте фéлїурї с'аў апърат, лпdестулат фіind de тот бíнеле ші къ ферічіт траїў лптръ алле салле тръind; еар' нічї лптр'алт кíп съ ъртезїъ нътеá, de врете че дела Dумнезїъў оржndуеала ерá dупъ кувжнтъл кареле зіче: Къ тот dарът десъвжршіт de сус есте погоржт, прекът лп ъртъ авеá фапteле с'аў възїут, къ minунате ші марї ківерпісірї пътжнтулуї ачестуїа ші окжрмуірї с'аў фъкут лптръ непорочітеле ачесте врем, че аў фост, кжт алтъл ла кап ші ла съвжршіт ка ачелла лúкруріле а адъче п'ар фі путут, каре маї жос пре ржnd ле вом зіче, пжпъ лп кжт ші ла че степенъ тікълоаса ачеастъ цїаръ аў ажунс.

XX.

Radul Popescul.

(Istóric rumînieann a seris istóriea Rumíneї dela 1700—1729.)

§. 94.

Domníea луї Стефann Водъ Капшакъзїenn, Domнъл Рътжníeї (1714—1716).

Дупъ че аў венít Мустафа Ага ші аў адус фермann de мъзіліе, ші ї-аў печетлуít тоате аверіле луї Константін Bodъ, ші adoўa zi аў венít ші Імбріхорул челл маре къръїа ї-аў адус ку чінсте маре лп Букурештї, копъчіндъ-л лп каселе луї Шїервann Спътарїул, кареле аў порунчít Влъдікъї ші боїерілор, песте doўъ чеасурї съ се афле тоцї ла джнсул, ші ашїá аў фъкут, с'аў стржнс тоцї, ші фіind лúкруріле de domníe, прекум с'аў скріс лпъпої, ка съ факъ пре Стефann Спътарїул Domn, лndатъ че аў терс лпъінтеа луї, л'аў дус de аў съруtат мжна Імбріхорулуї de domníe, ші пефіind къфтann гътіт, с'аў десбръкат Мустафа Ага de контешїў, ші л'аў лмбръкат ку контъпїул луї, лп лок de кафтann, гръбind пумаї съ се факъ ку ън чеас маї пъінте, дечї Бужореаннъл аў трімис пумаї de кжт дегеаб de аў адус ън кафтann, ші л'аў лмбръкат ку джнсул, ші ашїá ку потпъ domneаскъ ку тоатъ тоїфаоа, ку зікътурї аў терс ла куртеа Domneаскъ, ші ашїá аў фост лп зіўа ачеea ла Жоїа маре, adoўa zi лп вíнерїа чеа маре л'аў ръдікат пре Константін Bodъ ку тоатъ каса луї, ші ку цíперії луї, ші л'аў пурчес спре Цїърíград, мергжnd Мустафа Ага ку мълціме de турчї ку джнсул.

Еар' Імбріхорул аў ръмас аічїа, de черкá ку Стефann Bodъ авуцíea луї Константін Bodъ, че ретъсесе пре ла

алцій, ші ку гроазїе марї, че da оамепілор, тоатъ авуцíea с'аў афлат, ші с'аў dat ла Імбріхорул, галвенпї, банпї de арцінт, скуле de áур ші de арцінт, пре ла мулцї с'аў гъсіт, пе'нтру къ de фрікъ ші de гроазїа че ле пупеá ѧпъінте чеї че пу ле вор мъртурісí ѧпші-шї ші пре урмъ се вор афлá, фіепте каре че авеá dat de Константin Bodъ, ка съ ле пъстрезїе, ле дучеá ші ле da ла Стефанп Bodъ съ і се гъсеаскъ тоатъ авуцíea, ка съ пу ретажїъ нетікъ пегъсіт.

Дупъ че dap' аў луат Domníea, пумаї треї зілле аў трекут, ші аў тріміс de грав пре Константin Bodъ Банул, ші пре Radул кумпату-съў, пре каре ші Логофът маре ѧл фъкусе, de с'аў дус ла Цїъріград, зікпdу-ле съ гръбеаскъ се меаргъ еї маї пъінте de Константin Bodъ, съ dea кърціле ла Ѧмпъратул, ла Везірул, ші съ фіь ку ачеá певоінцїъ, кът съ пу скане Константin Bodъ ші фечіорї луї вії, каре с'аў фъкут, къ прін мулте арзїурї de пжръ, че с'аў dat, ла сфжршітул, каре аў пофтіт Стефанп Bodъ ку аї луї, аў веніт лукрул, къ ку атжта осúrdie ерá Стефанп Bodъ, ка съ стінгъ каса луї Константin Bodъ, кът лімбъ de ом пу поате повестí, ші пу пумаї каса луї, чі ші віеацїа лор с'аў певоіт съ о стінгъ.

Къ ѧтжмплжпdу-се ші ун Хасікїў че венісе аічї пе'нтру требіле ачеллеа, de с'аў дус ла Тжрговіште, ші не ла Потлоцї черкжnd авуцíї, еар' спуркатул Стефанп Bodъ маї пъінте аў тріміс боїарї ші слуцї de алле луї, de стржнцеá оамепїї de прін сате, ші епїá ѧпъінтea Хасікїулуї, de съ въетá de Константin Bodъ, къ ї-аў съръчіт, ї-аў пустіит, ші алтеле че-ї ѧпвъцїá, еї съ зікъ, ші ѧпъінтea Імаріхорулуї ѧпкъ аў скос мулцї оамепї, de се желуїá кът аў фост аічїа ѧп цїаръ, ші луá арзїурї de ла джпшії, дупъ жълвіле можічілор, ші ле тріметеá ла ѧтпъръцíe; ші ла дучереа луї апшіждереа п'аў лъсат а пу скоате пре ла тоате друмуріле трзтве de оамепї дела Букурещтї пжпъ ла Цїурцїў de се желуїá. Ачест фелїў de ажуторінцїъ аў фъкут Стефанп Bodъ въру-съў, луї Константin Bodъ, ѧп лок съ-ї факъ бíпе, пе'нтру бíпеле че аў авут каселе лор de ла dжпсул, елл ку ачест фелїў de лúкрурї ѧл ажутá ші-ї ръсплътїá. Ку тоате ачестea че се певоїá Стефанп пе'нтру стíпцереа въру-съў, луї Константin Bodъ, п'ар фі путут, печї елл, печї фечіорії луї, пумаї хоцїул ачелл бътржп, татъ-съў Константin Стóлпікул, штіind тоате таїпеле пепоту-съў Константin Bodъ, пе'нтру къ ле спупеá тоате, авжпdу-л пу ка пре ун ункїў, чі ка пре ун татъ, аў штіут ші кърціле de ла Немцї ші de ла Москалії, каре-ї фъкусе ачеї ѧмпъраці Хрісоаве съ фіъ елл ші фечіорії луї Прínчінї (Кnezї), ші лужпdу-ле de унde аў фост, ѧпсу-шї бътржпул ачелла леаў adус ла Імбріхорул de ле-аў dat, ругжпdу-се ка съ ле dea ѧп мжпа ѧмпъратулуї, съ вадъ віклешїúгуріле луї Константin Bodъ. Ші лжпгъ алте нжрї релле, че ва фі маї zic ші ачеаста ї-аў пус ѧпъінте, къ de пу ва оторж ѧмпъратул пре Константin Bodъ ші пре фечіорії луї, одіхпъ Domníea ші цїара пу ва авé, ші ва аместекá мулте de ва фаче вражъ ѧптре ѧмпъраці.

Ачесте кърці лужпdу-ле Імбріхорул ші аскултжnd ші зіселе ачеллуї ръў бътржп, деакъ с'аў дус ла ѧмпъратул ла Цїъріград ле-аў adус ѧмпъратулуї, ші ї-аў спус ші din гуръ кжте релле аў штіут, дечї ѧмпъратул таре мжніжпdу-се аў порупчіт de аў adус пре Константин Bodъ, ші пре фечіорії луї кжте патру ѧпъінтea луї, унde шіedeá ѧтр'ун фоішїор de лжпгъ маре, ші ле-аў тъїат кáпетеле ѧпъінтea луї, ѧпсъ ѧптжїў алле фечіорілор, дупъ ачеea алл луї, ѧп зіуа de сжптъ Мъріea маре. Ші апшá с'аў сфжршіт Константин Bodъ ку фечіорії луї, ші ку авуцíea луї, віindу-ї пеіреа делла неатул луї пре карії ї-аў чінстіт, ї-аў ѧткогъціт, de ерá ка піште Domnї, еар' еї ку ачест фелїў de мулцътіть ї-аў ръсплътіт.

Еар' аічїа ѧп цїаръ с'аў арътат ўъ мінуне маре, врédпікъ de скріс, фіind Doамna луї Стефанп Bodъ ла мжпъстíреа de унлетп, мергжnd пе'нтру Евлáвіе, ѧп зіуа de сжптъ Мъріea маре, кжnd аў тъїат пе Константин Bodъ,

ши пре фечіорій луї Ал Цїъріград, Алтр'ачееа-шї zi о аў ажунс шї пре Doamna ла мжнъстіре ўъ невоїе маре de фъчеа тоате грозїъвїіле, ши еї нічї кум ну сокотіа къ аў венїт бътаеа луї Думнезїъў, de ле плътеште дупъ фаптеле лор, чі ши-аў бъпнуїт пре ўъ сор а мжнесії, мътушїе Doamneї, ануме Олімпіада, кълугъріцїъ de мулцїannї, къ еа ар фі фъкут фе́рмече ку алте муерї, de о аў ажунс невоеа, чі пре мътушїе-са о аў трімїс ла алтъ мжнъстіре de кълугъріцїе, de о аў zidit Алтр'ўъ кіліе, еар пре доўъ муїерї, че маї ера Алтпреунъ, ле-аў спжнзїурат.

Алтр' ачест ann алл Domníeї луї Стефанн Bodъ, країул Швезїеск фііnd ла Турчї de кжцї-ва annї скъпат din ръсвоіул, че аў авут ку Москалії ла Полтава Ал цїара къзїъчеаскъ, фъръ порок утблжnd Алтр'ачелл ръсвоїў, пїерзїъndу-шї тоатъ оастеа ші авереа, аў фуцїт Ал стъпжніреа Турчеаскъ ла Бе́nder, ші аколо кжтъ-ва време аў шїезїут. Дечї вржnd Алтпъратул туркулуї съ-л дукъ ла Цїъріград, ші елл не вржnd съ меаргъ, с'аў фъкут маре турбураре, къ вреа ку ръсвоїў съ се а́пере, ка съ ну-л дукъ фъръ вое, авжnd шї елл пуцінтеї Швезїї ку джнсул, Алнсъ фііnd Тътар Хаппул ку оасте мултъ, ші Сераскерул ку мулцї Турчї, възїжnd къ Алтр'алт кіп ну-л пот луа́, аў dat каселор фок, унde-ї ера́ шїedереа, ші джnd пъвалъ турчії, ші елл de невоеа фокулуї ешnd афаръ, л'аў Алтпресурат ші л'аў прinc, ші пуindу-л Алтр'ўъ кочїе рънніт фііnd ла ўъ мжнъ л'аў дус ла Цїъріград, ші Алтпъратул л'аў рждуїт ла Dimotіха de аў шїезїут аколо кжтъ-ва време ку кїелтуеалъ de ла Алтпъруцїе. Дечї черждnd съ меаргъ ла цїара луї, ї-аў dat вое, ші аў рждуїт пре Мустафа Ага, каре аў луат пре Константін Bodъ, ші алцїї din турчії, de л'аў дус ку копаче, кум с'аў къзїут, ші вііnd пжнъ ла Цїурцїў, аў фост порункъ ла Стефанн Bodъ, съ-ї гътеаскъ копаче пжнъ-ва трече Ал Apdeал, ші аў рждуїт Domnul боїарї пре Padul Ворнікул Попескул пре Другічїў Стржтбеаннул, пре Грігорїў Кънітаннул, de л'аў дус ла Цїурцїў прin копачеле, че се

рждуїce, ші мергжnd пжнъ ла Літештї, шїезїжnd кжтева зілле, аў періт dintре оштї ку кжцї-ва оамені аї луї, ші с'аў дус тептіл Ал каї de поште пжнъ Ал цїара луї, ші нітепеа ну л'аў штіут къ есте країул Алтре ачеї Швезї, че мерцеа́ ку поште. Оштіле луї ръмъind ку Цепераріі луї аічїа ші ку турчії, аў пурчес de аў трекут пре ла Драгославеле Ал цїара Бугуреаскъ, ші de ла хотар с'аў дус Цепъраріі ку оштіле луї, еар' турчії с'аў Алторс Алндърът.

Вара ачеаста трекжnd ку ачестеа, че с'аў zic маї сус, ші вііnd еарна, аў Алчепут турчіїа фаче гътіре маре de оасте съ меаргъ съ ї-а Мореа, каре о стъпжнїа́ Венеціаннії, дечї аў венїт порункъ ші ла Стефанн Bodъ, съ dea ўъ mie de каръ, ші ўъ сутъ маре de каї не'нтру треава Алтпъруцїеї, не'нтру каре аў рждуїт пре боїарї, пре мжнъстірї, ші пре тоатъ цїара de ле-аў фъкут ку маре греў ші невоїе, ші аў рждуїт боїарї къпітаннї de аў мерс испра́внічї пре каръ ші пре каї, ші пре зїъпадъ, Ал луна луї Февруарїў, ле-аў трекут Дунъреа, ші с'аў дус унde аў фост порунка, Алтпреунъ ку Везірул ла Мореа.

Аколо мергжnd Везірул ку нутере маре, аў гъсіт ачеea фъръ нічї ўъ оасте аў Ал кжтп, аў пре маре, ка съ ле стea турчілор Алпротівъ, фъръ кът нумаї прin честъцї кжте пуцінтеї оамені de оасте, карії възїжnd атжта нутере маре турчеаскъ, къ ле вin асупръ, ші ну аў алт ажуторіў нічї деспре маре, нічї деспре ускат, с'аў Алкінат, ші аў dat четъціле турчілор, ші апої́ аў хълъдуіт, еар' ла упеле четъцї, че аў фост оамепії маї певупї фъръ mintе стжnd Алпотрівъ, бътжndу-ле турчії ші джnd пъвълї ї-аў луат, ші пре тоцї ї-аў нус суб са́віе.

Алнсъ dintжіў аў фост тжніе маре ші ровіе маре, еар' дупъ че аў венїт Вліdіка локулуї, ші ку ўъ сеатъ de бътржнї, de аў мерс ла Везірул de с'аў Алкінат, ші с'аў ругат, съ факъ Везірул мілъ, се ну се ровеаскъ цїара, фъгъduind къ вор фі ровї Алтпъратулуї, мъкар de ера́ Алі Пашїа Везір кумпліт, аў порупчіт оштілор съ ну маї

робеаскъ, ші ⸗пкъ аў dat паспічї пре ла тѫргурї ші пре ла сате de ле пъзїá, чі dap' фъкѫnd Bezipул ачеá icбѫndъ ла ўъ цїаръ че пу авеá оштї ші ажуторіў despre нічї ўъ парте с'аў ⸗пторс ку букуріе, primindу-л ⸗тпъратул ear' ку букуріе.

Deчї фiind лѫгъ ⸗тпъратул Къїмъкам Рекїап Imвріхорул, каре луасе din Букурештї пре Константin Bodъ ку тоатъ авуцíea луї, авѫnd Bezipул бънїалъ пре елл, къ-л ва пупе пре dѫncул кѫnd-ва Bezip, къчї їубindу-л ⸗тпъратул, ї-аў dat Палалжкул de ла Bendep, ші mepгѫnd пѫnъ аколо аў фъкут Bezipул арзїурї minчinoace denpe ла копачеле луї Рекїап, прекут ар фі фъкут зїулúмурї марї, ші dѫndу-ле ла ⸗тпъратул л'аў тѫniат, ші аў порунчіт съ-л отоаре, ші ашїá аў трimic Bezipул Фермann de л'аў оторіт аколеá ла Бéndep.

Deчї ayzind Стефann Bodъ de тоартеа Аркалії луї, ші а пъдеждїї луї, áдекъ а луї Рекїап Каїтакатулуї, каре-л фъкусе Domn, ші-л спріжінїá despre ⸗тпъратул, с'аў ⸗нтрістат пѫnъ ⸗п суфлет, dap' нородулуї се арътá тот вéсел, прекут есте овічеїул Domнiлор, нумаї їniма луї штіá къ ерá черпітъ.

Ачеаста трекѫnd, ear' ку преа тултъ зїъбавъ, пре ла Цепарie 9 зiлле, вепí ун кънецїў de ла ⸗тпъръцíe, ші ї-аў adус порункъ de тъзiлíe, каре ayzind еї de уна ка ачеаста, п'авеá че съ маї факъ, ка съ фугъ пу нутеá, къ ерá earпъ преа-греа зїънадъ маре, ші Рутѫнїї ⸗пкъ пу-л вреа лъсá, тетѫndу-се de вре ўъ ровíе, чі ачесте доўъ прічіні възїѫndу-ле елл, къ пу ле ва путé скоате ла калле бунъ, аў плекат капул съ меаргъ ла ⸗тпъръцíe, ші с'аў гътіт ку тоатъ каса луї, ші ку татъ-съў Константin Стóлнікул, de с'аў дус ла Цїъріград, domнind нумаї дої аннї. Ear' пѫnъ а пу нурчede de'n Букурештї de тулте орї аў терс Константin Стóлнікул татъл луї Стефann Bodъ ла ачелл Капіцібашїъ, че венісе ку тъзiлíea de л'аў дърuіт, ші аў ворбіт тулте че аў штіут елл, чі dap' лѫпгъ алте ворбе, че аў авут, врѫnd ка съ се ⸗ндрептезїе пре

сine, ші пре фіїу-съў Стефann Bodъ, кум еї сѫнт ку дрептате ⸗тпъръцíеї аў zic ші ачеаста, къ елл ⸗п зiллеле фръціне-съў Шїервann Bodъ, кѫт л'аў купоскут къ есте ку дрептате кътръ ⸗тпъръцíe нiмiка п'аў zic, ear' дупъ че л'аў купоскут, къ се авате de кътръ ⸗тпъратул, ші ва съ се лiпсаскъ лѫгъ връжташiї ⸗тпъратулуї, л'аў отръвіт, ші аў тuріт.

Ашíждереа ші ун фрате ear' алл луї, Iордаке Спътарїул, кареле аў фост ла Бечїў сол адъпѫndусе de ворбеле Нетцілор, ші врѫnd съ факъ турбурърї, ші пре ачелла л'аў отръвіт, ші аў оторѫт ші пе Константin Bodъ ⸗п чеа дупъ урмъ, че л'аў възїут, къ се алкътуепіте ку Москалії ші ку алцї връжташї аї ⸗тпъръцíеї, л'аў dat ⸗п мѫna ⸗тпъратулуї, ші ї-аў фъкут, прекут і с'аў къзїут.

Ка de ачесте ворбе аў супс кътръ канецїў Константin Стóлнікул, ш маї тулт de кѫт кътръ ун Духóвнік алл съў, ші пре dѫncул се ⸗ндрептá къ есте ку дрептате ⸗тпъръцíеї, каре ачесте кувінте тоате ле-аў супс Bezipулуї ші алтор тецістанні аї Порцiї, de ле-аў ayzит тулцї оатенї de кредінцїъ, маї вѫртос Iопаке Драготапнул фрателе Мърíеї салле луї Ніколаїў Bodъ, кареле ажунгѫnd маї пре урмъ ші Domn ⸗п урма фрателуї Мърíеї салле Ніколаїў Bodъ аічїа ⸗п цїаръ, аў търтурісіт кътръ тоцї боїарії къ аў ayзit пре ачелл канецїў, спуind Bezipулуї ші алтор турчї ачестеа, че с'аў скріс маї сус.

Ку ачеаста се adeвереазїъ, къ adевърат Столнікул аў оторѫт пре Шїервann Bodъ, къ ⸗п време че аў тuріт Шїервann Bodъ, аў ешіт ун кувѫнт de зiчеá чеї маї тулцї, Константin Стóлнікул фрате-съў, ші ку Константin Bodъ Бранковеаннул л'аў оторѫт, ear' п'аў тuріт de тоарте бунъ, ші атунчїа ерá атфіволíе (⸗ндоеалъ), аў къ ва фі, аў къ пу ва фі, пештiind аскунселе тоате алле оатенілор, ear' de време че ⸗псу-шї оторѫторїул аў търтурісіт, къ аў оторѫт пре фрате-съў Шїервann Bodъ, тот отул съ креазїъ, къ adевърат л'аў оторѫт елл, ашíждереа ші пре Iордаке Спътарїул фрате-съў, деака елл

аў мъръсіт ѧncъ-шї, че ѧndoeaлъ ва съ маї фіъ ка съ ну маї креазїъ чіне-ва, къ ла amжndурора морцї с'аў сводіт къ Константіn Стóлнікул ї-аў оторжт, dap' кредінцїъ тот ну ерá некупоскжndъ-се адевърул кум с'аў zic маї сус, еар' деака шї-аў мъртурісіт пъкатул кътръ турк, ну ла Духóвнік, дестулл есте съ фіъ кредінцїъ ла тоцї, еар' de Константіn Bodъ, прекум къ еаръ-шї хоцїул бътржn ку фечїорії луї ші Міхаїў Спътарїул л'аў вжndут ла турчї ші л'аў dat ѧn тжneле лор, ну не маї трéвуїе мъртурііле лор, къ пої ку окії поштрї ле-ам възїут, ші ку тжnіле поастре ле-ам пінъіт, ші ну есте нечї ўъ ѧndoipe, къ ну л'аў вжndут, ші ну л'аў оторжт, ші ну л'аў пустііт, чі еї адевърат аў фост стíпцереа віецїеї луї ші а фечїорілор луї, ші а касеї луї.

De ва вре чіне-ва din чеї че п'аў възїут пре Стефанn Bodъ, нічї аў тръіт ку елл, нічї аў ворбіт ку елл, ка съ афле че фелїў аў фост, ші че фéлїурї de овічéїурї авеá, съ четеаскъ аічїа ѧntр'ачесте треї патру ржndурї, че ам скріс прескурт, ші ва афлá політíea луї.

Стефанn Bodъ ѧnкъ ар фі фост Domn лъуdат ка шí алцї Domnї, авжnd шí кінул шí цїертоníile кум се kade, de n'ар фі фост ку тотул нестатóрнік ла тоате ворбеле ші лукруріле луї, фъгъдуїá мулте дáрурї ші боїерії, упора, алтора, ші пре урмъ тоате ретжneá ла дешїертъчїune, ші маї вжртос къ ерá гіпеколатру, аскултá ѧntру челле маї мулте пре Doamna са, кжт се deскісесе поартъ маре деспре Doamna, ші каре терцеá деспре партеа ачеea, се фолосїá мулт; лаком de банnї ѧnкъ ерá фоарте, ші аў луат банnї мулцї din цїаръ, маї мулцї не'нтру треава луї, de кжт а ѧntиъръцíеї, ші маї вжртос къ аў съръчїт пре боїарї, пре тжnъстірї, пре Жупínece съраче, de леаў луат мулцї банnї ку фъгъдуелї minчinoace, къ ле ва da астъ-зї тжíne, ші тоцї аў ръmас пъгубашї ші нумаї ку зїáпіселе.

Dъждії грелле аў ешіт: ну маї нутеá оamenії съ віруїаскъ, dap' аў фъкут хрісоаве de аў ертат въкърітул

съ ну маї фіъ, ші не попї съ ну dea вір, ші фъкжnd собор маре ла Мітрополíе, с'аў четіт ѧn вілеаг, de че фолос фъчеá цїърії ку ачеллеа, къ деспре ўъ парте фъчеá уn вine, ші деспре алта фъчеá зїече релле, ку ачелле че аці аузіт маї сус къ фъчеá.

XXI.

Nenumìtul Necrologist.

Acest cuvînt l'a aflat Domnul *Constantin Hurmusaci* la un boïerïŭ în Bœsœrábiea. Se vedé de'n test anume de'n puntul 16. Partea a II., unde se dice: *„Ciar şi pînœ astœ-dĭ dupœ atítea veácurĭ înœ se ţine ţieara aceasta cu dreptele luĭ aşiedĭœrĭ;“* — şi de'n puntul 18, unde se dice: *„o! obiceĭe de áur! o! dulce stœpînire întru carea aŭ petrecut strœbunĭĭ nostrĭ! oare-ţĭ maĭ venĭ vre ŭœ datœ? oare ne vom maĭ învredniçĭ şi noĭ a vœ avé? Oare aţĭ fost numaĭ şi aţĭ trecut, lœsîndu-ne noŭœ numaĭ ŭœ amarœ adúcere aminte de voĭ? atíta-ĭ de dulce dreptatea la ŭœ stœpînire, şi atíta-ĭ strîmbœtatea de amarœ. încît noĭ dupœ atítea veácurĭ plîngem pre un Domn drept,“* cœ acest cuvînt este fœcut cu multĭ annĭ maĭ tîrdiŭ dupœ moartea luĭ Stefann Vodœ cell Mare.

§. 95.

Cuvînt de îngropare vecĭuluĭ Stefann V. V. Domnul Moldávieĭ (1457—1504), ce s'aŭ numit Mare pe'ntru marile vredniçĭĭ şi vitejiĭ alle salle.

Omul ca earba, dillele luĭ . . . . .

Intru acest cip se tînguiá prorocul şi Împœratul David uitîndu-se la nestatorniçíea vieţieĭ noastre, şi, îngreuiat de annĭ, în putinœ rœmœşiţia dillelor salle, în multimea supœrœrilor şi scîrbelor salle, plîngeá ticœlosíea firiĭ omeneşcĭ: şi, întru durerea sa, o aseamœnnœ acum cu un fum, ce îl împréşcĭœ suflarea vîntuluĭ, acum cu ŭœ umbrœ, ce se întinde, fuge şi se goneşce de soare, maĭ apoĭ cu florile, carile dimineaţia se deşcid, la

ameadĭœ-dĭ slœbesc şi se pleacœ, şi la apusul soareluĭ se veşcedĭesc, se usucœ şi cad; şi vœdĭînd adesele prefăcerĭ şi premennele alle lúcrurilor, ĭutile şi otĭœritele lovituri alle întîmplœrilor, bucuríile amestecate cu suspínurĭ, puterile supuse slœbicĭuniĭ, veselíile sfîrşite cu scîrbe, suirile şi pogorîrile, şi necontennitele învîrtiturĭ alle vietĭeĭ, maĭ apoĭ pœmîntul cu gura deşcisœ, ca sœ ne îngiţĭœ pre totĭ fœrœ alegere; minunîndu-se de orbirea noastrœ ĉea întunecatœ, cœ trœim, ca cum n'am maĭ avé sœ murim, strigœ: *omul ca earba ş. a.* Aşĭá cœind ticœlosíea vietĭeĭ omenescĭ, tînguescĭe cu adevœrat sorţiul acellora, ĉe mor în fœrœdelegĕ şi pœcœtoşĭ; ear' pre ĉeĭ credincĭoşĭ, cariĭ pœdĭesc frica luĭ Dumnedĭœŭ în toate lucrœrile lor, ĉinstesc porunĉile legĭĭ şi le fac, îşĭ întore ociĭ dela strîmbœtate şi de la rœŭ, ocrotesc pre sœrac şi pre véduvœ, petrec întru nevinovœţíe şi curœţíe şi pre ĉeĭ asupriţĭ îĭ sprijinesc, pre aĉeĭa ni-ĭ aratœ ca nişĉe finiĉĭ înfloriţĭ, nescuturaţĭ de hólburile vînturilor, putérniĉĭ pre pœmînt, plinĭ de mœrire şi bogœţíe, seminţíea lor binecuvîntatœ, pomennirea lor lœudatœ, neclintiţĭ în veac şi îmbrœcaţĭ în nemurire. Cu adevœrat auditorilor, pe'ntru fiiĭ legĭĭ ĉeĭ plœcuţĭ luĭ Dumnedĭœŭ nu este moarte, ĉi aĉeĭa cœlœtorind de aiĉe ca de'ntr'ŭœ témniţĭœ, merg la lócurile desfœtate gœtite ĉellor cuvioşĭ, unde se búcurœ în veac. Dar' pre ĉeĭ ĉe sînt în fœrœdelegĕ, se cade a-ĭ plîngĕ, cînd neîndurata moarte le curmœ dillele, şi înceœ a-ĭ tînguí cu amar: cariĭ îmbœtaţĭ de poşte urîte, cufundaţĭ în braţĭele trîndœviriĭ, şĭ-aŭ petrecut îngreţĭoşĭata vieaţĭœ dormitînd în spurcœĉĭunĭ, pre cariĭ, dĭe murind îĭ aşĉeaptœ geena şi pîntecele ĭaduluĭ. Ear' noĭ, laudœ luĭ Dumnedĭœŭ, întœriţĭ de credinţĭa luĭ Isus Crestos, nœdœjduim în fœgœduinţĭele luĭ, şi sprijiniţĭ întru împlinirea porunĉilor luĭ, nu avem a plîngĕ şi a suspiná de moartea fraţĭlor noştri, ĉi maĭ vîrtos sœ ne bucurœm, cœ, scœpînd de mrejile pœcatelor, aŭ mers în sînurile luĭ Avram, ca sœ se búcure în desfœtarea ĉea nesfîrşitœ a raĭuluĭ. Aŭ doarœ socotiţĭ, o auditorilor! cœ am venit aiĉe sœ plîng pe vre un om lumesc, ĉe în toatœ vieaţĭa sa aŭ îmblat dupœ mœrirĭ deşĭerte, poştind maĭ ales ŭœ umbrœ de mœrire decît sœ dobîndeascœ

mîntuirea adevœratœ? Vaĭ mie! cînd de nœintea aĉestuĭ sfînt altarĭŭ, unde se ridicœ jertfa ĉea fœrœ prihannœ în lœcaşĭul luĭ Dumnedĭœŭ, aşĭŭ îndrœsní sœ láud deşĭertœĉĭunile lumeşĉĭ orĭ minĉĭunoasele mœrirĭ alle aĉestúĭ veac sœ le alœturedĭŭ cu credinţĭa luĭ Dumnedĭœŭ Crestos! Nu este niĉĭ de cum aĉeasta scopul mieŭ, ĉi, depœrtînd dela mine toatœ minĉĭuna, pre tine ĉerescule adevœr te ĉiem întru ajutorĭul mieŭ! Tu la láuda prea înœlţĭatuluĭ, prea luminatuluĭ şi prea viteadĭuluĭ Domn Stefann Voevod, sœ cumpenneşĉĭ gráĭurile melle, şi însemnate cu peĉetea ta sœ le adevereşĉĭ; pe'ntru ca aĉeasta sœ nu fiœ numaĭ láuda unuĭ mort, ĉi şĭ pildœ de îndreptare ĉellor viĭ! Dar' ĉe minte e atît de bogatœ în gînduri, ĉe limbœ aşĭá de îndestullatœ în vorbe, ĉe meşĉeşĭug aşĭá de iscusit la împlinirea cuvîntuluĭ, ca sœ poatœ împodobí atîtea rœsipe alle vrœjmaşilor, atîtea sfœrmœrĭ de ĉetœţĭ, atîtea dĭdirĭ de lœcaşĭurĭ sfinte şi atîta întţĭelepĉĭune, şi încît aŭ trœit, aŭ înflorit şĭ voĭniĉíea şĭ feriĉĭrea noastrœ, şi carele toate lucrœrile salle şi le-aŭ peĉetluit cu credinţĭa în Isus Crestos: În rœsboaíe biruitoriŭ smerit, în paĉe Domn drept şi bun, ear' în vieaţĭa sa în parte credinĉĭos adevœrat! Sœ luœm aĉeste cuvinte care vor fi împœrţirea cuvîntuluĭ aĉestuĭa all nostru şi sœ alcœtuim láudele luĭ.

Partea întîĭa.

2. Obiĉeĭul retorilor este, cînd láudœ pre ĉine-va sœ-ĭ puĭœ neamul între láudele ĉelle sfrœlucite. Dar' noĭ de aĉeasta n'avem trebuinţĭœ; pe'ntru cœ mœrimea faptelor aĉestuĭ Domn covîrşíeşĉe înœlţimea neamuluĭ, de'n care aŭ eşit. Ĉine nu şĉie cœ Stefann aŭ odrœslit de'n aĉeá rœdœĉinœ domneascœ, carea a umbrit pœmîntul Moldoveĭ cu marĭ vredniĉíĭ? Dar' în loc cœ neamul ĉell luminat atîţĭœ trufíea altora; aĉesta cu cît s'aŭ vœdĭut maĭ de neam, cu atîta s'aŭ nevoit sœ se facœ maĭ vrédnic. Cœĉĭ judecá, cœ de'n fapte orĭ se strœlucĕşĉe neamul. Pe'ntru aĉeasta nime nu l'aŭ vœdĭut sœ se trufeascœ de aĉest nume all neamuluĭ, depœrtîndu-se cu totul de socoteala aĉellora, cariĭ numœrînd moşĭ şi strœmoşĭ lœudaţĭ, urmeadĭœ sub aĉell nume

strœlucĭt, cellor maĭ necuvioase fapte, gîndind, cœ hœrnicĭíea pœrintĭilor este a lor. Ear' acesta uĭtînd faptele lœudate alle strœmoşilor, de cum-va erá nişcarĭ-va, nu-şĭ aducĕá a minte de elle, fœrœ numaĭ ca sœ le facœ şi sœ le întreacœ. Aşĭá darœ la ostennealœ fœrœ prégĕt, la odihnœ fœrœ desfrînare, la primejdiĭ fœrœ de fricœ s'aŭ fœcut acella, ce şĭ-aŭ cinstit ell a sa semintíe, ear' nu mosiĭ pre dînsul.

3. Aducĕţi-vœ a minte, auditorilor, de acelle tímpurĭ turburate, cînd Domniĭ nu veníaŭ în Moldova, fœrœ numaĭ cu puterea armelor, întrînd ca într'ŭœ tĭarœ strœinœ, ce şcieaŭ, cœ nu va sœ le rœmîĭœ, nu sœ cáute sœ ocîrmueascœ, ci jefuíá şi apucá, care cum puteá, fœcînd un teatru all ticœlosíilor vrédnic de lácrimĭ. Dar' aceste lácrimĭ duĭoase, aceste suspínurĭ şi plînsurĭ alle pátrieĭ, le-aŭ potolit Stefann, dupœ ce s'aŭ întœrit în vîrstœ şi le-aŭ şters, şi, ca într'ŭœ turbare de váluri şi de vífor, aŭ adus linişce cu sine, şi s'aŭ arœtat pre'n faptœ ca un drept fiiŭ all pátrieĭ, Domn bun şi creştin adevœrat. Aŭ ušĭurat tĭara, aŭ întœrit obicĕeĭe bune şi aŭ pœdit credintĭa dreaptœ. Dar' atunce cînd toate le aşĭedĭase şi smulsese rœdœcina certelor, cînd începuse sœ guste ŭœ pace plœcutœ şĭ luĭ Dumnedĭeŭ şĭ oamenilor, ear' tĭara şi supusiĭ luĭ şœ înfloreascœ, veacul cell de áur sœ se înnoĭascœ, eatœ demonul gîlcevelor cu fœclíea dĭœvístieĭ aprinsœ arde ínimile megiesilor depre'n pregĭur cariĭ privind cu ocĭŭ rœŭ la sfedile Domnilor de maĭ nœinte, sta gata sœ ne îngitĭœ, şi vœdĭînd cœ aŭ luat cîrma domnieĭ acella, pre carele nu numaĭ vólburile şi mînioasele váluri nu-l sparié, ci şi fortunele le potoalé, şi şcindu-şĭ drumul drept, aleargœ cœtrœ scopu-şĭ, s'ar cu totĭ, rœsunœ trîmbitĭa, fúlgerœ armele, şi, ca ŭœ apœ de'n munte, se pornesc sœ ne înece cu multimea oştilor.

4. Dumnedĭœule sfinte! tu eşcĭ împœrtitorĭul biruintĭelor, şi voind tu, şcĭĭ alege organn, pre'n care sœ áperĭ pre ceĭ iubitĭ aĭ tœĭ, şi sœ rœspletescĭ acellora, cariĭ nu tĭ-aŭ plœcut!

Aşĭá Stefann, ca un alt Macaveĭŭ, îşĭ strîngĕá ostaşiĭ lîngœ sine şi pre'n sîngurœ a sa îndrœsnealœ alinœ ínimele tuturor şi le împlé de nœdejdea biruintĭeĭ, ese înœintea cellor ce nœdœjduíá în bratĭul lor şĭ pre noĭ ne îngitĭeaŭ maĭ înœinte, bate pre uniĭ cu tœríe, oprescĕ pre altiĭ cu cibsueala svatuluĭ, pre ceĭalaltĭ îĭ împrésĕciœ ca ŭœ púlbere şi rœmîne biruitorĭŭ!

5. Oare ce socotitĭ, cœ aŭ fœcut dupœ biruintĭa acëasta? aŭ urmat doarœ acellora, cariĭ dĭc: *„eŭ isbîndiĭŭ! cu puterea mea am biruit! sábiea mea aŭ rœsturnat pre vrœjmaşĭ!“* sœ strigĕ în bencéturĭ şi sœ cineascœ? N'aŭ fœcut aşĭá Stefann Voevod; ci îndatœ aleargœ cu mînele întinse la altarĭul luĭ Dumnedĭœŭ, îngenuncĭœ şi dĭce: *„tu aĭ biruit Doamne! a ta este isbînda! eŭ sînt ŭœ nimicœ înœintea ta!“* — Cœcĭ şciá, cœ în dĭœdar se ostennesce cell ce privegieadĭœ, deacœ nu pœdĭesce Domnul cetatea. Venitĭ acum voĭ, cariĭ vœ lœŭdatĭ în puterea bratĭuluĭ vostru, şi vedetĭ cu cît este viteadĭul acësta maĭ grodnic cu rugœcĭunea în gurœ, decît voĭ cu sábiea în mînœ! Şi maĭ apoĭ vedetĭ trúpurile cellor asémenne voŭœ mîncare cînilor, şi súfletele lor trimise la ĭad.

6. Dar' acëastœ biruintĭœ, o auditorilor! nu fu decît dĭorile de dĭ, carile ne vestesc lumina soareluĭ. La altele şĭ maĭ marĭ şĭ maĭ strœlucite îl pœdĭá dumnedĭœeasca prónie, vrînd pre'ntr'însul, ca oare cînd în vremile de demult, sœ arete lumiĭ, cœ multimea şi tœríea împrotiva dumnedĭœescĭĭ puterĭ nu folosesc nimicœ, ci miluesce pre care vre, şi nu se îndurœ, de care îĭ este milœ. Departe de aice toatœ mœgulirea, care dœ voevoduluĭ láuda biruintĭeĭ, şi uitœ pricina cea maĭ de'ntîĭœ şi ajutorĭul de sus, fœr' de care nimic nu se poate isprœví. Dar' sœ gonim şi acëá mişĭeá slœbicĭune şi lenne, carea cere mîncarea fœrœ ostennealœ, ca şĭ cum luĭ Dumnedĭœŭ nu ĭ-ar fi maĭ urîtĭ ceĭ lennesĭ, decît ceĭ obrádnicĭ. Aşĭá dar' puĭînd temeiŭ nœdejdea în Dumnedĭœŭ, şi adœugînd şi silintĭœ omenească spre sporirea lucruluĭ, vom face acëá biruintĭœ crestineascœ, carea sdrobesce armele nevœdĭutilor vrœjmaşĭ, şi ca un cuvînt iute, rumpînd, rœstoarnœ ceĭ maĭ înrœdœcinatĭ copacĭ aĭ semintíeĭ lumescĭ.

7. Întru acëste cuvinte, ce am dis, nu atĭ cunoscut cipul viteadĭuluĭ, ce plîngem? Cine, ca dînsul, dá luĭ Dumnedĭœŭ toatœ isprava lúcrurilor? Cine asudá maĭ mult, ca sœ nu lase nimic

de'ntru acellea, če le-ar puté face silințîa omenească? Erá trebuințe de svat? gata erá sœ asculte all tuturor. Folosiá graba? somnul nu-l țineá, odihna nu-l încîlcîá, sburá ca páserea. Erá îndrœdneala de ajutoriŭ? Vieațîea nu-sî cruțîá, cu sábiea în mînœ înfruntá pre însa-sî moartea! Așîá dar' cu pečioarele de apúrurea pe pieatra ajutoriuluî de sus, sdrobîá mœsellele vrœjmașilor sœî. Și če trebuesc cuvinte? Înse-sî întîmplœrile aŭ dovedit! Pre voî lócurî rosite de sîngele vrœjmașilor vœ cîem márturî! voî spunețî mœrimea súfletuluî luî! voî alle luî biruințîe și vrédnicî arœtați! Biruitoriŭ l'ați vœdîut, dar' necî ŭœdatœ mîndru, cîar necî atuncîa, cînd cœlcá čerbičea vrœjmașiuluî, și, cu sábiea în mînœ, jungîá pe neprietennî, plin de umilințîe, nu de poftœ de a vœrsá sîngе, či pe'ntru cœ îl silîá îndœrœtnicîcea neprietennilor sœî! — Dar' če vom dice pe'ntru a luî dulče milostivire? Če casœ? če fœmílie de'n pœmîntul acesta s'aŭ černit de'n pričina luî? Plînsul și lácrimele erá pe'ntru vrœjmașiî noștri! ear' noî, ca nișče fiî în casa pœrinteascœ, petrečeam în bucurîe. Acum ajutîndu-ne neputințîele, ridicîndu-ne slœbičiunile, prè čella îl mustrá cu durerea de maîcœ, pre acesta îl mîngœîá, pre uniî încœldîá, pre altiî hrœnîá! Dar' ah! aceste obščesčî noročirî bune, acéastœ dulče línišče, n'aŭ fost stœtórniče pe'ntru noî! Cœčî ducîndu-l pre dînsul tœînuitele orînduele de sus cœtrœ vîrful mœririî, goniá dela noî dulčeațîa odihneî, și cînd se fœcuse ŭœ țečere linœ despre turburarea víforelor, atuncî se aduná nóurul čell-negru și gros și puterea vînturilor se strîngeá, ca isbucnind de ŭœdatœ cu rœpejune, sœ porneascœ țute asuprœ-ne întunecata vîjelíe.

8. O fraților! O maîče! O pœrinților! Cîte dureri și lácrime se gœtesc pe'ntru voî! Se aprópiœ tîmpul, cînd pre voî va sœ vœ cuprîndœ ŭœ amarœ jale. Sosešče oara, cînd čeî prea țubiții aî noștrî perind de sîmčea de sábie, vor sœ despartœ de voî și sœî plîngeți îndîœdar! Dar' vine șî clipa adáugerii mœririî voastre; cœčî sváturile čelluî prea înalt se plinesc, și biruințîa o cumpœrœm cu sînge! Atuncîa dic, cînd în toatœ líniščea ne bucuram de îndurata, și întîeleapta civernisire a viteadîuluî nostru Domn, eatœ aceá groášninœ fearœ, împœrœtîea turčeascœ,

nœvœlešče asupra noastrœ. Acum trecuse Dúnœrea și ne amestecá în pœmînt cu sîngе, și cu cît ne gœsiá maî slabî, cu atîta ne sdrobîá maî cumplit. Spaîma îngiețîase ínimele tuturor, cutrémur mare cuprinsese pre toțî și erá potop de obšče, ŭœ țečere surdœ în toatœ țiara. Moartea sœ vedé dîugrœvitœ în fețîele tuturor. Grija erá nu sœ trœim, či cum sœ murim! Durere amarœ! suspine duîoase, jale ascutitœ se vedeá de toate pœrțile și se audîa!

9. Însœ acella, carele prevegiadîœ pe'ntru toțî, și ține în mînœ-sî frîul împœraților, šiedîînd pe scáunul sœŭ čell de foc în mijlocul înaltuluî čeriŭ, acella care cumpennešče toate lucrœrile, supœrœ pre čeî mîndri, sfarmœ pre čeî putérničî aî pœmîntuluî, ear' pre čeî rœnniți și slabî îî ridicœ de'n mijlocul peíriî, și-î duče ca sœ sdrobeascœ cápetele čellor buîačî, ca sœ cunoascœ toatæ fœptura, cœ nu se împlinesc toate cîte-sî fœgœdueščе omul șie-sî, acest înalt Dumnedîœŭ, dic, carele vînturœ ca pleava coroanele împœraților, îa pre Stefann, šierbul sœŭ, de mînœ, îmbœrbœteadîœ ínimele poporuluî čelluî înspœîmîntat pînœ la moarte, și pune biruințîa în mîna luî Stefann. — Purčede cu toțî aî sœî, întîmpinœ pre vrœjmașiî, lovesc feara, o spariœ, o rœnnesc . . . . ne mîntuim!

10. Čine ar puté crede, audîtorilor, de nu s'ar fi tîmplat așîá, cœ ŭœ țîœrœ micœ, ca acéasta, ar fi putut biruí acéá împœrațîe, carea și-a fost întœrit puterea preste multe scáune rœsturnate? Nu se poate asemîná biruințîa acéasta cu čelle maî strœlučîte isbîndirî alle poporuluî luî Dumnedîœŭ? Aŭ nu se poate dičе, cœ șî aičе încœ aŭ rœsipit îngerul nevœdîut pre čeî strœinî de feliŭ? Aŭ nu se cunoašče mîna čelluî înalt în ínima povoețîuitoriuluî oštiriî? Aŭ nu se vede, ca lumina dilleî, bunœtatea čelluî če s'aŭ învredničit ajutoriuluî de sus? Așîá este audîtorilor! Mare este și îndurarea čelluî če aŭ ajutat, și bunœtatea čelluî ajutat, ear' umilințîa luî de ridicat la čeriŭ!

11. O cît este de greŭ, audîtorilor! a se pœdî umilințîa în mijlocul biruințîelor! Atuncîa cînd súfletul îmbœtat de noročirea isbîndiî, plin de sine însu-sî, veselit de împlinirea svatuluî, maî apoî súnetul armelor, groásničele strigœrî alle biruitorilor,

duĭoasele glásurĭ şi váete alle cellor biruitĭ lovesc pe atîtea pœrtĭ sufletul biruitorĭuluĭ, cît nu-ĭ cu putinţĭœ a nu-l mişcá, maĭ ales, cînd pre dînsul unul îl socotesc pricina biruinţieĭ, şi întru acella-şĭ timp însu-şĭ, cînd cunoaşce puterea cea nevœdĭutœ şi plannul ostaşilor îl încinœ luĭ Dumnedĭœŭ. Cu greŭ este, dic, sœ nu rœmîĭœ atuncĭ pe ascuns în ínima sa vre ŭœ mîndríe pe'ntru sine. În clipe ca acestea, ceĭ fœrœdelege buĭœcîndu-se cáutœ la cerĭŭ cu mîndríe *„noĭ sîntem*, dic eĭ, *şi cine poate sœ ne stea împrotivœ?“* Ear' cuvioasa iscusinţĭœ atuncĭaşĭ sloboade radĭele salle maĭ tare, cînd nebuníea aleargœ maĭ desfrînat. Mîndríea joacœ împlîndu-se de trufíe, şi-şĭ pierde judecata; ear' umilinţĭa cu mînele ridicate eœtrœ cerĭŭ, îmbrœcîndu-se în sfinţiénie, cîşcigœ plœcerea luĭ Dumnedĭœŭ.

12. Aşiá fœcú Stefann viteadĭul biruitorĭŭ, Voevod pœmînteann! De'ncolo biruesce mîndríea, de'ncoace sfarmœ pre vrœjmaşĭ! pe de altœ parte povœţĭuesce oastea cu mare sîmtire, şi se face peste toate ca ŭœ pavœdĭœ a ţiereĭ salle, sprijinindu-o şi apœrîndu-o de toate loviturele. Şi în loc ca de'n isbînde sœ se înaltĭe, de'ntru acestea maĭ mult cunoşceá slœbiciunea omeneascœ. Nu în sábie, ci în rugœ, nu în tábœrœ, ci în biséricœ nœdœjduesce, şi cunoscînd fîntîna biruinţielor, aleargœ cœtrœ ea. Aŭ nu vœ aducetĭ a minte, cœ în noaptea cea despre bœtœlíe Stefann aŭ nœdĭuit la acell om, carele lœpœdîndu-se de lume şi de poftele lumeşcĭ, se încisese în pustiŭ numaĭ spre láuda luĭ Dumnedĭœŭ, la acell loc necœlcat de urme omeneşcĭ, în míjlocul pœdurilor în culcuşiul ferelor selbátece, la acell dĭœhastru, şi plecînd armele nœintea pœtrœhiluluĭ, cœutá şi aduse de'n codri biruinţĭe în táberĭ? Viĭœ acum acea, cariĭ nœdœjduesc în puterea braţĭuluĭ sœŭ! Viĭœ acea, cariĭ dic, cœ vitejíea n'are amestec cu legea, şi vadĭœ pre cell maĭ mare biruitorĭŭ cœdĭut pre faţĭœ-şĭ de nœintea uniŭ om prost, pre cell putérnic în genuncĭ nœintea celluĭ slab, cu lácrimele pe faţĭœ, dicînd! *„Pœrinte! roagœ sœ biruim!“*, şi cunoascœ cœ biruinţiele nu sînt alle oámenilor, ci alle luĭ Dumnedĭœŭ.

13. Vœd, audĭtorilor, cœ nu este cu putinţĭœ sœ sfîrşim biruinţiele viteadĭuluĭ acestuía. Cœ ce cúrgere de vorbœ poate fi aşiá de îndestullatœ, ca sœ le cuprindĭœ pre toate? Pe'ntru aceasta niciĭ eŭ n'am de gînd sœ vi le dĭugrœvesc pre toate cu deamœruntul, ci mœ multĭœmesc, ca pomennindu-le sœ vi le aduc a minte. Care Voevod aŭ avut maĭ multe rœsboaie? Care Domn aŭ fœcut maĭ multe biruinţie, şi acestea îndeosebite tîmpurĭ şi lócurĭ cu deosebite neamurĭ? Ca fúlgerul de la rœsœrit la apus aŭ strœluminat: márturĭ sînt leşiĭ, cariĭ cu sîngele lor aŭ roşit pœmîntul noştru; márturĭ ungurii, cariĭ îşĭ vœdĭurœ satele şi cetœtile potopite de foc! márturĭ tœtariĭ, cariĭ cu iutimea fugeĭ n'aŭ scœpat de fierul luĭ! márturĭ turcii, cariĭ necĭ în fugœ nu-şĭ puturœ afla mîntuire! márturĭ sînt muntenniĭ, cariĭ s'aŭ sdrobit de cœlœrimea noastrœ. Márturĭ sînt toate neamurile de pre'npregiur, carile aŭ cercat ascutitul sábieĭ luĭ! Dar' sœ lœsœm scestea, sœ nu maĭ lungim vorbele armelor sîngerate! Cœ mœcar cœ în míjlocul lor, ca de'nœintea altarĭuluĭ luĭ Dumnedĭœŭ, aŭ petrecut, însœ aceá idee, carea se face de'n supúnere, ne împle de cutrémur, şi otĭœrire; ci sœ vœ arœtœm, cœ n'aŭ fost numaĭ la biruinţie umilit, ci şĭ în pace drept; şi aceasta este partea adoŭa, ce vom sœ urmœm.

Partea a doŭa.

14. Cea maĭ întîĭœ poruncœ, ce dœ Dumnedĭœŭ, sœ o pœdĭascœ Domnitorii pœmîntuluĭ, este dreptatea, prin carea petrecînd ca pre'n foc toate foloasele supuşilor sœ le lœmureascœ. Şi aşiá de ades li o aduce aminte, cît le face cunoscut, cœ, de se vor abate de la ea, se vor osîndí. Dupœ cum şĭ cellor, ce aŭ pœdit'o, pre'n multele fericirĭ, ce le-aŭ dœruit, deşcis, le-aŭ lœsat în vedere, cœ nemic nu este maĭ plœcut înœintea luĭ, decît un Domnitorĭŭ drept. Şi aceastœ învœţĭœturœ aŭ dat'o nu numaĭ cellor unşĭ, nu numaĭ cellor marĭ şi putérnicĭ, ci şĭ cellor proştĭ şi sœracĭ, sœ cœutœm dreptatea în toate lucrœrile noastre, şi cúrgerea traĭuluĭ noştru sœ o îndreptœm dupœ ea: cœcĭ numaĭ fœcînd aceasta sîngurœ, putem şĭ înœintea înfrico-

ştiaţeĭ judecœţĭ sœ mérgem fœrœ fricœ, şi aicĭa sœ petrecem în odihnœ, de nu fericiţĭ, dar' multĭœmiţĭ, de nu lœudaţĭ, dar' îndestullaţĭ, şi de nu vom avé deplin noroc̆ire lumeascœ, încœ ne vom mîngœiá de fericirea sufleteascœ; fiind încredinţĭaţĭ de acĕeea fœgœduinţĭœ datœ dreptilor: *„cœ vor moşc̆eni pœmîntul şi seminţiea lor se va binecuvîntá“*, petrecem în bucuríe. — Însœ cu toate amerinţĭœrile luĭ Dumneḑĭœŭ asupra strîmbilor, cœ-ĭ va sfœrmá, cu toate fœgœduinţĭele, cœ pre c̆eĭ dreptĭ îĭ va fericí, nu şc̆iŭ cum se tîmplœ, de atunc̆ĭ, cînd cu gura înœlţĭœm dreptatea pînœ la c̆erĭŭ, cu ínima ne plecœm la strîmbœtœtĭ, şi uĭtînd alle noastre, cœutœm la alle vec̆inuluĭ, carile ne par maĭ frumoase decît acĕellea c̆e avem noĭ, şi îndatœ cuprinḑîndu-ne lœcomíea, orbindu-ne ḑĭœvistíea, ne trag vœlœtuc cœtrœ strîmbœtate, uĭtœm omeníea, cœlcœm leg̃ea, pre Dumneḑĭœŭ nu-l socotim, şi aşiá ne facem fiĭ perec̆iunĭĭ.

15. O voĭ, cariĭ v'aţĭ spurcat în jáfurĭ şi strîmbœtœtĭ, cariĭ v'aţĭ învœţĭat a desbrœcá sermannul, cariĭ v'aţĭ deprins a scurg̃e pre nemérnic̆ĭ, si scurg̃eţĭ sîng̃ele sœrac̆ilor! Spuneţi-mĭ! spuneţi-mĭ! c̆e aşc̆eptaţĭ? c̆e nœdœjduiţĭ? Aicĭa sînteţi îngreţĭoşĭarea firiĭ, de'ncolo prada ne'nduraţĭlor demonĭ! Spuneţi-mĭ, ḑic, c̆e veţĭ rœspunde nœintea judecœtorĭuluĭ înfricoşĭat, carele încoroneaḑĭœ pre c̆eĭ dreptĭ? Cîtœ va fi rušinea, şi de'n protivœ c̆iuda, cînd veţĭ vedé pre c̆eĭ dreptĭ moşc̆ennĭ împœrœtíeĭ luĭ Dumneḑĭœŭ, şi vœ veţĭ aduc̆e a minte, cœ acĕeĭa şí pre pœmînt încœ aŭ fost lœudaţĭ şi c̆instiţĭ?

16. Aşiá este, auḑitorilor. Dreptiĭ nu numaĭ de'n colo dobîndesc vieaţĭea vec̆inicœ, c̆i şí aicĭa sînt lœudaţĭ şi numele lor este bucĭumat spre c̆inste pînœ la c̆eĭ maĭ de pe urmœ. Şi c̆e ne trebuíe altœ pildœ, cînd osebit de dovada istórieĭ veácurilor trecute, destull este însu-şí acĕesta pre carele atîţĭa îl plîng̃em; carele încît aŭ stœpînit pre poporul acĕesta, nu s'aŭ cunoscut Domn stœpînitorĭŭ vólnic cu putere, ca sœ facœ c̆e se cuvine. In ḑillele luĭ, nedreptatea erá înœduşitœ şi legatœ; c̆ell bogat nu întunecá dreptatea sœraculuĭ, c̆ell putérnic nu o puté cœlcá, c̆ell de neam nu o puté negrí. Cúmpœna, pre'n carea se cumpœníá, erá la míjloc de fatĭœ. Şi c̆e îmblá dupœ acĕeste micĭ?

Ciar sí pînœ astœ-ḑĭ dupœ atîtea veácurĭ încœ se ţine ţĭeara acĕeasta cu dreptele luĭ aşĭeḑĭœrĭ. Departe erá dela ell toatœ mœgulirea; minc̆iunĭ în curtea luĭ nu puteá întrá; nepœstuitoarĭele pîrĭ şi elevetirĭ erá isgonite. Acĕeĭ oamenĭ fœţĭárnic̆ĭ, cariĭ se lipesc pe lîngœ Domnĭ şi pre'ntr'ŭœ rœutate ascunsœ, cumpennindu-şĭ vorbele, se aratœ ca nişc̆e şĭerbĭ dreptĭ, ear' în gîndul lor nu este alta, fœrœ numaĭ sœ înşĭele pe stœpîn, şi, pe'ntru ca sœ poatœ sporí în meşc̆eşĭugurile salle, întrœ în inima Domnilor pre'n cuvinte dulc̆ĭ şi ḑĭugrœvite, şi gonesc pre c̆eĭ bunĭ şi dreptĭ, şi maĭ pre urmœ robind pre stœpîn, încep a-şĭ face rœutœţile la ivealœ, şi nu numaĭ cœ eĭ se îngrašĭœ de jáfurĭ şi de búnurile c̆ellor bunĭ, c̆i încœ şí numele stœpînuluĭ îl stricœ; şi acĕell stœpîn, care ar fi bun de fire, avînd şĭerbĭ de acĕestĭa, se socotesc̆e tirann; acĕest felĭŭ de oamenĭ, ḑic, lîngœ ell nec̆ĭ trec̆ere nu avéa, nec̆ĭ înœintea luĭ se aflá. Curtea luĭ deşcisœ. Sœrœĭmannul, asupritul şi vœduva îşĭ arœtá dreptatea înœintea luĭ! O! vreme fericĭitœ! o stœpînire luminatœ! o ţĭarœ norocĭitœ! unde dreptatea ta nu maĭ puţin decît Domnul stœpîneşc̆e, şi unde şc̆iindu-şĭ fiœ-care rîndul, nu se poate abate de'n cœrarea orînduitœ.

17. Cu greŭ este, o auditorilor! Ca stœpînitorĭĭ sœ fiœ dreptĭ! Dar' cu cît este maĭ grea, cu atîta este la eĭ maĭ de laudœ dreptatea. Pœgînĭĭ, pe'ntru cœ Minos împœratul Crituluĭ, se socotise, cœ aŭ fost judecœtorĭŭ drept, ḑic̆eá, cum cœ ḑĭeiĭ lor l'aŭ fœcut judecœtorĭŭ súfletelor în c̆eea lume. Atîta de mare lucru le pœrú judecata dreaptœ la un împœrat! Dar' noĭ c̆e vom ḑic̆e pe'ntru Stefann, atunc̆ĭa cînd îl şc̆im judecœtorĭŭ drept, şi dreptatea lœudatœ de Dumneḑĭœŭ c̆ell nemuritorĭŭ? Oare nu l'am socotí maĭ cu încredinţĭare, decît acĕeĭa, cœ este în sînurile luĭ Avram? Cu adevœrat, auḑitorilor, nu trébuíe altœ faptœ unuĭ Domnitorĭŭ, ca sœ între în ĭad, decît strîmbœtatea. Pe'ntru cœ c̆e sábie tœlhœreascœ poate sœ verse atîta sîng̃e, c̆e otravœ poate sœ facœ atîtea morţĭ, ca strîmbœtatea la unul, c̆e nu se sfieşc̆e de nime, c̆e ţine în mînele salle frîul tuturor? Cœc̆ĭ deacœ un judecœtorĭŭ nedrept poate face multe rœutœţĭ, dar' pe'ntru un Domnitorĭŭ

nedrept ce socotiți? Aŭ nu poate omorî? Nu poate jœfuí? Nu poate asuprí? Nu poate rœcœjí fœrœ fricœ, și cu atîta maĭ amar, cu cît necĭ a te jœluí n'aĭ cuĭ? Așiá este, auditorilor! Un Domnitoriŭ strîmb facœ toate faptele celle-lalte alle legiĭ (mœcar cœ în strîmbœtate' nimic nu este bun); împlœ lumea de milostenniĭ, didiascœ bisérice cît de multe, acellea nu numaĭ cœ nu-ĭ folosesc, ci încœ întru pomennirea urîciuniĭ luĭ rœmîn, și bunœtœtile luĭ le șterg lácrimele și suspinele cellor asupriți și le înœdușiesc și îl duc fœrœ întoarcere la rœsplœtirea osîndiriĭ; dupœ cum șí sîngurœ dreptatea șterge toate celle-lalte pœcate, și pune pre om curat înœintea luĭ Dumnedieŭ.

18. O Împœrațĭ! O Craĭ! O Domnĭ! O stœpînitoriĭ aĭ Popoarœlor! Tineți-vœ urecile deșcise și ascultați scripturile cînd strigœ: *„iubiți dreptatea ceĭ ce judecați pœmîntul!“* Auditĭ, și, de o facețĭ, bucurați-vœ! Dar' cutremurați-vœ cînd nu o facețĭ, necĭ sœ așceptați alta, fœrœ cumplitele muncĭ alle vecĭniculuĭ iad! Luați pîldœ dela acesta, carele aŭ fost putérnic ca și voĭ, dar' puterea luĭ n'aŭ șîerbit spre alta, fœrœ numaĭ spre radimul dreptœțiĭ; au fost fericit, pe'ntru ca pre ceĭ buní sœ-ĭ facœ fericițĭ! Atîta aŭ vrut sœ poatœ face, și atîta aŭ putut, ca pre multĭ sœ mîngœie și sœ ajute! Sciți auditorilor! Cœ ceĭ temœtoriĭ de Dumnedieŭ și buní sînt de multe orĭ rușinoși și ne'ndrœsnețĭ? Eĭ sciŭ sœ șîerbeascœ Domnilor sœ-ĭ, dar' sœ-ĭ mœguleascœ n'aŭ deprins. Pe'ntru acœasta sînt depœrtați, gonițĭ și pœrœsițĭ cu strîmbœtate! Cœcĭ ceĭ rœĭ, mincinoși și nerușinați nu pot trœí la un loc cu acestia, a cœrora vieațiœ este mustrarea nœrávurilor! Ear' Stefann pre acestia nu ĭ-aŭ lœsat depœrtați, ci aŭ fœcut dárurilor lor dreptate, ĭ-aŭ scos de la întunérec, ĭ-aŭ scuturat de'n ticœlosíe, și cu atîta aŭ fost domnía luĭ maĭ fericitœ, cu cît aveá pre ceĭ buní pre lîngœ sine ca șîerbĭ, prietenní și svetnicĭ. Departe de curtea luĭ toatœ mincĭuna, divistíea legatœ, pisma ferecatœ, înșicleciunea isgonitœ, strîmbœtatea împilatœ de tot: Dreptatea împœrœțiá pre scáun, și nu ea luĭ, ci ell erá supus ci șí șîerbitoriŭ! De apucá armele, de ea se svœtuiá; de judecá, pre dînsa o

ascultá; de cinstiá, eĭ îĭ urmá, și toate le fœceá ca un șîerb de'n porunca eĭ! Ceĭ vecĭ bœsnuiá, cœ dreptatea aŭ fugit de'ntre oamenĭ; ear' noĭ putem adeverí, cœ la noĭ stœpîniá! O vieațiœ fericitœ! O obiceie de áur! O dulce stœpînire, întru carea aŭ petrecut strœbuniĭ noștri! Oare-ți maĭ vení vre ŭœdatœ? Oare ne vom maĭ învrednicí și noĭ a vœ avé? Oare ațĭ fost numaĭ și ațĭ trecut, lœsîndu-ne noŭe numaĭ ŭœ amarœ adúcere a minte de voĭ? Atîta-ĭ de dulce dreptatea la ŭœ stœpînire, și atîta-ĭ strîmbœtatea de amarœ, încît noĭ dupœ atîtea veácurĭ plîngem pre un Domn drept, atuncĭ cînd pre ceĭ strîmbĭ s'aŭ îĭ uĭtœm, s'aŭ nu ne aducem a minte de eĭ, fœrœ numaĭ sœ-ĭ hulim.

19. Însœ întrebu-vœ auditorilor, ce sînt celle ce am dis pînœ acum? Totĭ mi-ți rœspunde: vitejíĭ luminate, isbînde vestite, fapte lœudate, biruințe mœrite alle unuĭ Domn sœvîrșit! Necĭ eŭ nu dic altmintre! Toate faptele luĭ Stefann, orĭ despre care parte se vor cœutá, sînt minunate, toate dárurile luĭ covîrșitoarie. Dar' cu toate acestea ce aŭ rœmas? Aŭ numaĭ un nume deșiert, aŭ numaĭ ŭœ gîndire de lucrœrĭ marĭ, dar' care aŭ fost și s'aŭ trecut? Așiá este cœ toate lúcrurile lumiĭ sînt deșierte, ŭœ umbrœ, un vis, ŭœ apœ, care curge, și nu se poate oprí, necĭ a se întoarce, și toate supuse putrejuniĭ. Unde-ĭ Cir groadia lumiĭ? Unde-ĭ Alesandru, carele aŭ rœsturnat Persíea? Unde-ĭ Scipiune túnetul Rumeĭ? Unde-ĭ Cesar fúlgerul rœsboaielor? Unde sînt puterile, avutíea, mœrirea și vîlfa lor? Ce s'aŭ fœcut? Aŭ nu se par, cœ aŭ fost un vis, ŭœ nœlucire? Pîn' aŭ trœit acei bœrbați vestiți, resuná lumea de rœsboaiele lor: aŭ murit, s'aŭ îngropat . . . , abia le maĭ audim numele!

20. O moarte, moarte! Cît escĭ de lácomœ! Pre cîți nenumœrați aĭ îngițit, și îngiți, și tot nu te maĭ sáturĭ! Și earœșĭ o moarte amarœ! O moarte groásnicœ! O moarte înfricoșiatœ, însœ numaĭ pe'ntru ceĭ necredincioși, cœ dupœ acœastœ vieațiœ nu le rœmîne nimic. Ear' noĭ, láudœ luĭ Isus Crestos, de tine nu ne témem. Cœ pre'n tine, nu ca eĭ cœtrœ osîndœ, ci ca dreptĭ fiiĭ legiĭ, dupœ credințiœ și dupœ fapte, mergem

cœtrœ ferīcire. Aşīá dar', de rœmîne sœ lœudœm pre Stefann numaĭ pe'ntru faptele cēlle lumeşēcĭ, puţinœ este láuda, care trecînd curînd, se víndecœ în întunérecul uĭtœriĭ. Dar' mœríea luĭ este cu atîta maĭ véčīnicœ şi maĭ luminátœ, cu cît nu aŭ agonosit'o de'ntr'a lumiĭ, či de'n plinirea porunčilor luĭ Crestos, împœratul veácurilor. Şi toate acellea, care le-am vœdĭut pîn' acum, aŭ fost odrasle ferīcite alle acelleĭ rœdœčine sfinte, cœčĭ legea nu aŭ ţinut'o ca altiĭ, pe'ntru cœ aŭ apucat'o dela pœrinţĭ, či fiind încredinţĭat de folosul eĭ. Şi aceasta aŭ maĭ rœmas, care v'am fœgœduit sœ vœ arœtœm!

Partea a treĭa.

21. Sfintele scripture, lœsînd în scris pomennirea Împœraţilor poporuluĭ čelluĭ ales oarecînd, lasœ maĭ sub tœčere pre aceĭ putérničĭ viţejĭ, pecînd pre împœraţiĭ čeĭ binecredinčioşĭ ni-ĭ aratœ cu toatœ desfœtarea voroaveĭ, dĭugrœvind lucrœrile lor pîn' şí čelle maĭ mičĭ. Cœčĭ cœrtile, če se numesc alle împœraţilor, întîĭa, a doŭa şi a treĭa ne aratœ numaĭ pre Saul, pre David şi pre Solomon. Ear' în čea de pe urmœ rînduešče pre atîţia, arœtîndu-le numaĭ numele şi istorind vieaţia luĭ Ilie seaŭ Eliseĭŭ. Dar' oare pe'ntru če? Pe'ntru cœ Dumnedĭœŭ nu are aceste vitejíĭ marĭ, puterĭ sílniče şi avuţíĭ desfœtate, nečĭ lœudate, ničĭ primite, deacœ nu purčed de'n isvorul credinţĭeĭ. Aşīá dar' maĭ toatœ împœraţíea luĭ Saul cuprinde láuda luĭ Samuil şi a luĭ David; ear' cartea a doŭa este numaĭ a luĭ David. Dar' sœ vedem oare cum îl láudœ? Cœ aŭ sfœrmat četœţĭ? Cœ aŭ dobîndit rœsboaíe? Ba! či întîĭŭ pune temeiŭ şi dičе: *„prea plœcut este nœintea mea copilaşĭul“* şi maĭ pre urmœ aratœ čelle-lalte fapte strœlučite alle luĭ.

22. Oare n'am fœcut noĭ, audĭtorilor, aičĭa ŭœ greşiealœ vœdĭutœ? Cœ lœudînd faptele Domnuluĭ Stefann čelle lumeşēcĭ, alle credinţĭeĭ, carile sînt şí maĭ marĭ şí véčīniče, le-am tœcut pîn' acum? Însœ če face aceasta? Noĭ am mirosit florile, nelepœdînd pomul. Am mœrit dulčeaţía fruptelor şi cu atîta am lœudat maĭ mult rœdœčina. Şi mœcarœ la láuda viteadĭuluĭ

aĉestuĭa am purĉes îndœrœpt, însœ numaĭ sœ nu lœsœm če-va, greşíeala nu va fi de cap. Dar' aičĭa sîmt cœ puterea-mĭ slœbešče, amorţíesc cu totul, greutatea mœ atîrnœ, şi pe acest cîmp lat şi desfœtat all credinţĭeĭ aĉestúĭ învingœtoriŭ, nu sœ alerg, či cu fricœ pœşíesc. O! de mĭ-ar da mie duhul înţĭelegeriĭ, duhul priĉéperiĭ, ca sœ pot avé acell meščešĭug, ca sœ dĭugrœvesc în ínimele voastre, nu numaĭ láudele, či şí credinţĭa luĭ! Mare împœrate! De a cœruĭa clipealœ spîndĭurœ lumea, če este cu neputinţĭœ la tîne? Şi de nu-mĭ daĭ mie aceá iscusinţĭœ, rogu-mœ Doamne a toatœ fœptura, dœ auditorilor aĉestora ŭœ parte micœ de'n înţĭelepčĭunea ta, ca de'n ne'nvœţĭatul mĭeŭ cuvînt sœ nu înţĭeleagœ aĉeca če dĭc eŭ, či aĉeea, če ar trebuí sœ audĭœ eĭ. Dar' sœ începem, mœcar cœ cu greŭ este, şi orĭ încœtro cáut, vœd numaĭ noĭann, însœ sœ începem . . . . .

23. Pare-mi-se creştinilor, cœ patru lúcruriĭ trébuíe sœ se afle maĭ întîĭŭ la un creştin; credinţĭœ nesmintitœ, nœdejde nescimbatœ în Dumnedĭœŭ, fapte bune necontenite, grije dupœ sfîrşit bun şi dupœ legę. Aĉestea sînt pe care rádimœ toatœ legea; aĉestea de le vom avé, ne vom mîntuí, ear' de nu, ne vom osîndí. Aĉestea sînt rádimul, stîlpiĭ, întœrirea, acoperemîntul şi temeiul legiĭ noastre. Sœ le cœutœm dar' pre fiœcare de'n aĉestea, şi sœ le vedem de s'aŭ aflat în Stefann.

24. Dar' če îndoealœ putem avé de credíntĭa luĭ, carele creştinœtatea nu numaĭ cu cuvinte, či de'n ínimœ cu cœldurœ aŭ mœrtarisit'o? Se ne întoarčem putin ociĭ spre faptele luĭ, şi sœ vedem, aŭ nu sînt toate fapte alle uneĭ credinţĭe fierbinţí? Însœ carea sœ o pomenim maĭ întîĭŭ? Evláviea če o aveá cœtrœ membriĭ luĭ Isus Crestos, orĭ iubirea, cu carea se aprindeá cœtrœ împlinirea porunčilor luĭ, curœtíea vieţĭeĭ, carea o aveá spre întœrirea legiĭ, če voiŭ dĭče, cœ nu da somn ocilor sœĭ nečĭ genelor salle dormitare? Aceasta gîndíá, aceasta cugetá, cœtrœ aceasta se nevoíá, ca bisérica luĭ Crestos sœ se mœreascœ şi sœ se lœtĭeascœ. Apucá armele, nu ca şœ-şĭ lœtĭascœ Domníea, či ca sœ apere legea. Însœ če ne trebuíesc atîtea cuvinte, ca cînd ar fi vre ŭœ îndoealœ asupra credinţleĭ

luĭ, cu carea s'aŭ adœpat de'n curatele sĭ neamestecatele isvoarœ alle bisériceĭ drepteredinceĭoase de'n copillœríea luĭ; sĭ neceĭ eresele celle însĭœlœtoarĭe, neceĭ focul vîrsteĭ tineresceĭ n'aŭ putut'o smintí, ci aŭ rœmas întœrit pre peatra, carea este însu-sĭ Crestos (dupœ Apostolul), a cœruĭa crucetiind'o púrure îmbrœtisĭatœ la pĭeptu-sĭ, vieatĭa sa aŭ încinat'o luĭ, avînd pre'ntr'însul nœdejde nesmintitœ la pœrintele veácurilor, pre'n carea pre totĭ dusmannĭ sœĭ ĭ-aŭ gonit, ĭ-aŭ înfrînt, ĭ-aŭ surpat. Aducĕti-vœ, mœ rog, a minte, ce disem la isbîndele luĭ! Aŭ nu l'atĭ vœdĭut desnœdœjduindu-se de ajutorĭul omenesc, aŭ nu cu sîngurœ nœdejdea, ce aveá în Dumnedĭœŭ, esĭá numaĭ cu putini înœintea cellor multĭ? Aŭ nu cereá biruintĭa de la sĭerbitorĭĭ altarĭelor luĭ Dumnedĭœŭ? Orb trébuĭe cine-va sœ fiœ, ca sœ nu cunoascœ acestea!

25. Dar' pe'ntru cœ scim, credincĭosilor, cœ credintĭa fœrœ de fapte bune este ca un trup fœrœ de súflet, sĭ ell sîngur scĭind'o acĕasta, erá cu dorire pe'ntru fapte bune sĭ cu nevointĭœ ca sœ le sœvîrsĭeascœ, sĭ cu cît mîntuirea sufleteascœ îĭ erá maĭ doritœ, cu atîta îĭ erá maĭ aprinsœ sĭ nevointĭa, sĭ cœutá deapururе orĭ ce loc, orĭ ce timp is'ar fi întîmplat îndemînœ, sœ nu-l lase sœ treacœ în desĭert, sĭ cu cît norocul îĭ dedese putere, cu atîta credintĭa îĭ însuflase voire, ca sœ facœ bine. Scĭá cît rœŭ pot sœ aducœ súfletuluĭ bogœtĭile, cînd ne stœpînesc elle pre noĭ, sĭ de'n protiva, cît folos ni se cisci̇gœ, cînd le cieltuim bine. Asĭá dar' dînd lumiĭ cît se cœdeá se întorcea cu totul spre sporirea faptelor sufletescĭ, sĭ ca ŭœ apœ límpede sĭ recе, rœcorĭá pre ceĭ topitĭ de arsitĭele lipseĭ. Pre cîtĭ de'ntre acĕĭa, pre carii norocul ĭ-aŭ pus într'un loc înalt, într'ŭœ treaptœ înaltœ, dar' în lipsœ sĭ neavere, pe'ntru ca maĭ tare sœ-ĭ nœcœjĭascœ; cœcĭ acĕĭa sînt nedeprinsĭ a lucrá sœ agoniseascœ, apoĭ a cere sœ se civerniseascœ li-ĭ rusine, sĭ cu atîta li-ĭ starea maĭ grea, cu cît nevoea sĭ lipsa lor este maĭ ascunsœ, — pre cîtĭ dic de'ntre acestĭa nu ajutá? Cîte fecĭoare sœrace de pœrintĭ, mîngœĭate! Cîte fœmiliĭ hrœnnite! De'n sînul luĭ ca de'ntr'un isvor nesfîrsit, curgînd milele, adœpá pre ceĭ ce aveá trebuintĭœ! Însœ acestea potrivindu-se cu celle ce aŭ fœcut pe'ntrn Dumnedĭœŭ sînt foarte mice, sĭ pier de'n ociĭ noștri.

26. Ce loc aŭ lœsat în pœmîntul acesta, unde sœ nu fiœ ridicat altarĭe luĭ Dumnedĭœŭ? Pre cît suná pœmintul acesta de isbîndile luĭ, pre atîta rœsunœ de slujbele ce se cîntœ în bisérecile, ce le-aŭ didit! Sĭ de cîte orĭ aŭ împilat pre vrajmasĭ, de atîtea orĭ aŭ didit, spre multĭœmitœ case luĭ Dumnedĭœŭ; asĭá aŭ didit patru-dĭecĭ de locasĭe sfinte, de unde se înaltĭœ neîncetat în toate dillele buna mireasmœ a rugelor cœtrœ Dumnedĭœŭ pe'ntru pœmîntul Moldávieĭ. Asĭá Stefann pînœ aŭ trœit, ne-aŭ apœrat cu armele, ear' dupœ moarte-ĭ ne tin acĕlle rugе sfinte pînœ astœ-dĭ. O fericit súflet, pe'ntru carele se ridicœ atîtea jertfe spre ertarea pœcatelor, sĭ curœtit locuescĭ lîngœ mîntuitorĭul! O pœmînteann binecuvîntat, carele aĭ trœit asĭá, ca vieatĭa acĕasta sœ-tĭ fiœ ŭœ mijlocíre usĭoarœ, pre'n carea sœ agonisescĭ nemurirea! O Domnitorĭŭ cuvios, cœruĭa puterea sĭ averea ĭ-aŭ sĭerbit spre împlinirea legiĭ luĭ Crestos, sĭ maĭ pre urmœ, o crestin adevœrat, cœruĭa în toatœ vieatĭa ĭ-aŭ fost grigea sfîrsituluĭ celluĭ bun!

27. Acĕasta, ĭubitĭ ascultœtorĭ! Trébuĭe sœ fiœ în cugetul nostru, nu cum sœ trœim, ci cum sœ murim! Cœ intr'acĕasta se rádimœ, sĭ de la acĕasta atîrnœ toatœ mîntuirea noastrœ. Aŭ nu sĭ în lúcrurile lumescĭ tot de la sfîrsit atîrnœ toatœ isprava trebeĭ, de unde s'aŭ nœscut sĭ acell cuvînt iscusit: *„sfîrsitul încoroneadĭœ lucrul?“* Sĭ de oarœ ce la aste frágede sĭ pútrede pœdim buna cuviintĭœ; cu cît maĭ vîrtos se cade sœ o pœdim la alle súfletuluĭ! Acĕasta avînd'o Stefann púrure în ociĭ sœĭ: toata vieatĭa îĭ erá ŭœ cúrgere spre bunul sfîrsit. Decîte orĭ în míjlocul tábereĭ, atuncĭa cînd putinœ odihnœ are un Voevod, neclintindu-se sĭ nemiscîndu-se de apropiarea ostilor dusmanne, stœtórnic intru sine trimetiînd tœmîea rugelor salle la Dumnedĭœŭ, cugetá cum ar învinge pœcatul. Decîte orĭ, dic, cu pósturĭ lungĭ sĭ secĭ îsĭ slœbiá trupul, sĭ-sĭ curœtiá súfletul, ca sœ-l dea fœrœ de prihannœ în mîna acĕlluĭa, dela carele l'aŭ luat! Dar' ce voiŭ dice pe'ntru acell dor, sĭ ĭubire, ce avéa maĭ deapururea, sœ se cumínece

cu sfîntul şi prea curatul trup şi sînge all luĭ Crestos, şi nu de'n nesîmţire, ca mulţĭ alţiĭ, ci de'n cœldurœ ce aveá, ca sœ primeascœ lovitura morţiĭ cu tœríe, gœtit şi fœrœ fricœ? Şi pe'ntru cœ nu şcieá oara aceea, carea îngite pre mulţĭ, cînd nu gîndesc: pe'ntru aceea prevegiá deapurure ca sœ fiœ gata. De mergeá la oaste, ca ŭœ oae cœtrœ cuţit erá. De petreceá în pace, aşceptá cu umilinţiœ şi în tœcere porunca celluĭ de sus; urecile luĭ erá púrure la glasul bisericeĭ, ca sœ asculte şi sœ facœ celle trebuincioase pe'ntru sfîrşitul bun.

28. Sfinţiĭ luĭ Dumnedĭœŭ! Voĭ şciţĭ de cîte orĭ se rugá voŭe! Nu cercá vieaţiœ îndelungatœ, nu avuţíi multe, nu isbînde luminate, ci cum sœ sævîrşieascœ în bine! Voĭ sfinţĭ îngerĭ! Audĭaţĭ suspinele şi plînsetele luĭ! Voĭ láţĭ audit, dic, şi legiunile voastre celle nevœdĭute le-aţĭ pus împregĭurul luĭ, şi l'aţĭ scos nevœtœmat de'ntru atîtea rœsboaie primejdioase: Ell aŭ cunoscut ajutoriul vostru, şi precum aŭ fœgœduit, aŭ fœcut. Acum îngreuindu-l anniĭ şi viind blîndeţiele trupeşcĭ, îşĭ aşceptá diŭa cea înfricoşiatœ în post şi lácrime! Veniţĭ, diceá, fiiĭ meĭ! Veniţĭ ca sœ va dicœ voŭe: Îmblaţĭ în callea Domnuluĭ, apœraţĭ pre supuşiĭ voştri, ajutaţĭ pre ceĭ slabĭ! Ŭœ învœţiœturœ aceasta, carea se cade nu numaĭ sœ se scriœ cu lítere de áur pre'n toate oraşiele, ci şí sœ o tipœreascœ pe léspedea inimeĭ fiœ-care Domnitoriŭ! Vedeţĭ mœrimea acestuĭ Domn! Vedeţi-ĭ cúgetele sfinte! Vedeţi-ĭ cuviosíea creştineascœ! Deşceptativœ Domnitoriĭ popoarœlor! Ascultaţĭ! Îndemnaţi-vœ! Urmaţĭ!

29. Acestea dupœ ce le dice îşĭ pleacœ grumadĭul, şi primesce lovitura morţiĭ! Aŭ murit! Aşiá de iute sosim la acest loc de îngropare! Atîtea láude şi mœriri se încieiarœ întru aceasta; aicia se obîrşirœ toate lucrœrile luĭ. Acest viteadĭŭ nebiruit, acest Domn vestit, acest stœpînitoriŭ putérnic, aŭ doarœ tiœrîna va sœ se facœ? Într'acest mormînt sœ se încidiœ toate vredniciile luĭ! Acest trup, carele fulgerá cu armele peste dušmannĭ, şi îĭ oborá ca un trésnet, ce? Acum pe nœsœlie fœrœ miscare, gœtit spre putrejune şi mîncarea viermilor? O! minut groasnic! O! Stîncœ primejdioasœ! De carea ne lovim toţĭ, unde ni se sfarmœ nœdejdile pe'ntru puterea noastrœ, şi cade

norocirea, moarte neînduratœ! Carea ne cerneşcĭ pre toţĭ, ne rumpĭ maĭ întîiŭ inimele, rœpind pre fiiĭ, fraţiĭ, pœrinţiĭ noştriĭ, şi maĭ pre urmœ ne îngropĭ şí pre noĭ în pœmînt! Vieaţiœ amœgitoariœ! Carea ne îndulcešcĭ toate simţirile, ca maĭ cu amar sœ te piérdem! Dar' ne-ĭ maĭ deşceptá, sœ cunoáscem, cœ ceĭ ce fac faptele legiĭ trœind şi murind în Crestos Isus se învrednicesc nesfîrşiteĭ bucuríĭ întru a luĭ cereascœ împœrœtíe! Amin.

XXII.

Ioann Vœcœrescul.

(Poet rumînieann.)

§. 96.

Ocupœciunea la ţiarœ.

(De'n poema întitulatœ: *„Ŭœ dĭ şi ŭœ noapte de primœvarœ“.)*

1. Se întinde ŭœ cîmpíe
De sub poale de cœrpaţĭ:
Cîmp descis de vitejíe
La Rumînii lœudaţi.

2. Surpœturĭ sînt de ŭœ parte,
De-un oraşiŭ, ce a domnit;
Ŭœ gîrliciœ 'n coacĭ desparte
Un cring foarte 'nveselit.

3. Acolo am eŭ cœscioarœ
Pe un vîrf de delişior,
Curge 'n valle-ĭ ŭœ apşioarœ,
Murmurînd încetişior.

4. Faţiœ 'n faţiœ smœltuite
Dealurĭ altele se vœd,
Şi 'n vœlcellele 'nflorite
Mieĭ pasc, alerg, se joc, şiœd.

5. Lœsînd alle lumiĭ mare
Cînstĭ, nœdejdĭ și fumurĭ secĕ,
Amœgirĭ cu 'neredintĭare,
Dușmannĭ caldĭ, prietennĭ recĕ.

6. Acolo cu sînœtatea
Cu linișcea însoțit,
Toat'a vĭeției bunœtatea
Dobîndiam eŭ înmulțit.

7. Cînd la vie, la grœdinœ,
Cînd la cîmp de multe orĭ,
Cu ŭœ muncœ prea puținœ
Îndemn dam la lucrœtorĭ.

8. Cînd cu mrejĭ amœgitoarie
Vii prindeam paserĭ de'n sbor;
Cînd pre'n ĭievĭ fulgerœtoarie
Cu plumb le-asvîrliam omor.

9. Cînd cu cînii pre'n pœdure
Vulpe, épure fricos,
Lupul nœrœvit sœ fure,
Îl rœnnĭam maĭ cu prisos.

10. Trœgeam multĭ de'n locuințĭa,
Ce-aŭ adînc l'all apeĭ fund;
Cițĭ dînd la 'nșielœrĭ credințĭa,
Undițĭ lesne îĭ pœtrund.

11. Muncœ, luptœ, cœllœrie,
Jócurĭ, îmblete pe jos,
Mœ 'ntœrĭaŭ cu veselie
Și-mĭ da 'nvederat folos.

12. Curœțiea și mœsura
Masa mea împodobiá,
Multĭœmiá stomac, ocĭ, gura,
Dar' mœ sœturá de-abiá.

13. Musele, ce-mĭ sînt dragĭ foarte,
Aveaŭ minut hotœrît,
Cînd cu ceĭ cariĭ n'aŭ moarte,
Mœ 'ntîlniaŭ numaĭ decît.

14. Cu nespusa lor dulceațiœ
Mințile mi le 'nmulțiaŭ;
Mînœ, duh, ocĭ, limbœ, vieațiœ:
Toate mi le 'nsuflețiaŭ.

15. Atuncĭ cu incredințiare
Deslucĭam un veac maĭ bun.
Cu a cœruĭ aș ceptare
Roșiŭ oamenii supun.

16. De-amœrunt privind nœtura.
Plœneți, rœsœrit, apus.
Stam gîndind: așiá fœptura
Cine-ar fi 'nvîrtind de sus?

17. Citœ slavœ se cuvine
La unul ca ell, i-o dam!
Și 'nsu-mĭ multĭœmit cu mine,
Mœ duceam, de mœ culcam.

§. 97.

Rœsœritul soarelui.

1. Aurora se coboarœ
De'n brațiele luĭ Titon.
Véselœ și rumeoarœ,
Fœrœ teamœ de vr'un svon.

2. Pe-a eĭ calle semînatœ
De trœndœfirĭ viĭ la feție.
Vine, porțĭ deseide 'ndatœ
Dimbitoarieĭ demineție.

3. Fócurile-șĭ rœspîndesce.
Noaptea lor se supuîînd,
Nŭoriĭ toțĭ îĭ aurește.
Vieațiia firiĭ înnoind.

4. Beșicuțiele de roŭœ,
Ce pe carbœ strœlucesc,
Cîmpuluĭ daŭ smălturĭ noŭe,
Florile l'enveselesc.

5. De miroase înmulțite
Bœlsam viŭ de'n elle dînd,
Diefir dulcĭ suflœrĭ trimite,
Icĭ și colo se jucînd.

6. Arœtorĭul se silesce
Boiĭ sœĭ cĕĭ greĭ la pas.
Cîntînd, spune, ce doresce,
Tare rœsun' all luĭ glas.

7. Plœcute sbĭerœĭ de turme
Aerul îl împlu tot:
Taurĭ greĭ pe-alle lor urme
Apœsate mu͡gĭrĭ scot.

8. Cœllusĭeaoa de-altœ parte
Lor rœspunde necedĭînd;
Eco prelun͡gînd în parte
All eĭ glas tot înœltĭînd.

9. Ocĭuluĭ s'arat' grœmadœ,
Turnurĭ, case, viĭ, grœdinĭ,
Munțĭ verdĭ, munțĭ de ŭœ dĭœpadœ
Lucĭtoarĭœ fiind plinĭ.

10. Ducînd apœ cînt fetĭțe,
Maĭ încolo lîngœ oĭ,
Spun, ca elle, cĭobœnnĭțe,
Cœ sînt bine, cĭțĭ sînt doĭ.

11. Eco prea cu îngrijire
All lor cîntec rœscîntînd,
Drag îl duce la sîmțire,
Și desmieardœ orĭ ce gînd.

12. Rîndureaoa 'n sbor se 'ntrece,
Cu-ŭœ aripœ rœdĭuesce.
Unda ce-sĭ ĭa pe trup rece,
Rœcoritœ se 'ntœresce.

13. Face fluturĭ miĭ sœ sboare,
Cum va dĭefirașĭŭ ușĭor;
Albinĭ fac de'n floare 'n floare
Furtușĭag nestricœtorĭŭ.

14. Se înalțĭœ cu mîndrie
Soarele pre rœsœrit:
Toate luĭ cu bucurie
Pe loc încinœrĭ trimit.

§. 98.

Cœpella.

1. Podoaba cœpelleĭ
Îndeamnœ mœrire!
Dĭdirea e vecĭœ
De'n pieatrœ sœpatœ
5. C'a cĕrĭuluĭ boltœ
Albastrœ-ĭ e bélta.
Se lasœ în cercurĭ
Pe stîlpĭ de porfirœ.
Stœ tatœl fœpturei
10. Întĭia icoannœ;
De-ar͡gînt sînt serafiĭ,
Mult viĭ l'încun͡gioarœ;
Ard de-aur jerátic
Herubĭ, ce n'adoarme;
15. E capul de-a dreapta
All sîntuluĭ mare.
Če-a mers înœinte,
Grœind adevœrul.
All luĭ e locașiul,
20. A luĭ sœrbœtoarea.
Pe stîlpĭ luĭ de flacœrĭ
Stîlpesc împletite
De florĭ și verdeție
Cununĭ și ͡girlande.
25. Cîntarea începe.
Bœtrînul presviter,
Cu ell glas înalțĭœ
Copiĭ și fetiție
În fălnicœ haĭnœ,
30. Nespus' armonie!
Sumețiu e dĭdarĭul,
Dĭugravul, seulptorĭul,
Poetul și musie,
În cip jos mirare,
35. Orĭ cœruța întrœ,
Cu úmile sîmțiurĭ,
Cunosc, orĭ nu lucrul,
Vœd mîndru 'nțĭelese
Frumoasele arte.
40. Jos pleacœ ͡genuneĭul,
Sus ínima nalțĭœ:
Pe norĭ de tœmie
Se urcœ cuvîntul.
Ca jertvœ plœcutœ,
45. Petrece la sîntul
A ru͡geĭ cetire:
Vestind adevœrul,
Pre om lumineadĭœ.

§. 99.

Svætuire și rugœcĭune.

(Fœcutœ în annul 1821.)

1. Fraților unițĭ nu ca tîlharĭ,
Ci ca Rumînĭ, oamenĭ marĭ,
Veniți sœ ne svætuim,
Cum ar trebuĭ sœ fim!
5. Nœscuțĭ de'n fire Rumînĭ,
Fiĭ de aĭ lumiĭ stœpînĭ,

Pe strœini, ca noĭ credĭînd,
Dĭœvistĭea 'n noĭ crescînd,
Truffea ne amœgînd,
Rušinarea nesîmțind,
Ne înarmaț, ne 'nvœțaț,
Cĭar de lege depœrtaț,
Înșĭelaț, prea rœtœcițĭ,
Am ajuns sœ fim robiț!
Pățimĭ, vietœți, tiranni.
Ne supun de-atîția anni:
Ne 'njungiœ, ne tund pe noĭ:
Fiĭi leilor sînt oĭ!
Dar' eatœ ne-a desceptat
Dumnedĭœŭ desmînĭat:
Pre'n ell sîntem înpœcaț
Cîți ne ședm Rumînĭ și frați;
Mîna luĭ pe noĭ vedem!
Veniți toți sœ 'ngenunchiœm,
Luĭ laudœ sœ nœltĭœm.
Și fierbinte sœ-l rugœm!
Fiœ, fiœ depœrtat.
Tót duhul rœŭ, necurat!
Tu, ce pretutindenĭ ești,
Ce dĭdirea-ți cîrmuești.
Care naltĭ înpœrœții
Și cufundĭ cînd te mînii,
De'n toți sînții ceĭ mai sînt,
Te coboarœ pre pœmînt!
Lumineadĭœ-ne pre noĭ!
Spune-ne-alle taile voĭ.
Ce, jurœm toți a perĭ.
În ceas, ce nu le-om pœdĭ!
Neamul nostru-ți hœrœdim,
Ție sîngur il sîntim!
Tu ce-aĭ ales de'n pœscarĭ
Pe-aĭ legi 'nvœțătorĭ marĭ,
Și-aĭ înœltĭat de'n ciobannĭ
Pe-aĭ noștri strœbunĭ Romannĭ,
Tu, Doamne! tu poți, tu știi.
S'arœți c'aĭ lor sîntem fiĭ!
La tine noĭ nœdĭuim,
Voind sœ ne desrobim.

§. 100.

Cîntec rumînesc.

(De'n 1821.)

Aĭd Rumîne! aĭd voĭnice!
Lasœ rîpe, vœĭ colnice!
Aĭd mošneann de vitejie!
Lenea nu e datœ fie.
Pe useat, ca și pe mare,
Și pe jos tu ești cœllare.
Și de veácurĭ ție-ți spune
Cœ nœscut ești a supune.
Și cu țapte tot mœreție
Lumi 'ntregi a-ĭ da povețe
Aĭd Rumîne! cœcĭ e vreme.
De cînd țiara ta tot geme,
Suferind rušini și groadie
Sub cumplirea multor loadie.
Aĭd voĭnice! te aratœ,
Cœ tot ești, ce-aĭ fost ŭœdatœ!
Cu unire și cu minte,
Cu de arme drépturĭ sînte.
Cerul slava ta voește:
Aĭd voĭnice! biruește!

§. 101.

Adúcerĭ aminte.

(Sonet.)

Putérnicĭ, prea scumpe adúcerĭ aminte,
Pre'n voĭ all mieŭ súflet ființia-și voește:
Trecuți fericiți-mĭ annĭ vœd înœinte,
Pre'n voĭ mie pomul nœdejdi 'nverdĭește.

Ear' pricinĭ de jale sœ-mĭ fiți de-am cuvinte.
Cînd voĭu, lingœ mine și 'n cerĭurĭ trœesce.
Prietennul, ruda, mœritul pœrinte,
Prea dulcĭ voŭœ lácrimĭ simțirea-mĭ jertfesce.

Spre ĕea de'n primejdii ferice-mi seœpare
Gîndind, ŭœ nespusœ gœsese mulţîœmire;
Dar' vrédnic am numaĭ de pus la uĭtare,

Cœ om ticœloasa-ĭ aĕea plœsmuire.
C̄e fug̃e, cînd fapta-şĭ în oeĭ îĭ rœsare.
Poftind: orĭ ĕe apœ s'aĭb' a Leteĭ fire.

§. 102.

P a c̄ e a.

(Sonet.)

Creşcĭ în sîn pe Plutu, pace mult bogatœ,
Rámurœ mœslinu-ţĭ dœ veselitoarĭœ,
S̄ierpe la pecioare aĭ nevinovatœ,
De-orĭ ĕe mœestrie sboarœ, iubitoarĭœ!

Cornu 'mbelşĭugœriĭ adœ-ni-l îndatœ!
De-armœturĭ, de pavedĭ, vino ardĭœtoarĭœ,
Grasul, roditorĭul, albul pĭept ne-aratœ,
Puĭœ Cœduĕeu-ţĭ, ear' negoţĭu 'n floare.

Scump însœrĕinatœ de florĭ, spice, poame,
Dœruesĕe noŭœ faĕerĭ miĭ de bine!
Isgonesĕe relle, boale, ĕiumœ, foame!

Prea întemeĭate, fœ s'avem cu ţine
Sîntele de neámurĭ prăvilĭ ecconoame!
Ferĭĕirea noastrœ nesmintitœ ţine!

§. 103.

Simpœtiea.

1. La loc departe de nesîmţire
S̄i de vicleanna, reaoa pornire;
Un mœgnet dulce, ce are leg̃e,
Asemînarea firiĭ s'o leg̃e,
5. Munţĭ ĕe 'ntîmplarea îĭ despœrţiesc,
Pomĭ, carĭĭ soartea deosebesĕe,
Crescînd de'ntr'înşĭĭ ŭœ voe bunœ,
Potrivœ-ĭ trag̃e, şi-ĭ împreunœ.
Acolo locul e, unde firea
10. Vĕĕinicœ-şĭ are toatœ 'nflorirea:
Cu miĭ de smălturĭ, cu miĭ de feţie
Staŭ înflorite orĭ-ĕe verdeţie;
Ca cristal unda lin şĭerpuesĕe
Feliul la feliu-ĭ se însoţieşĕe.
15. Alle luĭ d̄ieşir aripĭ uşĭoare
Duc şi cununœ floare cu floare.
Dar' de'n ast numœr nu vedĭ vr'ŭœ datœ
Vr'ŭœ turturicœ plînsœ 'ntristatœ.
Vr'un rœŭ acolo nu isbuteşĕe.
20. Neĕĭ ŭœ putere nu despœrţieşce;
Vedĭ ŭœ ţubire, toatœ mîndrie
De'n netemere statorniĕie;
S'aud tot glăsurĭ înveselite
Privigĭœtorile mulţîœmite.
25. Sœltînd şi grierĭĭ vésel în jócurĭ
Sîmţirĭ dulcĭ ĕirĕirœ de drag̃e fócurĭ.

§. 104.

Cununa luĭ Cîrloavœ.

De unde aducĭ d̄ieşire
Suspinurĭ mîngœĭoase?
De-a luĭ Apolon lire
Par sunete-arg̃intoase!...

Nu sînt pœrerĭ deşierte...
Neşcine-l moşĕennesĕe
Febul a noastrœ parte
Pe cînd o pœrœsesĕe.

Tu! Eliade-mĭ spune,
Ce fiĭŭ eşĕĭ? cum te-aratœ
Cu numele, ĕe-ţĭ pune.
Elios all tœŭ tatœ?

Plecînd ell sœ se culce,
Spune-mĭ maĭ aĭ vr'un frate.
Cœruĭ pe arpa-ţĭ dulce
S'atingœ-ĭ dœ dreptate?

Stœpîn de-a veştiĭ gurœ!
Tu faĕĭ de aflu multe,...
C̄e sîmţĭŭ preste mœsurœ.
Cîrloavœ fœ s'asculte.

Fœ-ĭ deslucire vie;
Cum orĭ ce neam înĕepe
Întîŭ pre'n poesie,
Fiinţia de-şĭ preĕepe.

S̄i eît spre sœvîrşire
S'apropiœ poeţii,
Cum vin cu grœmœdire
Mijloaĕele vieţii.

Pĭer proaste vieleşĭúgurĭ,
Se nalţiœ 'nvœţĭœtura,
S̄ciinţie meşĕeşĭúgurĭ,
Nœscînd literœtura.

Dœ-ĭ astœ înverdĭtœ
De laure cununœ.
De mine împletitœ
Cu obşĕea de'mpreunœ!

S̄i d̄i-ĭ spre nemurire
Cu eît pœşieşĕe trepte,
De laurĭ înflorire
Cœ are sœ aşcepte.

§. 105.

Soartea în vieaţĭœ.

Suflet altul n'are
Cin asfelĭŭ de mare.
Foc asfelĭŭ de greŭ:
Trœese moarte vie
Fœrœ sœ mœ sĕcĭœ
Altul decît eŭ.

Ḑioa nu am pace.
Noaptea n'am ce-mĭ face.
Rœŭ mi-ĭ într'ascuns:
Unde cer dreptate,
Surdœ rœutate,
Nu-mĭ dœ neci rœspuns!

Mœ 'ntindĭŭ în putere.
Cu glas, cu vedere
În sus şi în jos:
Nu e neci ŭœ fire
Sœ aibœ pornire
A-mĭ fi spre folos.

Ce e sus, s'ascunde.
Cine sĕie unde
Sub acea perdea.
Care n'o ridicœ
Ḑicînd cœ ni-ĭ fricœ
Nu-l putem vedea.

Alle luĭ slugĭ sînte
Mii de seci cuvinte
Tot fœgœduese,
La cîţi nu-ĭ cunoaşce
De vulpi, şierpi, seaŭ broaşce.
Ce 'ndeşiert trœese.

Vii la omenire.
Maĭ rea nesimţire:
De pieatrœ sînt toţi;
Maĭ de-aproape rude,
Maĭ rœŭ nu te-aude,
De-ĭ strigá cît poţi.

Nu gœseşci fiinţĭœ.
Sœ aibœ credinţĭœ,
Neci într'acell ceas,
Cînd pœharul morţii
Stœ in pragul porţii:
Alt n'a maĭ rœmas.

Cœci nu am putere.
Sœ tree pintre sfere!
Doar' va fi un loc.
Unde nime faĕe
Altuĭ, ce nu-i plaĕe;
N'am stœpîn noroc:

Un loc prea departe
De vécinica moarte,
Ce-acum pœtimesc
Numaĭ pe'ntr'un nume
Cœ mœ aflu 'n lume,
Şi-ádeceœ trœesc.

§. 106.

Glasul luĭ Mihaĭŭ Viteazĭul.

Rumînce fiţi mœrite voi în bœrbaţii voştri!
Voi binecuvîntate în fiii voştri fiţi!

De'n vîrful stîncei fiiul luĭ Rom,
Mihaĭŭ nepotul luĭ Martiŭ vœ cieamœ.
Ce felĭŭ vîrtutea-şi rœpuse omul
Femeĭ rumînce, va sœ-ĭ daţi samœ!

Vœ ḑice! 'n robul, ce îl cunoaşceţi.
Cœtaţi sœmînţĭœ cît ŭœ scîntee!
Gœsiţi-o 'n pruncul, carele-l naşceţi!
Pœstraţi-o strînsœ cu dragĭ curmeie!

Bobul vîrtutii curînd se prinde,
Rœdœcinĭ sapœ prea uriaşie,
Ramurĭ încoardœ, prea nalt le 'ntinde:
Nu le doboarœ puterĭ trufaşie.

Ear' tu Cœtinco! ca Egeriea,
Cieamœ Rumînii! dœ-le de şcire!
„Uniţi cœ 'ndataœ aŭ eĭ tæriea:
Şi 'n orĭ ce arme: gata oştire!

Suflete cere, inimi aşceaptæ:
Bunii, vitejii nu pieardĭœ vreme!
Sœ treacœ stînca: tu îţ deşceaptæ,
Sœ 'nceapœ fapta, şi-a nu se teme!“

§. 107.

Prietesiugul.

(La 1834.)

1. Annul aduce
Bun timp trecut.
Cell rœŭ se duce
Timp prefœcut.

2. Vine-aceá vreme.
Ce o doriam:
N'am a mœ teme.
Ce mœ temeam.

3. Cine precepe
Celle ce ḑic,
Simte, cœ 'ncepe
Ann plin la spic.

4. Simte rodirea,
Ce eŭ gîndesc,
C'o dœ 'nflorirea
De-un gînd cerese

5. Carea unesce
Prietesiug:
Stea, ce lucesce,
Si relle fug.

6. Steaoa sîmtirii,
Ce pe sîmtirî
L'alle unirii
Suie mœrirî.

7. Tu ducætor,
Tu eșcî acum
L'all mieŭ de-amor
Rœtœcit drum!

8. Tredie, nu bete
Mulțiœmirî aî
Pe-aste tœblete,
Care tu-mî daî.

9. Cînt eŭ pe annul
Prea fericit,
Cînd la limannul
Tœŭ am sosit.

10. De norocire
Nu mœ maî tem!...
Eŭ fericire
Asta o ciem.

11. *„Lira mea dragæ,*
Urc' all tœŭ glas!
In samæ bagæ
Si ann si ceas!

12. *Nu uitá sinta*
Necî un minut!
Ce este, cîntæ
Si ce-a trecut!

13. *Cît sînt eŭ, spune.*
Mulțiœmitor
De ceásurî bune
Si luî Amor!

14. *Fortunî de'n vieațiæ*
Nu pomenî;
Mœrîî de'n faliæ
Fæ-le-a perî.

15. *Dî! cum pætrunde*
Lin potolind
Unde pe unde
Se prævælind!

16. *Cum Leta spalæ*
Urme de annî,
Urme de falæ
Si de tirannî!

17. *Dî! cum pot glásurî*
De tarî uniri,
Ne 'ntoarse pásurî
La nemuririî!

18. *Cînt' a mea liræ*
Ann de belsiug,
Florî, ce rodiræ
Prietesiug!

19. *Nu care trece*
Færæ folos:
Ce-mî e bun rece
Un scump colos?

20. *Dulce 'ngrijire*
Desceaptæ 'n vecî,
Ce cu simtire
Simtirea 'ntrecî:

21. *Emblema-ți cîne*
E credincios;
Nemic de mîne
Tu nu lași jos.

22. *Glicescî, facî toate,*
Ce-mî trebuesc,
Tot de temî poate,
Dar' pætimesc:

23. *Scîi maî nœinte,*
Ce am s'ascept;
De-orî care minte
Judecî maî drept.

24. *Mæ silesc, bine*
Sæ-ți sæmuesc;
Mæ 'ntrec cu tine,
Dar' ostennesc.

25. *Asiá nearatæ*
Figur' aicî,
Cea însemnatæ
Drept frontispiții.

26. *Incipiure*
De-unde rœsær
Nepærtinire
Si adevær:

27. *E cursul vieții*
De-aî noștri annî.
Cum îndrœsneții
Nu-l væd profannî.

28. *Ear' rœsplætirea,*
Care-mî gœteșcî,
Cu împletirea
De florî cereșcî,

29. *Ce-all mîneț talle*
Dar minunat,
Pe-a vieții calle
Mî-a sæmœnnat:

30. *De-astæ cununæ*
Nu-s vrédnic ții-spuiŭ!
Cinste minciunæ
Pe cap nu puiŭ.

31. *Necî vrédnicî viî*
De asta sînt;
Locul cî scîi-i!
E pe-un mormînt

32. *Acolo, unde*
Si îngropat
Nu se ascunde
Mare bærbat.

33. *Unde cuprinde*
Pe sîmțitorî
Foc, ce-ț aprinde,
Si recî florî:

34. *Nu, c'aud múget*
De vinovat;
Ci glas de cúget
Cell maî curat.

35. *Sioaptæ adîe*
Lor în urecî:
„Ființiæ viæ
Vedî eroî vecî!

36. *Mulțî sînt cu svonul*
Cît eroî par:
Cum Mœcedonul
Si cum Cesar.

37. *Ast mare nume*
E trecætor;
Isbînde sume
Cu dinsiî mor.

38. *Modell nu-ți fiæ,*
Un Genghishann:
De cerî vecîe:
Fiî Uticann!

39. *Vedî! ell iubește*
Adeværat:
Pæmînt, ce-l cresce,
Ce l'a nælțiat.

40. *Vede, aude*
Ell pe'ntru mii,
Toții luî sînt rude,
Toții luî sînt fii.

41. *In vecî pærinte*
Dorul simțind,
Budția-i nu minte
Fægæduind.

42. *Pátriea are*
Vre un suspin?
Jertfæ orî care!
Luî e putin!!!

43. *Ell nu dæ coaste*
La mæglisirî;
Singur stæ oaste
Cætræ oștirî.

44. *Ell didul, teŭ*
Scúturæ jugul,
Cáton e dieŭ
Prietesiugul.

45. *Scump ca mormîntul*
Astuĭ bœrbat,
N'are pœmîntul
Loc tărnăcat.

46. *Acolo Bunœ!*
La capul luĭ
A ta cununœ
Mergĭ sœ depuĭ!!!

§. 108.

B a c u l.

1. Duhul Baculuĭ în mine
Sîmţiŭ acum cœ lucrînd bine
Mœ face pre ell sœ-l cînt.
Turnaţi şi împleţi pœharœ.
Ras sœ ficœ ficœ-care
Plin de darul luĭ cell sînt!

2. Vinul limba mĭ-o desleagœ,
Glasul a 'nceput sœ-mĭ dreagœ.
Şi mintile-a-mĭ luminá,
Če-audĭŭ? trîmbiţia-ĭ rœsunœ!
Semn de-apropiarea-ĭ bunœ:
Alerg a-l întîmpiná.

3. N'apuc sœ es, ell în casœ
Se apropiœ de masœ,
Be, îĭ vine-a se scîrbi.
„Spune-mĭ, dĭče, če pričinœ
Te-a făcut şœ beĭ la cinœ
Vin, otravœ? n'ar maĭ fi!

4. *Împuţit, fœrœ dulceaţĭœ,*
Mučed, fœrœ gust şi faţĭœ,
Dĭœmîrcilor sœminînd,
Če cu nume-all lecuirĭ
Daŭ dušmannĭ omenirĭ
Neamul, cĭ sœ stingœ vrînd.

5. Cell maĭ rœŭ de'n toate este,
Cœ cu rœul fœrœ veste
Cine s'a obicĭnuí,
Bun cœ e, nu va sœ şčiœ:
Ciar în nasul luĭ sœ fiœ,
Nu cearcœ a-l dokindí.

6. *Gura plinœ deacre spume,*
Cum cutedĭ tu all mieŭ nume
Nesfit ca sœ-l huleşcĭ?
Şi aĭ fi avut dreptate,
Cînd nu ĭi--aşĭŭ fi avut date
Vilie mĭĭ sœ stœpînească!

7. *Care te-aĭ lœsat de pĭere,*
Şi 'n loc sœ beĭ vin, beĭ fiere,
Če-o numeşcĭ tu all mieŭ duh;
Vino-ĭ dar' în cunoşcinţĭœ,
Cœcĭ eşcĭ vrédnic în credinţĭœ,
A fi trœsnit de'n vœsduh!

8. *Înţĭelege, te deşceaptœ!*
Nu face, ca ceĭ če-ašceaptœ
La curţĭ all nœdejdiĭ bun,
Şi nu simt če le e hranna,
De oţĭœt c'aŭ plinœ canna:
Tu nu fiĭ, ca eĭ, nebun!

9. *Între credinčioşi-mĭ vinœ,*
Vieaţĭa-ĭ toatœ mĭ-o înceinœ,
De vreĭ sœ fiĭ fericit.
Čine-ĭ all mieŭ, věčnic vide,
N'are tirann, n'are gide,
De nime e stœpînit.

10. *Şi cuĭ oare nu i-ĭ fricœ*
Micœ vorbœ rea sœ dicœ,
Čelluĭa, ce-all mieŭ fiind.
De nemic nu va sœ şčiœ,
Cu dreptatea va sœ ĭiœ,
Orĭ če pe'ntru ea 'ndrœsnind?

11. *Ne nœdæjduind nemica,*
Are tot, lipsindu-ĭ frica
Plin de jócurĭ şi de cĭef,
Glume, rîsurĭ, veselie
Daŭ inimeĭ luĭ tærie
Stœ 'ntr'all fericirĭ ĭœf.

12. *Rodu-mĭ cît se coace-acuma,*
Mergĭ de-ĭ strînge însu-ĭ suma,
Če 'n annĭ singur nu o sugĭ;
Şi vedĭ če-adevœr ĭ-aratœ
Čeĭ če nu 'nşĭeal' neči ŭœdatœ,
Vedĭ şi credinčioase sluğĭ.

13. *Veĭ cedé cell cu putere,*
Bun ta gust, miros, vedere,
Cæ aĭ duhu-mĭ, care cĕĭ,
Must noŭ, vecĭŭ, orĭ cum ĭĭĭ plăce.
Tot de'n viea ta se făce,
Nu ceea ce-ĭĭ daŭ, de veĭ.

14. *Fiiĭ meĭ m'ašceapt' afarœ,*
Eĭ în casœ-ĭĭ nu întrarœ,
Pînœ tu nu te-ĭ jurá,
Cæ de-aci 'ncolo te-i dreğe,
Šĭ 'nvœĭĭĭnd sînta mea leğe,
În vecĭ nu o veĭ cæleá.“

15. Încœ dĭœul nu tœcuse,
Cînd eŭ, audind, ce spuse,
În ğenuneĭ picat m'aflam:
Jurîndu-ĭ în vecĭ credinţĭœ,
Če-am grešit de'n nešciinţĭœ,
Tot sœ-mĭ erte, îl rugam.

16. Atunci ell peaĭ sœĭ ĭĭ cĭeamœ,
Rumennĭ toţĭ de sînta-ĭ dĭamœ.
Întrœ, evoe! strigînd.
Totĭ de drojdiĭ mînjiţĭ vin,
Fœcliĭ, tîrsurĭ în mînĭ ţin,
Rîd, glumesc, trec toţĭ pe rînd.

17. Sœtirĭ, Fœunĭ šĭ Menade,
Pann, Silvann, Hœmœdriade,
Poeţĭ, Eroĭ, Dine, Dĭeĭ,
Care portul šĭ-l scimbase,
Šĭ port de Bœcanţĭ luase,
Se aflaŭ multĭ între eĭ.

18. Silin abĭá mœ dĭœrešce,
Depe asin šĭovœešce,
Strig': *„ašĭá drœguĭĭul mĭeŭ!*
Ešcĭ all nostru, bine-mĭ pare,
În oastea învingœtoarĭœ,
De mult sœ te-avem, vream eŭ!“

19. Toţĭ aproape-mĭ se adunœ
De éderœ-mĭ pun cununœ:
Bacul spune, c'all luĭ sînt!
Cu neptar, îmĭ dĭče *'ncinœ;*
Sfirĭĭŭ poloboaca plinœ,
Prea voĭos pe Bacul cînt.

§. 109.

Tipografĭea.)*

1. Întĭĭŭ Cinedĭi, e vreme multœ
Decînd fiinţĭœ slabœ mĭ-aŭ dat;
Gutenberg, Šefer, láude-ascultœ,
Cœcĭ de ispravœ m'aŭ fiinţĭat.

2. Cînd omenirea isvoditoarĭœ
Încrede mie scrise nœseînd,
Cu înmulţirea lor pœditoarĭœ,
Împart lumine minţĭi curînd.

3. La cîte neámurĭ sînt eŭ primitœ:
Scrise pierdute le înviedĭŭ;
Învœţĭœturœ daŭ înmulţitœ:
Un veac la altul apropiedĭŭ.

4. Šĭ Rumînieĭ eŭ cunoscutœ
Dela ŭœ vreme încoače-am fost,
Šĭ minţĭi n'am fost putin plœcutœ,
Necĭ omenirii de folos prost.

5. Acum isvoarœ de isvodire,
Rumînii noŭe aŭ dobîndit,
Pre'n ĭubitorii de omenire
Pœtrioţĭ multe s'aŭ întocmit.

6. Învœţĭœtura se 'nsufleţiešce,
Právilĭ, spitálurĭ s'aŭ temeĭat.
Dĭelul spre bine se înmulţiešce,
Încît e lucru prea minunat.

7. Šĭ eŭ acuma de trebuinţĭœ
Nu apuc bine încœ sœ fiŭ;
Cînd pœrinteasca a lor silinţĭœ,
Eatœ 'ngriješce în grab sœ viŭ.

8. Locašĭŭ teméĭnic îmĭ daŭ aproape
De minunatul acell isvor,
Maĭ cu 'nlesnire vrînd sœ s'adape,
Dúhurĭ, lumine de care vor;

---

*) Ca de'n partea eĭ, cînd s'a ašiedĭat în annul 1818 Aprile 19, la isvorul tœmœduiriĭ în Čismeaoa luĭ Mœvroğeni, în dĭŭa ačesteĭ sœrbœrĭ a biseričeĭ de acolo.

9. L'astœ sœrbare, adĭ a mea muncœ,
Sĭ tu 'nceputul încœ-ĭĭ sœrbedĭ.
Temeiŭ vieţieĭ dupœ porunceœ
Právila 'ncepe sœ 'nfiinţiedĭ. *)

10. În viitoarĭa de-acuma vreme
Luptœ prea deamnœ noĭ vom aveá.
Cînd bucuroase sub tease vor ḡeme
Lítere mîndre, laŭde sœ dea.

11. Cellor ce obscea este detorĭœ
Ca pe pœrinţi-sĭ a-ĭ lœudá
Nœcunea 'ntreagœ cunoscœtoarĭœ
Stîlpœrĭ nevešcedĭ le va nœlĭá.

12. La dînšiĭ astœ-dĭ fœrœ sfĭcalœ,
În haĭnœ proastœ mœ 'nfœĭšiedĭŭ,
Podoabe bune cu ferbintealœ
Sœ cer acuma, m'apropiedĭŭ.

13. Voĭ! dar' spre laŭda voastrœ maĭ mare
Daĭĭ ajutoarĭe pœtrioteščĭ,
Pre'n detorĭea, ce šcoala are
Podoabe 'n grabœ s'am rumînešcĭ.

14. Atuncĭa vestea cu gurĭ frumoase,
Ce e ušĭoarœ foarte la sbor,
Pre'n mine 'n lumea toat' o sœ lase
Numele vostru nemuritor!

§. 110.

Peadĭa rea.

1. De padĭe bune, de padĭe relle,
Multe-audisem povešti, momelle.
Le credeam šĭ eŭ, care spun uniĭ,
Dimbĭam în gîndu-mĭ, dicéam: nebuniĭ;
5. Cum e putinţĭœ un om sœ creadĭœ,
Cœ ce se 'ntîmplœ, vine de'n padĭœ,
Ca basnœ, padĭœ despreţĭuisem,
De-orĭ ce 'ntîmplare cuvînt gœsisem.

Fœcînd ŭœdatœ cœllœtorĭe
10. Ciemat la cinœ la ŭœ mošie,

*) Lucrarea s'a 'nceput cu tipœrirea právileĭ ĭĭœriĭ.

Mînašĭu-mĭ nu šciŭ pe drum ce vede!
Vœdĭu cœ opresce, perit se crede!
Išĭ bate pieptul! fruntea išĭ bate!
În grab trœsura de'n calle-abate,
15. Mereŭ, creštinul fœcîndu-šĭ cruce.
Cu fulger iute pe-alt loc mœ duce.

„Spune ce este? ce e Mœrine?
— Ce e Cucoane! nu este bine!
Ne întilnirœm c'ŭœ vrejitoarĭœ,
Fermecœ lunœ, fermecœ soare:
20. *La mormînt urlœ, cu ciršnirĭ plinge,*
De morţi cînd sœul, fœlcĭ, oase stringe.
Acĭ fœclĭea neadormitœ
Dospešce-aprinde, cade ŭmitœ;
Apoĭ se scoalœ, fuge nebunœ,
25. *În vas de noŭœ fraţĭ singe-adunœ.*
De bœtrîn cine culcušĭu ia 'n giarœ
Îl rœsfrœmîntœ 'n turtœ de cearœ.
De singer beţie, de-alun nuelle
Frige šĭ fierbe pe treĭ ulcelle;
30. *Fœrœ rœstimpurĭ toacœ de'n gurœ,*
Descîntec, hrannœ šĭ cœŭturœ.
De lup la unul git arœtase,
Cucošiell negru 'n sînu-ĭ bœgase:
Se despoĭase, se despletise,
35. *De treĭ orĭ casa îĭ ocolise;*
De treĭ-dĭeci poşte în depœrtare
Pornindu-l fuga pe bœĭĭu cœllare,
În treĭ minute s'ajungœ-l face,
Cu neplœcuta-ĭ sœ se împace.
40. *Ucid'o toaca! bat'o pustica!*
De-alle eĭ fermecĭ mi-ĭ rea soĭtea.“

„Jupîn Mœrine! cite mĭ-aĭ spune
De vrœjitoarĭœ-ĭĭ, le cred de bune.
Dar' šciŭ c'am treabœ? ĭann, te deşceaptœ!
45. *Catœ s'ajúngem! cœcĭ mœ aşceaptœ.“*

Mešcer mînašĭu-mĭ, gîndu-ĭ la peadĭœ
În rœtœcire îl depœrteadĭœ.
Mult ne abátem fœr'a pricepe,
Gloduri, fœgašĭurĭ, un cring începe,
50. Întrœm în desul uneĭ pœdure,
Blástœmœ omu 'ncepe sœ 'njure!

Nu avem mijloc de nœintare:
Cearcœ sœ 'ntoarcœ, şi loc nu are.
Adiœ vîntul, urlœ, mugĕşce.
Vijeie, şiúerœ, tunœ, rœcnĕşce.
Vœdĭŭ ŭœ scîntee, ŭœ flœcœrue.
Cît se lœĭeşce ea, şi se suie.
În clip' ŭœ mare de-aur s'aratœ.
Toatœ pœdurea e 'nvœpœĭatœ.
Unde de fláceri împlu tot locul,
Alb, verde, gálbenn, roşiu e focul.
Glásuri mulţime s'aud departe,
Pœdurari, sate s'ar de-ori ce parte;
Muncesc mie, mare cu bœrbœţie.
Ca elemîntul în trîŭ sœ-l ţiiœ.
Épure eatœ ne stœ în calle!
Ne esc-un popœ mai dela valle!
Mœrin în sînu-şi sculpœ cît poate,
Mînœ nœinte, dœ peste toate!

„Stœi! mœi nebune! stœi! stœi! opreşce!
Desham' Arapul! friu-i gœteşce!
Drept şieá încingœ-i perna de pielle!
Lasœ-le naibei pedicle relle!
Ce-a vre sœ facœ, lasœ pe soartœ!
Cum şciţi, trœsura cu trei cai poartœ!
Strigaţi pe oamenĭ, tu, şi fecĭorul,
Cu banĭ rugaţi-i, cu binişĭorul!
La drum întoarce, ca om de treabœ!
Eŭ sbor, ca gîndul, cœci mi-i degrabœ.“

Neci dĭece urme nu trœpœdásem,
De-unde trœsura în foc lœsásem,
Cînd rœsvrœtire de nŭori cu vîntul
Neguri rœvarsœ pe tot pœmîntul.
Urlœri detunœ, rostogolĕşce
Sgómot de groadĭœ rœŭ sfôrœeşce.
Fúlgerul focu-şi des îl întinde,
Áerul iute tot îl aprinde.
Se toarn' şiroaie, rîuri de ploae,
Rœsbese din crĕşcet în tœlpi mœ moaie.
Se 'ngroašĭœ vœlul şi de 'nsœrare;
Las frîu 'n trapœd, în fuga mare.
Urmœredĭŭ drumul cu îngrijire,
Fœrœ sperînţiœ de-adœpostire.

De-ŭœ datœ callul se înceordeadĭœ!
S'aruncœ 'n laturi, se spœimînteadĭœ!
Se svîrcolĕşce! De frica multœ
Neci bold, neci glasul nu-mi mai ascultœ.
Iute descálec, vœdĭŭ jos turtitœ,
Albind ŭœ trîmbœ învœluitœ!
Vîntul stœtuse, ploaea 'ncetase,
Ŭœ radĭ 'a luneĭ se arœtase;
Cea cît ŭœ mince stîrcitœ, micœ
Ŭœ bleasnœ mare 'n sus se ridicœ:
Pe faţiœ are cœrunte plete,
Ca şierpi atîrnœ încovoiate;
Neagrœ la faţiœ, de'n oci sclipeşce,
O 'ntreb: *„aproape de-aicĭ aĭ casœ?*
Satul departe e jupîneasœ?
Ear' mai nœinte de-acestea toate,
Iann! spune-mi drumul unde mœ scoate?
— „Sœ-ţi fiœ milœ! sœ-ţi facĭ pomeannœ!
Cu ŭœ sœracœ, cu ŭœ sœrmannœ,
Cœriţ sperînţia şi tot arutul,
E ajutorĭul, ce-i dœ cerşĭutul.
Sînt ŭœ strœinœ prea oropsitœ,
Unde-ajung, m'aflu crud isgonitœ;
Cœci adevœrul cunosc din stelle:
Spuĭŭ ce-a sœ viiœ, bune seaŭ relle.“
Nu pot descrie, ce 'ntipœrire
Face asuprœ-mi astœ 'ntîlnire!
Îi întindĭŭ mîna cu dœrnicie;
Spre sœrutare vre sœ mi-o ţiiœ.
Ŭœ 'nfiorare, un trémur rece,
Ca ŭœ segĕatœ mœ rœspetrece!
Îmi rœtrag mîna cum pot mai bine:
Ascundĭŭ cu grije ce sîmţiŭ în mine.
„Mœ rog, rœspundœ-mi la întrebare!
Voiŭ sœ şciŭ drumul, am grabœ mare.“
— „Unde-ţi e gîndul, e mult departe!
De ce dorînţiœ aveaĭ, n'aĭ parte.
Însœ aceastœ nedobindire
De reá te scapœ nenorocire.
Diŭa de astœ-dĭ ţi-a fost fatalœ,
Ce-ţi facĕ soarta, n'aĭ bœnnuealœ!
Eşcĭ însu-ţi omul, care-l ceíseşi.
De-acea vedere cînd te ŭimíseşi.

E pe mošie-ĭĭ arsa pædure;
Dar' ca norocul sæ ĭi-se 'ndure,
Šterge din minte-ĭĭ orĭ če 'ntristare,
În lupta vĭeĭĭeĭ fiĭ cu ræbdare.
Ræbdarea este marea šciinţĭæ,
De segur carea dæ biruinţĭæ.
Omul, če pate ranne šĭ tače,
Silešce strišcea sæ i-se 'mpače.
De vreĭ sæ-ĭĭ fiæ bun viitorul,
Nu læsá muse, nece amorul!
Ţine-te liber, nu te supune,
L'alte mæririĭ lucĭrĭ nebune!
Începutrea-ĭĭ, če-aĭ de-astæ ĭĭaræ,
Înneac' o 'n tine, fæ-o sæ pearæ!
L'aceasta gîndu-ĭĭ n'o sæ m' asculte,
Válurĭ, šĭ pátimĭ veĭ avé multe!
Acum aproape-ĭĭ este locašĭul,
Šĭ cu træsura-ĭĭ vine mînašĭul.
Merği astæ noapte, te odihnešce!
Mine cu dĭúa cælætorešce!
Sæ fiĭ de vreme în cæpitalæ
La mieđĭul nopţĭĭ de bal în salæ.
Începe-omega ĭubiri-ĭĭ, care,
Mare ca alfa-ĭĭ, putere are;"

Foarte ciudat' a peđieĭ minune
E, cæ Sibilla mineiunĭ nu spune.

§. 111.

Peađĭa bunæ.

1. Cum Sibilla îmĭ pređise.
Cite îmĭ eraŭ preserise.
Rœu 'n drum se despreunæ.
Šĭ rœmîne peađĭa bunæ.
5. Asfelĭŭ se întîmplé mie.
În altæ cællætorie.
Un lup îmĭ ese în calle.
Dar' sémennii dumisalle
Orĭ unde pot sæ se vađĭæ.
10. Eŭ nu-ĭ am de bunæ peađĭæ.
Vas pe drum sec nu gæsíræm,
Cu buĭĭ pline ne 'ntîlniræm.

Mocann ne trecú nœinte,
Oprí callul, om cu minte.
15. Stœtú, luîndu-šĭ mœsuræ.
C'am s'abœtú de trœsuræ:
Šĭ pare c'aveá vr'ŭæ vinæ
Umil pînæ jos se 'neinæ.
„Calle bunæ! mæĭ voînicæ!"
20. —*„Mulĭĭ annĭ sæ trævešcĭ!"* imĭ đĭce.
Šĭ bĭetul mocann, særmannul,
Are peađĭa, ca ĭiganul.
Înlĭlnindu-ĭ omul, creađĭæ,
Bunæ amîndoĭ c'aŭ peađĭæ.
25. *Cišcig bun cu ferićire,*
Cu noroc s'aibæ 'ntîlnire!"

„Šĭ eŭ ĭĭ-uređĭŭ astea toate,
Šĭ maĭ mult deacæ se poate,
Na! sæ aĭbĭ de cĭeluealæ!
30. *Ia, če-ĭĭ daŭ, n'avé sfiealæ!"*

„Mulĭĭ annĭ Dumneđĭæŭ te ĭĭæ!
Če dorešcĭ, de'n cerĭŭ sæ-ĭĭ viæ!"

Rœpede 'neurîndu-šĭ callul.
Coboarœ šĭ suĭe dealul.
35. Šĭ de'n vîrf înœ ŭæ datæ.
Mulĭĭœmirea šĭ-o aratæ.
Îmĭ ćéreurœ 'n sîngę-ŭæ viæ,
Ŭæ sglobivæ veselie.
„Aĭdĭ!" strig, avînd presîmţire
40. De feriće dobîndire.
„Aĭdĭ! încællecaĭĭ! aĭdĭ! Giĭĭæ!
Tu ešcĭ surugiŭ de viĭĭæ;
Na! bacšišiŭ! îl bat pe spete,
Iute! sæ te vađĭŭ bæĭete!
45. *Minaĭĭ s' ajúngem ca vîntul!*
Necĭ sæ atíngeĭĭ pæmîntul!"

Luléllele seúturæ,
În clipæ încællecaræ.
Ca leĭ amîndoĭ rœcniræ.
50. Bićĭele 'ntreit plesniræ.
Sburárœm în fuga mare,
Ca prin de áburĭ mîscare.
Cînd ajungeam, spre noĭ vine
Un olac, în drum ne ţine.

De praf, negru ca arapul,
Sare, dœ sœ-sĭ spargœ capul.
Costacĭe c'un sœmn mi-aratœ,
C'are taĭnœ însœmnatœ.
Se apropiœ-mi vorbeşĕe,
Din budĭœ abĭa şĭoptešĕe.

„Acum mérgeĭĭ drept la vie?
N'o sœ daĭĭ pe la mošie?
Fiind cœ pošta-ĭ večĭnœ,
Acoleá v'am gœtit činœ:
Am sœ v'arœt ŭœ minune.“

—„„Če este minunea? spune!““
—„Vœ rog n'o luaĭĭ drept glumœ!
Treĭ ariĕeĭ fœræ mamœ,
I-am încis cu îngrijire,
Sœ n'aibœ loc de ešire.
Numaĭ prin ušĭe se poate,
Eĭ de-acolo a se scoate.
Lácætul nu se descuĭœ
Neĕĭ cu cĭee, neĕĭ cu cuĭe.
Ariĕeasa miniatœ
A fĭerelor earbœ catœ.
In tot cipul se munceşĕe,
Pînœ 'n urmœ o gæseşĕe.
Burueanna e micšĭoarœ,
Ca rubinul rošioarœ,
Deseide, cum o aduĕe,
Išĭ ia puiĭ šĭ še duĕe.
Lingœ ušĭe vrind sœ easœ,
De'n bot erbulĭĭa lasœ,
Carea noŭœ ne rœmîne.
Apoĭ, bine šĕiĭ stœpîne,
Cum joacœ la vie focul,
Cunošĕĭ all comoriĭ locul.
Nu maĭ credĭŭ šĭ astœ datœ
S'o læsæm nedesgropatœ.
Necrutĭînd neĕĭ ŭœ silinĭĭœ,
Credĭŭ, cœ ne-a fi cu putinĭĭœ!“
—„„Tu aĭ voe, foarte bine,
Merği desgroap'o fœræ mine!
Pleac' acum, pleacœ degrabœ!
Eŭ la poštœ drept am treabœ.““

Cum rœmîne vešĕed pomul;
Ašĭá trist rœmase omul.
Strig! *„bœĭeĭĭ! maĭ daĭĭ ŭœ goanœ!*
Cum veniœm înc'ŭœ toanœ!“
Ca Erete, mînœ Gĭĭœ,
În goanœ de porumbĭĭœ.
Soarele voĭos apune,
Radĭele-ĭ pre nŭorĭ supune,
Focurĭ rœvœrsînd mœreĭĭe,
Sereĭ dœ de di albeĭĭe.
Purĕes, cipu-ĭ se rœsfaĭĭœ
Pe a luneĭ linœ faĭĭœ.
Tot vœsduhul s'alineadĭĭœ:
E šĭ diŭœ, šĭ 'nsœreadĭĭœ.
În bolta de ĕerĭŭ seninœ
Cu miĭ glóburĭ de lumĭ plinœ.
Privese táĭnica mišcare,
Ca cum n'ar fi 'n depœrtare.

§. 112.

Tînœrul.

Tînœr nu poate
Sœ biruească
Rellele toate,
Če sœ 'ntîlnească
Are 'ntr'all vieĭĭeĭ
Drum strîmtorat.

Cœĕĭ sînta armœ,
Tarea rœbdare,
Carea desarmœ
Rœŭ cît de mare,
Neĕĭ bœtrineĭĭeĭ
Deplin s'a dat.

§. 113.

Soartea rea.

Munceaseœ-se cît va vrea,
Cell nœscut sub steaŭa rea.
Îndešĭœrt se va sîlĭ
Če-a dori a dobîndĭ
Cœĕĭ all luĭ noroc cumplit
L'are asfelĭŭ osîndit.
De ce-a fi apropiat
Sœ fiœ maĭ depœrtat.

Šĭ toemaĭ lîngœ folos
Sœ fiœ maĭ ticœlos.
Numaĭ ell sœ simĭĭœ mult
Šĭ nime de'n cĭĭĭ l'ascult'
Sœ n'asculte all luĭ dor,
Cînd eu foc ĕere-ajutor.
Nu poate soart' a-šĭ scimbá,
Neĕĭ poate murind scœpá.

§. 114.

Cĕlle patru vîrtuțĭ.

Înfrînarea callea vietĭeĭ strœlucĭt împodobeșcĕe.
Pe credinȚĭœ 'nȚĭelepcĭunea, ca ŭœ pavœdĭœ pœdĭeșcĕe.
Sîngurœ dreptatea tĭese adevœrul fericĕirĭĭ,
Vitejĭea 'n grab producĕe dulcĕe rodul isbîndirĭĭ:
Omul aste vîrtuțĭ hárnic cultivîndu-le în sine,
Lui-șĭ, pátrieĭ șĭ lumii scump e fœcœtorĭŭ de bine.

§. 115.

La pœhar.

Te binecuvînt pœhar,
Sœ dobîndeșcĭ acest dar;
Cu tine ce-oĭŭ înciná,
Toate a le 'ntîmpiná.

Sœvîrșirea voĭŭ deplin.
De acum la cîte 'ncin:
Toțĭ s'avem prea bunĭ, multĭ annĭ!
Vin, amor, priétennĭ, bannĭ!

Ear' tu tot sœ te 'ntœreșcĭ,
Șĭ darul sœ-țĭ înmulțieșcĭ,
În vecĭ împlut de neptar,
Sînt, nemuritorĭŭ pœhar.

Sœ facĭ fericĭțĭ sœ poțĭ,
Pe noĭ șĭ pe strœnepoțĭ,
Lîngœ tine adunațĭ
Toțĭ sœ ne cunoașcem frațĭ!

Șĭ cînd n' om fi sîncĕrĭ toțĭ,
Tu din tine glas sœ scoțĭ!
Sœ strigĭ: *„deplin fericĭțĭ*
Cœ sînt numaĭ cĕĭ unițĭ!“

§. 116.

Floarea la 'ncisoare.

La rea 'ncisoare
S'aflœ ŭœ floare,
Cĕ pismuitœ
E de-orĭ cĕ soartœ;
Cœcĭ cîțĭ se 'ncinœ
L'a lor luminœ:
Pe lîng'a florĭĭ
O vœd pușinœ.

Șĭ-orĭ cĕ-a vre poate
Cŭ nedreptate,
Cĕ e'n vecĭ gata
La rœutate!
Viĭœ cu mine
Acum orĭ cine,
De e vre unul
Cĕ sîmte bine?!

DaȚĭ ajutoarĭe,
VedeȚĭ cĕ floare!
Cĕ pœtimeșcĕe!
Și în cĕ stare!
La faptœ bunœ
Puținĭ s'adunœ
Mult pot puținĭ
Bunĭ împreunœ!

Ah! lucru mare
E-a eĭ scœpare!
Fœpturĭĭ scumpœ
Dœ înnœlțiare.
Facĕe pe fire
Tot sœ se mire
Vrînd dreaptœ florĭĭ
Sœ dea mœrire.

XXIII.

Demetriŭ Cantemir, Domnul Moldoveĭ (1710—1711, annĭ vietĭeĭ luĭ: 1673—1723=50).

(S'a nœscut la Orheĭŭ în 26. Optomvre 1673, cînd tatœ-sœŭ Constantin erá încœ numaĭ Sœrdar. Tatœ-sœŭ se fœcú Domn Moldoveĭ la annul 1684, și se îndœtorá sœ trimeatœ pre unul de'n fiĭĭ sœĭ ostœticĭŭ (dĭœlog) la Constantinianna: ell trimese pre fiĭul sœŭ cell maĭ mare, pre Antioc, cu șiese fiĭ de boĭerĭ. Dar' dupœ treĭ annĭ, la 1687 merse Demetriŭ și seimbá pre frate-sœŭ Antioc. Demetriŭ a petrecut în Constantinianna pînœ la 1691, în care rœstîmp se ocupá cu limba și maĭ ales cu musica turcĕascœ, pre carea ell a adus'o maĭ întîiŭ la oare-care deplinœtate, puĭîndu-o în note, de carile erá lipsitœ pînœ atuncĭa. În annul 1692 a însoțit cu tatœ-sœŭ pre Sœrœscierul Deldœbann în bœtœlĭea dela Soroca. În annul 1693, murind tatœ-sœŭ, se învoirœ boerĭĭ sœ-l aleagœ

Domn Moldoveĭ în locul tœtine-sœŭ, însœ nu isbutirœ. La 1700 s'a însurat cu Casandra, fata luĭ Ŝĭerbann Cantacudĭenu fostul Domn all Rumînieĭ (1678—1688). Curînd dupœ aceea detronîndu-se frate-sœŭ Antioc de'n Domnîea Moldoveĭ, merse cu dînsul la Constantinianna, unde petrecú pînœ la 1710, cînd Petru, Ţĭarul Rusieĭ, decĭœrú rœsboĭŭ Turcilor. Sultannul aflú de cuviinţĭœ a trimete în asémennĭ împreg̃iurerĭ pre Demetriŭ Cantemir Domn Moldoveĭ, în locul luĭ Nicolaĭŭ Maurocordat. Cantemir primí Domnîea maĭ mult de'n îndemnul luĭ Devlet Gireĭ hannul Tœtari'or, amicul sœŭ, ŝi maĭ ales cîŝcigînd dela marele Vedĭr Bœltag̃ĭ Mohœmet promisĭunea, cœ nu i-se vor cere dœrile acelle marĭ, ce se îndœtinaŭ a se plœtí la numicĭunea Domnilor. Însœ abĭá sosí în Iaŝĭ, ŝi îndatœ îĭ ŝi venĭ poruncœ de la Vedĭrul, ca sœ trimeatœ bannii pe'ntru Domnîe.

Astœ nestœtornicîe de'n partea Turcilor supœrarœ pre Demetriŭ Cantemir într'atîta, cît îndatœ a întrat în trœtœcĭune cu Petru împœratul Rusieĭ, pre'n dóftorul grec Policala, pre care i-l trimisese Petru înadins, ŝi fœcú învoealœ cu ell, ca sœ se desfacœ de Turcĭ, ŝi încĭeĭú alianţĭœ cu Petru. În urma acesteĭ legœture, Cantemir înŝcĭinţĭá pre Petru despre toate mîŝcœrile Turcilor, ŝi întîrdĭú înadins fácerea podului preste Dúnœre, cum aveá poruncœ dela Vedĭrul. Cu toate acestea, Petru venĭ cu oŝtile prea tîrdĭŭ; Turcii trœcuse Dúnœrea ŝi ocupáserœ ţĭara de jos. De aceea Petru pĭerdú bœtœlîea dela Prut, ŝi rœscumpœrú pacea dela Turcĭ cu odoarœle împœrœteŝcĭ. Cantemir trecú cu Petru în Rusîea. Petru îĭ fu destull de recunoscœtorĭŭ, cœcĭ printr'un uric dat de'n 1. August de'n Movilœŭ, numí pre Demetriŭ Cantemir, ŝi pre totĭ urmaŝiĭ luĭ Cnedĭ ruseŝcĭ, cu titulœ de *„prea înœlţĭatŭ,“* îĭ fœcú penŝĭune însœmnatœ ŝi îĭ dœruí moŝiĭ întinse în Ucrœina. Cantemir se aŝedĭú cu locuinţĭa în *Hærcov*, unde petrecú pînœ la 1713, ocupîndu-se cu literœtura. La 1713 merse la Moseva, unde-ĭ rœpœusú soţîea Casandra. La 1714 fu cĭœmat la Sîn-Petrina (Petersburg) unde fiiul luĭ, Ŝĭerbann fu primit în gárdiea împœrœteascœ. Aicĭ petrecú Demetriŭ pînœ, la 1715, cînd se întoarse la moŝiile salle, unde sfîrŝí istorîea turcéascœ, începutœ încœ la Constantinianna.

La 1718 se însurœ de a doŭa oarœ cu fata Cneadĭiuluĭ Trubescoĭ, ŝi petrecú la Sîn-Petrina pînœ la 1720, cînd însoţí pre împœratul în rœsboĭul cu Perŝiĭ. În acest rœsboĭŭ purtá Demetriŭ Cantemir ŝi Tolstoĭ grija trebilor politicœ. În Juliu 1721 sosirœ în Astrœhann. De atunci începú Cantemir a sîmţí durere la rœrunchi, împreunatœ cu frigurí ascunse, carea-l aduceá une orĭ la atîta slœbicĭune, în cît nu se puteá sculá de'n pat cîte treĭ, patru dille. În August, merse la Pérsiea; dar' boala îĭ merg̃eá tot crescînd: de aceea îŝĭ fœcú testœmîntul, ŝi-l încredinţĭœ împœratuluĭ. Dupœ aceea se întoarse la moŝiile salle, unde se ocupœ cu didicĭunea uneĭ bisericĭ, pînœ la 1723, cînd în 21 August se mutœ de'n vieaţĭa pœmînteascœ.

Demetriŭ Cantemir erá la stat de mîjloc, maĭ mult slab, de cît gras; púrurea vésel: vorba luĭ erá foarte blîndœ ŝi plœcutœ; se sculá de dimineaţĭœ ŝi se ocupá cu literœtura pînœ la ameadĭœ-dĭ. Ell ŝcieá limbele: rumîneasca, lœtina, itœlianna, greaca, ruseasca, arabica, turceasca ŝi perseasca, ŝi înţieleg̃eá bine: elénica, frînţiudĭeasca ŝi slœvoanna. Se ocupá maĭ mult cu istorîea, de ŝi îĭ plœcéa foarte filosofîea, mœtemáteca ŝi mecáneca.

Ca literœtorĭŭ ocupœ loc între ceĭ întîĭ învœţiaţĭ aĭ veaculuĭ sœŭ. Pe'ntru Rumînĭ are ell un preţĭŭ îndoit, ŝi ca Domnitorĭŭ Moldoveĭ, ŝi ca istórie, cœcĭ nime n'a scris maĭ cu foc pe'ntru Rumînĭ ŝi maĭ cu iubire de cît ell, cum aratœ *„crónicul Rumînilor“* cumpus de dînsul.)

§. 117.

Vecĭietatea Rumînilor de'n Dácĭea ŝi nobiletatea semînţĭeĭ lor.

(Precuvîntarea la crónica Rumînilor.)

1. Cĭcerune, marele acella Demostene all Romannilor, pœrintele limbeĭ lœtine, regula ritóricĭeĭ, îndreptarĭul cuvîntœrilĭ, esîmplarĭul neimitavœr all vorbinţĭeĭ frumoase ŝi domnul maĭ tuturor ŝcĭinţĭelor, se vede, în toate cuvîntœrile scrise ŝi dise ver lœudœtive vœr hulitivœ, ŝi în cellelalte epistole ŝi scrisorĭ maĭ fœrœ numœr, puţin sœ se fiœ oŝtennit ŝi asudat cu toatœ istetîea minţiĭ, ce ĭ-o dedese firea, ear' mœestrîea ĭ-o desvoltase ŝi ascutise maĭ departe: însœ pînœ a scrie ŭœ epistolœ, pre'n carea cere de la Lucceiŭ sœ-ĭ descriœ vieaţĭa seaŭ maĭ bine lúcrurile tîmplate sub consulatul luĭ, ŝi sœ le lase în cunoscîntţĭa urmaŝilor spre láudœ, nu numaĭ se frœmîntœ îndelung cu mintea deŝcidĭînd toate vîntrellele eĭ în toate láturile, cĭ, precum se cunoaŝce cĭar de'n cuvintele luĭ descoperitive de icoanna ínimeĭ, sĭ sudorĭ de sînge a vœrsat, cug̃etînd: în ce cip ŝi mod ar înfœţiŝá altora láudele salle, ŝi ar dorí ca lúcrurile fœcute de ell orĭ bine orĭ rœŭ sœ se dĭugrœveascœ ŝi înfrumusetĭedĭe pre'n peannœ strœinœ fœrœ de nicĭ un sœmn de ambicĭune de'n partea luĭ; carile audind încœ în vieaţĭœ cum le cetesc, ŝi le láudœ strœiniĭ, sœ poatœ gustá, de'n aceea, nespusœ bucurie sufleteascœ ŝi desfœtare. Decĭ vrînd sœ se apuce de un lucru

ca acĕsta, îsĭ întinde toate coardele mintiĭ, necĭ oştennele crutĭœ. necĭ şiroaĭele sudorilor le sînte, şi ca cum s'ar îufuriá asupra ritóricĕeĭ, şi ar probodí-o pe'ntru neputintĭa aflœriĭ, îĭ rœstoarnœ toate sœcriele cu fundul în sus, şi ca un alt rœsîpitoriŭ aruncœ şi împrĕşĕcĭœ toate avutíile cuvîntœriĭ, şi necĭ pœuseadĭœ pînœ cînd aflĕ temeĭul precuvîntœriĭ, îl pune şi stœverešce. Pe urmœ ašĭadĭœ doŭœ temelíĭ acĕsteĭ dorintĭe: una ádecœ, cœ vrîndcine-va sœ-sĭ dea láudele salle în credintĭa altuĭa, nu trébuíe sœ se şĭerbeascœ cu gura, ĕi cu peanna şi cu hîrtíea; ear' a doŭa cœ sfieala (carea de altmintre opreşce pre fiœ-cine a-sĭ dori láudele salle), trébuíe bœgatœ în samœ, seaŭ trébuíe ašĭáşĭ desfiintĭatœ cu totul. Punînd acĕstea, dĭce, cœ scrisoarea nu se rušineadĭœ. De aicĭa nœinte cœpœtînd mœtérie bogatœ, cu carea sœ se espliče, dœ drumul îndrœsnetĭeĭ şi líbereĭ penne. carea cutrierînd latiĭ cîmpĭ aĭ retóricĕeĭ, ašĭá se sučešce şi sœ rœpede, cît se vede a nu face dœtoríea penneĭ scriitive. čí a lopœtiĭ vînturœtive, şi se învœpœeadĭœ de atîta ambicĭune, cît mœestriĭ cuvîntœriĭ nu se sfiesc a judecá, cœ şí scrumul ínimeĭ arse încœ l'a vînturat în aerul mœririĭ dešierte. Cariĭ de şí láudœ şi admirœ dupœ cuviintĭœ cipul luĭ de a vorbí dulce şi plœcut, de a scrie frumos, şi mœestríea de-a vînă şí áburiĭ mœririĭ; totu-sĭ necĭ cum nu se pot cumpœtá, ca sœ nu-l întîmpine cu un cip oare care de glumœ, şi sœ nu însemne într'însul če-va nerušinœtate. Decĭ darœ deacœ cĭar-nicĭ Cicerune (şi care Cicerune? acella, asemenea cœruĭa necĭ a maĭ vœdĭut cetatea Roma maĭ nœinte, necĭ dupœ acĕea nu va maĭ vedé) încœ nu a putut scœpá de ŭœ judecatœ atît de aspræ şi nedreaptœ, numaĭ pe'ntru cœ a poftit, ca lúcrurile tîmplate pe tîmpul cunsulatuluĭ sœŭ sœ se scriœ de cœtrœ altul; atunčĭ nu încape îndoealœ, cœ pe altul, orĭ cine ar fi acella, carele s'ar încumœtá sœ scriœ cît de simplu lúcrurile tĭœriĭ salle şi sœ le lase urmašilor sœĭ spre šciintĭœ, socotindu-l ca ŭœ momitĭœ imitœtivœ a luĭ Cicerune, nu-l v'or tiné necĭ vrednic de rîs mœcar.

2. De şí s'a luat privire la toate acĕstea şi s'aŭ cumpennit dupœ cuviintĭœ: totu-sĭ rœmîne neclœtitœ şi nestrœmutatœ

acĕea dişœ a bœtrînilor: *„luptæ-te pe'ntru pátrie!“* Acĕía, cariĭ lúcrurile salle le socotesc alle pátrieĭ şi alle pátrieĭ orĭ cum v'or fi acĕellea, le socotesc alle salle, vor maĭ adáuge încœ, cœ întru legĭuita împliničĭune a acĕsteĭ detorií trébuíe depœrtatœ pe lîngœ sfiealœ încœ sí frica; pe'ntru cœ nu trébuíe a se nevoí şi a asudá maĭ putin pe'ntru apœrœčĭunea sa própriœ, decît pe'ntru a pátrieĭ; ba încœ če este lucru şí maĭ cumpœnitoriŭ, čeĭ veciĭ dĭceaŭ, cœ în moartea primitœ în lupta pe'ntru pátrie, îndrœsneala, carea de almintre se númœrœ între rellele şi smintelele čelle maĭ urîte, ĭa šceptrul şi tine locul vitejíeĭ, ádecœ all regineĭ tuturor vîrtutílor, şi acĕasta aŭ dis'o foarte bine; pe'ntru cœ unde moartea este maĭ plœcutœ decît vieatĭa: acolo rœul şi sminteala se prefac neapœravœr în vîrtute. Într'acĕst cip s'a tîmplat a dese orĭ, ca îndrœsneala, îmbolditœ de píntenniĭ desperœčĭuniĭ, sœ aducœ čellor învinšĭ triumful învingĕriĭ nesperate, ear' învingĕtorilor pĭerdčĭune neašceptatœ. Decĭ îmbrœtišĭînd noĭ detoríea *„de a ne lupta pe'ntru pátrie, şi de a læpædá întru acĕasta toatæ sfieala şi frica“*, cœčĭ amoarea toate le învinge, îmbrœtišĭînd, dĭe, astœ detoríe, ca un scut tare şi vîrtos, vom apucá cu tot dreptul arme drepte, şi eşind în cîmpul istoríeĭ, cu pašĭ înfiptĭ şi cu fatĭœ ne'nfricatœ vom cĭemá pre aspra tirœnníe a uĭtœriĭ aspre vecíe la luptœ, şi astœ luptœ pe'ntru aparœčĭunea şi rœsbunœčĭunea láudeĭ şi mœririĭ patrieĭ vom sustiné-o cu bœrbœtíe pînœ la vœrsœčĭunea čelleĭ maĭ de pe urmœ picœture de sînge, şi sperœm, cœ ajutîndu-ne sînta adevœrœtate, îĭ vom rentoarce tinereatĭa fireascœ de'n náščere, asémenne vúlturuluĭ, sub a cœruĭa scutintĭœ s'a nœscut.

3. Însœ va dĭce, poate, cine-va: cine? Şi de unde eščĭ tu omuletíule? Venetic, ešit fœrœ veste erĭ alaltœ erĭ de'n méjlocul bœrbarilor? Če cáutœ la tine arme ca acĕellea? De unde? Şi în mœestríea lupteĭ cînd te-aĭ învœtĭat? Unde şi cariĭ îtĭ sînt puterile şi alte mœestrií trebuincĭoase la asfeliŭ de trîntiture, cu carile sœ potĭ mœcar da fatĭœ cu astœ tirœnníe înfricošiatœ, ne cum sperá şí învingĕrea? La asfeliŭ de întîmpinœčĭunĭ ne este respunsul la îndemînœ; noĭ ádecœ vom face, pre-

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

cum se dīce, cœ a fœcut Elvetïannul acella tînœr şi nebœgat în samœ de cœtrœ ceĭ bœtrînĭ, carele, vœdîînd, cœ a venit peste tïara lor pe neaşteptate periciŭ de'n partea duşmannilor strœinĭ, şi bœtrînii, şciindu-se lipsiĭ de arme, s'aŭ svœtuit îndelungat, numaĭ în deşiert oare sœ încerce norocul rœsboĭuluĭ cu mînele goale, orĭ maĭ bine sœ dea urgíeĭ duşmannuluĭ drum líbœr? Dise cœtrœ bœtrînĭ; pe'ntru lipsa armelor nu trébuíe sœ purtœm atîta grije, pe'ntru cœ şciŭ bine, cœ duşmannii vin încœrcaţi cu tot felĭul de arme, carile smulgîndu-le de'n mînele lor, vom puté preá uşĭor nu numaĭ sœ-ĭ învíngem, cí încœ într'un cip maĭ fericiĭt şi maĭ lœudat sœ-ĭ nimiciim cĭar cu armele lor înşi-şĭ, şi fœcînd aşĭá, spune istoríea, cœ nu s'aŭ amœgit.

4. Urmînd' şí noĭ pre acĕştïa, pre cît va fi cu putinţĭœ, sperœm încuntra tiranneĭ uĭtœrĭ a lúcerurilor, nu numaĭ cœ vom cîşcigá cununa învíngeriĭ, carea o dorim iubiteĭ noastre pátriĭ de'n tot sufletul; cí încœ vom face cum fœcú şí Trœïann, marele întemeĭœtoriŭ all nostru, carele avuţíile luĭ Decebal, regele Dacilor, celle strînse de'n prœdœciunile provinţielor rumînœ, şi ascunse, le scoase la ivealœ cĭar de'n fundul şi de sub undele rîuluĭ sœrgeţieĭ şi le rœ'ntoarse visteríeĭ rumînilor, alle cœriĭa aŭ fost: într'acesta-şĭ cip, dic, fœcînd şí noĭ, ne vom da nevoinţĭœ, sœ scoatem la luminœ comoarele istoríilor vecĭe îngropate în vecĭetatea tîmpurilor, şi le vom producĕ spre folosînţĭa publicœ, demustrînd cœ Rumînilor li se cuvin celle ce sînt alle lor. Va socotí poate cine-va cœ aceste promise şi premise de noĭ, nu sînt pocniture de puşce ostœşĭeşcĭ, cí lœtrœture de cérberĭ, orĭ de ţîîncuşĭorĭ fricoşĭ; nu sînt plátoşíe şi scute, cí beşicuţíe de áer înflate înotînd pe de asupra apeĭ, pre'n urmare cœ nu sînt arme purtœtoarĭe de învíngere, cí cuvinte nebœgate în samœ, şi nevoinţĭœ celtuitœ îndeşĭœrt pe'ntru mœrirea deşieartœ: acĕasta o crédem şi o şcim; însœ pe lîngœ acĕasta maĭ şcim încœ şí acĕea, cœ pœrerea nu poate rœsturná adevœrul, necĭ a-ĭ cuprinde locul, pe'ntru cœ nu se cuvine, ca adevœrata şciinţĭœ a lúcerurilor sœ se plece pœreriĭ celleĭ cu îndoealœ, cí de'n cuntra, ca pœrerea sœ se supunœ şciinţieĭ întemeĭate. Asémenne ne va fi ertat şí noŭœ a ni se paré, cœ,

poate pre'n edœciunea asteĭ istoríĭ despr vecĭetatea Rumînilor, ne vom atrage ura neîmpœcávœrœ a vecinilor de pre'n pregĭur, cariĭ pe'ntru acĕea ne vor împroşcá cu bajócure, împutîndu-ne, cœ, ametiţĭ de dulcea şi necumpœtata amoare cœtrœ pátrie, am fi trecut márginile cuvenite adevœruluĭ istoríeĭ. Cu toate acestea mœrturim în cunşciinţĭœ curatœ, cœ afarœ de întîmplarea neşciinţieĭ, carea se poate tîmplá preá uşĭor orĭ şi cuĭ, nu am ţinut nice de cum parte pátrieĭ seaŭ noŭœ, aşĭá cît pe'ntru acĕea, sœ atîţĭœm focul pismeĭ şi all ureĭ cell potolit acum de mult şi învœlit sub spudĭœ, seaŭ sœ întœrîtœm pre cine-va asuprœ-ne. Cœcĭ cine ar fi cu creerĭ aşĭá cu totul de aramœ, carele (nu dea Dumnedĭœŭ) ar cugetá, cœ pre'n huliciunea altora ar puté adáuge mœricĭunea láudelor salle? Noŭœ ne-ar fi fost lucru foarte plœcut şi dorit, ca sœ nu fim fost nevoiţĭ necĭ a cercá norocul acestuĭ cîmp, necĭ a aşceptá cununa asteĭ lupte legĭuite. Dar' cine este cetœţĭeann aşĭá de norocos, şi Cicerune aşĭá de fericĕ, carele s'o poatœ avé, ca acesta, nu unul, ci ŭœ mie de Lucceĭ, şi láudîndu-se pre'n oştennintĭele strœine, sœ între ciuînd în triumf pe portile Rumeĭ celle deşcise spre patru pœrţĭ alle lumiĭ? Şi de'n cuntrœ: cine sœ fiœ aşĭá lipsit de minte, carele sœ-şĭ poftească meniciŭni aşĭá de înfricoşíate, şi sœ doreascœ a cercá ure aşĭá de marĭ, şi a audí dejudecœciunĭ atît de stîngace despre sine?

5. Dar' orĭ ce parere rœtœcitœ o va cumpœtá acea disœ a întieleptilor: *„amic e Plœtune, amic Socrate; însœ maĭ amic adevœrul“*, cu astœ legĕ şi cu ast îndreptariŭ, vom gustá cu placere orĭ ce amœrœciune, şi orĭ cît de otĭœritive vor fi sfœşiĭœturile citellelor, le vom suferí cu veselíe, numaĭ sœ ne pœdim cunşciinţía nepœtatœ. Fiindcœ ea şîngurœ ne va arœtá adevœrul istoríeĭ maĭ luminat, decît radiele soareluĭ umbra orariuluĭ de pœricte, şi ne va demustrá, cœ necĭ unul de'n popoarele şi împœratíile, cîte ţine asta-dĭ Europa şi le nutresce în şînul sœŭ, nu poate sœ nu-şĭ rœcunoascœ încĕputele celle tinerelle alœturîndu-se cu nœciunea rumînœ, şi sœ nu mœrturească, ca în alœturœciune cu vecimea rumînilor, elle sînt numaĭ tinerelle şi crudutíe, seaŭ vorbînd maĭ apriat, numaĭ nisce strînsure

vîrîte între adevœrațiĭ locuitorĭ de loc fœrœ de neĉĭ un drept. Cœĉĭ toate popoarœle Europeĭ apusenne (departe ĭiœ dela noĭ orĭ ĉe umbrœ de sumetíe), de sĭ sînt astœ-dĭ marĭ, tarĭ sĭ cultivate nu pot arœtá altĭ pœrintĭ, decît pre Gotĭ, Vandalĭ, Unnĭ, Sclœvonĭ, popoarœ de alle sĉíĭieĭ îngíetĭate; sĭ maĭ ales în Itáliea însa-sĭ s'a vœrsat atîta multime de bœrbarĭ de tot felĭul, cît astœ-dĭ sœ cautĭ pe úlitĭele Rumeĭ, ca oare cînd Dioĝenne ĉínicul, cu lampa aprinsœ pe la ameadĭœ-dĭ; totu-sĭ anevoíe veĭ aflá rumîn adevœrat, sĭ cu mare greutate îl veĭ puté deosebí de bœrbarĭ. Una sîngurœ, nœĉĭunea germînœ, ne spun scriptoriĭ, cœ sĭ-a pœdit sœmintíea curatœ sĭ neamestecatœ de'n început. Ear' ĉellelalte popoare alle Europeĭ de astœ-dĭ toate sînt fetiĭ climelor friguroase, carile fugînd de asprimea climeĭ, pœrœsînd tĭara sĭ locuintĭele pœrintilor sœĭ, sĭ depœrtîndu-se de elle, ca de nisĉe locurĭ sterpe, lipsite de mejloacele vietĭeĭ, aŭ încurs în pœrtile Europeĭ; apoĭ îndulĉindu•se cu frumseatĭa sĭ fruptuosetatea tĭœrilor locuite de rumînĭ, aŭ luat de'ntr'însele maĭ întîiŭ ca sĭ pardĭiĭ Ircánnieĭ, cîte-va pœrtĭ, dupœ aĉeea cuprindĭîndu-le ca domnitorĭ, típserœ piĉíor tĭápîn într'însele sĭ-sĭ asĭœdĭarœ trónurile acolo. Asĭá regatul frîntĭudĭesc, carele ține locul all doile dupœ împœrœtíe, sĭ carele este foarte puternic sĭ pe mare sĭ pe uscat, s'a început în frîncíea maĭ întîiŭ pe la annul 420 dupœ naščerea mîntuitorĭuluĭ, sĭ neĉĭ se sĉie cu segurœtate de'n ĉine se trag, precum mœrturesĉe Petavĭu, istóric sĭ cronolog foarte fœĭmos (în opul sœŭ: despre cumputœĉĭunea annilor, partea I. cartea 6, cap 13). Dieînd: *„pela aĉell timp (ádecœ 420) s'a pus temelíea regatuluĭ frîntĭudĭesc, ĉelluĭ prea nóbil în toatœ lumea; dar' începœtura asteĭ nœĉĭunĭ este necunoscutœ cœĉĭ nu se aratœ deplin în scriptele ĉellor vecĭ“*. Asémenne dĭĉe, cœ totĭ aĉeĭa se aflœ în rœtœĉĭntĭœ, carĭĭ sustin, cœ frîntĭudĭĭ s'ar fi trœgînd dela rœmœsitĭa troĭannilor; apoĭ adeveresĉe, cœ nœĉĭunea frîntĭudĭeascœ este ŭœ încĭœgœturœ de'n maĭ multe popoarœ bœrbare, carile prœdaŭ Europa în decursul veaculuĭ all 5-lea dupœ Crest, carile scuturînd jugul domnintĭeĭ rumîne, întemeĭarœ regatul frîntĭudĭesc în Gáliea. Asĭá Longobardĭĭ esind pe la annul Domnuluĭ 668 de'n Scandiea, de unde esise Gotĭĭ; Vîndalĭĭ, Erulĭĭ sĭ Gurĉilingĭĭ, aŭ întemeĭat atîtea regate în Itáliea, carile înfloresc încœ. Asĭá Sœsonĭĭ trecînd pe la annul 449 în însulele Británnieĭ întemiĭarœ regatul înglic-scotic. Lesĭĭ, fetĭĭ Tœrtœríeĭ sœrmateĉe, carĭĭ sînt tot una cu slœvennĭĭ, trecînd Vistula pe la annul 465 cu ducele lor Lec, déderœ fericite începute regatuluĭ Polon ĉelluĭ prea lœtit sĭ fœĭmos. Unnĭĭ, popor de'n Tœtœríea asiátecœ, venind pe la annul 432 în Europa, déderœ tĭœrĭĭ ungurešĉĭ sĭ numele sĭ coroana régiœ. Bulgarĭĭ, sĭ dupœ dînsĭĭ Slœvennĭĭ sĭ Sîrbĭĭ, vœrsîndu-se întocma ca arina rîuluĭ Volga, cœtrœ annul 699 de'n ĉelle maĭ depœrtate pœrtĭ alle crivœtĭuluĭ peste Europa, sĭ trecînd ĭute undele Dúnœrĭĭ mœrnoase, aŭ prœdat Mésiea, Tráĉiea, Ilíriea, Tribáliea (astœ-dĭ numitœ Slœvóniea), ŭœ parte de'n Mœĉedóniea sĭ pînœ la Dœlmatiea, aŭ descœlecat regatele Boémieĭ, Bulgárieĭ, Slœvónieĭ, Sîrbieĭ. În scurt scriptele ĉellor veĉĭ sĭ alle ĉellor noĭ ne mœrturesc, cœ maĭ toate popoarœle europenne aŭ fost maĭ de mult foarte bœrbare sĭ aŭ întrat într'însa ca dušmannĭ cuĉeritorĭ, prœdœtorĭ sĭ stricœtorĭ, sĭ numaĭ pe încet, voînd ašĭá mintea ĉea nemœrĝinitœ de sus, s'aŭ maĭ îmblîndit unele de'ntr'însele, s'aŭ poleit, cultivat, sĭ aŭ învœtĭat sĉiintĭe sĭ mœestrĭĭ, esînd domnitorĭ blîndĭĭ, cumpœtatĭ sĭ dreptĭ.

6. Asĭá ne spune istóriea despre ĉelle-lalte popoarœ europenne. Însœ despre nœĉĭunea rumînœ de'n provintĭele de la Dúnœrea de jos ne spune alt ĉe-va. De vom crede mœrturintĭelor istórieĭ: atunĉĭ de vom judecá nœĉĭunea rumînœ numaĭ dupœ vîrsta eĭ ĉea maĭ de pe urmœ, ádecœ de cînd împœratul Trœĭann, alegînd ĉetœtĭennĭ rumînĭ de'n Ruma împœrœteasa ĉetœtilor, ĭ-a trecut sĭ ĭ-a asĭedĭat în Dáĉiea, o vom aflá în tĭerele acestea dela annul mîntuitorĭuluĭ 106; ĉertîndu-ĭ vîrsta de míjloc, o aflœm de pe timpul luĭ Romul, dela începutul dĭdiĉĭunĭĭ ĉetœtĭĭ Ruma, pe la annul 753; ear' ĉercîndu-ĭ vîrsta ĉea de'ntîiŭ, o aflœm pe la annul 1184 nœinte de Crest, pre timpul resipiĉĭunĭĭ Troĭeĭ pre'n Greĉĭ sĭ all venintĭeĭ luĭ Enea la Itáliea în Latiŭ. De vom ĉercá adeverintĭa nobiletœtĭĭ nœĉĭunĭĭ rumînĭĭ, sĭ sirul ĝeneœlogíeĭ eĭ, ne spun scriptorĭĭ greĉĭ sĭ

lœtinĭ, cœ ea este rumînœ nœscutœ la Ruma de'n cētœtĭennĭ rumînĭ, caris venitĭ dela Troĭa. De vom socotí faptele maĭ marilor lor: vom aflá cœ eĭ n'aŭ fost prœdœtoriĭ neclĭ atœcœtoriĭ împœrœtĭeĭ rumîne, neclĭ venneticlĭ într'acēeá, cī lœtĭtoriĭ sī mœritoriĭ împœrœtĭeĭ, cēĭ maĭ de'n lontru sī maĭ nobilĭ mœdudularĭ aĭ acēlleĭa. De vom cœutá la firea, ínima sī vitejíea lor: ne spun totĭ istoricīĭ într'un glas, cœ eĭ aŭ fost, ca dĭdurĭ de aranœ, apœrœtoriĭ cēĭ ne'nvinšĭ aĭ márgĭnilor împœratíeĭ cuntra seminţíilor cēllor maĭ sœlbátecē šcīte, sī cœ în eĭ sîngurĭ s'a pœstrat într'un cip atît de rumînesc, precît de adevœrat s'a roštit de cœtrœ Séneca acēá dīsœ: *„Unde a învins Rumînul: acolo a ší trœit“*.

Pe'ntru cœ nime va fi poate, care sœ nu šcíœ, cœ Rumîniĭ šĭ-aŭ dus coloníile în diferite tîmpurĭ, sī šĭ-le-aŭ ašĭedĭat pînœ peste márgĭnile lumiĭ cunoscute. Însœ de'n acēlle multe coloníĭ neclĭ unele nu se pot neclĭ asemîná cu coloníile luĭ Trœĭann, ca alle unuĭ ostašĭŭ ales sī ducē iscusit, neclĭ ajungē la culmea uneĭ fericīrĭ atît de marĭ sī ašĭá de eterne, cît, dupœ dīsa luĭ Séneca, unde aŭ învîns: acolo sœ fiœ šĭ trœit. De acēea este afarœ de toatœ îndoeala, cœ Trœĭann nu s'a nevoit în deširt a învingē pre Decēbal, a supune pre Dacĭ sī a prefacē Dáciea în provintĭœ rumînœ, cu atîta vœrsare de sîngē, cît deširtîndu-se toate tecēele doftorilor de pîndĭœture, sī ne maĭ avînd cu cē legá rannele ostašilor, šĭ-a dat cĭar šĭ vesmintele salle sī pîndĭœturele meseĭ spre legœcĭunea acēllora, de care faptœ umannœ nu se pot mirá destull veácurile cēlle trecute sī cēlle viitoarĭe. Judecînd ell ádecœ, ca un grœdinarĭŭ iscusit, sī împœrat întĭelept, cœ un asémene rœsad se cuvine sœ fiœ udat cu sîngē ca acēlla, voind ca sœ-šĭ cîscīgē pre'n acēasta numeluĭ sœŭ mœrire-neštearsœ, a legat pre urmœtoriĭ împœratĭ cu jurœmînt nedeslegavœr, ca acēastœ tĭárinœ, atît de mannoasœ, sœ o prevegiedĭe cu ocĭŭ rumînesc sī cu ínimœ rumîneascœ, sœ o ápere cu urme rumînescĭ, sī sœ o lucre cu cētœtĭennĭ rumînĭ. De acēea Adriann, de almintre emulœtorĭŭ neobosit nu numaĭ all împœratílor, cī šĭ all istecīunĭĭ cēlluĭ maĭ de jos mœĭestru, neputînd urmá vîrtutile luĭ Trœĭann, nu se rušinć a cœlcá

pre'n blœstœmœtíile šalle laudele luĭ sī a le micšĭorá. Drept acēea Pœrtílor sī altor bœrbarĭ asiennĭ le lœsć Pártiea, Arménnica sī Mesopotánniea (trofeele luĭ Trœĭann cēlle demne de amintīcīune etearnœ) sī rœtrase de acolo cu cēa maĭ mare grabœ legĭiunile rumîne, desvinovœtindu-se nœintea senatuluĭ nu într'atîta copilœrescē, precît blœstœmatĭescē, cœ Trœĭann ar fi dus ostašĭ peste márgĭnile lumiĭ sī ĭ-ar fi ašĭedĭat între multime nenumœravœrœ de bœrbarĭ, unde nu s'ar puté apará neclĭ de cum. Dar' s'a temut foarte a facē acēasta sī cu rumînĭĭ ašĭedĭatĭ în Dácĭea: pre'n care lucru se fœcú, ca Dáciea, carea a fost un presemn fericē pe'ntru învíngerile urmœtoarĭe, luĭ Trœĭann sœ rœmînœ în vecĭ ca ŭœ coroanœ deamnœ de un împœrat ca dînsul.

7. Într'acest cip darœ pre Rumînĭĭ moldavĭ-rumînienĭ, nœscîndu-ĭ Ruma maĭca noastrœ, ĭ-aŭ aplecat sī ĭ-aŭ crescut. Trœĭann pœrintele nostru învœtĭîndu-ĭ cu obicēĭele sī armele rumînescĭ, ĭ-aŭ fœcut adevœratĭ mošcennitorĭ aĭ Dácĭeĭ, sī pre'n curat sîngele fiilor sœĭ aŭ nobilat Dáciea, cē erá maĭ nœinte bœrbarœ. Acēasta în decursul tîmpurilor fericīte aŭ ajuns la atîta putere sī bogœtíe, cît Constantin Marele, alœturînd la dînsa Tráciea sī Mœcedóniea, o socotí, cœ facē a patra parte a lumiĭ rumînescĭ. Asta se poate adeverí maĭ ales pre'n acēá împregĭurare, cœ Constantin Marele împœrtind putin nœinte de moarte-šĭ toatœ împœrœtíea în patru partĭ, sī vrînd ca sœ-šĭ aĭbœ fiœ-care de'n fiĭ sœĭ partea sa, aŭ socotit, cœ mœcarcœ Dácĭea împreunœ cu cēlle-lalte doŭœ provintĭe numite maĭ sus, în privintĭa întínderiĭ sī a cuprinsuluĭ este cu mult maĭ îngustœ sī maĭ strîmtœ decît cēlle-lalte pœrtĭ, însœ cu linœtatea cērĭuluĭ, cu stîmpœrœtura áeruluĭ, cu ne'nēcetata cúrgere a rîurilor, cu fruptuosetatea pœmîntuluĭ cu pœdurile sī cîmpíile cēlle desfœtate, cu numœrosœtatea cētœtĭlor, cu omeníea poporuluĭ, cu vîrtutea sī vitejíea ostašilor sī cu multimea locuitorilor, nu numaĭ cœ nu erá maĭ jos decît cēlle-lalte partĭ, cī încœ le covîrsiá cu mult pre toate, sī pe'ntru acēea aŭ šĭ asemnat'o parte de mošcenire luĭ Constante, fiĭŭluĭ cēlluĭ maĭ mic sī maĭ ĭubit. Luĭ Constante nu ĭ-aŭ pœrut rœŭ nicĭ de cum de partea

acēasta, ēi îmbratișîndu-o cu mare bucuríe ca ŭœ mošíe prea plœcutœ, precum i-o rînduise tatœ-sœŭ, dupœ rœpœusarea acēstuĭa, îșĭ așĭedĭćé într'însa șĭ scaunul împœrœtĭeĭ. Dupœ acēeca, Constantin frate-sœŭ, pornit de pismœ, ne'ndestulîndu-se cu partea sa, vení cu mînœ dușmannœ asupra luĭ Constante, însœ de cœtrœ acēsta fu învins pre'n oastea de'n Dáčiea și omorît, și așĭá se adáuse cœtrœ Dáčiea toatœ împœratíea apusuluĭ. Deēĭ dupœ depœrtarea luĭ Constante dela Dáčiea spre Itáliea și pînœ la tîmpurile împœratuluĭ Grœtiann aŭ fost Dáčiea noastrœ împreunœ cu Tráčiea și Mœčedóniea tot sub un deregœtoriŭ, ear' sub Grœtiann îngreuindu-se maĭ mult încursele Gotilor, ciemé ell dela Ispániea pre Teodosiŭ Marele și-l poftí sœ o ápere; judecînd ádecœ foarte înțĭeleptĭeșče, cœ ostenninților și láudele luĭ Trœĭann nu poate altul sœ-le țiĭœ și sœ-le poarte, fœrœ numaĭ unul ca Trœĭann însu-șĭ, ádecœ Teodosiŭ.

8. Teodosiŭ luînd grija pœrților acéstora, nu numaĭ cœ a apœrat Dáčiea, cum se cade, ēi încœ șĭ pre Goțiĭ, carĭ se reværsase de'n Tráčiea pînœ la Don, atîta ĭ-a îngrodĭt cu armele, și pre'n pače ĭ-a înduplecat pînœ la atîta, cît Alanaric și Fritigerne, cunducœtoriĭ lor, lœșînd sœlbœtœčíea bœrbarœ, trecînd cu pičĭor prietennesc pri'n Dáčiea, s'aŭ încinat cu plecœčĭune četœțiĭ luĭ Constantin, carea împœrœțiá la rœsœrit. Earœ dupœ acēst all doile Trœĭann (înțieleg pre Teodosiŭ Marele), cum se pare, cu lenevirea împœratilor, carĭĭ aŭ urmat dupœ dînsul, seaŭ poate fi, așiá vrînd Dumnedĭœŭ ēell de'ntru nálturĭ, veščejindu-se foarte puterile Rumînilor, Unniĭ, Bulgariĭ, Slœvoniĭ, Sîrbiĭ și Eruliĭ apucînd cîte-va provințíe rumîneščĭ pre oare cîte-va tîmp, șĭ-aŭ înfipt pečĭorul și și-aŭ așiedĭat scáunele în Pœnóniea, maĭ pre urmœ (carea este Ungáriea ēea mare), în Tráčiea, in Mésiea, in Ilíriea în Mœčedóniea, și așiá și čĭar șĭ în mœrita Grečíe. Dar' în Dáčiea noastrœ acēasta neēĭ de cum nu aŭ putut face deplin, ēi de'n cuntrœ, ne adeverese scriitorĭ vestitĭ, pre carĭĭ îĭ vom arœtá la locul sœŭ în țĭœsœtura istórieĭ maĭ de parte, cœ bœrbariĭ aŭ fost bœtutĭ tot-de-auna, gonitĭ și alungatĭ pre'n vîrtutea Rumînilor ēe o stœpînĭá, și cœ astœ mo-

șíe a lor a fost púrurea pœdĭtœ și tinutœ líberœ de îndelungata împresurare a bœrbarilor. Cœēĭ acēstĭa sînt acēĭ Rumînĭ, carĭĭ, precum spun înse-șĭ annalele Slœvonilor, pre semințíile Slœvoane le-aŭ alungat în scurt tîmp depe málurile Dúnœriĭ, gonindu-le pînœ la rîul Vístula, și, botindu-le a colo, le-aŭ nevoit a-șĭ da pre acēlla-șĭ loc încēpœturele domnirĭĭ lor. Acēstĭa sînt acēĭ rumînĭ, carĭĭ pre dușmannĭĭ împœrœțíeĭ Romannilor, pre Polovțĭ și Pečeneģĭ ĭ-aŭ fœcut sœ-șĭ cunoascœ hotarœle, pustietœțile ēelle de preste Nistru, și în decursul țîmpurilor, precum se aflœ scris la Stricovsciŭ, orĭ ca pre supușĭ ĭ-aŭ domolit, orĭ ca pre nišče soțĭ ĭ-aŭ avut, (cœēĭ despre acēst lucru nu avem sčĭințĭœ segurœ); precît putem cunoašče, este, cœ cu îndelungata lor șĭerbire atîta s'aŭ șĭerbit, cît sœ fĭœ împrumutat cît-va și de'n limba rumînească, și pre'n acēeca sœ-șĭ fĭœ tocmit bînișĭor limba bœrbarœ. Acēstĭa sînt acēĭ Rumînĭ, carĭĭ pre tîmpul împœratuluĭ Constantin și all maĭcœ-sa Irina, șĭ-aŭ așiedĭat lúcrurile domnirĭĭ salle pre'n solĭĭ trimișĭ la Carol Marele, carele aŭ despœrțit ščeptrul împœrœțíeĭ apusuluĭ de all rœsœrituluĭ, și aŭ fost strœbœtut pînœ la Dúnœrea mejločíœ. Acēstĭa sînt acēĭ Rumînĭ, carĭĭ precînd merse Cunrad III. Împœratul apusuluĭ cu oaste de doŭœ-sute de mĭĭ de cručiațĭ trecînd pre'n Polóniea și pre'n provințíele dunœrénne, déderœ hrannœ și toate ēelle trebuinčĭoase pe'ntru ŭœ oaste atît de numœroasœ. Acēstĭa sînt acēĭ Rumînĭ, carĭĭ aŭ învins maĭ mult decît în činčĭ rœsboaĭe cumplite pre împœratiĭ rœsœrituluĭ Alesiŭ Comnenul și Isačĭu Angel, precînd acēstĭa se încercarœ cu tirœníe asupra Rumînuluĭ, și le-aŭ arœtat, cœ precum rumînul líber și stimat este soțĭŭ bun, așiá într'atît ește resbóĭnic cumplit. Acēstĭa sînt acēĭ Rumînĭ, carĭĭ dupœ ēe apusennĭĭ aŭ apucat cu amœģealœ Țĭœrigradul dela Greēĭ, aŭ purtat arme biruitoarie asupra luĭ Balduin rœpitoriuluĭ, și așiá grečilor, carĭĭ rœmœsese acum fœrœ neēĭ ŭœ nœdejde pe'ntru împœrœțíe, le înșuflarœ îndrœsnealœ sœ apuče arme, și maĭ pre urmœ le déderœ prileģiŭ foarte cu îndemînœ și ajutoriŭ sœ-șĭ rœscúmpere împœrœțíea. Acēstĭa sînt acēĭ Rumînĭ, carĭĭ împreunîndu-șĭ armele și puterile cu Sœcuiĭ, între atîtea neámurĭ vestite europenne și asienne, numaĭ eĭ aŭ înfrînt

cumplicĭunea luĭ Batiŭ şi sælbœtœcĭea tœtarilor luĭ, şi ferindu-şĭ lócurile maĭ neatinse de prada bœrbarœ, s'aŭ împrotivit adevœrat rumînesce, a le da trecœtoare pre'n mosĭile salle. Şi pe'ntru, ca aicĭa sœ dicem pre scurt acellea, carile aŭ sœ se pomenneascœ pe larg în tĭesœtura Crónicului, vom maĭ adáuge aicĭa maĭ pre urmœ numaĭ ŭœ faptœ, însœ cu mult maĭ aleasœ decît celle-lalte, carea precum s'aŭ fœcut cu mare laudœ, aşĭá stœ minunat încœ şĭ pînœ astœ-dĭ: Acestĭa ádecœ sînt acĕĭ Rumînĭ, carĭĭ dupœ ce aŭ început prea putérnicul Monarc all Turcilor, a supune atîtea împœrœtĭĭ şi crœĭĭ alle rœsœrituluĭ şi alle supusuluĭ şi maĭ ales dupœ ce maĭ toatœ lumea pœrtilor crestinescĭ o aŭ adus maĭ la cea de pre urmœ misĭelíe, aşĭá cît domnĭile, carile erá ŭœ dinioarœ prea înfloríte, astœ-dĭ de abĭá, ba cĭar necĭ de abĭá nu-şĭ pot arœtá mœcar oasele însirate, ca un trup mort de demult; şi ca putrigaĭul mistuit de vĭermĭ-cĭ, eĭ dic, acestĭ Rumînĭ sînguri esind cu minunatul mescĕsĭug all fieruluĭ si áuruluĭ, precum nœintea vrœjmœsíeĭ aşĭá şi lœcómieĭ lor, s'aŭ arœtat a fi icoana viœ a strœbunilor sœĭ Acileŭ şi Ulise.

9. În dillele lor erá prea mœrite şi putérnicĕ împœrœtĭile Grecĭlor, Persĭlor, Egĭptennilor şi Bœbilonuluĭ: pre acellea puternicĭea sultœnneascœ atîta le-a scimosit şi micşĭorat, cît în dillele noastre lúcrurile lor, pre carile mintea omuluĭ nu puteá sœ le cuprindœ, se par cœ nu sînt fapte, cĭ vise, nu istórie, cĭ basne. Arábica fericĭtœ, cea pĭetroasœ şi cea pustiœ nu numaĭ aŭ gustat nefericĭrea şi pustiicĭunea, ce ĭ-aŭ mestit armele turcescĭ, cĭ aşĭá-şĭ pinœ la betíe şi ametĭcalœ aŭ sorbit'o. África, cu Cœrtágĭnea s'a cea púrurea rivalœ cu Ruma, atîta aŭ sîmtit dintele vĭeruluĭ omenesc, cît ranna, carea aŭ luat'o în lóntrurile salle, în vecĭ ĭ-aŭ rœmas nevindecatœ. Bulgarĭĭ, Sîrbĭĭ, Scĭavonĭĭ (între carĭĭ se númœrœ şĭ Bosnienniĭ), Albannĭĭ, Boemĭĭ şi Dœlmatĭĭ, neámurĭ, carile cu mîna şi cu fĭerul îngrodise maĭ toatœ Europa, atîta le-aŭ îmblîndit Agœreannul şi le-aŭ domolit, cît de'n vecĭa şi fireasca lor sœlbœtœcĭe, mœcar ŭœ picœturœ nu le-aŭ rœmas, necĭ se pot numerá între alte neámurĭ alle muritorilor cu altœ faptœ orĭ disœ maĭ cunoscutœ, decît numaĭ cu una, şi acĕea foarte întunecatœ, ádecœ cu însemnarea

numeluĭ. Prea putérnica, lunga, şi lata domníre ungureascœ la atîta strîmtoare o adusese, cît márginile crœíeı salle nu aĭure puteá sœ le cunoascœ, de cît între cœdĭutiĭ şi rœsipitiĭ sœĭ pœretĭ. Pre Germînĭ, de almintre popor ne'nvins, atîta ĭ-aŭ înspœímat, cît fúlgerele şi túnetele armelor salle, cu moarte şi rœsipœ de doŭœ orĭ le-aŭ adus pîn'la portile Vienneĭ, ear' în gĭurul eĭ de nenumœrate orĭ. Cĭ, pe'ntru ca aicĕ sœ nu maĭ pomennim cîte rœutœtĭ şi cumplirĭ aŭ fœcut repúblicĕĭ venetĭenne, de cîte însule vestite şi cetœtĭ tarĭ pre mare şi pre uscat aŭ sœrœcĭt'o, socotim, cœ Itáliea cea maĭ de'n lontru aŭ vrut într'adins sœ o lase neatinsœ pe'ntru cea maĭ depre urmœ a tirœnníeĭ salle mîníe; şi pe'ntru acĕasta sœ-şĭ fiœ întors maĭ întĭĭŭ armele spre crivœtĭŭ, ádecœ asupra Polonilor, Rusĭlor, şi Cœdĭacilor, pe'ntru ca şĭ pe aceste tĭœrĭ creştine într'ŭœ sugilĭœturœ sœ le îngilĭœ, şĭ-aŭ acœsecat spurcata-şĭ gurœ nescĭutoarĭœ de satĭŭ. Carile, mœcœrcœ n'aŭ fost aşĭáşĭ de tot învinse, necĭ şĭ-aŭ plecat grumadĭĭ juguluĭ aspru all luĭ; însœ n'aŭ putut scœpá fœrœ nemœsuratœ vœrsare de sînge creştinese, şi fœrœ nenumœrate súflete duse în robíe; de care rœutœtĭ, cîte şi cîte aŭ fost, şi de cîte orĭ s'aŭ fœcut, şi încœ se fac, de am vre sœ pomennim cu de amînuntul, nu numaĭ puterile nu ne-ar ajunge, ci încœ şĭ timpul ne-ar lipsí. Însœ de'n celle multe, de vom însemná numaĭ una, pomennitœ a dese orĭ de istóricĭĭ polonĭ, socotim a nu fi fœrœ treabœ. Dic darœ eĭ *„cœ provedinĭĭa cereascœ, purtînd grije de mîntuinĭĭa popoarœlor crivœtĭenne, s'aŭ şĭerbit cu neamul Moldo-Vlahilor ca cu un dĭd prea vĭrtos şi ne'nvins, pre carele, punîndu-l împrotiva dusmannelor sœrituri alle pœgînilor, cu pĭeptul lor întregĭ încœ pînœ acmú, şi în scáunele lor înfiptĭ şi odihnitĭ ĭ-aŭ pœdit“*. Maĭ uĭtasem a dicĕ acĕeca, ce maĭ denœinte s'ar fi cœdĭut sœ spunem. Neamul tœtœrœsc, pre carele necĭ Persĭĭ, necĭ Grecĭĭ, necĭ Rumînĭĭ nu l'aŭ învins, şi pînœ acmú s'aŭ credĭut, cœ nime altut nu-l va puté învinge, decît Dumnedĭœŭ însu-şĭ, seaŭ acella, cœruĭa Dumnedĭœŭ, cu un deosebit cip all voeĭ salle îĭ va da putintĭele, — pre acesta-şĭ neam tœtœrœsc, dic, atîta l'aŭ domolit poarta osmannœ, încît nu într'alt cip, cĭ tocma ca

pre un vînœtoriŭ gata de vînat ţinîndu-l şi ca pre un ogariŭ în prohadĭŭ, îl sloboade dupœ voea sa, orĭ cînd vre, şi încœtro vre, ca sœ-şĭ împlineascœ pre'n ell dušmœnníea turbatœ, ce o are de'n fire. Aşíjderea, ferindu-se ca de ŭœ fearœ mušcœtoarĭœ şi necredincĭoasœ, îl umilešce cu premennirile, scimbœrile, şi, nu a rare orĭ, cĭar şí cu omorîle Hannilor lor, (cœcĭ toate acestea staŭ în voea Sultannuluĭ), şi cu prilegĭurile acestea îĭ împĭedecé a-şĭ ridicá capul. Cum cœ toate acestea sînt aşĭá, pare-ni-se, cœ nu va fi nime sœ nu şciœ; cœcĭ atîtea şi atîtea împœrœtíĭ aŭ supus sub puterea sa, aŭ cœlcat, aŭ prœdat şi aŭ stins, ca cum n'ar fi maĭ fost: cît cu mult maĭ pre lesne ar fi cuĭ-va a le plîngе ne'ncetat, decît a le numœrá preste tot de'n cœtœlog, aşĭá cum sînt, şi ar alegе maĭ bucuros tîmpul plînsoriĭ de cît all scrisoriĭ.

10. Suleĭmann, groadĭa Germînícĭeĭ, domolitoríul Ungárieĭ, supuitoríul Sîrbilor şi all Bulgarilor, Ulise all Turcĭlor, şi Licurg all osmannilor, înţĭelegînd de'n scrisele şi dĭsele bœtrînilor sœĭ, cœ, a mergе cu dušmœnníe asupra Rumînilor, este cea maĭ mare nebunie; şi a mergе cu arme şi cu rœsboĭŭ asupra unuĭ neam ca acesta ne'nvins, nu ar fi alta fœrœ numaĭ lucru de bajócura şi de priméjdiea glórieĭ Ali-Osmœnnešcĭ; şciind de cîte orĭ şi cîţĭ Mohœmedĭ, cîţĭ Baĭadĭeţĭ, şi cîţĭ Muratĭ şe sfœrmarœ în cîmpiĭ Moldávieĭ, cîte miĭ şi miĭ de Turcĭ se îngitirœ în vállurile Dánœriĭ, Prutuluĭ, Seretĭulul, Bîrladuluĭ şi alle Nistruluĭ, — scĭind, dic, acell Suleĭmann mare toate acestea, şi aşĭá învœţĭînd de'n pátimile şi priméjdiile áltora înţĭelepcĭune: aŭ îmbrœţĭšĭat cu bucurie foarte mare, legœtura, carea ĭ-o trimese Bogdann, fĭiul luĭ Stefann cell Mare, (la annul 1513), şi aşĭá acella, care erá sclav lœcomíeĭ, şi încinat eĭ cu totul, în privinţĭa Moldávieĭ s'aŭ arœtat a fi îndestullat, a primí dela Moldovennĭ în cip de dar 4000 de gálbennĭ, doŭœ-dĭecĭ de şĭoĭmĭ şi patru-dĭecĭ de epe frumoase, care se prœsesc în ţĭarœ. Într'acest cip darœ Pœrinţĭĭ neamuluĭ Moldovennesc, cariĭ pre acelle tîmpurĭ purtá grije de Pátrie-şĭ, cum se cade, mœcar cœ aŭ fœgœduit dárurĭ, áur, argint, animale şi páserĭ, şi s'aŭ oblegat, a trimite acest dar' în tot annul pre'n soliĭ lor la poarta otomannœ; totuşĭ şĭerbindu-se cu svat întreg şi cu bunœ socotealœ, şi rœscumpœrînd tîmpul cu legœminte vîrtoase şi tarĭ, şĭ-aŭ aşĭedĭat neclintit puterea cea monarcicĕascœ a domninţĭeĭ salle, şi şĭ-aŭ ferit neimatœ şi nespurcatœ cinstea bisericĕascœ, credinţĭa creştinescœ şi legea ortodocsœ. Deşí acestea toate nu numaĭ dorinţĭeĭ Sultannuluĭ, ci şí Corannuluĭ erá cu totuluĭ tot împrotivœ: totuşĭ ĭ-aŭ cœutat Sultannuluĭ sœ le primeascœ, preste voea sa: necĭ se poate aflá acestuĭ lucru altœ pricinœ maĭ aeve, decît numaĭ acĕea, cœ aŭ socotit, cœ a-şĭ plecá pre unul sîngur neamul Moldo-Vlacilor, deşí cu toemele amœgélnicĕ, şi cu cip de'mpœcĭuire, nu este maĭ puţinœ mœrire împœrœţĭeĭ osmannilor, decît aŭ fost, cœ aŭ supus cu armele atîta multime de altele.

11. Acestea, şi altele cu mult maĭ minunate de cît acestea, carile se vor arœtá în decursul crónicĕeĭ, oglindindu-le ca de'utr'ŭœ straje naltœ, uniĭ de'n vecinĭ, s'aŭ nevoit, deşí nu fœrœ oare-care cip de vesmînt cinstešĭŭ şi arœtos all dĭœvistíeĭ, nu numaĭ a înfœšĭurá cu mrejulitĭe împletecite şi încurcate numele Moldo-Vlacilor, carele dĭœcĕá greŭ sub slova scriitorilor vecĭ şi gemeá demult de'n luntrul ínimeĭ, şi a-l acoperí cu poalele vecimiĭ tîmpurilor, ci aşĭá-şĭ de tot a-l ascunde, a-l rade şi a-l şterge şi de'n cœtœstivul istórieĭ celleĭ maĭ scĭute. Ci nu scim, cu ce cip şĭ-aŭ ivit frunţea atîta de nesfiitœ, socotind, cœ vor puté sœ lipeascœ şoarele cu tinœ, şi cerĭul sœ-l cœptušĭeascœ cu palma! Insœ cuntra acéstora gata ne sînt apœrœtoriĭ atîţĭa şi atîţĭa, ádecœ: grecĕešcĭ, lœtinešcĭ, germînešcĭ, frînţĭudĭešcĭ, itœliennešcĭ, ungurešcĭ, lešĭešcĭ, rušešcĭ, slovennešcĭ, şi aşĭa-şĭ şí arœbešcĭ şi turcĕšcĭ, cariĭ cu toţĭĭ într'un súflet apucînd armele drepteĭ scœpœrĭ (rœţĭurĭ) se luptć pe'ntru noĭ cu adevœratœ şi aeve nœdejde a învíngerĭĭ împrotiva blojevitorilor, aşĭá cît, tœcînd noĭ şi odihnindu-ne, eĭ, întrarmîndu-se de'n armœturile salle celle vecĭ cu tot felĭul de arme, strigœ şi cĭeamœ la cîmpul lupteĭ pre uniĭ avînturœrĭ şi pismuitorĭ fœrœ de socotealœ aĭ láudelor strœine. Acestĭ scriitorĭ, dic, fiœ-care însemnœtoriŭ all tîmpurilor salle, vor arœtá, cœ în pîndĭa pœingĭnuluĭ nu se pot prinde alte vietœţĭ, fœrœ nu-

maĭ musculitĭe, şi alte muşitĭe neputinc̄ioase asémenĭ ac̄éstora: ear' cînd se tîmplœ, sœ cadœ într'însa nişcarĭ-va pœsœruĭc̄e, orĭ alte vietœtĭ maĭ vîrtoase la fire: atunc̄ĭ îndatœ se rupe, şi nevointĭele pœing̈inuluĭ se fac deşierte. Ac̄estĭa vor vinc̄í cu dovedĭ tarĭ, (cœc̄ĭ noĭ dela noĭ nec̄ĭ c'îtu-ĭ negru sub úngie nu vom d̄ic̄e), cœ c̄ea de'ntîĭŭ descœllecœturœ a Rumînilor Moldo-Vlacĭ în Dác̄iea a fost de la Trœĭann, marele Împœrat (la 106). Aşíjderea vor arœtá cœ anniĭ ac̄estor Rumînĭ în tĭœrile lor de astœ-d̄ĭ sînt cu mult maĭ multĭ, de cît aĭ altor neámurĭ, şi vîrsta lor maĭ vec̄ĭœ şi maĭ mœtoarœ, cœ c̄e eĭ se aflœ aic̄ĭ de la annul 106 dupœ Crest; şi aşĭá nec̄ĭ unul de'n neámurile c̄elle-lalte nu se poate alœturá lor cu bœtrînetĭele şi cu vecimea (afarœ de G̈ermînĭ, de carĭi am vorbit maĭ sus). Vor mœrturisí cœ poporul Rumînilor Moldo-Vlacĭ nu este nœscut de'n glogod̄ĭeala felĭuritelor neámurĭ, c̄i curat numaĭ de'n c̄etœtĭennĭĭ romannĭ, de'n ostaşĭ veterannĭ şi de'n fœmilĭi marĭ. Apoĭ nœscutĭ fiind Rumînĭi Moldo-Vlacĭ de'n Pœrintĭ Romannĭ bunĭ şi tarĭ, curœtíea sînǧeluĭ şi nobiletatea neamuluĭ şĭ-aŭ ferit'o (pœd̄ĭt'o) nestricatœ şi nebetejitœ (necoruptœ, nedeǧeneratœ), precum şĭ-o feresc încœ şĭ pînœ astœ-d̄ĭ.

12. Nec̄ĭ sœ ǧîndeascœ c̄ine-va, cœ sîntem cœd̄ĭuti la atîta necunoşc̄intĭœ a lúcrurilor, nec̄ĭ sœ-şĭ prepuĭœ, cœ doarœ am pretinde, cœ neamul Rumînilor Moldo-Vlacĭ nec̄ĭ un sînǧe de all strœinilor în sînǧele sœŭ n'ar fi amestecat; cœc̄ĭ ac̄easta nu numaĭ a o d̄ic̄e, c̄i şĭ a o gîndí mœcar, încœ ar fi fœrœ socotealœ; de oare-c̄e şc̄iut este, cœ precum maĭ de demult cu încúrǧerile multor neámurĭ, aşĭá maĭ pre urmœ şi maĭ vîrtos dupœ rœsipa împœrœtíeĭ Constantinopolitenne şi a altor crœíĭ vec̄ine, rœsturnate şi nemic̄ite pre'n turbœtura turc̄eascœ, maĭ multe fœmílĭĭ strœine de toatœ mîna, de bun neam, şi încœ şĭ împœrœtesc̄ĭ şi domneşc̄ĭ aŭ primit în sînul sœŭ Moldáviea şi Tĭara-Muntenneascœ, aşĭá sînt fœmíliile *Cintœcud̄inilor, Pœleoloǧilor, Sevastoşilor, Glililor, Asannilor, Hrisoverǧilor, Petrœlifilor, Hrisosculeilor, Rusetĭlor, Eupranotĭlor*, şi alte multe florĭ alle nobilimiĭ grec̄e, pre care pre toate le-aŭ sœdit Dác̄iea în tĭara sa. Pe lîngœ ac̄estĭa, aŭ maĭ primit Moldáviea

între fœmíliile boerimiĭ vec̄íe, de la vec̄iniĭ Poloni pre *Potoĭc̄ienni*, de la Lituanni pre *Radivilĭ*, dela Únguri pre *Batori*, (dela carĭi se trœǧeá Stefann Vodœ, c̄e-ĭ d̄ic̄ Burdulea), si încœ maĭ de demult dela *Corvinĭ* se trœǧeá *Urec̄eşc̄ii;* dela Domniĭ, seaŭ cum îşĭ d̄ic̄ eĭ, Mirdĭĭ Crimeşc̄ĭ, *Cœntemireşc̄ii*, şi de'n Cerceşĭĭ Cabartaĭ cîte-va cípurĭ de frunte, între carile aŭ fost şĭ Doamna luĭ Vœsilĭu Lupul Vodœ, de'n carea i s'aŭ nœscut Stefœnitĭœ Vodœ. Aşiá craiĭ sîrbeşc̄ĭ aŭ dat şi aŭ luat fetele şi fec̄ĭoriĭ sœĭ dupœ fetele şi fec̄ĭorii Domnilor de'n Tĭara-Muntenneascœ. Aşĭá *Brîncovennĭĭ*, se d̄ic̄e, cœ se trag dela Bulgarĭ. Aşĭá *vecĭi Bœsœrœbeşc̄ĭ* aŭ trecut de'n Bœsœrábiea la Olt. Tot aşĭá nu s'aŭ ferit nec̄ĭ Domniĭ şi boĭarĭi Moldavĭ a-şĭ da fetele dupœ Domniĭ si boĭarĭi polonĭ, luînd tot deauna sama la bunœtatea neamuluĭ. Aşĭá Iliaşĭŭ, fec̄ĭorul luĭ Alesandru c̄ell Bun, aŭ luat Doamnœ, pre Mœríea sora Sofíeĭ Crœeseĭ luĭ Vladislaŭ Craĭuluĭ leşíesc: Stefann c̄ell Mare aŭ dat pre fiĭœ-sa Ileanna dupœ Ioann Vasilievic̄ĭŭ Împœratul Moscóvieĭ. Vœsiliŭ Lupul Vodœ şĭ-aŭ mœritat ŭœ fiĭcœ dupœ Radivil, duc̄ele de Letuánniea, şi pe alta dupœ Timuşĭŭ Hmĭelnisci Hœtmannul cœd̄ĭœc̄esc. Pe'ntru lunǧime nec̄ĭ cœ maĭ pomenim aic̄ĭa de amestecarea sînǧeluĭ Bogdannilor, Movileşc̄ilor, Constantinilor şi a altor Domnĭ cu all Pœlœtinilor, Voevod̄ilor şi Cœstellannellor leşíeşc̄ĭ; cœc̄ĭ, vrînd Dumnedĭœŭ, despre toate ac̄estea se va d̄ic̄e anume şĭ pre larg în tomul II., la locul şi la tîmpul sœŭ, precum şĭ în cartea ǧeneœloǧíeĭ neámurilor Boĭœrimiĭ Moldave, carea am scris'o în limba lœtinœ.

Însœ cu toate ac̄estea, legœtura însuratuluĭ şi a mœritatuluĭ fiind pœrticularœ, numaĭ împreunarea unor case maĭ de neam, nu se va cœdé a se socotí, cœ doarœ cu ac̄est mijloc sîrǧele de Rumîn sœ se fiœ stricat; cœc̄ĭ, precum sîngurœ orînduеala firiĭ poftesc̄e: *„Partea c̄eu maĭ micœ se supune c̄elleĭ maĭ marĭ“*. C̄i ca sœ nu trec̄em cipul şi forma precuvîntœriĭ, pe'ntru c̄elle-lalte vrednic̄ĭí alle Rumînilor Moldo-Vlacĭ învitœm pre c̄etitoriu la trupul istórieĭ.

XXIV.

Ioann Bœrac.

(Poet ardeleann; dela ell avem poemele épiče: *„Arḡir și Ileanna cu pærul de áur.“ „Rœsipirea Ierusælimului“ ș. a.*)

§. 118.

Cîntul II.

(De'n poema épicœ: *„Arḡir și Ileanna cu pærul de áur.“*)

Tînœrul deacœ pornešče,
Departe cœllœtorešče,
Cîar numaĭ cu șĭerbul sœŭ,
Dînd rugœ luĭ Dumneḏĭœŭ.
O! Arḡire! lungœ calle!
Lunḡĭ nœcáḏĭurile talle!
Ia de-a lungul deálurile;
Șĭ númœrœ sgĭáburile;
Tot prin lócurĭ necœleate,
Șĭ prin pœdurĭ ne îmblate;
Tot prin vœĭ necunoscute,
Prin lócurĭ nepričepute;
Ne dedat cu calle lungœ:
Cîte vor sœ-l maĭ ajungœ.
Cîte bírturĭ, cîte sate:
Tot întreabœ de četate.
La toṫĭ le pœreá minune,
Necum ca sœ-ĭ šciœ spune.
Calcœ cîte lócurĭ toate,
Pînœ maĭ neḉĭ nu maĭ poate.
Dar' în partea pusničeascœ
Cînd erá sœ nimereascœ
De'ntru ŭœ péščerœ mare,
Vede, fum cœ ese tare,
Șĭ într'acolo grœbešče,
În care, deacœ privešče,
Vede un om mare foarte
Cît s'aŭ spœîmîntat de moarte.

A se 'ntoarce nu cuteaḏĭœ,
Gîndind: fricos sœ nu-l vaḏĭœ,
Čĭ șĭ-aŭ fœcut îndrœsnire,
Gîndind: orĭ traĭŭ, orĭ peire!
Decĭ în péščerœ întrarœ,
Dîndu-ĭ întîĭŭ bunœ sarœ.
Earœ omul čell prea mare
Da ŭœ groásnicœ strigare:
„Čine este? cine vine?
Čine če cáutœ la mine?“
Șĭ pe cînd rostiá cuvîntul
Se cutremurá pœmîntul,
Numaĭ cu un ocĭŭ în frunte.
Șĭ pœreá cœ-ĭ cît un munte.
Arḡir tremurá de fricœ,
Șĭ nu ascundeá nemicœ;
Čĭ se rugá de ertare,
Numœrîndu-ĭ tot če are.
Șĭ-l întreabœ de cetate,
Nu šče încœtro bate?
Aŭ rœspuns omul îndatœ
Cu vorbœ maĭ ašĭeḏĭatœ:
Nu ĭ-am audit de veste,
Necum sœ šciŭ unde este;
Dar' šieḏĭ pînœ demineaṫĭœ,
Cœ vin toṫĭ sœtiriĭ faṫĭœ;
Šciu cœ trébuče sœ fiœ
Vre unul, care sœ šciœ;
Șĭ care va šci maĭ bine,
Îl voiŭ trimite cu tine.“
Atunčĭ Arḡir mulṫĭœmešce
Șĭ frica-șĭ maĭ potolešce.
Acest uriašiŭ îndatœ
Cu ŭœ cinœ sœ aratœ,
În frigare vrînd sœ tragœ
Ŭœ cœprioarœ întreagœ
Face cinœ boĭœreascœ,
Ca pre Arḡir sœ-l cinsteascœ.
Masa lîngœ foc o pune,
La luminœ de tœcĭune;
Șĭ šied toṫĭ pe lîngœ vatrœ
Pe cîte un sgĭab de peatrœ.
Arḡir pînœ sœ îmbuce
Ŭœ ploscœ de vin aduce

De'ntr'alle salle merinde,
Care foarte bine prinde.
Uriașiul, deacœ-l gustœ,
Cu stomac ca de locustœ,
I-ar' fi plœcut ca sœ tragœ
Pe gîtu-și ŭœ bute 'ntreagœ.
Dar' tot se îndestulleadĭœ,
Nefiind mai mult sœ cradĭœ.
Așĭá pînœ șĭed la masœ
În sœlbateca luĭ casœ,
Pe Arḡir îl maĭ întreabœ:
„Če îmblœ? și cu če treabœ?
Cáutœ aĉeá ĉetate
Prin ĭĭœrĭĭ așĭá depœrtate?“
La care Arḡir rœspunde,
Tot spune, nemic' n'ascunde.
Cît e luĭ Arḡir de dulĉe
Cînd apoĭ merg sœ se culĉe.
Demineatĭa se scularœ,
Sœtirii se adunarœ,
Se 'ntreĉeá care de care,
S' aducœ ĉinste maĭ mare.
Omul începe sœ facœ
C'a tolí sœtiriĭ sœ tacœ,
Dicînd: *„ștĭŭ, cum mi se pare,*
Cœ aveĭ multœ îmblare,
Nu ștĭĭ de Neagra-ĉetate
Unde-ĭ și încœtró bate?
Nu vœ întreb spre stricare,
Neĉĭ spre vre ŭœ supœrare.“
Nu ștĭá ĉe, sœ rœspundĭœ,
Mœcar cît earbœ și frundĭœ.
Ear' un sœtir scĭop sosește,
Și numaĭ decît grœește:
„Ștĭŭ eŭ de Neagra-Ĉetate
Dar' eĭ! pe unde ea bate!
M'aŭ purtat pre mine dorul,
Unde mĭ-am frînt și pecĭorul,“
Atunĉĭ omu-ĭ porunĉește:
„Numaĭ decît te gœtește,
Crœișĭorul de la mine
Sœ-l cœlœusedĭ prea bine.“
Dar' scĭopul se jœluește
Și dicînd așĭá grœește:

„Eŭ nu cutedĭŭ a mœ duĉe;
Ca acolo sœ m'apuĉe;
Cœ eŭ, mœ rog m'ascultœ,
Am fœcut págubœ multœ
Eram fearœ rœpitoarĭœ,
Pĭelle de lup mîncœtoarĭœ,
Și-aŭ de gînd sœ mœ beleascœ:
Ĉine sœ mœ mîntuascœ?“
Dar' atunĉĭ omul ĉell mare
Începú a strigá tare:
„Merḡĭ! audĭ cînd dĭc ŭœdatœ!
N'ascĕptá vorbœ rugatœ!“
Omul ajutœ de milœ;
Ear' scĭopul pleacœ de silœ.
Arḡir maĭ cu bucurie
Scurtœ de'n cœlœtorie.
Bórcuri, cîmpuri, vœĭ, și deáluri,
Peste ape multe válluri;
Dille multe, calle lungœ:
Nu puteá sœ maĭ ajungœ.
Dar' ŭœdatœ maĭ pre urmœ,
Și drumul maĭ li se curmœ,
Într'un vîrf de deal sotirœ,
Și puțintell odihnirœ,
De unde li se aratœ
Ĉetatea de mult aflatœ.
Acum scĭopul nu maĭ merḡé,
Ĉi 'ndatœ nœpoĭ se șterḡe,
Cœruĭ Arḡir multĭœmește,
Apoĭ earœ-și maĭ pornește.
Cînd în ĉetate întrarœ
De locașĭŭ bun întrebarœ.
La ŭœ vóduvœ sosirœ
Unde și locașĭŭ gœsirœ.
Vóduva bogatœ foarte,
Nu ștĭá cum sœ se poarte,
Avînd ŭœ fiecœ frumoasœ,
Le-aŭ dat locașĭŭ bucuroasœ,
Și 'ntrebá: *„de unde vine?*
De la ĉe lócuri strœine?
Și de ĉe felĭŭ de neam mare?
Și ĉe cœutare are?
Arḡir la toate rœspunde,
Și nemica nu ascunde.

Însœ gimpul care-l are,
De ce îĭ erá maĭ tare.
„Unde-ĭ locul, ce se scimbœ
În necunoscutœ limbœ?“
Într'acest feliŭ o întreabœ,
Dicînd cœ are ŭœ treabœ.
Aŭ rœspuns vœduva bine,
Nu ținú nemica 'n sine,
Dicînd: *„nu este departe,*
Numaĭ un cimp ne desparte.
E ŭœ grœdinœ vestitœ
Sĭ foarte împodobitœ,
În care ŭœ cuconitĭœ:
Ŭœ mœeastrœ fecĭorĭtĭœ,
Pelrecîndu-ši, se uratœ
În toatœ diŭa ŭœdatœ,
Sĭ se preumblœ într'însa
Cu šiese roabe cu dînsa.
Este mœcastra crœcasœ,
În lume cea maĭ aleasœ.“
Atunci ell nu are altœ,
Ínima precum îĭ saltœ.
Vœduva una nu uĭtœ,
Ci tot la dînsul se uĭtœ,
Sĭ se mirœ foarte tare,
Ce trupšior voĭnicese are!
Tot întreabœ ispitešce,
Cœtrœ ell se lingušešce,
„Cum aŭ rœsbit sœ ajungœ
Calle atita de lungœ?
Ell, precum i-aŭ fost împlarea,
Îĭ spuneá toatœ 'ntîmplarea:
„Am venit pe'ntru Ileanna,
Dela maĭcœ-mea Medeanna.“
Ear' vœduva ocĭĭ îšĭ face.
Si la ínimœ îi dĭace
Ŭœ sperîntĭœ rotogoalœ,
Trœgîndu-šĭ jarul la oalœ,
Cum ar puté ea sœ facœ,
Ca pre fiĭcœ-sa s'o placœ,
Acest crœišior nemérnic?
Bogat și foarte cucérnic?
Gîndind ašiá întru sine:
„Sœ mi se iovească bine,
Dĭaŭ! nu mi-ar pœré de glumœ,
Sœ mœ vœd, cœ sînt ŭœ mumœ,
Seaŭ ŭœ soacrœ norocitœ,
Unuĭ craĭŭ învredničitœ!“
Cu acest propus se pune
Ca sœ facœ stricœčĭune
Unuĭ crœišior cu minte
Dîndu-ĭ pĭédeči înœinte.
Deci la činœ se ašĭeadĭœ.
Beŭ, mînîncœ, ospœteadĭœ.
Precum este obiceĭul,
Maĭ daŭ la poveștĭ cu Craĭul.
Se scoalœ de la mîneare.
Fac ašternut de culcare.
Pleacœ Argĭr sœ se culcĕ:
Ostennit, îĭ pœreá dulce.
Vœduva se socotešce
Și cu šĭerbul luĭ grœešce.
Apucîndu-l înœinte
Cu tœĭnuite cuvinte.
Urdiesc cu jurœmînt tare.
Luĭ Argĭr împĭedecare.
Cu fœtiárnice cuvinte
Ašiá înšĭealœ și minte
Pre šĭerbul, care se ține
De fœgœduelĭ strœine
Cît vîndú, ca šĭ pœgînul
Pre Domnul sœŭ și stœpînul.
Dicînd: *„Ascultœ-mœ fraté;*
Sœ-ĭĭ daŭ acœastœ četate
Cu fiĭcœ-mea împreunœ,
Sœ trœešcĭ viealĭœ bunœ;
Sœ nu maĭ šĭerbešcĭ atita,
Ci se îmbli cu cœrita;
Sœ fiĭ Domn într'ŭœ četate
Sœ aĭbĭ neámurĭ încœlĭate!
Sœ aĭbĭ ašiá ŭœ soĭie,
Cum ĭĭ daŭ fiĭcœ-mea ĭie.
Ascultœ-mœ dulce frate!
Sœ te fac eu bogœtate.
La acest foleuĭŭ în minœ,
Sĭ întrînd voĭ în grœdinœ,
Sœ sufli asuprœ-ĭ foarte,
Sœ adoarmœ ca de moarte,

Ca sæ nu se întîlnească
Cu Ileanna sæ vorbească.
Deacæ va eşĭ afară,
Apoĭ îl deşceaptæ eară,
Ĭa unsoare-astă la tine,
Unge-l pela genne bine,
Şi-l prinde de mîna dreaptæ,
C'apoĭ pre loc se deşceaptæ,
Ascultæ-mæ dulce frate!
Cæ te fac cu bogætate!"
Se înşĭealæ cu prostĭea.
Necunoscînd fœtĭœrĭea,
Cæ ginere nu-l primeşce.
Cĭ pre Argir socoteşce.
Deci se scoalæ demineaţĭa
Argir şi îşĭ spalæ faţĭa,
Se îmbracæ, se gœteşce.
Şi la grœdinæ porneşce.
În care întrînd, îşĭ face
Cúgetuluĭ sœmn de pace.
Începuindu-şĭ în minte,
Cé va fi de-acĭ nœinte.
Aşĭá cĭudate frumseţĭe.
Care plac la tinereţĭe,
Cît aŭ cœlcat cu peciorul.
N'aŭ maĭ vœdĭut crœişĭorul
Cé de florĭ împodobite.
Cé de rĭurĭ limpedite!
O! cîţĭ trandafirĭ miroasæ
Cu foĭ rumene, frumoase!
Rosmœrinĭĭ aŭ verdeaţĭæ.
Şi gœroafele roşĭeaţĭæ.
Aicĭ crinul alb floreşce;
Coleá nadrul frumos creşce:
Cedrul rámurile-şĭ tinde,
Care mare spaţĭŭ cuprinde
La cipru frundĭa-ĭ verdĭeşce
Şi boarea i-o clœteşce.
Isvoarœle curg rœcite
Ca cristalul limpedite.
Seáune verdĭ doŭæ sute
Tot de'n pájişce fœcute
Cu lastre acoperite
Toate crœeseĭ gœtite.

Argir se culcæ pre elle.
Sæ-ĭ treacæ de ostennele,
Aşceptînd a sa ĭubitæ
Cu ínima de dor friptæ.
Earæ şĭerbul blœstœmat,
De váduva înşĭælat,
Cu leácurile gœtite,
Şi de váduva vrœjite,
L'aŭ adormit tare foarte,
Cu ŭæ putere de moarte.
Atunci şĭ crœeasa eatæ,
Vine, frumos îmbrœcatæ
În minute cœlduroase
Cu şĭese roabe frumoase.
Precum dátina îĭ este,
Cœtræ locul sæŭ grœbeşce.
Cînd încetişĭor se duce
Pœru 'n aur îĭ strœluce,
Şi pre spate şĭ-l undeadĭæ,
De'n soare fœcîndu-şĭ radĭæ,
Care la cœlcĭe bate,
Netedĭt în jos pre spate
Cloţĭá haĭne frumuşĭelle.
Şi tregeá boarea cu elle.
La trup dreaptæ şĭ subţĭre
Drœgœlaşĭæ la dimbire.
Pre cap diamant strœluce.
Ce cu soarele aduce,
Ciar toatæ-ĭ strœlucitoarĭæ
Dela cap pîn la pecioare,
Vœdĭînd cæ cine-va dĭace
În locul cĭ, nu-ĭ prea place;
Daræ, ce nece gîndeşce
Pre Argir acĭ-l gœseşce.
Lîngæ dînsul se aşĭeadĭæ
(Cine va fi se nu creadĭæ?)
Şi avînd sudorĭ pre fœtĭæ,
Ea cu elle se rœsfaţĭæ,
Fiind mœrgelle stropite
Pe faţĭa luĭ rœsipite,
Le şterge, fœcîndu-ĭ boare
Cu a sa apœrætoare.
Cu nœframa se rœsfaţĭæ
Acoperindu-l pre faţĭæ.

Însœ nu puteá sœ-l lase
Inima ĕea de crœeasœ,
Maĭ mult sœ se odihneascœ.
Şi ea la ell sœ priveascœ.
Darœ ell neĕĭ grije n'are
De poftita deşĕeptare:
Cœ vrœjita adormire
L'aŭ îngreuĭat la fire,
Şi Ileanna nu preĕepe,
Ĕi numaĭ aşĭá înĕepe:
„Sculaţĭ ostennite braţĭe,
Sœ vœ mîngœiŭ cu dulĕeaţĭœ!
Oh! rost! graĭul nu-ţĭ ascunde,
Ĕi te scoalœ şi-mĭ rœspunde!
Oh! ochĭ! descideţĭ vederea,
Lœsaţĭ somnul ĕell ea mĭerea,
Ridicaţĭ cœtrœ sprînĕenne
Ĕelie maĭ de-asupra genne!
Deacœ aĭ ajuns limannul,
Precum ţĭ-aĭ fost fœcut plannul.
Fœrœ préget depœrtate!
Vĭĭ la ŭœ strœinœ parte.
Oh! puţin maĭ ostenneşĕe,
Ĕînd limannul se iveşĕe
Oh! scoalœ, ĭubite! scoalœ!
Scoalœ, cœ mœ baĝĭ în boalœ!“
Foarte mult lîngœ ell plîngе,
Ĉît maĭ cu totul se stînge.
Ĉînd atîtea lácrœmĭ stoarĕe,
Cœtrœ şĭerbul se întoarĕe,
Ďiceînd: *„oare ĕe minune?*
Aiĕĭ nu sînt lucruri bune.
Eŭ preĕep, cœ nu e bine,
Îl fármecœ oare-ĕine,
Şi-mĭ cáutœ a mœ duĕe,
Pînœ soarele strœluĕe;
Aĕest somn putérnic are
Cu moartea asœmœnare.
Staĭ aiĕia şi-l pardĭeşĕe,
Pînœ ĕînd ell odihneşĕe,
Şi scutindu-se îi spune,
Ĉît sînt de eŭ-amœriĕiune,
Şi de doŭœ orĭ sœ şciœ,
Cœ maĭ viŭ, şi sœ maĭ viĭœ;

Ear' maĭ mult nu e putinţĭœ,
Care vr'o spuĭŭ cu credinţĭœ.“
Şi aşĭá s'aŭ dus a casœ,
Pre Arĝir dormînd îl lasœ.
Ear' şĭerbul scoate unsoarea
Fœcutœ de vrœjitoarea
Şi, ungîndu-l pre la ĝenne,
L'aŭ deşĕeptat fœrœ lenne.
Ear' Arĝir ĕît se deşĕeaptœ.
Ďiĕe: oh! ĕé felĭŭ de faptœ!
Am dormit de prisosinţĭœ
Fœrœ neĕĭ ŭœ trebuinţĭœ.
Şi pre şĭerbul îl întreabœ,
Sœ-ĭ spuĭœ ĕît maĭ în grabœ:
„De aŭ venit în grœdinœ,
Prea ĭubita luĭ luminœ?“
Rœspunde şĭerbul şi ďice:
„Cu calle va sœ te strice.
Ĉît aŭ plins ea lingœ tine,
De dor cu braţĭele pline,
Ďicîndu-ţĭ cuvinte drepte,
Nu putú sœ te deşĕepte.
Aŭ dis apoĭ cœ maĭ vine,
Pîn' de doŭœ orĭ la tine,
Dar' maĭ mult nu e putinţĭœ,
Sœ cunoaşĕem în credinţĭœ;
Cœ leĝea îĭ porunĕeşĕe,
Şi maĭ mult nu 'ngœdueşĕe.
Atunĕĭ de veĭ dormí earœ
Pînœ va eşĭ afarœ,
Maĭ mult neĕe nu-ţĭ maĭ vine:
Vaĭ! şĭ de ea, şĭ de tine!“
A doŭa ďi vin eĭ earœ,
Şi în grœdinœ întrarœ.
Şi tot aĕeea-şĭ ìmblare,
Ca ĕea de erĭ supœrare.
Deĕĭ cu ínima amarœ
Ear' cœtrœ locaşĭŭ plecarœ.
Váduva, vœdìnd eœ-ĭ face,
Şĭerbul, ĕiar precum îĭ place,
Îĭ dœ darurĭ, şi-l ĕinsteşĕe,
Deĕĭ şi a treĭa ďi pleacœ
Arĝir cu ínima seacœ,

De somnul cĕell greŭ se teme
Si ofteadĭœ greŭ si ğeme,
Dicînd: *„Doamne îndurate!*
Cerescule Împĕrate!
Cella ce eşcĭ de'n vecĭe,
Audi-mœ, mœ rog ĭie.
Deşieartœ ca sœ nu-mĭ fie
Acĕastœ cœllœtorie.
Cu de pœrinţĭ pœrœsnire
Am cœutat prebeğire.
Rogu-mœ, dœ-mi mingœere,
Ca sœ o vœd cu plœcere.
Cœ, de nu, mœ scîrbesc foarte,
Si cad în groasnicœ moarte!“
Temîndu-se de somn dulce,
Nu voiá sœ se mai culce.
Se preumblá prin grœdinœ
Cu inima de dor plinœ.
Dar' şierbul se nœcœjeşce,
Cu inima se topeşce;
Cœci nu poate sœ-şi plineascœ
Plannul, ca sœ-l ameţieascœ.
Insœ face ell ce face,
Mœcar cœ Arğir nu diace,
Cœ-l atinğe de'n pecioare
De'ntr'a folcuţiului boare.
Cît n'aŭ pîşit necce şiase
Si-i cœutá sœ se lase
Pre un pat plin de verdeaţiœ
Adormitînd cu dulceaţiœ.
Ileanna, frumseaţiœ plinœ,
Aŭ fost întrat în grœdinœ.
Carea mai de veste prinde,
Cœ Arğirul ei se vinde,
Si cœtrœ dînsul grœbeşce.
Cît adormit îl priveşce,
Oh! vai! nu se poate spune,
Ce plîns si amœriciune!
Strigá cu graiuri duioase
De'n inima drœgostoasœ:
Oh! dragoste amœrîtœ!
Si foarte bajocoritœ.
Oh! vai inimœ peritœ!
Si dulceaţiœ amœrîtœ!

Oh! dragoste! te vœd bine,
Cœ tu ĭi baĭ joc de mine!
Oh! Arğire prea ĭubite!
Si în deşiœrt ostennite.
Cu de pœrinţĭ pœrœsire,
Si cu a ta prebeğire
Aflœşi dragoste amarœ,
Cœ mœ pierdi de'n minœ earœ.
Oh! mœcar numai ŭœ datœ
Sœ-ţi aud vorba curatœ!
Vai! inima mea cea prinsœ,
În cursa doruluĭ stinsœ,
Cum eşcĭ de foc trist aprinsœ,
Si de tot jungĭul atinsœ!
Eŭ de aicĭ mœ voiŭ ducce,
Cine sœ-mĭ dea vorbœ dulce?
Cœ pásere de sub soare
Nu poate aşiá sœ sboare,
Care la mine sœ viie,
Oh! nu se poate sœ fiœ:
Cœ eŭ am putere tare,
Si venii cu muncœ mare.
Nu pot rœmîné, ĭubite!
Mœ duc — oh! dureri simţite!
Oh! mœcar numai ŭœ datœ
Cu ŭœ privire curatœ
De aĭ mai privi la mine,
Sœ vedi, cœ pling lingœ tine;
Sœ audĭ glas cu plœcere
Spre a noastrœ mingœere.
Apoĭ mœcar, vai de mine!
Aicĭ sœ moriŭ lingœ tine!“
Si cu sœrutœri în faţiœ,
L'aŭ ridicat sus pe bratie
Udîndu-i de'n tot nœcadĭul
Cu lácrœmile obradĭul.
Pînœ sara tot ofteadĭœ,
Lîngœ dînsul lœcrœmeadĭœ.
Cînd aşiá se nœcœjeşce,
Cœtrœ şierbul luĭ grœeşce:
„Prea ŭubituluĭ mieŭ spune,
Cœ sînt cu amœriciune,
Neputînd ca sœ-mĭ vorbeascœ,
Sinœtos sœ odihneascœ!“

Atuncĭa vrînd sœ se ducœ.
Fœceá cĭar ea ŭœ nœlucœ,
Cœ ea de drágoste mare,
Nu preá grœbĭá la plecare.
Cĭ se întorceá în datœ,
Ca sœ-l maĭ vadĭœ ŭœ datœ.
Şi în braţe îl maĭ strînge.
Şi cu sœrutare plînge:
„*Oh! de nœcadĭŭ încercate,*
Şi ţie-ţĭ e greutate,
Cœ nu poţĭ grœí cu mine,
Sœ vedĭ cœ sînt lingœ tine.
Oh! deşĭcartœ ostenneatœ,
Amarœ civerniseatœ —
Oh! gîndeşce-ţĭ vindĭœtorĭul.
Şi ĭĭ fi rœsbunœtorĭul!“
Şi la şĭerb îĭ erá milœ,
Vedĭînd ce amar şi sîlœ;
Dar' se teme-a deşceptá.
Cœ lleanna faţĭœ sta.
lleanna la ell priveşce.
Vede cœ îngelbenneşce,
Şi prepunœ cu tot gîndul.
Cu ocĭí urît cruntîndu-l;
Însœ oare ce sœ-ĭ dĭcœ
În faţĭœ îĭ este frícœ,
Ca sœ nu tœgœdueascœ,
Şi maĭ rœŭ sœ-l pedepseascœ.
Drept aceea cu oftare
Îĭ strigá şi cu glas mare:
„*Prea ĭubitului mĭeŭ spune,*
Ce plins şi amœrĭcĭune!
De va vré sœ-şĭ isbindeascœ:
Acest svat sœ-l împlineascœ:
Sábiea cea acœţĭatœ
De'n cuĭul cell mic aflatœ,
Sœ o mute în cell mare,
Şi aşĭá isbindœ are,
Care de muĭ înœinte
Fœceá, ar fi avut minte;
Eráŭ toate foarte bine,
Cœ putená grœí cu mine;
Nu am fi avut durere,
Cĭ-am fi trœit cu plœcere!“

Şi aşĭá a casœ pleacœ,
Cu ínima de tot seacœ.
Şĭerbu-l scoalœ cu unsoarea,
Fœcutœ de vrœjitoarea.
Se scoalœ Argĭr şi dĭce:
„*Cu calle e sœ mœ strice.*
O! Doamne putere mare!
Cum am asudat de tare!“
Ear' şĭerbul: „*ba nu-ĭ sudoare,*
Cĭ lácrœmĭ jœluitoarle,
Dela a ta preá ĭubitœ,
Tare te plîngeá scirbitœ.“
Argĭr îl certá de sîlœ,
Pe'ntru ce nu ĭĭ-aŭ fost milœ?
Sœ mœ fiĭ scutat pre mine,
Aŭ nu aĭ milœ la tine?“
—„„*Ce grœeşcĭ cœ nu am milœ?*
Cœ destult ĭĭ-am fœcut sîlœ;
Şí eŭ, şí a ta ĭubitœ,
Eŭ amœrît, ea scirbitœ,
Ca sœ te scolĭ nu-ĭĭ dam puce;
Deacœ n'aĭ vrut, n'am ce face.““
Atunĕĭ Argĭr de durere,
Lĕşinœ, plînge, maĭ pĭere,
Dĭcînd: „*ah! groasnicœ soarte*
Eŭ sînt vrédnic cĭar de moarte!
Un somn îngreuĭat tare,
Face supœrare mare.
Cînd erá sœ fiœ bine,
M'am stricat singur pre mine,
Cît nœcadĭŭ! cîtœ îmblare!
Acum necadĭŭ şí maĭ mare!
Eŭ eĭ ĭ-am fœcut minie,
Dar' încœ ce nœcadĭŭ mie!“
Atuncĭa şĭerbul: „*stœpîne!*
Aŭ dĭs aşĭá cœtrœ mine,
Cœ de pofteşcĭ isbindire,
Aşĭá ĭĭ-aŭ dat svœtuire:
Sábiea cea acœţĭatœ,
De'n cuĭul cell mic aflatœ,
Sœ o muţĭ în cell maĭ mare,
Cœ cĭ aşĭá i se pare,
De fœceaĭ maĭ înœinte,
Maĭ mult aĭ fi fost cu minte;

Cæ nu aĭĭ avé durere,
Cĭ aĭĭ traĭ cu plæcere.
Sĭerbul gîndĭá cæ nu-ĭ bine,
Unde sábiea îsĭ ține.
Ear' Argĭr întĭelepĭĕsce,
Intr'alt cip sĭ-o tîlcuesce.
Stæ puțin sæ socoteascæ.
Ca bine sæ nimereascæ.
Sábiea în mînæ ține,
Și gîndesce întru sine.
Cuĭul cell mare gîndesce.
Și pre sine tîlcuesce;
Earæ cell mic, stricætorĭul,
Sĭerbul a fost, vîndĭætorĭul.
Pre acella îl descoase:
Strigînd cu sábiea scoasæ:
„Acum precep eŭ, ce este,
Oh! acum prindeŭ de veste.
Precum cuvintele sunæ.
Tu escĭ ființĭamĭ cea bunæ!
Eŭ te-am adus sæ-mĭ prindĭ bine,
Tu m'aĭ îngropat pre mine!
Ce sĭerbitorĭŭ cu credințĭæ!
Aŭ gîndit'am sæ mæ mințĭæ?
Cînd gîndĭam a træĭ bine:
Atuncĭ m'aĭ stricat tu cine!
Mĭ-aĭ fæcut cápæt vicĭĭeĭ,
O! dușmannul dereptæțĭĭ!
Mæ jungĭŭ! mor moarte amaræ
O! tu ínimæ de fearæ!
Dar' întĭĭŭ te jungĭŭ pre tine,
Cæ tu maĭ vîndut pre mine!“
Ear' sĭerbul de fricæ mare,
Se tot rugá de ertare.
Și plîngînd se jæluesce,
Și tot lucrul i-l sfetesce:
„Cæmĭ-aŭ fægæduit mie,
Fĭĭca eĭ și arutĭe,
Ea m'aŭ însĭelat pre mine,
Numaĭ sæ te vîndĭŭ pre tine.“
Argĭr strigá cu mînie:
„Aŭ nu mĭ-aŭ fost grije mie,
Ca sæ te fac un om mare?
Vaĭ! Iudo! ínimæ tare!

Vaĭ! cum m'aĭ mincat dușmanne
Vaĭ! la mine cîte ranne!
Sæ-ĭĭ daŭ focul túnetuluĭ.
Pînæ 'n casa súfletuluĭ!“
Și cînd așĭá cuvînteadĭæ,
Capul încæ i-l reteadĭæ.
Și turburat de mînie
Spre văduva cu urgíe
De'n dințĭ strînge și înjuræ
Dîndu-ĭ túnete de'n guræ
„Ce mĭ-aĭ fæcut tu strigoaĭe!
Tu ínimæ de ursoae!
Tu cu fármecĕele talle,
Deacæ m'aĭ stricat de'n calle,
Adu-ĭĭ fata cea aleasæ,
Ca sæ mi o fac mireasæ!
Sæ-ĭ daŭ sæmn de legæturæ:
Doŭæ palme preste guræ.
Spune-ĭ sæ viĭæ încoaĕe,
Sæ o ĭaŭ peste mijloaĕe,
Și ca sæ o logodeascæ
Sábiea mea cea cræcascæ!
Batu, tu soacræ bætrînæ!
Adu-tĭ a ta dreaptæ mînæ,
Sæ o særut tîrænnesce,
Cu sábiea, cum doresce.
Și sæ ĭĭ-o 'nfig în gușĭe,
Ca sæ crepĭ aicĭ la ușĭe.
Așĭá sæ-ĭĭ mærilĭ tu fata,
Cum aĭ fæcut judecata!
Sæ pæĭĭescĭ și tu ca mine,
Cînd va fi sæ-ĭĭ fiæ bine!“
Și așĭá o pæræsesce,
Și cætræ cîmpurĭ pornesce.
Ascultațĭ acum ce cínurĭ
Rabdæ Argĭr, și suspínurĭ!
Între sgĭáburĭ rætæcĕesce,
Și pre'n pæburĭ prebegesce.
Lîngæ un isvor de apæ,
Cíar de'n gura mortĭĭ scapæ!

XXV.

Pœris Mumuleannul.

(Poet rumînieann.)

§. 119.

Plîngerea şi tînguirea patrieĭ.

(Despre **nedrep**tatea, ce i-s'aŭ fœcut de cœtrœ strœinii, pre cariĭ ĭ-a primit în sînul sœŭ, ca pre fiiĭ sœĭ.)

1. O! maĭcœ sfîntœ dreptate!
Vin' din cerĭŭ de unde eşcĭ!
Vedi-mĭ a mea strîmbœtate:
Cellor rœĭ sœ rœsplœteşcĭ!
Cerĭurilor! din nœltime
Rogu-vœ sœ vœdescidetĭ!
Şĭ-a rœutœtĭĭ multime,
Ce-ĭ asuprœ-mĭ s'o vedetĭ!

2. Arœtatĭ milostivire,
La all mieŭ cumplit suspin.
Şi, de este rœsplœtire,
Spœlati-mĭ all mieŭ venin.
Nu mĭ-aŭ maĭ rœmas putere.
N'am unde sœ nœdĭuesc.
M'aŭ pœtruns a mea durere
Şi cunosc, cœ mœ topesc!

3. Eŭ fœrœ fœtĭœrnicĭe
Pe streinĭ ĭ-am priimit,
Fœr' a şcĭ cœ-s vrœjmœşie.
Ca pe-aĭ mieĭ fiĭ ĭ-am iubit.
Am vrut sœ fiĭ hrœnitoarĭœ
La nemérnicĭĭ bœrbarĭ.
Maĭcœ bunœ 'ngrijitoarĭœ
Fœr' a şcĭ cœ sînt tîlharĭ.

4. Nu din pismœ eu mînie
Bœrbarĭ pe eĭ ĭĭ numesc.
Cĭ de-a lor neomenie
Sînt silitœ sœ vorbesc.

Un neam veciŭ şi cu şciintĭœ,
Nu-ĭ decît un neam bœrbar;
Silitœ-s fœrœ vointĭœ
Ca sœ-ĭ blástœm eu amar.

5. N'aşiŭ vré sœ le daŭ ast nume,
Dar' all lor rœŭ m'aŭ silit
Decît altĭ bœrbarĭ din lume
Eĭ maĭ rœŭ m'aŭ prœpœdit.
La a lor ticœlośie
Púrurea ĭ-am ajutat;
Şĭ-a cum fœrœ omenie
Eĭ pe mine m'aŭ prœdat.

6. Eŭ ĭ-am primit pœrintesce.
Pe flœmînd, gol şi 'nsetat;
Şi eĭ acum tîlhœresce
De tot m'aŭ dœrœpînat.
Ĭ-am ajutat cu mijloace,
În tot cipul de-ajutoriŭ;
Socotindu-ĭ fiĭ de pace,
Ear' nu hoţĭ rœsvrœtitoriŭ.

7. Isgonitĭ, fugitĭ de sîlœ,
Dintr'all lor loc strœinaţĭ;
Aŭ aflat la mine milœ
Ca şi-aĭ mieĭ cinstitĭ bœrbaţĭ;
Şi maĭ mult decît se poate
Ĭ-am înbrœtişat pe toţĭ;
Le-am fost scœpare la toate,
Neşciindu-ĭ cœ sînt hoţĭ.

8. Le-am fost mumœ eu dorire,
Cestor bœrbarĭ blœstœmaţĭ,
Nu le-am dat deosebire,
De-aĭ mieĭ fiĭ adevœraţĭ.
N'am şciut cœ vre ŭœ datœ,
Mi-s'or face vîndietorĭ.
N'am şciut c'oiu fi 'nşielatœ,
Şi-mĭ vor fi omorîtorĭ.

9. Toţĭ în loc de multĭœmitœ,
Prin taĭnœ aŭ uneltit
Sa mœ vadĭœ prœpœditœ,
Dupœ ce ĭ-am fost cinstit;

A mœ rœní pîn' la moarte
Asuprœ-mĭ aŭ cu͡getat;
M'aŭ slœbit cu totul foarte
Cît nœdejdĭ n'am de scœpat.

10. Ca nișce lupĭ pre ŭœ turmœ,
Pe-aĭ mieĭ fiĭ ĭ-a 'mpræștiat,
Gonindu-ĭ din urmœ 'n urmœ,
Din mine ĭ-aŭ depœrtat.
Toĭĭ nœvălnicĭ cu ur͡gie
Asuprœ-mĭ aŭ fost porniți;
Aĭ mieĭ fiĭ cu vrœjmœșie
S'aflá de eĭ rœsipiți.

11. Ĭ-aŭ sîlit a se desparte
Mumœ, tatœ, și fecior,
Ĭ-aŭ înstrœinat de parte,
Și pe frate de-a sa sor.
Aŭ bœjocurit fecĭoare,
Și femeĭ între bœrbaț,
Aŭ neĕinstit orĭ ce stare,
Lesîndu-ĭ goĭ desbrœcați.

12. Aŭ prœdatŭ biséricĭ sfinte,
Și nimic s'aŭ spœimîntat;
Aŭ neĕinstit în curvinte
Pe ĕereseul împœrat
Lœcașiul ĕelluĭ preá mare,
Bœrbariĭ l'aŭ desvœlit,
Fœrœ fricœ de 'ntrebare
Acestĭ aŭ neleg͡iuit.

§. 120.

Blœstœm pe'ntru neleg͡iuirea lor.

13. Dumnedĭœule 'ndurate
Dreptule judecœtoriŭ!
Vedi-mĭ a mea strîmbœtate:
Și le fiĭ rœsplœtitoriŭ.
Drept a lor nemulțĭœmire,
Dœ-le scîrbe și amar;
Dœ-le dreaptœ rœsplœtire
Cœ m'aŭ prœdat în dĭœdar.

14. Minĭea ta sœ-ĭ urmedĭe
Orĭ și unde or îmblá,
Osînda ta sœ-ĭ vîndĭœ,
Verĭ pe ĕe locurĭ vor stá.
Fricœ dœ-le sœ se teamœ
Și frundĭa cînd s'a mișcá,
Privegĭînd sœ ba͡ge seamœ
Cĭaru de vînt cînd va suflá.

15. Dœ-le lor callea pustĭœ
Ca sœ îmble rœtœcițĭ;
Aratœ-le a ta mînie
Pe unde-or fi pribe͡giți.
Dreapta ta le rœsplœteascœ
Ĕestor nemulțĭœmitorĭ
Ur͡gĭea sœ-ĭ osîndeascœ
Ca pe nișce 'mputœtorĭ!

16. Bratĭul taŭ viĭœ sœ-ĭ ardĭœ
Cu fócurĭ electrĭĕeșĕĭ,
Pomenirea lor s'o peardĭœ
Din gurile omenești!
Curse 'n callea lor le pune,
Sœ cadĭœ 'n pierdĭare toți.
Numaĭ vadĭœ dille bune
Nemulțĭœmitorĭĭ hoți!

17. Cĭți vor pribe͡gi în lume
Fiœ de neámuri hulițĭ;
Unde-or mer͡ge, cu-all lor nume
Sœ fiœ bœjocuriți!
Orĭ mœcar unde vor mer͡ge
Dœ-le lor rœŭ dupœ rœŭ;
Ocara lor nu o șterge,
Ajungœ-ĭ blœstœmul tœŭ!

18. Dœ-le spaĭmœ de-ĭ uĭmĭește
Sœ îmble din loc în loc;
Púrurea-ĭ cœlætorește,
În drum fœrœ de noroc!
Îmble 'n pésceri fœr' de hrannœ.
Fœrœ apœ și 'nsœtați,
Cú͡getul le fiœ hrannœ,
Înși-șĭ cĭar fiind mustrați!

19. Pásul lor li-l potienesĕce
Sœ n'aïbœ unde scœpá;
Adunarea lĭ-o sdrobesĕce,
Orĭ unde se vor aflá.
Sœ nu poatœ sœ gœseascœ,
Loc sœ fiœ odihnĭtĭ,
Púrurea sœ rœtœcĕascœ
S̄i sœ fiœ nœcœjitĭ!

20. Nu-s̄ĭ gœsasc' unde sœ s̄ieadīœ,
Cĭtu-s̄ĭ de pu̇tintell loc,
C̄erĭul eĭ necĭ cînd sœ-l vadīœ
S̄i sœ ploae pe eĭ foc;
Pœmîntul de vĭĭ i 'ngitíe
Ca pre Viron s̄i Dœtann;
Ardīœ, stîngœ-s'a lor vĭĭœ,
Fiœ-le toate dušmann!

21. Nu-s̄ĭ gœsasc' unde sœ s̄ieadīœ,
La respîntĭĭ s̄i prin munt̄ĭ,
Doboare-ĭ a ta mînie
Preste pódurĭ s̄i sub punt̄ĭ!
Fricœ, spaïmœ sœ-ĭ gonescœ
Ca sœ îmble tot̄ĭ uïmĭt̄ĭ;
Mort̄ĭ grodīave sœĭ gœseascœ.
Unde vor fi rœtœcĭt̄ĭ!

22. Trúpurile lor rœmîœ
Stîrvurĭ goale pre pœmîmt
N'aïbœ parte de tœmîœ,
Nicĭ de moarte cu mormînt.
Dœ-le lor soarte cumplitœ,
Sœ nu-s̄ĭ poatœ gœsí loc;
Fœ-le vieatĭa sfîrs̄itœ,
Moartea c'un minut soroc.

23. Viĭœ peste eĭ putere,
Groadīœ de biruitorĭ,
S̄i peste a lor avere
Alt̄ĭ fiœ stœpînitorĭ!
Casele lor sœ le fiœ
Púrurea în veac pustiĭ,
Sœ n'aïbœ clironomíe
Necĭ aĭ lor preá iubit̄ĭ fiĭ!

24. Alle lor muĭerĭ remîœ
Véduve fœr' ajutor,
N'aïbœ cin' sœ le mîngœíe,
La nevoĭ, nœcadīŭ s̄i dor.
Dŭ a lor episcopíe,
Altor a o stœpînĭ,
Fiœ subt epitropíe
Vécĭnic pînœ ce vor fi!

§. 121.

Rugœcĭune pe'ntru a sa scœpare.

25. Dumnedīœule prea sfinte!
C̄ell ce toate le privesĕĭ;
Adu-ĭ de mine aminte,
Nu 'n vecĭ sœ mœ pedepsesĕĭ.
Vedĭ nœcádīurile melle,
Cœ s'aŭ foarte înmulțit,
Multe seîrbe, nevoĭ grelle,
Cu totul m'aŭ covîrs̄it.

26. Vedĭ a mea dœrœpœnnare,
Cœ-s aproape ca sœ pĭer:
Nu mœ lœsá 'ntru pĭerdīare.
Ajutor la tine cer!
Cáutœ din cerĭŭ la mine.
S̄i-mĭ vedĭ focul cell aprins:
Întoarce-te-acum cu bine,
Cœ maĭ eu totul m'am stins.

27. Eram líberœ grœdinœ
Verĭ cine ar fi venit:
Cu tot felul de rod plinœ,
Fœr' a fi nimic poprit.
S̄ĭ-acum am ajuns în stare,
Maĭ de tot sœ mœ sfîrs̄iese
Plîng, suspin fœrœ 'nc̄etare.
Din di 'n di maĭ rœŭ slœbesc.

28. Pînœ cînd a ta mînie?
Sœ petrec tot în oftat!
Întoarce-ĭ a ta urgíe!
Vedĭ cœ m'am dœrœpœnnat!

Ŭœ tîlhœreascœ pornire,
De-ŭœdatœ m'aŭ prididit,
A mea toatœ moscennire
Foarte rœŭ s'aŭ rœsipit!

29. Fricœ, spaïmœ de ŭœdatœ
Preste mine aŭ venit,
Aï mieï fiï, popor mult, gloatœ
Pribegînd m'aŭ nœpustit.
Totï s'aŭ rœspîndit departe,
Prea ticœlosiï mieï fiï,
Sate si orasïe sparte:
Aŭ rœmas goale, pustiï!

30. Trimete-mï milostivire,
Si-mï ridicœ acest nŭor:
Aï mieï fiï, a ta didire,
Vedï nœcadîurile lor!
Nu maï pocïŭ avé rœbdare,
A-ï vedé înstrœinatï,
Aratœ a ta 'ndurare
Ca sœ-ï vœdiŭ ear' adunatï!

31. Pînœ cînd sœ fiï scîrbitœ,
Si jálnicœ de-aï mieï fiï?
Pînœ cînd voïŭ fi mœhnitœ
Suferind ticœlosïï?
Eŭ eram cea rœsfœtïatœ
Cu tot feliul de-adunœrï,
Eŭ eram cea desmierdatœ
În primblœrï si desfœtœrï.

32. Si-acum podoaba mea toatœ,
Maï s'aŭ stins de pre pœmînt;
Nu gîndesc cœ vre ŭœdatœ
Ce-am fost, ear' sœ dic cœ sînt.
Casele celle frumoase
A lor mieï prea iubitï fiï,
Cînd sœ le vœdiŭ luminoase,
De 'ntunérec sînt pustiï!

33. Eŭ mœ bucuram ŭœdatœ,
De-aï mieï fiï noaptea îmblînd,
Si-acum sînt foarte 'ntristatœ
Noaptea de cînï tot urlînd.

Alle melle ulitï toate,
Sœlta noaptea 'n veselïï,
Si-acum plînge precît poate
Vœdiïndu-se cœ-s pustiï.

34. Ulitïele acum plînge,
De sîngïurï ce s'aŭ vœrsat,
Nu maï pot îngitï sînge,
Fiœ cïar sï vinovat.
Tînerï, bœtrînï, prunci, fecïoare,
Plîng, suspin fœrœ soroc;
Întoarce a ta 'ndurare:
Nu-mï pocïŭ potolí ast foc!

. . . . . .

35. Si pe voï, fiï vœ rog foarte,
De-acum nœinte sœ fitï
Într'un cuvînt pîn' la moarte
La ŭœlaltœ si unitï!
Vœ svœtuesc pœrintesce
Cipul care sœ-l urmatï;
Trœitï totï morœlicesce,
Nume bun ca sœ vœ datï!

36. Cea de-acum împrœjur-stare
Singurï voï o judecatï
Si fœrœ nicï ŭœ 'ndreptare,
Vœ cunoascetï vinovatï!
N'atï îngrijit pe'ntru mine
Nicï de cum sœ mœ cinstitï,
N'atï cunoscut all mieŭ bine
Numele sœ mi-l mœritï!

37. V'atï dat totï la lennevire,
La modïœvirï si plimblœrï
Nu atï avut îngrijire
De-alle melle mœdulœrï!
Numa 'n parte fiœ-care
Pe'ntru sine s'aŭ silit,
De cell mic acell maï mare
Nicï decum n'aŭ îngrijit!

38. Nu erá între voï cine
Esîmplu bun ca sœ dea,
Cell maï mare întru mine
Moralul îl rœsvrœtiá.

Se nœltĭase 'n voĭ mîndrĭea
Pîn' la puntul cĕll de sus
Sœ lœtise lœcomĭea,
Cît nu e cuvînt de spus!

39. Toţĭ cœdĭuţĭ la desmĭerdare.
Nu 'ngrijaţĭ de-all mieŭ folos,
Nu sîmţĭaţĭ cœ sînt în stare
Pe'ntru voĭ sœ port ponos.
De 'nvœţĭaţĭ puţinœ carte
Créşĕere de loc n'aveaţĭ;
De la voĭ erá departe
Folosul, cœcĭ vœ trudĭaţĭ.

40. Supuşĭ toţĭ la desmĭerdare
Numaĭ poftele vînaţĭ;
Dela mic pînœ la mare
În neleg̃iuirĭ îmblaţĭ.
Vœ prihœnnĭaţĭ feĕĭorĭea,
Fœrœ cúg̃et ne 'mputat.
Necinstĭaţĭ cœsœtorĭea
Lucrul cĕll maĭ lœudat!

41. Toţĭ eşĭaţĭ din dœtorie
Uĭtáseţĭ pre Dumnedĭœŭ.
Eat' acum mĭ-aŭ venit mie
Pe'ntru voĭ aĕest foc greŭ.
Uĭtáseţĭ pe-alt vostru frate.
Cœruţa eraţĭ dœtorĭ,
Şĭ cinstĭaţĭ cît nu se poate
Pe strœinĭ lingueşitorĭ!!!

42. Vedeţĭ acum la ĕe stare
Nemerniciĭ m'aŭ adus!
La ĕe rea derœpœnnare
Pe'ntru voĭ eĭ m'aŭ supus!
Fœrœ niĕĭ ŭœ judecatœ,
Voĭ cu eĭ v'aţĭ însoţĭt,
Vedeţĭ acum cœ de-ŭœ datœ
Maĭ de tot m'aţĭ pustĭit.

43. Nu mœ socotiţĭ de mumœ
Sœ-mĭ fiţĭ fiĭ, şĭ voĭ toţĭ fraţĭ!
Vœ numĭaţĭ fiĭ dreptĭ în glumœ,
Ear' nu dreptĭ adevœraţĭ!

Niĕĭ limba mea ĕe vœ creşĕe
Voĭ niĕĭ cum n'o învœţĭaţĭ,
Dœtorĭea ĕe firesĕe,
Vi-s'ar cadé s'o urmaţĭ!

44. Nu aveaţĭ în voĭ unire
Unul pe-altul sœ ĭubiţĭ;
Eraţĭ plinĭ de pismuire
Şĭ de pátimĭ stœpînĭţĭ!
Pe'ntr'a voastrœ rea urmare
Ĕere amare-astœ-dĭ dureri.
Astœ-dĭ sînt l'aĕeastœ stare
Slabœ fœrœ de puterĭ.

45. Darœ cu aĕestea toate
Eŭ pe voĭ tot vœ dorese.
Mumœ vœ sînt, nu se poate.
Trébuĭe sœ vœ ĭubesc!
Şĭ voĭ sváturile melle,
Trébuĭe sœ le urmaţĭ,
Nu vœ parœ dojennĭ grelle,
Ĕi vœ rog sœ vœ 'ndreptaţĭ!

46. Ĕea de-acum pildœ vœ fiœ
Oglindœ ca sœ priviţĭ,
Sĕiţĭ a voastrœ dœtorĭe
Cum pe-ŭœ mumœ s'o ĭubiţĭ.
Vedeţĭ alte maĭĕe 'n lume
Fiiĭ lor cum le ĕinstesc,
Şĭ voĭ ca aĕelle mume
Siliţĭ ca sœ vœ mœresc!!!

XXVI.

Petru Maĭor (1753—1821).

(S'a nœscut în Cœpușiŭ, un sat în Cîmpíea Ardealuluĭ, la annul 1753; a fost fiíul nóbiluluĭ Ḡiorḡiŭ Maĭor de Sîn-Mœrtinu Diĕiŭ, protopopuluĭ de'n ținutu: *Cœpușiul Cîmpieĭ*. Cursul învœțiœturilor și-l'a începeut în Ošiorheiŭ, l'a prourmat apoĭ la Clușiŭ și în urmœ la Blașiŭ, de unde fu trimes la Ruma în ašiedīœmîntul: *„de propaganda fide“* spre învœțiœčiunea șčiințíelor teoloģiče. Dupœ mîntuičiunea studielor a întrat la cœlugœríe în mînœstirea de'n Blașiŭ; însœ în urma decretuluĭ împœrœtese Ioseḟann, pre'n carele se micșiurá númœrul cœlúgœrilor, pœrœsí novițiatul cœlugœresc, și, sînțindu-se préut, merse ca pœroc în Sîn-Mœrtin, lapœ ačeea se fœcú protopop preste ținutul: *Reḡin;* în urmœ se fœcú revœḟœțiœtoriŭ seaŭ čensurœtoriŭ cœrților rumînešči la tipografíea statuluĭ de'n Buda, cu care ocœjune îșĭ tipœrí cœrțile: *„istória p'entru începeutul Rumînilor de'n Dáčiea;“* — *„istóriea biseričeascœ;“* — *„predičele pe toate dumineșile și sœrbœtorile;“* — *„predicele la morțĭ;“* și *„învœțiœturile despre detoriea pœrinților de a-și educá copiiĭ bine;“* ș. a. A rœpœusat la annul 1821 în etate de 68 de anní. Afarœ de cœrțile înșirate maĭ sus a maĭ scris un trœtat *„despre ortografiea rumînœ cu litere strœbunešči (lœtine),“* tipœrit în fruntea vorbarĭuluĭ (dičționar iuluĭ) patru-limbarĭŭ (rumînesc, lœtinesc, ungurese, ḡermînesc). Și un dialog între unčiŭ și nepot *„despre începeutul limbeĭ rumîne,“* tipœrit șĭ în vorbarĭul patru-limbarĭu, șĭ în a doŭa edœčiune a istórieĭ pe'ntru începeutul Rumînilor.

Petru Maĭor a purtat disputœ învingœțivœ cuntra tuturor čellor ce aŭ scris despre Rumînĭ *„cœ nu ar fi adevœrațiĭ urmașĭ aĭ coloniților adușe de împœratul Trœĭann în Dáčiea la annul 106 dupœ Crest.“*

Petru Maĭor a deșčeptat și a întemeĭat maĭ mult în Rumînĭ șčiințĭa despre adevœrata lor oriḡine, cœ ádecœ *„eĭ sînt adevœrațiĭ strœnepoțĭ aĭ colonilor runiniĭ aduși de marele împœrat: Trœĭann de'n Itálie a în Dáčiea la annul 106 dupœ Crest, și cœ limba rumînœ e limba lœtinœ poporalœ neamœstecatœ în ființía sa nečĭ de cum cu alte limbe.“* De'n scriptele luĭ rœsuflœ pretutíndinea čelle maĭ curate și maĭ înfocate sîmțieminte relegioase, morale, nœčiunale. Marele și copiosul literœtoriŭ rumîn *Ioann Eliade,* ḏiče în precuvîntarea la fábulele luĭ Țicindeal, cœ *„Petru Maĭor este Moïse all Rumînilor, carele pre'n istóriea despre începeutul Rumînilor de'n Dáčiea, a scos pre Rumînĭ de'n robiea nešči-*

oriḡiniĭ salle čelleĭ strœlučite.“ Tot ašiá rœcunoašce și *D. Mihaĭŭ Coḡælničeannul* în cuvîntul întruducœtiv la istóriea Moldávieĭ, cœ *Petru Maĭor a cuntribuit čell maĭ mult la desčeptœčiunea simțiemîntuluĭ nœčiunal în cunfrœțiĭ sœĭ Rumînĭ.“*

Cœrțile luí méritœ, ca sœ le aĭbœ fie-care Rumîn, și sœ le studieḏie, însušindu-și de'n elle înviœțivul spíret all nemuritoriuluĭ lor autoriŭ!

§. 122.

Rœsboaĭele Romannilor cu Dačiĭ înœinte de Trœĭann.

Dačíĭ erá atîta de greĭ împœrœtieĭ Romannilor încœ de'n ḏillele luĭ Juliŭ Česare cu čelle dese rœsbáteri și prœḏĭ alle lor, če fœčeá în Tráčiea în Iliric și întru alte învečinate țiœrĭ alle împœrœtieĭ Romannilor, cît Juliŭ Česare, capul Romannilor, se gœțiá cu grea oaste sœ-ĭ înfringœ dupœ učíderea luĭ Pompeiŭ, protívniculuĭ sœŭ, cum scrie Svetoniŭ în vieațía luĭ Juliŭ Česare. De ačeastœ priméjdie scœpœ pe Dačĭ učíderea čea fœrœ de vreme întimplatœ a luĭ Česare, fœptuitœ pre'n Romannĭ.

Pre August, urmœtoriul luĭ Juliŭ Česare întru împœrœtíea Romannilor, carele fœcuse toate pregœtirile spre a mișcá rœsboiŭ asupra ačellora-șĭ Dačĭ, îl retrase pleaga, ádecœ rœnnirea, carea aŭ cœpœtat'o la četatea Setóviea în bœtaea čea asupra Dalmaților, de a purčede cu oastea romannœ asupra Dačilor, și-l întoarse la Ruma.

Însœ M. Statiliŭ Táurul, pre carele îl lœsase August maĭ mare peste oastea romannœ, înturnîndu-se la Ruma, bœtú pre Dačĭ, cariĭ trecuse Dúnœrea în pœrțile impœrœtieĭ Romannilor spre a prœḏá dupœ dátina lor, și îĭ strîmtorí a se întoarče preste Dúnœre înapoĭ. Atunčĭ furœ întîiŭ dușĭ robĭ de'ntre Dačĭ la Ruma, pre cariĭ îĭ féčerœ sœ se lupte în teatru cu Sveviĭ, cum scrie Diune Casiŭ in cartea LI. a istórieĭ romanne cap 22.

Earœ M. Crasul čell rînduit de August peste țiara grečeascœ, si povœțuitoriŭ peste Mœčedóniea, bœtú foarte crunt pre Dačĭ, strœbœtînd însu-șĭ în Dáčiea pînœ la četatea *Ḡenucla;* dupœ cum scrie Diune Casiŭ, cap 23 și 26.

Şí alte bœtœlíí aŭ fost între Romannĭ şi între Dacĭ, cœ Dacĭi nu se înfrînarœ nicĕ cum a trecĕ peste Dúnœre în ţinúturile împœrœtíeĭ Romannilor şi a prœdá. Vîrtos rusinœtorĭŭ fu Romannilor rœsboĭul, cĕ-l avurœ cu Dacĭi pre urmœ în ḋillele luĭ Domiţiann împœratul. Cœ trimiţîînd întîĭŭ Domiţiann pre Apiŭ Sœbinul asupra Dacĭlor; dupœ acĕeea pre Corneliŭ Fuscul cu oştile romanne, amîndoĭ acĕstĭa furœ ucişĭ cu oştile acĕlle marĭ romanne, cum scrie Eutropiŭ la cartea a VII. in Domiţiann.

Împœratul Domiţiann, îndemnat de acĕste grelle întîmplœrĭ, se mœrg̃iní sœ meargœ însu-şĭ cu capul sœŭ asupra Dacĭlor, carii aveá atunc̃ĭ reg̃e pre cumplitul Decĕebal, bœrbat foarte iscusit şi pricĕput în mœestríea rœsboĭuluĭ. Mergînd decĭ Domiţiann cu oastea romannœ pînœ în Mésiea, se dede acolo spre deprinsele salle desfœtœc̃ĭunĭ, în loc de a purtá cîşc̃iga rœsboĭuluĭ, şi acĕsta îl încredinţîé luĭ Juliann. Acĕsta purtînd foarte bine lucrul rœsboĭuluĭ, se loví cu protívnicĭi la Tape, unde dumicé mare númœr de'ntre Dacĭ, cum scrie Diune Casiŭ la cartea LXVII. cap 11.

Acolo vœḋîînd Veḋina, carele erá all doĭlea dupœ Decĕebal, cœ nu poate sœ scape necĭ cum viŭ cu fuga, se fœcú mort între c̃eĭalalţĭ cœḋîuţĭ, şi apoĭ aŭ fug̃it noaptea. Earœ Decĕebal, temîndu-se ca sœ nu dee Romannĭi asupra c̃etœţĭi luĭ c̃eĭ reg̃eşc̃ĭ, demîndé, ádecœ porunc̃ĭ, oamenilor sœĭ, ca sœ taĭe arborĭi, carii erá aproape de c̃etate, şi sœ înveascœ trupinele cu arme, ca vœḋîînd Romannĭi şi socotind cœ sint ostaşĭ, sœ se spárie şi sœ se întoarcœ înapoĭ, precum se sí întîmplé. Şi aşiá Juliann nu dobîndí nemicœ, earœ Domiţiann, carele se dusese în Pannóniea, ca sœ isbîndeascœ asupra Marcomannilor, cœc̃ĭ nu-ĭ dœduse ajutorĭŭ asupra Dacĭlor, învins de Marcomannĭ şi fugœrit, petrecú curînd solĭ la Decĕebal, şi-l înbié cu pacĕe, carea vruse maĭ înainte sœ o dee, cerîndu-o nu ŭœdatœ Decĕebal. În urma acĕstora trimese Decĕebal pre fratele sœŭ, Dieg̃iŭ, împreunœ cu altĭi la Domiţiann, şi se fecĕ pacĕe între ell şi între Domitiann; cu acĕasta dobîndí Decĕebal banní mulţĭ şi méşc̃erĭ de tot felĭul, folositorĭ în pacĕe şi în rœsboĭŭ, şi dajde pe tot annul dela Romannĭ. Aşiá Domiţiann cumpœrînd cu nemœsurat

preţĭŭ pacĕea dela Decĕebal se înturnć la Ruma, cum mœturisesc̃e Diune Casiŭ în cartea LXVII. cap. 7. Şi Romannĭi plœţiá pœĭtuita, ádecœ tocmita dare luĭ Decĕebal cu grea rusine a lor şi cu scápœtul împœrœtesc̃ĭi visterii în tot annul, pînœ cînd fu înœlţiat Trœĭann la scáunul împœrœtíeĭ.

§. 123.

Rœsboĭul c̃ell de'ntîîŭ all luĭ Trœĭann asupra Dacĭlor.

Vœḋîînd Trœĭann, cum apucé sc̃iptrul împœrœtíeĭ Romannilor, cum se deşieartœ visteríea c̃ea împœrœteascœ cu darea dœjdĭi c̃ea pre tot annul pœĭtuitœ cu Decĕebal, privind despre altœ parte, cœ Dacĭi îşĭ înmulţîesc oastea, şi de c̃é, de c̃é se maĭ sœlbœtœc̃esc, cug̃etć sœ înfrîngœ sumeţíea lor şi sœ scape pre Romannĭ de rusinata pœĭtuire, carea fœcuse misîellul Domiţiann cu Decĕebal. Decĭ porní cu oaste asupra Dacĭlor, cu carii a avut maĭ multe bœtœlíĭ; de'n ostaşii Romannĭ cœdeá incœ aşiá demulţĭ şi se plœguiá de armele protívnicĭlor Dacĭ, cît neavînd acum cu c̃e maĭ legá plag̃ele ostaşilor Romannĭ însu-şĭ împœratul Trœĭann dupœ ĭubirea sa de oamenĭ, cu carea erá cœtrœ soldaţii sœĭ, şi-aŭ tœĭat veşmintele salle în bucœţĭ, ca sœ se leg̃e cu acĕllea tœĭœturile c̃ellor pleguiţĭ, cum se vede în columna luĭ Trœĭann la númœrul 32. Ba Dacĭi puneá multe bajócurĭ şi crînc̃enne tirœnnĭĭ pe acĕeĭ Romannĭ, pe carii îĭ puteá prinde vii în bœtae, pînœ şí muerile lor le ardeá cu fœclĭ capul şi úmerii prinşilor Romannĭ, precum este de vœḋîut întru acĕea-şĭ columnœ la númœrul 33.

Darœ în urmœ fú Decĕebal strîmtorat de'n toate pœrţile, şi se rugć luĭ Trœĭann de pacĕe, fœgœduindu-ĭ, cœ va împliní toate tocmelele, la cîte îl va îndœtorá, carea Trœĭann o dede luĭ Decĕebal cu c̃institœ pœĭtuire pe'ntru Romannĭ şi în urma pœĭtuiriĭ seaŭ tocmeleĭ acĕsteĭa dede Decĕebal Romannilor armele salle şi másinele c̃elle de rœsboĭŭ, înturnć luĭ Trœĭann şí méşc̃erĭĭ, carii îĭ cœpœtase dela împœratul Domiţiann, şi rœspîndí, ádecœ rœsipí tœrîile salle, carile erá fœcute pe'ntru apœrarea ţîœrĭĭ, şi c̃ellelalte. Aşiá se înturnć Trœĭann cu isbîndœ la Ruma.

Însœ Decebal se desvœlí nu dupœ mult tîmp, cœ n'aŭ fœcut cu acell cúget legœtura de pace cu Romannií, ca sa se tinœ de dînsa, ci numaí ca sœ se scape de priméjdiea, cu carea îl împresurase Romannií. Decí se sí fece însciintiare la Ruma, cœ Decebal îsí cîscigœ arme împrotiva pœituirií, carea erá fœcutœ cu Trœiann si direge cetœtile; cœ învitœsí pre gintele ádecœ neamurile învecinate, ca sœ se scoale împreunœ cu ell asupra Romannilor, cœ meschesiugesce sí altele împrotiva legœturei.

§. 124.

All doilea rœsboiŭ all luí Trœiann asupra Dacilor.

Decí se margini Trœiann, ca sœ meargœ earœ-sí însu-sí cu capul sœŭ, cu oastea romannœ asupra Dacilor si sœ poarte însu-sí rœsboiul acesta; cœci fiindu-i cunoscutœ tœríea si iscodirile viclenne alle Dacilor si alte greutœtí alle rœsboiuluí celluí cu Dacií, nu se încumœtœ a încredintiá altuía grija rœsboiuluí acestuía.

Decí ajungînd ell la tiérmurií Dúnœrií cu oastea romannœ si pricepînd tehnele celle viclenne, carile se ispitiá a le tiese Dacií, se temú a nœvœlí îndatœ asupra lor, ci se svœtuí sœ poarte acest rœsboiŭ maí fœrœ priméjdie, de cît maí répede. Decí se porní sœ facœ întîiŭ podul acella de pieatrœ preste Dúnœre, de carele s'aŭ minunat toatœ lumea, cum se vede în columna luí Trœiann la númœrul 70. Earœ Trœiann amînœ, ádecœ dioeboví în Mésiea, pînœ ce se fœcú podul. Gœtindu-se podul pînœ la annul, purcese Trœiann asupra protívnicilor cu Romannií. Însœ nu lipsí necí Decebal a face gœtirile folositoarie.

Întru acest rœsboiŭ, carele se purtœ pe încet, dede Trœiann multe prea luminate semne de un împœrat pricèput si de un ostasiŭ viteadiŭ, cum scrie Diune Casiiŭ în cartea LXVIII. cap. 14.; si multí îsí agonisirœ de'ntre Romanni mare strœlucire cu bœrbœtíea si cu suferirea priméjdiilor.

Vîrtutea armelor romanne strœbœtú pre urmœ, dupœ multe bœtœlií crunte si împrumutate piérderí, cu multœ ostenealœ si trudœ pînœ la *Sœrmisegetusa*, la cetatea regeascœ a luí Decebal, carea aŭ fost la Hatieg în Ardeal. Ací ajungînd, vœdiú Trœiann spîndiurat de asupra murului trupul luí Longin, all prea strœlucituluí povœtiuitoriŭ all uneí legiuní romanne, pre carele l'aŭ fost prins Decebal, si vediînd aceasta îngemú sí ell sí ceí ce erá pre lîngœ ell. Pe'ntru aceea înverigarœ, ádecœ încungiurarœ cu maí înversiunatœ întœrîtare cetatea, prind a o bate si a pune scœrí la murí. Dacií áparœ murií cu arce si cu sœgetí, Romannií rœsbat si aprind cetatea, Decebal se fermecœ ádecœ se înveninœ pe sine neavînd acum necí ŭœ putere, ca sœ nu cadœ viŭ în mînele Romannilor, asémennea fœcurœ sí altií mulcí de aí luí. — Romannií, dupœ ce aŭ cuprins cetatea, trœméserœ cete de ostasí în toate láturile, carií ucíserœ pre totí Dacií, cîcí îí puturœ prinde, le árserœ satele si le luarœ averea, prínserœ mulcí sí vií, pre carií îí dúserœ apoí în Itáliea, ca sœ le sierbeascœ pînœ la moarte. Toate acestea se vœd în columna luí Trœiann, carea se fœcú întru adúcerea aminte despre învingerea rœpurtatœ asupra Dacilor, la númerele: 87, 91, 92, 95, 101, 104, 106, 109.

§. 125.

Dácíea cu ocœjunea rœsboiuluí Romannilor se deschiertœ cu totul de locuitorí.

Cine va socotí mîníea cea înflœcœratœ a Romannilor asupra Dacilor pe'ntru desele lor încurse si prœdí, fœcute cu sœlbœtœcíe în provintiele romanne, si pe'ntru cumplitele ucíderí, ce le fœcuse în legiunile romanne, nemicind a oare legiuní întrege; cine va socotí, cœ acœastœ turbare a Romannilor se învœpœiœ încœ sí maí mult pe'ntru crudimile, ce le fœceaŭ Dacií cu Romannií ceí prinsí în rœsboaiele purtate cu Trœiann, cine va luá aminte de altœ parte la urgíea cea înveninatœ, ce coceá în ficatul Dacilor asupra Romannilor, vœdînd acum invingœtorí pre aceía, cœtrœ carií arœtase atîta necredintiœ si asupra cœrora descœrcase atîta despretiŭ, bajócurœ si cru-

dîme: acélla se va convinge neapĕrávĕr, cœ Dacíi, îmbulditi de cunscĭintîa rœutœtilor salle, n'aŭ mai cutedĭat sœ ascĕpte a da fatĭœ cu Romanníi, ĕi carii aŭ avut tîmp, aŭ fugit de'n tĭarœ-sĭ cu femeĭ cu copii cu tot, ear' care n'avurœ tîmp sœ scape se ucíserœ eĭ în de eĭ, ca sœ nu cadœ în mînele Romannilor.

De'n columna luĭ Trœĭann la númœrul 20 se vede, cœ Dacíi ĕeĭ de pe lîngœ Dúnœre în rœsboĭul întîiŭ cu Trœĭann fugirœ la apropiarea Romannilor şi se tráserœ maĭ înlontru în Dácĭea, lœsîndu-şĭ locuintîele spre prada Romannilor. Urmeadĭœ darœ neapœrávĕr, cœ aĕeĭ locuitorĭ aĭ Dúnœrii pe tîmpul rœsboĭŭluĭ ali doile cu Trœĭann n'aŭ ascĕptat niĕe atîta apropiarea Romannilor, ĕi s'aŭ tras în pœrtile maĭ de'nlontru alle tĭœrii, apoĭ, strœbœtînd Romanníi pînœ în ínima tĭœrii lor, la resiedintîa regiœ a luĭ Decebal, s'aŭ tras şi de acolo tot maĭ spre meadĭœ noapte, şi în urmœ audînd, cœ Decebal a perit şi oastea dácecœ este sfœrmatœ şi nemiĕitœ cu totul, şi cœ Romanníi aŭ plecat maĭ de parte spre prœdœcĭunea întregeĭ tĭere: aŭ fugit cu totíi, cíti aŭ putut, peste márgine şi aŭ alergat la vecíniĭ sœĭ, la Sœrmatĭ, cari-ĭ ajutase şí în rœsboĭŭ asupra Romannilor, cum se vede în columna luĭ Trœĭann, la nr. 21.

Astœ scœpare a Dacílor şi fugire peste márginile tĭœrii lor a fost cu atîta maĭ ušĭoarœ, cu cît se purtá rœsboĭul all doile cu Trœĭann maĭ pe încet, earœ de altœ parte se scie cœ bœtœlíile rœsboĭuluĭ acestuĭa decúrserœ maĭ ales numaĭ în Bœnnatul de astœ-dĭ, în Tĭara-Rumîneascœ şi în Ardeal. Aşíá darœ rœmase Dacílor şí tîmp şí loc deşeis cœtrœ meadĭœ noapte, ca sœ poatœ fugí şi scœpá de ascutitul sábieĭ seaŭ de selœvíea neaparáverœ.

Niĕe sœ-tĭ încipueşcĭ rœsboĭul de atunci all Romannilor asupra Dacílor ca rœsboaiele ĕelle de astœ-dĭ alle creştinilor de'n Europa. Cœcĭ într'acestea fug numaĭ ostaşii învinşi de naintea vingœtorilor dušmannĭ, earœ poporul stœ pre loc; cœcĭ de şí are a pœtimí greutœtĭ de'n partea dušmannilor, fiind nevoit a le da toate ĕelle trebuincĭoase, precum: nutremînt, îmbrœcœmînt, arme, locašiŭ, ba poate cĭar şí ostaşĭ ş. a., tótuşĭ îi rœmîne şí luĭ avere spre sustinœcĭunea caseĭ şi famílieĭ; neĕĭ este dátinœ a aprinde satele poporuluĭ linişcĭt, seaŭ a vœtœmá persoanele locuitorilor. Ĕi rœsboĭul Romannilor asupra Dacílor se cade sœ ni-l începuim, ca sí cînd ŭœ mulĭime de sœlbáticĭ plinĭ de mînie ajung la niscarĭ sate, asupra cœrora e atîtĭatœ mînĭea lor, unde neĕĭ bœtrînii ĕeĭ neputincĭošĭ, neĕĭ prunĕii ĕeĭ nepriĕepuĭĭ nu rœmîn scutiti de ascutitul sábieĭ lor, satele se aprind şi se prefac în ĕenušĭœ. Aşíá erá şí dátina Romannilor, sœ stingœ şi sœ steargœ cu totul de pe fatĭa pœmîntuluĭ pe dušmanníi nelinişcĭtĭ, frîngœtorĭ de jurœmînt şi cœlcatorĭ de învoele. Aşíá fœcurœ eĭ cu Cœrtágĭnea, cu Corintul şi cu Ierusælimul, unde nu rœmase peatrœ pe peatrœ.

Cíte scimbœrĭ de acestea nu s'aŭ întîmplat în lume, ca popoarœ întregí, orĭ sœ fiœ strîmtorite a eşí de'n pátriea sa, seaŭ sœ se stîngœ cu totul de cœtrœ dušmannĭ! Anume, ca sœ nu ne depœrtœm de Dácĭea, aŭ nu furœ Gotíi de cœtre Unĭ alungatĭ de'n Dácĭea, în carea locuiá acum de ŭœ sutœ de annĭ, şi trecurœ Dúnœrea în annul 376? Aşíá ne spune Constantin Porfirogenitul (în cartea de administrœcĭunea împerĭuluĭ cap. 38), cœ Ungurii furœ alungatĭ de'n linutele lor de cœtrœ Rumînĭ, şi mérserœ ŭœ parte în pœrtile Pérsieĭ, ear' ĕeeallaltœ se aşĭœdiá în Atelcušiŭ seaŭ Moldova. Însœ fiind alungatĭ şí de'n Moldova, trecurœ în Moráviea ĕea mare, de unde scoaserœ pre locuitorĭ şi se aşiedĭarœ eĭ.

Afarœ de acestea, ĕe urmeadĭœ de'n firea lúcrurilor, se afiœ şí mœrturíi apriate prea vecíe despre lucrul acésta. Aşíá dice Eutropiŭ (în cartea a 8. în Adriann), *„ĕœ Trœĭann pe'ntru aĕeea aŭ adus nemœrginitœ mulĭime de oamenĭ în Dácĭea, ca sœ locueascœ orašiele şi satele Dácieĭ, carile eraŭ deşiertate cu totul pre'n îndelungatul rœsboiŭ all luĭ Decébal.“* Însu-şĭ înpœratul Juliann, nepotul luĭ Constantin Marele, ne lœsé scris (în cartea despre Ĕesarĭ), *„cœ Trœĭann sîngur aŭ cutedĭat a se sculá cu rœsboiŭ asupra seminĭieĭ gĕtiĕe dela Dúnœre, ádecœ asupra Dacílor, pre carii în decurs de 5 annĭ de dille i-aŭ nemiĕit şi i-aŭ šters cu totul.“*

§. 126.

Întrarea Rumînilor în Dăcĭea spre a locuí acolo.

Vœdĭínd Trœĭann Dăcĭea deșĭertatœ de locuitorĭ, și pœmîntul eĭ așĭá de fruptuos, cît poate îndestullá pre locuitorĭĭ sœĭ cu toate cĕlle trebuincĭoase spre ŭœ vietĭuire desfœtatœ, prefœcú Dăcĭea în provintĭœ rumînœ, carea de acĭ nœinte sœ se tiĭœ de împœrœtĭea Rumînilor. Decĭ trimese multime nenumœrávœrœ de Rumînĭ de'n tot împeriul rumîn, carĭĭ sœ cultive Dăcĭea și sœ o poșieadœ. Cuvintele luĭ Eutropiŭ (în cartea a 8 de Adriann) sunœ așĭá: *„Deșiertîndu-se Dăcĭea de locuitorĭ pre'n îndelungatul rœsboiŭ all luĭ Decĕbal, duse Trœĭann în Dăcĭea, carea are dĭecĕ sute de miĭ de paș̆ĭ gĭur împregĭur, multĭme nenumœrávœrœ de oamenĭ de'n toatœ lumea rumînœ, ca sœ cultive pœmîntul, sœ locueascœ satele și orașiele“.*

Decĭ Rumînĭĭ acĕĭa trimișĭ de Trœĭann în Dăcĭea la annul 106, ca sœ poșieadœ satele și orașiele, cuprínserœ toatœ Dăcĭea dela Tisa pînœ 'n Dúnœre, Ardealul, Rumînĭea și Moldova pînœ 'n Nistru și pînœ 'n marea neagrœ, De'n acĕștĭ Rumînĭ poșiedĭœtorĭ aĭ Dăcĭeĭ este acell numeros popor în dĭsele provintĭe, carĭĭ pre limba sa se cĭamœ: *Rumînĭ*, earœ limbele siáveĉe le dĭc: *Vlașĭ* seaŭ *Vlohĭ*, și grecĭĭ: *Vlahĭ* seaŭ *Blahĭ*, de unde șĭ lœtinesĉe s'aŭ numit maĭ tîrdĭŭ: *Valachĭ*. Adecœ strœbunĭĭ Rumînilor aŭ ținut Dăcĭea dupœ stîngœcĭunea Dacĭlor și aŭ poșiedĭut-o, și Rumînĭĭ nu numaĭ cĕĭ dencoaĉe, cĭ șĭ cĕĭ de'ncolo de Dúnœre sînt Rumînĭ adevœratĭ.

§. 127.

Întîmplœrile Rumînilor cĕllor de'n Dăcĭea dupœ moartea luĭ Trœĭann.

Sub împœratul Adriann (117—138).

Cum murí Trœĭann frica bœrbarilor, îndatœ se urdĭrœ relle asupra Rumînilor cĕllor de'n Dăcĭea. Pe'ntru cœ, precum scrie Eutropiŭ în cartea a 8, Adriann, urmœtorĭul luĭ Trœĭann, pismuind mœrirĭĭ acĕstuĭa, deșfœcú de cœtrœ împœrœtĭea Rumînilor tĭœrile: *Asíriea, Mesopotámiea* și *Arménniea*, și scotĭínd oștile rumîne de'ntr'însele, puse márgine împœrœtĭeĭ rumîne Eufratul, pe'ntru ca așĭá sœ se șteargœ márirea luĭ Trœĭann, cœpœtatœ pre'n cîșcigœcĭunea tĭœrilor acĕllora. Așĭá voĭá sœ facœ și cu Dăcĭea, sœ scoatœ oștile de'ntr'însa și sœ o lase. Însœ dela acĕst propus îl abœturœ amicĭĭ, sub cuvînt, ca sœ nu lase în mînele bœrbarilor atîtĭa cĕtœtĭennĭ rumînĭ, de carĭĭ am scris maĭ sus, cœ se așĭedĭase cu locuintĭa în Dăcĭea. Bœrbarĭĭ, îndatœ cĕ audĭrœ de moartea luĭ Trœĭann, pornirœ șœ cuprindœ Dăcĭea; Adriann însœ, ascultînd svatul amicĭlor, îĭ re'mpinse, precum se cunoașĉe de'n înscripcĭunile, în carile se numesĉe Dăcĭea fericĭtœ pre'n vîrtutea luĭ Adriann, și de'ntr'un bann la Rașĭŭ, în care se dĭcĕ Adriann *rœstœtorničitorĭul și mîntuitorĭul Dăcĭeĭ.*

§. 128.

Sub împœratĭĭ: Antonin Pĭĭul (138—161) și Marc Aurelĭul (161—180).

Sub Antonin Piul fu Dăcĭea în pacĕ, cum mœrturesc înscripcĭunile cĕlle de pe tîmpul luĭ. Pe'ntru dreptatea și umœnetatea astuĭ împœrat depúserœ popoarœle bœrbare armele și se adresarœ la ell pe'ntru împœcœcĕĭune în ne'nvoele. De acĕea îșĭ cîșcigé ell gloriosul nume de: *pœrinte all gĕenuluĭ omenesc.* Însœ sub Marc Aurelĭul se scimbé faĭa lúcrurilor: ell avú în annul 169 a purta cu Marcomannĭĭ un rœsboiŭ cumplit, carele semœnné cu cĕlle púniĉe. În rœsboĭul acĕsta se unirœ asupra Rumînilor toate popoarœle bœrbare, cĭte erá dela márginile Iliriculuĭ pînœ în Gálica, acĕllea aŭ fost, precum scrie Juliŭ Cœpitolin (cap. 22): *Marcomannĭĭ, Nœrișcĭĭ Amundurĭĭ, Cuadĭĭ, Svevĭĭ, Sœrmatĭĭ, Lœtringĭĭ, Burĭĭ, Vitofalĭĭ, Soĉibĭĭ, Sicobotĭĭ, Rusolannĭĭ, Bœstarnĭĭ, Alannĭĭ, Peucĭnĭĭ, Ĉistobocĭĭ.* Cum cœ Dăcĭa în acĕst rœstîmp nu a rœmas neatœcatœ de bœrbarĭ, se cunoașĉe de acolo, cœ Caĭŭ Rutiliŭ Cocle pre-

feptul leğiunii a 13, trœmisul luĭ Marc Aureliul, fu onorat cu coroanna muralœ sînĭitœ, pe'ntru cœ se purtœ cu bœrbœĭíe în rœsboĭul cell de'n Dáciea.

Marc Aureliul a aşiedĭat foarte multe semînĭíi strœine, sœ locueascœ în cuprînsul împœrœĭieĭ rumîne; pe'ntru cœ popoarœle bœrbare fiind alungate de cœtrœ alĭi bœrbarĭ, amerinĭiá cu rœsboĭŭ Rumînilor, de nu le-ar primí şi nu le-ar da loc de locuinĭœ. Aşiá númœrœ Ptolomeĭŭ Alesandrineannul (cartea III. cap. 8), în ğeogrœfiea sa 15 popoarœ strœine întrate în Dáciea sub împœratul Marc Aureliul şi aşiedĭate acolo, şi ádecœ: *Abarĭii, Teurişcii, Cistobocii, Predœvennii, Rœstœcenii, Cœucęşii, Biefii, Buruduennii, Cotennii, Albocennii, Potulœtennii, Sennii, Sœldennii Ciağişii, Piefiğii.*

Eatœ cœ abĭá trecú ŭœ jumœtate de veac decînd se aşiedĭase coloníile rumîne în Dáciea, şi furœ nevoite a primí în mejlocul lor atîtea seminĭíi strœine. Pe'ntru acęea nu poate fi neĭí ŭœ mirare, cœ limba, carea aŭ audus'o strœbunii noştri de'n Italica, n'aŭ putut sœ rœmîĭœ cu totul în curœĭíea sa, ĉi cu timpul a fost nevoitœ a maĭ primí cuvinte şí dela noiĭ venetiĉí, şi aşiá a se pestriĭiá cu cuvinte strœine. Tot aşiá aŭ pœĭit şí ĉellelalte limbe rumîneĉe, sororile ĉelleĭ rumînesĉí, itœlianna, ispanna, portugala, frînĉeasca de'n partea limbelor seminĭíilor, ĉe se strœcuraræ şi se aşiœdĭaræ cu timpul în acelle Ĭíœrĭ. Ptolomeĭŭ ne spune, cœ ĉelle 15 seminĭíi strœine nu aŭ locuit în toatœ Dáciea, ĉi numaĭ în partea eĭ ĉea despre meadĭœ noapte, unde se 'ntîlniá Dáciea cu Sœrmáĭiea.

§. 129.

Sub împœraĭíĭ: Comod (180—192), Septimiŭ Sœverul (193—211), Antonin Cœrœcala (211—217), Mœcrin (217—219), Eliogœbal (219—221), Alesandru Sœverul (222—235).

Sub Comod pœtimiá Dáciea mult maĭ ales de'n partea Sœrmaţilor; deĉí Comod trimese pre ducíĭ Albin şi Fuscul în cuntra lor, şi îĭ bœturœ crunt. De acęea îşí luć Comod numele de *sœrmátec*, cum scrie Cásiŭ (cartea 72, cap. 15). Sub Septimiŭ Sœverul se vede a fi fost Dáciea pœĭuitœ, cœĉí nu se scrie sœ fiœ avut cu ĉine-va rœsboĭŭ în pœrţile eĭ. Sub Cœrœcala nœvœlirœ Goţii întîĭa oarœ în Dáciea în 215, pe cariĭ îĭ învinse în bœtœĭ ĭuţí şi-ĭ alungć. Sub Mœcrin şi Eliogœbal încœ nu se aflœ scris despre ĉe-va turbœĉĭuní în pœrţile dáĉiĉe. Sub Alesandru Sœverul se rœscularœ ostaşiĭ de'n Panóniea, şi nu se puturœ aducę la diściplinœ de cœtrœ Diune Cásiŭ. Macrin însœ prefeptul Panónieĭ re'mpinse pre Mœrcomannĭ şi pre Cŭadĭ.

§. 130.

Sub Mœsimin (245—238), Gordiann III. (238—244), Filip (244—249), Deciŭ (249—251), Treboniann (251—252), Emiliann (252—253), Vœleriann (253—260), Gœlienn (260—268), Claudiŭ (268—270).

Masimin bœtú pre Sœrmaţí în Dáciea. Gordiann III. alungć pre Sœrmaţí şi pre toţí bœrbariĭ de'n Dáciea; Filip înfrînse pre Carpí şi curœţí Dáciea de bœrbarĭ. Déciŭ bœtú în maĭ multe dœţí pre Goţí şi pre alţí bœrbarĭ de'n Dáciea, şi maĭ aduse coloníí noŭœ în trînsa, anume coloníea numitœ *„apúliea“* şi o aşiedĭć la ĉetatea *Apulul*, ce astœ-dĭ se ciamœ *Alba-Júliea*. Treboniann fœcú pace rusinoasœ cu Goţii, însœ Emiliann îĭ suprinse pre neaşĉeptate, îĭ frînse şi le luć prada. Sub Vœleriann înĉepurœ bœrbariĭ de pre'n toate láturile a încurgę în împœrœţíea rumînœ: Frînĉii, Alemannii, Goţii, Persii şi alte seminţíi ocuparœ provinţiele rumîne de pre márginí. Acęasta se tîmplć cu atîta maĭ uşior, cu cît Gœlienn îşí petrecęá în desfœtœrí ca femeile şi nu-şí bœteá capul cu trebele împœrœţíeĭ. Goţii apucarœ Dáciea în soţietate cu alţí bœrbarĭ, şi strœbœturœ cu 320,000 de ostaşi în Mésiea şi Tráciea. Pe acęştía toţí îĭ stinse împœratul Cláudiŭ cu totul, despre care lucru, precum se aflœ însemnat la Trebéliŭ Poliune în Cláudiŭ, aşiá vorbeşće însu-şí Cláudiŭ împœratul: *„am şters 320,000 de Goţi, le-am înne-*

cât 2000 de nœi (corăbii), acoperite sînt apele de ścuturi, ţiérmurii de spade şi de lănci: nice ŭœ calle nu e curatœ, carœle celle multe sînt pœrœsîte. Atîtea femeĭ goate am prins, cît fiœ-care ostaşiŭ işĭ poate luă cîte doŭe seaŭ ciar, cîte treĭ.“

Astœ bœtœlíe se întîmplœ de'ncolo de dunœre, în Mésiea. Dĭosim istóriculul o descrie (cartea I. cap. 42, 43, 45, 46) cu de amœruntul.

Cláudiŭ împœratul murí dupœ învíngerea repurtatœ asupra Gotilor.

Acum se întreabœ: care reluat'a Cláudiŭ dela bœrbarĭ şi Dáciea trœĭannœ, pĭerdutœ sub împœratul Gœlienn? Paul Orosiŭ dĭce: cœ Rumînii nu maĭ rœcîscigarœ Dáciea pĭerdutœ sub Galienn; earœ Pompóniŭ Letul dĭce, cœ Cláudiŭ a reocumpat'o earœ-şĭ. Fiind însœ, cœ Trebéliŭ Poliune, carele a trœit în dillele luĭ Constantiŭ, tatœl luĭ Constantin cell mare, scrie cu deamœruntul faptele luĭ Cláudiŭ, şi nu ne spune, cœ ell ar fi rœocupat Dáciea, de şĭ ar fi avut înteres sœ scrice acéasta: urmeadĭœ, cœ Pompóniŭ Letul, carele a trœit cu mult maĭ tîrdíŭ, nu méritœ credĭœmînt într'acéá spusœ.

§. 131.

Sub Aureliann (270—275).

Aureliann rœstœtorí unetatea împœrœtíeĭ rumîne, învingînd pre Dĭenóbiea, carea domnía preste regatul siriac şi preste celle maĭ multe provintîe alle Asieĭ micе, şi pre Tetric, carele domnía la apus, şi pre Gotiĭ, cariĭ ocupase Dáciea. De acéea se şí numí *rœstœtoritoriul împœrețieĭ;* earœ de cœtrœ Eutrópiŭ se asámœnnœ cu Alesandru cell mare şi cu Júliŭ Cesare; earœ Rumînii de'n provintîele dœcienne îl amintesc pînœ astœ-dĭ în cîntecele salle dela náscerea mîntuitoriuluĭ, numindu-l *„Ler“* seaŭ *„Oilerun“ „Domn“*. Vrînd Aureliann a merge asupra Persilor în 274 şi vœdînd, cœ de a şí bœtut şi a învins pre Gotĭ, tótuşi acéîa nu maĭ înceteadĭœ a încurge de cœtrœ marea neagrœ în împœrœtíea rumînœ şi a prœdá, s'a desperat de a maĭ puté ținé Dáciea, de acéea a scos legĭunile şi ŭœ parte de locuitorĭ de'n Dáciea, ĭ-a trecut preste Dúnœre şi ĭ-a aşiedĭat în Mésiea, pe carea o-a numit'o Dáciea sa; împœrțindu-o în doŭœ pœrțĭ, ádecœ, în *Dáciea rípeannœ*, carea merge dealungul Dúnœriĭ pînœ la marea neagrœ cu cœpitala *Rœțiária*, şi în *Dáciea meadĭœțieranne*, ce se întindeá pînœ la munțiĭ Trácieĭ şi Mœcedónieĭ, cu cœpitala *Sœrdica*. Cea maĭ mare parte a Rumînilor aduşĭ de Trœĭann în Dáciea, rœmáserœ acolo şi parte, maĭ ales pela şîésurĭ, se supúserœ Gotilor, ear' ceĭ de pre'n munțiĭ cœrpațĭ rœmáserœ neatœrnațĭ sub domnitoriĭ, ce şi-ĭ alegeaŭ eĭ de'ntre sine, formînd maĭ multe repúbliče.

Despre trécerea Rumînilor de'n Dáciea sub Aureliann în Mésiea la annul 274.

§. 132.

Autoriĭ ceĭ veci, cariĭ aŭ scris despre trécerea Rumînilor de'n Dáciea preste Dúnœre.

De'ntre Autoriĭ, alle cœrora scrieri aŭ ajuns pînœ la noĭ, sînt treĭ, cariĭ aŭ scris despre trécerea Rumînilor de'n Dáciea preste Dúnœre, ádecœ: Flaviŭ Vopise, Sest Ruf, şi Eutrópiŭ. Flaviŭ Vopise a scris în dillele luĭ Constantiŭ II. (337—363), ce se vede de'n cuvintele luĭ la cap 44, unde vorbind de Aureliann, dĭce: *„Şi acum este împœrat Constántiŭ bœrbat de'n sîngele acelluia-şi“*. Cum cœ Vopise a trœit sub Constántiŭ fiiul luĭ Constantin cell mare, ear' nu sub Constántiŭ tatœl luĭ, se vede de acolo, cœcĭ în Cœrin vorbesce de Constántiŭ, tatœl luĭ Constantin, ca de unul maĭ nœinte de sine. Ceĭalaltĭ doĭ aŭ scris maĭ tot pre acell tîmp, fiind cœ Ruf şĭ-a încinat cartea sa împœratuluĭ Vœlintiniann (364—375) ear' Eutrópiŭ pe a sa împœratuluĭ Vœlinte (364—378), cariĭ aŭ împœrœtit de ŭœ datœ: Vœlintiniann la apus, Vœlinte la rœsœrit, murind Vœlintiniann cu treĭ annĭ maĭ nœinte de Vœlinte.

La Vopisc în Aureliann, cap. 39, se cetesc urmœtoarîele despre trécerea Rumînilor preste Dúnœre: „*Vœdîînd Aureliann, cœ Ilíricul e pustiit şi Mésiea prœdatœ, aŭ desperat de a maĭ puté tiné Dácĭea: decĭ o-aŭ pœrœsit, car' oastea şi locuitoriĭ ĭ-aŭ trecut preste Dúnœre şi ĭ-aŭ aşiœdĭat în Mésiea, carea o-aŭ numît'o Dácĭea sa, şi carea desparte acum celle doŭe Mésiĭ*". Ear' Ruf scrie aşíá în breviarĭŭ: *Şi trecînd Aureliann de acolo, a fœcut doŭe dácĭi în ĭinutul Mésieĭ şi all Dœrdánieĭ*". Pe urmœ Eutrópiŭ scrie în cartea 9. în Aureliann: „*Provintĭa Dácĭea, carea o fœcuse Trœĭann de'ncolo de Dúnœre, o lœsœ, vœdîînd prœdat Ilíricul şi Mésiea, şi desperînd de a maĭ puté ţiné Dácĭea. Pre Rumînii duşi de'n oraşîele şi satele Dácĭeĭ ĭ-a aşiœdĭat în méjlocul Mésieĭ; pre carea o-aŭ numît'o Dácĭea, carea desparte acum celle doŭe Mésiĭ, şi e în dreapta, cum curœ Dúnœrea, fiind maĭ nœînte în stînga*".

§. 133.

Este lucru necredĭvœr, ca în dillele luĭ Aureliann sœ fiœ eşit totĭ Rumînii de'n Dácĭea preste Dúnœre.

Dušmannii Rumînilor aŭ vrut sœ deducœ de'n cuvintele cĭtate în puntul întîiŭ, cœ în dillele luĭ Aureliann aŭ eşit totĭ Rumînii de'n Dácĭea şi aŭ trecut preste Dúnœre, şi pre'n urmare, cœ Rumînii cĕĭ ce sînt astœ-dĭ în provintĭele de astînga Dúnœriĭ, nu se trag de'n Rumînii rœmaşĭ în acĕste provintĭe de pe tîmpul luĭ Aureliann, cĭ de'n altĭi, aduşĭ în acĕste provintĭe maĭ tîrdĭŭ. Cum cœ astœ dĭsœ a dušmannilor noştri, este lipsîtœ de tot adevœrul, se adeverešce de'n urmœtoarîele.

Împœratul Adriann (117—138) pismuind mœrirĭi luĭ Trœĭann cĕlleĭ cîşcigate pre'n subjugacĭunea Dácĭeĭ, precum a despœrţit Asíriea, Mesopotámiea şi Armeníea de cœtrœ împœrœţíea rumînœ, şi le-aŭ pœrœsit, cĭar aşiá voíá sœ pœrœseascœ şi Dácĭea; însœ dela astœ faptœ l'aŭ abœtut amicĭi, sub cuvînt, ca sœ nu lase atîtĭa cĕtœţĭennĭ rumînĭ în mînele bœrbarilor. Acum întreb: oare vrut'aŭ Adriann sœ scoatœ de'n Dácĭea numaĭ oastea, ádecœ leg̈ĭunile, seaŭ doarœ şi pre locuitorĭ? Rœspunsul este învederat, cœ ell n'a vrut sœ scoatœ şi pre locuitorĭ, cĭ numaĭ leg̈ĭunile, pe'ntru cœ de ar fi avut de scop sœ scoatœ şi pe locuitorĭ, atunci amicĭi luĭ nu ar fi maĭ avut cuvînt a-l desmîntá de la acĕea faptœ, pe'ntru cœ atunci nu maĭ puteá dĭce: cœ cĕtœţĭennii rumînĭ rœmîn în mînele bœrbarilor. Maĭ încolo întreb: oare n'ar fi putut Adriann face destull şí pismuinţieĭ salle asupra luĭ Trœĭann, şí cérerii amicĭlor? Ell puteá sœ facœ acĕasta, deacœ, pœrœsînd Dácĭea, ar fi scos de'n ea nu numaĭ leg̈ĭunile, cĭ şí locuitoriĭ rumînĭ, şí ell aveá înteres foarte mare, sœ facœ acĕasta.

Decĭ deacœ ell s'a vœdĭut nevoit maĭ bine a s'a ferí şi a coace în sîne pisma, ce colcœíá într'însul asupra luĭ Trœĭann, decît a scoate pre locuitoriĭ rumînĭ de'n Dácĭea, a trebuit sœ fiœ ŭœ causœ mare, carea l'a împiedecat de a face acĕea. Astœ causœ a fost: cœ ell n'aŭ putut şcoate pe locuitoriĭ rumînĭ de'n Dácĭea pe'ntru multimea acĕliora, şi pe'ntru cœ n'aveá loc într'alte pœrţĭ alle împœrœţíeĭ, unde sœ le deá pœmînt şi sœ-ĭ aşiedĭe. De acĕea se vœdĭú nevoit a ascultá de svatul amicĭlor, şi a nu pœrœsí Dácĭea, cĭ a o apœrá cuntra bœrbarilor.

Decĭ dácœ în dillele luĭ Adriann, îndatœ dupœ moartea luĭ Trœĭann aŭ fost cu neputinţĭœ a scoate pe locuitoriĭ rumînĭ de'n Dácĭea, şi a-ĭ aşiedĭá în provintĭele de'n dreapta Dúnœriĭ, cu cît aŭ trebuit sœ fiœ astœ neputinţĭœ maĭ mare în dillele luĭ Aureliann, dupœ decursul unuĭ tîmp de 168 de annĭ (106—274)? Cît s'aŭ fost înmulţit acĕa nenumœrávœrœ multime de rumînĭ în decursul unuĭ tîmp aşiá îndelungat? Acĕst temeiŭ sîngur fœrœ acĕllea, carile le voiŭ aduce maĭ jos, încœ aratœ destull de învederat, cœ pe tîmpul luĭ Aureliann n'aŭ putut trece totĭ Rumînii de'n Dácĭea preste Dúnœre.

§. 134.

Partea cĕa maĭ mare a Rumînilor nu a eşit de'n Dácĭea pe tîmpul luĭ Aureliann.

La 168 de annĭ trecuse, de cînd Rumînii cĕi trimişĭ de Trœĭann, erá aşiœdĭaţĭ în desfœtata ţĭarœ a Dácĭeĭ şi lucraŭ

grasele şi mœmnoasele eĭ pœminte. Rumînii de'n provinţiele de a stînga Dúnœriĭ cĕĭ de'n ḋillele luĭ Aureliann erá cu toţiĭ moşiárĭ nœscuţĭ şi crescuţĭ în Dáciea, pœrinţiĭ şi moşiĭ lor vœḋíuse acolo întĭa luminœ a lumiĭ. Deci daræ pátriea Rumînilor acestora erá Dáciea, de şí strœbuniĭ lor venise de'n Itáliea; cine este aşiá de nesîmţitoriŭ, carele sœ nu şciœ, cœ oamenilor aşiá li este de dulce şi de plucatœ pátriea, în carea sînt nœscuţĭ şi crescuţĭ, şi în carea rœpœuseaḋíœ oasele pœrinţilor şi alle moşilor lor, cît cĭar de ar fi şí stearpœ acea ţĭaræ, şi de ar avé a se luptá într'însa cu multe nœcáḋíuriĭ, totu-şĭ nu voesc a o pœrœsí, fœrœ numaĭ deacœ sînt mînaţĭ de cine-va pre'n sîlœ de'n afaræ. Acesta este un strœmur firesc, care trage pe oamenĭ sœ-şĭ iubeascœ pátriea şi sœ nu voeascœ a se despœrtí bucuroşĭ de dînsœ, precum scrie şí desţĭœratul poet rumîn. Ovidiŭ *„nu şciŭ cu ce dulceaţiæ atrage şi fármœcæ locul náşcerii pre toţi oamenii, şi nu-i lasœ a-şĭ uitá cînd-va de dînsul“*. Necĭ un istórie nu scrie, cœ seaŭ Aureliann ar fi dat poruncœ, sœ easœ toţí rumînîĭ de'n Dáciea, seaŭ vre un popor bœrbar încurgœtoriŭ i-ar fi nevoit sœ facœ acëasta. Lucru acesta este aşiá de adeverit, cît cĭar necĭ duşmanniĭ Rumînilor, cariĭ le pismuesc strœlucirea viţieĭ şi vecíetatea necurmateĭ locuinţie în Dáciea, încœ nu cuteaḋíœ a ḋice în cuntra luĭ.

Afaræ de acëeea, precum am vœḋíut maĭ sus, Rumînii scœpase Dáciea de'n mînœ cu totul încœ de'n ḋillele luĭ Galienn (260—268) şi acum o ţineaŭ Goţiĭ, ca a sa, de maĭ multĭ annĭ, aŭ doaræ socoţĭ trécerea Rumînilor de'n Dáciea preste Dúnœre aşiá de uşioaræ, cît dupœ ŭœ sîngura poruncœ a luĭ Aureliann sœ fiœ eşit de acolo cu toţiĭ, seaŭ bárem cëa maĭ mare parte? Aŭ doaræ i-ar fi lœsat Goţiĭ dupœ porunca luĭ Aureliann, aşiá de uşior, ca sœ easœ de'n ţĭaræ, preste carea domniaŭ eĭ atuncĭ? Vopisc scrie, cë-i drept în Aureliann, cœ ell a bœtut ŭœ datœ pre Goţĭ şí de-a stînga dúnœriĭ, omorînd pre cunducœtoriul lor *Cannaba*, împreunœ cu cincĭ miĭ de oamenĭ. Însœ cu ucíḋícëcĭunea astor putinĭ Goţi, aŭ puteá-se face calle la atîta multime de Rumînĭ moşieşĭ, cîţĭ erá preste toatœ Dáciea? Oare ar fi lœsat Goţiĭ, ca Rumîniĭ lucrœtoriĭ pœmintelor,

mœestriĭ, cariĭ le erá de neapœrávœrœ trebuinţiœ, sœ easœ de'n ţĭaræ? Nu e îndoealœ, cœ de ar fi fœcut Aureliann Rumînilor pe de ŭœ parte calle, ca sœ easœ de'n Dáciea, Goţiĭ ĭ-ar fi împiedecat de cellelalte parţĭ. Şi aşiá eşirea tuturor Rumînilor de'n Dáciea nu s'ar fi putut efœptuí necĭ în decurs de maĭ multĭ annĭ. Însœ despre Aureliann nu se cetesce nicœirĭ, cœ dupœ ce aŭ omorît pre cunducœtoriul Cœnnaba cu celle 5000 de Goţĭ, ar fi rœmas în Dáciea, sœ facœ Rumînilor loc, ca sœ easœ, ci d'en cuntra se scrie, cœ ell dupœ numita învíngere, s'a dus pre'n Bidíanţiŭ la Bitínica. Apoĭ de ar fi rœmas Aureliann într'adevœr, ca sœ facœ Rumînilor pre la toate întœriturile loc de a eşí de'n Dáciea, şi Goţiĭ ar fi vœḋíut, cœ nu pot sta cuntra puteriĭ luĭ: atuncĭ, maĭ cred, cœ Goţiĭ ar fi omorît maĭ bine pre toţĭ locuitoriĭ nearmaţĭ, decît sœ-ĭ lase, sœ-ĭ ducœ Aureliann într'altœ ţĭaræ, şi sœ-şĭ înmulţieascœ apoĭ oastea de'ntrînşiĭ. Decĭ toate împregiurœrile adeveresc, cœ în ḋillele luĭ Aureliann partea cëa maĭ mare a Rumînilor nu a eşit de'n Dáciea preste Dúnœre, cĭ a rœmas acolo.

§. 135.

Se respunde luĭ Engel.

Cristiann Engel, cœruia nu-ĭ plœcëá, ca Rumîniĭ cĕĭ ce sînt astœ-ḋi în provinţiele celle de-a stînga Dúnœriĭ alle vecíeĭ Dáciĭ, sœ fiœ urmaşiĭ strœnepoţĭ aĭ Rumînilor acellora, cariĭ ar fi rœmas în Dáciea pre tîmpul luĭ Aureliann, ḋice în adausul despre încëputul Rumînilor în comîntœcĭunea spediinţielor luĭ Trœĭann la Dúnœre, în §. 2; *„cœ nu se poate crede, ca vre unii de'ntre Rumînii de'n ḋillele luĭ Aureliann, pe'ntru asupricĭunile, ce le veniá de la Sœrmaţi şi Goţi, sœ fiœ voit a rœmîné în Dáciea“*.

Engel nu aduce mœrturiĭ de pe tîmpul acell vecíŭ, pre'n carile sœ-şĭ întemeeḋíe ḋisele. De acëeea sœ le socotim numaĭ alœturœcĭunea cu împregiurœrile şi vom vedé, cœ cuvintele luĭ se rœstoarnœ înse-şĭ pre sîne. Engel ḋice, cœ poporul rumîn a trebuit sœ pœrœseascœ pátriea sa, Dáciea, pe'ntru necáḋíu-

rile şi asupriciunile, ce le veniá de'n partea Gotilor însœ de'n acest temeiŭ pus de Engel nu urmeadîœ, cœ poporul a trebuit sœ easœ de'n Dáciea, şi sœ treacœ preste Dúnœre cí ciar de'n cuntrœ, cœ ádecœ a trebuit sœ rœmîœ în pátriea sa, pe'ntru cœ, precum ne spun toti scriitorii acellor timpuri, încursele Gotilor, Sœrmatilor şi alle altor bœrbari eraŭ îndreptate asupra provintielor de a dreapta Dúnœrii: Aşiá darœ, voind locuitorii Dáciei sœ se mai scape de nœcádîuri, aŭ trebuit sœ rœmîœ în pátrie-şi, carea, fiind ocupatœ de Goti, nu mai puteá fi prœdatœ şi asuprîtœ de ei înşi-şi, cí mai vîrtos apœratœ, pe'ntru cœ necí ŭœ nœciune nu-şi pradœ tiara sa própriœ.

§. 136.

Se adeverescе mai de parte, cœ partea cea mai mare a Rumînilor nu aŭ eşit de'n Dáciea preste Dúnœre.

De vei lua aminte la împregiurœrile Dáciei, celle dupœ moartea lui Trœian, cœ ádecœ Rumînii pre'n desele încurse alle vecinilor bœrbari, se deprinsese a-i primí la sîne şi a-i suferí, vei precepe prea uşior, cœ Rumînilor de'n dillele lui Aureliann le erá cu mult mai uşior a primí pre bœrbari în pátriea sa: Dáciea, unde de'n moşiile salle celle mœnnoase aveaŭ cu ce le sta nœinte, decît sœ rœtœceascœ pre'n alte tiœri, unde sœ fiœ timpinati de aceia-şi bœrbari cu mult mai mare bœrbœríe şi crudime.

Lor le erá cu atîta mai uşior a suferí încursele bœrbarilor, cu cît e şciut, cœ ei erá într'acellea-şi nœscuti, crescuti şi îmbœtrîniti; apoi greutœtile, cu carile s'aŭ deprins oamenii de'n prunciíe, le poartœ totde-a una mai uşior.

Ba încœ se crede de segur, cœ bœrbarii aceia avînd de scop sœ se aşiedîe în Dáciea, o cruţiá pe aceasta; pe'ntru cœ, pe cînd se înturná de'n tierele mai depœrtate, unde eraŭ deprinşi a face încurse, aveá ací loc de rœpáus fœrœ fricœ, şi cînd se întîmplá de fugiá de pe aiurea bœtuti şi alungati, aicí îşi aflá scutintia şi nutremînt şi toate celle trebuincioase.

De'n desele încurse şi îmblœri alle bœrbarilor pre'n Dáciea, nu este îndoealœ cœ ei se cunoşceaŭ personal cu Rumînii de acolo şi-i numiaŭ pe nume. Aŭ nu crutiœ şi tîlhării pre aceia, la carii abœtîndu-se în drumurile salle sînt primiti şi ospœtati?

Drept aceea de şi erá Rumînii, urîţi bœrbarilor, pe'ntru cœ erá Rumîni, precum este urît bœrbarilor şi pînœ astœ-di numele de Rumîn, totu-şi pe'ntru foloasele celle multe, carile le primiaŭ dela dînşii de multe ori, ca dela nişce oameni, carii nu erá deprinşi, ca bœrbarii, a face încurse într'alte tiere şi a prœdá, cí a lucrá pœmintele şi a-şi pœdí mœestriile salle: de aceea aveaŭ aplecare cœtrœ dînşii. Aŭ nu se aflœ şi în diŭa de astœ-di tiarœ, care sœ cuprindœ mai multe popoarœ în sînul sœŭ, şi un popor de'n acestea sœ fiœ urît la toate cellelalte, şi cu toate acestea pe'ntru marele folos, ce-l aŭ dela dînsul, sœ-l súfere prea bucuroase, aşiá cît, de ar voi unii de'n acell popor sœ pœrœseascœ tiara, sœ nu-i lase, cí sœ-i opreascœ?

Urmeadîœ darœ, cœ cea mai mare parte a Rumînilor n'a eşit sub Aureliann de'n Dáciea preste Dúnœre. Nice aŭ rœmas Rumînii în Dáciea numai pre'n munti, cí şí la cîmp şi pre la şiésuri. Aceasta se cunoaşce de acolo, cœci popoarœle, carile s'aŭ strœcurat pre'n Dáciea, se ocupaŭ numai cu prœdœciunile tierelor vecine, ear' nu cu lucrœciunea pœmîntului. Deci darœ aveaŭ trebuintœ de Rumîni la şiésuri, şi sœ lucre pœmintele, ca aşiá sœ ajute famíliile bœrbarilor, pînœ cînd se aflaŭ ei în tierele vecine la prœdat. Aşiá aŭ custat Rumînii în Dáciea cu Goţii, cu Unii, carii alungarœ pre Goti, aşiá cu Gepidii şi Avarii, carii eşirœ toti de'n Dáciea şi perirœ, topíndu-se de radîele cultureí împœrœtíeí rumîne, ear' Rumînii rœmáserœ acolo nestrœmutati în toate tîmpurile, trœind cu dreaptœ ostennealœ a mînelor salle . . .

Nu este îndoealœ, cœ multi de'n Rumînii rœmaşi în Dáciea, aŭ fœcut caŭsœ comunœ cu bœrbarii, ce ocupáserœ Dáciea în decursul timpurilor şi aŭ mers cu ei sœ prade în tierele vecine. Aceasta le-a uşiurat lor petrécerea în pátrie-şi, şi i-a fœcut bœrbarilor cu atita mai plœcuti.

Acëasta o mœrturisesce sí scriitoriul Ungur, Turotiŭ, carele de sí are urœ ne'mpœcávœrœ asupra Rumînilor, totu-sí scrie, dupœ istóricíi veci, în crónica sa partea I. cap. 17: *„cœ venind Atila, aŭ fugit toate cellelalte popoarœ, ear' Rumînii nu s'aŭ mîscat de'n pátrie-si, cí stéterœ pre loc“.*

Rumînii rœmasí la slésuri, aŭ fost supusí bœrbarilor, ce ocuparœ tiara, ear' ceí dela munti aŭ rœmas neatœrnatí, cari vœdîînd, cœ bœrbarii nu fac necí un rœŭ fratilor lor de pe la slésuri, aŭ trœit în pace cu ei, ba le-aŭ dat de multe orí sí ajutoriŭ de arme si ostasi. Rumîni de acestia aŭ fost acéia, despre carii ne spune notariul lui Bela la cap. 44, cœ aŭ dat ajutoriŭ lui Gládiŭ principele rumîn dela Tisa asupra Ungurilor. De acei principi aŭ fost Menumorut la Mœrœmurœsiŭ, si Géliŭ la Ardeal, despre care se va mai vorbí încœ mai jos la locul sœŭ.

§. 137.

Se socotesce credîœmîntul luí Flávių Vopisc în treaba trécerii Rumînilor de'n Dácíea preste Dúnœre.

De'ntre scriitorii ceí veci, carii mœrturisesc despre trécerea Rumînilor de'n Dácíea preste Dúnœre în dillele luí Aureliann, si cu carii îsí bat capul protívnicíi Rumînilor, ca sœ-sí rádime pœrerea sa, dupœ carea sustin, cœ *„Rumînii în dillele luí Aureliann aŭ esit toti de'n Dácíea“*, cell de'ntîiŭ este *Flávių Vopisc*, carele îsí scrise: *istoriea despre Aureliann*, în dillele împœratului Constántiŭ, precum se vede clar de'n cuvintele luí Vopisc însu-sí la cap 44 în Aureliann. Cuvintele luí despre trécerea Rumînilor de'n Dácíea le-am cetit mai sus la §. 132.

Cell ce va cetí cu luare aminte capul I. de'n istóriea luí Vopisc, unde ne spune ell, cu ce prilegiŭ si de cine a fost îndemnat, sœ scriœ despre Aureliann: acella nu se poate îndoí nece cum, cœ Vopisc a trebuit sœ fiœ în istorintia vietiei luí Aureliann foarte înteresat si pœrtinitoriŭ. Cell ce a îndemnat pre Vopisc, cu mare suspin, sœ scriœ láudele luí Aureliann, a fost Juniŭ Tiberiann, prefeptul cetœtií Rumeí, bœrbat prea

strœlucit si rudénnie de sînge luí Aureliann: ell îndemná pre Vopisc sœ scriœ vieatia luí Aureliann atuncía, cînd, fœcîndu-í cinste foarte mare, îl ducéá cu rœdvannul sœŭ cell prea strœlucit dela sœrbœtorí, si se tînguiá cœtrœ Vopisc cu amœrícíune, *„cœ un împœrat ašiá de hárnic, cum fu Aureliann, va sœ rœmînœ necunoscut tîmpurilor venitoarie pe'ntru lipsa scriitorilor“.*

Precum nu încape necе ŭœ îndoealœ, cœ Juniŭ Tiberiann numaí pe'ntru acëea omeniá pre Vopisc, si arœtá iubire cœtrœ dînsul, pe'ntru ca acesta sœ scriœ cu cinste si cu láudœ despre Aureliann: ašiá este de adeverit, cœ Vopisc, de'n parte-sí se simtiá foarte îndestullat si mœgulit pre'n cinstea si omeníea, ce-í fœcéá Juniŭ Tiberiann; cœcí ell însu-sí ne spune cu mare falœ, cœ Juniŭ Tiberiann îl purtá cu rœdvannul sœŭ cell de judetiŭ, cœ vorbiá cu ell cu mare iubire, si îl îndemná sœ scriœ despre Aureliann.

Vopisc spune la cap II. de'n istóriea sa, cœ necí un scriitoriŭ de istorií nu este, carele sœ nu fiœ mintit ce-va: de aicí îsí ia Juniŭ Tiberiann ocœjune, sœ îndemne pre Vopisc, ca sœ scriœ despre Aureliann, cum îí va plœcé, sœ dicœ fœrœ fricœ orí ce va vré, *„cœcí mintind, va avé sotí în minciunœ pre bœrbatii ceí mai strœlucitii, cum sînt: Líviŭ, Cornéliŭ Tácit, Trog, carii sí ei aŭ mintit“.* Ce însemneadîœ alta aste cuvinte alle luí Juniŭ Tiberiann îndreptate cœtrœ Vopisc, decît *„ca de sí nu vor fi rœdimate pre adevœr celle ce le scrie, ell tótusí sœ le scriæ, numaí sœ fiœ spre láuda luí Aureliann“*, de'n care láudœ apoí erá sœ creascœ sí mœrirea luí Juniŭ Tiberiann, si a întregei fœmilií Aurelianne, carea erá la Ruma, cum ne spune acolo-sí Vopisc la cap XLII.

Cití sînt sí astœ-dí, carii, de-í va cíœmá oare-care om mare a dese orí la prîndiŭ, si-í va omení, scriŭ minuní de vitia si semintíea acelluia, putin îngrijindu-se, de sînt adevœrate celle scrise, orí ba! Ci acestia tot mai sînt de suferit, mœcar cœ necí ŭœ fœtíœríe nu e scutitœ de pœcat, si cu scrisorile lor se însíeallœ mîntea cetitorilor, carii primesc de acolo mincíunœ în loc de adevœr. Dar' sînt altii sí mai nesuferiverí,

carii, mîniîndu-se pre oare-care bœrbat all unei nœcĭiunĭ, nu se sfiesc a-sĭ vœrsá urgĭea asupra întregĕi nœcĭiunĭ sĭ a o defœimá fœrœ crutĭare. Cunoscut'am sĭ eŭ pre unul de acestĭa, carele, mergînd în Tĭara-Rumîneascœ, trœgĕá nœdejde, cœ acolo toţĭ Rumînii i se vor înciná, ca unuĭ nu sĕciŭ cĕ: ei, neşcĕiind ell limba rumînœ, nu putú cœpœtá necĭ ŭœ deregœtoríe. De acœea eşind mînios de acolo, nu sĕciú cu cĕ sœ striče maĭ mult Rumînilor în opiniunea públicœ, sĭ sœ-ĭ micşĭuredĭe maĭ tare, decît scorní minčĭuna ne maĭ audĭtœ pînœ atunčĭ, pre'n carea sustineá, *„cœ Rumînii čeĭ de astœ-dĭ de'n Dáčiea luĭ Trœĭann nu sînt urmaşĭ aĭ Rumînilor, carii ar fi rœmas în dillele luĭ Aureliann în Dáčiea Trœĭannœ; čĭ veniræ de preste Dúnœre pe la mijlocul suteĭ a treĭ-sprœ-dĭečea dupœ Crest“*. Cunoscut'am earœ-sĭ pre unul, carele, pe'ntru cœ un Rumîn pus în deregœtoríe naltœ, nu a mijločit ca un frate all luĭ sœ încapœ într'ŭœ deregœtoríe, čе o čereá, nu se sfiĭ nu numaĭ ell maĭ întĭĭŭ a primí de bunœ strîmba pœrere a čelluĭ če scrieá, *cœ Rumînii aŭ venit cœtrœ mijlocul suteĭ a XIII de preste Dúnœre în Dáčiea*, čĭ îsĭ vœrsœ veninul urgĭeĭ asupra tuturor Rumînilor atît cu peanna în scris, cît sĭ vorbal, orĭ unde i se da ocœjune pînœ la moarte-sĭ. *„Uniĭ oameni ca acestĭa sînt fere selbátečе şi urgĭea gĕenuluĭ omenesc!“*

Vopisc se vede a fi fost de'n númœrul acellora, carii, lipsitĭ fiind de avere, sînt bunĭ bucurosĭ a lœudá pre altĭĭ pe'ntru če-va cîščig. Cum cœ Vopisc a fost de'ntr'ŭœ stare de jos, ne'nsemnatœ şi nebœgatœ în samœ de nime, se aratœ nu numaĭ de acolo, cœ ell spune cu mare falœ, bucuríe si îndestullare, *cœ Junĭŭ Tiberiann, prefeptul Rumeĭ, l'a purtat în rœdvannul čell de judelĭŭ, şi a vorbit cu ĭubire cu dînsul*, čĭ se cunoaščе maĭ ales şĭ de'n acéá tîmplare, cœ ell, n'a avut voe sœ între în biblioteca *Ulpiea*, ca sœ četеascœ cœrtile linteĭe; čĭ, cum mœrturešče însu-sĭ la cap I. Juniŭ Tiberiann îĭ promise, cœ va mijločí, sœ i se arate dĭsele cœrtĭ. Ba încœ, cum cœ Vopisc a fost om lingušitoriŭ, se adeverešče čĭar de'n fapta luĭ; cœčĭ erá ŭœ proročíe vecĭœ de maĭ nœinte încœ, fœcutœ în dillele luĭ Aureliann, carea spuneá, cœ vitĭa acestuĭ împœrat va domní îndelungat, şi ell nu se îndoešče a o esplicá în partea luĭ Constántiŭ, carele împœrœtiá în dillele luĭ. Decĭ deacœ un om ca Vopisc a fost în láudele luĭ Aureliann maĭ dárnic decît súfere adevœrul, pe'ntru ca pre'n acœea sœ naltĭe mœrirea pœtronuluĭ sœŭ, Junŭ Tiberiann şi a întregĕi fœmiliĭ Aurelianne, nu este mirare, fiind acœasta ŭœ neputintĭœ, de carea aŭ fost cuprinsĭ multĭ púrurea, şi maĭ sînt încœ şĭ astœ-dĭ.

De aičĭa vine, cœ Vopisc lúcrurile, carile sînt spre láuda luĭ Aureliann, se nevoešče a le adeverí de'n scriptorĭ orĭ de'n documinte probate; ear' čelle čе se vœd a fi spre če-va defœimare, orĭ le povestešče cu îndoealœ, orĭ de le şĭ spune, fiind cœ eraŭ cunoscute tuturor, le acópere îndatœ, dînd luĭ Aureliann títulœ de *impœrat prea bun*.

Însemnœm şĭ acœea, cœ Vopisc aratœ la cap I. cœ čelle čе le va scrie despre Aureliann, vre sœ le scriœ de'n cœrtile grečešči şi de'n alte documinte probate. Ba însemnœm şĭ acœea, cœ Gerard Ioann Vósiŭ, în cartea II. despre istóričĭĭ lœtinĭ, adeverešče de'n Vopisc însu-sĭ, *„cœ de ar fi ajuns acesta sœ scriæ vieatĭa luĭ Apolóniŭ Tianeul, cum se fœgœduise, ar fi croit la minčĭunĭ cumplite“*. De unde límpede se vede, cœ Vopisc a fost un om ca acella, cœruĭa nu-ĭ erá greatĭœ a minţí.

De'n acestea de'n toate urmeadĭœ, cœ în čelle čе grœešče. Vopisc spre láuda luĭ Aureliann fœrœ a le adeverí de'n vr'un scriitoriŭ vrédnic de credintĭœ, seaŭ de'n cœrtile linteĭe čelle de'n biblioteca Ulpiea, orĭ de'n sœcriĭele prefeptureĭ četœtiĭ, orĭ de aĭurea, nu se cuvine sœ-ĭ credem.

De ásfeliŭ este acœea, čе scrie la cap XXXIX *despre trécerea Rumînilor de'n Dáčiea preste Dúnœre*, unde dĭče, *cœ Aureliann a scos de'n Dáčiea şĭ pre ostaşĭ şi pre locuitorĭ (provinciales) şi i-a ašedĭat în Mésiea, dînd ţinutuluĭ acelluĭa nume de Dáčiea sa*, de unde acell ţinut se čĭœmé *„Dáčiea Aurelianœ, Dáčiea mijločíæ, Dáčiea čea noŭœ“*. Astœ dĭsœ nu sĭ-o adeverešče Vopisc de'n necĭ un scriitoriŭ şi cu necĭ un documînt. Pe'ntru acœea, de nu vom crede, cœ Aureliann împreunœ cu ostašĭ ar fi scos şĭ pre *„toţĭ“* locuitori

de'n Dăciea, cu atîta mai putin ne poate judecá cine-va a fi oamenĭ nesocotitĭ, cœcĭ acëasta o scrise Vopisc spre cëa mai mare apœrœcĭune a láudeĭ si mœririĭ luĭ Aureliann.

Cœcĭ, precum am vœdĭut mai sus în §. 127. Adriann, urmasĭul luĭ Trœĭann, încœ voĭ sœ scoatĭœ ostasĭĭ de'n Dăciea si sœ o pœrœseascœ cu locuitorĭĭ rumînĭ cu tot; însœ, neputînd scoate sĭ pre locuitorĭ, pe'ntru cœ eraŭ multĭ foarte, si asĭedĭatĭ cu averile acolo, ascultœ de svatul amicilor, si mai bine voĭ sœ súfere în sine pisma, cë coceá în ficatu-ĭ pe'ntru mœrirea luĭ. Trœĭann, decît sœ lase pre locuitorĭĭ rumînĭ în prada bœrbarilor, si pre'n acëca sœ-sĭ cĭscĭgë pomennire blœstœmatœ la toatœ viitorimea rumînœ.

Dar' acëea, cë nu fœcú Adriann, o împliní Aureliann. Ell lœsé Dăciea de sub împœrœtĭea rumannœ, si scotĭînd ostasĭĭ, partea cëá mai mare a locuitorilor rumînĭ o lœsé sub bœrbarĭ acolo, precum arœtaræm în §. 131. Astœ faptœ întunecá cu totul mœrirea luĭ Aureliann. Decĭ Vopisc, ca sœ nu rœmînœ acëá neagrœ pomennire pe numele luĭ Aureliann, *„cœ ell ádecœ desbinînd Dăciea de împœrœtĭea rumannœ, a lœsat atîta multĭme de cëtœtĭennĭ rumînĭ în gĭarœle bœrbarilor“*, de'n care faptœ urmá foarte mare miesĭurare sĭ asupra luĭ Junĭŭ Tiberiann, sĭ asupra întregeĭ vitĭe a luĭ Aureliann, scrie fœrœ necĭ ŭœ mœrturíe orĭ documînt, 1. *cœ, fiind Iliricul pustiit, si Mésiea pierdutœ, nu mai erá necĭ ŭœ nœdejde de a se mai puté ĭiné Dăciea sub împœrœtĭea rumannœ.* Acëasta o scrie pe'ntru ca nime sœ nu júdecĭe pre Aureliann, cœ a fost om slab, si a pœrœsit Dăciea fœrœ causœ îndestullœtivœ; 2. dĭcĭe, cœ Aureliann nu a fœcut, cum vruse Adriann sœ facœ, ádecœ: *sœ scoatœ ostasĭĭ, ear' pre locuitorĭ sœ-ĭ lase acolo; cĭ cînd a scos pre ostasĭ, scoase împreunœ sĭ pre locuitorĭ: apoĭ pœrœsi Dăciea pustiœ în puterea bœrbarilor.*

Însœ mœcarcœ Vopisc scrie acëasta despre scoaterea locuitorilor de'n Dăciea numai spre láuda luĭ Aureliann: tótusĭ acëea nu o dĭcĭe, cœ Aureliann ar fi scos cĭar pre *tolĭ* locuitorĭĭ de'n Dăciea. Acëea sĭ noĭ o credem cœ nu putinĭ de'ntre locuitorĭ vor fi esit cu ostasĭĭ de'n Dăciea; cĭ partea cëa mai mare a

rœmas acolo. De unde cuvintele luĭ Vopisc cëlle cetite mai sus în cáusa trécerĭĭ Rumînilor de'n Dăciea preste Dúnœre, nu înfrîng necĭ cum adeverirea noastrœ despre acëea: *cœ nu tolĭ Rumînĭĭ aŭ esit în dillele luĭ Aureliann de'n Dăciea, cĭ partea cëa mai mare a rœmas acolo.*

Ba încœ de vom cëtí cuvintele luĭ Vopisc, nu cum sînt în esîmplarĭele, care le-am vœdĭut eŭ, cĭ cum le cëtiá Laurentiŭ Topeltin, carele în dillele principeluĭ Ardealuluĭ, Apafi, a scris cartea sa, numitœ: *„origines et occasus Transsilvanorum,“* încœ vîrtos întœresc dĭsa noastrœ. În numita carte la cap VI. asĭá se cëtesc cuvintele luĭ Vopisc: *Aureliann, vœdĭînd Iliricul pustiit si Mésiea pierdutœ, îsi scoase ostile de'n Dăciea cëa cĭscĭgatœ de Trœĭann, si o lœsé locuitorilor, desperînd a se mai puté ĭiné acëea; ear' multĭmea scoasœ de acolo, o asĭedĭé în Mésiea.* Osebirea în cuvintele luĭ Vopisc, cum le cëtiá Topeltin, si cum le cëtim noĭ în esîmplarĭele, cë le avem acum, nu e alta fœrœ pœrticica *„et“* (si), carea o aŭ esîmplarĭele noastre, ear' esîmplarĭul, cë l'a cëtit Topeltin, nu o aveá. Acëá pœrticicœ, carea nu scĭŭ de'n gresĭealœ fu vîrîtœ, orĭ de'n rœutate, scimbœ tot întĭelesul, si face, ca Vopisc sœ se parœ a dĭcĭe, *„cœ nu numai pre ostasĭ, cĭ sĭ pre locuitorĭ ĭ-a scos Aureliann de'n Dăciea“*. Dar' cipul vorbirĭĭ necĭ cum nu cere sœ se adáugœ acëá pœrticicœ; ba este lucru cu mult mai firesc si mai néted, sœ se cëteascœ acëlle cuvinte alle luĭ Vopisc fœrœ dĭsa pœrticicœ. Decĭ lœpœdînd acëá pœrticicœ, precum erá lœpœdatœ de'n esîmplarĭul luĭ Topeltin: urmeadĭœ, cœ Aureliann a scos de'n Dăciea *numai pre ostasĭ, ear' nu sĭ pre locuitorĭ.* Ear' de'n locuitorĭ, carii aŭ voit de bunœ voea lor, si aŭ avut rœgadĭŭ, aŭ esit cu ostasĭĭ. Unde dĭcĭe Vopisc, cœ popoarœle, carile le-a scos Aureliann de'n Dăciea, le-a asĭedĭat în Mésiea, nu sînt altele, cĭ numai acëllea, cë le-a scos de'n Dăciea, ádecœ popoarœle ostasĭescĭ seaŭ ostasĭĭ. Ear' despre locuitorĭ, sœ fiœ esit de'n Dăciea, Vopisc nu pomenescë nemica. Asĭá de se vre cëtí cuvintele luĭ Vopisc, mœcar cœ ell nu le rádimœ cu necĭ ŭœ mœrturíe, tótusĭ firea lúcrurilor si împregĭurœrile Rumînilor de'n Dăciea de pre timpul luĭ Aureliann aratœ, cœ atuncĭ Vopisc a grœit adevœrul.

Sîngurœ sĭuvœealœ pot sœ-sĭ nœlucĕascœ ací protívnicĭi noștri, sœ dĭcœ ádecœ, cœ poate sĭ esîmplarĭul luĭ Topeltin a avut pœrticica: *„et“*, ci Topeltin o lœpœdé cu vicleșĭug, sĭ mintí, cetind cuvintele luĭ Vopisc fœrœ dĭsa pœrticicœ. Ci locul, unde, sĭ oamenii între carii a scris Topeltin cartea sa sĭ sĭ-a dat'o la tiparĭŭ, nu ne lasœ a avé de dînsul acell prepus în lucrul acesta. Cœcĭ Topeltin nu a dat lœudata carte la luminœ în Ardeal, ci în tĭarœ ca aceea, sĭ între oamenĭ ca aceĭa procopsiĭ în scrisorile celle vecĭe, cœrora esîmplarĭele mînœscrise alle luĭ Vopisc le erá prea cunoscute. De unde, de nu vrea fi esîmplarĭe de acellea de alle luĭ Vopisc, în carile sœ nu se afle pœrticica *„et“*: cum s'a ivit cartea luĭ Topeltin la luminœ, îndatœ l'ar fi demințit învœțĭațiĭ, sĭ l'ar fi rușinat ca pre un vicleann. Decĭ darœ se cuvine a crede, cœ esîmplarĭul, de'n carele a scris Topeltin acelle cuvinte alle luĭ Vopisc, nu a avut pœrticica *„et“*. Alta ar fi fost, cînd Topeltin ar fi adus înœinte nescarĭ cuvinte alle vreunuĭ decret de all crailor ungurescĭ necunoscut înțĭeleptilor acellora. Cu aceea puteá sœ înșĭelle pre aceĭa ce nu aveá cunoscĭințĭœ în lucrurile ungurescĭ; ear' cu esîmplarĭele scriitorilor cellor vecĭ lœtinĭ nu puteá face necĭ ŭœ înșĭellœcĭune.

Ci sœ dĭcem, cœ pœrticica *„et“* e întru adevœr a luĭ Vopisc, ear' nu vîrîtœ de mînœ strœinœ. Tótusĭ cuvintele luĭ Vopisc se pot înțĭelegĕ néted sĭ firescĕ așĭá, cît sĭ partea cea maĭ mare a Rumînilor sœ fiœ rœmas în dillele luĭ Aureliann în Dáciea, sĭ dĭsa luĭ Vopisc încœ sœ nu fiœ deșĭeartœ sĭ lipsitœ de adevœr. Deacœ a vrut Aureliann sœ lase Dáciea de tot de sub împœrœtĭea Rumannilor: este lucru firesc, cœ ostașiĭ trebuiá sœ-ĭ scoatœ de acolo. Dicœsteriile seaŭ judecœtoriile celle marĭ provințiale seaŭ tĭœranne, ádecœ civile, carile nu se țin de oaste, împreunœ cu arcivele, aŭ împœrațiĭ dátina, de a le scoate de'n tĭarœ, cînd o pœrœsesc, seaŭ cînd e teamœ cœ va întrá dușmannul într'însa, sĭ a le ducĕ într'altœ tĭarœ, carea e fœrœ priméjdie. Decĭ cînd a ridicat Aureliann oastea de'n Dáciea, a demîndat tot ŭœdatœ, ca toate dicœsteriile celle maĭ alese cu arcivele lor, sĭ tot personalul deregœtorilor acellora

sœ easœ de'n Dáciea. Și eatœ cuvintele luĭ Vopisc adeverite, cœ ádecœ Aureliann a scos de'n Dáciea oastea și multimea deregœtorilor civilĭ (provincĭales), sĭ apoĭ a pœrœsit'o, fœrœ ca sœ fim nevoițĭ pre'n cuvintele luĭ Vopisc, a grœí un lucru cu neputințĭœ, cœ ádecœ atuncĭ *„toțĭ“* Rumînii seaŭ partea lor cea maĭ mare ar fi esit de'n Dáciea.

Ba încœ noĭ vrem în puntul acesta sœ credem sĭ maĭ mult, cœ ádecœ împreunœ cu oastea și cu deregœtoriĭ civilĭ vor fi esit sĭ multĭ locuitorĭ de'n Dáciea preste Dúnœre, pre cariĭ apoĭ ĭ-a așĭedĭat Aureliann în Mésiea. De acestĭa cred eŭ, cœ aŭ fost cei de'n coloníile romanne celle noŭe, venite în Dáciea tîrdĭŭ dupœ Trœĭann. De'ntre acestĭa multĭ nu erá crescuți în Dáciea; de aceea necĭ puteá sœ aĭbœ cœtrœ Dáciea acea aplecare, ca Rumînii cei vecĭ de'n Dáciea, necĭ eraŭ dedați cu încursele bœrbarilor, și, precum se poate crede, necĭ eraŭ așĭedĭați și întemeĭați cu mosíile acolo, ca locuitoriĭ cei vecĭ: pe'ntru aceea necĭ cœ aveá vre un îndemn sœ rœmînœ în Dáciea, pe cînd a esit oastea de acolo. Decĭ un*ĭ* ca acestĭa, avînd timp, cred, cœ aŭ esit toțĭ de'n Dáciea. Ba pre cei de pre lîngœ Dúnœre aŭ putut sœ-ĭ scoatœ Aureliann și fœrœ voea lor, pe'ntrucœ, fiind oastea lîngœ Dúnœre, a putut sœ-ĭ sileascœ; necĭ aveaŭ bœrbariĭ cum sœ-ĭ împiedecĕ; apoĭ poate sĭ eĭ eraŭ prea bucurosĭ sœ easœ și sœ treacœ preste Dúnœre, fiind cœ acestĭa pœtimiá greutœțĭ cu mult maĭ marĭ, decît locuitoriĭ cei maĭ de'n lontrul Dáciei: de oarœ ce bœrbariĭ sĭ cînd trecĕá încolo preste Dúnœre în provințĭele romanne, ca sœ prade, și cînd se întorcĕá, tot pre eĭ sœ rœdimá maĭ întîiŭ. Ear' pre locuitoriĭ rumînĭ cei vecĭ maĭ de'n lontrul Dáciei necĭ plecarea cea firească cœtrœ Dáciea, ca cœtrœ pátrie-sĭ, necĭ alipirea cœtrœ mosíile salle celle grase nu-ĭ lœsá sœ se îndúplecĕ a esĭ de acolo. De unde dĭœdávnicœ ar fi fost sĭ porunca luĭ Aureliann; cœcĭ parte nu ar fi voit eĭ înși-sĭ sœ easœ, ear parte nu ĭ-ar fi lœsat Goțiĭ.

§. 138.

Se maĭ cērn încœ cuvintele luĭ Vopisc în causa trécerĭĭ Rumînilor de'n Dácĭea preste Dúnœre.

Cēlle cē le-am cuvîntat în §-ul de maĭ sus, despre trécerea Rumînilor de'n Dácĭea preste Dúnœre, le-am vorbit numaĭ cu acĕá presupúnere, *„ca śí cum acĕá trécere s'ar fi fœcut în dillele luĭ Aureliann“*. Însœ, de vom socotí împregĭurœrile Dácĭeĭ de pe atunčī cu amœruntul, mi se pare, cœ acĕá trécere s'a întîmplat maĭ nœinte de a împœrœtí Aureliann. Nečе Vopisc nu o dīče acĕea cĭar, cœ Aureliann ar fi scos oastea romannœ de'n Dácĭea.

Acĕea se sčie, cœ Dácĭea fu pĭerdutœ cu mult maĭ nœinte de a împœrœtí Aurelĭann (270—275), ádecœ încœ de'n dillele luĭ Gœlienn (260—268), śi se domnĭá de Gotĭĭ. Urmeadĭœ darœ, cœ *atunčĭa*, cînd se pĭerdú Dácĭea, *ádecœ sub Gœlienn* furœ scośĭ de'n Dácĭea śi trecutĭ preste Dúnœre śi ostaśĭĭ romannĭ, śi dicœstériile, śi deregœtorĭĭ cĭvilĭ, śi locuitorĭĭ, cĭt vrurœ śi puturœ sœ easœ Dácĭea pĭerdutœ sub Gœlienn, nu o-a cœpœtato încœpoĭ nečĭ Cláudĭŭ (268—270), cum s'a arœtat maĭ sus la §. 130, nečĭ despre Aureliann încœ nu se scrie nicœirĭ sœ o fi rœocupat dela Gotĭ, śi sœ o fi reîmbinat de noŭ cu împœrœtíea Rumannilor. Drept cœ Aureliann a bœtut pre Gotĭ de'ncoače de Dúnœre, omorînd pre Cœnnaba cunducœtorĭul lor cu čīnčī miĭ de Gotĭ; čī astœ bœtœlíe o purtœ numaĭ de'n întîmplare, ear' nu anume pe'ntru Dácĭea, ca sœ o ĭa înapoĭ. Ádecœ, pornind ell cu oaste asupra Dĭenóbieĭ, cum mœrturesče Vopisc la cap XXII, orĭ cĭtĭ bœrbarĭ îĭ eśíá nœinte în acĕá cœllœtoríe pre totĭ îĭ bœteá. Aśíá feče în Tráčiea, aśíá în Ilírie, aśíá śí în Dácĭea, śi de acĭ tinîndu-śĭ drumul, se duse pre'n Bidĭantĭŭ în Bitíniea. Dečĭ, fiind cœ Rumannĭĭ nu maĭ aveaŭ oaste în Dácĭea încœ de'n dillele luĭ Gœlienn: urmeadĭœ, cœ oastea, dicœstériile śi deregœtorĭĭ cĭvilĭ nu s'aŭ scos de'n Dácĭea atunčī, cînd o pœrœsí Aureliann, čī cu mult maĭ nœinte.

De unde cuvintele luĭ Vopisc, care le-am četit maĭ sus la §. 130 trébuĭe sœ se întĭeleagœ aśíá: *„Vædĭínd Aureliann Ilíricul pustiit, śi Mésiea pĭerdutœ, a pœrœsit provintĭa Dácĭea de-a stînga Dúnœrĭĭ čea întemeĭatœ de Trœĭann, fiindcœ oastea śi locuitorĭĭ s'aŭ fost scos (acum de mult) de acolo“* (sublato exercitu et provincialibus, idest: cum sublatus fuisset exercitus et provinciales). Aureliann, în provintĭa Rumînilor eśītĭ de'n Dácĭea, nu a fœcut alta, fœrœ numaĭ, fiind eĭ dupœ fuga de'n Dácĭea rœspîndītĭ care pre unde puteá de-a dreapta Dúnœrĭĭ, ca în tîmp de rœsmíritĭœ, ĭ-a adunat, dupœ čе a curœtit pœrtile acĕllea de bœrbarĭ, śi ĭ-a aśĭedĭat în míjlocul Mésieĭ. Śi fiind cœ ell pre'n acĕasta fœcú un mare bine acĕllor eśītĭ śi fugītĭ de'n Dácĭea, adunîndu-ĭ la ŭœlaltœ śi dîndu-le mośíĭ: nu fœrœ cœdintĭœ numí tinutul acĕlla Dácĭea sa: śi aśíá Dácĭea čea de-a dreapta Dúnœrĭĭ s'a dis: *Dácĭea luĭ Aureliann*, ear' čea de-a stînga Dúnœrĭĭ: *Dácĭea luĭ Trœĭann*.

§. 139.

Se socotesče śí credĭœmîntul luĭ Ruf śí all luĭ Eutropĭŭ în causa trécerĭĭ Rumînilor de'n Dácĭea preste Dúnœre.

Nu este îndoealœ, cœ Sest Ruf śi Eutropiŭ, čelle cē le scriŭ despre trécerea Rumînilor pe'n Dácĭea preste Dúnœre, le-aŭ împrumutat dela Vopisc; ba încœ Eutropiŭ tine cĭar śí cuvintele luĭ Vopisc śi tiesœtura acĕllora. De unde urmeadĭœ, cœ acĕstĭa nu pot avé maĭ mare credĭœmînt în sausa acĕasta, decît are Vopisc; śi čelle, čele-am cuvîntat despre întĭelesul cuvintelor luĭ Vopisc, aŭ a se aplecá śí la cuvintele luĭ Ruf śi alle luĭ Eutropiŭ.

Ruf se pare a dīče, *„cœ Rumînĭĭ furœ duśĭ pre'n Aureliann de'n Dácĭea preste Dúnœre“*, čī acĕasta nu o dīče Vopisc, precum am vœdĭut, de unde urmeadĭœ, cœ Ruf dœ cuvintelor luĭ Vopisc un întĭeles, pre carele nu-l súfer împre-

gĭurœrile Dácĭeĭ cĕlle de'n dillele luĭ Aureliann. Întru acĕea încœ se depœrteadĭœ Ruf de Vopisc, cœcĭ Vopisc dĭce: *„Aureliann a ašĭedĭat pre Rumînĭĭ acĕĭa în Mésiea, care ținut desparte acum cĕlle doŭœ Mésiĭ“*, earœ Ruf serie: *„se féčerœ doŭœ Dácĭi în ținúturile Mésieĭ și Dœrdánnieĭ“*. Ci acĕasta nu o putem dĭce împrotivire. Cœ, poate, Vopisc a avut în privire numaĭ cuprinsul Dácieĭ acĕsteĭa noŭe, cum se întinde pre Mésiea pînœ în Dúnœre; earœ Ruf a privit șĭ cápetul Dácieĭ noŭe cell de'ncolo, carele e în Dœrdánniea. Ádecœ Dácĭea luĭ Aureliann încĕpîndu-se de la Dúnœre taĭœ Mésiea în doŭœ și se sfîrșĭešče în Dœrdánniea. Seaŭ, poate, Aureliann a ašĭedĭat pre Rumînĭ maĭ vîrtos în Mésiea, ci înmultindu-se, precum sînt Rumînĭĭ încœ șĭ astœ-dĭ foarte spórnicĭ, s'aŭ fost lœtit pînœ în dillele luĭ Ruf ašĭá de tare, cît aŭ fost cuprins pînœ atunčĭ șĭ Dœrdánniea și o-aŭ locuit.

Ba, încît este pe'ntru împrotivirea čea de'ntĭĭœ, se pot tĭlcuí cuvintele luĭ Ruf prea néted, cît nečĭ ŭœ împrotivire sœ nu se parœ între ell și Vopisc. Ádecœ: *„și fiind acum dușĭ Rumînĭĭ de acolo (de'n Dácĭea), se féčerœ pre'n Aureliann doŭœ Dácĭi în ținúturile Mésieĭ și Dœrdánnieĭ“*. Ádecœ cuvîntul: *„pre'n Aureliann“* sœ nu-l apleči la Rumînĭĭ dușĭ de'n Dácĭea, ci la fœcutele doŭœ Dácĭĭ.

Însemnœm șĭ acĕea ačĭ, cœ Dácĭea luĭ Aureliann, încît se întinde pre lîngœ Dúnœre, s'a dis: *Dácĭea ripeannæ* (ripensis); earœ partea čea de maĭ încolo, în carea se cuprinde șĭ ŭœ parte a Dœrdánnieĭ, s'a numit: *Dácĭea mejlorĭæ* (mediterranea).

Intîmplœrille Rumînilor cellor de'n Dácĭea Trœĭanînœ de'n dillele luĭ Aureliann pînœ la venirea Úngurilor în Pœnnónĭea (274—894).

§. 140.

Rumînĭĭ de'n Dácĭea luĭ Trœĭann locuirœ cu Gotĭĭ (274—376).

Dácĭea pœrœsitœ de cœtrœ Aureliann fu ocupatœ de cœtrœ Gotĭĭ rœsœritennĭ, carĭĭ locuirœ acolo pînœ la 376, cînd precum serie Paul Orošĭŭ (III. 33) venirœ Unnĭĭ cu mare turbœčĭune asupra lor, și-ĭ alungarœ preste Dúnœre în împœrečĭea Rumînilor, unde furœ primĭĭ de cœtrœ împœratul Vœlinte.

Vopîsc serie despre Aurelĭŭ Probul, carele a împœrečtit (275—282), cœ a bœtut în Ilíric pre Sœrmatĭ, și pre čelle-lalte popoarœ ašĭá de cumplit, *cît maĭ farœ rœsboĭŭ luá înœpoĭ toate, cîte rœpise acĕĭa. Dupœ acĕea cœlœtorí pre'n Trácĭea, și popoarœle gĕtečče, spœimîntate de vestea lúcrurilor și strîmtorate de puterea numeluĭ vecĭŭ, se supúserœ luĭ, seaŭ fœcurœ prietennie cu ell.* La cap 18 serie Vopisc, cœ Prob dupœ če a fœcut pače cu Perșĭĭ, s'a întors în Tráčĭea, și a ašĭedĭat acolo 100.000 de Bœstarnĭ, carĭĭ șĭ-aŭ ținut credinĭa datœ, și aŭ trœit de atunčĭa dupœ legĭle și dátinele Rumînilor.

De'n acĕestea vreŭ unĭĭ sœ deducœ, cœ împœratul Prob a domnit șĭ preste Dácĭea pe'ntru cœ, precum scrie Pliniŭ IV. 12. Cluverĭŭ și Hofmann în lesicon, Bœstarnĭĭ locuiá de-a stînga Nistruluĭ. Dečĭ de n'ar fi avut împœratul Prob Dácĭea sub domninĭĭa sa, če ar fi avut ell de-a face cu Bœstarnĭĭ de-a stînga Nistruluĭ, care erá márginea meadĭœ-nopțialœ a Dácieĭ?

Însœ, precum se vede de'n cuvintele luĭ Vopisc destull de luminat, Prob a avut de a face cu bœrbarĭĭ acĕeĭa, carĭĭ întrase în pœrțile împœrečtíeĭ Rumînilor sœ prade. Pre acĕeĭa ĭ-aŭ bœ-

tut Prob, şi le-aŭ luat cĕlle rœpite, pre acĕĭa ĭ-aŭ spœriat cu vestea lúcrurilor salle şi unii s'aŭ supus luĭ, bunœ oarœ cĕĭ 100.000 de Bœstarnĭ, earœ pre altĭĭ ĭ-a primit în prietenníe. Nicœire nu se cĕtesĕce, sœ fiœ trecut Prob Dúnœrea, şi sœ fiœ ajuns pînœ la Tisa seaŭ Nistru. Dar' sœ presupunem, cœ Prob aŭ trecut pre'n Dáciea şi preste rîul Nistru ca sœ se batœ cu Bœstarnii: aŭ doarœ pe'ntru ŭœ sîngurœ trécĕre în tîmp de rœsboĭŭ se poate dĭce, cœ ell a trebuit sœ domneascœ şí preste Dáciea? Lócurile, pre'n carile trec oştile în tîmp de rœsboĭŭ, nu sînt tot-de-a una alle împœratuluĭ oştilor.

Despre Constœntin cell mare, carele a împœrœtit dela 306—337, scriŭ istóricĭĭ Socrate I., 18, şi Paul Orósiŭ VII. 28, cœ a învins pre Goţĭ la 319 cĭar în ţinutul Sœrmaţilor, şi a reocupat Dáciea cea pĭerdutœ, însœ nu se aflœ scris la nime, cœ urmœtorii împœraţĭ dupœ Constœntin ar fi ţinut'o şí maĭ de parte.

Vœlinte împœratul rœsœrituluĭ bœtú în 369 pre Gotĭĭ, cĕ trecuse Dúnœrea sœ prade, şi-ĭ rœmpinse preste Dúnœre, gonindu-ĭ cĭar şí în ţinutele lor. Gotĭĭ însœ nu stéterœ la bœtae regulatœ, cĭ se ascúnserœ pre'n pœdurile Dáciei, fœcînd de acolo încursĭunĭ asupra oştiĭ rumîne. Vœlinte nu a lœsat pre ostaşiĭ sœĭ sœ între în pœdurĭ, cí a cĭœmat pre toţĭ şierbiĭ oştennĭ şi pre locuitorii ţĭereĭ, şi le-a fœgœduit ŭœ sumœ de bannĭ pe'ntru fiœ-care cap de Got, care i-l vor aducĕ. Acestĭa, traşĭ de cîşcĭg, întrarœ în pœdurĭ şi fœcurœ altĭtea stricœcĭunĭ în Goţĭ, cît Atánaric domnul Goţilor, vœdĭînd pĭérderea cea mare în oamenĭ, se aflœ nevoit a cere pacĕ dela Vœlinte, carea i-se şí dede, cu acĕa cundœcĭune, ca sœ nu maĭ cutedĭe a întrá în ţinutele Rumînilor.

§. 141.

Rumînii de'n Dáciea locuirœ împreunœ cu Unnii (376—455).

Precum am vœdĭut în suprœscrisul de maĭ sus de'n Paul Orósiŭ, Goţiĭ furœ alungaţĭ toţĭ de'n Dáciea vecĭœ de cœtrœ Unniĭ cunduşĭ de ducĕle lor Bœlîmbœr la annul 376, şi Dáciea vecĭœ o ocuparœ Unniĭ, şi o ţinurœ pînœ dupœ moartea ducĕluĭ lor Atila, tîmplatœ la annul 454, ádecœ pînœ la 455. Atila a domnit dela 434 pînœ la 454, cum aratœ Praĭŭ în annalele Unnilor: decĭ într'acest rœstîmp trebue sœ cadœ şí acĕa tîmplœcĭune, cœ ádecœ Atila a luat dela strœbunul princĭpeluĭ Rumîn Menumorut, şĭcésurile dela Tisa, de carea am vorbit maĭ sus la suprœscris şi de carea vom vorbí maĭ multe maĭ de parte la locul sœŭ.

Prisc retorĭul, carele în 438 a fost trimis de cœtrœ Teodósiŭ II., împœratul, cu solíe cœtrœ Atila ducĕle Unnilor, scrie la Praĭŭ în annalele Unnilor cartea II., cœ fiind ell la ospœtĭŭ cu Atila şi cu altĭ Unnĭ fruntaşĭ, întrœ Dĭercune Maurúşiŭ în casœ la eĭ, unde se ospœtá şi, ca sœ facœ rîs, începu a vorbí şi a mestecá acum cuvinte ausónicĕ, acum goatecĕ, cu care fœcú tuturor mesennilor voe bunœ, cît toţĭ crepá de rîs; ear' Atila, n'a vrut necĭ de cum sœ-şĭ scimbe faţĭa spre voe bunœ, numaĭ, cînd a întrat Irnac, fiĭul luĭ cell maĭ mic, cœtrœ acella s'a uĭtat cu ocĭĭ blîndĭ şi véselĭ, şi l'a tras de faţĭœ. Mirîndu-mœ eŭ, dĭce Prisc, cœ Atila pre cĕĭalalţĭ fiĭ aĭ sœĭ necĭ într'ŭœ samœ nu-ĭ bagœ, cĭ numaĭ pre acesta îl ĭubeşce, şi are aplecare cœtrœ dînsul, îmĭ dise un bœrbar, cĕ sta lîngœ mine, şi şcĭá lœtinesce, dupœ cĕ m'ar fi rugat sœ nu maĭ spun nimœruĭa, cœ prorocĭĭ ĭ-aŭ prorocĭt luĭ Atila, cœ vitĭa luĭ se va stîngĕ, şi dela pruncul acesta maĭ mic se va înnoí earœ-şĭ.

Bine înseamnœ Praĭŭ la locul arœtat maĭ sus, cœ Unniĭ şcĭá şí limba lœtinœ şi cĕa goatecœ, altmintrelea cum ar fi putut Dĭercune sœ-ĭ învite la rîs, de nu l'ar fi întĭeles?

Otrocóciŭ dĭce în partea despre începutul Úngurilor cap. 4, cœ limba acĕea, cĕ o numesce Prisc „*ausónicœ*“, a fost limba cĕa „*rumînœ*“. De unde urmeadĭœ, cœ Atila cu fruntaşiĭ sœĭ, precum şí cĕĭalalţĭ Unnĭ aŭ şciut limba rumînœ. Decĭ nu e mirare, cœ Rumînii nu se sfiiá nemica de Atila şi de Unniĭ luĭ, cĭ petrecĕaŭ bucuroşĭ cu eĭ, cum am cĕtit maĭ sus, de oare cĕ Unniĭ grœĭá rumînesce cu eĭ, şi aşiá în cipul acesta se întĭœlegĕá întru toate la ŭœ laltœ. Dar' ca sœ şcĭœ Atila şi cĕĭalalţĭ

Unnĭ rumînesĕce, erá sĭ lucru de tot firesc, pe'ntru cœ eĭ eraŭ nœscuțĭ sĭ crescuțĭ cu totĭĭ în Dăcĭea între Rumînĭ. De unde sĭ acĕea încœ urmeadĭœ, cœ în timpul acĕlla erá mare multime de rumînĭ în Ardeal sĭ în toatœ Dăcĭea, sĭ încœ cu mult maĭ multĭ, de cît bœrbarĭĭ; pe'ntru cœ nu nœcĭunea cĕa maĭ multœ sĭ maĭ numeroasœ s'a luat a învœțĭá limba nœcĭunĭĭ cĕlleĭ maĭ nenumeroase, cĭ de'n cuntrœ, precum vedem noĭ sĭ astœ-dĭ în Ardeal: unde, fiind cœ rumînĭĭ sînt cu mult maĭ multĭ de cît Ungurĭĭ sĭ Sașĭ: atît Ungurĭĭ cît sĭ Sașĭ vorbesc bine limba rumîneascœ, earœ de'ntre rumînĭ sînt foarte putinĭ, carĭĭ sœ vorbeascœ limba ungureascœ, earœ sœsesĕce, de se aflœ vre' un rumîn sœ vorbeascœ, este cĭar mirare.

Praĭŭ neplœcĭndu-ĭ cĕea ce a scris Otrocócĭŭ, cumcœ limba *ausónicœ*, în carea a vorbit Dĭercune la ospœțĭul luĭ Atila; ar fi fost limba *rumîneascœ*, se încoardœ, la arœtatul loc de'n Annalele Unnilor, sœ adevereascœ cu treĭ adeverințĭe, cœ limba *ausónicœ*, de carea vorbesĕce Prisc, n'ar fi fost cĕa *rumîneascœ*: 1. pe'ntru cœ pre timpul acĕlla încœ n'a putut fi limba lœtinœ așĭá de stricatœ, cœ sœ se fiœ fœcut rumîneasĕcœ; 2. pe'ntru cœ numele de *Vlahĭ* orĭ *Valahĭ* pre timpul acĕlla nu erá cunosĕut scriptorilor; 3. pe'ntru cœ Prisc scrie, cœ un bœrbar, carele știedeá lîngœ dînsul, a știut limba lœtinœ, deĕĭ de aiĕĭ e cĭar, cœ Prisc n'a fœcut neĕĭ ŭœ deosebire între limba *ausónicœ* și între cĕa *lœtinœ*. De acĕea dĭĕe Praĭŭ, cœ gĭĕirea luĭ Otrocócĭŭ n'ar avé loc.

Rœspundem la dovada întĭĭa sĭ la a treĭa: de nu a fost limba lœtinœ pre la mijlocul suteĭ a cĭncĭa dupœ Crest așĭá de stricatœ, cît sœ se fiœ fœcut de'n dînsa cĕa rumîneascœ: cînd, rogu-te, s'a nœscut limba rumîneascœ de'n cĕa lœtine dela timpurile luĭ Atila încoace? Vorbe goale vorbesĕce aĕĭ domnul Praĭŭ fœrœ neĕĭ ŭœ dovadœ. Dar' se cuvine sœ știm, cœ la Romanniĭ cĕeĭ de demult aŭ fost doŭœ limbĭ: *una a învœțĭatĭlor, alta a poporului, carea se dĭcĕá militœreascœ sĭ proastœ* (vulgaris); asta o învœțĭá prunĕĭĭ dela mumele salle a casœ, ear' cĕa învœțĭatœ dela grœmáteĕĭ în școalœ. *„Alta este,* dĭĕe Cințiliann, *a vorbí lœtinesĕce, alta grœmœtĭcesĕce“*, ádecœ, alta e a vorbí limba lœtinœ cĕa poporalœ, carea e a poporuluĭ, alta a vorbí limba cĕa grœmœtĭceascœ, ádecœ limba lœtinœ cĕa învœțĭatœ seaŭ a învœțĭatĭlor. Limba poporuluĭ rumîn erá maĭ apusœ, ear' limba învœțĭatĭlor, carea sĭ astœ-dĭ se vede în cœrțile lœtineșĕĭ, maĭ iscusitœ; totu-sĭ sĭ una sĭ alta e lœtineascœ. Nu mœ îndoesc, cœ Prisc pre'n limba ausónicœ a întĭeles limba lœtinœ cĕa poporalœ, ear' pre'n limba lœtinœ a vrut sœ însemne limba lœtinœ cĕa învœțĭatœ seaŭ grœmœtĭceascœ. Și cum cœ Prisc a fœcut descilinire (deosebire) între aste doŭe limbĭ, ádecœ între limba ausóniilor și între limba lœtinœ, límpede se vede de acolo, cœ limba ausónicœ o aratœ ca cunoscutœ Unnilor de obșĕe; ear' cĕa lœtinœ, pomenneșĕe ca ŭœ mirare, cœ a știut'o bœrbarul cĕell de lîngœ dînsul. De ar fi fost aste doŭe limbĭ întru toate tot una, nu erá loc, sœ spunœ, cœ bœrbarul cĕell de lîngœ dînsul a știut lœtineșĕe: dupœ cĕe a arœtat ŭœ datœ, cœ totĭ mesenĭĭ Unnĭ aŭ întĭeles pre Dĭercune, cînd grœĭá în limba ausóniilor. Neĕĭ ŭœ îndoealœ darœ nu poate fi, cœ Prisc pre'n limba ausónicœ a întĭeles limba lœtinœ cĕa poporalœ. Și de unde ar fi putut învœțĭá Unniĭ limba acĕasta pe atuncĭa, decît numaĭ dela Rumînĭĭ, între carĭĭ erá nœscuțĭ sĭ crescuțĭ? Bine a judecat darœ Otrocócĭŭ, cœ în locul arœtat maĭ sus la Prisc, pre'n limba *ausónicœ* se întĭeleg̃e limba cĕa *rumîneascœ*. La a doŭa: atîta ajung̃e cuvîntarea luĭ Praĭ, ca sĭ cînd ar dĭĕe neșĕine: *„Ungurĭĭ nu aŭ fost cunoscuțĭ sub acĕst nume scriitorilor cĕllor nœinte de veacul all IX., cînd veniræ în Pannónieа: așĭá daræ cĕeĭ ce vorbĭá atuncĭa în limba acĕstora, nu vorbĭá ungureșĕce“*. Earœ cînd aŭ încĕput Rumînĭĭ a se numí de scriitorĭĭ greceșĕĭ sĭ lœtineșĕĭ *Vlahĭ, Blahĭ, Valahĭ,* vom arœtá maĭ jos. Altmintre Rumînĭĭ de cœtrœ neamurile slovenne tot *Vlasĭ* s'aŭ cĭemat de'n dillele cĕelle veceĭ, de cînd le-aŭ fost cunoscuțĭ, care cuvînt neĕĭ acum nu înseamnœ alta la acĕlle neamurĭ, decît: *Rumînĭ, Lœtinĭ, Itœlianni;* de acolo féceræ apoĭ Greciĭ: *Vlahĭ.*

§. 142.

Rumînii aŭ trœit în Dăcĭea împreunœ cu Gepidii de la 455—553.

Jornande ne lœsœ scris în cartea sa numitœ: *„de rebus geticis“* (de lúcrurile gĕtiče) la cap. L., cœ dupœ moartea luĭ Atila reĝeluĭ Unnilor, se sculœ Ardaric reĝele Gepidilor cu rœsboĭŭ asupra fiilor luĭ Atila, cariĭ erá treĭ: *Elac, Irnac* şi *Dengesičiŭ*. Elac, čell maĭ mare de'ntre fiiĭ luĭ Atila, cœdĭú în rœsboĭŭ; ear' čeĭalalţĭ doĭ furœ alungaţĭ pînœ la ţĭérmurile mœrii negre, unde şĭedĭuse maĭ nœinte Goţii. Şi aşiá în ḑillele împœratuluĭ rœsœriteann Mœrčiann, rœmase Dăčiea în domninţĭa Gepidilor.

De'n novela a XI. a împœratuluĭ Justiniann, şi de'n Procópiŭ în cartea VI., cap 6, *„despre ḑidirile luĭ Justiniann“*, se vede luminat, cœ Justiniann a fost ocupat nišče četœţĭ de-a stînga Dúnœriĭ în Dăčiea Trœeannœ, precum *Literata*, şi alte maĭ multe. Či, precum vom vedé maĭ joş, împœraţiĭ urmœtorĭ pĭerdurœ earœ-şĭ acelle četœţĭ de sub împœrœtíea rumannœ, şi le ocuparœ Avariĭ.

Nu e îndoealœ, cœ četœţiile, care le númœrœ Procópiŭ în partea čea de-a stînga Dúnœriĭ, aŭ fost în Dăčiea noastrœ, de oarœ če ḑiče, cœ acellea sînt în fatíœ cu četatea *Nove*, če erá de-a dreapta Dúnœriĭ în Dăčiea rîpeannœ: ear' în fatíœ cu Dăčiea rîpeannœ nu este alt ţinut, de cît Dăčiea noastrœ.

§. 143.

Rœmînii aŭ trœit în Dăčiea împreunœ cu Avariĭ de la (553—568).

Pául Diaconul scrie în cartea sa numitœ: *de gestis Langobardorum*, cartea I. cap 27, cœ la annul 553 dupœ Crest se unirœ Longobardiĭ cu Avariĭ, pre cariĭ îĭ numesc uniĭ şi Unnĭ, şi bœturœ pre Gepidĭ de-ĭ stínserœ, aşiá cît maĭ nečĭ care sœ ducœ veste n'a rœmas, cu astœ tîmplare se provœlí Dăčiea sub domninţĭa Avarilor.

§. 144.

Rumînii de sine scœpaţĭ de strœinĭ, seaŭ Dăčiea liberœ de la 568—896.

Pául Diaconul ne lœsœ scris în cartea II., la cap 27, cœ Longobardiĭ, dupœ če ar fi locuit în Pannóniea (seaŭ Ungáriea de astœ-ḑĭ) 42 de annĭ, ádecœ dela 526—568 dupœ Crest, plecarœ cu toţiĭ cu mic, cu mare şi cu tot če aveaŭ la Itáliea, ca sœ se aşiedĭe acolo cu locuinţĭa, ear' Pannóniea o lœsarœ amičilor sœĭ, Avarilor, cu acell legœmînt, ca, de cum va ar fi strîmtoraţĭ oare cînd a pœrœsí Itáliea, sœ-şĭ rœcápete de la Avarĭ earœ-şĭ mošíile în Pannóniea. Dečĭ ešind Avariĭ de'n Dăčiea se strœmutarœ în Pannóniea cu locuinţĭa. Nu maĭ încape nečĭ ŭœ îndoealœ, cœ atunčĭ aŭ ešit toţĭ Avariĭ de'n Dăčiea, şi aŭ migrat în Pannóniea; pe'ntru cœ aşiá erá dátina bœrbarilor, sœ locueascœ pînœ la un tîmp într'ŭœ ţĭarœ, apoĭ cînd se strœmutá aĭurea de acolo, se ducčá cu toţiĭ.

Niče ŭœdatœ n'aŭ putut sœ resufle Rumînii de'n Dăčiea aşiá de usĭor de'n ḑillele luĭ Gœlienn (268) şi pînœ atunčĭa; de oarœ če trecînd Avariĭ în Pannóniea, nečĭ ŭœ seminţíe bœrbarœ nu a maĭ întrat în locul lor în Dăčiea, či aŭ rœmas Rumînii sînguri de sine. Atunčĭ împœrœţíile Rumînilor de'n Dăčiea, če erá strîmtorate pînœ atunčĭ pe la munţĭ, înčepurœ a se lœţí líber pe la şiésurĭ şi a se lœrĝí. De'ntr'acestea erá împœrœtíile, întru carile aflarœ Ungurii cînd venirœ cœtrœ cápetul veaculuĭ all IX., cœpetennii pre *Geliŭ* în partea apuseannœ a Ardealuluĭ, pre *Menumorut* în Mœrœmúrœşiŭ, şi pre *Gládiŭ* în Bœnnat.

§. 145.

Rumînii şí dupœ tîmpul luĭ Aureliann aŭ rœmas în Dăčiea neam deosebit, neamestecat cu alte seminţiĭ.

Engel în apendičea seaŭ adáusul despre înčeputul Rumînilor, la §. 2. ḑiče, cœ toema de s'ar cunčede aceea, *„cœ în*

dillele luĭ Aureliann ar fi maĭ rœmas unĭĭ Rumînĭ în Dácĭea": tótuşĭ anevoe se poate crede, cœ acĕştĭa într'atîta spurc de ginte pribegĕ. îmblætoarĭe în sus şĭ în jos, ar fi rœmas ginte deosebitœ, ádecœ sœ nu se fiœ mestecat cu altœ ginte pre'n cœsætorĭĭ, sœ nu se fiœ rœsipit, cĭ sœ fiœ rœmas púrurea în locáşĭurile salle", şĭ acĕasta, dĭce, cœ cu atîta maĭ vîrtos nu o poate crede, fiind cœ necĭ un scriitorĭŭ vrédnic de credinţĭœ nu se aflœ, carele sœ fiœ lœsat scris, cœ Rumînĭĭ, rœmînînd în Dácĭea, aŭ urmat a sta ginte deosebitœ, şĭ nu s'aŭ mestecat cu altœ ginte pre'n cœsætorĭĭ, necĭ s'aŭ rœsipit. — La astœ îndocalœ a luĭ Engel rœspundem:

Deacœ laşĭ ŭœdatœ, cœ în dillele luĭ Aureliann aŭ rœmas unĭĭ Rumînĭ în Dácĭea, pre cînd cĕĭalaltĭ aŭ trecut Dúnœrea; atunĕĭ urmeadĭœ sœ credĭ şĭ acĕea, cœ acĕĭ Rumînĭ aŭ rœmas ginte deosebitœ, neamestecatœ, şĭ stætórnicœ în locáşĭurile salle, precum erá şĭ maĭ nœinte, de nu se va dovedí de'n cuntrœ cu mœrturiĭ scoase de'n scriptorĭ vrédnicĭ de credinţĭœ. Engel n'are drept sœ poftească mœrturiĭ de'n scriptorĭ vrédnicĭ de credinţĭœ, cariĭ sœ fiœ lœsat scris, *„cœ Rumînĭĭ, rœmînînd în Dácĭea, nu s'aŭ mestecat cu altœ ginte pre'n cœsætorĭĭ, şĭ nu s'aŭ rœspîndit, cĭ aŭ rœmas în locáşĭurile salle"*, n'are, dĭc, drept Engel sœ cĕarœ mœrturiĭ de ásfelĭŭ; pe'ntru cœ acĕella, care spune cĕ-va faptœ noŭœ, e dœtorĭŭ sœ adevereascœ cu mœrturiĭ de'n scriptorĭ vrédnicĭ de credinţĭœ, cœ acĕá faptœ spusœ de ell s'a tîmplat într'adevœr; ear' pre cella cĕ va aduce la îndocalœ acĕá faptœ neadeveritœ, necĭ ŭœ datœ nu-l îndœtorească firea, sœ dovedească, cœ acĕá faptœ, spusœ de altul, nu s'a tîmplat, cĭ de'n cuntrœ firea îĭ dœ drept a tœgœdui acĕá faptœ pînœ cînd cĕllalalt nu-şĭ va adeverí dĭsa cu dovedĭ temeínicĕ.

Drept acĕea, de oarœ cĕ Engel spune ŭœ faptœ noŭœ, *„cœ ádecœ Rumînĭĭ cĕĭ rœmaşĭ în Dácĭea s'aŭ mestecat cu altœ ginte pre'n cœsætorĭĭ, s'aŭ rœsipit, şĭ nu aŭ rœmas stætórnicĭ într locáşĭurile salle"*, nu se cade sœ poftească ell mœrturiĭ împrotivœ, cĭ însu-şĭ trébuĭe sœ-şĭ adevereascœ dĭsa de'n scriptorĭ vecĭ, altmintre dĭsa luĭ rœmîne rœsuflatœ şĭ

færœ putere. Dar' îndeşĭert vom aşĕeptá, seaŭ dela Engel seaŭ dela altul asémenne luĭ, sœ producœ pre acĕĭ scriptorĭ vecĭ, cœcĭ necĭ unul nu se aflœ în toatœ vecimea, carele sœ fiœ scris, *cœ Rumînĭĭ cĕĭ rœmaşĭ în Dácĭea în dille luĭ Aureliann s'ar fi mestecat cu vre ŭœ ginte pre'n cœsætorĭĭ. seaŭ s'ar fi rœsipit de la ŭœlaltœ, şĭ n'ar fi rœmas în locáşĭurile salle"*.

Însœ mœcar cœ nu sîntem dœtorĭ a dovedí, cœ acĕĭ Rumînĭ rœmaşĭ în Dácĭea nu s'aŭ mestecat cu vreŭœ altœ gintœ pre'n cœsætorĭĭ, necĭ s'aŭ rœsipit, cĭ aŭ rœmas gintœ deosebitœ, ádecœ aŭ rœmas *„Rumînĭ"*; tótuşĭ, ca maĭ cĭar sœ se vadœ despulparea pœrerĭĭ luĭ Engel, pe lîngœ cĕelle cĕ le-am scris maĭ sus, maĭ rœspúndem numaĭ atîta, cœ Rumînĭĭ, grœind preste tot, s'aŭ îngreţĭoşĭat púrurea, şĭ se îngreţĭoşĭeadĭœ încœ şĭ astœ-dĭ a se cœsætorí cu mueri de alt neam. De ar fi fost cunoscutœ luĭ Engel astœ firœ a Rumînilor, cred, cœ nu ar fi vœrsat aşĭá lesne oraclul, *cœ anevoe se poate crede, ca, într'atîta spurc de ginte îmblætoarie în sus şĭ în jos, sœ nu se fiœ mestecat Rumînii cu alte ginte pre'n cœsætorĭĭ.*

Rœvœrsîndu-se în Dácĭea gînte bœrbare nenumœrate, pînœ cînd dĭœbovĭá acolo, şĭ de acolo purtá rœsboĭŭ asupra altor ţĭœrĭ: aŭ nu erá lucru firesc, ca, vœdĭînd eĭ pre Rumînĭ vînoşĭ şĭ inimoşĭ, sœ-ĭ poftească, şĭ sœ-ĭ roagĕ, ca sœ le fiœ de ajutorĭŭ întru întreprínderile rœsboĭoase? Ba încœ, ca mulţĭ de'ntre Rumînĭ, în cariĭ fierbeá maĭ tare sîngele spre rœsboĭŭ, sœ se îmbie eĭ înşi-şĭ ca sœ fiœ primiţĭ ca ostaşĭ luptacĭ? Cé lucru poate fi maĭ firesc, decît acesta? Dupœ cĕ eşĭá ŭœ gintœ bœrbarœ de'n Dácĭea, şĭ veniá alta, Rumînii tot aşĭá se purtá şĭ cu asta, svœtuindu-ĭ aşĭá împregĭurœrile tîmpurilor. De acĕea *Catancĭcĭŭ* în cartea sa: *„de Istro"* cap VIII. §. 4., mœcar cœ îĭ placĕe a crede, cœ moşiennii Dácĭeĭ aŭ fost Sciaiĭ sœĭ: tótuşĭ dĭce prea nimerit, *„cœ ŭœ asémenne învoire şĭ unire întielceptœ cu gintele cĕlle strœine ţinú pre Rumînĭ stætórnicĭ în Dácĭea"*. Aŭ împœrœtĭesc astœ-dĭ Rumînii de'n provinţiele austriacĕ? Şĭ tótuşĭ de'n acĕlle provinţie maĭ mulţĭ ostaşĭ se aflœ de'ntre Rumînĭ decît de'n cĕllelalte nœcĭunĭ sub flámurele (steagurile) bunuluĭ împœrat all Austrieĭ. Aşĭá e de credĭut,

cœ se fœcéa sí pe tîmpurile bœrbarilor de atuncĭa: si pe'ntru acéea puteá Rumînii de'n Dáciea sœ aibœ pace de cœtre bœrbarii acéia, si bœrbarii sœ-i lase cu atîta mai vîrtos nesmintiĭ în locásĭurile lor, fiind cœ bœrbarii erá ginte nomade, ádecœ îmblœtoarie de'n loc în loc, carii se îmbogœtiá mai vîrtos cu rœpirĭ si prœdĭ de pre'n alte tĭœrĭ, ear' nu cu lucrœcĭunea pœmîntuluĭ, precum mœrturesce despre Unnĭ anume Amiann Mœrcelin în cartea XXXI. la cap 2, *„cœ eĭ necĭ nu arœ, necĭ nu se ating vre ŭœdatœ de cournele plugului"*; si lor le erá de folos, sœ rœmînœ Rumînii stœtórnicĭ în locásĭurile salle, si sœ-sĭ lucre mosíile, ca fœmiliile bœrbarilor încœ sœ se ajúture de'n sudoarea Rumînilor.

De aicĭa vine, cœ în suta a noŭa dupœ Crest, cînd aŭ venit Ungurii cu oaste în Ardeal, aflarœ acolo, cum scrie Notarĭul luĭ Bela, pre Rumînĭ sub nume de *Vlahĭ, Vlasi*, ca gintœ deosebitœ cu Domnul lor: *Gĕliŭ*, lîngœ carii erá lipitĭ Scĭaiĭ. Decĭ în suta a noŭa erá Rumînii gintœ deosebitœ în Dáciea: în dillele luĭ Aureliann încœ rœmáserœ gintœ deosebitœ. Cînd aŭ încetat darœ Rumînii a fi gintœ deosebitœ? Si cînd se aléserœ earœ-sĭ de'n spurcul gintelor bœrbare, si se fécerœ earœ-sĭ gintœ deosebitœ? Decĭ darœ este pus afarœ de toatœ îndoeala, *„cœ Rumînii cei rœmasĭ în Dáciea aŭ fost sí dupœ Aureliann púrurea tot gintœ deosebitœ"*.

XXVII.

Vœsíliŭ Aron (cam pe la 1770—1822).

(S'a nœscut în Glogavœtĭŭ, un sat aproape de Blasĭŭ cam pe la annul 1770. Pœrintele luĭ a fost Vœsíliŭ Aron, pœroc acolo-sĭ. Cursul învœtĭœturelor si-l'a încéput în Blasĭŭ, unde a învœtĭat sí scĭintĭele teológicĕ, însœ neavînd aplecare a îmbrœtisiá cœriera preutĭeĭ, precum dorĭaŭ pœrintĭi luĭ, s'a dus la Clusĭŭ, unde a învœtĭat cursul drépturiler susĭinîndu-se numaĭ pre'n cundœcĭuni cu învœtĭœcĭunea altor învœtĭœcei fœrœ vreun ajutorĭŭ dela pœrinti-sĭ, orĭ dela altul cine-va. Mîntuind

cursul scĭintĭelor juridece, a mers la Osĭorheiŭ de a prœticat si a depus esámenn de advocœturœ seaŭ procurœturœ. Dupœ acéea s'a asiedĭat, ca advocat, la Sibiiŭ, unde a trœit pînœ la 1822, în care ann rœpœusce în etate de 52 de annĭ. Dela ell ne-a rœmas maĭ multe poesiĭ, precum:

1. *Pátima Domnuluĭ Crest.*
2. *Annul mœnnos.*
3. *Tisbe si Piram.*
4. *Nœrcis*, s. a. carile toate sînt tipœrite; si
5. *Eneidea luĭ Virgil*, carea încœ nu s'a tipœrit. 1)

§. 146.

Cîntul întîiŭ.

de'n

Patima si moartea Domnuluĭ Ies Crest.

(Iesc се сѣ̀е дн тѧтиле Олівецилуі; дчерѧ вечерие дн лтб вепірea лиі; Iesc доарме дн сале; дчерѧ дл втóреагѣ.)

„Пъкътоасъ фіре! сиѣ ші сокотеще
Некѵрінса тайнъ, каре се гътеще,
Чеи ге-аŭ фъкът герíѧ ші итѧпиѧ,
Ші орĭ кѧте сѧпт, пѧтаĭ кѫ квежниѧ:

Мерце съ црітеаскъ тоарте греа пре крѵце,
Воінд ка пре шине де'н фок съ ше-аибе,
Ші съ ше рідзе есе ла фіерíре
De sиде къзĭшĭ кѧнд-ва кѫ квталíре."

Iesc дпъліаш дн тѧпте
Се роаѣ кѫ лáкръ-мĭ крѧпте
Чересквліі съѫ аѵрінте
Съ їае саре ell aминте.

1. Тѫ чересквле пърінте!
   Каре тоате їаĭ аминте.
   Челла че кѫ сфѧнта мѧнъ
   М'аĭ фъкът от де'н цĭърѧнъ
5. Ші мĭ-аĭ дат дѫх де віеацĭъ,
   Дѧндѫ-мъ лѫмíї дн брацĭъ:
   М'аĭ апоĭ пе'нтрѫ къ фоарте
   Грешисе отѫл де моарте.

Aĭ dat пре фіінд тъѫ морцій
Дѫнъ рѫндѫеала сорцій.
Каре аѫ dat лок ръбдърій
Пре крѫчеа ръскѫпърърій.
Тріміте-мĭ сфѫнтѫл dѫх міе
Съ-мі ръверес dар а скріе
A Domнѫлъĭ міеѫ Крест соарте,
Пáтітъ, крѫче ші моарте,
Ох маĭкъ! маĭкъ кѫратъ!
Demнѫлт ла черіѫ дрълціатъ!
Каре л'аѫ пѫртат дп брацĭъ,
Ші аĭ фост ла тоате фацĭъ
Кѫте de Iесе ръбдате
Ші de тіне лъкрътате.
Ох! чеатъ! чеатъ череаскъ!
Обште сфѫнтъ дпдереаскъ.
Ажутаці-мĭ de ѫъдѫтъ.
Съ кѫнт кѫнтаре кѫратъ.
Ка кѫте сѫнт дате міе.
Desъвѫршіт съ ночіѫ скріе.
Ші amiá фъкѫндѫ-мі крѫче!
Ашіá воіѫ а-о adѫче.

* * *

Ierѫсалім minѫнатъ
Четате дп лѫмеа тоатъ,
Мѫлт ерá дпподовітъ,
Кѫ мѫлте лѫкрърĭ весетітъ;
Еар' ѫъ бісе́рікъ маре
Ерá 'n трѫпеа, desкѫт каре
Ніче пѫ с'аѫ аѫзіт,
Ніче пѫ с'аѫ помепніт
Съ фіъ фост вре ѫъдатъ
Маĭ маре, маĭ minѫнатъ.
De четате пѫ денарте,
Ерá ѫп deал дпалт фоарте:
Дп каре дпвіпгъторіѫл:
Ші лѫмій Мѫнтзіторіѫл,
Мѫлтъ врете петрекѫсе,
De мѫлте орĭ ачí фѫсе:
Ба мí сѫнгър се dѫчеá,
Ші пощĭ дптреџĭ петречеá
Фъкѫnd мѫлтъ рѫгъчіѫне,
Прекѫт скріптѫра пе спѫне.

Акѫш кѫnd вретеа сосí,
Вретеа de a пътімí,
Ка лѫмеа съ мѫнтѫеаскъ
De'n повíеа връжтъшíеаскъ,
Гѫndind мѫлте 'нтр' алт съѫ гѫnd
Nѫmaí пре Ioann лѫнd.
Кътръ саръ с'аѫ сзіт
Дп мѫнтеле помепніт.
Ioann ръмѫне маí жос,
Iесс дп вѫрф преа петрос
Дп вѫрф преа петрос de мѫнте
Се роагъ кѫ лáкръмí крънте,
Лѫкрѫ пегръіт de літъ,
Фацĭа тоатъ і се екітъ,
Ші тот дп фок се префаче,
Ioann de'n жос маí морт зіачé,
Еар' чеата херѫвімеаскъ
Чеата албъ дпдереаскъ
Се анрóпіъ, ші кѫнтъ
Кѫнтаре фрѫмоасъ, сфѫнтъ.
Дí шíервеск тоцĭ кѫ търіе,
Дí шíервеск кѫ вѫкъріе,
Серъфімíĭ дл мъреск,
Архáнгелíĭ дл слъвеск,
Kad ла мъмѫнт, і-се 'нкінъ
Кѫ ѫъ глъсзіре лінъ,
De a кърора сѫзціре,
Ші фрѫмоасъ глъсзіре.
Ioann кade ла мъмѫнт
Хенѫтѫnd гръ́ кѫвѫнт,
Гласъл челл серъфіпеск,
Гласъл челл архангелеск
Пре'n мъмѫнт дп жос мъторѫнде
Нѫн' ла Лінъ, ла локъл, ѫnde
Тоцĭ dipeщíĭ de'n вечíе
Аштептá кѫ осѫрдíе.
Ка ѫнíĭ кѫ гѫnd dѫіос
Дп статъл челл лъкрътос
Пре'n а лъĭ Iес Крест вепíре,
A са de-a коло сшíре,
Сѫнт кѫ мѫлтъ десфътаре
A мъмѫнтълъĭ міткаре,
Сѫнт кѫ маре вѫкъріе
Мѫнтзíреа, че-о съ фіъ.

Вьd семне de мънтъіре
De'n локьл de осъndіре.
Преcте време пъцінтікъ
Іеxе мънеле-шї рідікъ.
Ашіа се роагъ фіербінте
Ла алл съ череск пърінте:
„Нърінше ашошпъшёрнік:
Рогъ-мъ ка sn нетёрнік.
Еашъ къ вретеа сосеште,
Пре тіне тъ преатъреште,
Біне зіса пзгібіш
De діреці de тълш дарішъ.
Фъкшї de'n нетік пътъмпшъл,
Тоате пътаї кз квъмпшъл,
Соареле, лъмпа лъпъ,
Шї кжше сжпш de'тарепъ,
Фъкшъ-ле-ат атъндої,
Чі тай тарї сжпш лъпої:
Адат, кжш пъкъшсі,
Шї de'n граціе ешї,
Шї de'n райш dжndъ-л афаръ
Ці-се фъкё тілъ еаръ
Шї-тї зіceшї: їзбіше фіїш!
Еашъ еш, ге сокошіїш!
Адат а поастръ гідіре
Веnі ла греа осжndіре,
Кз елл de'тарепъ шоцї
Аї съї віїшорї пеноцї;
Къзізръ къдере греа:
О неаскълшаре реа!
Мілъ-тї е de-a тea гідіре!
С'о лас лн вегї ла нерїре.
Віno фіїзле їзбіше!
Віno фіїзле доріше!
Віno с'о тънпзіт еаръ,
С'о скоашет de'n тзпк' афаръ. —
Ла агеспе дългї квінше
Бзкзрос ат фост ырінше!
А лзё кіп отенеск,
А лзё шрзи ътъмпшеск
М'ат легаш, а фаге тоапе,
Ка de'n їад с'о ипшет скоапе.
М'ат легаш, кзт къ шї тоарше
Воіш сзфері шрістъ фоарше,
Моарше шрістъ de ъ каръ,
Ка с'о скоціш de'n кіп афаръ
Еашъ пзса врете вінe,
Прекзт пз лпсз-цї шшїї бінe.
Треї-зїечї de аннї аш шрекзт
De кжнд сжпш еш от пъскзт.
Ътблат-ат de'n еаш лн еаш,
Пре шопор л'ат лпвъцїат,
Шї de'n гешапе 'n гешапе
Лпвъцжнд проапеле глоапе.
Каллеа геа сире покъпцїъ,
Каллеа ла бзпа кредінцїъ,
Лн бісёрікъ, шї-афаръ
Ръбдаш'ат кіп шї окаръ.
Шї лн лок de тълцїіпіре
De тълше орї ісгопіре
Шї бълъшётзрї ат лзат
Дела неатзл бълъштат.
Ръбдё-воіш бзкзрос фоарше
Шї шріспа аре крзге тоарше,
О! плаге-тї, къ м'ат пъскзт!
Плаге-тї, къ от м'ат фъкзт!
Преспе екзрп вор еш шоцї
Бзпїї лзї Адат пеноцї,
De'n лпшзпёрек афаръ,
Шї de'n шара геа атаръ
Шї de'n лáнцїзрї ісбъвіцї
Ла ъълалшъ лпсоціцї
Вор кжпшё цінe пзріре,
Шї лáздъ преспе фіїре.
Isda Іскърїошеаппзл,
Вжнзїъторїзл, шї віклепкзл,
Акзта възїш, къ се гаш,
Съ-тї іспръвеаскъ ъдаш
Гжндзл, ге де тълш л лре
Сире а тea лн банї вжнзїаре.
Деїї пз, о дреапе ырінше!
Іа ла алл тїеш кіп апінше!
Фїї аспрз ръспълшїторїш,
Фїї діреш жздекъторїш.
Фіъ-цї тілъ де попоаръ
Че рабдъ соарше атаръ.
Дъ-ле дар' съ се къеаскъ
Шї лецеа съ о нрітеаскъ,

Ші а теа трісшъ ешіре
Съ аїбь бзнъ родіре.“
Ачестеа Крест ле гръі:
Ан черіѣ сѣпет се порні,
Сѣпет палт серъфітеск,
Ші кѧптек арханѓелеск:
„Бѣкръ-ше, ші съмцеазїѣ
Сіоане! къ маре разїѣ
Престе шіне стрълъгеште,
Ън лъгеаѳър се івеште,
Каре ва лъміна шоаре
Пошоарь, пеатърї ші глоаце.
Ах! лась Сіоане сотвл!
Ші търеште дреапъ ире Домнл.
Фъ лъздъ, тълцїѣтіиъ
Мърірїї петърріпіиъ:
Мъріреа геа престе фіре
Лъздацї-о ан псълміре.
Лъздъ акът сіоане!
Ире сшъиѫнъл ан органне!
Съ кѫпше шоцї ире нътѫпш
Домнезїѣескл квѫнт.
Воі търї! апе! лъздацї!
Воі тънцї бінекѫвѫнтацї!
Салиъ ыкъшоасъ фіре.
Възѫнд а ша тѫнтіре,
Къ сашъ къ Кресш се дзге
Съ се ѓналціе ире крзге,
Ші съ тоаръ пе'нърь шіне,
Ка съ-цї деа вѣпікл біне!
Ан тр'ачеста-шї кіп се кѫнтъ
Ан чérіврї кѫнтаре сфѫнтъ,
Гавріїл Арханѓел маре
Жос де'н скѧвнл съѣ саре.
Дегравъ ші іѣте своаръ.
Съѣрѫнд, ла лімв се погоаръ,
Ан ѓцерл челл мінунат
Деакъ ан лімв аѣ ѓатрат
Тот локл се лъміпаръ
Де а стрълъчірїї наръ,
Еатъ векіѣл пост пъріпте
Adam лъкрътѫнд фіервінте,
Плѫнгѫнd ла ѓцер гръвеште:
Деакъ ла dѫncл сосеште,

Ан тѫгіѣ каде ла пътѫнт
Неиѣтѫнd грї кѫвѫнт,
Маї тѫрзіѣ ан сѫс се скоалъ
Плін de лáкрътї ші de стоалъ,
Мъкар плѫпсѫ-л пъдѫшеште,
Кътръ Архáнгел гръеште:
„О! Архáнгел мінѕнаш!
Акът деѕлш ашшешташ!
Чé лѧкрѕ ноате съ фіѣ?
Ѓцерл ан літо съ віѣ?
Рогѕ-тъ ціе фіербінте!
Сѧѕне-тї Архáнгеле сфінте!
Доар' не-адѕгї вр'ѣъ весте бзнъ,
Тшѕрора де'тіреспъ?
Сетне бзне ат сѫтціа
Кѫнд иътѫпшл с'а кльшіа.
Ън сѣпеш фоарше фрѕтое,
Ън глас вéсел, тѫнгіое
Ыѕрѕпсе ижнъ ла поі
Ла локл гелл кѕ певоі:
Чі поі шош ат вре таї біне
А шші ѧпеѕ-цї дела шіне
Че-ї агесш кшрéтѕр таре,
Ші глас мінѕнаш, де каре
Літвл шош се ѓнгрозі
Ан ге геас ѓл азгі?
Ох! сѧѕне-пе бзнъ весте!
Сѧѕне-пе, лѧкрѕ кѕт есше?
Сѧѕне-пе Ѓцер кѕтиліше!
Сѧѕне-пе Ѓцер доріше!
Деѕлшѕ-ї, де кѫнd доріт
De аіґіа съ ешім;
Деѕлш акът ашшештът
De'нър' агесш лок съ скъпът,
Деѕлш сѫпшет шош ан пазїѣ
Ашшешѫнd доріша разїѣ,
Каре съ пе лѧміпезїе
Роѣа съ пе розпезїе,
Ах! іпіта кїар ѓтї сѧѕне
Десире лѧкрѕліе бзне
Че се лѧкрѣ ире нътѫпш,
De ирса 'пдѕрашл квѫнш,
Іпіта шаре ѓтї салшъ
Кѕ бѣкрїе ѓналшъ.

O! де ше-ашĭš ишé ведé!
Крестоасе пъдждеа теа!
Ăп шрѕи прост, ші отепеск,
Dѕиъ кіпѕл иътжпшеск,
Пре'п каре воешĭ ире поĭ
А не скоаше де'п невоĭ.
O! Архáнгел тінѕпаш!
Сиѕпе-тĭ ш ѕ таĭ апріат;
Арашъ-тĭ їзбіша фортъ,
Арашъ-тĭ доріша порть,
Dѕиъ каре с'аš пъскѕи
Агелл фъръ де'нгеиши,
Арашъ-тĭ локѕл ăп каре
Се рѕгá кѕ есшіп таре,
Ші гере паге ла шоцĭ
De'n тіпе пъскцĭ пеноцĭ,
Чі, о! ваĭ кѕт ăндръпеск?
Кѕт шікълосѕл иофшеск
Кѕ аĭ тĭеĭ окĭ зіповацĭ,
Іѕ греš иъкаш ăпшіпацĭ
А веде́ ире агелл таре
Сшъпжл ші ăтиъраш, каре
De пъкаш пегĭ кѕт пѕ шшіе,
Ох ваĭ! ох ваĭ! ох ваĭ тіе!
Ох ваĭ тіе шікълосѕл!
Ох ваĭ тіе иъкъшосѕл!
Грешіш'ат, ші грешĭеск шаре!
O ăпцер! Архáнгел таре!
Еашъ илăпсѕл тъ 'нпресѕръ
Ăтĭ атѕрше а теа гѕръ.“
Adam вреа съ таĭ гъеаскъ,
Съ плăпгъ, съ се къеаскъ;
Еар Архáнгелѕл de ѕnde
Ста ăпалт, ашіá-і ръспѕnde:
„Леашъдъ, Адате! фрíка,
Nѕ ше таĭ шете петíка,
Салшъ ші ше веселешше,
Къ еашъ вретеа сосешше,
Вретеа де-а терце ла раіš,
Ла детѕлш дорішѕл шраіš.
Акѕта се съвăршĭеск,
Акѕта се ăпліпеск
Кăше пророгĭ грăіръ,
Акѕта вретеа сосіръ

Съ ешцĭ кѕ бѕкріе
Ла локѕл де веселіе.
Фіїѕл гелл дѕтпезĭъеск
А лѕаш шрѕи отепеск,
Ші ăпшр'ѕп кіш де роб віпе,
Съ ше тăпшаіъ ире шіпе,
Ръсшігпіпдѕ-се ире крѕге
Ире шіпе съ ше аиѕге,
Съ ше скоацъ де'п ашар,
Ші де'п алл літбѕлаші жар!
Елл ва да ръскѕшъраре
Пе'пшрѕ иъкашѕл гелл таре.
Еашъ! еашъ! стеріш віпе,
Іа съ тоаръ ие'пшрѕ шіпе,
Пресше скрш ва ші тѕрí,
Ире крѕге с'а ніроí,
Ші върежпдѕ-шĭ алл съš сжпце,
Пре аĭ съĭ врежташĭ ва 'нвіпце.
Плăпце-вор агеіа шоцĭ
Аĭ шъĭ блъсшътацĭ пеноцĭ,
Орĭ карíĭ вор ăндръсí,
А-л пріпде, а-л ръсшімí.“
Атѕпчĭ тот літвѕл ръсѕпъ,
Ші салтъ de вое бѕпъ.
Тот літвѕл се веселеште,
Ăпцерѕл еаръ гръеште:
„Адате! бъшржи гінешіш!
Пъріпше ăпшăš зідіш
Зідіре кѕ палшъ тіпше!
А герескѕлаĭ пъріпше!
Тѕ иофшеший, шаре дорешĭ,
Ші а веде́ ше шоиеший,
Ире фіїѕл дѕтпезĭъеск
А-л веде́ 'п шрѕи отепеск.
Ші кѕ агеасшъ ведере
А сжцí ъ тăпгъіере,
Ші ъ дѕлце десфъшаре,
Ăпшрѕ дорѕл шъš гелл таре.
O! кăшѕ-ĭ де тінѕпаш!
O! кăшѕ-ĭ де лъдаш!
Ашіá кăш поĭ Серафімĭ,
Ăпцерíĭ ші Херѕвімĭ
А ші гăндí не сфіїт,
Ne сиърім, пе'нгрозít;

Дпсъ dзи' а ша доріре,
Dзиъ тареа ша иофшіре
Сизне-оіš сшъижнзлзї шоаше,
Doар кзт-ва се-ва абаше,
Ші-цї ва да пре кзт дореші,
Ка кіизл лзї съ-л прівеші.
Веї ведѐ пре Dзmnezїъš,
Дп кіизл робзлзї съš,
Ші веї ведé, o! minзne!
Кзт гелл вéрнік ва аизне,
Ва аизне, ва тзрí,
Ші жп тортжпш поš ва фі.“
Атъпчїа тълціme тълтъ,
Се стрмпг, віп, ші тоцї аскълтъ,
Се 'ndeасъ 'n міжлок се багъ,
Ші de Архáнгел се роагъ,
Се роагъ съ-ле гръеаскъ,
Пре рmnd съ-ле істореаскъ.
Съ істореаскъ anзme:
„Че фаге-акзт Кресш дп лзме?
Че віеацїъ а авзш?
De кжnd кз шрзи с'а пъскзш?
Че лáкрзрї с'аš дпжмплаш?
Пе sndе а дпвъцїаш?
Че minзnї марї а фъкзш?
Дптр'алл Isдеїї цїnзш?
Ші дп ге кіш шоаше фі
Кресш сзс а се ръстігні?
Чіne-і прігінзішорїзл
Алл шорцїї ісводішорїзл?
Чіne-і ашїá де шірánn?
Ші ашїá маре дзшmann?
Кжш пре Кресш пре Dзmnezїъš,
Пре дндраш Domnзл съš
Фъръ вінъ съ-л рънпеаскъ
Пре крзге съ-л ръстігпеаскъ?“
De ачеастеа дптребá
Чеї че дтпрецізрь-і ста.
Архáнгелзл атъпчї таче.
Ші пре вое нь ле фаче.
Еаръ еї съ роагъ таре,
Авжnd фоарте пофтъ маре.
Атъпчї Архáнгелзл zіче:
„Съ пз фіь 'нтре воі прігс.

Прігс, сеаš вр'ѣъ сзпъраре
Пе'нтрз лзкрзл, десире каре
Съ ві-л сизіš, де тіне сшацї
Ші кз шоцїї въ рзгацї.
O! аї тїеї фії тзлт доріцї!
Пзцін таї дпгъдзіцї:
Фіцї дпкъ дп ашіепшаре,
Авецї изцінтеá ръбдаре.
Дзmnezїъескзл пърінте,
Чслла ге пегі кзт пз тіпше,
Негі а дпшелá пз шоаше,
Пресше скрш ва сизне шоаше.
Ші вецї кзпоашше шоцї біне,
Кзт аš фост лзкрзл дп сіне.
Акзт! акзт пз-ї дешарше,
Чеа шрзпеаск' а лзї Кресш тоарше
Акзт зіša де не зртъ,
Дп каре шоаше се кзртъ.
Веdé-вецї вої ъъ 'нтжмпларе,
Ші зп лзкрз фоарше таре.
Пърінтеле гелл гереск,
Кързіа шоаше-ї шїербеск,
Елл въ ва кїетá афаръ,
Съ ведецї агеá охаръ,
Атаръ ші прієш фоарше
А лзї Іес Кресш крзпш тоарше.
Дпсъ ижп' ашзпїа фіцї
Дп паге ші одіхніцї,
Сшацї кз фрікъ, ашіепшацї,
Лзї Dзmnezїъš въ рзгацї!
Ші кжnd *„въ рзгацї“*, гръеште
Дп аріпї таре ловеште,
Дп сзс фоарте їзте сзоаръ,
Ка ъъ пáсере зшїоаръ
Кжт есе de'n Літв афаръ:
Дп Літв дптзпérек еаръ;
Дптзпérек, въетаре,
Рзгъ дптрь аштептаре.
Дечї emind de'n Літв афаръ.
Токта ла ачелл лок сзоаръ,
Ла локзл ачелл пїетрос,
Ѳnde фъсесе Крестос.
Дл кáзтъ кз търіе
Boind таре ка съ-л штіе.

Дл гъсесче дптр'ъъ валле,
Nъ departe dela калле
Фiind ъъ фортъ de кръче.
Че дп сзс ла тъпте dъче.
Ръzimat de ъп ръziор
Dormiá eap' фоарте ъшiор.
Архáнгелъл deакъ-л bede,
ъnde de comn кънpinc шiede
Стъ дп лок, ce minъneaziъ
Шi къ алле салле pazie
Дл акóпере-л пъziеште,
Дп жъръл лъi стръжъеште;
De'n трънъл dъmneziъesc
Dънъ кiпъл omeneск,
Ерá ешiтъ съdoape,
Бътмnd фоарте лiпъ боape
Лáкрътi дпкъ пре образ
Дi кърсесе de пъкаz,
De пъкаz, de сънъраре
Не'нтръ нátima чea тare,
Че ерá съ о петреакъ,
Къ iнima токта сеакъ.
Фiind къ гріжi дпкъркат,
Ка ъп от adевърат.
Гъвріil апроапе терце,
Лáкръmiле i ле штерце,
Колеá кат de къtръ саръ,
Дп време de прiмъваръ.
Лмпiъ dмnесл време тълтъ
Шiede, кът doарте? аскълтъ:
Маi пре ъртъ дл дештеаптъ
Кът dormiá пре тмna dреаптъ
Zikmnd: *„o ъsn dъmъторiš!*
De бine iсворжторiš!
Челла ге шшii, ші вегi шоаше,
Шi тъкар ге цi се поаше,
Челл ге къ окiзл гелл сжш
Вегi гелле де сзш тътжш,
Шi агеллеа ге с'аš изе
Шi de кжш герізл таi сзс.
Челла ге азгi dormind,
Ка кжnd аi фi прівегiжnd,
Челле ге тi-аi порзпiш,
Еš шоаше лс-ат дшлiпiш.
Еар' Адат шаре дорешше,
Шi де дор се таi шопешше,
Къ шрзи де от съ ше вазiъ,
Шi лжнгъ шine съ шiазiъ.
Шiегiжnd съ ше 'n брцiшiегiе
Мълш цетжnd съ лъкрътегiе.
Акът герескзл иърiпше,
Фоарше къ асире кзбiпше
Дтi изрзпгi пре'n въсdзх,
Еаръ-шi ла геріš съ тъ dзк.
Еар' воi, о! лóкзрi гiдiше!
Дпса-шi де фiре съdiше!
Че аiгiа въ афлацi
Фоарше шаре шъкжnd сшацi,
Фiъ врете фоарше лiпъ,
Къ де шош бiпсле шлiпъ,
Фiъ вретеа азрiшъ!
Фiъ бine иъгiзiшъ!
Гжлгеава ка ъъ пълякъ,
De аiгiа съ се dякъ,
Пагеа аiгi съ 'нфлореакъ,
Лiпiшеа съ се лъцiеакъ,
Пагеа дп прежзр съ фiъ
Къ лiпiшеа 'пзр'ъъ соцiе.
Фii, о! врете иъгiзiшъ!
Фii иреа бine лiпiшшiшъ!
Акята кжnd доарте бine,
Челл ге ш-саš зiдiш пре шine,
De i-ацi таi шiербiш вр'ъъ дашъ!
Ка съ авецi бзп илашъ:
Шiербiцi ші акът къ фрякъ,
Dорmind врете изцiпшiкъ.
Фii лiп, о! áер вшiор!
Кжnd алл шъš бзп фъкъторiš
Доарте ші се одiхпеште,
Шi спре нáшiтi се гъшеште,
Шi воi рънегi вкмзрi дпкъ
Дела свфларе аджпкъ:
Вр'зп геас доъъ дпгешацi,
Сеаš, свфлжnd, таi лiп свфлацi.
Шi воi порi дпзпекошi
Фáгецi-съ акът грошi
Сшжnd дпаiпше де соаре,
Къldзра гса аргъшоарiъ.

Кѫпрінзїнд о деалтаць,
Шї лъї Кресш ѕтбръ .лї даць.
Шї вої копаїї де ѫдѕре,
Нешїаш де съкѕре,
Кѕ а фрѕпзїелор тїшкаре,
Nѕ фáцець гѫлгеавъ таре,
Шї съ зік кѕ ѕп кѕвѫпш,
Тоаше кѫше-с пре ѫтѫпш,
Фіь акѕт ѫзїѕїше,
Съ сшеа ѕп геас пекльїше,
Кѫнд гелла ге кѕ кѕвѫпшьл
Фъкś геріьл шї ѫтѫпшьл,
Шї шоаше гелле възїше,
Шшїше, шї певъзїше,
Доарте .лп кїш отеческ,
Дѕпъ кїшьл гелл фіреск.
Доарте жос пре єарбъ гоалъ,
Nѕ .лп паш бѕп кѕ пофалъ.“
Ашїá .лцерьл зікѫнd:
Ѫлпгъ стъпѫньл шїезїѫнd.
Кѕ ѕп глас фоарте єѕпціре,
Дѕпъ .лцереаска фіре
Ловеште 'n аріпї, шї сбоаръ.
Ла черескьл съѣ лок еаръ.
Спѕind оштілор черешгї,
Таїнеле дѕмнезїъешгї.
Таїна чеа де мѫнтъіре,
Пре'n гроасніка ръстігніре.
Че преспе скѕрт ва съ фіъ.
Пре'n мареа 'ndърътнічіе
А неатѕлъї жідовеск
Пієташїьлъї челл череск,
Шї а лъї Іѕда віклеанньл,
Пієташїьлъї, шї дѕштанньл,
Пре рѫнd істореште тоате,
Че лъї ерá арътате.
.Лп черіš, .лп лімв, пре пътѫнт.
Мѫнат de дрептьл кѕвѫнт.
Шї .лп мѕнтеле маслін
Ѕnde Крест дорміá преа лін.

XXVIII.

Dœniil Scœvinsci.

(Poet bucovineann.)

§. 147.

Cœlætoríea la Bórsec.

Dar' precum culegînd rose seaŭ strîngînd figurĭ de mĭere,
Omul nu poate sœ scape de a gimpuluĭ durere,
Asfelĭŭ sĭ drumul aĉesta fœcut pe'ntru sînœtate,
De'n tovarœsĭ maĭ neĉĭ unul n'aŭ sœpat de greutate;
Ceĉĭ sosind la Dealul-Deamneĭ, ĉaiĭ cad de grea povoarœ;
Deĉĭ ca sœ se maĭ rœsufle, boĭ la trœsurĭ se 'njugarœ.
Toĭĭ înĉep atunĉĭ pedestri la deal sœ cœlætoreascœ.
Ca Peregrinĭĭ ĉe pleacœ la Sinaĭŭ sœ se spœseascœ.
Pe coasta aĉestuĭ mare sĭ bogat în veacurĭ munte.
Ŭœ stînœ de oĭ se aflœ cu turme la númœr multe.
Acolo nevinovata a oiţielor sbierare
Sĭ prostática în bucĭum a pœstorilor cîntare
Fac a veaculuĭ de áur plœcuta începuire.
Unde gustœ cœlœtoriul mîngœĭoasœ linišcire.
Acolo sosind cu toĭĭ obositĭ de ostennealœ.
Sĭ pœtrunšĭ de-aĉeá frumoasœ sĭ romántieœ privealœ,
Stœturœ, sĭ pe verdeaţĭœ începurœ a se pune.
Puterile 'mprœšciate voind earœ-sĭ sœ le-adune.
Întru aceastœ plœcutœ sĭ-aleasœ soĭietate,
Primit aflîndu-mœ sĭ eŭ de'n a soarteĭ bunœtate
La aĉeastœ poposire, în aĉest loc de plœcere
Fiind eœ nu-mĭ rœmœsese maĭ neĉĭ un dram de putere.
M'am depœrtat subt un árbur cu rámurile tufoase,
La a cœruĭa tulpinœ, fiorĭ rœvars' a lor miroase.
Sĭ m'am lœsat pe ŭœ coastœ, ca sœ gust în linišcire,
Nectarul ĉe-aŭ lœsat firea la trudœ de întœrire.
Abĭá somnul mœ cuprinde, un frumos vis eatœ vine
Trimis de Morfeŭ, de Muse, seaŭ cine šcie de cine;
Par' c'aevea îmĭ aratœ ŭœ minunatœ grœdinœ
Unde ţimbindu-mĭ mœ ĉiamœ ŭœ prea iscusitœ ţinœ.
Apoĭ mergînd pe-ŭœ alee ŭœ music' armonioasœ
Audĭam c'ŭœ melodíe pœtrundţœtoarĭœ, duĭoasœ,

Mai încolo vœdĭŭ pœláturĭ; ajungînd, întrœm în elie.
Strœlucirea, bogœţíea uimesc vederile melle.
Cu áur şi pietre scumpe erá toate 'mpodobite,
Dina mea, dimbind, îmĭ dice: astea-s a talle, iubite!
Aceste alle nœturei aşiá robitoarie glásurĭ
M'aŭ fœcut sœ dorm ca morţiĭ vr'ŭœ treĭ nœstrúşnice ceasurĭ;
Dar' dieſirul, ce acolo, cînd soarele se coboarœ
Precum şí cînd se înalţîœ, cu multœ iuţîealœ sboarœ,
Înœetînd sœ mœ desmierde eŭ-alle luĭ aripĭ de gieaţîœ,
De'n moarte încipuitœ curînd m'aŭ adus la vieaţîœ:
M'am tredit deœĭ cu putere dupœ odihna gustatœ—
Œ folos! eœ pînœ 'n sarœ earœ-şĭ am pierdut'o toatœ;
Cœĕĭ compánniea, ce-acolo spre odihnœ poposise.
Neşciindu-mĭ rœslœţirea de mult nœinte pornise.
Sar de jos, eat împreg̃iuru-mĭ, dar' vai! afarœ de turme
Nu vœdĭŭ alta de cît numaĭ alle trœsurilor urme.
O! ce necadĭŭ mœ cuprinse de'ntr'a unuĭ somn pricinœ!
Şi de'n'noptam pe-acell munte, mœ facœam urşilor cinœ.
Îngrodit peste mœsurœ de-aşiá dósnicœ 'ntîmplare
Blástem somnul, apue drumul, şĭ-alerg tot în fuga mare,
Strœbat miĭ de lócurĭ grelle, de cotiturĭ fioroase,
De vidĭuníĭ adîncate, mistuirĭ primejdioase.
Tot pœrîndu-mĭ cœ m'alungœ urşiĭ cu cîrdul de goanœ.
Dar', noroc, cœ 'n vr'ŭœ treĭ ceasurĭ am dat peste cœrœvanœ;
Ajungîndu-mĭ deœĭ trusura, ce-mĭ fusese însemnatœ,
Jur, cœ de'n ea pîn' la Bórsee n'oiŭ coborĭ neœĭ ŭœdatœ.
Pe malul, ce Bistriœioara cu multœ iuţîealœ curœ
Un pod este peste dînsa de treœe erĭ ce trœsurœ;
L'all aœelluía pod cápœt aŭ fœcut Rusiĭ ŭœ poartœ
Stœtornicind lîngœ dînsa vr'ŭœ eîţĭ-va cœdîaœĭ de vartœ
Care, a nu treœe vite, sînt pusĭ ca sama sœ ieœ.
Dar' nu s'opreascœ pe-aœeia, carii merg la feredeœ.
De holercœ nestricatœ doriţĭ aœeĭ cœdîaœĭ foarte
Opríserœ toţĭ boĭeriĭ de a treœe 'n œeea parte;
Ŭœ aşiá împrotivire de aœeĭ ostaşĭ urmatœ.
Vœdîind eŭ, calc jurœmîntul, sar, şĭ-alerg la eĭ îndatœ:
Dîœdárnicœ aŭ fost însœ a mea de'n car coborîre;
Şĭ-a luĭ Vœsîlicœ Milul lungœ ruseascœ vorbire;
Pîn' nu li-s'aŭ pus în mînœ cîte de-ŭœ bunœ mœsurœ
De numita maĭ de-asupra mœrita lor bœuturœ,
A treœe în œeea parte n'aŭ fost neœĭ cum cu putinţîœ;
Dar' fœcîndu-se aœeasta, trecúrœm cu ušĭurinţîœ.
Toţĭ fiind slobodĭ atunœia, boĭeriĭ trec înœinte
Ear' eŭ apue drumul sîngur ca un rœtœœit de minte,

Şi socotindu-mĭ trœsura, c'ar fi în urmœ rœmasœ.
Merg cu toatœ îndrœsneala fœrœ de œe-va sœ-mĭ pasœ.
Mergînd aşiá înœinte ca vr'un œeas seaŭ şĭ maĭ bine
Şi vœdîînd, c'a mea trœsurœ de'n urmœ-ne nu maĭ vine.
Am socotit cumeœ poate s'aŭ stricat œe-va la dînsa,
Deœĭ, sœ nu rœtœœese noaptea, mœ 'ntorc sœ mœ suiŭ într'însa;
Mœ 'ntorc cu repedieiune, ajung podul îl trec earœ,
Dar' nu vœdĭŭ neœĭ ŭœ trœsurœ, œi vœdĭŭ, eœ s'aŭ fœcut sarœ.
Ah! şi vœdĭŭ, c'am fœcut earœ-şi ŭœ maĭ frumoasœ ispravœ
C'am eœdĭut de'ntr'ŭœ ispitœ decît œea 'ntîĭ maĭ grodĭavœ!
Cœĕĭ trœsura-mĭ erá dusœ, eum se vede înœinte;
Eatœ-mœ şí 'n altœ cursœ, o Dumnedĭœule sînte!
Înœpoĭ apue cu fuga, strig, rœenese; œine-mĭ rœspunde?
Compánniea ajunsese acum, œine ştie unde!
Asfelĭŭ alergînd eŭ singur pe-un drum, œe pre'n muntĭ se 'ntinde
Eatœ cœ pierdeaŭa noptĭĭ orindionul tot cuprinde.
Fiind şí groadĭa aœeasta decît œea de'ntîĭŭ maĭ mare,
Înœep sœ-mĭ blástœm pœrerea, œe mœ 'nşiœlé aşiá tare,
Œ mœ 'nşiœlé de a crede, eœ mĭ-ar fi trœsura 'n urmœ
Arunœîndu-mœ 'ntr'ŭœ cursœ care peœioarele-mĭ curmœ.
În astœ neaşœeptatœ, amœrîtœ alergare,
Mœ mustram însu-mĭ pe mine, cuprins de grea desperare.
Dieînd: *„Œ-mĭ trebuiá mie, sœ mœ cobor de'n trœsurœ?*
„Aŭ doar' m'aŭ hotœrît soartea pe'ntru a urşilor gurœ?
„De œe-am cælcat jurœmîntul, œe-l fœcusem în ivealœ,
„Cum nu m'aŭ mustrat şimţirea, sœ nu fac aşiá greşiealœ?
„Ah! a cælcá jurœmîntul este ŭœ neleg̃iuire,
„Pe'ntru care neœe unul nu scapœ de rœsplœtire.
„Œ-o sœ mœ fac? amar mie! la aşiá tristœ 'ntîmplare,
„La aşiá nenoroœire fœrœ mijloc de scœpare!“
Aœestea dieînd, un sgómot şîmt eœ nœinte-mĭ s'aude,
Staŭ deœĭ pe loc plin de groadĭœ, cu care noaptea pœtrunde;
Mœ 'mbœrbœtedĭŭ pe'ntunérec, pe drum întese ochĭ bine.
Dar' œé vœdĭŭ? ah! œe-va negru, care pişieşœe spre mine!
Adio! de acum lume! adio! lunœ şi soare!
Cœĕĭ asta e ŭœ ursoaiœ, œe vine drept în piœioare.
Aşiá oftînd vreme lungœ, vœdĭŭ e'aœeea, œe negreşœe,
Stœ 'n drum şi neœĭ într'ŭœ parte neœĭ de cum nu se urneşœe.
Mœ maĭ îmbœrbœtedĭŭ earœ-şĭ ne-avînd altœ mîntuire
Şi purœed drept eœtrœ dînsa, dieînd: seaŭ traiŭ, seaŭ peire!
M'aprópiŭ, tremurînd strášnic, toemaĭ de aœeá negreaţîœ;
Dar', o œerĭŭ! œé bucurie! eatœ-mœ scœpat eu vieaţîœ.
Aœeá neagrœ nœlucire, œe mœ împluse de fricœ,
N'aŭ fost altœ, decît butca cuconuluĭ Vœsîlicœ,

Care pe'ntru cœ la hámurĭ oare-ce i-se rupsese,
De butcele cellelalte maĭ în urmœ rœmœsese.
Pe jos! sîngur! pe'ntunéree! cînd dumnealuĭ mœ dĭœrešce
Cu hóhot prinde a rîde šĭ în butcœ mœ primešce.
Šĭ asfelĭŭ scœpînd de groadĭa care mœ împresurase,
Am ajuns tovœrœšĭea, ce în urmœ ne lœsase.
Un cœpitann Gĭorge însœ, om trœit multĭ annĭ la munte
Cœruĭa acelle lócurĭ ĭĭ sînt foarte cunoscute
Rînduit în drumul cesta pe tolĭ sœ cœlœudĭeascœ
Šĭ vrînd toatœ adunarea bine sœ o odihneascœ,
Ca unul ce pe acolo toatœ poticile šcie,
Ne-aŭ dus la ŭœ casœ 'n codru, ce erá clar sœhœstrie;
Dar' cucoanele, ce 'n toate-s maĭ delicate de'n fire
Neputînd fi mulcĭœmite cŭ-asémenne gœsduire
Pe cœlœudĭul acesta încep sœ-l îndœtorească
Ŭœ gasdœ maĭ de odihnœ numaĭ decît sœ gœsească;
Bine ar fi fœcut însœ de primĭá aicĭ sœ mîĭe,
Sœ nu cate hudĭur cásnic într'ŭœ láture pustie,
Cînd la drum šĭ împœrallĭ la 'ntîmplœri deosebite,
Cu toatœ a lor mœrire dorm šĭ 'n colibĭ pœrœsite.
Aceastœ însœrcinare vœdĭind Gĭorge cœpitannul
Rœspunde: *Întru acœasta eatœ care-mĭ este plannul:*
„Vrînd cucoanele sœ afle ŭœ maĭ bunœ mullcĭœmire,
„Trébuie sœ v'urmalĭ drumul s'ajúngelĭ la Minœstire.“
Deci fœrœ multœ dĭœbavœ, purced cu rœpedĭcĭune.
Trœsurile încœreate spre satul numit Rœpcĭune.
Aicĭa Aga Costace de'n norocire dĭœrešce.
Cœ surugĭul, ce mînœ pe call se cam cumpœnnešce,
Šĭ aflînd dupœ cum allĭ bine îl cidĭœšĭuirœ,
Cœ cu báeica agiasmœ gîtleju-šĭ agiœsmuirœ,
Îl coboarœ jos šĭ 'ncepe singur tolĭ caiĭ sœ mîie
Cu ásfelĭŭ de iscusinlĭœ cu ásfelĭŭ de vitejíe
Clar ca Acil, care colbul îl amésteccœ cu norĭĭ.
Pre'n goana cea fiorasœ ce 'ngrodise privitorĭĭ,
Cînd alungá 'n fuga mare caiĭ spumaĭ de nfocare
În tîrœirea luĭ Ector la a Troiĭ dœrîmare:
Cum cœ sînt eroĭ rumînĭĭ, nime nu tœgœduešce,
Dar' vr'un Tit seaŭ vr'un Mecenna de'n eĭ tot nu se ivešce.
Surugĭul de rušine vœdĭind ašĭá mîiturœ.
Aŭ rœmas mut de ispravœ, par' c'aŭ nœscut fœrœ gurœ;
Privind ašĭá cibdĭuire šĭ plesniturĭ minunate,
Oftá šciind c'acell plésnet va suná šĭ pe-aluĭ spate.
De'n callea noastrœ în láturĭ în partea despre ameadĭœ,
Un drum plin de bolovanne la un scitišior urmeadĭœ,

Scitišior ce de'n vecime acolo se preamœrešce,
Šĭ de annĭ treĭ sute scitul Pionuluĭ se numešce,
Loc, în care adevœrul, odihna, faptele bune
Šĭ sînta cucernicíe aŭ hotœrît sœ s'adune.
Acolo pe tolĭ boerĭĭ cœlœudĭul îĭ pornešce,
Šĭ cea maĭ bunœ odihnœ într'un sfert fœgœduešce.
Ašiá dar' într'ŭœ unire ne-am pornit cu bucuríe,
Dar', ah Doamne! ce necádĭurĭ! ce spaímœ! ce grodĭœvíe!
Sfertul dis de cœlœudĭul într'un veac se prefœceuse,
Šĭ all noptiĭ întunéree la peire ne suppuse!
Roatele pe de ŭœ parte pe mii de stînci se rœdicœ.
Poclitul în cap lovešce cît pulin de nu-l despicœ;
Acum coboraĭ ŭœ valle cu cîrnirĭ prœvœlitoarĭe.
De-ĭĭ pœreá, cœ mergĭ în tartar în vecĭ sœ nu maĭ vedĭ soare;
Acum mergeaĭ tot pe ŭœ coastœ pe-a bolovannilor vîrfurĭ,
Unde prœvœlind ŭœdatœ îtĭ fœceaĭ tot capul hîrburĭ.
Ce típete în cucoanne! Ce frîngerĭ de mînĭ! oftare!
Cerîndu-šĭ una la alta cea maĭ de apoĭ ertare.
Eŭ înmœrmurit de fricœ, maĭ cœ plingeam de durere:
„Sœ mor noaptea ce-ĭ lœsatœ spre odihnœ šĭ plœcere!
„Šĭ sœ mor maĭ ales încœ într'ŭœ 'ntunecatœ stare,
„Fœrœ sœ aĭb necĭ duhóvnic necĭ cápœt de luminare.“
Dar' de ašiá hal pœtrunsœ cereasca milostivire,
Am ajuns fœrœ priméjdiĭ pîn' la sînta mînœstire.
Dupœ ŭœ noapte tienitœ Ceahlœu 'mbrœcat cu ceatiœ
Spre scit aruneîndu-šĭ fruntea, ne-aŭ dat bunœ demineatiœ.
De aicĭ ear' împreunœ dupœ sînta liturgíe,
În drumul care-l lœsásem ne-am întors cu bucuríe;
Am mers cu necontenire fœr'a maĭ cœtá hodinœ,
Šĭ-am ajuns pe dup' ameadĭœ la Tulgišiŭ la cœrœntinœ.
Aicĭ hœtmannul Pœlade ašceptá cu bucuríe.
Sœ-šĭ afle sosit šĭ pasul, ce de mult erá sœ viiœ;
Ear' fiind cœ ačeá voíe încœ tot nu maĭ sosise
Šĭ-a cœrœntineĭ bordeíe de trecœtorĭ se tiesise,
Aŭ pus la calle sœ-ĭ facœ ŭœ casœ noŭœ de scîndurĭ,
Fœrœ a se maĭ supune la supœrare seaŭ gînduri
Într'ačeastœ casœ noŭœ ca 'ntr'ŭœ cušcœ jidoveascœ,
Tolĭ gustœm ŭœ dĭ šĭ-ŭœ noapte odihnœ cœlœtorească.
A doŭœ dĭ jœlind cerĭul multa noastrœ cinuire,
Bucurá šĭ mie šĭ mare cu a pasuluĭ sosire.
Apoĭ dupœ ŭœ 'ndelungœ a tuturor afumare,
Šĭ dupœ ŭœ amœruntœ întru toate cercetare.
Dœruind casa ačelluĭ, ce ne nœdušiá cu fumul,
Cît maĭ în grabœ cu tolĭ earœ-šĭ ne-am apucat drumul;

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Sĭ-ajungînd în sĭese ceásurĭ la apele minerale.
Am scœpat de astœ lungœ şi ostennitoarĭœ calle.
La Borsec, cu feredeĭe, cu mese, cu adunare
Se uĭtase maĭ cu totul a drumuluĭ supœrare.
Adese orĭ fœceá báluri nobilimea ungurească.
Sœ le parœ maĭ plœcutœ clima acea ciar urseascœ.
Fœcĕá şĭ primblœrĭ cu toĭĭ pe jos pe la steclœrĭe.
Ba încœ şĭ peste-un munte pînœ la ŭœ vidĭunĭe ....
Sœvîrşind deci toatœ cura în cinci sœptœmînĭ de dille.
Trimitîndu-ni-se caĭĭ de pœhárnicul Vœsile
Ne-am pornit cœtrœ Moldova cu nespusœ nerœbdara.
Ca s'ajúngem pe a casœ maĭ curînd fieşce care.
Cum am venit la Rœpciune pe'ntru sœ mérgem maĭ iute
Fœr'a gîndí la priméjdii, am plecát pe patru plute.
Sĭ-am sosît în dĭece ceásurĭ la tîrgul Petreĭ la vatrœ.
Încunjurînd Dealul-Doamneĭ şĭ-aĭ luĭ bolovannĭ de peatrœ.
La tîrgul Petreĭ pe plute ajungînd cu norocire
Cucoanele-aŭ mers în datœ la Domneasca minœstire.
Multĭœmind Treimiĭ sînte c'ŭœ ínimœ umilitœ.
C'aŭ sosît fœrœ priméjdiĭ la Moldáviea doritœ. —

§. 148.

Democrit.

(Dramœ.)

A luĭ Democrit cell vesel întîmplare comicească.
De Regnard alcœtuitœ în limba cea gœlicească,
Ear' astœ-dĭ este trœdusœ întru aceastœ rumînœ
Pe'ntru obşceasca plœcere de a unuĭ tînœr mînœ.
De un Dœniil Scœvinsci cell mititell la stœturœ.
Pe care plœcú nœtureĭ a-l lucrá 'n miniœturœ.

Persoane.

1. *Democrit*
2. *Ağela,* reğele Ateneĭ
3. *Ağenor,* printiŭ all Ateneĭ.
4. *Esmenĭca,* printieasœ, logódnicœ luĭ Ağela.
5. *Strœbon,* urmaşiŭ luĭ Democrit.
6. *Cleanta,* urmaşiœ Ismenieĭ.
7. *Talete,* tîœrann.
8. *Cridisa,* socotitœ fiicœ a luĭ Talete.
9. Un Vœtav.
10. Un Stólnic.
11. Ofiţiarĭ aĭ reğeluĭ.

(Scena seaŭ fapta se petrece la Atena.)

Actul I.

(Teatrul înfœţişĭeadĭœ ŭœ pustietate şĭ ŭœ péşcerœ.)

Scena I.

Strœbon, (sîngur).

Blestemat sœ fiœ ceasul în care m'am înşielat
A mœ da filosofieĭ fœrœ simbríe argat!
Cœcĭ de-atîţia anni de dille, tot pre'n pustiiurĭ trœesc.
Flœmînd şĭ lipsit de toate, dĭ şĭ noapte mœ muncesc.
Sînt luĭ Democrit tovarœşiŭ dup' all vieţieĭ salle curs.
Pre'n pustietœţĭ nemérnic, par' cœ nu sînt om, ci urs:
Pe'ntr'un om cu duh ca mine vrînd adevœr a grœí.
Cu petrécerea aceasta prea rœŭ pociŭ hœlœduí.
Însœ cu toate acestea, cînd gîndesc de sœvîrşit.
La rœutatea mueriĭ, cu care-am fost însoţit! ....
Acuma voeascœ cerĭul súfletul a i-l primí
Credĭŭ, c'a fi murit de-atuncĭa, care prea m'ar multĭœmí:
Cœcĭ îndrœcita aceea, deacœ nu ar fi murit,
Necĭ aicĭ scœpam de dînsa, şĭ-aicĭ m'ar fi nimerit.
De doŭe-dĭecĭ de anní astœ-dĭ asprimea eĭ m'aŭ fœcut
De am pribeğit de'n Árgos, de'n locul ce m'am nœscut.
Şĭ de-atuncĭ de'n climœ 'n climœ îmblu, ca un rœtœcit.
Pînœ 'n sfîrşit în pustiiurĭ aicĭ m'am stœtornicit:
Dar' orĭ ce necadĭe súfœr, la aceasta dĭe şĭ dĭeŭ
Cœ-s cell maĭ norocit astœ-dĭ, c'am scœpat de un soiŭ rœŭ:
Cœcĭ maĭ bine toatœ vieaţĭa cu urşiĭ a vieţiuí.
Decît cu ŭœ rea muiere un minut a lœcuí.
Eatœ şĭ Tales cu manna, de care-mĭ este maĭ dor.
Care mœ maĭ sprijinešce de'nceœ de foamœ nu mor.

Scena II.

Strœbon, Tales.

Tales.

E! Strœboane, bunœ dĭuă!

Strœbon.

O! Tales, bine-aĭ venit.

Tales.

Îţĭ adue tot într'ŭœ fugœ ospœţiul obicinuit.

Strœbon.

Aceasta doriam atîta încît nu-ţi pociŭ arœta,
Dar' încaĭ dupœ dīœbavœ adus'aĭ maĭ bun ce-va?
Cœ 'n pîrdálnicul acesta de pustiiŭ, ce lœcuesc
Sînt toëmaĭ doĭ annĭ de dille de cînd ne 'nčetat postese,
Šĭ-un post de doĭ annĭ de dille de aiĕĭ am rœdicat
Dœ ŭœ foarte bunœ poftœ stomaculuĭ de mîncat.

Tales.

Da ašĭá gîndesc. fîrtate, cœ de cînd ne-am cunoscut
Maĭ mult de mîncat, ca astœ-dĭ, neĕĭ ŭœdatœ n'am avut.
Uitœ-te, ce traistœ plinœ, par' c'avem nuntœ curat.

Strœbon.

O! vestea ačeastœ bunœ foarte mult m'aŭ bucurat.

Tales.

Ţi-am adus šĭ nucĭ šĭ poame šĭ prune de-un prea bun soĭŭ
Šĭ pe lîng ačestea încœ ŭœ grœmad' de usturoiŭ.

Strœbon.

Of! mœĭ frate, usturoiul ce dracul l'aĭ maĭ adus?
Ah! filosofíea asta îmĭ dœ un necadĭŭ nespus!

Tales.

Ţi-am adus šĭ nišce apœ de'n cell maĭ curat pœrœŭ
Uite-am împlut fedelešiul, doar' nu mi-ĭ ţiné de rœŭ.

Strœbon.

Un fedelešiŭ plin de apœ! Če dracul! dar' pe la voĭ
Pesemne vin nu se face, de cît numaĭ usturoiŭ?

Tales.

Ašĭá! cum sœ nu se facœ, ba 'nœ se face prea mult
Dar' nu-ţi aduc neĕĭ ŭœdatœ, pe'ntru cœ šĭ eŭ ascult
Če Democrit ne vorbešče, cœ de vreĭ lung sœ trœešĕĭ,
Apoĭ vinu 'n toatœ vîeatîa. šĭ-a-l gustá sœ te ferešĕĭ.

Strœbon.

O Doamne! ce rînduire! si toema a nu bé vin
Ea se bate în tot ceasul cu aprigul morţiĭ cin;
Dīœŭ cœ bœtrînul acesta, fœrœ ca sœ te grešieščĭ,
Poţi dice, ca-i cell mai mare dušmann vieţieĭ omenešĕĭ;
Eŭ o cunosc foarte bine cœ aceasta alta nu-ĭ,
De cît vrea sœ mœ omoare cu filosofíea luĭ!
Dar' deacœ dieta asta cll de bun' aŭ hotœrit
Pœdīeascœ-šĭ-o apoĭ singur, cŭ vîeatîa nu mĭ-am urît.
Ba eŭ ašĭá, frœţioare, foarte vreŭ a te rugá,
Sœ-mĭ aducĭ vin tot-de-a una cît veĭ puté rœdica,
Dar' sœ te sileščĭ, iubite, cell maĭ bun a-l nimerí,
Ca pe'ntru un sermann bólnav ce vre a se 'ntœrí;
Šĭ 'ndatœ cum le-ĭ aduce neĕĭ de cum nu-l voiŭ gustá,

Pîn 'n'oiŭ bé întîia-šĭ datœ pe'ntru sînœtatea ta.
Audĭ Tales? Priceput'aĭ?

Tales.

Bine, bine, am priceput.

Strœbon.

Dar' Cridisa, mœ rog spune-mĭ, unde e? ce s'a fœcut?
Ea nœinte neĕĭ ŭœdatœ de tine nu rœtœcîá.
Cœĕĭ šĭ fetele-mĭ plac mie.

Tales.

Cred cœ ea ţi-a cam ploœcé;
Ea-ĭ cum trébuie copillœ. šĭ Democrit maĭ cœ . . . Dīœŭ . . .

Strœbon.

Deacœ. cum cred, îţi e fiicœ, avînd tot áerul tœŭ.
Apoĭ cum sœ n'o iubeascœ, orĭ cine-o va 'ntîmpiná:
Cine la ašĭá frumsetîe šĭ gratiĭ nu s'a 'neiná?

Tales.

Ašĭá! astea-s vorbe bune. cœ eŭ te šciŭ, cœ eštĭ bun:
Ear' ea fata mea nu este. dupœ cum uniĭ o spun.

Strœbon.

Mare posnœ! nu-ţi e fatœ?

Tales.

Nu, nu sînt eŭ tatœl eĭ.

Strœbon.

A! šĭ la voĭ, va sœ dicœ. acestea sînt obiceiu,
Ca pre'n orašiele noastre, ce neĕĭ a crede nu potĭ
Cum sotioarele noastre ne pun perdelle la totĭ:
Šĭ apoĭ de la ŭœlaltœ atîta împœrœtîesc
Cît în samœ-ne cu alfiĭ fac la copiĭ de-ametîese.
De cînd se rœdicœ pruncii nu se pot destull mirá.
Cœ avînd numaĭ ŭœ mamœ. tatîĭ nu-šĭ pot numerá.

Tales.

Sciŭ ce vreĭ sœ spuĭ eu asta. dar' fan stœi sœ-ţi spuiŭ šĭ eŭ:
Eŭ mœ tot uit šĭ vœdiŭ hojma cumcœ Democritul tœŭ.
Cînd nu-ĭ Cridisa, jœlešce, ear' cum o vede venind.
Unde-l vedĭ c'ŭœ bucurie. unde-ĭ vorbesce dimbind.
Šĭ cum vœd. maĭ cœ gîndešce . . . dar' n'oiŭ spune nimeruĭ.

Strœbon.

Cum se poate! cll gîndešče la filosofíea luĭ.

Tales.

Ce îmĭ pasœ de-a luĭ toate seópurĭ šĭ filosofíi.
Vœdîînd cine-va ŭœ fatœ. cum dicĭ frumoas' . . . ašĭá šciĭ! . . .
Apoĭ crede-mœ, cœ dracul e un dušmann foarte rœŭ,
Cœ cll orĭ pe cine 'ndeamnœ a-šĭ împliní gîndul sœŭ.

Strœbon.

Ia las'! nu-ți mai bate capul cu gînduri copilărești.

Tales.

Eŭ te tot vœd lîngœ dînsul, spune-mĭ cu ell cum trœești?
Și cît e diŭa de mare, ce faci cu ell? ce lucrezi?

Strœbon.

Ia m'amœrœse șiezĭînd trîndav de voești ca sœ mœ crezĭ.
Și toata treaba mea este aceasta care ți-am dis.

Tales.

Așiá! ba cum vœd eu asta Dumneata mœ iai în rîs.
Se poate fœcînd nemicœ, s'amœreasecœ cine-va?

Strœbon.

Ba eŭ mai turb fœrœ treabœ, orĭ de mi-i crede, orĭ ba;
Însufleții fiind însæ de duhul filosofesc
Socotiam, cœ într'aceste pustiiurĭ, ce mœ jertfesc.
Voiŭ puté mœcar petrece cu oare care rœgadiŭ.
Voiŭ puté sœ-mĭ ápœr trupul de-all simțirilor nœcadiŭ,
Fiind de femeĭ cu totul desfœcut și depœrtat;
Gîndiam, cœ de cœtrœ pátimĭ nu voiŭ mai fi supœrat;
Însœ dupœ cum vœd astœ-dĭ cu totul m'am amœgit.
Cœcĭ simțirile cu trupul bat un rœsboiŭ nesfîrșit.

Tales.

Darœ Democrit în groatœ ce face? nu-mĭ povestești?

Strœbon.

Ride.

Tales.

Și de cine ride?

Strœbon.

De firile omenești.
Ell pre'n a luĭ judecatœ toți oameni-i face rœi.
Desfrînații și pismœtăreții, deșertĭ, vicleni, nœtœrœi;
Și pe'ntru ca sœ nu vadœ om și pe aicĭ vr'ŭœ dat'
Șiede toatœ diŭa singur pre'n vidĭuni înfundat.
Și numai noaptea cînd luna îșĭ aprinde-all sœŭ fînar
Numai atunci și ell ese de pre'n cotloanne afar;
Apoi pe stîncĭ și pe túrnurĭ nalte mai pînœ la norĭ
Ne cœtĭærœm împreunœ, încît mœ cuprind fiorĭ;
De-acolo stellelor facem a vidĭtei dœtorĭi
Privim pe Joe cu toate cerești le luĭ tœrĭi.
De pe care stîncĭ pre'n multa sprijinițurœ 'n nœrĭ,
Aflœm cu 'n ann mai nœinte alle vremilor scimbœrĭ;
Și-am nœdejde, cœlindare cœ voiŭ și face curînd,
Și voiŭ fi pe lîng' acestea eu filosofii în rînd.

Tales.

Cœlindare! Dĭœŭ de-acellea mai c'ašiŭ vré sœ fac și eŭ.

Strœbon.

Sœ scimbœm treptele noastre de vreĭ, nu e lucru greŭ.
Eŭ mœ duc la tine-acasœ și pe tine-aicĭ te las,
Unde întĭelept, ca mine, te veĭ face într'un ceas.
Veĭ șci și tu cœ nemica de'n nemic nŭ e fœcut,
Și ear' nemic în nemicœ neci cum nu s'eŭ prefœcut:
Și cœ nișce pœrticelle, ce nu potĭ sœ le dĭerești, —
Cœcĭ sînt atît de mœrunte, cît numai le 'ncipuești:
Cœ atómurile toate, pre'n un cip necunoscut,
Se agațĭœ pre'n deșĭérturĭ . . . dar' spune-mĭ aĭ priceput?

Tales.

Spune, spune înœinte, înțieleg eŭ vorba ta.

Strœbon.

Apoi dar' ascultœ bine, sœ-țĭ mai spuiŭ încœ ce-va
Súfletul nostru și duhul tot una se socotesc.
Și adevœrul, pe care toți oameniĭ îl doresc,
Se aflœ ascuns la umbrœ, tocma 'n fundul unuĭ puțiŭ.

Tales.

Mœré, ce spuĭ? Apoi darœ sœ știŭ, cœ nu o sœ cruțiŭ
Neci mînĭ, neci cap, neci pecioare, decît plec sœ-l scot îndat.
Dar' nu mœ amœgești oare?

Strœbon.

Nu, potĭ fi încredințiat.
Dar' las' gluma și m'ascultœ. De vreĭ sœ te pricopsești
Cumpœrœ-mĭ dregœtoríea și de aci deacœ voești
Potĭ ca sœ faci ŭœ cereare. Multĭ bannĭ, crede-mœ, nu vreŭ.

Tales.

Pe'ntru bannĭ, orĭ cîtĭ mi-i cere, neci cum nu mœ spariŭ eŭ.
Cœ mœcar cœ sînt atîta de prost, tot deac'ašiŭ voĭ,
Mi-ar da mîna și 'n rœdvanne pe uliți'a mœ 'nvîrtí.

Strœbon.

Mœré, fœrœ sœ te súperĭ, cœ 'ndresnesc a te 'ntrebá,
Spune-mĭ ašiá sumœ mare cum aĭ putut cișcigá?

Tales.

Cum cișcigœĭ și de unde, asta prea bine știŭ eŭ
Dar' sœ o maĭ știe și-altiĭ, drept țĭ spuiŭ, cœ nu o vreŭ:

Strœbon.

Eŭ puiŭ, de vreĭ, prinsoare, și mai c'ašiŭ puté sœ jur
Cœ-i fi gœsit vr'ŭœ comoarœ pe aicia pe 'mprejur.

Tales.

Poate.

Strœbon.

Ce spuĭ? ŭœ comoarœ! cum aĭ putut s'o gœseşcĭ?
Spune-mĭ, mœ rog.

Tales.

Bine, darœ mœ tem, sœ nu mœ pîreşcĭ.

Strœbon.

Pre legea mea, nu, mœ crede.

Tales.

Legea ta eŭ, Dĭœŭ, n'o credĭŭ.

Strœbon.

Crede-mœ. Cu bunœ seamœ, poĕĭŭ sœ te încredinţiedĭŭ
La cine-va de voĭŭ spune, apoĭ sœ fiŭ un mœgarĭŭ.
Unde e aceá comoarœ?

Tales (arœtîndu-ĭ nişce brœţĭelle de brilant).

La mine în budĭunarĭŭ.

Strœbon (în parte).

Ah! sœ şciţi cu bunœ seamœ, în acest codru vr'ŭœ dat
De'n drumeţi pe oare care, ca un hoţĭŭ va fi prœdat.
(Luĭ Tales.)
O! cerĭŭ! de unde la tine pĭetre cu un aşĭá foc?

Tales.

Le am dela a mea fiĭcœ.

Strœbon.

Mœ rog, pre'n ce feliŭ de joc
Aŭ cişcigat a ta fiĭcœ aşĭá lucru 'mpœrœtesc,
Cœeĭ aceste pĭetre scumpe maĭ ciţ ŭœ ţĭarœ plœtesc.
Cum le-aŭ cişcigat? ĭan spune.

Tales.

Bine. Eŭ de mult dorĭam . . .
Dar' par' cœ Democrit vine. Mœ rog, mœ rog, sœ tœcem.

Scena III.

Democrit, Strœbon. Tales.

Democrit (în parte).

Urmînd vecilor popoarœ şi trœdiţiilor lor,
Apoĭ die, cœ omul este un dobitoc rîdĭœtorĭŭ
Precum în faptœ se vede: Eŭ însœ cum îl privesc.
Şi 'nsu-şĭ vrédnic de tot rîsul, încœ îl maĭ dĭugrœvesc.

Strœbon (luĭ Tales).

Începú bine.

Democrit (în parte).

În toate a timpuluĭ lunecœrĭ
Ell pre sine se înşĭealœ pre'n a luĭ miĭ de scimbœrĭ:

Cînd plin de-amor, cînd de urœ, de sperinţie mœgulit,
Cînd pîrœşce, cînd defaĭmœ, cînd rîde, cînd e scîrbit;
Cînd mînios, cînd ear' vesel, cînd fuge de ce-aŭ vœdĭut.
Cînd face, cînd se cœeşce, cînd stricœ tot ce-aŭ fœcut.
Maĭ nestœtórnic de'n váluri, maĭ spulbœrátec de'n vînt
Şi încœ se socoteşce maĭ înţĭelept pe pœmînt!
Nebun şi plin de mîndrie, îndœrétnic, nœtœrœŭ!
Poĕĭŭ dar' rîde, mi se pare, de-un aşĭá dobitoc rœŭ.

Strœbon.

În astœ láudœ mare de poreele aşĭá vii
Sœ aflœ, mœ rog, cuprinse şĭ-a damelor vredníceĭ?

Democrit.

Fœrœ neceĭ ŭœ îndoĭalœ.

Strœbon.

L'asta iscœlese şĭ eŭ.

Democrit.

O, catœ şĭ bunul Tales, bine-aĭ venit, fœtul mieŭ,
Dar' Credisa, a ta fiĭcœ, spune-mi unde aŭ rœmas?

Tales.

Şi ea acum o sœ pice. S'aŭ cerut, ca s'o maĭ las
Sœ s' odihneascœ o leacœ pe malul unuĭ pœrœŭ,
Acum c'o lœsœĭ, mi-ĭ grije, şi îmĭ pare foarte rœŭ.
Vœdĭŭ, cœ încœ nu maĭ vine, şi asta mœ face foc.
Dar' a veni ea îndatœ, cœ mœ duc sœ cat pe loc.

(Ese.)

Scena IV.

Democrit, Strœbon.

Strœbon.

Noĭ aicĭ sîntem cu totul de vidite apœraţĭ,
De-a nebunilor pœlavre, nu vom maĭ fi supœraţĭ;
Necĭ unul de'n eĭ vr'ŭœ datœ n'a avé un aşĭá nas.
Ca de-all meseĭ nostre miros sœ fiœ aiciá tras
Vreĭ sœ te 'ndulceşcĭ de gustul acéstor simple gœţirĭ,
Ce sînt lucrate de'n însu-şĭ a firiĭ alcœtuirĭ?

Democrit.

Numaĭ la mîncat ti-ĭ gîndul, nu ce-va maĭ de folos.
Numaĭ te 'ndopĭ în tot ceasul, dobitoc nesœţios!
Sárcina cea rušinatœ, trupul acesta all tœŭ,
Întru care bietul súflet îşĭ are lœcašĭul sœŭ,
Numaĭ l'alle talle pofte te face ca sœ gîndeşcĭ,
Numaĭ pe'ntru dînsul sîngur pe lumea asta trœeşcĭ!

Strœbon.

Cînd îmĭ hrœnesc trupul bine, duhu-mĭ este maĭ voĭos.

Democrit.

Súflet înjosit şi gras!

Strœbon.

Vaĭ de dînsul ticœlos!

Giras e la a ta pœrere, eŭ maĭ pĭer de istovit.
Ba aflœ, cœ pe'ntru mine s'aŭ trecut de şĭuguit;
Pe'ntru cœ deacœ de aiĕĭa nu te-oĭŭ videá depœrtat
Apoĭ, D̄ĭœŭ, te las cu urşĭĭ, şĭ mœ duc, tĭ-o spuĭŭ curat,
Cœcĭ m'am fœcut par' cœ-s moaşĕe, slab, prœpœd̄ĭt şi uscat.

Democrit.

Du-te, fug̃ĭ de înœinte-mĭ, pĭeĭ duhule 'mpelitĭat;
Deacœ-tĭ e ínima plinœ de aşĭá proaste şîmtirĭ
Merg̃ĭ; ea tine, gœsesc sute, fœrœ de-atîtea cîrtirĭ.
Eŭ am vroit sœ te víndec de orbirea 'n care eştĭ,
Şi sœ te petrec de mînœ cœtrœ pœrtile cĕreşcĭ,
Eŭ de pátimele relle voĭam sœ te lecuesc;
Vœd̄ĭŭ însœ cœ nu eştĭ vrédnic de trudele, cĕ jertfesc.
Sœ mœ laşĭ tu aiecĭ sîngur, dobitoc desfœtœtorĭŭ!

Strœbon.

Eŭ îĭĭ spuĭŭ fœrœ de glumœ, de foame nu voĭŭ sœ mor.
Dar' încaĭ n'a d̄ĭĕe nimenĭ cœ-s inamorat şĭ eŭ.

Democrit.

C̄e voeşcĭ sœ d̄ĭcĭ cu asta?

Strœbon.

C̄e îmĭ plaĕe şi cĕ vreŭ,
Ear' tu aĕeea cĕ-tĭ plaĕe.

Democrit (în parte).

Nu cum-va oare-aŭ aflat
Slœbiciunea în care astœ-d̄ĭ şĭ eŭ am alunecat?

(Cœtrœ Strœbon.)

Aĕeste a talle vorbe, credĭŭ cœ pe'ntru altĭĭ sînt?

Strœbon.

Înamorat tu eşcĭ poate, de nu-tĭ place-aĕest cuvînt?

Democrit.

C̄e-aĭ d̄ĭs? N'am aud̄ĭt bine. Democrit înamorat?

Strœbon.

Atît de 'njosit te judecĭ? atîta de desfrînat?
Ca în obşceasca orbire sœ fiĭ şĭ tu rœtœcit?

Democrit (în parte).

C̄e adevœr e aĕeasta!

Strœbon.

Tu sœ vreĭ a fi iubit?

Sœ căuĭĭ a faĕe curte, de care-aşĭŭ murí de rîs?
Nu eştĭ nebun într'atîta: asta necĭ este d̄ĭs.

Democrit (în parte).

O! cĕ supœrare mare! cum m'amœreşĕe cumplit!

Strœbon.

Aĭ filosofíea 'ntreagœ drept un d̄ĭd de sprijinit.

Democrit.

Tot sînt ŭœ samœ de pátimĭ, care orĭ cît te-aĭ luptá,
De a lor tristœ robíe, necĭ de cum nu potĭ scœpá;
În d̄ĭœdar cu 'utîelepcĭunea sileşcî a te coperí,
Ínima se desvœleşĕe pe unde necĭ poĭĭ d̄ĭcrí,
Şi ades bĭetul om faĕe cĕ necĭ gîndiá vre ŭœdat'.

Strœbon.

Du-te, fug̃ĭ de înœinte-mĭ, pĭeĭ! duhule 'mpelitĭat!
Deacœ-tĭ e ínima plinœ de aşĭá proaste şîmtirĭ,
Merg̃ĭ, ea tine gœsesc sute, fœrœ de-atîtea cîrtirĭ,
Dobitoc desfœtœtorĭŭ!

Democrit.

Poate cred̄ĭ, cœ eŭ ĭubesc?

(În parte.)

O, de-aşĭŭ puté astœ taĭnœ în vr'un cĭp s'o mistuesc!

Strœbon.

Dumned̄ĭœŭ sœ mœ fereascœ! Eŭ însœ cum am şîmt̄ĭt,
Pocĭŭ d̄ĭĕe, cœ cœtrœ fete aĭ un gust deosebit.
Firea ta eŭ tocma bine nu o am fost cunoscut,
Dar' cœ Crid̄ĭsa ĭĭ placĕe, adese orĭ am vœd̄ĭut,

Democrit.

Asta-ĭ nevinovœt̄ĭea, cĕ 'n súfletul eĭ privesc,
Mœ sileşĕe, ca vœd̄ĭînd'o, bucuríe sœ şîmt̄ĭesc,
Şi cŭ-a bœrbaţilor înœe amésteculcell urît,
Ínima eĭ cea curatœ necĭ cum nu sĭ-aŭ pîngœrît;
Într'aĭ eĭ ocĭ adevœrul se vede prea lœmurit,
Ea-ĭ ŭœ floare cĕ-abiá firea de'n sînu-şĭ aŭ odrœslit.

Strœbon.

Te-aĭ fost despœrt̄ĭt cu totul de neamul cell omenesc,
Şĭ-acum vœd̄ĭŭ, cœ te-aninĭ earœ-şĭ, înœe de cell femeesc.

Democrit.

Tu mœ ĭaĭ în rîs: dar' eatœ pe Crid̄ĭs' aud̄ĭŭ viind.
C̄e de nevinovœt̄ĭe în faţĭœ-ĭ vœd̄ĭŭ strœlucind!

Sc̄ena V.

Criḋisa, Democrit, Strœbon.

Criḋisa.

Eŭ pe tatœl mieŭ il caut si nu poc̆iŭ sœ-l mai gœsesc:
Pîn' aproape de aic̆ia îmi pœreá cœ-l tot privesc
Nu l'ati vœḋiut Dumneavoastrœ pe aic̆i pe unde-va?
Oare nu s'aŭ dus acasœ fœrœ a mœ aşc̆eptá?
Dar' nu creḋiŭ eŭ sœ mœ lase în pœdure sîngureá.

Democrit (în parte).

O! cériuri! ce turburare se vîrœ 'n inima mea!

Strœbon.

Mœ rog, iubita mea, spune-mi primblîndu-te ne'ncetat
Pre'n codru tot sînguricœ, în vr'ŭœ ispitœ n'ai dat?
Cœ 'ntr'alle codrilor sînuri se gœsesc adese ori,
Silvanii ce de aşiá gústuri sînt foarte mult iubitori.
Cariî şi ḋiŭa şi noaptea gonesc aşiá un vînat
Şi de fete rœtœcite nu li-i milœ necî pœcat?

Creḋisa,

Pre'n a codrilor desime crede, cœ nu mœ pierḋiŭ eŭ,
Şi necî acest feliŭ de oameni nu 'ntîlnesc în drumul mieŭ
Lîngœ ŭœ fintînœ rece c'un sunet foarte plœcut.
A cœriia limpeḋime numai decît m'aŭ fœcut,
De am rœmas lîngœ dînsa, unde fatîami-am spœlat.
Cu all undei sînœtoase cristalul acell curat.

Strœbon.

Asémene toaletœ, ce tu întrebuintieḋi.
Şi mie-mi place.

Democrit (cœtrœ Strœbon).

Te uitœ, Strœboane, ca se mœ creḋi
Cœ 'n toatœ a ei fiintîœ, firea curatœ priveşc̆i,
Frágeda ei fetişioarœ cu meşc̆eşiúguri obşceşc̆i
Necî cum nu este atinsœ: ea pe'ntru frumseatia sa
Numai firii e dœtoarîœ multiemirî a rœvœrsá

Strœbon.

Drept, cœ obraḋiul ei încœ necî cum nu e scimosit.

Democrit (cœtrœ Criḋisa).

Multiœmirea aceá mare, ce la isvor ai gœsit
Prea curat dœ a 'ntiœlege dupœ virsta 'n care eşc̆i.
Cœ de cœtrœ oare cine iubitœ a fi doreşc̆i.

Creḋisa.

Ba acolo altœ grije mœ opreşce prea ušior.

Democrit.

Nu cum-va şc̆ii cum se c̆iamœ aceá grije?

Strœbon.

Ia, amor.

Criḋisa.

Ce ḋic̆i? amor?

Strœbon.

Amor darœ.

Criḋisa.

Ba.

Democrit

Eŭ ti-l tœlmœcese.

(În parte.)

Mœ cutrémur! şi necî nu şc̆iŭ ce-o sœ-i ḋic, ce sœ-i vorbesc

Strœbon (luî Democrit).

Ce! tu, ce filosofic̆eşce critic̆i toate şi glumeşc̆i,
Care simtirilor talle ca un monare porunceşc̆i,
Şi cu planetele toate stai púrurea nas la nas,
Ŭœ fatœ acum te face sœ rœmîi fœrœ de glas!
Trémuri? mœré fii mai áger, nu fii copill fii bœrbat.

Democrit (în parte).

Încœ aşiá turburare inima mea n'aŭ cercat!

(Cœtrœ Criḋisa.)

Amoru 'n adevœr este, ce necî poate fi numit.
E ŭœ pátimœ, ce firea în om o aŭ rœsœdit;
Ŭœ poftœ prea tœinuitœ, un gust prea desfœtœtoriŭ,
Care atîtœ ŭœ rîvnœ în tot cell vieţiuitoriŭ,
A 'nmulti a sa fiintîœ spre a se înveciniei.

Strœbon.

Cu tot duhul tœŭ, amorul nu şc̆iî bine a-l tœlmœc̆i,
Nu bœnuí; dar' amorul e tocma un nu şc̆iŭ ce,
Ce necî şc̆iî de und' te-apucœ şi necî nu şc̆iî pe'ntru ce;
Care ades te împinge şi-acolo unde nu vrei,
Şi ne imple de ŭœ poftœ, ce simtim cœtrœ femei;
Şi-acell nu şc̆iŭ ce în urmœ, ce e atît de plœcut,
Ese de'n inima noastrœ pre'n un cip nepric̆eput.

Creḋisa.

Precum vœḋiŭ eŭ, Dumneavoastrœ limbœ strœinœ vorbiti,
Şi-astœ ne'ntieleasœ taînœ şi mai mult o 'mbroboditi.
Amorul acesta darœ nu e lesne a-l practisí,
De a aşiá greutate pînœ şi de a-l rosti;
Eŭ mœ simtiŭ de duh lipsitœ, şi dar' a 'nvœtiá nu vreŭ,
Un lucru ce a-l întielege îmi pare atît de greŭ.

Strœbon.

Cearcœ pre'n faptœ amorul cœ-l înțeleg̃ĭ maĭ ușĭor;
Ia-mœ de daseal pe mine, și de nu te 'nvœțĭŭ, sœ mor.

Sc̃ena VI.

Ag̃elas, Ag̃enor, Democrit, Strœbon, Crid̃isa.

Agelas.

Sœ maĭ stœm într'acest codru, vînœtoarea sœ lœsœm,
Pîn' va trece ferbinteala, putin sœ ne rœsuflœm.
Dar' ce vœd̃ĭŭ eŭ?

Strœbon (cœtrœ Cred̃isa).

Mi se pare, cœ toț̃ĭ aceștĭ vînœtorĭ,
Sînt de-aceĭ ce usĭuread̃ĭœ de sárcĭnĭ pe cœlœtorĭ.

Crid̃isa (luĭ Strœbon).

Eŭ în a lor cœutœturœ, nemic nu vœd̃ĭŭ spœrios.

Agelas.

C̃e lúcurĭ desfœtœtoarĭe! dar', o cerĭŭ! ce cip frumos!
Cum se poate într'aceste întunecoase pœdurĭ,
Sœ se afle ŭœ persoanœ cu așĭá plœcute nurĭ?

Strœbon (luĭ Democrit).

Ba cœlœtorii aceștĭa, dupœ cum acu-ĭ privesc,
Nu a pung̃ilor rœpire ce-a inimilor rœvnesc.
Sœ ne-ascúndem.

Agelas.

S'avem voe în cest pustiŭ nevœd̃ĭut.
A da desfœtœrii voastre cinstea, ce i s'aŭ cœd̃ĭut.
Prea vœ rog . . .

Democrit.

Maĭ multœ vorbœ, e cu totul de prisos;
A drumuluĭ rœtœcire v'aŭ adus în acest dos,
Aceasta prea se 'nț̃ĭœleg̃e; de aceea de poftĭț̃ĭ,
Strœbon va arœtá drumul orașĭuluĭ, c̃e doriț̃ĭ.

Agelas.

Un c̃erb, care de treĭ ceásurĭ necontenit alungœm
Fœcú pre'n a sa 'nvîrtire în acest loc sœ întrœm,
Unde-am rœmas maĭ cu totul de cœldurœ nœdușĭț̃ĭ.

Democrit,

A! vînœtorĭ sînteț̃ĭ darœ?

Agelas.

De'n ceĭ maĭ desœvîrșĭț̃ĭ.

Democrit.

Așĭá dar' sînteț̃ĭ de-aceĭa, ce nu maĭ cruț̃ĭaț̃ĭ necad̃ĭŭ,

A vœ obosí 'n tot ceasul șĭ-a vœ omorî cu had̃ĭŭ;
A stricá all dimineț̃ĭi somnul cell maĭ linișcit,
A merg̃e 'n pœdurĭ, a 'ntrece all soareluĭ rœsœrit,
A îngreuiá cu rácnet eco de'n pustietœț̃ĭ,
A trece înglodaț̃ĭ d̃ĭŭa pre'n sate și pre'n cetœț̃ĭ,
A întrá 'n vœĭ necœlcate, ca ceĭ desnœdœjduiț̃ĭ,
A strœbate într'un súflet codriĭ ceĭ maĭ îndesiț̃ĭ,
A nu șcĭ în cotro merg̃eț̃ĭ, unde staț̃ĭ, pe-all cuĭ pœmînt.
Alungînd ŭœ beatœ caprœ, ce se teme șĭ de vînt:
Și în urmœ dobitocul, dupœ care alergaț̃ĭ,
Pînœ ce maĭ vœ es ociĭ, apoĭ încœ-l șĭ scœpaț̃ĭ,
Și vœ 'ntoarceț̃ĭ tîrd̃ĭŭ noaptea oștenniț̃ĭ și nœcœjiț̃ĭ,
Scœldaț̃ĭ în sudorĭ cu totul, adese orĭ sĭ stropșiț̃ĭ,
Vœ rog dar' toate acestea cîte-acuma vi le-am d̃ĭs
Judecaț̃ĭ-le și spúneț̃ĭ nu sînt vrednice de rîs?

Ag̃enor.

Aceastœ 'ndeletnicire, acest lucru ce hulițĭ,
E petrécere plœcutœ Eroilor strœluciț̃ĭ,
C̃e deacœ dup'a lor rîvnœ în rœsboaĭe aŭ învîns,
Méstec' într'a lor d̃ĭœbave cipul lupteĭ, ce-aŭ deprins.

Ag̃elas.

Fœrœ prea multœ mirare eŭ sœ vœ mœrturisesc,
Așĭŭ vré sœ șcĭŭ cine'este tînœra, care privesc?

Strœbon.

Și ce vœ pasœ de dînsa?

Ag̃enor.

Noĭ nu putem a privi.
Ŭœ asémene frumseațĭœ fœrœ neamul a i-l șci.

Strœbon.

Alungaț̃ĭ maĭ bine cerbiĭ ci veț̃ĭ face maĭ cu cap.

Agenor.

C̃e?

Șcĭĭ cu cine vorbeșcĭ oare?

Strœbon.

Ba nu șcĭŭ pre leg̃ea mea!

Ag̃enor.

C'un reg̃e vorbeșcĭ, sermanne!

Strœbon.

Reg̃e! fiœ, șĭ 'mpœrat,
C̃e-mĭ pasœ

Agenor.

Vedĭ dobitocul cît e de nemœsurat!

Strœbon.

Domnule, mœ rog mœ eartœ, nu-ĭ așĭá numele mieŭ!

Şi ca sœ-l şciĭ îĭ voiŭ spune, cœ Strœbon mœ numesc eŭ.
Filosof deplin, ba încœ tocmaĭ de'n ceĭ maĭ slœvitĭ
All luĭ Democrit továrœşiŭ, ce este care-l priviĭ.

Ağelas.

Če spuĭ! omul acell mare, filosoful Democrit,
Ce la duh şi 'ntĭelepčiune e 'n lume cell maĭ vestit,
Acell, ce cŭ-a sa şciinţĭœ se nalţĭœ pînœ la cerĭŭ?

Strœbon.

Aşĭá. Domnul mieŭ, acesta-ĭ, şi eŭ sînt all luĭ scolerĭŭ.

Ağelas (cœtrœ Democrit).

Sœ aĭb, mœ rog, ertœciune, cœ 'ndresnesc a tulburá
Înaltele talle crítičĭ, če fac mîngœrea ta;
Nu aşĭŭ fi vrut sœ te súpœr, dar' árşiţĭa m'aŭ silit.

Democrit.

Eŭ mœ búcur, cœ la vremea cea maĭ bunœ aĭ venit.
Te-i împœrtœşi cu mine de-un prîndĭŭ foarte mœsurat,
Rog însœ sœ-mĭ daĭ ertare, ca un oaspe neaşčeptat.
Tot ce am îĭ stœ spre slujbœ, de vreĭ cinste a ne da.

Ağelas.

Cœ de-ĭ vré sœ-mĭ daĭ credĭare, nečĭ cum nu-mĭ e a mîneá.
Însœ cu toate acestea, voiŭ aĭ dovedí sœ vedĭ,
Cœ masa asta, cu care aĭ vré sœ mœ ospetedĭ,
Curînd îĭ voiŭ rœsplœtí-o.

Strœbon.

Nœltimea ta rîdĭ de noĭ.

Ağelas.

Ba nu, iubite, mœ crede, pînœ 'ntr'un ceas amîndoĭ
Vetĭ vení la amea curte.

Democrit.

Noĭ la curte?

Ağelas.

Însu-şĭ voĭ.

Strœbon (în parte).

Acolo voiŭ mîneá bine.

Ağelas.

Toţĭ vom merğe maĭ de-apoĭ.

Democrit.

Într'ŭœ 'mpœrœteascœ curte, unuĭ Rege sœ urmedĭŭ?
O cerĭŭ! apoĭ acolo če-o sœ fac? ce-o sœ lucredĭŭ?
Duhul mieŭ, care la multe nečĭ de cum nu e plecat,
All mieŭ caracter ca dreptul sœ nu fiœ 'ntunecat,
Risul, alle melle crítičĭ, cipul de a mœ purtá,
Ŭœ lume 'ntreagœ de dušmannĭ, mœ vor face a-mĭ cîščigá.

Ağelas.

Te voiŭ apœrá de toate, aceasta-ĭ fœgœduesc.
Însœ eŭ ŭœ bunœtate sœ-ĭ maĭ čer încœ voesc
La care sînt cu nœdejde, cœ nu te-i împrotiví;
Astœ tînœrœ frumseaţĭœ vrédnicœ a se priví
Într'ŭœ maĭ bunœ soartœ ea sœ viiœ cu noĭ vreŭ.

(Cœtrœ Cridisa.)

Plecá-te-veĭ la aceasta?

Cridisa.

Eŭ sînt a tatœluĭ mieŭ,
Şi nœintea unuĭ tatœ eŭ alta nu počiŭ sœ fac,
Decît sœ-ĭ împlinesc voea, şi maĭ pe urmœ sœ fac,
Mĭ-ar placé însœ a merğe unde mulţĭ îmĭ povestesc
Cœ sînt toate celle mîndre, toate-ĭ rîd, te 'nveselesc,
La un loc noŭ pe'ntru mine, če nečĭ ŭœdat' am vœdíut,
Unde-s bœrbaţĭ fœcuţĭ bine.

Strœbon.

Şi femeĭ prea de plœcut.

Democrit (cœtrœ Cridisa).

Cît de rœŭ cunošcĭ tu locul, de care acum vorbešcĭ!

Cridisa.

În curînd îl voiŭ cunoašče maĭ bine, deacœ voešcĭ.
Pe tatœl mieŭ îl poţĭ face, ca numaĭ decît sœ vrea,
Cœcĭ aĭ putere asuprœ-ĭ.

Democrit.

Nu şciĭ, če dičĭ, fata mea.
Ia čerceteadĭœ-mœ bine, şi mœ júdecœ frumos,
Şi în duh, şí 'n stat, şi 'n toate.

Cridisa.

Mœ rog, nu te 'mprotivi,
La un bine aşĭá mare, če ušĭor poţĭ isprœví,
Pe'ntru care bunœtate în vecĭ o sœ-ţĭ mulţĭœmesc.

Democrit (în parte).

O vaĭ! ce nenorocire! Če-aŭ trebuit sœ iubesc!
Dar pocĭŭ eŭ?

Ağelas.

A mea dorinţĭœ sœ se 'mplineascœ voesc,
Cœcĭ, pe lîngœ rugœminte, eŭ počĭŭ sœ şi porunčesc,
Decĭ îndatœ . . .

Democrit.

Destull este.

Ağelas (luĭ Democrit).

Toate îĭ sînt în dĭœdar,
Trœsurile-mĭ sînt aproape; curînd va sosí un car,

Carele sœ te încarce cu toate ce stœpînešci.

(Cœtrœ Agenor.)

Agenor! tu te sîlešce, ca îndatœ sœ-ĭ pornešci,
Te însœrcinedĭŭ de'n toate cu tîncera, care vedĭ,
Ca, pornindu-o cu dînšiĭ, foarte s'o šĭ privigĭedĭ.

Agenor.

Asupra slujbelor melle, fiĭ bine încredințiat,
Cœ voĭŭ înpliní întocmaĭ porunčile, če mĭ-aĭ dat.

(Agelas ese, Tales întrœ pe altœ láture.)

Scena VII.

Tales, Agenor, Democrit, Cridisa, Strœbon.

Tales.

Vaĭ de mine, cœ truditu-s, dar' trudit, cœ nu maĭ pot,
C'am strœbœtut în treĭ rînduri, šĭ 'n sus šĭ 'n jos codrul tot,
Šĭ n'am . . .

Strœbon.

Tacœ-ĭ gura! šĭ maĭ iute poĭjiea sœ-ĭ gœtešci.

Tales.

L'a regeluĭ curte?

Strœbon.

'ndatœ.

Tales.

Ašĭá! tu mœ amœgešci.

Strœbon.

Ba, dĭœŭ, Regele te cere, cœci dĭce cœ-ĭ trebuešci.

Tales.

Eŭ, pre legea mea, voĭŭ merge; eatœ-mœ gata pe loc.
Poate m'oĭŭ face om mare; dacœ voĭŭ avé noroc.

Agenor.

Ia, sœ nu ne pĭérdem vremea, sœ ne sîlim la pornit.

Strœbon.

Sœ mergem dar', eŭ sînt gata, gĭamandanna mĭ-am gœtit.

Democrit (cœtrœ Cridisa).

Če drum o sœ fac, o Doamne! šĭ numaĭ tu m'aĭ fœcut
Sœ fac un lucru ce-mĭ este atîta de neplœcut!
Dar', Cridiso, pe'ntru tine, če n'ar face cine-va!

(În parte.)

Vaĭ mie! a eĭ frumseatĭœ viealĭa îmĭ va curmá.

(Es cu toĭĭ afarœ de Strœbon.)

Scena VIII.

Strœbon (sîngur).

De-acum muntilor, stîncĭ, codri, vidĭuniĭ, če-am lœcuit,
Nesîmtitorilor mărturĭ la foamea, če-am suferit,
Maĭ rœmînetĭ sînœtoase, numaĭ cŭ-all fierœlor glas
Cœcĭ eŭ cŭ-a Domnuluĭ milœ, adĭ de vecĭ o sœ vœ las.
Šĭ voĭ leilor šĭ tigrĭĭ, ursĭ, lupĭ, cerbilor fricoši
Cum šĭ porcilor sœlbátecĭ, maĭ rœmînetĭ sînœtoši.
Primitĭ ear' în stœpînire groatele, če-am dešĭertat,
Care prea cu strîmbœtate noĭ vi le-am fost apucat;
Šĭ de oĭŭ venĭ vr'ŭœdatœ ear' aicĭ sœ lœcuesc,
Între voĭ sœ-mĭ petrec vieatĭa, cu voĭ sœ filosofesc,
Atuncĭ, rog ca de'n totĭ, care maĭ groasnicĭ dinĭĭ va avé
Numaĭ un ospœĭŭ sœ facœ de'n toatœ persoana mea.
Decĭ, sluga Domníeĭ voastre, de-acum vœ las acest loc,
Merg sœ mînînc, sœ beŭ bine pe'ntru all vostru noroc.

(Sfîrșitul actuluĭ întîĭŭ.)

Actul II.

Scena I.

Esménniea, Cleanta.

Cleanta.

Dacœ eŭ ašĭŭ šci secretul spre a puté sœ gicese
Pricina asteĭ tristetĭe, če în fatĭa ta privesc,
A melancolíeĭ, care te tine ašĭá cumplit
Subt jugul pravileĭ salle atît de nesuferit,
Noĭ am puté tot de-ŭœ datœ de nu-ĭ vré nemic s'ascundĭ
Sœ scœpœm de doŭœ trude, eŭ sœ 'ntreb, tu sœ rœspundĭ.
Dar' flind cœ fœrœ vorbe, fœrœ a te întrebá
De întristarea, če suferĭ, nu mœ pocĭŭ înšciințiá,
Te rog dar', stœpîne dragœ, ca sœ-mĭ lœmurešcĭ curat
Če nor a ta frumseatĭœ atît' a înnegurat?
Če pricinœ te silešce, acest felĭŭ a lœcrœmá
Cînd Regele ciar acuma se 'ncinœ 'n fiintĭa ta,
Crede-mœ, ell te iubešce, cît nu-tĭ pocĭŭ mœrturisí,

Și e silit și de pravili cu tine a se 'nsoți.
În sfîrșit cîar sœ se 'ntîmple, se voease' a se lœsá,
Se-și calce parola datœ și fœgœduințîa sa;
Ağenor un princip este dupœ cum îl cunosc eŭ,
Îndestull vrédnic, stœpînœ, de a fi bœrbatul tœŭ;
Șciŭ, cœ ell te și iubešče, dar' nu poáte cutedîá,
Pœdind respect cœtrœ Reğe, iubirea a-și arœtá.

Esménniea.

Pe'ntru Ağenor eŭ însœ-mĭ a te 'ncredințîá doresc,
C'afar' de lipsa coroaneĭ alt defect nu-ĭ maĭ gœsesc;
Și mœ crede, cœ ell foarte ar fi de mine mœrit,
Cînd de-a mœririĭ iubire n'ar fi atît de robit.
Dar' sœ lœsœm vorba asta, alta voĭam sœ-ți vestesc:
Eŭ, iubita mea Cleantœ, nu pocĭŭ sœ mœ dumeresc
Care sœ fiœ pricina întristœriĭ, če sîmțiesc,
Cœcĭ m'aŭ cuprins tœrœ veste pre'n un cip, de mœ sfîrșiesc
Cu cît silesc de la mine s'o alung, s'o depœrtedĭŭ.
Cŭ-atîta maĭ mult mœ face, sœ suspin, și sœ oftedĭŭ.
În sfîrșit dĭŭa de astœ-dĭ c'ŭœ fricœ m'aŭ coperit,
Če în toatœ a mea vieațîœ încœ nu am suferit.

Cleanta.

N'aibĭ necĭ ŭœ grije, cœcĭ sceptrul, če cerĭul țĭ-aŭ dœruit,
Nu poate de cœtrœ nímenĭ vr'ŭœ datœ a-ți fi rœpit
Și pricina, pe'ntru care, — dacœ cum-va nu o șciŭ —
Eŭ țĭ voĭŭ spune-o îndatœ, ca 'ncredințîatœ sœ fiĭ
Cœ aceastœ slavœ mare, če curînd o s'o primešcĭ,
O cîșciği maĭ mult prin mine, și trébuĭ sœ-mĭ mulțîœmešcĭ.

Esménniea.

Cum mœ rog?

Cleanta.

Ascultœ numaĭ, și-ĭ afiá într'un minut,
Cîte pînœ astœ-dĭ încœ necĭ de cum nu le-aĭ șciut.
Pe cînd reğele de Argos, tatœl tœŭ s'aŭ sœvîrșit,
Maĭcœ-ta, a luĭ soție, de acolo aŭ lipsit,
Și cu a doŭa 'nsoțire earœ-și se cœsœtorí,
Cu Reğele cell de-aicĭa care și-acella muri.
Astœ însoțire însœ, če Reğin' aŭ maĭ primit
Pe aceastœ legœturœ ea aŭ fost statornicit:
Deacœ nu-ĭ vor da odraslœ a luĭ ostenneli crœešcĭ,
Atunčia tronul Atenneĭ tu însœ-țĭ sœ-l mošcenneșcĭ,
Seaŭ mœcar de i-s'ar naște vre un fiiŭ, precum doriá,
Acestuĭ urmašiŭ soție numaĭ tu sœ fiĭ, voiá.
Reğina dupœ aceasta, ŭœ copillœ aŭ nœscut,
Care pe'ntru cœ iubitœ, ca tine nu ĭ-a stœtut,

Cu un copill de alt sîngе îndatœ o aŭ scimbat,
Și cŭ-a feteĭ depœrtare pe mine m'a 'nscrcinat.
Acest prunc însœ, še vede, nu fu bine plœsmuit,
Cœcĭ a doŭa dĭ îmĭ pare, îndatœ aŭ și murit.
Eŭ dar fœrœ sœ întîrdĭŭ slujba, care mi-s'aŭ dat,
Am dat spre crešcere prunca într'un codru depœrtat.
Unde un țĭœrann, îndatœ če-am dis c'a fi mulțîœmit,
Sárcina-mĭ supœrœtoarĭœ asupra sa aŭ primit.
I-am spus, če aceastœ pruncœ eŭ însa-mĭ o am fœcut,
Sœ cate, sœ se 'ngrijeascœ pe'ntru all eĭ bun crescut;
Și tœgœduindu-ĭ neamul, și numele-adevœrat,
Aŭ credĭut țĭœrannul toate, cîte eŭ ĭ-am însirat:
Și astœ-dĭ toemaĭ de-atunčia činspreče annĭ se 'mplinesc
A întîmplœriĭ acesteĭ, de care îți pomennesc;
Și de-atît amár de vreme eŭ nu credĭŭ cœ cine-va
Aŭ audit mœcar vorbœ de-aceá pruncœ unde-va.

Esménnica.

De mult šciam eŭ de táĭna, če tu acum mĭ-aĭ vorbit.
Și cred, cœ încœ tu însœ-țĭ mi o aĭ descoperit.
Toema de 'ntîmplarea asta eŭ maĭ mult mœ îngrijesc
Aceasta este isvorul întristœriĭ, če sîmțiesc.
Vedĭ decînd reğele-a casœ aŭ sosit de la vînat,
Cum cœtrœ mine cu totul întru toate s'aŭ scimbat?
Așiá plin de neodihnœ și uĭmit ell n'aŭ stœtut,
Par' cœ ínima luĭ astœ-dĭ în ğiațîœ s'aŭ prefœcut;
Cĭar a luĭ cœutœturœ par' cœ-mĭ dičе lœmurit,
Cœ drágostea cœtrœ mine de sœvîrșit ĭ-aŭ perit;
Ah! și prepusul, cœ poate, are cu alta amor,
Crede, iubitœ Cleantœ, c'o sœ mœ facœ sœ mor!

Cleanta.

C înd eŭ cáut întristarea în vr'un cip sœ-ți linišcesc,
Îmĭ spuĭ ear' proasta pričire obiceĭuluĭ obšcesc.
Minunat lucru e asta, cœ orĭ če amoredĭat,
De a luĭ nenorocire tot ell este vinovat;
Á decœ cœ amoredĭĭ, toți dicînd într'un cuvînt,
Nu-s voiničĭ sœ cate-aĭurea decît la cerĭŭ și pœmînt;
Cœcĭ, deacœ de'n întîmplare, care-va ar îndrœsní,
Asupra vre uneĭ alteĭ ociĭ sœĭ a-și pironí,
Orĭ s'ar arœtá, cœ este trist, seaŭ vésel, seaŭ uĭmit,
Seaŭ nu rîde, orĭ nu plîngе, orĭ în urmœ n'aŭ vorbit,
Îndatœ și ğelodĭea într'acell čeas se nœsecú,
Și tințîarul de ŭœdatœ într'un smeŭ se prefœcú.
Îndatœ e bœrbar foarte, e tirann nesîmțitorĭŭ,
E ŭœ fearœ încrudîtœ, nu šcie, če e amor.

Îndatœ aĕell e vrédnic a fi šters de'ntre ĕeĭ viĭ,
S̄ĭ-a fi pedepsit cu toate a tœrtaruluĭ urg̃iĭ.
În veacul aĕest de astœ-d̄ĭ alt felĭŭ trébuĭ sœ trœešĕĭ,
Cu ŭœ blîndeaţĭœ bœrbatul trébuĭe sœ-ţĭ cibd̄ĭueščĭ,
Cĭar de ar faĕe vr'úœ datœ vre un lucru neplœcut,
S̄i de l'aĭ privi šĭ însœ-ţĭ, sœ te faĕĭ, cœ n'aĭ vœd̄ĭut.
Atunĕĭa veĭ trœí bine cu orĭ šĭ care bœrbat,
Cînd ell se va privĭ líber, nu ca un rob ferecat.

Esménniea.

Uneĭ ínimĭ delicate, pline de curat amor,
S̄i ŭœ tœcere îĭ este un lucru otrœvitor;
Ear' prepusul tot-de-auna naščе spre a o scîrbi.
Tu nu šĕĭi, dragœ Cleantœ, ĕe va sœ d̄ic'a ĭubí!

Cleanta.

Ašĭá! Ba ca mine-amorul creḍĭŭ, cœ nu l'aĭ maĭ gustat,
Cœĕĭ eŭ fœcuĭ nebunía de m'am fost šĭ mœritat.

Esménniea.

Te-aĭ fost mœritat?

Cleanta.

În Argos nebunía am fœcut,
Ĕe pînœ 'n d̄iŭa de astœ-d̄ĭ nímene nu o-aŭ šĕiut.
Încœ înœintea vremiĭ ĕe soarta s'aŭ îndurat,
A mijlocĭ pe'ntru mine la maĭcœ-ta de-am întrat,
Astœ frumoasœ ispravœ eŭ am fost'o sœvîršit,
Care, mœ crede, cœ 'n urmœ prea cumplitœ aŭ ešit.
Luásem un bœrbat barbar, temœtorĭŭ, ĕĭudat, poĕit;
Beţĭv, cœrturarĭŭ, hœrbáreţĭŭ, cœpriţĭos šĭ sgîrĕit;
Precum sînt maĭ toţĭ de obšĕe de la mare pîn' la mic.
Eŭ dar', ca sœ scap de dînsul, n'am fœcut altœ nimicœ,
Decît numaĭ d̄i šĭ noapte ne'nĕetat l'am amœrît
S̄i-ašĭá de-a luĭ însoţire abĭá m'am cotorosit.
Sfada, ocara, strîgarea ĕe-ĭ trînţĭam fœrœ soroc,
L'aŭ trimis la dracu 'n prásnic, sœ-šĭ cáute alt noroc.

Esménniea.

Cum? aŭ murit?

Cleanta.

C̄ine-l šĕie! de cînd de-aiĕĭ aŭ perit,
Sînt doŭœ-d̄ieĕĭ de annĭ astœ-d̄ĭ, de-atunĕĭ nu l'am maĭ d̄iœrit;
Cît dacœ de'n întîmplare aiĕĭ s'ar iví acum,
Cred, cœ cĭar vorbind cu dînsul, nu ne-am cunoašĕe neĕĭ cum,
Cœĕĭ eŭ, cînd mœ mœritásem, eram, cum sœ-ţĭ spuĭŭ, sœ cre d̄ĭ
Ia numaĭ atitilica, pœreá cœ-s un titired̄ĭŭ.

Esménniea.

Áerul tœŭ aĕest vésel nu puţin m'ar bucurá.

Dacœ ínima în mine atît nu s'ar turburá.

Cleanta.

Pe'ntru ca sœ-ţĭ uĭţĭ în grabœ mœhniĕĭunea, ĕe sîmţieščĭ,
Vin' pîn' într'un loc cu mine, ca sœ te maĭ rœcorešĕĭ.
S̄ĕiĭ, cœ reg̃ele aduse, cînd vení de la vînat.
De'ntru ŭœ pustietate un dobitoc prea ĕĭudat,
Care oare ĕe aduĕe šĭ a om, însœ puţin
Cœ seamœnnœ šĭ cu uršiĭ, šĭ sœ veḍĭ legat nu-l ţin!
D̄ic, cœ dœ šĭ cîte-ŭœ vorbœ, šĭ rîde necontennit,
Am uĭtat ĕe-ĭ d̄ic cœ este, mi se pare-un . . . Democrit.

Esménniea.

Cum vœd̄ĭŭ înalta šĕiinţĭœ, tu neĕĭ cum nu o mœrešĕĭ.
Aĕest dobitoc, pe care acuma mi-l d̄ĭugrœvešĕĭ,
Este-un filosof de'n lume de'n ĕeĭ maĭ marĭ šĭ vestiţĭ.

Cleanta.

Filosof! toţĭ dar' aĕestĭa sînt atîta de posniţĭ?
Nu viĭ?

Esménniea.

Nu. Du-te tu însa-ţĭ, ear' pe mine, te poftesc,
Sœ mœ laši în liniš̄ire, e'aĕeasta maĭ mult doresc.
Toate cîte tu aiĕĭa a-mĭ vorbí te-aĭ nevoit,
A g̃elosíeĭ durere neĕĭ cum nu mĭ-aŭ potolit.

Cleanta.

Par' cœ s'aude nešĕine. Eŭ mœ duc sœ maĭ privesc
Aĕell dobitoc, pe care filosof, d̄iĕĭ, cœ-l numesc.

Sc̄ena II.

Strœbon (sîngur în haĭne de curted̄ĭann).

Dupœ cum îmĭ ĭ-aŭ eŭ sama, šĭ fœrœ sœ mœ grešĭesc,
Un om, ĕe-are duh maĭ mare, numaĭ de curte-l gœsesc:
Numaĭ aiĕĭ îĭ e locul, unde îšĭ poate lœţí
Duhul, cu care nœtura voi a-l înbogœţí.
Are šĭ cu ĕe stomacul cum trébuĭe-a-šĭ mulţĭœmí.
Vin destull, bucate multe, šĭ orĭ cîte ar pofti.
De cînd am venit aiĕĭa maţĭele nu-mĭ cĭorœesc.
Cu rœsboĭŭ ca maĭ nœinte maĭ mult nu se asupresc.
S̄ĭ astœ-d̄ĭ cu de mîncare, ca pe'ntru treĭ m'am pœstrat,
Mœ vœd šĭ 'n îmbrœcœminte, ca un Bœron de curat.
S̄i toate mœ prind, dar' însœ par' cœ vine ĕine-va.
Bre! bre! aĕesta e Tales! šĭ-a luĭ haĭne fac ĕe-va!

Sc̄ena III.

Strœbon, Tales (îmbrœcat în haĭne de curte peste alle salle tĭœrœnneșc̄ĭ).

Tales.

Mœĭ, dar' ac̄easta! vœd̄ĭut'aĭ! Ba eŭ asta nu voesc,
Toț̄ĭ la nasul mĭeŭ sœ rîdœ, și eŭ sœ-ĭ îngœduesc?
D̄ĭœŭ de-a maĭ venĭ vre unul sœ mœ hlid̄ĭeascœ, ca ad̄ĭ,
Îl lipesc cu pumnul asta așĭá-și tocma în obrad̄ĭ.

Strœbon.

C̄e aĭ? mœ rog, de eșc̄ĭ astœ-d̄ĭ așĭá ș̄cîrbit, fœtul mĭeŭ?

Tales.

Cœ c̄e poate fi ac̄easta, nu poc̄ĭŭ sœ maĭ ș̄cĭŭ nec̄ĭ eŭ.
S̄cĭŭ, cœ vœd̄ĭŭ în toatœ partea tot cîrdurĭ de hlisiturĭ,
De felĭŭ de felĭŭ de vœpsele ca nișce d̄ĭugrœvițurĭ.
S̄i tot îmblœ dupœ mine, ca cînd ĭ-așĭŭ avé argațĭ,
S̄i d̄ĭœŭ uneorĭ îmĭ vine, c̄e-oĭŭ nœpœdí sœ înhațĭ . . . .

Strœbon.

Asta eĭ o fac, iubite, pe'ntru cœ n'aŭ apucat
Sœ maĭ vœd̄ĭœ pe aic̄ĭa un Domn așĭá delicat,
Cu așĭá g̃íngașĭœ fațĭœ, și cu cip așĭá frumos.

Tales.

Dacœ eŭ, de-ĭ cœtá bine, nu-s urît, cînd sînt voĭos.
Nu e așĭá?

Strœbon.

Aĭ dreptate; ba d̄ĭc d̄ĭœŭ fœrœ pœcat,
Cœ nec̄ĭ Reg̃ele aic̄ĭa ca tine nu e 'mbrœcat.

Tales.

Eŭ sînt, fœrœ sœ mœ láud, îmbrœcat, c̄ît nu am soț̄ĭ,
S̄i am șí cap cît îmĭ place maĭ maĭ mult de cît eĭ toț̄ĭ.
C̄e face frumos stigleț̄ĭul? ĭa numaĭ pennele luĭ;
Fata ear' cînd mi-ĭ vedé-o, mîna la ocĭ o sœ-t̄ĭ puĭ.
Mœré, eŭ sœ-t̄ĭ vorbesc dreptul, eŭ cu Reg̃ele mœ 'mpac.
Cœ eŭ dela dînsul cápœt orĭ cînd toate cîte-mĭ plac;
Aŭ d̄ĭs, sœ-mĭ dea de mîncare c̄e-a fi maĭ acru, maĭ bun,
Am mîncat șí ad̄ĭ cît patru, de m'am fœcut cît un tun,
E! bine e, cînd ți-ĭ foame, sœ aĭ de mîncat destull,
Sœ aĭ șĭ-un pîntece sdrávœnn, c̄e cu orĭ c̄e nu-ĭ sœtull!

Strœbon.

Eŭ nu credeam, cœ aic̄ĭa, în ast birt te-aĭ multĭœmí.

Tales.

Ba d̄ĭœŭ mĭ-ar plœc̄é aic̄ĭa sœ trœese pîn voĭŭ murí.

De vieatĭa mea ac̄easta mare multĭœmire am,
C' acum nu mœ cunosc sîngur par' cœ nu-s c̄ell c̄e eram.

Strœbon.

Cu toate haĭnele astea în care ad̄ĭ te privesc,
Încœ nœtîngul tœŭ áer are c̄e-va t̄ĭœrœnnesc;
Ia stœĭ maĭ drept în pec̄ĭoare, așĭá gogomann nu sta.
Reg̃ele maĭ bine-ar face, un butuc de-ar îmbrœcá;
Uĭtœ-te numaĭ la dînsul, pĭeptul deșcis, desmœt̄ĭat,
Cînd merg̃e par' cœ e t̄ĭápœnn, pare c'ar fi îngiœt̄ĭat:
Îmblœ tot clœtind de'n mînœ, și de'n cap maĭ legœnnînd.
Fiĭ deșc̄ept, joacœ, fiĭ vésel, trag̃e tœbac cînd și cînd.
Nu sta plecat înœinte, burduful nu tîmburí.

(Îĭ dœ un pumn în pîntece.)

Tales.

Aleŭ! rœŭ eșc̄ĭ, dacœ ásfeliŭ tu mœ-ĭ face de-oĭŭ murí!
Așĭá maĭ cœ mĭ-aĭ spart coșĭul, așĭá tare m'aĭ lovit.

Strœbon.

C̄esta e numa 'nceputul, nu e 'ntregul dœsceelit.

Tales.

T̄ĭ-l sfîrșĭeșce sîngur.

Strœbon.

Vine Democrit, de nu greșĭesc.

Tales.

Eŭ mœ duc sœ-mĭ maĭ vœd̄ĭŭ fata, de-oĭŭ puté s'o nimeresc.

(Ese.)

Sc̄ena IV.

Democrit (urmat de un Vœtav, de un Stólnic și de patru nalț̄ĭ Laceĭ), Strœbon.

Democrit.

Șí aic̄ĭ, pe cum aĭurĭa, miĭ de plœcute d̄ĭdirĭ
Pretutindenni în tot c̄easul trag alle melle privirĭ;
Marĭ și mic̄ĭ și toatœ curtea, și ac̄est orașĭŭ bogat
Pric̄ĭnĭ de rîs pe'ntru mine aŭ un cîmp îmbelșĭugat.
S̄i eŭ vœd̄ĭîndu-mœ astœ-d̄ĭ într'ac̄est pœlat crœesc,
Strœmutat de'n liniș̄cirea, care încœ o jœlesc;
De-atîta ofit̄ĭerime și de slug̃ĭ înеunjurat,
Nu numaĭ de rîs sînt vrédnic, ci șí de-a fi șĭuerat.

(Cœtrœ Vœtav.)

Tu, care-mĭ urmœreșc̄ĭ pașĭĭ, c̄e vreĭ a șc̄ĭ, sînt dorit?

Vœtavul.

De'n a Reg̃eluĭ porunc̄œ la Dumeata am venit.

Care-aŭ ḋis, de-ţi va fi voea, cu asta sœ mœ ċinsteşeċi,
Pe'ntru casa Dumitalle de Vœtav sœ mœ primeşeċi,
Ca eŭ în trebile caseï, ċe aï, sœ-te odihnesc.

Democrit.

Eŭ n'am neċi un feliŭ de treabœ, neċi a avé nu doresc.

Vœtavul.

Venísem cu socotinţiœ sœ-ţi fiŭ mînœ de-ajutoriŭ,
Sœ-ţi puiŭ casa 'n rînduealœ, sœ-ţi fiŭ ocîrmuitoriŭ;
Sœ fac şi sœ desfac toate, venitul sœ ţi-l primesc,
Sluġilor ċe-i avé 'n casœ, la toate sœ porunċesc.

Democrit.

Asupra sluġilor darœ dacœ eşeċi stœpînitoriŭ,
Apoï îţi fac rugœminte nu-ţi pot fi porunċitoriŭ,
Ca pe toţi aċeşti netrébniċi sluġi, ċe aiċïa priveşeċi,
Cum te-i priċepe maï bine, în curînd sœ-i mœtrœşieşeċi?
Cœċi eŭ nu maï poċiŭ sœ súfœr pe aċeşti patru domni mari,
Neconntenit lîngœ mine, sœ stea 'nfipţi ca nişċe pari.

Vœtavul.

Aċeasta aduċe slavœ, a avé sluġi aşiá naltï.

Democrit.

Mœré eŭ ásfeliŭ de slavœ n'o voiŭ, ţiïœ-se de alţi.
Cînd tuşiesc, îmï suflu nasul, seaŭ stupesc, seaŭ ċe şċiŭ eŭ,
La ċea maï micœ mişcare ċe-oiŭ faċe 'n lœcaşiul mieŭ,
Sœ-mï ïae ċine-va sama, este bine, te poftesc?

Vœtavul.

De obşċe aċeï marï oamenï, toţi aşiá obiċïnuesc.

Democrit.

Eŭ obiċeiul aċesta gœsesc necuviinċïos,
Neinţïelept cît se poate şi fœrœ vre un folos;
Un om adese orï este în multe împrejurœrï
Cu slœbiċiune, cu pátimï, cu miï de relle plecœrï;
Deċi e dœtoriŭ sœ ascundïœ rellele ċe-l stœpînesc,
Ear' nu sœ aducœ scándal la tot neamul omenesc,
Apoï cu aşiá iscoadœ de-ar fi mœcar aurit,
Scapœ nescos la ivealœ, ne rîs, ne bajocurit?
Ċi maï trébuï cîte ŭœdatœ sœ plœteşeċi de unde n'aï,
Pe'ntru sœ ţiï nişċe márturï cusúrurilor, ċe aï.
Ba eŭ vœ rog, sœ-mï daţi paċe, şi în scurt maï lœmurit
Sœ vœ cœtaţi de nevoe. Dar' tu la ċe aï venit?

Stólnicul.

Eŭ îţi sînt trimis aiċïa de cœmœraşiul crœesc,
Ḋiċînd cœ de stolniċíe foarte mult îţi trebuesc.

Strœbon.

Aċesta-i bun.

Democrit.

Astœ slujbœ, între noï îţi vorovesc,
Pe'ntru filosofï cu totul nebuneasc'o socotesc.

Stólnicul.

Eŭ trœġeam bunœ nœdejde, cœ mœ voiŭ puté ċinstí
Vredniċíea breslii melle aiċï a mi o vestí.
Şi neċi c'un feliŭ de greşïealœ nu maï fi 'nvinovœţit.

Democrit.

O ċredïŭ, o ċredïŭ, cœ la toate eşċi prea vrédnic, negreşit.

Vœtavul.

Şí eŭ în priċina asta fœrœ a mœ socotí
Cœ prieteşïugul nostru m'ar faċe a-ï pœrtiní,
Pe'ntru tînœrul aċesta sînt orï cînd rœspundïœtoriŭ,
Cœ e bun, credinċios, vrédnic, şi economisitoriŭ.

(Înċet luï Democrit.)

Sœ nu te prea 'neredï într'însul, cœ nu-ï şċii nœravul rœŭ.

(Tare cœtrœ Stólnic.)

De n'aşiŭ priví la aċeasta, cœ sînt priétennul tœŭ,
M'aşiŭ silí şi ḋi şí noapte, lumiï toate sœ vestesc,
Cœ adï ca Dumneata oamenï foarte puţinï se gœsesc,
Aşiá înċercaţi în tréburï la cunoşċinţïe 'nvœţiaţi.

(Înċet la Democrit.)

Nu-ï prea încredinţïa toate, cœ e de frunte şiret.

Stólnicul.

Dar' pe'ntru Dumneata earœ-şi, vrînd dreptul ca sœ arœt,
Apoï eşċi un om de-un merit cu totul deosebit;
Om cu aşiá gust la mese maï cœ neċi s'aŭ pomennit.
Şi maï vîrtos aşiá grábnic la alcœtuirea lor,
Cœċi a da ŭœ masœ mare nu-ï prea un lucru uşior.

(Înċet luï Democrit.)

Aċest om, îţi spun nœinte, cœ-ï şiret neasœmœnnat,
Tot îndoit te încarcœ la ċelle ċe-aŭ cumpœrat.

(Tare cœtrœ Vœtav.)

Şċiut este de orï ċine c'aşiá duh şi 'nvœţïœturï
A lœmurí orï ċe priċinï, orï ċe feliŭ de 'neurcœturï,
Afar' de Dumneata astœ-ḋï alţiï nu se maï gœsesc,
Fœrœ sœ ḋiċi cu aċeasta c'aşiŭ vré sœ te mœgulesc.
Judecœţi, cu care alţiï în ḋïœdar capul îşi bat
Le ċîşċiġi c'ŭœ înlesnire, ċe la alţiï nu s'aŭ dat.
A 'ntoemí orï ċe moşíe, ŭœ casœ a descurcá
De dœtoríile 'n care înglodatœ s'ar aflá.

(Înċet luï Democrit.)

Eŭ pe'ntru omul aċesta îţi mœrturisesc ċinstit,
Cœ-ï un şiret fœrœ súflet, de-l veï luá, te-aï gœtit;

Ell dupœ ce la venitur ĭ-a fi továrœšĭŭ deplin,
Apoĭ n'a sœ-ĭ maĭ lipseascœ de'n mînœ plosca cu vin.

Democrit.

Nu putînœ bucuríe, ĭubitilor mieĭ, sîmtiesc,
Cœ aŭ adus întîmplarea pe-amîndoĭ sœ vœ privesc,
Ši dulcea prietenníe, întru carea voĭ trœití.
Grœbiti a nu pierde vremea, trébuíe sœ o vestiti.
Eŭ carele-a melle tréburĭ sîngur numaĭ le 'mplinesc
Vœ rog, sœ mérgeti aĭure; dar' însœ vœ svœtuesc
Ca în toatœ vieatía voastrœ, cît pe lume veti trœí
Sœ nu 'nœetati necĭ ŭœdatœ tot ašĭá a vœ ĭubí;
Cœcĭ prietešĭugul vostru, acest rar, acest nespus
Mœrešce all vostru mérit decît este maĭ pre sus.
Calle bunœ!

Scena V.

Democrit, Strœbon.

Democrit.

Eĭ, enn spune-mĭ maĭ vœdĭušĭ ašĭá minunĭ?
Spune-mĭ, nu-ti vine a rîde de ašĭá priétennĭ bunĭ?
De-ašĭá ĭubirĭ osebite, de-ašĭá caractere rarĭ,
Ši de'n acešti mieĭ, ĭubite, potĭ judecá pre ceĭ marĭ,
Cœ-s totĭ mœgulitorĭ care pe de'n fatĭœ se cinstese,
Ear' pe de'n dos în tot ceasul de moarte se prigonese.
Cœ-s nisce vielennĭ de frunte, dĭœvistnicĭ, minciunošĭ, rœĭ,
Ce rîvnese nenorocirea a priétennilor sœĭ;
Potĭ dar' cunoašce cum este prietešĭugul de adĭ.
Nu-ĭ maĭ bine 'n pustiĭ, fœrœ priétennĭ cŭ-ašĭá obradĭ?
Ši înc' aceštia, pre care noĭ aicĭa ĭ-am privit,
Ceĭ maĭ bunĭ puteá sœ fiœ, care ce-va s'aŭ ĭubit.
Dar' enn sœ maĭ scimbœm vorba, în care ne-am afundat.
Curtea aceasta crœeascœ, spune-mĭ cum o aĭ aflat?

Strœbon.

Eŭ o aflu prea frumoasœ ši plinœ de bunœtœtĭ,
Pe lîngœ lœcašĭul nostru acell de'n pustietœtĭ.
Tocmaĭ ca un raĭŭ o júdec. Dar' tu cum o socotešcĭ?

Democrit.

Bucuríea mea într'însa, potĭ sœ ĭĭ-o începuešcĭ.
Potĭ sœ júdecĭ foarte bine, cît sînt a melle plœcerĭ
Sœ fiĭ între nisce oamenĭ îngîmfatĭ de-alle lor stœrĭ,
Ce, numaĭ sœ-šĭ împlœ punga, ši all lor stomac, trœese,
Nu pe'ntru vr'un folos tîœriĭ, la care 'n vecĭ nu gîndese.

Ce cŭ-a aproapelui haĭnœ pre sine se 'mpodobesc.
Pre carele în necádĭurĭ necĭ cunosc, necĭ îĭ vorbesc.
Pe'ntru înteres, ce 'ngroašĭœ alle lor cefe cu sœŭ,
Înšĭealœ ši pre prietennĭ ši pre însu-šĭ Dumnedĭœŭ;
Înflatĭ cu totul în penne de treptele strœmošĭešcĭ
Întocmaĭ cu Dumnedĭœŭ cĭar vor ši pre eĭ sœ-ĭ mœrešcĭ.
Te las dar' sœ júdecĭ însu-tĭ acestea, cîte tĭ-am dis,
Nu-mĭ daŭ destulle mœteriĭ a mœ tœvœlí de rîs?

Strœbon.

Drept în pricina aceasta tot ašĭá júdec ši eŭ.

Democrit.

Ia sœ lœsœm noĭ acestea, alta a te 'ntrebá vreŭ.
Spune-mĭ în locul acesta — cœ-ĭ fi šciind negrešit —
Ce face Cridis? ce dice? ši în scurt ce-aŭ hotœrît?

Strœbon.

De'n áerul eĭ îmĭ pare, cœ aiecĭ ĭ-ar fi plœcut,
Maĭ bine de cît în satul, în carele s'aŭ nœscut.
Ea aŭ deprins, ca ši mine, áerul curtiĭ ušĭor.
Precum am întieles încœ de-a fi ĭubitœ, i-ĭ dor.

Democrit.

Mœré, ce spuĭ?

Strœbon.

Pe aicĭa totĭ prinĭĭeasœ o numesc,
Ši orĭ ši cînd merg la dînsa, ia oglindœ o gœsesc,
Ši c'ŭœ muscœ omorîtœ îšĭ aprinde-all sœŭ obradĭŭ,
De pare cœ-ĭ desperatœ, par' cœ rabdœ un nœcadĭŭ.
Apoĭ sœ-ĭ vedĭ încœ pœrul, cœ asudĭ ši-ĭĭ este frig,
Cum îl susešce ši-l pune pe dupœ ureceĭ covrig.
Ši mœcar cœ-ĭ dela tĭarœ, dar' par' c'ar avé de gînd . . . .
Regele cĭar o privešce cu un áer prea flœmînd.

Democrit.

Regele cĭar?

Strœbon.

În persoanœ. Dupœ cum am vœdĭut ieri,
De cîte orĭ o dĭœrešce îl cuprind miĭ de oftœrĭ.
Ši eŭ, fœrœ vre ŭœ grije, pun la mijloc capul mieŭ,
Cœ ell pe'ntru dînsa simte ce-va în stomacul sœŭ.

Democrit.

O cerĭule! ašĭá 'n grabœ?

Strœbon.

Aicĭa-ĭ lumea cu sporĭŭ.
Vœsduhul curtilor este groasnic de molipsitorĭŭ.

Democrit.

Dar' Cridisa într'aceasta cum s'aratœ? cu ce pas?

Îĭ înţĭeleg̃e ea oare limba aceá fœrœ glas?
Nu are gînd la aceasta vre un bun rœspuns a-ĭ da?

Strœbon.

Ba dup' a mea cunoşcinţĭœ, care o cred, cœ-ĭ aşĭá,
Cœ ea a ocilor limbœ, maĭ c'aşĭŭ puté sœ d̃ic d̃ĭœŭ,
O 'nţĭeleg̃e mult maĭ bine decît tu, şi decît eŭ.
D̃imbirea eĭ nebunešce pe tot omul sîmţitorĭŭ,
Ociĭ, grăţiile, cipul sînt lucru omoritorĭŭ.
Ah, d̃ĭœŭ sœ trœeascœ firea ce ne dœ gust la ĭubit!

Democrit.

Aşĭá de grabœ sœ şciœ, e lucru nedumerit.

Strœbon,

Dacœ Reg̃ele-ar ĭubi-o, mœ crede, cœ n'ar fi rœŭ.
Audĭ? ce d̃iceĭ?

Democrit.

Aşĭá este.

Strœbon.

Par' cœ ţĭ-ar cœdé cam greŭ.
Ia spune-mĭ fœrœ tœgadœ, ce-aĭ d̃iće sœ vedĭ curat,
Un lucru, ce neceĭ ŭœdatœ în cúg̃et nu ţĭ-aŭ întrat.
Însu-ţĭ cu ociĭ tœĭ astœ-d̃ĭ sœ vedĭ foarte lœmurit,
C'un Reg̃e de-ŭœ pœstoriţĭœ s'ar sîlí a fi ĭubit.

Democrit.

Eŭ aşĭŭ rîde în glas mare, dacœ aceasta ar fi.

Strœbon.

Însœ de ar fi aceasta, amîndoĭ ne-am nebuní.
Ce-ĭ şí amorul acesta! d̃ĭœŭ îţĭ spun adevœrat,
Maĭ frumoasœ nebuníe pe lume alta n'aŭ stat.
Nebuní sînt oameniĭ astœ-d̃ĭ, vrînd dreptul a cuvînta;
Pre toţĭ nœtœrœĭ îĭ júdec maĭ pre sus de Dumneatá.

Democrit (în parte).

De-acum voĭŭ sœ rîd de mine, g̃elosíea, ce sîmţiesc.
Mœ şĭ silesc eŭ s'o nœdušĭŭ, dar' în d̃ĭœdar, c'ameţiesc.

Strœbon.

Spune-mĭ, mœ rog, ce-ĭ priceina, de eşcĭ atît de scîrbit?
Aŭ norocirea aceasta Cri̇d̃iseĭ n'aĭ fi voit?
Ia spune-mĭ aşĭá 'ntristare tocmaĭ acĭ cum potĭ sœ aĭ?
În vreme cînd tu a rîde neceĭ ŭœdatœ nu 'nceţaĭ?

Democrit.

Educáţiea cea bunœ, ce Cri̇d̃isa aŭ primit,
E rodul mînelor melle, rodul cell maĭ fericit;
Subt a mea povœţĭuire ea 'n acest loc s'aŭ vœd̃ĭut,
Trébuie dar' s'aĭb asuprœ-ĭ grijea, ce i s'aŭ cœd̃ĭut.

Strœbon.

Maĭ bun purtœtorĭŭ de grije decît peste care-a dat,
De colindá lumea toatœ, cred, cœ n'ar fi maĭ aflat.
Ea aŭ dat peste-un epítrop, ce maĭ bun nu poate-a fi.

Democrit.

Însœ Ag̃elas ŭœ mare greşĭealœ ar împliní,
Deacœ ell în de aceste injosirĭ ar' lunecá,
De-a eĭ nevinovœţĭe sœ vrea a o desbrœcá.
Cît prunca aceasta darœ în curtea luĭ va şĭedeá,
Vreŭ toatœ asigurarea a cinsteĭ sœ i se deá.

Strœbon.

Aceasta ar fi, îmĭ pare, cipul acell maĭ cumplit,
În protiva ospeţĭeĭ, ce aiĉĭa am primit.

Democrit.

Orĭ cum, trebuie sœ 'mpiedec rœul, pîn' nu este 'n sper.
Şi alt metod de oprirea acestuĭ urît amor;
Nu-ĭ de'n a fug̃i de-aiĉĭa şi cît maĭ curînd, cœ-ĭ rœŭ!
Astfelĭŭ s'a nœdušĭ numaĭ vœpaea foculuĭ sœŭ;
Decĭ ca sœ ne dee drumul merg la reg̃e sœ vorbesc.

Strœbon.

Potĭ vorbí, dar' pe'ntru tine, eŭ de-aiĉĭ neceĭ mœ urnesc,
Cœ aiĉĭ mi-ĭ foarte bine, maĭ bine neceĭ cœ s'aŭ dat.

Scena VI.

Strœbon (sîngur).

Mĭ-am cunoscut filosoful, precum sama am luat.
Altœ priciné nu este, cœ grœbesce a porní,
Decît c'aceea, ce sîmte, înceпú a isbucní.
Darœ şi destull, sermannul, de cînd se luptœ mereŭ,
A-şĭ înnœduší în taĭnœ focul amoruluĭ sœŭ.
Pînœ adĭ aŭ fost sœ-l ţĭiœ subt moral acoperit,
Cœcĭ şi moralul luĭ astœ-d̃ĭ cĭar la dracul aŭ scrit,
Orĭ cum, de pilda aceasta şi eŭ voĭŭ sœ mœ slujesc.
— Cine sœ fiœ acesta pre care viind privesc:
Care se uitœ asuprœ-mĭ atîta de spœrios?
Par' cœ n'aşĭŭ fi om, ca alţĭĭ, seaŭ de'n alţĭĭ maĭ frumos.

Scena VII.

Cleanta, Strœbon.

Cleanta (în fund).

Acesta-ĭ cu bunœ samœ de'n aceĭ sositĭ acum,
Pe'ntru cœ cipul acesta nu mi-ĭ cunoscut neceĭ cum.

Strœbon (în parte).

Portul mieŭ, cred, cœ îi pare a fi maĭ deosebit,
Ŝi cipul mieŭ, cum se vede, oare ce o aŭ uĭmit,
Par' cœ prinĭeasa asuprœ-mĭ are vre un scop prea bun.
Trebuie sœ nu tac molcum, sœ mœ creadœ vr'un nebun.
Ĉi ca un om cu duh mare, ŝi înnalt la 'nĭelepčiunĭ,
Sœ-ĭ fac cu toatœ 'ndrœsneala alle melle 'ncinœčiunĭ.

(Cœtrœ Cleanta.)

Stœpîna mea! Deacœ dupœ acsiomul, ce avem,
Fœptura cea omeneascœ de pe sfera ce sîntem,
E 'n adevœr plœsmuitœ dupœ cum eŭ o gœsesc
De'n nisce micĭ pœrticelle, ce atomurĭ se numesc,
Orĭ ce filosof atuncĭa, privind la fiinĭia ta,
Altfelĭŭ neĉĭ ŭœdinioarœ nu va puté judecá,
Decît c'atomiĭ, de'n care trupu-ĭi e alcœtuit,
Sînt de'n čelle maĭ alese, ce firea 'n lume-aŭ ivit,
Ŝi c'aŭ vrut sœ se întreacœ firea a 'ntrebuinĭiá
Întru a eĭ plœsmuire toatœ iscusinĭia sa.
Deplinœtatea čea mare a organnelor, če aĭ,
Întru care all tœŭ suflet petrece ca într'un raĭŭ,
Mœ fac . . .

Cleanta.

Privind all tœŭ aer, če-i atîta de strœin . . .

Strœbon.

Cum? Aer strœin la mine? Vorbešče, te rog, maĭ deplin,
Cœčĭ eŭ de cîte-va dille, curtedĭann mœ ščiŭ, cœ sînt,
Ŝi 'ntr'all politiceĭ pricinĭ čell maĭ întîiŭ pe pœmînt.

Cleanta.

Duhul tœŭ, fœrœ 'ndoealœ, este foarte iscusit,
Ŝi-orĭ če curtedĭann, ca tine, ca sœ fi' ar fi dorit.

Strœbon.

Cred.

Cleanta.

Eŭ sînt foarte doritœ, a aflá pre'n all tœŭ glas,
Care pricinœ sœ fiœ, ce-aičĭ la curte te-aŭ tras?

Strœbon.

De'n a Regeluĭ poruncœ, eŭ aičĭa am venit,
Cu care, ca sœ mœ laud, sînt prea înprietennit;
Ĭubirea, če-avem, ne face de ades ne adunœm
Ŝi 'n astœ searœ, îmĭ pare, cœ 'mpreun' o sœ činœm.

Cleanta.

Asta-ĭ ŭœ činste, de care prea puĭinĭ se noročesc.

Strœbon.

O cred, ŝi ačeasta este, dupœ cum eŭ socotesc,

Cœ šcie a trœí 'n lume ŝi cœ nu-ĭ vr'un ticœlos,
Sœ nu cunoascœ pe oamenĭ, če-ĭ pot aduče folos.
Asuprœ-mĭ poate sœ aibœ vr'un gînd maĭ deosebit,
Cœ-s urmašiŭ unuĭ om mare: vestituluĭ Democrit.

Cleanta.

Asta se cunoašče 'ndatœ de pre duhul tœŭ čell viŭ.

Strœbon.

Ašiá-ĭ?

Cleanta.

Tot cipul tœŭ este foarte nóbil ŝi hœsliŭ.

Strœbon.

Cu-ačeasta, scumpœ stœpînœ, eam prea mult maĭ lœudat;
Eŭ însœ îĭĭ jur pe vieaĭiœ, če înaltul čeriŭ mĭ-aŭ dat,
Cœ privind a ta frumseaĭiœ, sînt în stare-a nebuní.

Cleanta.

Puĭine l'a ta vedere odihna-ŝĭ pot stœpîní.

Strœbon.

Sînt în lumea asta oamenĭ, če aŭ ačell înalt dar,
De vorbešče cu vr'ŭœ damœ, sœ nu vorbeascœ 'n dĭœdar.
Eĭ întrebuinĭîînd duhul cînd prilejul aŭ čerut,
Ščiŭ a 'ndĭečí cîteŭœ datœ plœčerea, če-aŭ fost pierdut.

Cleanta.

Cum se vedeĭi aŭ dat firea un suflet prea sîmĭitoriŭ?

Strœbon.

Ŝi de gusturĭ delicate preste samœ iubitoriŭ.

Cleanta.

Ašiá dar', fœrœ 'ndoealœ, nu ŭœ datœ-ĭ fi iubit?

Strœbon.

Înčœ nime dela mine iubire nu aŭ primit;
De cît eŭ, fœr' sœ mœ laud, fuĭ iubit c'un cip nespus.
Ŝi cumplite amoredie, nu puĭine am supus.
Crede-mœ, a mea stœpînœ, cœ 'n vieaĭiœ cît voiŭ fi,
Inima mea pe'ntru slava, če am, de a te iubí,
Pe-alle drágosteĭ altarie ŝi jertfélnic cuvios,
N'a contení a-ĭi aduče jertfe de plœcut prinos.

Cleanta.

Noročirea mea ŝi slava nemœrginite ar fi,
Dacœ alle talle čereri eŭ le-ašiŭ puté înpliní;
Ŭœ samœ de pricinĭ însœ, care în inima mea
Nu înceteadĭœ a-mĭ face ŭœ dojannœ foarte grea,
Mœ împiedecœ cu totul la rîvna, care-mĭ vestešči,
A-ĭi puté astœ-dĭ rœspunde întocmaĭ precum doreščĭ.

Strœbon.

Poate de'n a melle rîvne ŭœ samœ nu-ĭi vor plœcé,

Dar' la amor orĭ ce criticĭ sînt sîlite a tăcé;
Unde vorbeşce amorul, mœcar orĭ şi în ce ceas,
Ĉea maĭ mare 'nţĭelepciune rœmîne fœrœ de glas.

Cleanta. (În parte.)

De-aşĭŭ avé noroc, un bœrbar de bœrbat sœ-mĭ fi murit!

Strœbon. (În parte.)

Ah un soĭŭ rœŭ de muĭere, de cumva ar fi perit!

Cleanta. (În parte.)

Ĉe amor aşĭŭ puté face! cît de norocit' aşĭŭ fi!

Strœbon. (În parte.)

Ĉe bunœ treabœ eŭ astœ-dĭ mĭ-aşĭŭ fi putut isprăví.

Cleanta.

Cît eşeĭ de frag̃ed, ĭubite, şi cît eşeĭ de sîmţitoriŭ!

Strœbon.

Ah! aerul feţieĭ talle, cît este de robitoriŭ!

Cleanta.

Cîtœ putere aŭ nuriĭ ŭœ ínimœ a rœnní!

Strœbon.

Cît de silit e orĭ cine lîngœ tine-a se uímí!

Cleanta.

Eŭ sîmţĭesc, cœ a mea cinste se luptœ cu tine rœŭ.

(În parte.)

Trebuíe sœ fug de-aicĭa. Ah! dacœ bœrbatul mĭeŭ
Ŭœ ínimœ ca aceasta în şine ar fi avut,
Cît de norocitœ astœ-dĭ eŭ cu ell aşĭŭ fi stœtut.

Strœbon.

Adio, scumpœ stœpînœ; cred cœ ne-om maĭ întœlní.

(În parte.)

De maĭ şĭedeam mult cu dînsa nu mœ puteam stœpîní.
Cœcĭ aşĭá cu gust femee încœ nu am cunoscut.

Sc̃ena VIII.

Strœbon. (Sîngur.)

Ah de-aşĭŭ avé ŭœ femee cu aşĭá aer plœcut,
Ĉe norocire eŭ astœ-dĭ şi ce soartœ întorceam.
În ce plœcere cu dînsa vieaţĭa îmĭ petreceam!
Cum vœd eŭ, mie aicĭa necĭ de cum nu-mĭ merg̃e rœŭ;
Abĭá am sosit la curte, şi dacœ nu-s nœtœrœŭ,
Aşĭá-şĭ de'n ceea 'nţĭa datœ dama, care-am întîlnit,
S'aŭ pœtruns de all mĭeŭ mérit şi de amor s'aŭ rœnnit.
Acum nu-mĭ rœmîne alta, decît sœ m'arœt bœrbat,
Şi fœrœ trudœ aicĭa mœ voĭŭ norocí îndat.

(Sfîrşitul actuluĭ all doile.)

Actul all III.

Scena I.

Ag̃elas, Ag̃enor.

Ag̃enor.

Du pœ înalta porunceœ, ce pe'ntru Criḋis' mĭ-aĭ dat.
Încœintea ta aicĭa, aĭ sœ o priveşcĭ îndat;
Dar' însœ, all mĭeŭ stœpîne, sœ-mĭ daĭ voe sœ-ţĭ vorbesc.
Eŭ de vr'ŭœ cîte-va ḋille, dupœ cum toate privesc
Ínima ta-mĭ vine-a ḋice, fœrœ a te mœgulí,
Pe'ntru Criḋis'o vœd gata cu totul a se robí.

Ag̃elas.

Cumcœ ŭœ noŭœ vœpae în ínima mea sîmţĭesc.
Fœrœ sœ ascund de tine însu-mĭ ţĭí mœrturisesc:
Şi a cœrĭĭa putere, pot a te încredinţĭá,
Cœ la maĭ înalte gráduri nu se maĭ poate nælţĭá.
Îub esc pre Criḋisa foarte; mœ 'ncin în numele eĭ,
Şi 'n orĭ ce minut privind'o nœintea ocilor mĭeĭ,
Ŭœ noŭœ, deosebitœ frumseaţĭœ 'n ea privesc,
Care mœ face cu totul pe'ntru ea sœ mœ jærtfesc.
Spune-mĭ, mœ rog, de'n minutul, în care o aĭ ḋĭœrit.
Nu ĭ-aĭ luat sama bine, n'aĭ cunoscut lœmurit,
Cœ frumuseţĭele, care în faţĭa eĭ strœlucesc,
Necĭ cum nu-s împrumutate de'n meşcĕşĭugul obşcesc?
Duhul eĭ şi pre'n tœcere pare cœ s'ar rœvœrsá,
Nemic prost în ea nu are afar' de naşcerea sa.

Ag̃enor.

Şi ce sfîrşit avé poate amorul, care sîmţĭeşcí?

Ag̃elas.

Şciŭ şi eŭ?

Ag̃enor.

Orĭ cum, Stœpîne; ce plánurĭ aĭ? ce gîndeşcĭ?

Ag̃elas.

Sœ ĭubesc.

Ag̃enor.

Însœ prinţĭeseĭ ce soarte ĭ-aĭ hotœrît?
Înteresele Ateneĭ, cum vœd, par'cœ le-aĭ urît.

Atena te-aŭ ales însœ, ca sœ o împœrœtĭeşci,
Subt legœtura aceasta, cœ cu ea sœ te 'nsoţieşci.
Monarcul Ateneĭ, care decurînd aŭ rœposat,
A tronuluĭ moşcenire subt acest punt ţĭ-aŭ lœsat.

Ağelas.

Ínima mea pînœ astœ-dĭ fœrœ de împrotivirĭ.
Aceste mœgulitoarĭœ a právileĭ asuprirĭ,
Le urmá cu bucuríe, şi neĉĭ cum se cœiná,
De dœtoríea, cu care soarta o însœrciná:
Acuma însœ de'n ceasul, în carele m'aŭ aprins,
Ŭœ tînœrœ pœstoriţĭœ cu un amor necuprins,
Care fœrœ sœ 'ngrijeascœ a-mĭ plœcé pre'n obiceĭ
M'aŭ adus întru ŭœ stare, ca sœ fiŭ numaĭ all eĭ.
De atunĉĭ ĭubirea Ismine-mĭ aŭ perit desœvîrşit,
Şi ínima mea îndatœ într'aĭurea aŭ pîşit.

Ağenor. (În parte.)

O! ceríule! ce şciĭ toate, tu şciĭ şi amorul mieŭ!
Dœ cest amor sœ stee, de vedĭ în sufletul sœŭ.

(Tare.)

De mult îĭ şciut aceasta, şi de mult încœ s'aŭ dat
Cœ pœdurile şi cîmpiĭ odrœslesc cîte ŭœ dat'
Suflete cu aşiá dárurĭ şi frumseaţĭœ îndiestratĭ
Cît orĭ şi cînd pot fi vrédnicĭ de ceĭ maĭ marĭ împœrati
Şi soarta aflœ plœcere c'un cip de taĭnœ firesc,
A uní uneorĭ sceptrul cu cîrligul pœstoresc.

Ağelas.

Aceastœ nepotrivire şi lipsa uneĭ mœrirĭ,
Maĭ mult aprind cœtrœ Criđis'a rîvneĭ melle pornirĭ.

Ağenor.

Asémene întîmplare nu şciŭ ce poate vestí;
Eŭ m'am înşciintĭat însœ, cîte-va đille vor fi,
Cumcœ ţĭœrannul acesta, cînd straĭele şĭ-aŭ scimbat.
Orĭ uĭmit, de bucuríe, orĭ poate, cœ fiind beat,
Aŭ uĭtat în buđĭunarĭul straĭuluĭ sœŭ tĭœrœnnese,
Brœţĭelle, ce cu-a luĭ stare neĉĭ cum nu se potrivese.
Care-am đis sœ mile-aducœ, şi îndat' acum primind
Le-oĭŭ înfœţişiá . . . dar' eatœ pe Criđisa vœd viind.

Sœna II.

Criđisa, Tales, Ağelas, Ağenor.

Tales. (În parte.)

De scîrbit, ce mœ vœd astœ-dĭ, mi se pare cœ-s nebun.

Fiœ ce-a fi despre mine, nu-mĭ pasœ, eŭ o sœ-ĭ spun —
Dar' apoĭ gîndesc în mine, ca tot, ce am, sœ-ĭ descos.
Eatœlœ-ĭ şi ell; dar' tare-ĭ alb la obrađĭŭ şi frumos!

(Cœtrœ Reğe.)

Ne rugœm Mœríeĭ talle sœ ne erţĭ c'am cuteđĭat,
În casa Mœrieĭ talle a întra aşiá îndat';
Şi ţĭ-am stricat toatœ vorba, ce cu Dumnealuĭ vorbeaĭ,
Şi poate pe lîngœ vorbœ şi niscaĭ treabœ aveaĭ.

Ağelas.

Ce-ĭ mœ rog? ce aĭ?

Tales.

Ţĭ-oĭŭ spune, dar' prea multœ cinste-mĭ daĭ
Mœríea tœ! ĭa 'n cap cušma, cu capul goll sœ nu staĭ.

Ağelas.

Vorbeşce, ce aĭ?

Tales.

Aceasta, mœ crede Mœríea ta,
Îĭ cinstea Mœrieĭ talle; nu trebue-aşiá a sta.

Ağelas.

Ce priĉinœ aĭ? aratœ.

Tales.

Ba n'oĭŭ s'arœt ce voese,
Pîn' ce cušma 'n cap nu-ĭ pune, cœ eŭ şciŭ cum sœ trœese.

Ağelas.

Eŭ staŭ în starea aceasta pe'ntru 'ndemînarea mea.

Tales.

La Mœríea ta-ĭ dar' voea, ca sœ şiedĭ cum ţĭ-a plœcé;
Eŭ neĉĭ de cum nu sînt vrédnic ca sœ mœ improtivesc.
De cînd am picat aiĉĭa, prea bunœ cinste gœsesc.
Am ce mîncá, ce bea, straĭe, şi odihnœ cîtœ vreŭ,
Mulţĭœmim Mœríeĭ talle, şi slavœ luĭ Dumneđĭœŭ!
Dar' tot am Mœríeĭ talle sœ-ţĭ arœt şi un nœcadĭŭ,
Ŭœ şiótie, ce-mĭ fœcurœ, care n'are neĉĭ un hadĭŭ; .
Care maĭ rœŭ neĉĭ în codru nu mi s'ar fi întîmplat.
Oameniĭ Mœríeĭ talle, vrînd a vorbí desğieţĭat,
Toţĭ ciţĭ se aflœ în curte da ca pusdériea staŭ,
Neĉĭ cît e negru subt ungiĭ omeníe în eĭ n'aŭ.
În haĭna mea ceealaltœ, de'n grişiealœ am uĭtat . . .
Cu tot capul mieŭ acesta cĭar negiob m'am arœtat.

Ağelas.

Ce-ĭ mœ rog?

Tales.

Ce este, este; dar' şciŭ cœ m'aŭ potrivit.
Cœ straĭele aste noŭe eŭ foarte scump le-am plœtit.

Agelas.

Cine?

Tales.

A Mœrieĭ talle slugĭ cariĭ m'aŭ cungĭurat,
Sĭ cu ašĭá hœrnicíe mœ'mbrœcá de m'am mirat.
Uniĭ m'apucá de mînœ, alțiĭ cîte de-un pecĭor,
Cînd m'aŭ gœtit cu 'mbrœcarea m'aŭ gœtit sĭ de-un odor;
Mi-aŭ sĕers nišce pietre scumpe, ce în busunarĭŭ erá.
De cinstea Mœrieĭ talle ar' fi, toțĭ a-ĭ spîndĭurá.

Agelas.

Nu te întristá, ĭubite, s'a gœsí acell odor,
Eŭ pe'ntru páguba asta îțĭ voĭŭ fi rœspundĭœtorĭŭ;
Ašĭá daroe alineadĭœ-țĭ întristarea, ce arœțĭ.

Tales.

Toțĭ aceĭ cinstițĭ de-aicĭa, sînt aceĭ maĭ marĭ șirețĭ;
Dar' Mœrieа ta, sĕĭŭ bine, ca Mœrieа ta nu ešcĭ,
Mœrieа ta cĭar de'n cinste pe atîțĭa rœĭ hrœnnešcĭ.
Cunosc eŭ bine la oamení, și sĕiŭ șí cum sœ vorbesc;
Cu Mœrieа ta neĕĭ unul de'n cițĭ aicĭ se 'nvîrtesc
Dĭœŭ ašĭá-șĭ cĭar la nimicœ nu samœnœ neĕĭ ca cît.

Agelas. (Cœtrœ Agenor.)

Sœ-ĭ cœtațĭ páguba asta, sœ-ĭ easœ numaĭ decît;
Sĭ-aĭ îndestulla cu toate de-a pururea vœ sîlițĭ.
Cœcĭ aĕeștĭ oameni sînt vrédnicĭ a fi bine-aicĭ primițĭ.

Tales

Dĭœŭ. Mœrieа ta cœ cinstea, care Mœrieа ta-mĭ faceĭ . . .

(Cœtrœ Cridĭsa.)

Dar' tu ce șĭedĭ, ca ŭœ buhnœ, de numaĭ te uițĭ și taceĭ?
Vedĭ, cœ eŭ îs greŭ la limbœ, și vorbind tot mœ încurc,
Ear' tu te temĭ, sœ easĕĭ gura, par' cœ Mœrieа sa-ĭ turc .

Agelas.

Du-te, du-te și de astœ-dĭ sœ nu maĭ fiĭ scîrbit.

Tales. (În parte.)

Decît fœceam callea asta, maĭ bine ašĭŭ fi plesnit.

Sĕena III.

Agelas, Cridĭsa, Agenor.

Agelas.

Cridĭs'! eŭ doresc sœ aflu acest loc strœlucitorĭŭ,
Ce pe'ntru toțĭ de aicĭa e foarte desfœtœtorĭŭ,
Dœ oare privireĭ talle cît de puține plœcerĭ,
Îțĭ întoarce pœgubirea línišcitilor plœcerĭ.

Pe care numaĭ la țiarœ aflîndu-se cine-va.
Cu deplinœ mulțĭœmire se 'nvredničešce-a gustá?
Cœcĭ ašĭŭ vré în locul ásta atîta gust sœ primešcĭ,
Pre cît am eŭ de'n minuta, în care tu-l lœcueščĭ.

Cridĭsa.

Bunœtatea ta, stœpîne, cîtœ vĭeațĭœ voĭŭ avé.
Întru a mea pomenire pœstratœ v'a rœmîné.
Sĭ doar' fœrœ gust cu totul și proastœ sœ fi nœscut,
Ca sœ nu sîmțĭesc plœcere într'un ašĭá loc plœcut.
Ba dupœ codriĭ și țiarœ în veĕĭ nu-mĭ va maĭ fi dor,
Cœcĭ aicĭ în desfœtare îșĭ aŭ toțĭ trebile lor;
Maĭ ales damele curțĭĭ, mœcar fiœ orĭ șí ce,
Întrebuințĭeadĭœ vremea numaĭ întru a plœcé,
Îșĭ desvœlesc a lor dáruri, ce dela fire primesc,
Și numaĭ de-a lor frumseațĭœ elle se 'ndeletničesc.

Agelas.

De'n numœrul aĕest mare all curtedĭannilor mieĭ,
Ce 'mpodobesc astœ curte și ce-ĭ privesc ociĭ tœĭ,
Aflœ-se, mœ rog, vre unul atîta de noroĕit,
Ca sœ poatœ fi de tine maĭ cu plœcere privit?
Orĭ cu nebœgare 'n samœ pre toțĭ îĭ priveščĭ de-ŭœ dat'?

Cridĭsa.

Se dĭce cœ uneĭ fete neĕĭ cum nu este ertat,
Asupra unor de-aceștĭa privirea sa a-șĭ oprĭ,
Șĭ-a ínimeĭ salle taĭne cuĭ-va a descoperĭ.
Dar' de vreme cœ am voe sœ descopœr ce sîmțĭesc,
Apoĭ cu toatœ sfieala dreptul îțĭ mœrturisesc,
De'n tot numœrul aĕesta atît de îmbelșĭugat,
Numaĭ pre unul maĭ vrédnic de láudœ am aflat,
A cœruĭ înfœțišĭare pre'n un aer mîngœios
Pre toțĭ ceĭlalțĭ îĭ aratœ cœ-s decît dînsul maĭ jos
Și cu ŭœ deosebitœ umilințĭœ și rîvnirĭ,
De'n toate pœrțile-asuprœ-șĭ tragĕ-a tuturor priviri.

Agelas.

Va sœ dicœ sîmțĭ plœcere cu dînsul a te 'ntîlní?

Cridĭsa.

Ah, foarte mult. — Ell se vede, cœ-ĭ nœscut a stœpîní;
Ceĭlalțĭ toțĭ pînœ la unul înœinte-ĭ staŭ smeriți,
Fœrœ glas, cuprinși de fricœ și slugĭ, de-s nesuferiți,
Cît nu se maĭ uitœ nime la ceĭ de'nprejurul luĭ.

Agelas.

Pre noroĕitul aĕella, vreŭ adevœrul sœ-mĭ spuĭ —
Simțĭeščĭ oare care rîvnœ vre ŭœ datœ a-l iubí?

Cridisa.

Cum a-l iubí? n'am ştiinţiœ, aceasta ce poate fi.

Agelas.

Ínima ta cœtrœ nime nu s'aŭ aprins spre iubit?

Cridisa.

Nu cœ 'n codri se trœeşce într'un frig deosebit.

Agelas.

Dacœ muritoriul cesta vre ŭœ dat' ar îndresní,
A-ţí spune cœ te iubeşce, şi de-amor a-ţí pomenní,
Mœ rog, oare la acesta cu ce ocí aí cœutá?

Cridisa.

Cœ mœ iubeşce? pre mine! în veci nu m'ašíŭ luneca
Ŭœ ašía isteaţiœ glumœ a o crede vre ŭœ dat'
Cœci acest' ar fi, stœpîne, un lucru foarte ciudat.

Scena IV.

Democrit, Agelas, Agenor, Cridisa, Strœbon.

Agelas. (Cœtrœ Democrit.)

Nespusœ-mi este plœcerea, cœ în curte-mi te privese,
Spune-mi cum petreci aicia, cœci foarte a şei dorese.

Democrit.

Prea rœŭ.

Agelas.

Pe'ntru ce aceasta? Cînd eŭ poruncœ am dat.
De totí întocmaí ca mine sœ fií cinstit, respectat.

Democrit.

Însœ aceasta, stœpîne, nu mœ 'mpiedecœ neci cum,
Cu toat' a ta bunœtate sœ te las, sœ-mi cat de drum.
Toţi mœ judecœ c'aicia sînt afar' de'n sfera mea,
De un dobitoc, ce numaí pre'n vidiunií lœcuca.
De cœtrœ toţi curtedianni de urs mœ vœd cunoscut,
Cœci de a lœcuí 'n curte neci de cum nu m'am nœscut.
Ce vor sœ dicœ de mine toţi aceí ce vor privi
Cœ tocma 'n vîrsta de astœ-dí, am hotœrît de a fi
Curtedíannilor de-aicia ucenic şi urmœtoriŭ,
Ca sœ învœţiŭ a lor aer şí-obiceiŭ oţicritoriŭ.
Nu, stœpîne, într'atîta nu pot sœ mœ umilesc,
Ca pîn' la gradul acesta, a mœ 'ngíosí sœ primesc;
Vrînd dar' a ne face bine, te rugœm ca sœ ne laşí
Sœ ne ducem la noí, earœ-şí, la all nostru veciŭ lœcašíŭ;
Strœbon, Cridis' şi cu mine, foarte te rugœm tustrei.

Strœbon.

Mœ rog, numaí pe'ntru tine vorbeşce orí şí cit vreí;
Eŭ maí mult decît aíuria aicí gœsesc sfera mea.

Agelas.

Vœ daŭ voe dac' aceasta şi Cridisa o va vré,
Ce dicí, Cridis'?

Cridisa.

Eŭ, stœpîne, vrînd adevœr a grœí,
Pustiiul cu-a mea prostíe maí bine s'ar potrivi;
Însœ cu toate acestea, acest loc desfœtœtoriŭ,
Par' cœ m'ar opri aicia fœr' a-mi fi oţicritoriŭ;
Şi dacœ ašíŭ avé voe dorinţia a-mí împlini,
Apoí neci ŭœ dat' aíurea eŭ nu m'ašíŭ stœtornicí.
Ci întreg-eí vieţieí melle locul cell de petrecut,
Ar fi numaí a ta curte, cell maí ales şi plœcut.

Strœbon (cœtrœ Democrit).

Cît aŭ norocit'o firea cu un cœrœpteriŭ iubit!
Ašía bun rœspuns eŭ însu-mi nu mí-ašíŭ fi încipuit.

Democrit.

Dar': aŭ rœspuns foarte bine. Curtea-i loc desfœtœtoriŭ.
Puteţi voí aflá plœcere într'un loc turburœtoriŭ?
Unde poíta decînd lumea s'aŭ deprins a locuí.
Unde inima silitœ sœ se pleace la birfirí.
Unde iscusinţia este a iscodi jefuirí.
Unde toţi, şi mic şí mare de slavœ fiind doriţi.
Nu maí aŭ timp de odihnœ cînd de soarte-s asupriţi.

Agelas.

Aceastœ icoan' a curţii, care tu o dişugrœveşci,
Foarte lœmurit aratœ, cœ nu te 'ndeletniceşci
De'n acelle maí slœvite a eí pœrţi sœ dicí nimic.

Strœbon.

Tocmaí aceasta şí mie îmí veneá 'n minte sœ-í dic.

Agelas.

Cu toat' acea neplœcere ce-ţi pare cœ 'n curte vedi.
Şi eu toatœ a ta urœ, tot trebueşce sœ credí,
Cœ duhul acell maí mare, gustul cell maí delicat,
Şi politeaţia aleasœ, ca 'n ea, nicœiurí n'aŭ stat.

Strœbon.

Asta e eu bunœ samœ.

Agelas.

Şi alta ţi maí vestesc.
Nici într'ŭœ parte c' aicia, damele nu se cinstesc.
Elle-aicia la ŭœ laltœ pururi împœrœtiesc,
Şi trag slava frumuseţieí, ce pe drept învrednicesc.
Maí ales ŭœ frumuseaţiœ, ca aceasta, ce privesc.

Grăţiĭ, carĭ aprind sîmţirea, ocĭ, ce atîta robesc;
Dacœ s'ar puté aflá aicĭa orĭ sĭ 'n ce ceas ar dorĭ,
Cu toatœ cinstea regalœ s'ar puté împodobi.
Ŭœ pricinœ însœ este, un plann, ce eŭ am pornit,
Care-ţĭ va da bucurie, ce necĭ aĭ nœdœjduit;
Şi care cu toatœ ura, ce-asupra curţiĭ sîmţeşcĭ,
Mœ face sœ nu-ţĭ daŭ voe de aicĭa sœ lipseşcĭ.

Democrit.

Ce plann e, mœ rog, acesta mie-atît folositoriŭ?

Ağelas.

Nimicœ alta nu este, decît numaĭ un amor.

Democrit.

Un amor! şi dar' mœ judecĭ, c' aşiŭ fi la pátimĭ supus?

Ağelas.

Ba se mœ fereascœ cerĭul de-un asémenne prepus.

Democrit.

Democrit e om c' acella, sœ-l poatœ ce-va robí?

(În parte.)

Şi eŭ am ajuns în stare sœ nu mœ pot tœĭnuí.

Ağelas.

Şciŭ, cœ de orĭ sĭ ce pátimĭ, şi slœbiciuni negreşit,
Te-afli desfœcut cu totul şi liber desœvîrşit;
Şciŭ cœ aĭ putere mare, întru a te stœpîní,
Şi ínima-ţĭ e fœcutœ, pe amor a-l prigoní
Dar' ŭœ aşiá noroćire, orĭ cuĭ nœtura n'aŭ dat;
De mine vorbesc acéasta, cœcĭ eŭ sînt înamorat.

Democrit.

Tu, stœpîne, eşcĭ . . .

Ağelas.

Eŭ însu-mĭ.

Democrit.

Apoĭ eŭ în trebĭ de-amor
Nu-ţĭ voiŭ puté fi, îmĭ pare, atît de trebuitoriŭ;
Cœcĭ, şĭ lipsind eŭ de-aicĭa, în toatœ puterea eşcĭ,
Acéastœ frağedœ poftœ orĭ cînd sœ ţĭ-o împlineşcĭ.

Ağelas.

Eŭ însa ĭubesc pe Criđis'; ínima mea ţĭ-am descis.

Strœbon. (În parte.)

Aha! am pœtit'o bunœ.

Democrit.

Prea frumos ne ĭaĭ în rîs.
Tu, un Monare aşiá mare, putérnic, strœlucitoriŭ,
Te-aĭ puté înjosí tocma la asémenne amor!
Ce va đice la acéasta tot Areopagul tœŭ?

Ağelas.

La acéastœ hotœrîrœ pre nimene nu 'ntreb eŭ.

(Cœtrœ Criđisa.)

Aşiá, ĭubita mea Criđis', un foc spre tine sîmţiesc,
Care prea cu bucurie acum ţi-l mœrturisesc.
Dar' ŭœ ínimœ cuprinsœ de-ŭœ aşiá pátimœ grea
Doreşce a fi ĭubitœ, precum ĭubeşce şĭ ea.
Tu taci? nu-mĭ rœspunđí nimicœ?

Criđisa.

Mirarea mea m'aŭ uímit,
S'aud acéasta de'n gura unuĭ Monare strœlucit;
La vestea, care, stœpîne, tu acum mĭ-aĭ arœtat,
Tœcerea mea pe'ntru mine dœ rœspuns prea 'ndestullat.

Ağelas.

Tœcerea acéasta însœ îmĭ dœ şĭ maĭ greŭ necađiŭ.

(Cœtrœ Democrit.)

Tu ce veđí rangul, ce-amorul îĭ fœgœdueşce ađí,
Dupœ rîvna mea, vorbeşce-ĭ, mœ rog, în fœvorul mieŭ.

Democrit.

Eŭ stœpîne!

Ağelas.

Acést lucru aşcept dela duhul tœŭ.
A talle svaturĭ aŭ mare putere asupra eĭ;
Decĭ dar' ínima eĭ astœ-đĭ eŭ dela tine o ceiŭ.

Democrit.

La dregœtoriea, care acum m'aĭ însœrcinat,
Stœpîne, mie nœtura vr'un talent bun nu mĭ-aŭ dat:
Te rog dar' de astœ slujbœ sœ voeşcĭ a mœ ertá,
Cœcĭ lîngœ amoređiate ca ŭœ státuœ voiŭ sta.
Meşcheşiugul acell mare pe'ntru a brodí amor,
Mie cunoscut nu-mĭ este, necĭ mĭ-aŭ fost trebuitoriŭ;
Amorul tœŭ dar' cu care aĭ vré sœ mœ 'nsœrcineđĭ,
În loc ca sœ ţi-l apropiŭ, mœ tem sœ nu-l depœrteđiŭ.

Ağelas.

Orĭ ce-mĭ veĭ pune nœinte, toate ţĭĭ sînt în điœdar;
Numaĭ decît dela tine aşcept astœ-đĭ acest har.
Un înteres mœ silesce, puţin a mœ depœrtá,
Rœmîĭ dar' singur cu dînsa, şi eum veĭ şcei veĭ lucrá;
Te las darœ.

Strœbon.

Natĭ-o bunœ! Aceasta o gîndeam eŭ.
C'a eşĭ filosofieĭ un siloğism foarte greŭ.

Sc̄ena V.

Democrit, Criḋisa, Strœbon.

Democrit.

C̄institœ dregœtoríe îmĭ dœ reg̃ele, privese!
Neċĭ nœdœjdueam sœ capœt c̄instea, eare o primesc:
Cœtrœ ell, îmĭ dœ poruncœ, sœ 'ndulplec ínima ta,
Ca pre'n a mea mejloċire sœ 'mplineascœ poťta sa.
Frumoasœ dregœtoríe! Neċĭ maĭ poate fi de-atît,
Toeagul luĭ Mercur numaĭ înceœ 'n mînœ mĭ-aŭ lipsit;
Spune-mĭ dar' întru aċeasta, ċe cug̃etĭ şi ċe gîndeşcĭ?

Criḋisa.

Eŭ doresc întru aċeasta tu sœ mœ povœt̄ĭueşcĭ.
Tu la ŭœ aşĭá 'ntîmplare, rog sœ-mĭ fiĭ într' ajutorĭŭ,
Sœ mœ înveţĭ pœrinteşċe pre'n un svat folositorĭŭ.
C̄e-mĭ d̄ĭcĭ sœ hotœrœsc darœ la un aşĭá lucru greŭ,
Cœċĭ hotœrîrea mea este sœ urmed̄ĭŭ svatuluĭ tœŭ.

Democrit.

Svatul mĭeŭ sœ urmed̄ĭ?

Criḋisa.

Darœ.

Democrit.

S̄i ċe svat pot eu a-ţĭ da.
Decît sœ urmed̄ĭ plecarea, ċe sîmte ínima ta.

Criḋisa.

Ah cît sînt de noroċitœ, cœ svatul, ċe am primit,
Cu rîvna ínimeĭ melle atît̄a s'aŭ potrivit!
Cœċĭ c'un cin ťœrœ de márg̃inĭ ínima mea se luptá,
Earœ eŭ l'a eĭ dorint̄ĭœ mœ temeam sĭ-a cug̃etá.
Tot-de-a-una pe'ntru Reg̃e în ínima mea sîmt̄ĭeam
Aşĭá mare neodihnœ, cît ades şi amet̄ĭeam
S̄ĭ-aċell cin şi neodihnœ, cumplit, cît nu pot sœ spun,
Nu şċieam lucru rœŭ este, seaŭ este vr'un lucru bun.
Înşċiint̄ĭîndu-mœ însœ cum trebuĭ adĭ sœ urmed̄ĭŭ;
Ca ťoarte cu ušĭurint̄ĭœ durerea sœ-mĭ alined̄ĭŭ;
Aċea frag̃edœ sîmt̄ire, ċe atît mœ înťocá,
O voĭŭ potolí cu svatul, ċe-aĭ binevoit a-mĭ da.

Democrit.

D̄ĭœŭ tu, dragœ, pe'ntru Reg̃e sîmt̄ĭeaĭ aċest gust nespuns?
(În parte.)
Maĭ cœ întrebarea asta m'aŭ aruncat în prepus.

Criḋisa.

Tot-de-a-una, cînd pre Reg̃e, mi-se 'ntîmplœ a-l vedé,
Ŭœ necunoscutœ parœ ínima îmĭ cuprindea;
S̄i toate îmĭ da plœċere, cîte mĭ-ar fi cuvîntat,
Cît îndate înœinte-ĭ mœ apucá un oftat;
Un ċeas de nu-l vedeam însœ, înċepeam sœ mœ uĭmesc,
Cît nu şċieam de uĭmitœ, neċĭ ċe fac, neċĭ ċe vorbesc,
Gîndul mĭeŭ e tot la dînsul, şĭ-l vised̄ĭŭ adese orĭ,
Îmĭ e drag, nu şċiŭ aċeasta-ĭ aċeea, ċe-ĭ d̄ĭc amor?

Strœbon.

Asta-ĭ dar'. — Mœĭ, mare posnœ! abĭá aiċĭ aĭ sosit
S̄i 'n vreme de ŭœ d̄i numaĭ atît̄a te-aĭ procopsit?
Cum vœd, n'aveaĭ trebuint̄ĭœ de-alle noastre 'nvœt̄ĭœturĭ,
Neċĭ noĭ a ne maĭ întinde cu-atît̄ea tîleuiturĭ.

Democrit.

Tu eşċĭ dar' înamoratœ?

Criḋisa.

C̄ine? eŭ? Eŭ cred, cœ nu-s.

Democrit.

Ba dupœ semnele toate, cîte nœinte mĭ-aĭ spus,
Apoĭ prea cu lœmurire în ínima ta privese,
Simtome amored̄ĭate, ċe de'n fire se ivese.

Criḋisa.

S̄í mœ rog, sîmt̄irea asta oamenĭĭ amor numese?

Democrit.

Negrešit.

Criḋisa.

Crede, c'aceasta numaĭ de adĭ o sîmt̄iesc.

Democrit.

Aĭ uĭtat ťœgœduint̄ĭa, ċe mĭ-aĭ dat de-atît̄e orĭ,
Cœ cu neċĭ un om de'n lume în veċĭ nu-ĭ faċe amor?

Criḋisa.

Fœgœduint̄ĭa aċeasta atunċĭa cînd tĭ-am fost dat,
Oamenĭ, ca oamenĭĭ, încœ nu vœd̄ĭusem neċĭ ŭœ dat';
S̄i gîndeam dup'a ta d̄isœ, cœ sînt toţĭ nesuferît̄ĭ,
S̄i c'ar fi de la olaltœ toţĭ, ca tine, plœsmuiţĭ.

Strœbon. (Cœtrœ Democrit.)

Nevinovœt̄iea astœ cum îţĭ pare? cum o cred̄ĭ?

Democrit.

O vœd, cœ are dreptate, dar' îţĭ vine sœ turbed̄ĭ!
Acum îmĭ cunosc greşĭeala, cœ ťoarte am lunecat,
De într'asémennea priċini eŭ mœ vœd amestecat.
Sœ-mĭ adun eŭ la loc mintea, cœċĭ toate-mĭ sînt în d̄ĭœdar
S̄i dupœ cum se cuvine sœ înċep a rîde ear. —

Mare nebun e tot omul dup' alle melle cercœrĭ,
Deșĭert, lipsit de sîmțire și cu mĭĭ de desfrînœrĭ:
Sœ primeascœ ca de voe sœ-l ducœ altĭĭ de nas,
Pofta ĉea dobitocĕascœ numaĭ pre'ntr'un sîngur glas:
Cunoscînd maĭ ales bine cœ-s lipsiți de 'nțelepcĭunĭ.
Și plecarea lor e numaĭ la mîrșiave slœbiciunĭ.
Cœcĭ eŭ cred, cœ 'ntoatœ lumea nu-i neĉĭ un cuvîntœtorĭŭ,
Care 'n toat' a sa vieațĭœ, mœcar de-ŭœ sutœ de orĭ
Sœ nu calĉe cu pornire întru mĭĭ de desfrînœrĭ,
Și sœ nu facœ la relle, pînœ ĉe-ĭ daŭ șĭ pe nœrĭ,
Și totuși îl privešcĭ earœ-șĭ de noŭœ vœpœĭ învins.
De cœpeanna, ĉe scœpase, earœ-șĭ de noŭ îl vedĭ prins,
Și 'n primějdiea, de'n care abĭá întĭĭŭ aŭ scœpat,
Earœ-șĭ în ea nœvœlešĉe, tocmaĭ ca un desperat. —
Vœ daŭ dar' voe, ačestor sœ urmațĭ, iubițiĭ mieĭ,
Arœtați-vœ în toate șĭ maĭ nebunĭ decît eĭ;
Sœ nu-mĭ fiœ 'n dĭœdar rîsul, cu care mœ dĭœbovesc,
Și 'ngrețiošiarea, cu care toate ačestea privesc:
Care 'n vremea viitoarĭœ vor arœtá lœmurit.
Cœ neĉĭ înse-șĭ vrîsteĭ melle eŭ neĉĭ cum n'am pœrtinit.
Cœcĭ voiŭ dĭče, cœ tot omul, fœrœ eŭ sœ fug în dos.
De'n dobitoačele toate este ĉell maĭ ticœlos.

Criților.

Cît mœ bucur, cœ eu toate cœpriĭiile, ce aĭ.
Te împœrtœšiešcĭ șĭ însu-ți de cinstea, ce altor daĭ.
Eŭ darœ alerg la Reĝe, de-ašiŭ puté ašĭašĭ sœ sbor.
Sœ-ĭ arœt rîvna, cu care vorbišĭ într'all luĭ fœvor.

Sĉena VI.

Democrit, Strœbon.

Strœbon.

Ĉe-ĭ pricina, mœ rog spune-mĭ, de ešcĭ ašĭá amœrît
Și nu rîdĭ de-ašiá 'ntîmplare, dupœ cum aĭ hotœrît?
Aĭ vœdĭut ašĭá copillœ! Abĭá aiĉĭ aŭ venit,
Atîta duh sœ cîšciĝe șĭ-atîta gust la iubit?
Ĉe dičĭ? Eŭ ačeasta foarte posnašĭœ treabœ gœsesc,
Cœ fetele pre'n orašie ašĭá 'n grab' se desvœlesc.

Democrit.

Mîrșiavœ amestecare a neamuluĭ omenesc,
Pre care șĭ decît ĉĭuma maĭ cumplitœ o gœsesc.

Sĉena VII.

Democrit, Strœbon, un Stólnic.

Stólnicul.

Domnilor, mîncarea-ĭ gata; oare la masœ se dœm?

Strœbon.

Sœ datĭ dar' ašĭašĭ îndatœ, cœcĭ noĭ abĭá ašĉeptœm.
Aĭ însœ ĉe-va bucate cu niscaĭ gusturĭ maĭ rarĭ?

Stólnicul.

S'aŭ silit pe'ntru ačeasta doŭœ-dĭeĉĭ de bucœtarĭ.

Democrit.

Doŭœ-dĭeĉĭ bucœtarĭ!

Stólnicul.

Darœ.

Democrit.

Cœ puțini sînt, drept sœ-ți spun.

Stólnicul.

Dar' și-aŭ pus toatœ silințĭa, a face ĉe-or șĭ maĭ bun.

Democrit.

N'am eŭ dar' cuvînt a rîde, de-a omuluĭ nebunĭĭ,
Privindu-l cum se silešce a scorni sute și mĭĭ,
De mešcešiugurĭ, pre'n care fœrœ a se oțierĭ,
Sœ poatœ maĭ cu plœĉere, însul a se omorî?
Pre'n mîncœrĭ mirositoarĭe și cîte de pre pœmînt
Îĭ vedĭ cœ însu-șĭ cu dinții îșĭ sapœ all sœŭ mormînt;
Știe cœ putinœ vieațĭœ e hotœrît a gustá,
Și se silešce 'n tot cipul încœ a o maĭ scurtá. —
Voĭ cu mešcešiugul vostru, ĉe atîta îl slœvițĭ,
Sînteți učigași de oamenĭ, dela mine sœ o šciți;
Toți sînteți pe'ntru ačeasta de cœtrœ tœrtar nœscuți,
Și 'n adins de cœtrœ doftorĭ sînteți cu leafœ tinuți.
Dup' ŭœ dreaptœ judecatœ vrédnicœ de pomennit,
Voĭ de pre'n țiœrile toate sînteți buni de surgiunit.

Strœbon. (Cœtrœ Stólnic.)

Mœri! lasœ-l sœ vorbeascœ; eŭ de astea nu ascult,
Spune s'aducœ pe masœ, și cît s'a puté maĭ mult.

(Sfîrșitul actuluĭ all treile.)

Actul all IV.

Sc̄ena I.

Tales, Cridisa.

Tales.

Dicœ orĭ cine ce-a dĭce, eŭ sc̆iŭ c'am fœcut cu cap,
Cœ m'am silit dela ţiarœ cît maĭ de iute sœ scap:
Sĭ cine-aŭ dis, aŭ dis bine, cœ sĭ eŭ asta o spuiŭ:
Omul noroc nu-sĭ gœsesc̆e nec̆i ŭœ dat' în ţiara luĭ,
Orĭ cît de frumos sœ fiœ, sĭ sœ vorbeascœ cu rost,
Nimene nu-ĭ face c̆inste, ba încœ-ĭ dĭce, cœ-i prost.

Cridisa.

Vœd, cœ aĭ gust bun, mœ búcur, sĭ te sĭ heritisesc;

Tales.

Aic̆ia toţĭ îmĭ d'aŭ c̆inste, orĭ sĭ unde mœ gœsesc;
Toţĭ îsĭ ţaŭ cusma la mine, mœ vœd, cœ nu-s dobitoc.

Cridisa.

Apoĭ va sœ dicœ-ĭ place a trœí într'acest loc?

Tales.

Sœ nu-mĭ placœ, dĭœŭ atunc̆ia aşĭŭ fi c̆iar un gogomann,
Cum cœdĭuĭ, îmĭ vine-a rîde hurdus intr'aşĭá bun hann;
Sĭ pĭetrele c̆elle scumpe or sœ nu vie, le-asc̆ept
Cœ-i c̆instit hangiul nostru, ac̆c̆ea c̆e-ĭ drept, îĭ drept.

Cridisa.

Acest feliŭ de vorbe, tatœ, aic̆ia nu se vorbesc,
Ac̆este cuvinte numaĭ cu ţiara se potrivesc.
Nu maĭ cuvîntá de Rege vorbele, care le-aĭ dis,
Cœ de-a audi nesc̆ine, pe-amîndoĭ ne-a luá 'n ris.

Tales.

Mœri, mare posnœ-ĭ asta! Di dupœ cum vorbesc eŭ
Aŭ înc̆eput sœ nu-ĭí placœ, te 'mpunge cuvîntul mieŭ;
Dar' nu sc̆iĭ tu, cœ orĭ c̆ine vorbesc̆e cum a 'nvœţiat,
Sĭ eŭ — rîdœ cuĭ îĭ place — vorbesc cum am apucat.
Nu sînt c̆ŭ dĭœlud atîta dupœ cum tu mœ socoţĭ,
Eŭ de'n cap sĭ gibœcíe nu vreŭ sœ vœ sc̆iŭ pre toţĭ.

Credisa.

Eartœ-mĭ, mœ rog, îndrœsneala, cœ ac̆est feliŭ am vorbit.

Tales.

Tu sœ mœ înveţĭ pre mine a vorbí aĭ fost c̆etit?

Cridisa.

Eŭ ac̆easta nu ţĭ-am dis'o ca sœ te fac mînios,
Decît numaĭ altœ datœ ca sœ vorbesc̆ĭ maĭ frumos.

Tales.

Pe'ntru cœ esc̆ĭ poleitœ, de luc̆esc̆ĭ ca un gîndac,
Nu fiĭ prístavœ pe mine, c'apoĭ eŭ pînœ tac, tac.

Cridisa.

Sc̆iŭ prea bine.

Tales.

Eŭ vreŭ c̆inste de la orĭ cine-a primí.

Cridisa.

C̆eea c̆e mi se cuvine, eŭ nu lipsesc a 'mpliní.

Tales.

Cînd vorbesc — bagœ-ţĭ în minte — voesc sœ fiŭ ascultat.

Cridisa.

Bine.

Tales.

Sœ fiŭ c̆instit.

Cridisa.

Darœ.

Tales.

Sĭ slujit.

Cridisa.

Ne apœrat.

Tales.

Apoĭ dar' s'apuc de'n cápœt vorba, c̆e n'am isprœvit.
Dĭœŭ sc̆iŭ, cœ 'n curtea aceasta ţĭ prea bine de trœit;
Pre domniĭ c̆eĭ de aic̆ia la rannœ îĭ poţĭ legá.

Cridisa.

Ear' luĭ Democrit nu-ĭ place aic̆ia a se aflá;
Ell doriá demult de-aic̆ia sœ se vadœ depœrtat.

Tales.

Aşĭá dĭœŭ! sĭ de c̆é oare? c̆e-va i s'aŭ întîmplat?

Cridisa.

Dic̆e, cœ toate ac̆ellea, c̆îte ocii luĭ privesc
Îĭ sînt prea nesuferite, sĭ toate îl amœrœsc,
Pe'ntru cœ aic̆ĭ bœrbaţii sînt toţĭ şireţĭ, desfrînaţĭ,
Sĭ femeile de relle întrec încœ pre bœrbaţĭ.
Sĭ dic̆e, cœ sînt frumoase numaĭ pre'n un mesc̆esĭug,
Sĭ-a lor ínimĭ . . . .

Tales.

Tu cu elle nu întra 'n prietesĭug.

De toate-alle lor nœrávurĭ căutœ sœ te pœdĭeşcĭ.
Şĭ cu vr'un domn de aiceĭa sœ nu te îngîrlueşcĭ.
Lor le dœ mîna sœ facœ orĭ ce, cœ sînt Doamne marĭ,
Lor de pœcat nu li-ĭ fricœ, cœ aŭ ce da sœrindarĭ . . .
Însœ nu ştĭŭ, ce s'aude, par' cœ vine Democrit.

Sc̄ena II.

Democrit, Cridisa, Tales.

Democrit.

O, aiceа mĭ-aĭ fost Tales? cé facĭ? bine te-am gœsit.
Ştĭŭ cœ strœinul tœŭ áer te-aratœ şĭ maĭ c̄iudat?
D̄ĭœŭ rîs şĭ-aŭ fœcut de tine, de-aşĭá te-aŭ împopoţĭat.
Dar' eatœ, frumoasa Cridis! c̄é d̄ieĭ de podoaba sa.
Cu aste bogate haine poţĭ d̄ice cœ-ĭ fiĭca ta?

Tales.

Ba, cum eŭ la treaba asta socotealœ mĭ-am fœcut,
Şĭ acell maĭ bun de gurœ trebuĭ sœ rœmîĭœ mut.

Democrit.

O prind bine aste haine, o împodobese nespus
Şĭ cipul c̄ell mœreţĭŭ încœ ce şĭ-aŭ luat maĭ pre sus.

Tales.

Asta am eam priceput'o.

Cridisa.

Prea norocit'am nœscut.
Dacœ áerul mieŭ astœ-d̄ĭ vœ este aşĭá plœcut.

Democrit.

Alte plánnurĭ maĭ înalte îmĭ pare, cœ-ĭ fi avînd,
Ear' a-mĭ plœcé vre ŭœ datœ ştĭŭ. cœ nu-ţĭ trece pre'n gînd.

Tales.

Mœré. cé spuĭ? aşĭá-ĭ vorba? eŭ d̄ĭœŭ asta n'am ştĭut.
Las' dar' cœ ĭ-oĭŭ da eŭ minte; bine cœ o-am cunoscut.
Eŭ ĭ-oĭŭ porunci, ca tatœ am drĭturĭ asupra eĭ.
Sœ te aibœ ca pre mine. şĭ sœ facœ, orĭ ce vreĭ.
C'apoĭ ştĭŭ eŭ . . . .

Cridisa.

Cît mœ búcur, cœ porunca. ce primesc
Se unesce aşĭá bine cu rîvna, care sîmţiesc.
Te-ascult de'n ínima toatœ, şĭ încît voĭŭ maĭ trœí.
Ne'ncetat filosofĭea foarte mult o voĭŭ mœrí;
Ear' cît pe'ntru alte pricinĭ, ce ínima-mĭ va rîvni,
Însa-mĭ îmĭ voĭŭ luá voe de a le puté împlini,

Însœ fœrœ vre ŭœ datœ cinstea sœ îmĭ ponegrese,
Seaŭ ĭubituluĭ mieŭ tatœ nœcad̄ĭŭ sœ-ĭ pricinuese.

(Ese.)

Sc̄ena III.

Democrit, Tales.

Tales.

Ea par' cœ are, ce are, şĭ ea sœ nu spun mincĭunĭ,
Pare cœ 'n capul eĭ astœ-d̄ĭ sunœ neşce gœrgœunĭ.
De cînd aŭ venit aiceĭa, nu-mĭ ascultœ vorba mea,
Şĭ îmĭ vine cîte-ŭœ datœ . . . dar' ear' mi-ĭ milœ de ea.

Democrit.

Alte grijĭ maĭ marĭ pe dînsa astœ-d̄ĭ o aŭ nœvœlit.
Aĭ fi cred̄ĭut c'ŭœ mlœdĭĭœ, ce atîta m'am silit
Însu-mĭ cu mînele melle de fortunĭ a o pœstrá,
Şĭ cu ŭœ créşcere bunœ ínima a-ĭ îmd̄ĭestrá,
Cœ-mĭ va amœgí nœdejdea şĭ 'ntr'atîta s'ar plecá,
Tot plannul. ce-aveam asupræ-ĭ, áşfelĭŭ a-l desfiinţiá;
Reḡele orĭ cînd o vede. símte un foc de gîndit.

Tales.

Aşĭá d̄ĭœŭ! Reḡele însu-şĭ? apoĭ dar' ne-am gœtit.

Democrit.

A curtiĭ salle podoabœ, all sœŭ rang mœgulitorĭŭ,
Tînœra sa ínimĭoarœ aŭ învins'o prea ušor.
Şĭ la a eĭ viitoarĭe nenorocirĭ, ce-o pîndese —
L'a cœrora mîrşĭœvíe mœ cutrémur cînd gîndesc —
Numaĭ şĭ numaĭ eŭ sîngur îĭ sînt pricinuitorĭŭ,
Eŭ am adus'o pe malul acest înspœimîntœtorĭŭ;
Cœcĭ tu poţĭ judecá însu-ţĭ fœrœ maĭ multe sœ-ţĭ spun.
C̄e felĭŭ de-amor este-acesta.

Tales.

Ştĭŭ cœ nu-ĭ vr'un lucru bun.

Democrit.

Trebuĭ noĭ sœ lœsœm curtea. şĭ-aceasta cît maĭ curînd.

Tales.

Sœ lœsœm curtea?

Democrit.

Îndatœ.

Tales.

Eŭ, d̄ĭœŭ! asta n'am de gînd.
C'aĭcĭ ştĭŭ, cœ-mĭ erá bine.

Democrit.

Orĭ cum, trebuĭ a plecá.

Cît mai de grabœ pe Cridis trebuĭ de-aicí a luá.
Tu eščĭ dœtoriŭ la aœasta ší maĭ mult a te silí,
Cœcĭ de veĭ dĭœbovi, činstea Regele ĭ-a feščelí.

Tales.

Vœd eŭ, cœ Regele-aratœ, cœ-ĭ putérnic šĭ bogat,
Cœ fœr' de neĭ ŭœ dreptate de fata mea s'aŭ legat.
Dar' apoĭ če socotešče, cœ pe'ntru cœ-ĭ regе ell . . .

Democrit.

Sermanne ĭĭ sœ-ĭĭ pierdĭ činstea, ca un nœtœrœŭ mišĭell.

Tales.

Pe'ntru aœasta eĭ hojma cu bœuturĭ mœ 'ndesá,
Cœ decînd veniĭ aiciа, gura nu mi se uscá.
Aœesta le erá gîndul, sœ mœ facœ, mœscœrá,
Sœ-mĭ înšĭelle copillitĭa, dar' or vedé če-or luá.
Lasœ, bine cœ mĭ-aĭ spus'o; de-acum šciŭ eŭ če sœ fac,
Un lucru care, mœ crede, n'a sœ le fiœ pe plac.

(Ese.)

Scena IV.

Democrit. (Singur.)

O čerĭule! pînœ unde slœbičĭunea m'aŭ înpins;
Pînœ unde înjosita drágoste-acum m'aŭ învins!
Pîn' la atîta grad astœ-dĭ eŭ sœ mœ privese uĭmit,
Sœ-mĭ uĭt dreapta cunoščĭnţĭœ! sœ uĭt, cœ sînt Democrit!
Šĭ cé slœbičĭune-ĭ asta, če atît m'aŭ ferecat,
Če de'n callea fapteĭ bune într'atît m'aŭ depœrtat?
E! nu pierde-acum prilejul pînœ če sîngur te vedĭ.
Ínima întru aœeasta bine sœ ĭĭ-o čercetedĭ;
Trage perdeaŭa în láturĭ, cu care îĭĭ învœleščĭ
Rîvna simţirilor talle, če în ínimœ simţieščĭ.
Nu puĭnœ vreme este de cînd mœ 'ndeletnicese
Ne'nčetat asupra altor pre'n un rîs sœtiričese
Sœ rœvœrs cu 'nbelšĭugare un venin otrœvitoriŭ;
Ía sœ cam rîd ší de mine, sœ rîd, sœ mœ rœcorese,
Fœr'a maĭ cœtá în alĭĭ pricinĭ de rîs, če dorese.
Sînt înamorat atîta cît neĭ îĭĭ începueščĭ.
— Tu înamorat! se poate? filosof aspru, če ešci,
De asémenne vœpae sœ te vedĭ tu biruit!
Šĭ care-ĭ aœea dĭdire če 'ntr'atîta te-aŭ robit?
Care dĭdire aœest felĭŭ te-aŭ învœĭĭat a ĭubí!
— Ŭœ de činčĭ-spre-če annĭ prunœ. — Credĭ, cœ ea te va 'ndrœgí
Fœčĭoarœ če-ĭ ca ŭœ rosœ, ce abĭá s'aŭ desvœlit.
Sœ 'ndrœgease' un bœtrîn gîrbov cu slutiénnie mœlit?

— Ah, če sœ fac, amar mie! dacœ 'n cursa astœ grea.
Œ putere neœuprinsœ m'a 'mpins fœrœ voea mea.
— O! ínimœ tieœloasœ, de rîs între muritorĭ!
Cum poĭĭ avé cutedĭare a te tologĭ pe florĭ?
Sœ nu poĭĭ tu avé astœ-dĭ ura cúgetuluĭ drept,
Če cœtrœ amor o sîmte tot súfletul înĭĭelept?
De-ašiá pátimœ cumplitœ sœ nu te poĭĭ înfrînú,
Însu-ĭĭ sœ cáuĭĭ acest felĭŭ fiinţĭa a-ĭĭ rusiná?
Apoĭ nu-ĭ destull atîta; tu care te îngîmfedĭ,
Cu a ta filosofíe, pe care adĭ o urmedĭ,
La ŭœ ašiá nebunie însu-ĭĭ supus sœ te daĭ,
Sœ aducĭ pe Cridis, unde? toema 'n curtea unuĭ Craĭŭ?
Ah! cît de puĭin se afloœ în lume aœest noroc,
C'amorul cu 'nţĭelepčĭunea sœ petreaœe la un loc!
Însœ čine-va s'aude, sœ mœ trag eŭ maĭ în dos,
Šĭ sœ continese cu svatul čest ašiá fantasticos;
Šĭ pe'ntru sœ-mĭ ápœr činstea, trebuĭ sœ mœ linišcese,
Sœ-mĭ ĭ-aŭ earœ-šĭ de noŭ masca dupœ cipul čell obščese.

Scena V.

Democrit, Cleanta.

Cleanta. (În parte.)

Sœ cunoašče dupœ haĭna, cu care-ĭ împodobit,
C'aœesta-ĭ originalul, de care ni s'aŭ vorbit.
(Cœtrœ Democrit.)
Tu care 'n toatœ viœaţĭa pre'n pœdurĭ aĭ petrecut,
Šĭ-afar' de filosofíe altœ nu tĭ-aŭ maĭ plœcut,
Mœ rog cariĭ de'n toţĭ draciĭ toc aiciа te-aŭ vîrît,
Sœ ne împli toatœ curtea de neplœčerĭ, šĭ urît?

Democrit.

La întrebarea aœeasta, če aœest felĭŭ aĭ pornit,
În adevœr nu šciŭ însu-mĭ, če trebuĭ sœ-ĭĭ glœsuese,
De cît cœ plœcú la Rege, eŭ aiciа sœ lœcuese,
Šĭ pe'ntr'un filosof vrédnic če ŭœ clipœ nu perdeam
M'aŭ rœsœdit toema 'n curte, sœ fiŭ lénešiŭ curtidĭann.

Cleanta.

Šciĭ tu însœ cœ aiciа cipul tœŭ aœest čiudat,
Ne-aŭ pričinuit ŭœ urœ, če n'am simţit neĭ ŭœ dat?

Democrit.

O cred šĭ pîn' la atîta nu-s de slœbičĭunĭ orbit,
Ca de čine-va vr'ŭœ datœ sœ dorese a fi ĭubit.

Cleanta.

Aĭ greșĭealœ, cœcĭ nu-ĭ nime, sœ-ĭĭ poatœ nœinte sta,
Fœr'a rîde de plœcere privind la persoana ta.

Democrit.

Rîsul îĭ un drit ce firea orĭ cœruĭa om aŭ dat.
Sĭ-a rîde unul de altul nu-ĭ lucru de defœimat.

Cleanta.

Eŭ de'n porunca prinţĭeseĭ aicĭ la tine-am venit.
Care pre'n a mea rostire îĭ vesteșce lœmurit.
Cœ de cînd aicĭ în curte neeuratul te-aŭ adus,
Ne'nœetat simte ŭœ scîrbœ. ŭœ spaimœ sĭ-un cin nespus;
Cœcĭ Reĝele, ce-a eĭ mînœ de mult ĭ-aŭ fost juruit.
Astœ-ĝĭ se aflœ eu totul pe'ntru Criĝisa robit;
La care a luĭ pornire tu ešcĭ pricinuitorĭŭ.
Tu la intriga aœeasta îĭ ešcĭ poveĭĭuitorĭŭ.

Democrit.

Eŭ, ĝicĭ?

Cleanta.

Tu. Nu-ĭĭ e rușine tocmaĭ în vîrsta ce eșcĭ?
C'un ašĭá meșœeșĭug mîrșĭav sœ te îndeletniceșcĭ.

Democrit. (Ridîînd.)

Plœcutœ 'n vinovœtire! eŭ-asémennea turburœrĭ
Nu credeam sœ vœd vr'ŭœ datœ ašĭá posnașĭe 'ntîmplœrĭ.

Cleanta.

Rîĝĭ?

Democrit.

De-aĭ șcĭ cît la aœeasta eŭ sînt de înteresat.
Șcĭŭ c' atunœĭ nu mĭ-aĭ da vina atîta de apœsat.
Drept. fiĭca mea, la aœeasta foarte rœŭ m' aĭ eunoscut.
Cœcĭ eŭ pe'ntru ašĭá pricinĭ neeĭ de eum nu m'am nœscut,
Tu eŭ-aœeasta foarte bine acum m'aĭ încredinţĭat,
C' aicĭ pre œell drept eu totĭĭ îl eunose de vinovat.

Cleanta.

Œe ĝicĭ? nu șcĭŭ eŭ porunca. cerea Reĝele ĭĭ-aŭ dat.
Ca 'n favorul luĭ eu Criĝis sœ vorbeșcĭ neapœrat.
Sĭ n'aĭ silit în tot cipul spre a o îndupleeá?

Democrit.

Aœeasta poate sœ fiœ. însœ fœr' a cuĝetá.
Ca Esménnieĭ aœeste sœ aduc nenoroœirĭ:
Cœcĭ de ar fi fost primite alle melle svœtuirĭ.
Aĝĭ Esménniea de sigur tocmaĭ dupœ rîvna sa.
Întrŭ-alle Reĝeluĭ braţĭe s'ar fi putut desfœtá;
Œinstit îĭĭ spun.

Cleanta.

Te pot crede, de vreme cœ o doreșcĭ.
De vreĭ însœ ea aiœĭa œinstea sœ nu-ĭĭ ponegrešcĭ.
Apoĭ dar' ašĭá-șĭ îndatœ du-te de unde-aĭ venit.

Democrit.

Eŭ, ĭubita mea, aœeasta încœ de mult am dorit.
Mœ voĭŭ duœe dar', șĭ-oĭŭ rîde dup' alle melle plœcerĭ.
De toĭĭ aœestĭ de aiœĭa, și maĭ vîrtos de muĭerĭ.

Cleanta.

De œine, mœ rog, veĭ rîde?

Democrit.

Ĭa, dacœ a șcĭ o vreĭ.
Întîĭŭ de tine. ĭubit'o, de straĭe și obiceĭ;
Cœcĭ toate cîte-s pe tine de sus și pînœ în jos,
Toate sînt alcœtuite e'un meșœeșĭug minœiunos.
Tu, ea sœ arœĭĭ maĭ naltœ, sœ 'nșĭellĭ ocii omenešcĭ
Cu clobanĭĭe de ŭœ palmœ peœĭoarele einueșcĭ;
Sĭ spre a puté sœ-ĭĭ easœ amœĝĭrea eu noroc
Tĭ-aĭ pus în cap legœturœ tocmaĭ cît un oboroc.
Scœdîînd prisosul netrébnic dupœ socoteala mea.
Ŭœ pœtrime de femee maĭ mult nu va rœmînė.

Cleanta.

Tótušĭ destull ne rœmîne ca sœ fáœem pre bœrbaţĭ
Sœ îmble, cînd ne-a fi voea, dupœ noĭ ašĭá-șĭ turbaţĭ.
Tu însœ mîne de-aiœĭa sœ lipseșcĭ, îĭĭ spun curat,
Cœcĭ de-a ta înfœţĭșĭare curtea prea s'aŭ sœturat.

Democrit.

Dar' fiĭca mea, la aœeasta prea bucuros te ascult,
Cœcĭ șĭ eŭ de curtea voastrœ m'am sœturat sĭ maĭ mult.
De mînĭ dar' sœ spuĭ prinţĭeseĭ, cœ nu va maĭ suferĭ.
Cœcĭ ivindu-se aŭrora de parte mœ va ĝĭœrĭ.

Sœena VI.

Cleanta. (Singurœ.)

All prinţĭeseĭ melle daræ înteresul œell dorit
Œĭar dupœ a eĭ plœcere acuma l'am isprœvit:
Nu șcĭŭ însœ ce voĭŭ face pe'ntru înteresul mieŭ.
Sĭ foarte sînt amœrîtœ, cœ se aflœ de tot rœŭ.
Ca sœ-mĭ pot alinâ însœ neodihna, ce simĭĭese.
Numaĭ decît pre scolariul trébuĭ aicĭ sœ-l oprese;
Cœcĭ ínima mea de'n ceasul în carele l'am ĝĭœrit,
S'aŭ pœtruns sĭ pœtimešce de un cin nesuferit.
Cînd vœd cipul luĭ œell ĝingašĭŭ. duhul luĭ œell mîngœĭos,

Orĭ ce cérere mĭ-ar' face, ĭ-așĭŭ împlini cu prisos.
Poate cerĭul cu acéasta a-mĭ rœsplœti aŭ voit,
Cinuirea, ce cu 'ntĭĭul bœrbat mĭ-aŭ fost rînduit.
Dar' ah! eatœ cœ aicĭa sĭ pre ell viind privesc
O cît de mare-ĭ plœcerea, ce, vœdĭîndu-l, o primesc!

Scena VII.

Cleanta, Strœbon.

Strœbon.

Ah, mare lucru-ĭ scĭințĭa! cît este de norocit,
Cell ce cu scĭințĭe nalte se aflœ impodobit!
Dupœ a mea cunoscĭințĭœ vœd însœ, cœ necĭ ŭœdat'
Omul nu se procopsesce fiind de tot înfrînat.
Sistema mea e aceasta: cœ duhul numaĭ în vin,
Cresce cu îmbelsĭugare și se face maĭ deplin.
Cœcĭ eŭ vœd, cœ de cînd vinul am de-ajuns cît a bé pot,
Pe totĭ filosofiĭ lumiĭ ĭ-așĭŭ puté face cœpot;
Sĭ 'n pisma filosofieĭ, ce ne'ncetat aŭ stœtut
A oprí pre om sœ guste ce ĭ este maĭ plœcut,
De'n sistema mea afarœ a esĭ necĭ cum nu vreŭ.
Ah! sluga, scumpœ printĭeasœ, Doamna súfletului mieŭ!
În prilejul, ce norocul aicĭa ne-aŭ întîlnit,
Vedĭ un nóbil, ce în sine e sĭ vésel sĭ cinstit,
De'n orĭ ce ese de'n masœ necĭ ŭœ datœ nu-ĭ lipsit;
Și-l heretisesc cu cinstea în care adĭ s'aŭ vœdĭut.

Cleanta.

Nimœruĭ cinstea aceasta atîta nu s'aŭ cœdĭut
Cît numaĭ și numaĭ celluĭ ce-ĭ vrédnic a fi mœrit,
Care este prea mœritul scolariŭ all luĭ Democrit.

Strœbon.

Aceasta-ĭ ŭœ micœ cinœ ce Regele mĭ-aŭ trimes,
Cœcĭ noĭ cu mîncerĭ alese ne trœtœrisim ades.

Cleanta.

Prea bine face la asta, maĭ bine necĭ s'aŭ putut.
Cœcĭ spre a face priétennĭ, lucru ce-ĭ așĭá plœcut,
Maĭ bun metod nu se aflœ pe'ntru orĭ și care stœrĭ,
Decît a da mese bune sĭ-a petrece 'n desfœtœrĭ;
Totĭ cĭĭ se ĭubesc aicĭa, sĭ de'n mieĭ, precum de'n marĭ,
Nu ĭubesc unĭĭ pre altĭĭ, cît ĭubesc pre bucœtarĭ.

Strœbon.

De-ĭ sĭ mare cinstea asta, necĭ cum nu m'ar mîngœiá
De n'așĭŭ fi sigur de cinstea, cœ am noroc a-tĭ plœcé.

De a te ĭubí, stœpînœ, e lucru mult maĭ mœrit,
Decît a fi sĭ la masa Dumnedĭœilor primit.
Și crede, a mea stœpînœ, adevœrul ce-ĭ vestesc,
Cœ necĭ în dillele care Dumnedĭœiĭ prœsnuesc,
Eĭ maĭ gustoase bucate necĭ ŭœdat' nu pot gustá,
Decît gustul, ce se aflœ în scumpœ persoana ta.

Cleanta.

Nu cum-va însœ, ĭubite, eșcĭ de'n aceĭ amoredĭ,
Carii nu fac hadĭŭ sœ fiœ vre un minut pe dĭ trejĭ?
Carĭ all lor foc și ĭubire, drágostea cea maĭ deplin,
O sîmt cœtr' amoredĭatœ numaĭ cînd aŭ supt la vin;
Și numaĭ în așĭá stare se aratœ sîmțitorĭ,
Și 'n genuncĭ cad la pecĭoare într'un ceas de miĭ de orĭ,
Rugînd, ca sœ-șĭ potoleascœ all lor dor și înfocerí,
Daŭ la rîgœiturĭ hojma, numindu-le de oftœrĭ;
Tínerii de-aicĭ de'n curte aŭ acest bun obicĭeŭ.
Poate sĭ tu de la mine asémennea amor ceĭ?

Strœbon.

Ba, stœpîna mea, ĭubirea, ce pe'ntru tine sîmțiesc,
Nu-ĭ de cœrœpterĭul, care în totĭ acestĭa privesc,
Eŭ pre Bacul necĭ ŭœ datœ nu-l rog sœ-mĭ dea ajutor,
La scoposurile melle întru a legá amor,
Și pre orĭ care de'n Dame scĭŭ cum trebuĭ sœ slœvesc
De-a curtedĭannilor tínerĭ esîmple nu mœ slujesc;
Ci lîng'a amanteĭ melle frágęd și prea ĭubit sîn,
Mœ port cu stœtorniceie, ca un curtedĭann bœtrîn.
Ínima mea dar' sermanna orĭ în ce ceas te-ar dĭœrí!
Necĭ cum a eĭ sbucĭumare nu sĭ-o maĭ poate oprí!
Áer, grátiile, duhul, dulcile talle dĭmbirĭ,
Mĭ-aŭ rœpit așĭá-sĭ cu totul toate-a melle linișcirĭ.

Cleanta.

Și eŭ respectul, ce astœ-dĭ cœtrœ tine îl sîmțiesc,
De'n ŭœ simplœ dœtoríe prea mult îl deosebesc;
Și îțĭ mœrturisesc dreptul, cœ de cînd te-am cunoscut
Par' cœ 'n cea maĭ mare cursœ ínima mea aŭ cœdĭut;
Cœcĭ de cînd trœesc pe lume, ca pe'ntru tine amor,
N'am maĭ sîmțit necĭ ŭœ datœ cœtrœ un alt muritor.

Strœbon.

Amorul, ce pe'ntru mine în ínimœ-ĭ s'aŭ ivit,
Crede, cœ de cœtrœ mine se rœsplœtesce 'nmiit;
Cœ maĭ ardĭœtoarĭœ parœ, decît care sîmțiesc eŭ,
În minutul, ce mœ aflu aproape de cipul tœŭ,
Nu l'aŭ maĭ sîmțit vr'ŭœ datœ în lume alt muritor,
Necĭ poate sœ se maĭ simtœ așĭá foc biruitor.

De vreme dară cœ soarta a mijloci aŭ voit.
Sœ vœd ašĭá frumseaţĭœ, ce-atîta m'aŭ biruit.
Te rog ca sœ-mĭ spuĭ eu cine am plœcere sœ vorbesc,
Cuĭ supun a melle arme, cuĭ astœ-dĭ mœ hœrœdĭesc?

Cleanta.

Si ce folos de'n aceasta credĭ cœ veĭ puté aflá?
Mœ tem cœ de-ĭ aflá cine-s, poatœ ne vom întristá.
Dup'a slœbiciunii melle vestire ce ĭi-am fœcut.

Strœbon.

Oh! ne'ndrœsneala aceasta, focul ce 'n mine-aŭ nœscut,
Si maĭ tare mi-l atiţĭœ. Spune-mĭ, mœ rog, cœ plesnesc.

Cleanta.

Maĭ bine s'ar cœdé, poate, asta sœ-ĭi tœgœduesc.

Strœbon.

Nemic sœ nu te opreascœ lœmurit a-mĭ arœtá.
Si a-mĭ da ŭœ 'neredinţĭare bunœ de persoana ta.

Cleanta.

Vaĭ! ce fire aŭ bœrbaţii! cu cît sînt maĭ umiliţi,
Cŭ-atîta-s maĭ nœstœtórniceĭ, maĭ tiranni si maĭ cumpliţi.
Nime de mine maĭ bine nu ĭ-aŭ putut šceĭ vr'ŭœ dat'.

Strœbon.

Se vede dar, cœ bœrbaţii adese te-aŭ înšiellat;
Cœeĭ dup' a mea cunošcinţĭœ, ašĭá-šĭ pot dĭce šĭ dĭœŭ.
Cœ šĭ-aiceĭ, precum šĭ-aĭurea, femeea-i tot lucru rœŭ:
Pe'ntru pœcatele melle nu ŭœ datœ o-am cercat.
Sœ lœsœm însœ de-ŭœ parte cîte mi s'aŭ întîmplat.
Mœ rog spune-mĭ ešceĭ feciœarœ, cœ foarte a šceĭ o vreŭ.

Cleanta.

Ba.

Strœbon.

Nevastœ.

Cleanta.

Necĭ atîta.

Strœbon.

Văduvœ dar?

Cleanta.

Šciŭ eŭ?

Strœbon.

Mœré, cé spuĭ? va sœ dĭcœ c'a mœ luá 'n rîs voešceĭ?
Fœ-mœ dar' a înţĭeleg̃e, cé felĭŭ de dĭdire ešceĭ.

Cleanta.

Am fost ŭœ datœ feciœarœ, însœ cînd, am šĭ uitat.

Strœbon.

Cred.

Cleanta.

Cincĭ-sprœ-dĭece annĭ eŭ numaĭ aveam cînd m'am mœritat
Si de-atît'amar de vreme, ce fœrœ bœrbat trœesc,
Ašĭá-šĭ necĭ de cum nevastœ nu pot sœ mœ maĭ numesc
Necĭ pot dĭce cœ-s vœdannœ, necĭ pot sœ mœ maĭ mœrit,
Cœeĭ bœrbatul mĭeŭ acella nu pot sœ šciŭ de-aŭ murit.

Strœbon.

De šĭ audĭrea asta e lucru deosebit,
Cu a mea 'ntîmplare însœ foarte mult s'aŭ potrivit.
De ŭœ potrivœ dar' soartœ vœd, cœ avem amîndoĭ:
Si eŭ neceĭ însurat sînt, necĭ holteiŭ necĭ vœdœvoiŭ.
Care lœmurit aratœ, cœ însu-šĭ ceriul aŭ vrut.
De noĭ unul pe'ntru altul pe-astœ lume ne-am nœscut.

Cleanta. (În parte.)

Necĭ vœduvoiŭ sœ nu fiœ! necĭ holteiŭ! necĭ însurat!

Strœbon. (În parte.)

Necĭ feciœarœ! necĭ femee! necĭ văduvœ! de mirat!

Cleanta.

Asémennea întîmplare eŭ încœ n'am maĭ vœdĭut!

Strœbon.

Istórie maĭ ciudatœ cred, cœ nu aŭ maĭ stœtut.
Minunatœ întîmplare! mœ rog sœ binevoešceĭ.
A-mĭ spune de cîtœ vreme fœrœ de bœrbat trœešceĭ?

Cleanta.

De astœ plœcutœ soartœ voiŭ dĭce sœ nu gresiesc.
Maĭ doŭe-dĭeceĭ annĭ sînt astœ-dĭ, de cînd mœ împœrtœsiesc.
Pe'ntru pœcatele melle îmĭ luásem un bœrbat.
Care, între alte dăruri, treadĭŭ nu-l vedeaĭ neceĭ ŭœ dat;
Si care vr'ŭœ faptœ bunœ în vieaţĭœ n'aŭ cunoscut.
Cœeĭ maĭ rœŭ soiŭ de cît dînsul, altul firea n'aŭ fœcut:
Curvariŭ, siret, fœrœ leg̃e, fœrœ fricœ de pœcat.
Pe'ntru care nu ŭœ datœ la ceriŭ moarte ĭ-am rugat.
Pœtrundĭindu-se šĭ ceriul de cinurile, ce-am tras,
Í-aŭ dat gîndul ca sœ facœ acest plœcut mie pas,
De odihnœ mult doritœ, ear' ell s'aŭ dus pe pustiĭ.
Si spre a mea norocire, am rœmas fœrœ copiĭ.

Strœbon.

Aceasta este întocmaĭ ca šĭ întîmplarea mea:
Cœeĭ šĭ eŭ numaĭ în urmœ de cît tot în vreme-aceá,
Însuflat fiind de cériuri, de femeea, ce aveam,
Seaŭ, maĭ bine vrînd a dĭce, de fúrica, ce privĭam,
Casœ, pátrie, priétenni lœsînd, în lume-am fug̃ît,
Cœeĭ maĭ cumplitœ sœtannœ tœrtarul n'aŭ maĭ ivit,
În duh necurat, în dĭavol pe minut se prefœceá

Cea mai bœtrînœ momîîœ la mînie n'o întreceá.
Cu mincíuní, dîœvistîi, fármeci dîûa şi noaptea îmblá,
Cît mai rœŭ soîŭ de muíere alta nu se maí aflá,
De mii de orí, nu ŭœ datœ, a o 'nnecá m'am jurat,
Şi-o 'nnecam, de n'aveam fricœ numaí de un spîndîurat.

Cleanta.

Şciŭ, cœ femeea aceea foarte te-aŭ îndœtorit.

Strœbon.

Cœ un alt bœrbat, ca mine, ea n'a fi maí nimerit,
Sœ o trœtedîe întocmaí, dupre cum eŭ m'am silit.

Cleanta.

Unde-aí fœcut însurare cu acell odor mœrit?

Strœbon.

În Argos.

Cleanta.

În Argos!

Strœbon.

Tocmaí. Dar' tu unde aí primit
Însoţire cu bœrbatul cell atît deosebit?

Cleanta.

Tot în Argos.

Strœbon.

Tot în Argos? Şi, mœ rog, acell bœrbat.
Ce nume aveá? ţîi minte?

Cleanta.

Ţin. Strœbon aŭ fost cíemat.

Strœbon.

Strœbon il cíemá? Dar' asta!

Cleanta.

Dar', mœ rog, sotíea ta
Pot şci, fœrœ sœ te súperí, ce feliŭ de nume purtá?

Strœbon.

Cleanta.

Cleanta. (În parte.)

Cé aud? Cleanta! — Ell e batœ-l Dumnedîœŭ!

Strœbon. (În parte.)

Ea este! lua-o-ar dracíí! ea este, pot dîce dîœŭ!
Ear' am nimerit pre dracul! o vaí mie! ce-o sœ fac?

Cleanta. (În parte.)

Aí vœdîut bœrbarul áprig! duhul cell cumplit de drac,
Cum aŭ dat ear' preste mine, ca sœ nu mœ odihnesc?
O ce grábnicœ scimbare în súfletul mieŭ símţiesc!

Strœbon.

Oare nu cum-va, stœpînœ, veí fi tu femeea mea?

Cleanta.

Nu-mí eşcí tu oare bœrbatul cell ce apa nu-í plœceá?

Strœbon.

Ba, dupœ cum vœd, aceasta este aşiá negresit,
Pe'ntru cœ toatœ vœpaea, ce pe'ntru tine-am símţit
Aŭ început a se stingе, şi ŭubirea cu noroc,
Antipœtíeí îndatœ înceпú a face loc.

Cleanta.

Ah, tiranne! tu eşcí darœ şi m'ascultaí şi tœceaí?
Dupœ aşiá vreme lungœ, ce caţí la mine? ce vreí?

Strœbon.

Sœ fugí ear' cît maí în grabœ, dar' mirarea m'aŭ uímit.
De cé, scumpa mea sotíe, de-atuncía n'aí maí murit?

Cleanta.

De cé, n'am murit de-atuncía? spurcate amœgitoríŭ!
Pe'ntru sœ-ţí pot scoate ochí, de-aceea n'am vrut sœ mor.

Strœbon.

Ah! sœ nu fií, préa ŭubitœ, cŭ-aşiá asprime certat!

(În parte.)

Ce prefácere, o Doamne! în súfletu-mí aŭ întrat!

Cleanta. (În parte.)

Ah! ce tînœrœ ŭubire eŭ pe'ntru dînsul símţiam
Ear' ell (vaí cœ mœ cutrémur! ceea ce 'n vecí nu gîndiam.)
Aŭ fost all mieŭ bœrbat áprig, sœri-í-ar ochí de'n cap
Oh! de astœ rea tigoare necí aicía n'oíŭ sœ scap!

(Tare.)

Se fugí de-aicí, blœstœmate, sœ lipsescí aşiá-şí îndatœ,
Şi, cît veí trœí, la mine sœ nu maí vií necí ŭœ datœ.
Sœ te 'ntorcí ear' în pustíiul, ce 'ntíiŭ l' aí fost nimerit,
Cœ mœ jur pe-a mea vieaţíœ cœ nu scapí neopœrit.

Strœbon.

Aceasta necí trebuescе ca sœ mí-o maí repeţíescí
Cœcí eŭ n'oíŭ şiedé cu tine mœcar sœ mœ poliescí.
Maí bine, ca un sœhastru, în pustíiurí voíŭ trœí
Şi desfœtœrile lumií n'oíŭ maí gustá cît voíŭ fi,
Ci în toat' a mea vieaţíœ voíŭ roade la rœdœcíní,
Şi cu pecíorele goale voíŭ îmblá numaí pre'n spíní,
Decît sœ trœesc cu tine

Cleanta. (În parte.)

Vaí tare l' am amœrît!

Strœbon.

Vaí cît se fœcú de slutœ! ce cip are oríœrît!

(Sfîrşitul actuluí all patrule.)

Actul all V.

Sc̄ena I.

Strœbon. (Singur.)

Maĭ posnasĭœ întîmplare de cînd sînt n'am maĭ vœd̄ĭut,
O vaĭ! sĭ în cé uĭmire mœ privesc astœ-d̄ĭ cœd̄ĭut!
Femeea mea 'n aşĭá haĭne aĭcĭa s'o nimeresc.
C̄erĭule! cé întîmplare! îmĭ vine sœ nebunesc.
S̄cĭŭ, cœ aĭcĭa şireata pe'ntru depœrtarea mea.
Va fi avut d̄ĭ sĭ noapte eu cine se mîngœĭá;
S̄cĭŭ, c'aceastœ vœduvíe nu puĭin ĭ-a fi tienit.
Dar' însœ dritul acesta de ad̄ĭ i s'aŭ împlinit.
Eŭ asupra soarteĭ melle aşĭá júdec sĭ gîndesc,
Cœ unde îmĭ merg̃e bine, de-acoló sœ nu lipsesc.
Destullœ vreme e astœ-d̄ĭ decînd am fost prigonit,
De ŭœ cásnicœ nevoe, cc 'n pustiĭ m'aŭ surgunit;
De vreme dar' c'a mea soartœ ad̄ĭ aĭcĭ m'aŭ îndreptat,
S̄ĭ eŭ darœ de aĭcĭa nu m'oĭŭ urní neĭcĭ ŭœ dat';
S̄i dacœ femeiĭ melle aceasta ĭ-a cœdé greŭ,
Mearge sĭ ea ca sœ facœ primblarea, ce-am fœcut eŭ.

Sc̄ena II.

Strœbon. Tales.

Tales.

Drept sœ-tĭ spun, cœ pe'ntru asta aşĭá-sĭ de tot m'am scîrbit.
Cœ asta-ĭ ŭœ posnœ mare, care neĭcĭ ĭĭ de vorbit;
Pe'ntru brœtĭellele melle atîta m'am jœluit,
Ear' eĭ ba sœ mi le dee, dupœ cum mĭ-aŭ juruit.
Cum vœd, în curtea acesta, numaĭ multe juruese,
S̄ĭ-apoĭ de'n acelle multe maĭ neĭcĭ una nu 'mplinese.

Strœbon.

C̄e aĭ mœ rog?

Tales.

Nu sciĭ oare peste cé posnœ am dat?

Strœbon.

Nu.

Tales.

Rœŭ facĭ cœ nu sciĭ, frate,

Strœbon.

Fiœ. C̄e ĭi-s'a 'ntîmplat?

Tales.

Ĭa brœtĭellele acellea, de care te-aĭ fost mirat.

Strœbon.

E, mœ rog? sĭ-apoĭ?

Tales.

Ĭa, frate, de-atuncĭ mi le-aŭ sĭ furat.

Strœbon.

Cum se poate? mare posnœ! aceasta-ĭ de nebunit!

Tales.

S̄ĭ tocmaĭ cînd mœ 'mbrœcarœ cu straĭul acest cinstit,
Dicînd c'all mĭeŭ nu stœ bine, este rœŭ sĭ stremt̄ĭuros.
Atuncĭa sĭ eŭ, ca omul, vœd̄ĭîndu-mœ maĭ frumos
Am uĭtat de bucurĭe sœ-mĭ bag mîna 'n bud̄ĭunarĭŭ,
Dar' eĭ aşĭá mĭ-o bagarœ, de m'aŭ lœsat cĭar mœgarĭŭ.

Strœbon.

Întîmplarea ta aceasta sĭ maĭ prost te-aŭ arœtat,
S̄ĭ-a ta. ținere de minte, bunœ festœ ĭi-aŭ jucat.

Tales.

Aşĭá scîrbit n'am fost încœ de cînd mama m'aŭ fœcut,
Sĭ, de mĭ-aşĭŭ fi pĭerdut capul, maĭ rœŭ nu mĭ-ar fi pœrut;
Dar' Reg̃ele pe-a luĭ cinste mĭ-aŭ fœgœduit curat.
C'a toatœ páguba asta mĭ-a gœsí neapœrat;
Sĭ cum mĭ-oĭŭ pune la mînœ páguba, ce-am prœpœdit.
Îndatœ apoĭ d̄ĭc curĭĭ, rœmĭ precum te-am gœsit.

Strœbon.

Intr'acest pœlat, ĭubite, loc de plœcerĭ sĭ florĭ,
Otrœvitoarĭele scorpiĭ staŭ ascunse pe subt florĭ;
Eŭ am sĭ dat preste una, care prea m'a 'nveninat.
Tu însœ, cred, cœ de nime aĭcĭ nu eşcĭ supœrat.

Tales.

Nu, aĭcĭ cît pe'ntru asta, d̄ĭœŭ! a se plîng̃e drept nu-ĭ.
Cœ maĭ bine de cît mie nu poate fi, te mirĭ euĭ,
Cœ priétennĭ ca aĭcĭa eŭ n'am avut de cînd sînt,
Sœ mœ ĭubeascœ atîta cît maĭ sœ se dee 'n vînt.
Unĭĭ îmĭ ster̄g cîte-ŭœ palmœ, altĭĭ, cît pot, mœ gonesc.
Îmĭ maĭ daŭ sĭ eu g̃enuncĭul, sĭ peste nas mœ plesnesc:
Care de'n care maĭ tare sĭ de urecĭœ mœ trag,
S̄ĭ de'n sĭeg̃ile acestea cunosc, cœ le sînt prea drag.
Eĭ eu asta-mĭ fac ŭœ cinste, care eŭ n'am maĭ avut.
S̄ĭ pe Reg̃e cum mînîncœ nu ŭœ datœ l'am vœd̄ĭut,

Ș̄i-așiá-ș̄i cum te vœd pre tine, așiá l'am vœd̄iut frumos,
Cît ți-așiŭ puté spune cum îi de sus ciar ș̄i pînœ în jos.

Strœbon.

Cé spuĭ? aĭ vœd̄iut pe Reg̃e?

Tales.

Dar' l'am vœd̄iut prea cu hadiŭ,
Stam ș̄i mœ uĭtam la dînsul așiá-ș̄i tocma în obrad̄iŭ.
Dar' eram trist.

Strœbon.

Pe'ntru cé?

Tales.

Pe'ntru cœ-s un om cinstit.
Ș̄i Reg̃ele-a mea copilœ, aud, cœ mĭ-ar fi ocit.

Strœbon.

Apoĭ e nenorocire?

Tales.

Ș̄i eŭ pot spune curat.
Cœ așiá cinstitœ casœ ca la mine n'aŭ maĭ stat;
Decît femeea mea numaĭ cîte-ŭœdatœ se greș̄iá.
Ș̄i apoĭ ș̄cĭĭ, Strœbon, lumea cît îĭ mincĭunoasœ, rea.

Strœbon.

Trebuĭ dar' sœ nu te súperĭ, cœcĭ sámœnnœ mameĭ eĭ,
Ș̄i tot nu-ĭ sœ potĭ prefaçe acest obș̄cesc obiceiŭ.

Tales.

Ar fi ŭœ mare rușine.

Strœbon.

Peste-asémenne 'ntîmplœrĭ
Ș̄í eŭ frate-am dat aicĭa, ș̄i nu fac așiá strigœrĭ,
Nu te scîrbí pe'ntrŭ-aceasta, gogomannule, ce eș̄cĭ,
Cœcĭ de-a înœlțiá-o soarta, ș̄i tu îĭ sœ te cinsteș̄cĭ.
Aceasta s'o ș̄cĭĭ prea bine; crede, nu fiĭ nœtœrœŭ.

Tales.

Uniĭ îmĭ d̄ic, cœ-ĭ prea bine, alțiĭ îmĭ d̄ic cœ-ĭ prea rœŭ;
Pre cine sœ maĭ cred darœ, dac' amîndoĭ cotid̄iĭ,
Ș̄i ș̄cie dracu 'n aceasta, cœ nu vœ maĭ potriviĭ.

Strœbon.

Tu ascultœ-mœ pre mine; altor nu te potriví.

Tales.

Páguba de mĭ-așiŭ gœsí-o, apoĭ ce-ar maĭ fi ar' fi.

Strœbon.

Pe mine aicĭa soarta altfelĭŭ m'aŭ îndœtorat,
Eŭ am pricinœ maĭ mare, de-a fi foarte supœrat.
Tu-ți pierd̄i a talle brœțielle, un odor nepreț̄iuit,
Ear' eŭ îmĭ gœsesc femeea, lucru, ce n'așiŭ fi dorit.

Tales.

Ce spuĭ? ți-aĭ gœsit femeea? Aĭ fost darœ înșurat?

Strœbon.

Înșurat, ș̄i sœrmœnica de mult o am fost uĭtat:
Ear' aicĭ nu ș̄ciŭ cum dracul l'așiá 'ntîmplœrĭ m'aŭ supus
De ș̄i-ací, ca 'ntîĭŭ, de dînsa eŭ aminte mĭ-am adus.
Ah! ș̄i eatœ o cœ vine, eatœ soĭul acell rœŭ!

Tales.

Bre! ș̄i bune straĭe are!

Strœbon.

Ș̄i nu i le-am fœcut eŭ.

Sc̄ena III.

Cleanta, Strœbon, Tales.

Cleanta.

Dar' tu înc' aĭ fost aicĭa, blæstœmatule, ce eș̄cĭ?
Ș̄í-aĭ putut îndrœsní încœ nœinte-mĭ sœ te iveș̄cĭ,
În loc sœ te vœd̄iŭ de-aicĭa cu totul adĭ depœrtat,
Sœ lipseș̄cĭ de-aicĭ la dracul, pîn' nu eș̄cĭ cu capul spart.

Strœbon.

Tu petrecĭ aicĭ prea bine, dupœ cum eŭ te privesc;
Însœ ș̄í eŭ drag' aicĭa prea bine mœ mulțœmesc.
Decĭ dacœ a mea ființœ îți amœreș̄ce-acest loc,
Apoĭ aĭ voe aĭure sœ-ți căuți all tœŭ noroc.

Cleanta.

Ah! unde m'așiŭ puté duce, ca sœ fug de acest soiŭ!

Strœbon.

Fœ doŭe-d̄ieci de anní drúmurĭ, precum am fœcut ș̄í eŭ;
Orĭ dacœ la 'nțielepciune oareș̄i care gust simțiești.
Apoĭ cu Democrit astœ-d̄i în pustiiŭ poți sœ porneș̄cĭ;
Ș̄i cœ veĭ trœi cu dînsul necĭ cum nu-ți voiŭ bœnuí.

Cleanta.

Eŭ îți d̄ic lipseș̄cĭ de-aicĭa, ce eŭ ș̄ciŭ ce veĭ g̃eș̄í.

(Cœtrœ Tales.)

Dar' tu pînœ cînd la mine veĭ cœtá încremenit?

Tales. (În parte.)

De la muerea aceasta eŭ oare ce am primit.

Strœbon.

Acolo 'nvațiœ neș̄cine, de pátimĭ a se 'ndreptá,
Ș̄i cîș̄cigœ ŭœ rœbdare, mînĭea a-ș̄ înfrînă.

Cleanta.

Eŭ îns' a fi minioasœ vreŭ orĭ ș̄í cînd mĭ-ar plœcé.

Tales.

Cît mœ uît maĭ mult la dînsa, cît'o vœd cœ-ĭ tocma ea.

Strœbon.

N'aĭ gînd sœ-ți îmblîndĭeșcĭ darœ crudĭmea duhuluĭ tœŭ?

Tales.

Asta mĭ-aŭ adus ŭœ datœ, demult un copill all sœŭ.

Cleanta.

De ura, ce am asuprœ-ți, neĭ îți maĭ pot cœutá.
Bœrbat trîndav și bețísnic.

Tales.

Asta-ĭ dar' femeea ta?

Strœbon.

Ah! ašiá este.

Tales.

Ĭa n'audĭ, dumneata dĭeĭ m'aĭ uĭtat!
Ĭa plœteșce-mĭ dœtoriea, cœ destull te-am ašceptat.

Cleanta.

Eŭ îți sînt dœtoarîœ ție?

Tales.

Dumneata dar.

Cleanta.

Tu viseḑi:
Eŭ nu te cunosc, și astœ-dĭ în oci-mĭ întĭiŭ te vœdĭŭ.

Tales.

Ba eŭ te cunosc prea bine. Cînci-sprece anni se 'mplinesc
De cînd mĭ-aĭ adus la mine ŭœ prunœ ea sœ ți-o cresc;
Și de-atît' amar de vreme plata, ce mĭ-aĭ juruit,
Neĭ pînœ 'n dĭŭa de astœ-dĭ nu mi o aĭ maĭ plœtit.
Plœteșce-mĭ darœ aicĭa.

Cleanta.

Eŭ ți-am dat un prunc all mĭeŭ?

Strœbon.

Un prunc all eĭ. Mare posnœ! ce-aŭ fost sœ maĭ aud eŭ:
Și neĭ un copill cu mine ea n'aŭ fœcut neĭ ŭœdat',
Vaĭ în ce rușine mare! cu asta m'aŭ cufundat.

Tales.

Dar' sœ mœ credĭ, cœ acella care i l'ar fi fœcut,
Apoĭ cinstea luĭ aceasta nu putîn l'ar fi ținut.

Strœbon.

Ašiá groasnicœ rușine un filosof a pœțí!
Sœ-și vadĭœ 'ncoronat capul, dĭœŭ cœ nu e de-a glumí.

Cleanta. (Cœtrœ Tales.)

Cum ašiá obrœsnicíe mojic ploat îmĭ arœți?
Cipul sœŭ însœ îmĭ pare, l'am vœdĭut și alte dœți.

Tales.

Dar' sœ o știĭ bine darœ, cœ eŭ minciunĭ nu ți-am spus,
Cœ tu într'ŭœ demineațĭœ un copill mic mĭ-aĭ adus;
Și singurœ aĭ dis încœ, cœ este copillul tœŭ.

Cleanta.

Cine? eŭ?

Tales. (Cœtrœ Strœbon.)

Dĭœŭ mînie-se; mœ crede țĭ dic și dĭœŭ.
Cœ tocma tu îĭ eșcĭ tatœ! cœ-ĭ un copill minunat
De gigœt ce-ĭ și de mîndru.

Strœbon.

Cu asta maĭ rușinat.
Cœ sœ-mĭ facĭ ŭœ ašiá festœ pricinœ eŭ nu ți-am dat.

Cleanta.

Vorbirea voastrœ v'aratœ, cœ sînteți buní de legat.

Strœbon.

Sœ-mĭ facĭ tu copiĭ cu altiĭ, sœ mœ facĭ lumiĭ de rîs!
Și ce-aĭ fœcut, mœ rog, fatœ? orĭ fecĭor? aud? ce-aĭ dis?

Tales.

Sœ-ți spuiŭ, ŭœ frumoasœ fatœ, și toți oamenii-o iubesc.
Însœ nu-ți sámœnnœ ție.

Strœbon.

De asta nu mœ 'ndoesc.

Scena IV.

Ageias. Democrit, Cridisa, Strœbon, Cleanta și Tales.

Democrit.

Stœpîne! maĭ multœ vreme nu trébuĭ sœ fiŭ oprit,
Ci te rog, ca sœ fiŭ líber, sœ merg de unde-am venit.
Cœci ți-am fœcut toatœ voea; toți știŭ cœ 'n pœlatul tœŭ
Am jucat rolul acelluĭ maĭ de frunte nœtœrœŭ.
Știŭ, cœ nu mœ ții aicĭa ca sœ fiŭ de vr'un folos,
Neĭ pe'ntru vre ŭœ pœrere, cœ ašiŭ fi vr'un om frumos.

Ageias.

Méritul tœŭ acell mare, acell rar și osebit
Îĭ pricina, cœ aicĭa în curtea mea te-am oprit.

Democrit.

Méritul mĭeŭ acell mare? méritul ce 'n mine vedĭ,
De l'aĭ știi cu amœruntul l'aĭ vedé, cœ nu-ĭ cum credĭ.

Ageias.

A ta ființĭœ aicĭa, prea trébnicœ aŭ stœtut
Ca sœ vedĭ și tu sfîrșitul pricineĭ ce-am început:

Care interes prea 'n grabœ eŭ însu-mĭ l'oĭŭ împlinĭ.
Sĭ-atunc̆ĭ, de credĭ, cœ la mine nu te-ĭ puté odihnĭ,
Apoĭ cu Strœbon sĭ Tales fœrœ de împrotivirĭ
Vœ puteĭ cœtá sĭ-aĭurea alle voastre noroc̆irĭ.

Democrit.

C̆e interes aĭ, stœpîne?

Agelas.

Interesul, c̆e dorese
E cœ vreŭ pre'n ŭœ 'nsoţire cu Cridis sœ mœ unesc.

Tales.

Cu fata mea? Mœĭ! dar' asta! îmĭ vine de rîs sœ mor,
Cœ curteḑianniĭ aistfelĭŭ se buĭmœc̆esc de amor.

Cridisa.

Stœpîne! Rog c'umilire a talle înţelepc̆iunĭ,
Sœ nu-mĭ îngroḑieşc̆ĭ în asfelĭŭ alle melle slœbic̆iunĭ;
Cœc̆ĭ drágostea, c̆ea cu care a mœ mîngœiá doreşc̆ĭ,
E pe'ntru mine ŭœ spaĭmœ, c̆e nec̆ĭ îţĭ începueşc̆ĭ.
Eŭ rangul tœŭ cunosc bine. Dec̆ĭ la alta nu gîndesc,
Dec̆ĭt l'a mea dœtorîe; ca în vec̆ĭ sœ te mœresc.

Agelas.

Hotœrîrea c̆ea c̆erascœ în ḑiœdar ne-aŭ depœrtat
Pre'n nepotrivirea noastrœ, cu náscerea c̆e ţi-aŭ dat.
Eŭ însœ la greutatea, c̆e tu 'ntr'ac̆easta socoţĭ,
Pre amor care-ĭ maĭ tare dec̆ĭt Dumneḑiœiĭ toţĭ,
Cu toatœ a luĭ putere l'am într'ajutoriul mieŭ.
Ell îmĭ va ajutá astœ-ḑĭ a 'ncoroná capul tœŭ.

Tales. (Cœtrœ Cridisa de ŭœ parte.)

Sœ nu te muşc̆e vr'un şierpe cu aceste mœguliturĭ;
Cœ ac̆estea nu sînt alte, de c̆ît neşc̆e 'nsíœllœturĭ.

Sc̆ena V.

Esménniea, Agenor, Agelas, Cridisa, Democrit, Cleanta, Strœbon şi Tales.

Esménniea.

Stœpine! un mare vúet aud sunînd între toţĭ,
C̆e-atinge şĭ-a melle drîturĭ şi slava care o porţĭ.
Se ḑiec̆e cu tot adinsul, cumcœ te-aĭ fi lunecat,
Fiind pre'n ademennirea amoruluĭ înşiellat,
Ca în ḑillele ac̆estea ne-apœrat sœ hotœrœşc̆ĭ,
Fœr' a maĭ gîndí la mine, cu Cridis sœ te 'nsoţieşc̆ĭ.

Agelas.

Vúetul, c̆e se aude în pric̆ina, c̆e-aĭ aflat
Nu-ĭ vr'ŭœ pîrœ pe'ntru mine, c̆i-ĭ lucru prea-devœrat.
De ŭœ ne'nvinsœ putere astœ-ḑĭ silit mœ sîmţiese,
Sœ fac ac̆eastœ 'nsoţire, pre care atît doresc
Şi eŭ-alégerea fœcutœ, însufleţit de amor,
Înœlţînd eŭ pe Cridisa, la un rang strœlucitoriŭ.
Îĭ rœsplœtesc strîmbœtatea pre care o-aŭ suferit.
Şi cu care Dumneḑiœiĭ nedrept o aŭ asuprit.

Democrit.

Ca sœ o ĭaĭ de soţie, 'n-adevœr aĭ hotœrit?

Agelas.

Maĭ plœcutœ hotœrîre nec̆ĭ ŭœ datœ n'am simţit.

Tales.

Ba ḑiœŭ eŭ înc̆œ ŭœ datœ, mœ rog la Mœrîea ta,
Pe'ntru brœţĭellele c̆elle c̆e-aĭ fost ḑis, c̆œ mi-s'or da.
Sœ mi se dea ac̆ú 'ndatœ; c̆œ eŭ eatœ c̆e gîndesc,
Sœ-mĭ pun c̆œlc̆iĭ pe úmerĭ, şi de-aic̆ĭ sœ mœ pornesc.

Agenor. (Dînd brœţĭellele Regeluĭ.)

Pre'n ŭœ nespusœ silinţĭœ, c̆e pe'ntru c̆east'am avut,
Le-am aflat, eatœ Stœpîne.

Tales.

Însœ şc̆iŭ, c̆œ m'aţĭ fœcut,
De-am aşc̆eptat ŭœ bucatœ. Da oare sînt c̆îte-aŭ fost?
Ea sœ vœd oare sînt toate? Nu socotiţĭ c̆œ sînt prost!

Agelas.

Luminele c̆estor petre cu totul ocĭĭ lovese!
De unde-s c̆este rubínurĭ care aic̆ĭa privese?

Tales.

De'ntr'a rubinelor ţĭarœ tocma sînt, Mœrîea ta.

Agelas.

C̆um?

Tales.

Sînt a copilleĭ melle; asta-ĭ toatœ ḑiestrea sa.

Agelas.

Lemureşc̆e-mĭ acest lucru maĭ pe'ntţeles, maĭ curat.

Tales.

Eŭ, Mœrîea ta, nimicœ nu-ţĭ vorbesc întunecat.

Agelas.

Îngœimarea vorbeĭ talle îmĭ vesteşc̆e lœmurit,
Cœ în pric̆ina ac̆easta este c̆e-va tœinuit.
Tîlcueşc̆e-te maĭ bine.

Tales.

O spun dar' într'un cuvînt,

Cœ eŭ copilleĭ acestеĭ neĉĭ cum tatœ bun nu-ĭ sînt;
Dacœ numaĭ decît trébuĭ priĉina sœ lœmurese.

Criḑisa.

O ĉerĭule!

Tales.

Ŝi eŭ numaĭ eu nume de tat'o crese.

Cleanta. (De ŭœ parte.)

Acuŝĭ voiŭ sœ vœd pre draeul e'a desvœlí tot curat.

Aḡelas.

Ĉine sœ fiœ dar' tatœl all eĭ ĉell adevœrat?

Strœbon. (De ŭœ parte.)

Eŭ nu sînt eu bunœ samœ.

Tales.

Pe'ntrŭ-acest lueru all mieŭ
Întrebaĭ femeea asta; ea maĭ bine decît eŭ
A spune priĉina toatœ. Numaĭ trebuĭ apueat;
Ca ea într'ŭœ demineatiœ încœ eram desbrœeat,
Sîngnrœ toema la mine, în pœdure aŭ venit,
Ŝi eu acest odor mîndru easa mí-aŭ împodobit.

Cleanta.

Ĉine! Eŭ? (ĉe tulburare!)

Tales.

Tu dar'; eœ nu-s copill mie,
Sœ nu te eunose.

Cleanta.

Eŭ sœ-ĭ fiœ? . . .

Aḡelas.

Sœ-mĭ spuĭ sœ n'ascuḑĭ nimie.

Cleanta.

De vreme darœ, Stœpîne, eœ însu-ĭ îmĭ porunĉeŝĉĭ,
Îĭ voiŭ descoperí toate, întoema preeum doreŝĉĭ.
Eŭ, Stœpîne, a Reḡineĭ porunceœ am înplinit,
Ca una, ĉe-aveam la dînsa un har maĭ deosebit,
Ĉe de ĉea 'ntîiœ 'nsoĭire, ĉe în Argos aŭ fœcut,
A far' de'n prinĉes Esménniea, alt rod ea nu aŭ avut.
Dorînd dar' tronul Atenneĭ sœ-ĭ fiœ asigurat,
Fiĭca ĉe-aŭ nœseut aiĉîa de la sine-aŭ depœrtat.
Cŭ-a cœriĭa depœrtare, pre mine m'a 'nsœreinat,
Pre care eŭ intr'un codru o am fost înstrœinat.

Aḡelas.

O ĉerĭule! ĉe 'ntîmplare, ce posnaŝiŭ all soarteĭ joc!
Cum vœd, uĭmirea aceasta, a sœ-mĭ easœ eu noroc.

Cleanta.

Ŝi brœtiellele acestea ĉe aiĉîa le priveŝĉĭ.

Adeverese întîmplarea de care te îndoeŝĉĭ.
Toate aceste rubínurĭ, ce aiĉîa s'aŭ ivit,
Le purtá însa-ŝĭ Reḡina.

Strœbon.

Par' eœ m'am maĭ desuĭmit.

Aḡelas.

De vreme darœ, eœ ĉerĭul acest felĭŭ aŭ hotœrît,
Ca un nevinovat neĉĭ cînd a nu fi 'n veĉĭ amœrit:
Apoĭ sceptrul ŝí coroanna care ĭi-s'aŭ fost rœpit,
Ĭi le supuiŭ la pecĭoare ŝi c'un cúḡet umilit
Pe'ntru a tronuluĭ slavœ, ce de la tine primese,
Numaĭ ĭie 'n toatœ vieatîa sînt dœtoriŭ sœ mulţiemese.

Criḑisa.

Eŭ neĉĭ ŭœ datœ de soarta, în care m'am fost nœseut,
Plînḡere cît de puţinœ în vieatîa mea n'am fœcut
De vreme dar', eœ aḑĭ ĉerĭul hotœrîrea ŝĭ-aŭ seimbat,
Ŝi-mĭ rœsploetešĉe nœeaḑĭul, întru care m'aŭ fost dat,
Pe'ntru nimicœ eŭ alta, aḑĭ seîrbitœ mœ privese,
Decît eœ eŭ pre'n aceasta pre Esménniea seîrbese.

Aḡelas. (Cœtrœ Esménniea.)

Princeasœ! Tu priveŝĉĭ însa-ĭi hotœrîrea mea ŝĭ-a ta,
Pre'n care eu lœmurire însa-ĭi poţí a judecá,
Cœ noĭ unul pe'ntru altul în lume nu ne-am nœseut,
Amœrimea, ĉe simţĭ darœ pe'ntru tronul ĉe-aĭ pierdut,
Îĭ fœgœduese, prinĉeasœ, e'acest prinĉip s'a sîlí,
Pre'n ŭœ eu ell însoţire, curînd a ĭi-o înduleí.

Esménniea.

Pe'ntru seimbarea aceasta neĉĭ eum eŭ nu mœ seîrbese,
Cœĉĭ acest prinĉip de orĭ ĉe coroanœ maĭ mult slœvese.

Aḡenor.

Stœpîne . . .

Aḡelas. (Cœtrœ Tales.)

Ear' tu, iubite, pe'ntru eœ aĭ mejlocit
Crescînd aceastœ prinĉeasœ, de atît m'am noroĉit,
Spune-mĭ pe'ntru aŝiá slujbœ ĉe mulţiœmire doreŝĉĭ?
Mœear e'a-ĭi mulţiemí nu pot, pe cît te învredniĉeŝĉĭ.

Tales.

Eŭ ḑiœŭ, Mœriea ta, nu vreŭ ca sœ-ĭi cer boerií marĭ,
Decît sœ-mĭ daĭ aŝiá cinste, sœ am crediut la cîrsmarĭ.

Democrit.

Stœpîne, de multœ vreme atîta mœ vœd silit,
Cœĉĭ întîmplarea aceasta toatœ mintea mĭ-aŭ uĭmit,
Ŝi într'ŭœ aŝiá mirare vœd, eœ m'aŭ aeufundat,
În cît ŝí rostul ŝí limba eu totul mi-s'aŭ legat,

Vreme însœ este astœ-dĭ, ca sœ mœ fac cunoscut.
Cœ nu m'arœtœĭ aicĭa dupœ cum s'ar fi cœdĭut;
Cœcĭ eŭ numaĭ de'n afarœ filosof m'am arœtat,
Ear' în lœuntru ca mine nimene maĭ slab n'aŭ stat.
Súfletul mieŭ sĭ tot duhul, atîta mĭ-aŭ fost slœbit,
Cît de cœtrœ trup cu totul ell se vœdĭuse robit.
Sĭ-ačeastœ ticœloşíe numaĭ doĭ oceĭ mĭ-aŭ fœcut,
Doĭ oceĭ, če pe'ntru a melle nenoročirĭ s'aŭ nœscut.
Ačeştĭ oceĭ cŭ-a lor putere, če de'n fire li-s'aŭ dat,
Mœşina fiinţĭeĭ melle cu totul mĭ-aŭ fost stricat.
A filosofieĭ pravilĭ în dĭœdar neşcine vré
Sœ le urmedĭe. cu scopul, de pátimĭ a s'apœrá;
Cœcĭ firea a.salle drĭturĭ, la sîmţirea ce ne-aŭ dat'
Orĭ cît ĭ-aĭ sta în protivœ, nu le pierde neceĭ ŭœ dat.
Privînd l'a omuluĭ pátimĭ, care îĭ sînt ca un fur,
Vœd, cœ nimene în lume nu este fœr' de cusur,
Sĭ cell maĭ înţĭelept este, dupœ cum o júdec eŭ,
Ačell če şcie maĭ bine s'ascundœ cusurul sœŭ;
Sĭ eŭ pátimĭ am. Stœpîne, de amor îţĭ spun curat.

Agelas.

Tu! maĭ îmĭ vine sœ nu credĭŭ.

Cleanta.

Tu aĭ fost amoredĭat!

Democrit.

Amorul toat'a mea vĭeaţĭœ a-mĭ petrece m'aŭ silit
Întrŭ-all filosofieĭ şianţĭŭ, spre-a fi de ell ferit;
Sĭ tótuşĭ mœ privesc, astœ-dĭ, în primédjdie cœdĭut,
În primédjdie, če 'n vĭeaţĭœ, cœ voiŭ cœdé n'am credĭut.
Eatœ stînca čea cumplitœ, care în mare aŭ stat,
De care-a mea 'nţĭelepčiune mîndrica sĭ-aŭ sfœrœmat.

Cleanta.

Pe'ntru Cridisa dĭ darœ amorul te-aŭ înfocat?

Democrit.

Partea čea dobitočeascœ, tot moralul aŭ ecleat;
Sĭ întunecarea mintĭĭ, če fire-asuprœ-mĭ aŭ tras
M'aŭ silit sĭ 'n vrîst' ačeasta de am fœcut acest pas.
Pe'ntru carele, ca unul če astœ-dĭ m'am deşceptat.
De cœtrœ lumea întreagœ, mœ rog ca sœ fiŭ ertat.
Adio!

Agelas.

Stœĭ! Sœ nu te ducĭ de-aicĭa, cere însa-şĭ slava mea.

Democrit.

Slab fiind omul, le face şĭ celle če neceĭ ar vré
Vroeşcĭ darœ ca eŭ încœ maĭ mult sœ-ţĭ împodobesc

A biruinţieĭ trœsurœ, întru care te privesc?
Ba, stœpîne, eŭ cu curtea nu pot a mœ mulţĭœmí,
Ca petrécerea într'însa sœ mĭ-o maĭ pot prelungí,
Cu a mea în ea sosire îndestull m'am arœtat,
Cœ-s un nebun fœrœ márginĭ, vrédnic de a fi legat;
Şi tot în doag' ačeea mœ întorc şí înapoĭ;
Şĭ-orĭ če mĭ-aĭ pune nœinte, maĭ mult sœ-ţĭ rœmîĭŭ nu voiŭ.
Mœ întorc însœ de pátimĭ earœ-şĭ líber, descurcat,
Şi în locul lor, cu sárcinĭ de crítice încœrcat,
Care în curtea ačeasta, putîn cît am lœcuit,
Am strîns cŭ-ašíá 'mbelşĭugare, cît nicĭ ašiŭ fi socotit,
Însœ 'n fruntea tutorora nu crede, cœ m'oĭŭ cruţĭá,
Či cell întîiŭ în capitul pre mine m'oĭŭ ašiedĭá,
S'arœt cum fármœc' amorul, şi 'nţĭeleptu-l face prost.
Şi afarœ de brœţĭelle, tu cell întîiŭ aĭ fi fost.
Îmĭ voiŭ cœutá dar' lócurĭ, c'a melle filosofĭĭ
Sœ nu maĭ fiœ supuse la ašíá epilepsíĭ,
În vidĭunĭĭ maĭ adînče, urmînd nalt scopuluĭ mieŭ;
Destull voiŭ ride de tine, dar' şí de mine mereŭ.

Agelas.

Cœtaţĭ oarešĭ care cípurĭ, ca sœ maĭ fie oprit;
Ear' noĭ, iubitœ, îndatœ sœ împlinim ce-am dorit.

Scena VI.

Strœbon, Cleanta.

Strœbon.

Eĭ, mœ rog? če dicĭ acuma? vreĭ sœ mœ pornesc şí eŭ?

Cleanta.

Cu toatœ a mea mînie de-aĭ lœsa nœravul tœŭ,
Şi de m'aĭ iubí maĭ bine . . .

Strœbon.

Ašíá şireatœ ce eşcĭ,
Di earœ-şĭ ţĭ-aĭ întins plannul, la tine sœ mœ opreşcĭ
Sœ ne ertœm dar' de-ŭœdatœ, şi de-acum sœ ne 'nvoim,
Sœ uĭtœm celle trecute, şĭ-amorul sœ ne 'nnoim;
Ca sœ dœm esîmplu şĭ-altor, cœ dupœ ce te-am lœsat,
Ear' cu čea 'ntîĭœ iubire astœ-dĭ te-am îmbrœţişiat.

(Sfîrşitul dramei „*Democrit*“.)

XXIX.

Antioc Cantemir.

(Trœdúcere de'n sœtirele luĭ Antioc Cantemir de Alesandru Donicĭŭ şi de Constantin Negruţi.)

§. 149.

Nobiletatea adevœratœ şi cea falsœ.

(De'n sœtira a IV.)

Filœret şi Eugénniŭ.

Filœret.

Priétennul mieŭ, spune-mĭ: de cé eşcĭ întristat?
Te vœd la faţĭœ gálbœnn, ear' ociĭ ĭţĭ sînt roşĭ,
Pare cœ noaptea 'ntreagœ nu aĭ dormît? Pe gînduri
Staĭ toemaĭ ca acella, ce vrînd a fi epíscop
Îşĭ dœruí dĭœdárnic a salle ergelíi.
Tu poţĭ ca sœ te primbli cu patru caĭ în şir,
Sœ porţĭ bogate haĭne, şi şierbiĭ tœĭ sœ fiœ
Înfœşĭuraţĭ în áur. Aŭ doar vinaţĭe scumpe,
Seaŭ cœrţĭ pe la dugenne n'aŭ maĭ rœmas de joc?
Rudénniile, maĭca-ţĭ se afloœ sînœtoşĭ,
Noroeul te adapœ de'n cornu 'mbĭelşĭugœriĭ.
Nemic nu te opreşce de-a vĭeţĭuí 'n odihnœ.
De cé dar' taceĭ, ca muţĭĭ, şi nu dĭceĭ un cuvînt?
Nu şciĭ cît preţĭueşce un svat prietennese,
Şi cîtœ mîngœere ne-aduce 'n mœhnicĭune
Cînd neopriţĭ de pátimi pœdim a luĭ urmare?
A! înţieleg priĕina, de cé eşcĭ supœrat:
Damon în aste dille se nœintœ în rang,
Trifon primí cordonul, şi Tulliŭ ŭœ mosíe:
Ear' fálnicul tœŭ nume, mœrirea-ţĭ strœbuneascœ.
Şi dĭelul tœŭ fierbinte spre binele obşcesc,
Orĭ care vrednicíe, uitate aŭ rœmas.

Eugénniŭ.

Aĭ cam gîcĭt în parte. De şi n'am gelosíe,
Dar' sînt cîtœ rušine, cît de cumplit afront

E pe'ntru noĭ, boerĭĭ, cînd vœd un prost ţĭœrann.
Ce poartœ semnul munceĭ pe mînele-ĭ asprite,
Cînd vœd pre altul, care mergéa la tîrg cu sacul,
Seaŭ cella ce dœunœ-dĭ vindeá la luminœrĭ,
Orĭ plœcintariul, care strigá ieri: *„La covrigĭ!“*
Cum aŭ ajuns sœ fiœ în celle maĭ marĭ trepte;
Ear' vecĭa mea nobleaţĭœ tînjeşce amœrîtœ.
Şi nu pot s'aduc ţĭœrii neĭ cell maĭ mic folos!
De'n tîmpurile vecĭe aveam strœbunĭ mœgnaţĭ;
De-atunce pînœ astœ-dĭ tot în şierbiţĭe furœ.
Ţiind celle 'ntœĭ pósturĭ în marea 'mpœrœţĭe.
Vedĭ diplomele melle, hrisoave, spiţĭe lungĭ;
Maĭ jos de cît Proconsul neĭ un strœbun nu am.
Erá isteţĭ în paĕe şi vrédniceĭ la rœsboaĭe,
Cu armele şi duhul ŭœ datœ strœlucind.
Priveşce sala noastrœ şi vedĭ-ĭ pe pareţĭ,
Tœrĭĭ, cetœţĭ cum sfarmœ, şi pre vrœjmaşĭ alungœ.
În judecœţĭ eĭ earœ-şĭ cu mînele curate
Ocrotitorĭ dreptœţĭĭ, pe-asupritorĭ gonía,
— Neĭ aĭ jœluitorĭĭ nu uitœ mila lor.
Ear' vîrful tuturora aŭ fost all mieŭ pœrinte:
De cînd ell nu maĭ este, rœmase 'mpœrœţĭea
Cĭar fœrœ mîna dreaptœ. Ell cînd se arœtá,
Orĭ care se da 'n láturĭ, plecat i-se'ciná,
Mulţĭme de-aleşĭ oameni se tœvœliá pe urmœ-ĭ
Cum se ivĭá de dĭŭœ la uşía luĭ grœmadœ
Sta ceĭ, pre care-acuma poporul îĭ cinsteşce,
Şĭ-a cœrora favoare noĭ astœ-dĭ o-aşceptœm;
Pe şierbĭ rugá cu dárurĭ mijlocitorĭ sœ fiœ;
Ear' deac' all mieŭ pœrinte cuvînt le adresá,
Uimiţĭ de bucuríe, ce or face, nu şciaŭ;
În lácrimĭ tuturora spuneá de noroćirea
Ce-avurœ sœ vorbeascœ cu omul acell mare:
În casa lor atunce se bucurá cu toţĭĭ,
Pareá, cœ vr'ŭœ comoarœ ascunsœ aŭ gœsit.
Deci júdecœ tu însu-ţĭ, cum trébuie sœ-mĭ parœ,
Cînd sînt de aşiá neamurĭ mœrite şi înalte,
Sœ vœd c'am ajuns astœ-dĭ necœutat sœ fiŭ.
Şi nebœgat în samœ ca cell maĭ ne'nsemnat?

Filœret.

A supœrœriĭ talle am înţieles pricina.
Acuma sœ-mĭ daĭ voe sœ-ţĭ spun a mea pœrere,
Vestîndu-ţĭ maĭ nœinte, cœ eŭ despreţĭuese

Minciuna, lingușirea, vicleanne însușirĭ,
Și gura mea rostește, ce ínima îmĭ spune,
Nobleatĭa cæ-í ræsplatæ purtatelor șĭerbĭtĭe
Nu este îndoealæ; folosul eĭ cunosc.
Asémenne cinstire îndeamnæ pre cĕĭ mulțĭ
Spre fapte lœudate; cæcĭ oamenĭí, averea,
Plæcerile vieții și traiŭ 'n desfætare,
În dillele de astæ-dĭ atĭta nu doresc,
Ca numele deșierte, mœrirea 'nfumuratæ.
Dar' în dĭœdar sînt toate, cînd cell ce le pretinde
Nu se va face însu-șĭ la merite strœbune
Dostóĭnic, cum se cade, pre'n ostenneala sa.
Hrisoave de vĭermĭ roase nu sînt mœrturisirĭ
De vrednicĭea noastræ: *„vĭrtutea este numaĭ*
Dovadæ de nobleatĭa acea adeværatæ."
Lœsîndu-tĭ lennea, spune-mĭ: povoara de ośteann,
Purtat-aĭ vre ŭœ datæ? gonit'aĭ pre vrœjmașĭ?
Asegurat'aĭ țiara, lœtind a eĭ putere?
La masa judecæțĭĭ uĭtat'aĭ pærtinirea?
Poporul ușĭarat'aĭ de dœrĭ, de asupririĭ?
Sporit'aĭ cŭ-all tœŭ mérit all statuluĭ venit?
Cu fapta ta 'ndemnat'aĭ pre oamenĭ la vĭrtute,
Stîrpind pre'n svăturĭ bune nœrávurile relle?
Știĭ sœ-tĭ pœstredĭ curate și cúgetul șĭ mîna?
Nu-tĭ sînt supœrætoarĭe acellor sœracĭ lácrimĭ?
De ești drept, nedĭœvístnic, îndurætorĭŭ și blînd,
De credĭ, cæ e ca tine fieșce care om.
Atunci cu bunæ samæ poțĭ dĭce, cæ eșcĭ nóbil,
Poțĭ crede, cæ cu Ector și cu Acil eșcĭ rudæ;
Cesar și Alesandru, și toțĭ bœrbatĭĭ marĭ,
Cæ-tĭ sînt strœbunĭ, socoate-ĭ, de-tĭ plac, și de-ĭ voești.
Dar' nu te folosește de-aĭ fi cĭar fiĭŭ de regĕ,
Cînd n'aĭ întru nœrávurĭ de-un cîne osebire.
Pe Néibușĭŭ îl întreabæ, și-tĭ va mœrturisí
Cæ-ĭ place berea foarte, ear' drójdiile nu;
Cunoaște ell prea bine, cæ nu este în drójdiĭ
Necĭ gustul, necĭ dulcealĭa, în bere ce erá.
E mare osebire de'n nóbilí sœ te tragĭ
Și însu-tĭ sœ fiĭ nóbil. În líberĭ și în robí
Acella-șĭ sîngĕ curgĕ; și toțĭ aŭ trup și oase.
Cuvînte înșirate pe ling'un fálnic nume,
Nu pot ca sœ ascundæ a noastre rœutæțĭ.
Ear' rellele nœrávurĭ, la cĕĭ întîœleptĭ șterg
Adúcerea a minte de-avuta-ne mœrire.

Și cĭoara lœudatæ cu pennele strœine.
Rœmîne fœræ elle de jalle si de rîs.
Nu este cu dreptate necĭ trébuĭe sœ fiĭ
Vr'un strœbunesc șĭerbĭtĭŭ la strœnepot de mérit;
Întunecat e însœ all nostru duh atunce,
Cînd toatæ temelĭea pe spiĭĭcæ rædimæm.
Îngreuĭațĭ de tîmpurĭ se darmæ stîlpiĭ vecĭ,
De nu le vom da spríjin, cînd cere trebuinția.
Strœbunĭĭ îlĭ lœsaræ fîntînĭ de apæ límpedĭ,
Dar' ca sæ beĭ de'n elle, se cere vas curat.
Și sæ te plecĭ, cæcĭ apa în guræ-tĭ n'a venĭ.
Tu însu-tĭ dĭcĭ, mœrire c'aŭ cișcigat strœbunĭĭ,
Pre'n fapte lœudate și pre'n nœrávurĭ bune:
Întru rœsboaĭe unul a tras nevoĭ și rœnnĭ,
Pe mœrĭ s'a luptat altul cu válurĭ, cu vrœjmașĭ,
Ear' cella-lalt dreptatea a cumpœnnit-o bine,
Și toțĭ deosebite aŭ arœtat tœlinte.
De imitaĭ acellor, cuvînt tu aĭ avé
Sœ strigĭ, de cé, ca alĭĭ, nu eșcĭ recunoscut.
Ca áurul pe pĭeatræ, te cearcæ tu pre sine-tĭ,
Sœ-tĭ vedĭ a tînguirieĭ și-a sîngĕluĭ dreptate.
Pe cînd cucoșĭul cîntæ, la rœvœrsat de dĭorĭ,
Cînd soarele pe deáluri începe-a strælucí,
Strœbunĭĭ tœĭ cu oastea eșiá 'n cîmpul mœrirĭĭ,
Ear' tu subt adœmascæ cu súfletul, cu trupul,
Acufundat în púfurĭ, sœlbátec horœeșcĭ,
Și tocmaĭ dup' ameadĭæ-dĭ descidĭ înflațiĭ ochĭ.
Tragĭ ŭœ cœscare lungæ, maĭ dormĭ înc'ŭœ bucatæ,
Te scolĭ, te 'ntindĭ ŭœ oaræ; așcepți ca sœ-tĭ aducæ
Cœfeaŭa, cĭocoladæ, saŭ cĭaĭul cinedĭese.
De'n așternut îndatæ drept la oglind'alergĭ;
Aicĭ apoĭ e grija și truda cea maĭ mare.
Spinarea îlĭ acóperĭ c'ŭœ haĭnæ femeascæ,
Dĭuluțiĭ dupæ regulĭ în rînducalæ-ĭ puĭ
Îĭ încreĭește pe frunte, pe fatĭa-tĭ rumeoaræ,
Și-ŭœ parte 'n sœcultĕțĭe s'ascunde dupæ spate
De astæ iscusințĭæ se miræ cĕĭ ca tine,
Ear' tu te 'ncîntĭ de sine-tĭ, precum un noŭ Nœrcis.
În strîmt pantof pecĭorul cu sîlæ grœmdind,
De bœtœturĭ durerea te face-olog sœ îmbli.
Tĭ-aĭ pus ŭœ haĭnæ, care plœtește ŭœ mośie,
Și pîn' sœ te gœteascæ, asudæ șĭerbiĭ toțĭ.
Cînd statul sœŭ Romannĭĭ aŭ vrut sœ 'ntemeedĭe,
Atîta ostennealæ, eŭ cred, cæ n'aŭ avut,

Cît ceĭ ce aŭ s'aleagœ coloarea haĭneĭ talle,
Cœftannul cum sœ fiœ cu moda potrivit,
Cu vîrsta şi cu locul, cu timpul, ceva fi.
În tîrg nu súferĭ verde, neceĭ vara cœtifeaŭa,
Neceĭ earna sœ luceascœ nu vreĭ mœtœsœríea,
Cî toate sœ-şĭ pœdíeascœ a salle legĭ şi rînd,
Precum pœdieşce popa şciut'a toaceĭ oarœ.
Cœlœtoríea-tĭ lungœ pre'n tiœrile strœine,
Cŭ-atîte cieltuele şi trudœ ne'nčetatœ,
Se 'ncieiœ într'aceasta, cœ banniĭ cieltuind
Aĭ învœtĭat, cum straĭul frumos ca sœ ne fiœ
Se cere s'aibœ cretie şí late şí vîrtoase;
De busunariŭ, de mîneciĭ şciintiœ aĭ deplinœ,
Tu protiveşciĭ maĭ bine decît un croitoriŭ
Croeala dupœ modœ, coloarea dupœ timp.
Îubeşciĭ acelle mese sœtulle şi betive.
Čœ ceatœ mare unde de minčinoşĭ priétenní
Cŭ-ademenniri viclenne audĭu-tĭ mœgulese;
Ear' tu în îngîmfare, cu capul ametit
Te înfli, ca beşica, credĭînd, cœ neceĭ subt úmœr
Nu-ĭ vrédnic sœ-tĭ ajungœ orĭ care om pre lume.
Dar' uitœ-te, ŭœ vitiœ de-atîtĭa boĭerí marí!
Cum toţĭ aceştĭ priétenní, ce 'n fatiœ te mœrese,
Îndatœ ce-s afarœ, te rîd şi te defaĭmœ.
Curînd va sosí timpul, sœ-şĭ batœ joc de tine
Şi 'n fatiœ, cînd tu banniĭ de'n pungœ veĭ sfîrşí.
„De budíele viclenne şi vorbe dulcĭ mœ tem!“
Ear' tu grœbeşciĭ sosirea aceştuĭ timp fœtal,
Cœdĭ cœrtile pestritie nu-tĭ maĭ lipsesc de'n mînœ.
Cu îmbe mînĭ împrăşciĭ un bine-agonisît
Cu muncœ şi sudoare de veciĭ tœĭ strœbuní.
Nu-ĭ cea 'ntîiœ mośíe şi cea 'ntîiœ cireadœ
Trecutœ de la tine la mîna ceonoamœ,
Če se hrœnniă nœinte cu foĭ şi cu čiocanu.
Înferbîntat de pátimí, de-a lor durerí cuprins
Adese orĭ puíndu-tĭ pe bratie albe fatĭa,
Petreciĭ şí dĭ şí noapte în moalle trîndœvíe,
Şi numele acellor, ce staŭ pe-aĭ tœĭ pœretĭ
În cadre aurite, abiá le poţĭ ceti.
Îĭĭ trébuie 'nlesnire de oceĭ strœinĭ şi minte
Sœ poţĭ numí tu şianîĭul acell de apœrare,
Če sapœ la cetate ostaşĭul iscusît,
Sœ poţĭ cunoaşce unde e dĭdul strunčinat
De strášnica isbire a boambelor aprinse,

Şí unde spart de minœ s'a prœbušit pœmîntul;
De čé aiceĭ ŭœ parte de oaste în cœré
S'aşieadĭœ, ear' dincolo se čere ajutoriŭ,
La četele rœrite de plumburĭ učigaşie,
Şi 'n čé putere încœ se rádimœ vrœjmaşĭul
Čœ mare iscusîntĭœ şi multe însuširĭ
Sœ aibœ se cuvine un vrédnic comîndînte.
C'ŭœ sîngurœ ocirœ ell trébuĭ sœ strebatœ
Şí cîmpul bœtœlíeĭ, şĭ-all dušmannuluĭ plann.
(Ŭœ oarœ de negrijœ aduče-ades peire.)
Sœ 'ntîmpine orĭ care vielenne uneltirĭ;
Ostašiĭ luĭ sœ fiœ întru îndestullare,
Şi cœtrœ ell sœ aibœ iubire, ear' nu fricœ.
Pœtruns de-a luĭ blîndeatiœ poporul multîœmit
Pœrinte sœ-l numeascœ, de binefœcœtoriŭ;
De ell sœ se 'ngrodíascœ aĭ tîœriĭ numaĭ dúšmannĭ.
Înfrumsœtĭat cu minte, şciintiœ, vitejíe,
Sœ fiœ cu rœbdare un lucru înčepînd
Pre care sœ-l sfîrşíascœ cu grabœ şi curaj,
Precum de'n fúlger eade înflœcœratul trésnet,
Smerit în noročire, stœtórnic în nevoe,
Sperîntĭa sœ nu-şĭ pîeardœ cînd soartea-l va lœsá
Şciintie nalte-atîtea, atîtea marĭ virtutĭ,
All cœrora neciĭ nume n'aĭ audit vr'ŭœ datœ,
Socotĭ cœ-ĭ greŭ sœ 'ncapœ în titvœ muritoaríœ,
Precum e greŭ vœtavul sœ nu fiœ tîlharĭŭ.
Sœ nu mînînče bine un gros judecœtoriŭ.
Cum sœ-lĭ încredintiedie corábiea, cînd barcœ
N'aĭ cîrmuit vr'ŭœ datœ? Pe îœdĭušior la tîarœ
Abiá te suĭ în luntre şi te întorĕĭ la mal:
Cœĕĭ apa luĭ čea linœ te împle de fiorĭ.
„Acell če întîiu datœ cœlætorĭ pe mare,
Stœtórnic avú súflet şi ínimœ de-aramœ!“
Împrejurat de moarte de pretutíndenní esci!
C'ŭœ scîndurœ subtire de dînsa osebit,
Cînd súfletul tœŭ čere maĭ mare despœrtire;
Ideea morţĭi numaĭ în trémur te aduče.
Ear' márturĭ vitejíeĭ nu aĭ de cît pre robĭ,
Če nu-tĭ întore cuvîntul, şi cred orĭ če le spuĭ.
Se čere, multe dárurĭ un bun cîrmaciŭ sœ aibœ:
Deprins de'n crudœ vîrstœ cu unda 'nšiœlœtoaríœ.
Cŭ-atît maĭ mult se eade sœ fiœ îndrœsneţĭŭ,
Cu cît tœladĭul mœrĭ e maĭ primejdios.
Cînd creatoríul véčínic a sa întiœlepčiune,

Aŭ înșuflat'o lumiĭ, și toate 'n armonie
Aŭ rînduit sœ fiœ, ell cerĭul preserĕ
Cu stelle luminoase spre a cœlœudĭ
Pre cœlœtorĭ pe apœ cu acul cell mœgnétie,
Pre'n care șîngur calcœ a mœrilor adîncurĭ,
Luînd cœlaudire de'n cerĭul înstellat.
Cînd spaĭma îngrodĭește pe prostul mœrinarĭŭ,
Cîrmaciul vrédnic știe de stîncĭ sœ se fereascœ,
De țiórmurile-acellea, ce sînt primejdioase,
Și scapœ de furtunœ în portul cell dorit.
A urmœrí pre dușmann și vîntul a-ĭ luá,
A se luptá cu dînsul la tîmpul priincĭos
E earœ-șĭ vredniție a cellui ce comîndœ
Corábiea pe mare, ca oastea pe uscat.
Tu n'aĭ visat în vieațiœ-ĭĭ ociannœ și cumpas,
Precum nu știi, ce este atacul și asaltul.
Pre oamenĭ cu dreptate sœ júdecĕ e vrédnic,
Acell ce are súflet și cúgetul curat,
Ce nu se cîrmuește de mîrșiav înteres,
Și nu socoate bannii dovedĭ neprihœnnite.
De fricœ saŭ sperînțiœ ell nu se stœpînește,
Nu face osebire între frumos și-urît,
Bogatul și sœracul cell înțiœlept saŭ prost
Țiœrannul și boierĭul la ell sînt de-ŭœ potrivœ;
Dreptatea-ĭ este numaĭ iubitœ și aleasœ.
Întriga veninoasœ și bunul eĭ priétenn
Diacul vicleann, lácom, nu-l pot ademenní,
De și eĭ cŭ-amœgire orbesc pre orĭ ce om.
Judecœtorĭul vrédnic, se cere, sœ ia sama,
Ca vœduva, sœracul sœ nu se asupreascœ.
Nemérnicul, orfannul, sœ afle ajutorĭŭ,
Ear' cell ce-ĭ împileadĭœ sœ fiœ pedepsît.
De legile nœtureĭ științiœ are bunœ,
Așiœdiœmîntul țiœrĭĭ de sevîrșit cunoașce;
Asémenne plecare în tine nu se aflœ:
Sœracul varsœ lácrimĭ, tu rîdĭ de-a luĭ durere
Batĭ robul fœrœ milœ, cu súflet împietrit
Pe'ntru gresĭealœ micœ: Aŭ nu-ĭ ca tine om?
Aŭ nu știĭ cœ crudĭea la fere este datœ?
De și tu nu strîngĭ bannii, dar' cœtrœ eĭ eșcĭ lácom;
Rœsîpitorĭul are iubire de argint,
Și cípurĭ legĭuite dupœ a luĭ pœrerí
Sînt, care pot sœ-ĭ împlœ cu áur saca-ĭ pungœ;
Ell are trebuințiœ de bannii în toatœ oara,

Cœcĭ fœrœ eĭ de grabœ plœcerile-ĭ se sting;
Cuvîntele: *drept, legĕ,* îĭ par arœbicĕșcĭ.
Eĭ bine, dicĭ, destóinic nu sînt de-acelle lócurĭ,
Dar' nu pot purtá oare, ca Clit, cîșea de áur?
Cé mérite ell are? și cé șîrbițiŭ fœcú?
Și de'ntre sfera noastrœ cu cé s'a osebit? —
Pe Clit lumina dilleĭ în așternut nu-l aflœ;
Ell cascœ cu rœbdarœ șiedîînd pre'n anticameri;
Spinarea nu îșĭ crucișœ fœcînd înceincœiunĭ
Cĭar mușcelor, ce sboarœ la nasul cellor marĭ.
Clit are istelíe, și vorbele-șĭ mœsoarœ!
Pre toțĭ îĭ mœgulește, pre nimene nu crede,
În trebĭ numaĭ s'aratœ adevœratu-ĭ gînd.
Ell nu se tînguește orĭ cît de-ar oștenní.
Neobosit, stœtórnic, la țiînta sa alcargœ.
Norocul îĭ ajutœ, și-acesta-ĭ șîngur mérit,
Pre care ell îl cere dela iubițiĭ luĭ,
Clit însœ are 'n sine ce-va de imitat,
Pe'ntru acella care dorește sœ-și petreacœ
Viea țiia sa la curte, cœcĭ áltfelĭŭ lîngœ foc,
Aripile de cearœ în grabœ se topese,
Ŭœ gurœ maĭ pœditœ, ŭœ fațiœ ce usĭor
Se poate de'n tristeațiœ scimbá în bucurie
Așiá precum prilejul seaŭ trebuințiia cere;
Prietesĭug orĭ cœruĭ în fațiœ arœtînd
Smerénnie-agerime și duh pœtrundiœtorĭŭ,
Acestea-s atribute, ce trebuie la curte.
„Ear ĕcă maĭ laudatœ acelluia e calle,
Ce fœrœ de sficatœ vorbește adevarul
Mœcar c'ades se cere sœ-l țiiœ mistuit,
Sœ nu-l îmbrace însœ cu haĭnele minciunecĭ.
Ferice ĕine ține mæsura ĕea de mijloc!
Cu minte cumpætatœ, ta vorba luĭ plœcut,
Purtare delicatœ de-apúrurea avînd;
Nu svætuese pre nime, ca sœ se lingușieasceœ
Dar' mi-ĭ uritœ foarte deșiearta fudulie.“
La tine ins'acestea sœ caut nu cutedĭŭ,
Am bunœ 'neredinție are, ceœ n'oĭŭ sœ le gœsesc.
În scurt diœdárnic este, a înșirá maĭ multe
Cînd tu nu aĭ necĭ unul de'n dărurile-acestea.
Îndreaptœ-te, drœgulĭœ, de vreĭ a fi șciut.
Ear' pîn' atunce rabdœ și nu te supœrá.
Defépturile talle subt umbra strœbuneascœ,

Curat trébuĭ sœ fiœ acell ce s'a suit
La locul, unde lumea se uitœ ne'ncetat.
Sœ dĭcem c'alle talle purtœrĭ si vrednicíe
Dostóĭnic te aratœ de nœintirĭ, de slavœ;
Decĭ carii cu nedreptul de elle te lipsese
Sînt de jœlit, cœ 'n tine folosul nu priĕcep,
Dar' nu trébuĭ sœ júdecĭ, a lor greşĭealœ-í oare
Seaŭ tu te credĭ pe tine maĭ mult de cît aĭ mérit?
Nu prinde ḡelosíea pre un boíerĭŭ de neam,
Precum nu prinde şĭeaŭa şi frĭul pre mœgarĭŭ.
Ar fi mai de ertare la unul ca acella
Atunce sœ se plîngœ, cînd vede pe-un nevrédnic
Tîmpit întru nœrávurĭ precum şi întru neam,
Cĕ n'are vr'un alt mérit decît un orb noroc
Cĕ nu-ĭ iubit de nime, necĭ tĭœrii de vr'ŭœ treabœ.
Dar' cînd de'n împrotivœ pre un bœrbat gœseşce
Pre'n fapte bune, care înalţĭœ neamul sœŭ.
Atuncĭ sœ-ĭ parœ bine de vrednicíea luĭ.
De cé dar' sœ te súperĭ cînd vedĭ înœintarea
Luĭ Túlĭŭ, luĭ Trifon? de cé sœ te mœhneşcĭ?
Eĭ pre'n purtœrĭ cinstite şi pre'n credinţia lor,
Şciurœ sœ aducœ la pátrie folos.
Strœbunii lor, ce-ĭ dreptul, nu sînt de'n timpurĭ vecĭe,
Sœnatorĭ şi proconsulĭ putérnicĭ nu stœturœ;
A lor cŭ-a ta nobleaţĭœ nu pot asemœnná.
Dar' asta nu-ĭ nimicœ, cœcĭ eĭ şĭ-aŭ început
Nobleaţia de la sine, precum maĭ înœinte
Strœbunii tœĭ, cînd Rusii de Grecĭ se creştinarœ.
Eĭ nu erá atunce cum maĭ apoĭ aŭ fost;
Şi cell întîiŭ de'ntr'înşiĭ, ce nóbil s'a numit,
Aveá maĭ micœ treaptœ şi nume decît Trifon.
Adam boerĭ pre lume nu a nœscut necĭ unul;
Doĭ fiĭ avú, de'n carii cu turma trœiá unul,
Ear' altul în sudoare cu sapa se hrœnniá;
Şi Noe, cînd potopul a înnecat pœmîntul,
Scœpé plu garĭ, ca dînsul, ce-aveá nœrávurĭ bune;
De'ntr'înşiĭ toţĭ ne trágem, şi unul maĭ curînd
Lœsé cimpoĭul, sapa, ear' altul maĭ tîrdĭŭ.

§. 150.

Cœrœpteríele oamenilor.

(De'n satira III.)

		vĭersul
1.	Àvarul seaŭ sgîrcitul	5— 48
2.	Resipitorĭul	49— 71
3.	Curiosul limbut	72—104
4.	Limbutul lœudœros	105—147
5.	Îmbĭcĭosul nemeritat	148—165
6.	Lœudœrosul cîrtitorĭŭ	166—186
7.	Betivul	187—198
8.	Sumetĭul necĭoplit	199—212
9.	Cœlumniœtorĭul	213—239
10.	Lingušitorĭul	240—269
11.	Prepuitorĭul	270—304
12.	Pismœtáreţĭul	305—320

1. Rœspundœ-mĭ: cînd nœtura a înḑiestrat pre oamenĭ
Cu minte judecatœ, tot ea le-a împœrţit
Şí pátimile, care îĭ ţin în jugul lor,
Seaŭ rœuluí acestuĭ un alt isvor se aflœ?
5. Tu la Hrisip arunœ aceá 'ntîĭœ privire:
De este ḑi seaŭ noapte, de-ĭ glodul la ḡenunchĭ.
Ell Moscva 'n toatœ ḑiŭa colindœ de treĭ orí,
Şi masa de cu sarœ prea grábaic o sfîrşĭesce,
Necĭ somnul, necĭ odihna nu-l prinde, ca pe allí.
10. Pe cînd cucoşĭul cîntœ, ell este-acum în tîrg,
Ţĭar necĭ vieaţĭa-şĭ cruţĭœ, unde cîşcig privešce.
Şí-ahĭa sosind de'n Cina în altœ parte pleacœ.
Ell nu se îngriješce de vîrsta sa, de timp.
De vălurile mœrii nu-ĭ pasœ necĭ de cum.
15. Cu pœrul alb, şi gîrbov, cu necĭ un dinte 'n gurœ.
La marfa sa gîndešce, ear' altœ grije n'are;
Cînd cúmpœrœ, se roagœ, se 'ncinœ pe'ntr'un bann,
Cînd vinde, este éftin numaĭ la juræmînt.
Sœ cáutĭ toatœ Moscva, nu affi alt ca dînsul
20. Sœ şciœ cum sœ 'mpartœ pœraŭa 'n ḑiečĕ pœrţĭ,
De'n cot sœ fure-ŭœ parte, şĭ-ŭœ litrœ dela ocœ.
Nu arde luminare, nu fače earna foc,
Ell trémurœ maĭ bine, decît sœ cĭeltueascœ,
Şĭ-adese orĭ în casœ trœešce fœrœ şĭerb.

Cœmeșĭa nu îșĭ scimbœ cu sœptœmînĭ întregĭ;
Prostirile în patu-ĭ de negre putredĭese;
Un sîngur cœștann are, rœmas numaĭ urdĭealœ.
De vede la ŭœ masœ treĭ feliurĭ de bucate
Se mirœ dĭcînd: *„Doamne! ce cĭeltuĭele marĭ!“*
Gîndĭĭ, cœ poate Hrisip muncĕșce într'atît
Pe'ntru ca sœ adune cu ce sœ-șĭ ĭĭœ vĭealĭa,
Și cœ se sîrguĕșce, ca 'n urmœ-ĭ sœ nu lase
Femeea sa sœraeœ, c'ŭœ casœ de copiĭ?
O nu! De bannĭ tiesite sînt sípetele luĭ.
De'n care-aeum ŭœ parte rugina o mînîncœ.
Și sîngura luĭ rudœ e un nepot cu stare.
Sgîrcĕnniea! nu alta muncĕșce pre Hrisip;
Ell strînge și adunœ movilele de bannĭ,
Avînd plœcere numaĭ sœ-ĭ vadœ mulțĭ grœmadœ;
Ear' dacœ mie-ŭœ sumœ maĭ micœ îmĭ ajunge,
Apoĭ la lœcomíe de ce sœ fiŭ supus?
Îmĭ pare, cœ se poate Hrisip asemînà
Cu unul, care merge la rîŭ ca sœ beá apœ,
De șĭ e maĭ departe, pe'ntru cœ este multœ,
Ear' nu la isvorașĭul, ce curge lîngœ ell.
Dar' eare-atunĕĭ mulțimea cu ce-l va folosí,
Cînd unda, sœpînd malul de subt a luĭ picĭoare.
Va îngĭlí pre lăcom în válurile salle?
Cleare despreĭuĕșce ĭubirea de argint.
De'n cap pînœ 'n cœlcĭe în áur strœlucind.
Pœlate mîndre are afarœ și 'n orașĭe.
Înfrumsœțĭate toate cu mare bogœțíe.
Ell ține masœ 'ntinsœ; tœcîmurile luĭ
Nu aŭ vr'ŭœ osœbire de'n celle 'mpœrœtești.
De'n casœ pîn' la searœ staŭ șĭerbĭĭ înșiraț
În haĭne aurite, lœsînd pre'n mĭjloc calle,
Sœ treaeœ cœrturarĭĭ și ceĭ lingusitorĭ,
Ce patimile-atițĭœ cu svăturile lor.
În desfrînœrĭ ell toatœ averea-șĭ rœsipește,
De-apúrarea plœcerĭĭ descide drúmurĭ noŭœ.
De șĭ în lume pare ca Cres ell de bogat,
A luĭ venĭturĭ însœ pe-a melle nu întreg;
Cœcĭ ell le cĭeltuĕșce în patru dĭlle numaĭ
Și toatœ a luĭ pompœ e de împrumutare,
Fœcutœ cu 'njosîte mijloace șĭ-ameĝirĭ.
Sporește dœtoríea, dobînd̆ile sporesc,
Pîn' ce Clearcul nostru încis se pomenește,
Sœrac, ca vaĭ de dînsul, lœsîndu-șĭ creditorĭĭ

Deplin în desperare cu lăcrime pe faĭĭœ,
Pe doĭ, treĭ sœrœcîndu-ĭ, pre alțĭ maĭ mulțĭ șireți,
Carĭ aŭ pîndit prilejul ĭ-a pus în bunœ stare.

De'n dĭorĭ de dĭ Menandru aleargœ, urmœrește,
Ascultœ, ce se face pre'n case și pre'n tîrg,
Și ce poroncĭ eșirœ acum maĭ de curînd.
De crĭ ce scimbœrĭ noŭe, de orĭ ce nœintare
Ell aflœ maĭ nœinte, și tot ce se lucreadĭœ
Ca tatœl nostru știe. Ell e maĭ multĭœmit
Treĭ dille sœ posteaseœ, de cît a nu aflá,
Ce veste curierul de'n Pérsiea aduse,
Ce fatœ se mœritœ, ce tîner se însoarœ,
Cine cu cœrĭĭ a sarœ maĭ mult a cîștigat,
Cine-a venit și care eșí de'n tîrg a farœ,
Cuĭ se nœscú prunc, și cine s'a dus în ceea lume?
O! cînd boerĭĭ nostri șĭ-ar șĕi trebile salle,
Cum știe ell pe-alle-altor, nu ĭ-aĭ vedé îmblînd
C'ŭœ gloatœ numeroasœ de creditorĭ pe urmœ!
Nu ĭ-ar' furá vœtavĭĭ, și ar trœí maĭ bine!
Apoĭ deaeœ știrĭ noŭe destulle-a adunat.
Întoemaĭ ca ŭœ bute împlutœ cu vin noŭ
Ce fierbe, sfîrĭeșce, și dînd afarœ dopul,
Spumosul vin cu vúet pe vrannœ nœbușĭeșce,
Asémenne Menandru nu poate mistuí
Nemie de'n cîte știe; și de-aĭ avut pœcatul
Sœ te 'ntœlneșcĭ cu dînsul, în datœ 'nœepe a-ĭĭ spune
În taĭnœ la urecĭe ŭœ sutœ de veștĭ noŭe,
Ce, dĭce, eœ le știe de'n foarte segur loc,
Și ĭi-le spune numaĭ pe'ntru prieteștĭug.
Ell toate le cumpune dupœ a sa pœrere,
Și rare orĭ se 'ntîmplœ la doĭ sœ spuíe una.
Minciuna sa șĭ-o crede adese însul ell,
Cînd la audĭŭ ĭĭ vine de'n casœ de mœgnat.
Sfîrșind, de'n oci-ĭĭ pĭere, precum judecœtorĭul
De 'mpricinat s'ascunde, cînd știe cœ bannĭ n'are;
Se duce, sœ maĭ implœ pre alțĭĭ cu minciunĭ.

Lenĝin te ameĭĭește, de șĭ nu știe veștĭ.
Ferește-te de dînsul, și nu-l poftĭ le masœ,
De n'aĭ fœcut gustare, c'apoĭ cu bunœ samœ
Rœmĭĭ pe toatœ dĭŭa flœmînd și nemîncat,
Întîŭ ell ĭĭ însirœ solĭĭ de cumpleminte
De la copiĭ, soíe, apoĭ ĭĭ bœnuește.

Cœ n'aĭ fost pe la dînsul de-atîta mar' de tîmp.
Cînd ſĕĭĭ acum cœ dinĭĭĭ copilleĭ luĭ ĭĭ es.
C'a fost în ĭĭerbintealœ ſĭ-a plîns neînĕetat.
Pe ſata ĕea maĭ mare e gata s'o mœrite:
O dœ dupœ un tînœr frumos, bogat ſi nobil.
C'un ann maĭ mare numaĭ de cît copila luĭ.
Isvodul ĭĭtĭ ĕetesĕe de dĭestrea, care-ĭ dœ.
Si toatœ gœrderoba pîn' la un fir de aĭĭœ.
Nu-ĭ mult de cînd bœĭatul ſĭ-a pus la abeĭĭé
Si-acum e de mirare, cum poate silœbĭ.
S'a apucat la ĭĭaræ sœ-ſĭ fac' un mare ĭadĭŭ
All cœruĭ plann ell ĭute de'n busunariŭ îl scoate;
De l'a uĭtat a casœ, înĕepe a ĭi-l faĕe.
Cuĭite, furculiĭie pe masœ înſirînd.
Mosĭea ĭi-o deserie cu tot venitul eĭ,
Produptele anume în ĕe tîmp aŭ fost strînse;
Pe toĭĭ proprietarii de la potop ĭi-ĭ spune.
Si cum aĕea mosĭe la ell a încœput
Curmîndu-se procesul, ce-aveá c'un uneĭŭ all sœŭ.
Veĭ fi ferice încœ, dacœ pe lîng' aĕestea
N'a vré sœ-ĭĭ istoreascœ de la Asov asaltul:
Îĭĭ trebuie-ŭœ dĭ 'ntreagœ bravurele s'asculĭĭ.
Minunĭ de vitejíe, ĕe ell a arœtat,
Si cîtœ iseusinĭĭœ de ág̃er comîndînte
A desvœlit acolo infricosînd pre dușmannĭ.
Aiciĭ apoĭ pe'ntregul croesĕe la minĕiunĭ.
Si nu gœseſĕĭ pre urmœ-ĭ neĕĭ umbrœ de-adevœr.
Dar' undœ se pot toate deserie cŭ-amœruntul?
Nu sînt atîtea fire în snopĭ neĕe grœuntie.
Nu juræ precupeĭĭul maĭ multe orĭ pe ann.
Nu furœ de la ocœ maĭ des un ospœtarĭŭ
Scœpînd de judecatœ ſi de globirĭ pre'n mitœ.
Decît limbutul nostru înſirœ la ŭœ masœ.
Ell neĕĭ se maĭ rœsuflœ, asudœ istorind.
Se teme, sœ tușieascœ, ſi crede'n gîndul sœŭ,
Cœ limbœ n'aĭ în gurœ, eſĕĭ tot numaĭ urecie.
Neĕĭ un minut nu-ĭĭ lasœ, sœ dĭĕĭ ſi tu vr'ŭœ vorbœ.
De'n faptul dĭlleĭ Foca la ceĭ marĭ pre'n întréturĭ
Aſĕeaptœ cu presinte, ca ell maĭ de pre urmœ
Ĉĭocoĭŭ se înjosesĕe spre a întrá 'n fœvoare.
Dorind sœ dĭcœ lumea: vedeĭĭ cum îl cinstese
Pre Foca toĭĭ boerii? Cum îl poftese sœ ſĭadœ
Sĭoptindu-ĭ la urecie înteresînte lúcrurĭ?
În tîrg dĭdĭ ŭœ casœ, marĭ sume cĭeltuind.

Pre'n carĭo sœ-ĭ rœmîĭœ copiiĭ cersĭtorĭ.
Dar' numele eu stimœ rostí-se va în veácurĭ.
Cu g̃enealog̃istiĭ ell are cunoſĕinĭĭœ.
Si cu autoriĭ, cœror le dœ bannĭ de ajuns
Mœrirea sœ-ĭ lœĭĭaseœ pre'n scrierile lor.
Dœunœ-dĭ — ĕine ſĕie? — ĕe-a dat pe ŭœ broſĭurœ.
Ca sœ se tipœreascœ, cœ e de dînsul scrisœ.
Vœdĭînd, cœ sînt la cinste ceĭ în rœsboĭŭ rœnnitĭ,
Sœ-ĭ ĕiunte nasul, rabdœ ſi pieptul îſĭ sdrobeſĕe.
Aleargœ, ca nebunii, dupœ mœrire 'n lume:
„Mœrirea vine numaĭ dela purtarea bunœ!“

Glicon la alĭĭí mérit nu aflœ neĕĭ deeum.
De este oare ĕine plœcut ſi vœdĭut bine.
Un altul de petreĕe vieaĭĭœ lœudatœ.
Cînd ĕine-va pre'n arte all sœŭ neam îſĭ mœreſĕe.
Saŭ are bœrbœĭíe pe apœ ſi în foc.
Orĭ ĕell ĕe în rœsboaĭe pre dușmannĭ a învins.
Sĭ-aĕella, ĕe legĭ bune a întrudus în ĭiaræ.
Toĭĭ n'aŭ fœcut nemicœ. Glicon de'n împrotivœ.
Pre sine singur numaĭ se crede deplinit.
Rostirea-ĭ ŭœ minune; purtarea-ĭ un modell,
Ĉe poate sœ ſĭœrbeascœ la alĭĭí de esîmplu.
De-ſĭ faĕe ŭœ idee, de'n ea nu-l maĭ poĭĭ scoate.
Se mirœ, de ĕé Domnul nu a încredinĭĭat
Pînœ acuma ĭiara la cîrmuirea luĭ.
Pre sine ell se stimœ, de sine este plin.
Credĭînd, cœ neamul nostru de-atunĕĭ e fericit.
De cînd ell, ca luĕeáfœr, a rœsœrit pe lume:
Gîndeſĕe, cœ audĭul, vederea sînt lœsate
La oamenĭ, ca sœ vadœ, s'asculte alle luĭ
Mœreĭĭe întreprínderĭ, cœĕĭ cœ spre aĕest scop
Aĕeste doŭe sîmĭĭurĭ le-avem dela nœturœ.

Vedĭ Clit despreĭĭuesĕe deșiertœĕiunea lumiĭ.
Maĭ mult ca un cœlúgœr, ĕe lumea a lœsat:
Vieaĭĭa îſĭ petreĕe de-a púrurea voĭos.
Înflat la faĭĭœ búg̃ed, cu ociĭ roșĭ ſi túlburĭ.
În ſĭese lunĭ de dille bé tot pîn' la cœmeſĭœ.
Îĭ trémurœ tot trupul, pieĭorele ſi mînĭ,
Cum trémurœ pe pietre cœruĭĭul hîrbuit.
Despreĭĭuit de oamenĭ, sœrac ca vaĭ de dînsul,
Ŭœ soartœ maĭ ferice în lume nu doreſĕe,
Cînd are denœinte-ſĭ pœharul plin de vin.

Cŭ-atîta e maĭ vésel, cu atît maĭ mulţĭæmit,
Cu cît e maĭ aproapœ de starea animalœ.

În adunœrĭ cînd întrœ Ircann, cotešče 'mpinge,
Ca barca pe'ntre vălurĭ, pre'n toţĭ išĭ face loc,
Sœ treacœ înœinte, sœ fiœ cell întîĭŭ
La mese cînd se aflœ, tot scimbœ porunčešče,
S'aducœ alte blide, sœ-ĭ dea alt soĭŭ de vin;
Ell maĭ întîĭŭ începe sœ 'ncine sînœtœţĭ;
Toţĭ trébuie s' atîrne de la a luĭ povešie.
Cînd te înceinĭ la dînsul, sprinčeanna de ridicœ,
Šĭ-abĭá de'n oci îţĭ face un semn mulţĭemitorĭŭ,
Sœ šciĭ cœ 'n mare cinste atunčĭ la dînsul ešĭ,
Cœčĭ foarte rar se 'ntîmplœ sœ dicœ šĭ vr'ŭœ vorbœ,
Mœteriea de'n care ell a ešit pe lume
N'a fost, precum a noastrœ, čĭ mult maĭ de bun soĭŭ;
A noastrœ-ĭ lut de tinœ, a luĭ de porţĭelann.
Sodim la ell se uĭtœ c'ŭœ áprigœ dîmbire
Šĭ-mĭ spune la urečĭœ cu limbœ veninoasœ:
„Ircann maĭ bine-ar face sœ nu uĭte-all sœŭ bun,
Če sta pe la rœspintennĭ c'ŭœ traístœ mare 'n šĭold,
Šĭ pre a sa bunicœ, če-a fost spœlætoreasœ.
Sœ-šĭ măsure purtarea, precum ĭ-a fost šĭ neamul,
Sœ-šĭ maĭ încidœ gura, c'atunčĭ pre'n boĭul sœŭ,
Tot ar puté sœ 'nšĭele vr'un nœtœrœŭ, vr'un prost,
Šĭ marca-ĭ nerodĭie n'ar fi ašĭá vœdĭutœ.“
Sodim are dreptate, ar fi maĭ bine însœ
Cĭar luĭ Ircann sœ-ĭ dee acest svat priinčĭos,
Decît de ell sœ rîdœ cu alţĭi în dĭœdar:
„Acest feliŭ hulitorĭĭ defaĭmœ tot-de-auna
Necĭ cinstea, nečĭ virtutea de gura lor nu scapœ.“
Sodim cŭ-ašĭá asprime îĭ júdecœ pre toţĭ:
„La masa luĭ Procopiŭ n'avú če sœ mînînče,
A Nasteĭ frumuseaţĭœ e'n šĭpurĭ šĭ cutĭĭ,
Albeaţĭa, rumenneala o cúmpœrœ de'n tîrg.
Šĭ Vlad judecætorĭul nemic nu face singur,
Numaĭ pre'n ocĭelarĭĭ diaculuĭ četešče.“
Nečĭ vîrstœ, nečĭ prietenn, nečĭ rudele, nečĭ rang,
Înveninata-ĭ limbœ nu pot astîmpœrá.
Šĭ cŭ dĭŭa aceea numese nenorocitœ,
În care mi-se 'ntîmplœ sœ mœ 'ntîlnese cu dînsul,
Cœčĭ šciŭ, cœ este gata a mœ grœí de rœŭ,
Îndatœ če de'n oci-mĭ s'a face nevœdĭut;
Ell este-adev eratœ soţĭetœtiĭ cĭumœ.

Dar' mult e maĭ de groadĭœ Trofim cu limba dulče,
Cœčĭ vorba rea adese scœderile hulind,
Pe nesimţĭte 'ndreaptœ pre omul înţĭelept;
Cu láudele însœ Trofim nu face alta,
Decît maĭ mult sporešce pre nœtœrœĭ la númœr,
Noĭ láuda a crede plecare mare-avem:
Ea 'n ínemœ se vîrœ, si de gœsešče 'n ea,
Scintec de vîrtute, o stînge šĭ o seacœ.
Tot omul pe-astœ lume e ĭubitorĭŭ de sine,
Šĭ ŭœ înredinţĭare de láudœ-ĭ de-ajuns
Ca sœ ne rœtœčeascœ de'n drumul acell drept.
Cînd Tit dešcide gura, Trofim se minuneadĭœ
De vorba-ĭ iscusitœ; ascultœ šĭ îndeamnœ
Pre toţĭ sœ ĭae sama, sœ nu dicœ nemic;
Nečĭ suflœ, nečĭ strœnutœ pîn' nu sfîršiešce Tit
Ŭœ vorbœ če mœ face sœ case cu ne'nčetare.
La masœ de-l poftešče, ell dŏgetele-šĭ linge,
Šĭ dičе, cœ sînt toate bucatele čerešcĭ.
Atîta rînduealœ la nime n'a vœdĭut,
Šĭ-atîta curœţĭe, če e la Tit în casœ,
Se pare ŭœ minune šĭ sámœnnœ cu raĭul.
Pœstoriul Paris deacœ ar fi avut noroc
Sœ aibœ cunoščinţĭœ cu nevœstuica luĭ,
Menelaŭ trœiá 'n pače šĭ mîndra sa Ileannœ
Ar fi rœmas a casœ, sœ toarcœ šĭ se ţĭeasœ.
Orĭ care-aluĭ Tit faptœ o 'naltĭœ pin' la norĭ,
Ciar' strîmbul nas îšĭ suflœ maĭ bine decît alţĭĭ;
Šĭ nu numaĭ pe-ačesta cu láude-l mœrešče,
Fœlešče pre orĭ čine; luĭ toate-ĭ par minune
Credĭînd, cœ dobîndešče ĭubirea tuturor.

Desculţĭŭ numa 'n cœmešĭœ, de dĭeče orĭ pe noapte
De'n pat se scoalœ Nebus, šĭ cu luare-aminte
La ušĭ šĭ la ferestre ell čearcœ ne'nčetat,
Sœ vadœ de-s încise, de sînt la locul lor
Lœdĭĭa, portœfoea šĭ sípetele toate.
De multe orĭ trimite pe taĭnœ ca sœ afle
La tiarœ de nu-l furœ vœtavul în če-va;
Adese dupœ stólnic se ĭa pe urmœ 'n tîrg,
Pe šĭerb ell lingœ sine nu-l súffere sœ fiœ
Ca nu cum-va sœ-l vadœ, unde îšĭ pune bannĭ.
S'a întîmplat, večinul sœ-l roage într'un rînd
Sœ-ĭ dea 'mprumut cœldarea. Ell nu ĭa refusat,
Dar' a întrat în grijœ, ca nu cum-va trimisul

Sœ fugœ cu cœldarea, şi 'ndatœ dupœ dînsul
A rœpœdit pre şierbu-şi; pe urmœ-i veni 'n gînd,
Cœ poate megiešiul o va rœgœdui:
Pe loc trimise altul, cœldarea sœ-i aducœ.
Şi cu aceá idee se nœcœdîešce rœŭ.
Prepune cumcœ mama copiii îşi învaţiœ
Sœ se 'mprumute 'n taïnœ şi 'n dœtoríi sœ cadœ.
De vede pe doi oameni şioptindu-şi între ei.
Gîndešce cœ pe dînsul îl rîd, şi-l clevetesc.
Cînd are sœ rœspundœ îşi cumpœnnešce vorba.
Cœci crede, cœ tot omul voešce sœ-l înşi ele.
Prepuitoriŭ ca dînsul alt om în lume nu-i;
Ell vede pretutíndeni tot curse şi-amœgiri.
Şi 'n astœ neodihnœ vieaţia îşi mînîncœ.
Eŭ cu aşiá toemealœ neci tronul nu l'aşiŭ vré.
De 'mpœrœteseul titlu curînd m'aşiŭ sœturá.
Ŭœ goalœ sœrœcíe cŭ-a ei ticœloşíi
Aşiŭ preferí maï bine în línišce şi pace.
Decît ŭœ necurmatœ şi.grea nedumerire.
Neci rángurí, neci avere n'aşiŭ vré cu acest preţiŭ.
Maï bine în vieaţíœ sœ fiŭ tot amœgit,
Ear' nu sœ mœ munčeascœ ne'neréderí şi prepúsurí.
Nu maï puţin pre sine Dioil se cinuešce:
Orí care lucru vede, îí naşce un noŭ gînd,
Ŭœ noŭœ întristare, če somnul îi gonesc.
Dœunœ-di aruncîndu-şi dîœvístnica ocire.
Vœdiú! cœ megieşiul îşi face ŭœ cœsuţíœ,
Če-abía treí-dieci de gálbenní se poate preţiui!
Îngœlbinit de pismœ, se bolnœví cumplit.
De-ŭœ strášnicœ lîngoare, de care şi-acum diače,
Pe-un biet soldat de-l šcie, cœ are 'n vr'ŭœ pœrá.
Če-a cişcigat cu greul şierbiţiŭ de dieče anni.
Şi de aceea încœ tînješce amœrît.
De-a cœpœtat vre unul, vr'un rang. dregœtorie,
Vr'ŭœ datœ de aude, cîrtešce şi se mirœ.
Cum oameniî orbešce un merit ašiá mie,
Atîta îl înaltíœ şi-atîta-l preţiuesc.
La alţii fœrmœtura îí pare pîne 'n treagœ. —

§. 151.

Nemorœletatea.

Sœtirul şi poetul Perierg.

Sœtirul.

Orí če-a vré Pann sœ-mí facœ, mœcar sœ mœ omoare,
Cu oameniî pre'n tîrguri nu-i cip de vieţiuire!
Nœrávurile 'n lume prea mult s'aŭ feliurit.
Apoi neci cŭ-alor haïne nu pot sœ mœ 'nvoesc;
Frumoşi vrînd sœ s'arœte cu áur se 'nfœşioarœ,
Întocmaï ca magariî cu scumpele hîrşiele;
De gît, de mînî, peţioare în elle ferecaţi,
Vrœjmaşi odihneî, earna ei trémurœ de frig,
Ear' vara de cœlduré nu pot sœ se seuteascœ.
Departe de la mine ornate aurite
Nerodilor plœcute! Şi voi peruci! lipsiţi!
Cŭ-a voastrœ amœgire destull m'aï nœcœjit.

Perierg.

Bré, cé vœd eŭ! un sœtir cu scump cœftann în spate,
Cu pantaloni, čiobote, ce-a luí peţioare strîmbe
Le-aratœ maï čiudate, ear' coarne nu se vœd!
A, če cœricœturœ! če lucru minunat!
De unde oare? čine-i? şi unde se maï duce?
Dœ-mí voe, frœţioare, sœ te întreb, cé cáuţí
Pe lócurile-acestea? îmi parí a fi strœin?
De pot sœ-ţi fac şierbiţiŭ, mœ rog sœ-mí porunceşci.

Sœtirul.

Lipseşce! pieí de'n oci-mí! nu-mí trébuie şierbiţiu-ţi.
Eşci om: destull atîta. Aceastœ amœgire
La voi nu este noŭœ; voi sînteţi învœţaţi,
A mœgulí cu vorbe, şi pe all limbeí vîrf
Purtînd prietennie s'aveţi venin în súflet.
Deci lœsœ-mœ, dœmí pace.

Perierg.

Tu n'aï neci ŭœ dreptate
Acest feliŭ sœ mœ júdeci, cœci încœ nu mœ šciî.
Cînd mœ-i cunoašce bine, cînd gîndu-mí veí aflá,
Atunci nu veí maï dice, cœ oameniî sînt una.

All nostru neam de are scœderĭ nenumœrate;
Eŭ însœ sînt priétenn cu bunĭ, sĭ fug de rœĭ.
La curiosetatea-mĭ fœ bine sœ-mi rœspundĭ,
Sĭ veĭ vedé în faptœ, cœ nu sînt un fatĭárnic.

Sœtirul.

Nemic nu-mĭ trebuešče, mœ 'ntorc în codrĭĭ noštri,
Dar' pot šiedé la vorbœ pîn' če m'oĭŭ desbrœcá.
Un ceas de'n mila modeĭ, la care vœ 'ncinaĭĭ,
Abĭá ímĭ va ajunge sœ scap de-aceste fleácurĭ.
Cînd cine-va ia sama cu cé nemícurĭ omul
Îšĭ pierde all sœŭ tîmp, ĭĭ vine a gîndí,
Cœ vieaĭĭa omeneascœ e fœrœ de sfîršit.
Voĭ toatœ demineaĭĭa šiedeĭĭ la toaletœ,
Pe urmœ cu 'mbrœcatul maĭ piérdeĭĭ maĭ tot timpul:
Šiedeĭĭ la masœ oare, cînd e destull pœtraríul.
Ca sœ se împlœ bine un pînteče de om;
Ear' rœmœšitĭa dilleĭ o tréčeĭĭ în vorbire
Seaŭ în petréčerĭ, care voĭ le numiĭĭ plœcute,
Sĭ cînd vœ gœsiĭĭ šînguri, în somn vœ cufundaĭĭ.
Sœ mœ întorc acuma la întrebarea ta.
Cœ sœtir sînt, ĭĭĭ spune a mea înfœĭĭšĭare.
Pann, fiĭŭl Pennelopeĭ, ce codrul stœpînešce,
Sĭ turmele-ocroteše subt adœpostul sœŭ,
Če face feričite orí če 'nsoĭĭrĭ pe lume.
Ell pre pœstoriŭ în flúer a învœĭĭat sœ cînte,
Sĭ toĭĭ noĭ îl cunoašcem de împœrat all nostru.
De'n fire fiind vésel acest šiœgálnic Diœŭ,
Ell nu dorešce alta, decît pricinĭ de rîs,
Vieĭĭuirea noastrœ fiind pre'n codrĭĭ însœ,
Nu poate sœ rœspundœ la ast' a luĭ dorinĭĭœ.
All nostru traĭŭ e simplu, nu cœutœm maĭ mult
Decît acellea care nœtura ne-a lœsat,
Fœr' a goní prisósurĭ, dešierte trebuinĭĭe.
Deci Pann se 'ndœtineadĭĭœ, la treĭ annĭ a trimite
Cĭĭĭ-va de'n noĭ în lume pre'n tîrgurĭ šĭ pre'n ĭĭœrĭ
Ca sœ trœím cu oamenĭ šĭ-aminte sœ luœm
L'a lor deprínderĭ, fapte, mišcœrĭ deosebite:
Sĭ cînd la ell ne'ntoarcem, spuĭĭndu-ĭ, če vœdĭurœm,
Îl fácem tot-de-auna de léšinœ de rîs.
Doĭ annĭ acum trecurœ, de cînd sînt eŭ la rînd,
Sĭ împlinese voinĭĭa luĭ Pann împœrat mare.
Acest orašiŭ în parte-mĭ cœdĭú, dar' eip nu este
Sœ maĭ petree aicĭa čell de pre urmœ ann.

Perierg.

Deprinderea te face, a-ĭĭí fi de codri dor.

Sœtir.

Ba nu; ci traĭul vostru mœ scoase de'n rœbdare.

Perierg.

De-ĭĭ sînt ašĭá dragĭ codrii, sĭ traĭul fœrœ grijĭ.
Mœcar ŭœ oarœ numaĭ c'ašĭŭ fi eŭ Pann, socoate,
Sĭ nu-ĭ avé cœinĭĭœ. Eŭ sînt poet, ĭubite!
În cinste-ĭĭ voĭŭ cumpune un cîntec minunat,
Ear' graĭul tœŭ če 'ndeamnœ pre oamenĭ la vîrtuĭĭ,
S'a pomení cu stimœ în veácurĭ viitoarie.

Sœtir.

Pœstreadĭ' a talle vĭérsurĭ; eŭ voĭŭ s'aduc plœčere
Sĭ fœrœ rœsplœtire. La voĭ numaĭ e datœ.
Nemicœ sœ nu fáceĭĭ fœrœ de înteres.
Voĭ numaĭ pe'ntr'ŭœ vorbœ, pe'ntr'ŭœ cœutœturœ
Seaŭ pe'ntru ŭœ dimbire, de-a púrure pretíndeĭĭ
Încinœčiunĭ, presinte, rœsplœĭĭ sĭ mulĭĭœmirĭ,
Istóriea mea toatœ n'am cînd a-ĭĭ înširá:
Ear' ce-oĭŭ puté de'ntr'însa, de'n fugœ ĭĭí voĭŭ spune.
Cînd Pann cu îngrijire ne-a pregœtit de calle,
Cu haĭne feliurite pe totĭ ne-a îmbrœcat;
Ne-a dat la totĭ čiobote, subt buclií a aseuns
A noastre mîndre coarne, precum la voĭ e moda.
Cu ochĭ plinĭ de lácrimĭ cu ínim'amœrîtœ
Esind de'n codrii noštri, plecœĭ pe munĭĭ, pe valle,
Sĭ în orašiul vostru de grabœ am ajuns.
Erá ŭœ sœrbœtoare. Cînd am întrat pe poartœ
Vœdíuĭ un mujic, care culeat lîng' ŭœ sîneaĭĭœ
Dormiá ca 'n somnul morĭĭi. Pe urmœ am aflat,
Cœ ell erá acolo de vegĭœ rînduit.
De prîndiŭ erá aproape sĭ încœ nu amea-dĭ,
Ear' úlitĭa tiesitœ de trúpuri dĭœcætoarie,
Vœdĭînd întĭĭa datœ aceasta, am gîndit,
Cœ vr'ŭœ epidemie domnešče în orašiŭ;
Dar' nu putiá a hoĭturĭ, sí neči čeĭalalĭĭ oamení,
Če maĭ treceaŭ pe-acolo, nu se feriaŭ de elle.
Pe urmœ luœĭ sama, cœ mulĭĭ de'n ceĭ culeaĭĭ,
Mišcá cîte ŭœ mînœ seaŭ capul ridicá
Îngreuĭat cu totul de strášnica beĭíe;

Ear' ca sœ stea 'n pecioare necĭ cœ erá putinţĭœ.
Într'un cuvînt şĭ-aceĭa, ce maĭ puteá îmblá,
Şi ceĭ cœdĭuţĭ pe drúmurĭ, cu toţĭĭ erá beţĭ.
Unĭĭ ameţĭţĭ numaĭ se 'mpĭedecá 'n pecĭoare,
Mergînd fœrœ sœ şciœ în care parte-aleargœ;
În dánţĭurĭ desfrînate altĭ spulberá gunoĭul.
Pre trœcœtorĭĭ mînjindu-ĭ, în glod se tœvœlese,
Icĭ unul plin de drojdiĭ pişieşce şiovœind,
Pecĭoarele luĭ slabe nu pot sœ-l sprijineascœ,
Cu capul se isbeşce de-un dĭd, ce-ĭ stœ nœinte,
De sînge împle locul şi toţĭ de dînsul rîd.
Ear' dincolo un sfádnic se 'ncáerœ la pumnĭ
Cu cine se 'ntîlneşce în luptœ-şĭ scuĭpœ dinţĭĭ
Cu vinul de 'mpreunœ de'n gura-ĭ puturoasœ.
Mulţĭ plîng pœrinţĭ şi rude, ce vĭeaţĭa şĭ-aŭ pĭerdut,
De-a spírtuluĭ otravœ şi 'n sfedĭ şi gîleeviri.
Cîntœrile cu cĭot, strigœrile cu sgómot,
Pîn' şí pre surd îl face. sœ-i tĭuĭe ureeĭa.
În scurt aceastœ larmœ şi vúet în popor,
Mœ 'ndeamn' a crede tare, cœ toţĭ aŭ nebunit.
Cînd mœ luptam eu gîndul, sœ pot aflá pricina
Turbœrĭĭ tuturora s'aprópiœ de mine
Un om cu barba albœ, un pînteeos bœtrîn,
La faţĭœ gras şi rúmenn, cu ocĭĭ înfundaţĭ,
Şi cu un glas molátec: *Cé staĭ pe gînd,* îmĭ dĭce,
Aicĭa fœrœ treabœ? Dupœ îmbrœcœminte
Şi dupœ 'nfœţişĭare îmĭ parĭ de muncœ bun?
De aĭ cum-va plecare la mine sœ şĭerbeşcĭ,
Nu veĭ avé mult lucru, cœcĭ eŭ am trebuinţĭœ
De-un şĭerb credincios foarte, şi cu purtœrĭ cinstite.
Mœ crede, cœ de mine veĭ fi prea mulţĭemit;
Sœ-mĭ spuĭ însœ de unde, şĭ-anume cine eşcĭ?
Eŭ rœspunseĭ: *„Ioc cánt, decĭ deaca-ţĭ plac, sînt gata*
Cu inimœ curatœ sœ fiŭ la tine şĭerb.“
Ca bunĭĭ luĭ şi tata, vindea în tîrg piperĭŭ,
Şi cœpœtase nume de negustorĭŭ bogat,
Fiind plœcut orĭ cœruĭ şi 'n stima tuturora.
Ca dînsul poate astœ-dĭ, sí eŭ piperĭŭ aşĭŭ vinde,
De'n lœcomíea altor şí eŭ m'aşĭŭ îngroşĭá,
De nu-ĭ întrá în minte, vînînd all mieŭ noroc,
Sœ-şĭ peardœ toatœ starea. La bœtrîneţĭe tocmaĭ
A vrut ca sœ mœ facœ cŭ-a luĭ avere nóbil,
Dĭœdœrnicíea lumiĭ sœ-mĭ lase, l' îndemna
Nobiletatea seacœ. Negoţĭul pœrœsind
Se dede 'n adunarea boerilor, cu care
Îşĭ rœsipí averea în dárurĭ şi ospeţĭe.
Încît pe'ntru un ábur friptura prœpœdí
Murind în sœrœcíe ell mie mĭ-a lœsat
Aceastœ moşcennire, în care mœ veḑĭ astœ-dĭ;
Cœcĭ sînt silit cu munca sœ mœ hrœnnesc pe lume,
Sœ mœ roşĭesc eŭ însu-mĭ de sœrœcíea mea!
Cum m'ascultá bœtrînul, îmĭ dise sœ-ĭ urmeḑĭŭ
Fœgœduindu-mĭ milœ şi ušĭurarea soarteĭ,
Mergînd acum spre casœ, fœcuĭ eŭ întrebare:
Cé-ĭ pricina beţĭeĭ, ce este în orašĭŭ?
Ear' ell, oftînd cu ácrimĭ, rœspunse: *Fœtul mieŭ!*
Nu-ţĭ parœ de mirare ašĭá nerînduealœ.
Îmbœtrînita lume pœşind cœtrœ sfîrşitu-şĭ
Începe sœ slœbeascœ. Nœravul acell rœŭ
Plecœrĭ, firešce bune, de'n oamenĭ a sterpit,
Şi lor le pare dulce, învinşĭ fiind de pátimĭ,
Pœharul de'ntru care s'adapœ cu otravœ.
Dar' nu le-ajunge numaĭ a fi în faptœ rœĭ
Cĭ vor s'ascundœ rœul subt all vîrtuţĭĭ vœl,
Şĭerbindu-se de dînsa ašĭá precum pescarĭĭ
Undese cu pînea peşcĭĭ pe'ntru ca sœ-ĭ omoare,
Cŭ-a lor purtœrĭ cinstite, cu traĭul lor cell sînt,
Voind strœbunĭĭ noştri a ne povœţĭuí
Pe callea mînţuirĭĭ, aŭ pus ašĭeḑĭœmînte
Ca oare care dille a annuluĭ sœ fiœ
Spre láuda, mœrirea acelluĭ prea înalt:
În care lœsînd grijea şi trebile lumeşcĭ
Če-aproapeluĭ şi noŭe ne sînt de folosinţĭœ.
Sœ ne ferim de relle, sœ fim într'ŭœ unire
Şi 'n alte lúcururĭ proaste sœ nu petreac' un om,
Decît sœ nalţĭe numaĭ cîntœrĭ luĭ Dumneḑĭœŭ,
Fœrœ vr'ŭœ osebire de sees, de rang, de stare.
Dar' veḑĭ la ce ajunse aceastœ sîntœ lege!
Cŭ-adevœrat ŭœ parte de'n ea o împlinesc,
Cœcĭ de'n ajunul dilleĭ vre uneĭ sœrbœtorĭ
Îşĭ pœrœsesc tot lucrul cu toţĭĭ, mic şi mare,
Şi cĭar sœracul, cœruĭ copiĭ mor de foame,
Biséricele însœ sînt púrurea pustiĭ,
Se vœd aceĭa numaĭ, če vor a s'arœtá,
Seaŭ care-şĭ daŭ parola, sœ se 'ntîlnease' acolo.
Dar' rugele če-un popœ boscorodešce ĭute,
Fœrœ a şĭ če spune, necĭ cœ se maĭ aud;
Pe urmœ dĭŭa toatœ petrec în desfœtorĭ.

Șĭederea 'n trîndœvire le nœscoœeșce 'n mînte
Ideĭ, če n'are omul, cînd este ocupat,
Și care, ca un pîntenŭ pre call, îl îmboldesc.
Astœ-dĭ e dĭ de-aœellea, e sîntul Nicolaĭŭ;
De asta-ĭ beat tot omul de'n cápœt pînœ 'n cápœt.
Pe cînd ašĭá bœtrînul vorbĭa cu umilinĭœ,
Îl ascultam, și 'n gîndu-mĭ pre dĭœĭ îĭ mulĭœmĭam
Întîĭŭ de noroœirea, če-avuĭ sœ întîlnesc
Un om ašĭá de treabœ, cum îmĭ pœreá aœesta,
Într'un orašĭŭ, în care foese atîtea relle,
Șĭ-all doile, c' aflásem, če nu-mĭ treœeá pre'n gînd.
Orĭ cît îmĭ bœteam capul, și mintea-mĭ frœmîntam.
Nu maĭ gîndíam vr'uœ datœ, cœ vrînd sœ 'ndestulledĭe
Greĭoasele luĭ poște, aœest popor socoate
Cœ-șĭ faœe dœtoríea, einstînd pre Dumnedĭœŭ
Cînd pînteœele-șĭ împle de multe bœuturĭ,
Și dĭaœe 'n lennevire. De va vení 'n audĭul
Luĭ Pann aœeastœ veste, sînt sigur e'a sœ rîdœ
Afarœ de mœsurœ; cœœĭ eŭ eram silit
Sœ-mĭ suflu ades nasul, și budĭele sœ-mĭ muše,
Vœdînd cum cœ bœtrînul se eam posomoreșœe.
Aœest om bun, la care întrásem în șĭerbilĭŭ,
Țineá ospœtœríe, ea fiĭŭ de croitorĭŭ,
Creseut în casa unuĭ judeœœtorĭŭ șĭret.
De'n casa pœrinteaseœ de'n creșœere-ocupare-șĭ
Deplin se îndĭestrase eu darul vieleannícĭ,
Însœreinare-mĭ puse, și toatœ treaba mea
Erá, ea sœ car apœ, și sœ o torn în vin.
Îndatœ če ŭœ bute seœdeá pe jumœtate,
Eŭ trebuĭam s'o împlu eu apœ de'n fîntînœ;
Cu toate-aœestea însœ bœtrînul nu seœpá,
Neœĭ Utrenne, neœĭ Œeásurĭ, neœĭ Liturgíea 'n veœĭ:
Nu se 'mbœtá, ea alĭĭ, în dĭ de sœrbœtoare,
Œi 'n dillele de lucru a easœ vindeá apa,
Pre eare o turnase Dumniœele 'n vin.
Însœreinarea asta plinînd de multe orĭ
Špinarea-mĭ gîrbovísem. Dar' nu puteam priœepe
De œé priœinœ oare toĭ eúmpœrœ la apœ?
Œe prost eșœĭ tu îmĭ dise, maĭ șeie eine-va
Cœ pun eŭ în vin apœ cînd eapu-ĭ ameĭit?
Tot mușœeriul erede, cœ dœ pe vin pœralle;
Plecarea animalœ îĭ trage la beĭíe,
Almíntrele aiœĭa pe nime n'aĭ vedé.
Cînd audĭĭ aœeasta, de rîs nu maĭ puteam,

Ear' ell eœtîndu-mĭ aspru: „*De œé rîdĭ?*“ mœ întreabœ.
Eŭ ĭ-am rœspuns atunœea: „*Aŭ nu-ĭĭ aduœĭ aminte*
Œum îmĭ spuneaĭ eu lácrimĭ, și eum te tînguĭaĭ,
Cœ leœea aœea sîntœ e aplecatœ rœŭ,
Cœ rellele nœrávurĭ mennesc sfirșitul lumĭĭ,
Și ocœrînd bœtœea, eum arœtaĭ, cœ este
Vœtœmœtoarĭœ foarte pe'ntru soĭietœĭĭ
Cînd însu-ĭĭ tu în faptœ aœest rœŭ îl sporešœĭ?
Pe foc aruncînd lemne, vœpaea se alĭĭœ:
Cœinĭĭa, lœerimarea pe om nu pot sœ 'ndrepte;
Enérgiœe mijlóaœe neœĭ eum elle nu sînt.
La rœŭ a sta 'n protivœ, a nu-ĭ lœsá prilejŭ,
Sœ poatœ a se 'ntinde, e eipul œell maĭ sigur.
De a-l sterpí eu totul; eœœĭ fœrœ de aœeasta
Dĭœdárnicœ e truda. Aœella eare vré
Sœ nu fiœ beĭíe: nu vîndœ bœuturĭ;
Tu însœ, vîndînd vinul, îndœtorešœĭ beĭivĭĭ;
Apoĭ în toatœ dĭŭa ademenneșœĭ poporul,
Œe erede all tœŭ eúget, și eúmpœrœ eu preĭŭ,
Œiar apa, če-o gœseșœe orĭ unde fœrœ bannĭ;
Și tu bœrbat eueérnie în dĭ de serbœtoare
Te 'neinĭ eu umilinĭœ plinind a legiĭ formœ!
La œériurĭ sînt primite aœelle numaĭ rugĭ
Œe vin de'n budĭ eurate; ear' încœ și maĭ mult:
Se œere fapta bunœ. Orĭ eît de mult te 'neinœ,
Ell viclennica-ĭĭ vede, și îĭĭ va da rœsplatœ.
— Se vede — a dis bœtrînul, eœ duhul îĭĭ e prost
Și nu te-aĭ ros în lume, de nu șœiĭ če grœešœĭ.
Lœsînd, eœ-ĭ scumpœ marfa, eŭ sînt silit a faœe
Însemnœtoarĭe dárurĭ la toĭ judeœœtorĭĭ,
Dieœĭĭ și copištiĭ, aœeĭ eare îmĭ scriŭ
Șĭ-mĭ întœresc ucadĭe. Cite œiobote rup
Eŭ pînœ če le cápœt! Cît bé Ivan și Senca
Veciliĭ mieĭ în priœinĭ, și încœ și-aĭ lor șĭerbĭ
Œe beŭ și dĭ și noapte, un bann fœr' a-mĭ plœtí!
Aŭ Dumnedĭœŭ voešœe, ea eŭ sœ pagubesc!“
Dieînd aœestea 'ndatœ m'a dat pe poart a fœrœ,
Fœgœduind sœ dee ŭœ liturgíe popiĭ,
Ca doar îmĭ va da œerĭul un duh maĭ sînœtos,
Șĭ-mĭ va scurtá șĭ limba mœear de un pœlmac.
Veœinul, œe avúsem, șĭerbĭa pe-un boĭeriŭ mare
La dîns întrœi îndatœ eŭ, într'aœeá dĭ șĭerb.
Vœtav erá, și 'n súflet nu maĭ putin vieleann.
Bœteá mœtanniĭ multe, ea veciul mĭeŭ stœpîn.

Boĭerĭul de neam mare, vrînd pompa sœ pœdĭascæ,
Şi legile nobleţĭeĭ, în veci nu-şĭ bœteá capul,
Sœ afle şi sœ şciœ cé fac în casa luĭ;
Vĭeţĭuiá 'n petréceri ell dille luni şi annĭ,
Ear' púnerea la calle de cĭeltuĭelĭ, veníturĭ,
Cu totul o lœsase pe sama vœtœjeascæ;
Avînd robĭ mulţĭ la númœr, avînd de-ajuns moşĭ
Cu cîrdul creditorĭĭ de dînsul se ţineá.
Întĭĭŭ am rîs de-aceastæ prostíe boereascæ,
Dar' desvœliĭ în şĭerbu-ĭ ŭœ mare negĭobíe.
Nu numaĭ cœ toţĭ banniĭ pre'n mînœ-ĭ şe trecea
Şi cĭar odoarœ scumpe furá adese orĭ;
Nu-ĭ treaba unui nóbil a cercetá isvoade.
Nu numaĭ cœ nevasta-ĭ, copiĭ şi nepoţĭĭ
Erá 'mbrœcaţĭ în stofe; c'aveá ŭœ case 'n tîrg.
Ear' alta pe'ntru varœ afarœ de'n oraşĭŭ,
Şi amîndoŭœ bune, cœci nu erá fœcute
Pe crédit, ca acelle, ce-aveá boerĭul; multœ
Strînsese 'n lœdĭ avere. Providĭĭ cumpœrînd
La casa stœpîneascæ ell le luá seaŭ scump.
Seaŭ tot pe dœtoríe; şi cea maĭ mare parte
Le trimiteá a casæ, ducîndu-le de-acolo
Ear' la acceá dugeanæ de-unde le luase.
Ell carne de la cuhne şi pîne de'n ambarĭŭ.
Butelcile de'n pívniţĭ le grœmœdĭá la dînsul,
Întocmaĭ ca un ábur ce de pe mœrĭ se naltĭæ,
Şi 'n picœturĭ de ploaíe se varsæ pe pœmînt.
La asta eŭ, ca altĭĭ, eram de ajutorĭŭ;
Tîlhœrœşĭugul însæ în veci nu se ascunde.
Nu 'neúngĭuræ pedeapsa pe fœcœtorĭŭ de relle.
Fu prins în furtuşĭágurĭ, şi tot i se luá
În cît vœdĭuĭ copiĭ pe ulĭţĭ cœlicind;
Ear' de'ntre şĭerbĭ pre mine boerĭul mœ alese.
Cœci eŭ fuseĭ pricina de se vœdí vœtavul
N'aveá copiĭ, femee, Hiron, stœpînul mĭeŭ.
Şi curtea luĭ cea mare tot strîmtœ îĭ pœrea.
De şí cœmœrĭ ell pline aveá de haíne scumpe,
Pe toatœ dĭŭa însœ eroĭá la straíe noŭe;
De şí la a luĭ masœ erá obicĭnuit
Treĭ-dĭeci de blide pline cu félĭurĭ de mîncœrĭ
În cît de la un popœ cu dascœlĭ şi tot neamul
Puteá sœ maĭ rœmîœ, luĭ nu-ĭ pœreá destull.
Şciind cîtœ putere şi tréccere aveá
Ell la împœrœţíe, poporul se ţiesiá

Grœmœdí în anticamerí de cum se faceá diŭœ,
Şi greŭ pinœ la dînsul pe rînd puteaĭ strœbate.
Încinœcĭunĭ şi jalbe, ca Joe, ell primiá,
Şí spre rœspúnsurĭ cœruĭ plecá abĭá de'n cap.
Gîndind cœ pre'n acœasta puterea îsĭ aratæ,
Ear' mie mi-se pare, cœ nu şciá ce-a dĭce.
Cœcĭ îngînfarea este all nœrodĭeĭ rod.
Ce-ĭ drept, Hiron adese spuneá la secœturĭ,
Şi nu puteá sœ legę neci doŭe vorbe bine;
Lingušitorĭĭ însœ, aceĭ deprinşĭ a smulgę
De'n mînœ-ĭ bucœţĭ grase, fœvoare aşceptînd,
Cum deşcideá ell gura, se arœtá uĭmitĭ
Cuprinşĭ de admirare, pœtrunşĭ de-alle luĭ gráĭurĭ,
Da láude pompoase deşĭertelor luĭ vorbe,
Stînd gata, ca sœ dicœ, cum ell ar fi voit
Cœ lébœda e neagrœ şi corbul este alb.
Deci júdecœ tu însu-ţĭ n'aveam cuvînt a rîde
De gasdœ şi de oaspeţĭ? Ear' maĭ ales stœpînul
Mĭ-a dat pricinœ multœ de rîs nemœrginit,
Atuncĭa cînd norocul de ell se depœrtá.
Hiron care-şĭ gonise vœtavul, cœcĭ îl furœ,
Dorínd a trœí 'n rangu-şĭ şi cipul neşciind,
Sœ-şĭ cumpeneascæ starea, cu binele strœin
Voĭá sœ 'ndeplinească a salle cĭeltuele.
De'n visteríea ţĭœrĭĭ cea luĭ îneredinţĭatæ
Prœdá plin de sperînţĭœ, cœ nu-l pricepe nime,
Cœ ell cu duh e numaĭ, ear' ceilalţĭ sînt proştĭ
Şi nu-l pot înţĭelegę seaŭ se sfiese de ell.
Un cœlœtorĭŭ, ce îmblœ pre'n lócurĭ neşciute,
De întîlneşce 'n calle-ĭ munţĭ, rîurĭ, stînceĭ şi codri,
De'n drumul sœŭ s'abate, scœpare cœutînd
Pîn' ce se rœtœcesce, şi piere în sfîrşit.
Aşiá în cursul vieţĭeĭ, unde întimpinĭ multe
Nenorocírĭ şi curse, se pierde care ese
De'n callea, ce anume vîrtutea ĭ-a 'nsemnat.
Înlœturînd orĭ care primejdiĭ şi nevoĭ.
Hiron, despreţĭuindu-l, grœbí a sa pedeapsœ,
Cŭ-averea împreunœ pierdú toatœ mœrirea,
Şi cum maĭ înœinte despreţĭuiá pre toţĭ
Aşiá eu înjosire acum îmbrœţişiá
Pecĭoarele acellor ce 'ntîĭŭ nu-ĭ bœgá samœ,
Cerînd la dînşiĭ milœ cu defœimate cípurĭ.
Cu greŭ un mic la súflet se poate cumpenní;
Cînd tîmpul senin este, ell este îngînfat,

Ear' dacœ noureadîœ pe loc misell s'aratœ.
De'n toĭ aĭ sœĭ prietinĭ ĭubiá ell pe Menandru.
Nu doar', cœ decît altiĭ, erá maĭ întielept
Sĭ sváturĭ priincĭoase sœ-ĭ dea ar fi putut.
Sĕiá însœ sœ poarte galante rœvœsĭelle.
Sĭ-a noptilor petréčerĭ sčiú sœ 'ncipueascœ.
Ell se trœgeá de'n nóbilĭ; dar' cĭar nerusinat,
Luá dela toĭ mitœ pe'ntru a mijlocĭ
Cœtrœ Hiron, la care eĭ cœutá favoare.
Asĭá se calcœ činstea atunčĭ cînd se 'ncuibeadîœ
În pĭépturĭ lœcomíea ĭubiriĭ de argint!
Pe cît erá de lácom, erá sĭ necinstit;
Un rœŭ nœrav nu poate sœ nu aĭbœ pœrecĭœ.
Pe cînd sĭerbĭá noroeul în toate luĭ Hiron.
I-s'arœta prietin, folosul sœŭ vînînd.
Ear' cum întoarse roata, pe loc îl pœrœsí.
Uitînd prietesĭugul sĭ fácerea de bine
Fugĭá atunčĭ de dînsul ca de-un lovit de ciumœ.
Decît orĭ care altul maĭ mult ell îl huliá.
Numîndu-l prost sĭ mîndru, sgîrcit, cum nu erá.
Destœĭnuind în lume a luĭ secrete toate
Če i le 'neredinĭiase ca unuĭ bun prietin.
Cŭ-aceasta îĭ aduse acell maĭ mare rœŭ:
„Purtare mišielcascæ, šĭ faptæ de despretiŭ!“
Nu 'mpiédecæ nemicæ isprava bunčĭ fapte
Precum nemulĭumirea; cæčĭ necunoscatorĭul
E rœŭ šĭ pe'ntru sine, e rœŭ šĭ pe'ntru altiĭ.
De-a face bine omul, se súturæ curînd,
Mœcar sœ šĭ ašcepte vr'ŭœ mare væsplætire,
Dar' încæ cînd gæsešče un om, precum Menandru,
Če súmœnmœ cu viĭĭa, pre care væsœdînd,
O vedĭ cumcæ produče, în loc de strúgurĭ, spinĭ.
Acelluĭ de banĭ lácom urecĭæ e încisæ,
Ell nu aude plinsul sœraculuĭ nemérnic.
Ca šĭerb eŭ la Menandru, sœ nu-ĭ spun, n'am putut,
Cît rœŭ poate s'aducœ aceá purtare-a luĭ.
Despreĭuindu-mĭ vorba: *„tu nu cunošĕĭ“*, îmĭ dîse,
Cararea, care duce pre om la norocire:
Nu e acuma timpul sœ láud pre Hiron,
Pot da în supærare, seaŭ trébui sœ mœ stric,
Sœ mœ 'nvræjmesc cŭ-aceĭa, če astæ-dĭ îĭ ĭin locul.
Seninele luĭ dille acum se 'ntunecarœ,
Nemicæ dela dînsul n'avem de ašceptat;
Se leapæd' alœmíea, če dîama i-s'a stors“.

Ell judecá cu minte. Cŭ-asémenne purtare
Šĭ ásfelĭŭ de cuvinte, cu bratĭele dešcise
Fu ell primit de-acella, če luĭ Hiron urmé,
Šĭ care da credĭare acestor defœĭmœrĭ,
Fœrœ sœ socoteascœ, cœ poate cœdé singur,
Šĭ earœ-šĭ de Menandru va fi hulit atunčĭa;
Dar' omul plecat este a se ademenní!
Acest de'n noŭ priétin cu numele Csenon
Ajunse în mœrire, putere šĭ rang mare
În vîrsta acčá plinœ, če trébuie strunitœ.
Decĭ cînd Dĭeitĭa oarbœ, de'n frĭŭ îl slobodí:
Potĭ judecá tu însu-tĭ, cum ne'nfrînat sœriá
Pre'n rîpĭ šĭ pre'n ponoarœ, lœsînd cœrarea dreaptœ
Privind a salle fapte, ades mœ lovíá rîsul,
Mœcar cœ ell pre mine m'aveá ca un bufon.
Necumpœtat la pofte, de sîne încîntat,
Nœrod fœrœ šĕiintĭœ, ĕi rob dešierteĭ slave,
Cresent de'n erudœ vîrstœ c' ogarií împreunœ,
Ne-avînd necĭ ŭœ idee, ell toate criticá,
Cu proastœ îngîmfare šĭ cu sumeatĭœ fatĭœ.
Šĕiintĭa šĭ puterea pot fi šĭ despœrtite.
A salle svaturĭ numaĭ ell preferind de'n toate,
Činstite cœruntetie sœ tacœ le fœčeá.
De šĭ ispita čere cu truda šĭ annĭ multí.

Perierg.

Destull mĭ-aĭ spus de dînsul. Vœd cœ erá acella
Un nœtœrœŭ de frunte; cœčĭ čine se socoate
Maĭ mult decît orĭ čare, în capul sœŭ e sec,
Dar' unde-aĭ šĭerbit încœ, šĭ cé aĭ maĭ vœdĭut?

Sœtir.

De la Csenon ešisem, cînd eatœ mœ 'ntîlnešče
Un tîrgovítĭŭ cu stare, Milon, če mœ vœdĭuse,
Pe cînd cœram la apœ šĭ 'n vin o mestecam.
Mi se urise-acuma sœ fiŭ tot la boerĭ;
La eĭ norocul este întemeĭat pe paĭe,
Šĭ trébuĭ sœ fiĭ mártur sœ vedĭ čé asuprire
Întîmpinœ pe omul, orĭ cît de virtuos;
Fœr' de minčiunĭ šĭ sgómot nu potĭ šœ fiĭ ŭœ oarœ.
De-aceea-mĭ pœreá bine, ca la Milon sœ întru,
Cœčĭ tolĭ spuneá, cœ este om sînt šĭ om de pače:
Cœdĭuĭ însœ în curse: Činčĭ sœptœmînĭ am fost
În casœ singur šĭœrb, šĭ-ŭœ fatœ maĭ erá

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Če le fœčeá bucate. Mœ odihnĭam pe paĭe
Flœmînd, ca vaĭ de mine; de'n dĭŭœ pînœ 'n noapte
Eŭ obosĭam cu totul šĭœrbind la činčĭ stœpînĭ,
Dar' toatœ ostenneala ašĭŭ fi nesocotit.
De-ašĭŭ fi putut sœ súfœr nœravul lor čell ĭute.
Copiiĭ toĭĭ de-arîndul, femeca šĭ bœrbatul.
Minut fœrœ gîlčeavœ petreče nu puteá;
Erá smeriĭĭ în lume, šĭ 'n casœ foarte rœĭ.
Ŭœ vorb', ŭœ bœgœtelœ le da prilej de sfadœ,
Încît de-a lor strigare se sguduiá pœretiĭ.
Šĭ încaĭ între sine de se sfœdĭá cĭ sîngurĭ,
Šĭ mie îmĭ da pače sœ-mĭ cat de lucrul mĭeŭ.
Tot poate-ašĭŭ fi maĭ dus'o; dar' toatœ gîlcevirea.
Ca noriĭ de furtunœ, cœdeá 'n sfîršit pe mine;
Pœreá, cœ eŭ se cade, sœ fiŭ rœspundĭœtorĭŭ.
Šĭ pe'ntru a lor fapte pedepsele sœ trag.
Întrînd ŭœ datœ 'n casœ, fœmíliea vœd strînsœ,
Šĭ luminœrĭ aprinse, un popœ în vesminte;
Atunčĭ am dĭs în mine: eu bunœ samœ a-dĭ
Aŭ gînd sœ se înčine, de sfadœ fricœ nu-ĭ;
Cînd eatœ, vrînd sœ treacœ un copillašĭŭ pre'n casœ.
A dat jos de pe masœ basmaŭa mumeĭ salle.
Pe loc stîrní furtuna; šĭ tatœl mĭeŭ întîĭŭ
Ear' mama dupœ dînsul de tot s'aŭ tulburat.
Uítînd metanne, cruče, šĭ orĭ če rugœčĭune,
Îšĭ ocœrĭá copillul cu fdĭurĭ de cuvinte.
De-ŭœ parte strigînd fraĭĭ, de alta čell gresit,
Cu vorbe šĭ cu vúet gîlčeava întetĭese.
Se face sgómot mare, cît nu se maĭ aude,
Neči popa, ce četešče, neči dáscœlul, če cîntœ.
Vœdĭînd cœ nu-ĭ de glumœ, šĭ vrînd a-ĭ liniščí
Întrœ la mijloc popa; eŭ carœ-šĭ dupœ ell
Îĭ rog, sœ contenneascœ, cœčĭ nu-ĭ vr'ŭœ vinœ mare.
Šĭ maĭ ales aičĭa la sînta rugœčĭune,
Ŭœ drágoste se čere, ear' nu bœtœĭ šĭ sfedi.
Vœd însœ, cœ de ŭœ datœ šĭ cœrĭĭ šĭ luminœrí
Cad toate peste popa, šĭ barba i s'aprinde,
De'n plete ese pœrœ. Stîngîndu-le, ell strigœ.
Šĭ dœ pe ušĭe busta cu patrahilu 'n gît:
Ear' mie pe'ntru svaturĭ stœpînu-mĭ rœsplœtí
Lovindu-mœ de'n fugœ cu analogu 'n spate,
Cît pînœ jos pe scarœ m'am dus de-a tœvœlucul,
Šĭ nu mœ pričep încœ, cum m'am sculat întreg.
Strîngînd de'n colb peruca šĭ coarnele 'nvœlind.

Plecœĭ în fuga mare pe ulițiœ la valle.
Sosind la casa popiĭ, întrœĭ la dînsul šĭœrb.
Dar' če sœ-ĭĭ lungese vorba? E foarte de prisos.
Sœ-ĭĭ spun eu de-amœruntul la cîĭĭ stœpînĭ am fost.
Destull, cœ 'n orĭ če parte îmĭ arunčam privirea.
Gœsĭam necontennitœ mœtérie de rîs.
Acesta nebunešče averea rœsîpind.
Če tatœl sœŭ eu trudœ strînsese pe'ntru ell,
Cînd vine 'n sœrœčíe, se váetœ šĭ plîngе:
Ear' altul če aduče grœmœdĭ de áur multe.
Pe elle rabdœ foame, šĭ moare în sfîršît.
La toatœ bucœtica, če 'ngite, puĭînd pretiŭ.
Un tînœr ĭa ŭœ babœ da patru-dĭečĭ de annĭ
Cu dĭestre însœmnatœ — cînd sîngur are stare. —
Ea 'n casœ porunčešče eu asprœ tirœnníe.
Šĭ-l face înœinte-ĭ sœ tacœ tremurînd.
Un fiiŭ la pœrinĭĭ sîngur če-ašceapt'a mošcenní
Ŭœ mare avutíe, odihna sa îšĭ lasœ,
Aleargœ, lingušĭešče čeršitorind un titlu.
Dorind ca sœ-l činsteascœ poporul acell prost;
Dar' numaĭ eu sperînĭĭa rœmîne-adese orí!
Un altul, če ĭubešče a strœlučí în haíne.
Cu áur se încarcœ, credĭînd, cœ nœtœrœul
În straie aurite nu este nœtœrœŭ.
Vœdĭuĭ un bœtrîn, care ŭœ sutœ de-annĭ trœise.
Pe patul sœŭ cum dĭače de bœtrînetĭe ros,
În cît pe barbœ scuĭpœ šĭ sámœnnœ scelet,
Šĭ însœ ell desamnœ e'ŭœ mînœ trœmurîndœ.
Dar' če desamnœ oare? mormîntul, če l'ašceaptœ?
Ba nu. — Pœlat de varœ, sœ-ĭ fiœ de primblat.
De coasa morĭĭ altul vœdĭîndu-se 'ngrodit.
Šĭ-abiá dĭœrînd hîrtíea cu slaba luĭ vedere.
În loc sœ se 'ngrijascœ a-šĭ cœutá de súflet,
Încipuešče pompa îmmormîntœrií luĭ,
Cĭĭ préulĭ, cléričĭ, dáscœlĭ, šĭ cĭĭ Arčiereĭ,
Cît número de rudénniĭ sœ meargœ dupœ raclœ
Bočindu-l în glas mare, cîte fœclii de čearœ.
Šĭ cît de marĭ sœ fiœ, šĭ če felĭŭ de sœriĭŭ?
Če cándele sœ-ĭ puĭœ, de áur saŭ de-argint?
Če epitaf sœ 'n scriœ? ca lumiĭ sœ arete
Cœ praful de'n čea groapœ a fost un boerĭŭ mare.
De'n fašĭœ pîn' la groapœ de pátimĭ stœpînitĭ,
Mîndríeĭ, lœcomeíĭ, dĭavístieĭ supušĭ,
Vœ mînœ euismul pe callea peričĭunií,

Şi liberalĭ în cúget, voĭ robĭ sînteţĭ în faptœ.
Cînd cĕreţĭ bogœţĭea, cînd bannĭi vœ înecurœ,
Uriţĭ sîngurœtatea şĭ-apoĭ vi-ĭ greŭ de oameni:
Ce vreţi adese înşiĭ a spune n'aĭ puté.
Adĭ lœudaţĭ un lucru, mîne-altul, şi aşiá
A voastrœ socotinţĭœ de'n loc în loc se mutœ;
Cœcĭ, ce e de mirare, dorinţĭe-aveţĭ cuntrarie.
Furnica 'n tîmpul vereĭ asudœ ostennind,
Şi cîte un grœuntœ adunœ 'n mośinoiŭ;
Ear' cînd e tristœ lumea de-all erneĭ vífor reĕe
De-a casœ nu se mişcœ, se búcurœ în tienœ
De ródurile, care în var'a adunat.
Voĭ însœ, cu a minţĭĭ luminœ îndĭœstraţĭ,
Nemernicind, ca orbiĭ, vœ ostenniţĭ dĭœdárnic
Nu 'n lúcruri de nevoe, la care sînteţĭ lenešĭ.
Vieaţĭa vœ e scurtœ, proépturile lungĭ,
Vrœjmaşĭ sînteţĭ odihneĭ, şi 'n vecĭ nemulţĭœmiţĭ.
De mult vorbese, şi însœ abiá ţĭ-am înşirat
Cœ parte foarte micœ de'n pátimile voastre,
Voinţĭa împlinindu-ţĭ; cœcĭ pe'ntru a descrie
Cît e de nœrod omul şi cît de deşĭœnţĭat
Privit fœrœ de masœ, un ann n'ar fi de-ajuns.
Mœ crede cœ 'ndestulle am adunat mœtériĭ,
Cu ce sœ fac sœ rîdœ pre Pann şĭ-a luĭ urdie
Dar' soarele pe 'nčetul s'ascunde dupœ deal,
M'am desbrœcat; de-acuma îţĭ las un rœmas bun.
Pestreadĭ'a melle vorbe, de credĭ cœ-ţĭ vor aduce
Vre un folos; ear' altor dĭœdárnic nu le spune.
Noĭ sœ 'ndreptœm pe oameni în stare nu ne-aflœm,
Mormîntul poate numaĭ sœ 'ndrepte pre giboşĭ. —

§. 152.

Genĭul omuluĭ şi propœşirea şcĭinţĭelor. (Odœ.)

1. Abœtuţĭ cu totul de'n callea cea dreaptœ,
Şi de-alle lor pátimi oameniĭ orbiţĭ.
Fœrœ osœbire de loc saŭ de treaptœ,
Toţĭ în întunérec îmblœ rœtœciţĭ.
Peciŏarele multor aŭ alunecat
În adînci prœpéstiĭ, şi rar aŭ scœpat.

2. La uniĭ norocul braţĭul sœŭ putérnic
Tindĭînd spre scœpare, de munci ĭ-aŭ ferit,
Ĭ-a scos de'n ispite; dar' omul nemérnic
De adevœr încœ nepovœţĭuit,
Fœrœ all luĭ spríjin, slab, neputincĭos.
Nu puteá sœ afle drumul priincĭos.

3. Ins'ačella cœruĭ firea se supune,
Priméjdiea noastrœ a înlœturat,
Trimiţĭînd în lume pre înţĭœlepciune
Ca de-a eĭ povaţĭœ omul luminat,
Dela fapte relle sœ fiœ retras,
Sœ 'n frunte-orĭ ce pátimi, sœ 'ndrepte-all sœŭ pas.

4. O! cît de plœcutœ şi 'mpodobitœ,
E fiĭca acelluĭ de sus împœrat
În faţĭœ-i blîndeaţĭa este dĭugrœvitœ
Cuvîntul e dulce lin şi mœsurat
Vîrtutea şi cinstea pre ea o mœresc,
Cœcĭ fiĭ dreptœtiĭ, dreptatea ĭubesc.

5. S'ascunde de dînsa urîta minciunœ,
Ce este isvorul rellelor voinţĭe,
Triumfœ pre'ntr'însa numaĭ fapta bunœ,
Şi 'n mînele salle poartœ biruinţĭe.
Ašiá cînd rœsare soarele lucind,
Rœvarsœ luminœ pre noapte gonind.

6. Popoarœle-ačellea, a cœror hotarœ
Spre rœsœrit mîndru departe se 'ntind,
Vecine cu Negriĭ şi alte popoarœ
Care se adapœ de'n Gange şi Ind.
Se cobor la glasu-ĭ de pe eleţanţĭ,
Şi 'ntîiŭ Indiennĭi se vœd luminaţĭ;

7. Apoĭ Etiopiĭ cu negrele feţĭe,
Şi Nilul, ce varsœ bogatul sœŭ har
Pe ţĭœrmuri mœrite pre'n fapte mœreţĭe
Pre'n legi înţĭœlepte, ce sînt all ei dar.
De'n a nesciinţĭeĭ noeánnuri scœpînd,
Se nalţĭœ la cériuri cu ágerul gînd.

8. All luĭ întunérec şĭ-a eĭ strœlucire
Vœdiŭ Bœbilonul cell cu didul lat,
Popoarœle-ačellea fœrœ cîrmuire
De ea înblîndite, la ea s'aŭ plecat.
Sciiţĭ ceĭ sœlbáteci şi Traciĭ cumplitĭ,
Sînt puteriĭ salle márturi neclintitĭ,

9. Dup' ŭœ îndelungœ şi grea preîmblare
La şiepte priétenni aĭ sœĭ s'a oprit.
Grecíea ferice cŭ-a eĭ vidĭtare,
În multœ putere, mœrire-a sporit.
Pre'n a eĭ povaţĭœ Romannĭ daŭ legĭ.
Ca stœpînĭ putérnicĭ aĭ lumiĭ întregĭ.

10. Dar' cînd lenevirea muma rœutœţĭĭ
De a ta luminœ ĭ-a înstrœinat,
Atunci spre pedeapsœ urgíea dreptœţĭĭ
Bœrbarĭ de departe la eĭ ĭ-aŭ ciœmaĭ.
Ce sfœrœmînd tronul întîiŭ la apus,
Apoĭ şĭ-Orientul curînd aŭ supus.

11. Întîmplarea asta este norocitœ.
Cœcĭ ceĭ mœrîţĭ dóptorĭ şi vrédnicĭ bœrbaţĭ
Pre care Dĭeĭţĭa acum urgişîtœ.
Maĭ aveá priétenni eĭ adevœraţĭ
Ŭœ noaŭœ luminœ Eŭropeĭ aŭ dat.
Şi 'n veci all lor nume va fi neuitat.

12. De'n ţiarœ în ţiarœ purtá 'nţîœlepciune
Cu ea împreunœ pe-aĭ sœĭ urmœtorĭ,
În totul urmeadĭœ scimbœrĭ de minune.
Şi cad ereticĭĭ ušor credĭœtorĭ.
Noĭ însœ cu inimĭ şi cúget curat,
Şĭœrbim unuĭ singur cerese împœrat.

13. Iubim judecata acea cu dreptate.
Ear' pîra urîtœ nu o suferim,
La rœsboaie mérgem în oştĭ regulate;
Pre'n úgere svăturĭ maĭ mult biruim.
Pœreţĭ de aramœ cu pumnul sfœrmœm,
Şi dupœ voinţĭœ focul preluerœm.

14. Mînele luĭ Joe nu-s maĭ de minune
Decît alle noastre. Cu fúlger de foc
Noĭ fácem pre trésnet grodĭav sœ rœsune.
Sœ darme pœmîntul, şi stîncele 'n loc.
Furtunœ şi vífor nu ne pot opri.
Pe undele mœrĭĭ sumeţĭ a plutí.

15. Preste océannurĭ aflœm lumĭ ascunse,
Plœnetele toate pe cérĭurĭ ocim.
Miscarea lor, cursul, de noĭ sînt pœtrunse
Şĭ-a soareluĭ radĭe în florĭ înpœrţim.
Fœptura întreagœ sîmte ne'nœtat,
A duhuluĭ nostru produs minunat.

XXX.

Vœsîliŭ, Fœbiann Bob (1795—1836: 41 de annĭ.)

(S'a nœscut în satul *Rušiĭ Bœrgœuluĭ* în Ardeal între orasiul Bístriţĭa şi între márginile Bucovineĭ în 31. Dĭecemvre annul 1795. Pœrinţiĭ luĭ aŭ fost *Petru Rœul* corporal în all II. regemînt rumîn mœrgineann. şi *Anisĭea Bob de Minœsturul-Cœpîlnoculuĭ.* Toáder Bob, parocul de'n satul militœresc: *Maer,* bunul luĭ Vœsîliŭ Fœbiann Bob depe mamœ, neavînd feciorĭ, adoptă pre Vœsîliŭ la botedĭŭ de fiiŭ all sœŭ, dœraindu-ĭ ŭœ parte de mosíe, cu cundecĭunea, ca sœ-şĭ pœrœseascœ cunumele pœrintesc: *Rœul,* şi sœ primeascœ numele: *Bob.* În etate de 10 annĭ, la annul 1805 fu dat de cœtrœ adoptœĭvul sœŭ pœrînte. Toáder Bob la scoala rumînœ de'n satul Maer; ear' dupœ doĭ annĭ, la 1807, fu trimis de cœtrœ acella-şĭ la scoala germînœ militœreascœ de'n Nœsœud; apoĭ la annul 1810 merse la cursul gimnœsial în Blašiŭ.

Strœlucind ell aicĭ între totĭ cunscolariĭ sœĭ atît cu purtarea cuviincĭoasœ, cît şĭ cu nœltimea minţiĭ, şi putem dice, cu genĭul, întru învœţĭœturĭ, cœpœtă pre'n unculul sœŭ Ioann Bob, episcopul unit de'n Blašiŭ, ŭœ fundœcĭune în cunviptul nóbililor de'n Clušiŭ; unde ca educœcell all acelluĭ cunvipt învœţĭă cursul şciinţielor filosófice şi jurídice, fiind pururea tot fruntea cunscolarilor sœĭ. Însœ în annul depe urmœ all cursuluĭ jurídic, fiind osîndit la ŭœ pedeapsœ asprœ pe'ntru ŭœ vinœ, ce i-se împută, n'a voit sœ se supuiœ pedepseĭ diptate, ci a preferit maĭ bine a pœrœsí şĭ cunvipt, sí fundœcĭune, şĭ acœdemíe. Dar' pre'n aceasta se vœdĭŭ de ŭœ datœ lipsît de toate mijloacele spre absolvicĭunea cursuluĭ jurídic: de aicĭ îi veni începeputul nœcádĭurilor (hic omnis origo malorum).

De'n Clušiŭ merse în Ungáriea la Orádica-Mare, parte ca sœ absolveascœ în acœdemíea de acolo cursul jurídic nemîntuit deplin în Clušiŭ, ear' parte cu sperînţĭœ, cœ va cœpœtá dela şciutul Meœnate rumîn, episcopul rumîn de acolo, Sœmuil Vulcann, ajutoriŭ, ca sœ poatœ mergе la Vieanna sœ învetie cursul legilor militarie, cu scop de a se face *Auditor* în regemîntul all II. rumîn mœrgineann, unde erá nœscut; însœ neci aicĭ nu-şĭ putú împlini dorinţĭa. De aceea se re'ntoarse la locul náscerii. şi cercă sœ fiœ primit în cîncellœríea Auditoriatuluĭ de'n Nœsœud ca prœticante; însœ îndešĭœrt, cœcĭ neavînd pœtronĭ, pre tot locul îĭ eraŭ ušile încuĭate.

În asfeliŭ de strîmtorĭ se vœdíŭ nevoĭt sœ meargœ la uneĭu-sœŭ, la episcopul de'n Blašiŭ Ioann Bob, šĭ sœ-l roage sœ-ĭ dea vre un šĭœrbetĭŭ la mošíile episcopešcĭ; dar' uneĭu-sœŭ ĭĭ denegá toate, parte pe'ntru cœ ell nu voĭ sœ între în starea preutĭeascœ, precum erá dorinția episcopuluĭ, parte fiind cœ uneĭu-sœŭ erá încœ tot mînios pe dînsul pe'ntru purtarea de'n Clušiŭ

„Necdum causæ irarum . . . . . .
Exciderant animo: manet alta mente repostum.“

În aceste împregĭurœrĭ apœsœtive, lipsît de toate mijloacele vieției, išĭ schimbœ cunumele: *Bob* în *Fœbiann* (care tot atîta însœmneadĭœ, cœcĭ *bobul* se dice lœtinešce: faba). Aceasta o fœcú de'n doŭœ cauše: 1. pe'ntru ca sub acest nume noŭ sœ scape de militœríe, cœcĭ regemîntul, în care erá nœscut, îl ciœmá supt arme; šĭ, ce erá mai mult, ar fi trebuit sœ între ca ostašiŭ *gregariŭ* saŭ *ordenariŭ* (de rînd), pînœ ĭ-ar fi venit rîndul šĭ norocul, sœ poatœ nœintá la rang de oficiariŭ; însœ mintea luĭ erá acum îndĭœstratœ cu frumoasele šciințíe, šĭ ínima luĭ cu mult mai poleitœ, decît cœ sœ mai šĭœrbeascœ ca ostašiŭ ordenariŭ, šĭ luĭ îĭ mai plœcœá a šĭœrbí supt blîndele arme alle Minerveĭ, decît supt crudul šĭ sîngerosul coĭf all luĭ Marte; 2. pe'ntru cœ strœlucitul nume: *Bob* îĭ erá în acelle împregĭurœrĭ triste numaĭ spre greutate. Pe lîngœ aceea, ell voiá sœ trœeascœ cît s'ar putè mai nešciut.

Cînd ajunsese greutœtile luĭ la cea mai înaltœ culme, šĭ nu maĭ aflá alt mijloc de vieĭuire dupœ dorinĭĭœ-šĭ šĭ amœsurat nóbilelor salle plecœrĭ, decît sœ-šĭ pœrœsească pátriea šĭ pre toți cunoscuții sœĭ ceĭ iubiți šĭ sœ meargœ într'altœ țiaroe supt un nume strœin, šĭ sœ se lase cu totul în voea soarteĭ, în cœtró îl vor duce válurile nenorocirii: atunci se iví provedința cea dumnedĭœeascœ în toatœ mœrirea šĭ puterea sa, šĭ nu lœsá: *„ca ačeastœ luminœ sœ se ascundœ supt pat, ci fœcú sœ se puie pe masœ, ca sœ lumineție čellor de'n întunérec.“*

Metropolitul Moldávieĭ, Beniamin Costacie, îndatœ dupœ primicĭunea nalteĭ salle arcipœstorinĭĭe, inființiá în annul 1804 un seminariŭ în mînœstirea Socola de lîngœ Iašĭ, în care aceía ce voiaŭ a întrá în starea preutieĭ, învœțiá în limba rumînœ istórica (universalœ), artimética, ğeogrœfíea šĭ ğeologíea. Însœ acest seminariŭ, precum se socoate, pe'ntru rœsboĭul, ce a erupt curînd dupœ aceea între Rušíea šĭ Turcíea, saŭ poate šĭ de'n alte cause, a scœdĭut ašiá de tare, cît pe la annul 1820 maĭ aveá numaĭ un bĭet profesoriŭ, carele învœțiá tinerimea limba rumînœ dupœ grœmáteca luĭ Tempe. Dar' cu cît scœpœtase maĭ mult acest seminariŭ, curat nœcĭunal: cu atîta se nœltĭase mai tare scoala grœceascœ, ce se aflá cĭar în Iašĭ, în cœpitala țiœriĭ, carea sîngurœ mistuiá toate veniturile scoalelor nœcĭunale rumîne de'n acest Princĭpat, pe'ntru cœ domnitoriul erá grec de'n Fœnar, šĭ pe'ntru Rumînul moldav šĭ limba luĭ nu rœmœsese alta nemicœ, decît acea cerșitœ grátie, ca pe lîngœ scoala grœceascœ sœ se poatœ învœțiá šĭ rumînešce: *mætemáteca teorétieœ cu aplecœčĭunea la geodesíe šĭ arčiteptură.*

Astœ înœpoiœcĭune, scœdĭœcĭune šĭ nițešiurœcĭune a seminariuluĭ nœcĭunal rumîn de'n Socola a mîșcat de noŭ ínima prea bunuluĭ pœrinte, Beniamin Metropolitul; de aceea în annul 1820 a luat lingœ sine ca cuntutoriŭ (sinepítrop) pe domnul Mihaiŭ Sturdía, šĭ a pus la calle, ca în acell seminariŭ sœ se învetíe pe lîngœ *grœmáteca limbeĭ rumîne* šĭ *grœmática limbeĭ lœtine*, ca a limbeĭ rumîne strœbunešcĭ, fœrœ a cœriia cunoščințiœ deplinœ anevoe se poate îndreptá šĭ înavuĭí limba rumînœ; asémenne sœ se învetíe *retórica* šĭ *poética* lœtinœ, ca nišce šciințíe, în carile se aflœ ideile celle maĭ frumoase šĭ maĭ originale; šĭ în aceea-šĭ mœsurœ sœ se învetíe *filosofíea*, ca sîngura šciințíœ luminœtivœ de minte, šĭ *filoloģíea*, ádecœ *alœturœcĭunea limbeĭ rumîne cu lœtina*, šĭ *deducœcĭunea saŭ foarmele cuvintelor rumîne: „sîngurul isvor nesecávær all bogætæĭĭ limbeĭ rumîne.* Un plann acesta, dupœ împregĭurœrile de-atunci nimerit šĭ cipdĭuit foarte bine. Spre înființiœcĭunea acestuĭ plann, fu trimis în vara annuluĭ 1820 D. Giorgiŭ Asaci, ca îndemnœtoriŭ la acella-šĭ, de'n partea epitropíeĭ scoalelor cu scrisorĭ în Ardeal la cómitele Gœbriil Banfi, gubernœtoriul țiœriĭ de atunci, ca sœ dea voe a scoate de'n Ardeal doĭ saŭ treĭ tínerĭ rumînĭ, carii ar fi în stare a purtá šĭœrbetíele de profesorí pe'ntru sciințíele însœmnate maĭ sus.

Cómitele Banfi înceviințiœ cérerea fœcutœ. Cu aceasta plecœ D. G. Asaci dela Clušiŭ, locul gubernuluĭ ardeleann, la Blašiŭ, cu sperințiœ, cœ în acœdemíea Blœšieannœ va aflá tínerĭ destull de pregœtiți pe'ntru profesurele nouluĭ seminariŭ de'n Socola. Neĭ cœ s'a înšiœlat.

La Blašiŭ fœcú D. G. Asaci învoealœ cu D. Ioann Costea, sœ meargœ la Socola ca profesoriŭ de retóricœ šĭ poéticœ; D. I. Manfi ca profesoriŭ de limba lœtinœ, šĭ împreunœ cu acestia se învoí šĭ cu C. Vœsiliŭ Fœbiann Bob sœ meargœ în Moldáviea. Cu acestĭ treĭ tínerĭ merse D. G. Asaci la Brœšiov, unde fœcú cunoščințiœ cu renumitul bœrbat rumîn: Vœsiliŭ Pop, cu carele se învoí sub cundœcĭuni asigurœtive, se meargœ ca profesoriŭ de filosofíe šĭ de filoloģíea rumînœ.

Pe la începutul luĭ Noemvre se întoarše D. G. Asaci, însoțit de acești patru tínerĭ în Moldáviea. Pop, Costea šĭ Manfi mérserœ la Socola, la pósturile lor de profesorí, ear' Fœbiann rœmase în Iašĭ pe lîngœ D. G. Asaci.

Nevoinția neobosîtœ a acestor profesorí dĭeloší, mintea cea ágerœ a tinerimiĭ rumîne moldave šĭ istetimea ei, promiteaŭ un sporiŭ frumos pe'ntru celle viitoaríe. Šĭ în adevœr, aste muse, de šĭ locuiaŭ la cîmp šĭ în cœsulíe micuțíe, fiind cœ în cœpitala strœbunœ rumînœ: *Iašĭ*, se rœsfœțiaŭ celle grecešcĭ: erá sœ pregœteascœ cell maĭ frumos drum spre suirea la *Pœrnasul rumîn*, deacœ acea nefericitœ revolucĭune, carea se iví în 22. Fevruariŭ 1821, ca ŭœ sœğeatœ de'n asculs, nu le-ar fi alungat de'n dulcea lor odihnœ. Cu ivicĭunea revolucĭuniĭ se curmœ de ŭœ datœ tot cursul învœțiœturilor. Tinerimiĭ scolásteœe i se dete drumul a casœ la pœrinți. Profesoriĭ socotiaŭ astœ revolucĭune, ca un trup pútred

meteóric, carele, apridîîndu-se în nœltîmea atmosferei, face oare-şî care luminœ putînticœ, şi se gatœ îndatœ cu un túnet trecœtoriŭ: pe'ntru aceea aŭ petrecut în mîjlocul acestuĭ foc mai treĭ sœptœmînĭ, mîngœ-ĭaţî de ŭœ dulcœ sperînţîœ, cœ în scurt vor puté re'nceepe earœ-şî cursul întrerupt. Vœdîînd însœ maĭ pre urmœ, cœ rœul în loc de a încetá, se întinde tot maĭ mult; şi neĭ epitropíea scoalelor, neĭ Ag̃înţîa cesáriœ-rég̃iœ austriacœ nu le dede vre ŭœ asegurînţîœ învederatœ, se vœdîurœ nevoiţî a se depœrtá de'n Iaşi. Singur Fœbiann rœmase acolo, ca unul, care nu maĭ aveá pátrie, carea sœ-l primeascœ cu sînul deschis în asfelîŭ de împreg̃iurœrî. Ell petrecú aiĉî pînœ la sosînţîa armieĭ turceşĉî şi înfrînagœĉiunea voluntirilor, pre'n urmare maĭ tot annul 1821. Însœ curînd dupœ aceea se vœdîú pœrœsît de toţî, cœutîndu-şî fiœ-care asegurœĉiunea vieţieĭ şi a averiĭ în ţîœrile învecinate.

Fug̃irea nobilimiĭ, turburœĉiunea cœpitaleĭ, sgómotul poporuluĭ, nerîndueala voluntirilor, sosînţîa armieĭ turcešĉî, şi crunta luptœ dela Seulenní de lîngœ Prut, déterœ museĭ luĭ mœteríe de a cumpune nişce bucœţî poéticœ pline de g̃éniŭ, de înœltîme şi delicœteaţîœ. Putérnica semilunœ, crudîmile omenimiĭ, încruntatele unde alle Prutuluĭ îşî aflarœ în Fœbiann pre cîntœtoriul sœŭ.

Trista stare a Moldávieĭ de atunĉi nime nu e în stare a o descrie maĭ frumos şi maĭ viŭ, de cum a descris'o peanna acestuĭ tœlînt deosebit. Eatœ cîte-va vîérsurĭ de'n acea poemœ:

„S'a întors mašina lumiĭ, s'a întors cu capu 'n jos,
Şi curg toate de'n protivœ anapoda şi pe dos.
Soarele de-acum rœsare demineaţîa la apus,
Şi apune despre sarœ cœtrœ rœsœrit în sus.
Apele, scimbîndu-şî cursul, daŭ sœ 'ntoarcœ înapoĭ,
Ca sœ batœ fœrœ milœ cu isvoarœle rœsboîŭ.
S'a smintit, se vede, firea lúcrurilor, ĉe la calle
Aflîndu-se de'n veĉîe, urmá práviletor salle.
Şî-aŭ scimbat, se vede, încœ şi limbele graŭul lor;
Cœ tot una va sœ dîcœ, de mœ suĭŭ saŭ mœ pogor.“

Cîtœ înœltîme, cîtœ frumseaţîœ şi mœestríe este în aceste vîersurĭ! Drept cœ aceste ideĭ le-a împrumutat Fœbiann de'n Ovídiŭ fœvoritul sœŭ, şi anume de'n libr. I. tristium Eleg. VIII.

Alœture acum ĉine-va vîersurile de maĭ sus cu alle luĭ Ovídiŭ, şi va vedé prea uşior, cœ într'alle luĭ Ovídiŭ este numaĭ un scelet de ideĭ. numaĭ întîrele trœsurĭ alle unuĭ tœblœŭ, fœrœ fetîe, fœrœ colorĭ şi fœrœ neĉî ŭœ umbrire, aşîá cît ĉetitoriul e nevoit a-şî suplini însu-şî ĉelle ce lipsesc. Acest scelet şi aceste linĭ primarîe alle unuĭ tœblœŭ le-a suplinit g̃enĭul luĭ Fœbiann cu colorĭ aşîá de firešĉî, cu umbrirĭ aşîá de potrivite, şi cu atîta mœestríe poéticœ, cît de'n acellea nu maĭ poţî şterg̃e nemicœ, neĉî adáug̃e ĉe-va, şi ešĉî la îndoealœ, de all cœruia g̃eniŭ sœ te mirî maĭ mult: de all luĭ Ovídiŭ, carele a produs acell scelet şi acelle

liniœminte primarie, orî de all luĭ Fœbiann, carele a suplinit acell scelet cu atîta mœestrîe? Ĉe sœ maĭ dîc de acea subţîre sœtirœ, ĉe dîace asemnsœ în cuvîntul: *„anapoda“*, cuntra acellora, ĉe stricaŭ şi grecîaŭ limba rumînœ?

Dar' sœ ne întoárcem de unde am lœsat firul. Dupœ cîte-va lunĭ de dîlle, Fœbiann, lipsît de tot ajutoriul şi segurœtatea personalœ, nœdîuí la pœtronul sœŭ, D. G. Asaci, carele se aflá în Bœsœrábiea, scriindu-ĭ cœ ell maĭ mult nu poate rœmînê în Moldáviea. D. Asaci îĭ rœspunse, îndemnîndu-l la rœbdare, şi mîngœîîndu-l pre'n sváturile salle. Însœ acum nu maĭ eraŭ de ajuns numaĭ svœtuirile şi mîngœîœrile cu vorba, cí se ĉereá ajutoriŭ fáptec. De aceea i-se fœcú mijlocire de a trece în Bœsœrábiea, unde rœmase tîmp maĭ îndelungat.

În annul 1822 spre toamnœ fu numit Domn Moldávieĭ Ioann Sandul Sturdîa, întîiul Domn Rumîn moldav, dela Demétriŭ Cantemir (1711). Cu întoárĉerea Domnuluĭ dela Constantinianna, se rœ'ntoárserœ şi mulţî boerĭ de'n ĉeĭ fugiţî, între carii a fost şí D. G. Asaci, carele la venirea Domnuluĭ ĭ-a tipœrit ŭœ prea frumoasœ odœ de grœtulœĉiune.

V. Fœbiann, petrecînd încœ la Cišînœŭ în Bœsœrábiea, fœcú în limba lœtine urmœtoarîa alusîune asupra odeĭ luĭ Asaci, ca pre'n aceea sœ facœ Europeĭ literate cunoscut tîmpul, în carele Moldáviea dupœ 111 annĭ îşî rœdobîndí earœ-şî Domn nœĉîunal, Rumîn de'n sînul sœŭ:

Allusio ad odam occasione restitutœ indigenis Moldaviœ Principibus coronœ, ac solemnitatis, qua serenissimus Princeps patriœ filius *Ioannes Sturdîa* sedem principatus ascendit; genti Moldavœ per clarissimum D. Georgium Asaci mense Octobris 1822 dicatam:

„Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes (Virg.)
Pulchior ergo tuo tandem rediviva sepulcro
Nasceris, et lacrymas versis Moldavia fatis,
In nova post longos permutas gaudia luctus etc.

Curînd dupœ aceea se întoarse şí Fœbiann la Iaşi, unde petrecú ca profesoriŭ privat pela deosebite case boerešĉî, fiind în mare vadîœ şi încrédere nu numaĭ în lócurĭ private, dar' şí în lúcurĭ, ĉe se ţîn de binele public all statuluĭ. De aceea în earna annuluĭ 1824 fu trimis de'n partea statuluĭ cu depešie la Sîbiiŭ cœtrœ D. Pini consulul g̃eneral rusesc. Pe acest tîmp petrecú în casa mareluĭ Vistérnic Cœtœrgiŭ, unde erá primit foarte bine.

Cu toate aste primirĭ bune, ell tot erá nemulţîœmit cu soarta sa. parte aducîndu-şî aminte de nœcádîurile suferite în rœstîmpul revoluĉiunii, şi de pœrœsiĉiunea de'n partea uneiu-sœŭ, a episcopuluĭ Bob. ĉiar atunĉia, cînd aveá maĭ mare trebuinţîœ de ell; ear' parte şi maĭ ales pe'ntru cœ fu nevoit a pœrœsí pre aceîa, pre carii ell îĭ puteá face fericiţî.

În annĭ 1826, 1827 fu trimis de cœtrœ boerîul Lœsear Bogdann în Bœsœrábiea, într'ŭœ causœ de procès.

În 1828 fu denumit de profesoriŭ de mœtemátecœ, ḡeogrœfíe şi de limba lœtinœ la ḡimnasiul înfiinţîat în Iaşi, unde la cápœtul annuluĭ fœcú esámenn prea strœlucit cu învœţîœceiĭ sœi, aşiá cît s'aŭ bucurat toţi auditoriĭ de sporiul fœcut, audînd pre înveţîœceţ vorbind sciinţîe în limba rumînœ. Ca profesoriŭ la acest ḡimnasiŭ petrecú ell pînœ la annul 1834, în carele se fœcú profesoriŭ de filosofíe la acœdemíea înfiinţîatœ în acell ann, şi pe'ntru méritele salle, cœpœtœ şí rangul de Pœhárnic.

Rœpœusœ în Aprile 1836.

D. Popescul Scribann aflœ în cœrœpteriul luĭ Vœsiliŭ Fœbiann treĭ vîrtuţî principale; ell a fost: 1. neînteresat; 2. aveá ĭubire înfocatœ cœtrœ nœcĭunea sa şi cœtrœ întrega omenime. Dar' cœtrœ acestea se maĭ pot adauḡe încœ treĭ, ádecœ: 4. erá releḡíos fœrœ fœriseism; 5. prĭetenn adevœrat fœrœ fœţîœríe, şi 6. erá ḡeniŭ preste veacul sœŭ aşiá cît de ar fi avut noroćire maĭ bunœ în tinereţîele salle, şi ŭœ vieaţîœ maĭ îndelungatœ: ar fi fœcut epocœ în literœtura nœcĭunalœ.

Dela ell avem poemele: *„Moldáviea la 1321“*; — *„Scimbœćĭunea sorţîi Moldávieĭ“*; — *„Ḡeogrœfíea cîntĭrimuluĭ“*.

(Dupœ: *„Foaea pe'ntru minte ínimœ şi literœturœ“* de'n annul 1840, N. 31—34.)

§. 153.

Moldova la annul 1821.

1. S'aŭ întors maşina lumiĭ, s'aŭ întors cu capu 'n ḡíos
Şi merg toate de'n protivœ, anapoda şi pe dos;
Soarele de-acum rœsare dimineaţîa la apus
Şi apune despre saræ cœtrœ rœsœrit în sus.
5. Apele scimbîndu-şĭ cursul daŭ sœ 'ntoarcœ napoĭ
Ca sœ batœ fœrœ milœ cu isvoarœle rœsboĭŭ;
S'aŭ smintit, se vede, firea lúcerurilor, ce la calle
Aflîndu-se de'n vecíe, urmá právilelor salle.
Şĭ-aŭ scimbat, se vede, încœ şi limbele graĭul lor;
10. Cœ tot una va sœ ḋicœ, de mœ suĭŭ saŭ mœ pogor.
Toate pîn' acuma cîte se pœreá cu neputinţîœ,
Eşind astœ-ḋĭ la ivealœ vor puté avé credinţîœ;
Timp mult nu o sœ maĭ treacœ şĭ-a ará plugul pe mare,
La uscat corœbieriĭ nu s'or teme de 'nnecare:
15. Ce-a sœ ḋic' atunćĭ pescariul, cînd în ape curgœtoarîe
Îĭ va prinde mreja vúlturĭ, şi dihéniĭ şburœtoarîe.
Ce-a sœ ḋicœ vînœtoriŭl, cînd în loc de turturelle
Nevœḋîînd nicĭ cîmp nicĭ codriĭ, va puşcá ḋiódiĭ şi stelle?

Nœtœrœule ce umbli pe a ceriuluĭ fœtîadœ
20. Ḋisu-mĭ-aŭ erĭ noapte luna tîlnind-o la promenadœ
Suma veácurilor scrisœ pe'ntru tine 'n acest loc
S'aŭ deşirat de pe crugul soareluĭ cell plin de foc.
Ear' de eşei vre ŭœ comitœ, rœtœcítœ de'ntre stelle
Şi umbli fœrœ de şcire, eşitœ de'n rînduelle,
25. Ce 'ntîrḋieare 'ndelungœ te ţine 'n callea cereascœ
De îngînĭ cu migœelle armoníea înḡereascœ?
Deacœ eşcĭ plœnitœ noŭœ, şi vreĭ ca sœ fiĭ sotíe,
Colindînd pe lîngœ soare în sistema, ce se şcie,
La depœrtarea cœḋiutœ te întoarce pe ŭœ calle
30. Şi nu eşí nebuneşce pe hotarul sfereĭ talle.
Cutedĭœtoriŭ maĭ aproape, veĭ fi ars de multœ parœ
Veĭ sœ déḡerĭ de'n protivœ, de te veĭ depœrtá earœ.
Eatœ Aurora vine cu vesminte luminate
Alungînd spaĭmele nopţîĭ, peste clime depœrtate;
35. Earœ steaŭa Afroditeĭ vœrsînd roaŭœ şi rœcoare
Deşcide cŭ-a salle radîe poarta lucinduluĭ soare.
Erá nu-şĭ ce sœ maĭ ḋicœ şi de-abiá nu înćepurœ,
Cînd un nor venind cu ploae îĭ spœlé vorba de'n gurœ.
Cît erá mœsina lumiĭ întoarsœ cu capu 'n jos,
40. Merḡeá toate de'n protivœ anapoda şi pe dos.
Eatœ cœ de-acum rœsare soarele la rœsœrit
Şi apune cu ḋimbire despre saræ la sfintit;
Luna, stellele şi cîte plœnite umblœ pe cerĭŭ,
Aŭ întrat ca de'n vecíe ear' în scrisele lor sferĭ.
45. Şi stihíile rîd toate, bucurîndu-se, vœḋîînd,
Cœ armoníea cereascœ întocmitœ decurînd
Le aşiaḋîœ 'ntr'ŭœ unire dîndu-le sfinte mœsurĭ
Şi le pune ear' la calle dupœ vecile scripturĭ.
Într'ŭœ noaŭœ atmosferœ, ce de'n veácurĭ cu noroc
50. Se deşirœ depe crugul soareluĭ cell plin de foc.
Eatœ, cœ rœsar pe roata pœmîntuluĭ întocmit
Ca de'n morţî la înviere, popoarœ, ce-aŭ fost perit.
Eatœ marea şi useatul staŭ în márḡinile lor,
Deşcise pe'ntru vieaţîa fœpturilor tuturor. —
55. Apele pœḋindu-şĭ cursul n'aŭ sœ se 'ntoarcœ nœpoĭ,
Ca sœ batœ fœrœ milœ cu isvoarœle rœsboĭŭ.
Neći munţîĭ ţîn vîrfurĭ nalte, sœ-şĭ surpe stîncele 'n vœĭ.
Peste munca şi sudoarea lœcuitorilor sœĭ.
Toate pîn' acuma cîte nu se puteá pre pœmînt
60. Eşind astœ-ḋĭ la ivealœ pot sœ aïbœ credĭœmînt.
Aŭ trecut, se vede, vremea, cînd erá plugul pe mœrĭ
La uscat corœbieriĭ n'aveá fricœ de 'nnecœrĭ

Aŭ trecut sĭ-acelle dille, spaĭma noptiĭ cînd umblá
Dĭŭa mare la luminœ fœrœ a se rusiná.
Astœ-dĭ pœstorĭul se culcœ fœrœ fricœ lîngœ oĭ,
Sĭ cu flúerul la gurœ uĭtœ grija de nevoĭ.
Če-a sœ dic' acum pœscarĭul, cînd în prutul cell curat
Nu-ĭ va prinde mreaja vúlturĭ sĭ dihéniĭ de sburat;
Če-a sœ dicœ vînœtorĭul cînd în loc de turtureĭ
Vœdĭînd carœ-sĭ cîmp sĭ codru n'a pušcá dĭódiĭ sĭ smeĭ,
Mirá-se-va sĭ plugarĭul, cînd vara la sœčerišĭŭ
Vor sta spiče 'n aurite pe mœrœčĭunĭ sĭ scœišĭŭ.
Dumnedĭœule de unde peste nišče tĭœrĭ ašĭá
Se rœvarsœ cu undare aščeptatœ mila ta?
Se rœvarsœ sĭ ne aflœ înnecatĭ în lœcrœmœrĭ
Ca copiiĭ fœrœ maĭcœ cœtînd urme de cœrœrĭ.
Lœsînd urma pœrinteascœ Moldoveannul amœgit
Aŭ întrat în cœĭ strœine sĭ de-atunčĭ aŭ rœtœčit.
Cœile erá 'nverdite, pe unde čečĭ večĭ cœlcá
Sĭ 'n pœmîntul cell de astœ-dĭ nu-sĭ cunoašce casa sa.
Aŭ tunat la meadĭœ-noapte sĭ sœgeata aŭ sburat
Spœrgînd cetœtĭ întœrite peste muntĭ aŭ fulgerat.
Spunetĭ, muntilor, voĭ toate, sĭ vœĭ care v'atĭ descis
Spœimîntate dinœintea trésnetuluĭ cell trimis,
Acolo nešters rœmîne sîngele-atitor bœrbatĭ
Cu carele sĭ noĭ astœ-dĭ ne vedem rœscumpœratĭ.
Împœrate prea mœrite nu-ĭ întoarce fatĭa ta
Dela neamul, care gĭurœ, cœ în veac nu va uĭtá
Faptele milostiviriĭ, ce reversĭ numeluĭ sœŭ
Cu nespusœ îndurare de'n slava tronuluĭ tœŭ.
Cu lácrœmĭ udœm tĭœrîna pœmîntuluĭ dobîndit,
Če-l vedem de 'mpœrœteascœ pávœdĭœ astœ-dĭ umbrit.
Cu lácrœmĭ de multĭœmire urma ta o sœrutœm,
La icoana fetĭeĭ talle de'n ínimœ noĭ sœltœm.
Cu gurile amortite-a glœsuí nu 'ndrœsnese,
Sĭ čé poate beata limbœ cu tot graĭul omenese!
Cînd ínima lešinatœ dup' atîtea nedreptœtĭ
Se despicœ de durere la a talle bunœtœtĭ?
Fost'aŭ cînd odihnioarœ un árbore odrœslit
Pus de mînœ strœbunescœ îndelung timp ne-aŭ umbrit,
Ŭœ sábie čercuitœ, ce nu-ĭ trebuiá tœlmačiŭ
Dacœ cînd la cules rodul, ea dœrîmœ pe copačiŭ,
Dupœ multœ pustiire sĭ bratĭul eĭ spœriat
Agĭungînd pînœ aičĭa; aŭ venit sĭ l'aŭ tœĭat:
L'aŭ tœĭat sĭ 'n putrejune de-arme astœ-dĭ pe'ntru totĭ,
Čell če aveá sœ umbrœascœ pe copiĭ sĭ strœnepotĭ,

Ah! a-l scoate la 'nviere cu lácrĭmĭ de se puteá:
De atunčĭ sĭ pîn' acuma, de cîte orĭ înflorĭá!
Čé pot lácrœmĭ sĭ suspine cînd de mult s'aŭ proročit,
Cœ ell numa în gradinœ de virtute îngrœdit,
Cu munca ta, Moldovanne sĭ sudoarea 'n rourat
Va puté ajungge earœ la floarea če aŭ picat,
Aičĭa dar' trebuešče minte numaĭ sĭ bœrbat
Cînd în mînœ, sĭ unealta sĭ grœdina i s'aŭ dat.
Cœčĭ scumpa sœmîntĭœ încœ la adînc în rœdœčinĭ
Šiede-ascunsœ sĭ aščeaptœ sœ se cúrœtĭe de spinĭ,
De dudœŭ, de buruenne, de sealul nepriinetos,
Ca ašĭá rœsœrînd carœ, sœ dea sĭ frupt sí folos.
Dar' cu timpul cell de astœ-dĭ pîn' atunčĭ sĭ tot-ašĭá,
Pœtriotule iubite, čé maĭ putem aščeptá,
Cînd aceá pásere raræ, če-aŭ vestit dupœ senin
Oare-cînd scœparea lumiĭ cu ŭœ frundĭœ de mœslin
La noĭ înœ pîn' acuma într'un veac maĭ prefœcut
De potopul altor relle, sœ strœbatœ n'aŭ putut;
Sĭ-ŭœ corábie, čé poate fœrœ cîrmœ, cînd pe mœrĭ
Aŭ rœmas dupœ furtunœ pœrœsitœ la 'ntîmplœrĭ?
Čelle múgurĭ viforoase fumegînd tot ploae čer,
Sĭ îngînœ cŭ-a lor négurĭ mersul norilor pe cerĭŭ,
Cînd ell vré sœ se rœsbune, eĭ sœ 'ntore în sus sĭ 'n jos
Nor pe nor tot se rœdicœ car' de car' maĭ spœrios
Sĭ 'n a lor învœluire ca bœláurĭ încleštatĭ.
Miĭ de spaĭme sĭ nœluce fac ocilor întristatĭ.
Astœ-dĭ cînd aĭurea toate de'n pœmînt pînœ la cerĭŭ
Se mœrese în armoniea luminœtoarĭelor sferĭ,
Astœ-dĭ cînd lumea cea linœ într'ŭœ paće če-aŭ îneins
Cu alle salle tarĭ bratĭe popoarœ če s'aŭ fost stins.
Noĭ sîntem carĭi cu altœ lume nu ne maĭ vedem
Sĭ la orĭ sĭ ce scœpare dumerĭ nu ne putem;
Neči cœldurœ, nič rœčealœ vre ŭœ datœ maĭ simtim
Avînd firile luate, de če mérgem, amortim;
Tinde! tinde milostive putérnicœ mîna ta
În noĭannul fœrœ márginĭ sœ perim, nu ne lœsá!
Tinde mîna, sĭ ne scoate la limannul arœtat
Cu cea beatœ luntrišĭoarœ, če de válurĭ s'aŭ sfœrmat.
Cœčĭ de'n ašĭá haos, numaĭ virtutea bratĭuluĭ tœŭ,
Sprijinitœ de puterea unuĭ sîngur dumnedĭœŭ,
Atunčĭ mîntuĭ ne poate, cînd cu traĭul ticœit
Vom desbrœcá sĭ vesmîntul veaculuĭ nepocœit.

§. 154.

Geografiea cintirimului.

(În memóriea rœpœusatului scolariŭ Stefann Șiendrea de'n gimnasiul Vœsiliann de'n Iași.)

Este 'n diona subsolarœ, ŭœ páeînicœ, micœ tiarœ
Aproape de tiœrmul lumiĭ plecœtoarie cœtrœ sarœ,
Unde-apoĭ se hotœrêșce cu ŭœ mare 'mpœrœtie
Pîn' acum necunoscutœ la pœrtĭ de geografie.
Oamenilor de aicĭa, númœrul púrurea crește
Neĭ maĭ moare cine-ŭœ-datœ aiĭ se 'n cetœtiennește
Iĭ se poate 'n astœ tiarœ se 'ntind lócurĭ înverdite
Pe'ntre vœĭ și dealurĭ nalte, cu prodúpturĭ feliurite
Între care colonistul, fœrœ ce-va se lucredie
Cu toatœ casa sa poate orĭ cînd bine sœ s'așiedie:
Ear' áorul rece, úmed în așiá tiarœ strœinœ
Trage vîniurĭ, ce cu jale, acum gem, acum suspinœ.
Roŭa cerĭuluĭ aicĭa cade 'n pícurĭ mestecate
Cu amarœ lœcrœmare de'n durerĭ nevindecate.
Multe róndurĭ puse-aicĭa pe'ntre dealurĭ și vœlcelle,
Maĭ tîrdiŭ, aŭ maĭ de vreme, sporesc toate afar' de relle.
Minunatĭ sînt acestĭ páeînicĭ dup' a lor locuiturœ:
Totĭ sînt mutĭ, adese însœ li-s' aude șĭ-a lor gurœ.
Nu didese, ca noĭ, politiĭ, în ŭœ strîmtœ viedĭuníe
Fiœ-cœre locuește fœrœ dare de ciríe;
De vecĭnĭ, de fratĭ, de mumœ și de toate doru-ĭ trece
Pe'n prejurul caseĭ salle, earna-ĭ cald și vara-ĭ rece.

Observbœĭune. Cum se vede, V. Fœbiann n'aŭ isprœvit aceastœ poemœ; cu doŭœ dille înœintea mortiĭ salle, aŭ cerut rœpœusatul autoriŭ acest vĭers, ca sœ-l sœvîrșieasceœ, dicînd: *„sœ sœvîrșiesc descrierea loculuĭ, unde merg,“* și, de'n nenoroĕire, nu s'aŭ maĭ gœsit.

XXXI.

Vœsíliŭ Cirloavœ.

(Poet Rumîn, alle cœruĭa poesíĭ în multe rînduri s'aŭ vœdĭut în *Curierul rumînesc;* s'a nœscut în annul 1809 și ajungînd în vîrstœ de 17 annĭ a înĕeput a-șĭ desvoltá tœlîntul sœŭ poétic pre'n poeme miĕĭ, dar' pline de foc. În vîrstœ de 18 annĭ a fœcut poema îutitulatœ: *„pœstoriul întristat“;* la 19 annĭ: *„ruinele Tîrgoviștiĭ“, rœsúnetul unuĭ flúer“, „rugœĕiunea“* și altele; la 21 annĭ: *„marșiul Rumînilor“; „Ero și Leandru“* și a înĕeput trœducœĕiunea vestiteĭ trœgedíĭ: *„Dĭaira“,* de'n care a lucrat numaĭ un act; la vîrstœ de 22 annĭ a întrat în rîndurile oștirilor pœmîntesĕĭ, unde cu mare págubœ a pátrieĭ și a literœtureĭ rumînesĕĭ a murit dupœ ŭœ boalœ de 14 dille. Oríginea și crĕșĕerea acestuĭ tînœr a fost maĭ mult de'n Tîrgovișce.)

Ioan Eliade.

§. 155.

Pœstoriul întristat.

1. Un pœstoriŭ tînœr, frumos le fatĭœ,
Plin de 'ntristare, cu vĭers duĭos,
Cîntá de'n flúer jos pe verdeatĭœ
Subt umbrœ deasœ, de pom stufos.

2. De multe vĭérsurĭ, spuse cu jalle
Uĭmite toate, sta împrejur.
Rîul oprisœ apa de'n calle,
Vîntul tœcuse, de'n lin murmur.

3, Cît colo turme, de oĭ frumoase
Se rœspîndise, pre'n livedĭuĭ.
Și, ascultîndu-l, earba uĭtase,
Petrunse toate, de dorul luĭ.

4. Cînele numaĭ, maĭ cu durere,
Stînd lîngœ dînsul cœtá în jos,
Și ca s'aducœ luĭ mîngœĭare,
Glas cîte-ŭœ datœ, scoteá duĭos.

5. Eco, ce dĭace de om departe
Îl audise, din loc ascuns.
Şi cu suspínurĭ, de greutate
La toatœ vorba îĭ da rœspuns.

6. Viŭ lîngœ dînsul pœtruns de milœ
Şi cu blîndeţĭe, îl întrebaŭ:
„Tinere! spune-mĭ! nu-ţĭ fiœ silœ;
Cé foc, cé cínurĭ, cé gînd urĭ aĭ?

7. *Vĭeaţĭa voastrœ necádĭurĭ nare*
E simplœ, linœ, fœrœ dureri;
Şi 'n toatœ lumea, nicĭ ŭœ suflare,
Ca voĭ, nu gustœ, multe plœceri.

8. *Voŭe nœtura, vœ este datœ,*
Cîmpiĭ şi codriĭ voŭe dîmbese.
Vînturĭ şi rîurĭ voŭe v'aratœ,
Cum curg de dulce, cum rœcoresc.

9. *Soarele încœ voŭe, rœvarsœ,*
Lumina dulce tot cu senin;
Şi cerĭul earœ-şi darul îşĭ varsœ,
Spre fericire, voŭe deplin.“

10. Ell cu suspínurĭ, atunci rœspunse:
„Frate! se poate vr'un muritorĭŭ,
„Verĭ cînd sœ n'aibœ dureri ascunse
„Fiœ pe scáun, fiœ pœstorĭŭ?

11. *„Orĭ ce fiinţĭœ, supusœ dĭace*
„Supt pátimĭ grelle, mult maĭ puţin;
„Soartea nu lasœ, pe om în pace
„Cu mulţĭumire a fi deplin.

12. *„Precum nu 'nceatœ, de vînt suflárea*
„Nicĭ pintre crînguri, nicĭ pe cîmpiĭ;
„Aşĭá nu 'nceatœ, nicĭ turbur area
„De multe pátemĭ pi'ntre ceĭ viĭ.

13. *„Adevœr, vintœ, cinste, putere,*
„Seaŭ bogœţĭe eŭ nu voĭesc;
„Acestea toate, drept ŭœ pœrere —
„Drept nœlucire, le socotesc.

14. *„Dar' maĭ putérnic, greŭ a spune*
„Orĭ ce simţire, simţiŭ pe amor.
„Ast isvor dulce, de 'ntristœciune
„Lesne aprinde, foc tuturor.

15. *„Iubesc ferbinte, ŭœ pœstorĭţĭœ,*
„Cu cip prea dulce, prea drœgœlaşĭŭ
„Pe'ntru ca numaĭ simţiŭ neputinţĭœ,
„Pe'ntru ca numaĭ sînt pœtimaşĭŭ.

16. *„De lîngœ mine, ca cînd lipseşce*
„Nœtura n'are nimic frumos,
„Súfletul tare mi se mœhneşce;
„Orĭ ce privire mi-ĭ de prisos.

17. *„Şi drept aceea, ŭœ ţînguire*
„Fac sœ rœsunœ, flúerul mieŭ,
„Lesînd şi turma, în pœrœsire
„Vœrsînd şi láerimi, de'n ochĭ mereŭ!„

§. 156.
Însœrarea.

1. Pe cînd abĭá se vede a soareluĭ luminœ
În vîrful unuĭ munte, pe fruntea unuĭ nor:
Şi dĭefirul înceepe maĭ tare de suspinœ
Pe 'n frundĭe, pe cîmpíe ceva-şĭ maĭ tœrişĭor.

2. Pe-aceá plœcutœ vreme, în astœ tristœ valle,
De sgómot maĭ dœlćturĭ în tot de-a una viŭ
Pe mucea cea maĭ naltœ de mœ asĭedĭŭ cu jalle
Singurœtœţĭi încœ petrécere de ţĭŭ.

3. Întorc a mea vedere în urmœ, încinte,
În dreapta seaŭ în stînga, cînd sus cînd earœ-şĭ jos;
Şĭ-orĭ unde priviri multe a desfœtá fierbinte
Şĭ inimœ şĭ súflet gœsesc maĭ cu prisos.

4. Cînd ŭœ cîmpíe plinœ de earbœ mi s'aratœ,
Pe care oştennešce vederea alergînd,
Şi a cœría verdeaţĭœ de florĭ împestriţĭatœ
Se 'ntúnecœ cu noaptea pe car' încintînd.

5. Cînd ŭœ dumbravœ deasœ, cu frunte prea mœreaţĭœ
Încoroneadĭœ cîmpul s'arate maĭ frumos;
Şi ne'ncetat de'n sînu-ĭ rœvarsœ cu dulceaţĭœ
Pe-a cîmpuluĭ verdeaţĭœ un vînt maĭ recoros.

6. Pe de ŭœ parte earœ-şĭ ŭœ gîrlœ şĭerpueşce,
Şi 'ntocmaĭ ca ŭœ pînzĭœ se vede albœ jos,
Ce ni se pare încœ în vînt cœ fîlfœeşce
Mişcîndu-se de pietre tœladĭul albicios.

7. Cu ce plœcere încœ s'aude de departe
Un glas de pœstoriţîœ, un flúer de pœstoriŭ:
Ce depe cîmp cu turma se trage la ŭœ parte
Si lasœ, cînd se culcœ, pe cîne pœditoriŭ.

8. Dar' maĭ aproape-aicĭa s'aude ŭœ murmurœ
De riŭ sœ fiœ oare, ce curge nevœdĭut?
Pe lîngœ ell cînd trece pœstoriul nu se 'ndurœ
De-un pas sœ-sĭ depœrtedîe audĭul un mînut.

9. Cît colo filomila de multœ 'ntristœcĭune
Ascunsœ în stuf cîntœ cu glas pœtrundîœtoriŭ
Ce pri'n eco se duce sĭ altora de spune
Cœ pieptul, de-unde ese, hrœnnesce mare dor.

10. Delăturĭ sĭ dîefirul ascultœ cu plœcere,
Si pîn'tre foĭ se plimbœ ca umbra de ušior;
Ell numaĭ cîte-ŭœ datœ, rugîndu-se îĭ cere
Ca cîntecu-ĭ se tîiœ ceva-sĭ maĭ multisior.

11. Pe-acea singurœtate, ce ocĭul sus privesce,
Cînd radĭelle de soare nœtura stœpînesc:
Îndatœ ce sĭ umbra de noapte se ivesce,
Grœmedîle de stelle încep de strœlucesc.

12. Încet, încet si luna vremélnicœ stœpînœ
Se urcœ 'n oridĭon cîmpiile albind;
Si plinœ de tœcere c'ŭœ frunte maĭ blajînœ
Îsĭ cautœ de calle vederea multĭœmind.

13. Acum si somnul vine ušior de odihnesce
În brătĭurile salle pe-orĭ care muritoriŭ:
Fiintia milostivœ de sus îĭ porunčesce
Pœmîntuluĭ sœ fiœ în vecĭ mîngœĭœtoriŭ.

14. De multœ nemiscare, ce face peste toate
Vederea împrejuru-ĭ se 'ntoarce cu fiorĭ,
Pœmîntul în somn dulce un gémet par' cœ scoate
Si cerĭul ni-s'aratœ acum maĭ cu rœcorĭ.

15. Dar' astuĭ súflet jálnic, lipsît de mîngœĭare
Odihnœ, multĭœmire nu-ĭ pociŭ gœsí de loc
Verĭ unde veselíea de'n ínimœ îĭ piere
Si de aceea umblœ fugariŭ de'n loc în loc.

16. Ce cautœ, nu scie, dar' simte cœ lipsesce
Fiintĭa, care poate sœ-l facœ fericit:
Si neputînd gœsí-o în vreme, ce-o doresce,
Subt négura mœhnîriĭ maĭ mult s'ar rœtœcí.

17. Întocmaĭ ca ŭœ luntre, ce slóbod de pe mare
Nu poate de furtunœ a maĭ gœsí pœmînt,
Ce n'are necĭ sperintĭœ, cœ poate de 'ntîmplare
Cu vreme s'o arunce la márgine vr'un vînt. —

§. 157.

Uœ noapte pe ruinele Tîrgoviscĭĭ.

1. Soarele dupœ deáluri maĭ strœlucesce încœ;
Radĭele-ĭ rubinoase vestesc all luĭ apus,
Si seara pînditoarĭœ subt fiœ care stîncœ
Cu 'ncet' si 'ntinde umbra cutedĭœtoarĭœ 'n sus.

2. Muntele all sœŭ crésket sĭ-naltĭœ si privesce
Linul cobor all dilleĭ, táĭnicul eĭ sîntit,
Si radĭa cea de'n urmœ fruntea luĭ isbesce,
Ce mîndrœ tine fatĭœ cu cerĭul cell rosit.

3. Vîntul de sarœ suflœ si frundĭa 'nfioreadĭœ;
Roaŭa seninul varsœ verdeatĭa re'nviind;
Deálurile 'neununœ, cîmpíea 'ncoruneadĭœ
Si rîul pe-a luĭ calle sĭoptesce sĭœrpuind.

4. Pe-a dealuluĭ sprînceannœ, pe fruntea-ĭ cea rîpoasœ
Cetœtĭue vecĭe, locasiŭ religios,
Pœstreadĭœ suvenirea de-ŭœ noapte sîngeroasœ
Ce mult s'asœmenneadĭœ cu sînu-mĭ cell noptos.

5. Asfelĭŭ într'all mieŭ súflet se 'naltĭ 'a mea credintĭœ,
Pe-a pátemilor rîpe ca monumînt s'a pus,
Si-mĭ tine siovœinda, clœtita mea fiintĭœ
L'a vietĭe-mĭ viforoase prea linisčit apus.

6. Soarele-acum sfintiesce, si noaptea nœintœadĭœ.
Cu 'ncetu-sĭ cîrmuesce carul cell aburos;
Mii de luminĭ în preajmœ-ĭ, pe frunte-ĭ scînteeadĭœ,
Si acuma îsĭ întinde vœlul de abanos.

7. Oci-mĭ în mœrmurire se uitœ la vecie,
De'n steá în steá se primblœ, în orĭ ce steá cinstesc;
Súfletu-mĭ s'aripeadĭœ si sboara în tœrie
Se scaldœ în lumina eteruluĭ ceresc.

8. De-acolo se întoarce si 'n sînu-mĭ se asiadĭœ —
Tœcere, întunérec în giurul mieŭ domnesc!
Nœtura toatœ doarme, fiintĭa-mĭ privegiadĭœ
De-asupra pe ruine mormîntul strœmosiesc.

9. Un rece vînt se simte c'a morții răsuflare.
Pe pieatra cea 'nverdițe șiuerœ trecœtoriŭ:
Ca vieatîa se rœvarsœ ŭœ mutœ 'nfiorare:
Pustiul se însuflœ de-un duh încîntœtoriŭ.

10. Tot este viŭ în ģiuru-mi: frundia pe dîd șioptește
Earba pe mușciŭ întreabœ: *aicĭ cine m'a pus?*
Dîdul ca ŭœ fantomœ de-asuprœ-mi se lœțește;
Ca urieașiŭ la spate-mi turnul se nalțœ 'n sus.

11. La locul lor staŭ toate, ca moartea neclintite,
Gata sœ nœvœleascœ; umbrele mœ 'neonģiur
Trec și retrec, se primblœ asuprœ-mi pironite;
Păseri de noapte, coahe fîlfîie împrejur. —

. . . . . .

12. Eŭ n'am venit, o umbre! sœ túrbur pacea voastrœ;
Ființia-mi rœtœcitœ aleargœ între voi;
Este și-a mea odihnœ sœlœșluirea voastrœ:
Eŭ sînt însu-mi ŭœ umbrœ împinsœ de nevoi.

13. Sînt de all vostru sînge, bratîu-mi nu se armeadîœ,
De-acea armœ mœritœ, ce voi ați mînuit;
Musa-mi a voastre fapte la umbrœ cerceteadîœ,
Și-a voastrœ pomennire peanna-mi a consîntit.

14. Eŭ cînt în mieditul noptii a voastre biruințe;
Eŭ pe pœmîntul vostru lăure împletesc;
Isbîndi, fapte viteție, rœsboinice dorințe
Recomîndeditŭ eŭ lumii, l'ai vostri fii vestesc.

15. Cîmpiea îmi aratœ mœritele rœsboaie
Și cîte biruințe pe deáluri s'aŭ sœrbat;
Riul în treácœt spune, ca cît sînge șiroaie
În vremile trecute unda-i a purpurat.

16. Aci îmi staŭ de fațœ eroii Rumîniei
De'n Cîmpul lung, de'n Argeșiŭ, de'n Iași, de'n București,
Dela *Trœian* și *Negru*, martiri ai vitejiei
Pînœ la împilarea trufiei strœbunești.

17. Iĕi glasul: „*Radul Negru*“ peste Cœrpați rœsunœ;
Viteadiŭ-și pune tronul în locul strœbunesc;
Ori ce Rumîn în ģiuru-i supt steagu-i se adunœ
Și-și ápœrœ pœmîntul cu bratiŭ, duh rumînesc.

18. În capul unei armii *Mircea* viteadiŭ rœcnește,
Însuflœ bœrbœtiea Rumînilor soldați;
A lui *Murat* trufie învingœtoriŭ smerește,
Și locul este liber de'n Istru la Cœrpați.

19. Bœleannul pînœ 'n poale vædiŭ pe fiii lunei
Bœtuți, goniți, nemérnici, scœpare a cœtá;
Dúnœrea este mártur de pretiul all cununei
Ce fiii Rumîniei scĭurœ a luá.

20. De-aci vœdiŭ în Moldova toatœ slava Rumînœ
A re'nviá subt Stefann, și ai vecimii anni
Earœ-și a se întoarce; a vitejiei hrannœ
Subt ell înbœrbœteadîœ a 'nvinģe pe tiranni.

21. Pe-a Neamțiului cetate, eŭ vædiŭ ŭœ eroinœ?
Moldoveannœ în toate, Spœrtannœ l'all sœŭ dor,
Certînd nemerniciea la Moldovann strœinœ,
Dicîndu-i: *„ca sœ moarœ, orĭ viĭœ 'nvingœtor“.*

22. Aci Mihaiŭ cell Mare deșceaptœ bœrbatiea;
Steágurile destinse slóbode fîlfîiese
Subt dînsele ell ciamœ pe toatœ Rumîniea,
Și trîmbițîa rœsunœ; vitejii se 'nmulțiesc.

23. Budieșcii comîndeadîœ: — Tœtarilor e spaimœ;
Hannul l'alor picioare mușcœ țiœrîna jos
Cœlofirescul arde de-a lor viteadîœ faimœ.
Și bratiul lui înpumnœ fierul și mai vînos.

24. De glasul cell rœsbóinic, altariul se despicœ;
De'n sînu-i vitejiea e foc mistuitoriŭ,
Fœrcașiŭ într'însul arde, sfînt cruce se rœdicœ;
E comîndant de arme, pœstoriŭ rœsbunœtoriŭ.

25. Pașia cu barba lungœ spre fugœ comîndeadîœ;
Ferosul Manaf pierde ori ce curaj bœrbar;
Arabul, beat de sînge, în lanțiŭ acum turbeadîœ;
E plin cîmpul bœtœii de cruntul Ieneicear.

26. Dúnœrea e mormîntul táberii musulmanne
Crucea în triumf sboarœ; și Crest e rœsbunat;
Rumînul este spaima trufiei otomanne:
Cell hotœrît la cruce în veci a triumfat.

27. Preste Cœrpați acuma vúlturul rumîn sboarœ;
De-aiecia spre Moldova își ia fálnicul sbor:
Doŭœ cápete are cu patru oci mœșoarœ,
În toatœ Rumîniea acum poruncitoriŭ.

. . . . . .

28. O dîduri! rœmæșitiœ de'n slava strœbuneascœ,
O turn! de unde ochiul de mii de ori vædiŭ,
Biruința sœ sboare pe-oștirea rumîneascœ! —
În muta voastrœ șioaptœ cîte-mi vorbiți acuí!

Muscĭul acesta verde, ce vremea-l grœmœdesce.

29. Aste érburĭ sœlbáteci, ce în pustiurĭ cresc,
La ínima gemîndœ sînt láure, ce creșce,
Deșceaptœ bœrbœtĭea; de'n ocĭ robiĭ vorbesc.

30. Vitejilor rœsbóĭniceĭ! frundĭa cînd vœ suspinœ
Și cînd astupat geme vîntul pre'n boltiturĭ,
Este all vostru nume, ce ca ŭœ undœ linœ
Múrmuie, se strecoarœ pre'n aste crœpœturĭ.
. . . . . .
. . . . . .

31. Dar' ce glas întrerupe astœ tœcere sîntœ!
E glasul cucuvaiĭ, ce plînge all sœŭ dor. —
Asta este poetul? pe all vostru mormînt cîntœ
Acest fiŭ all pustieĭ? . . . O glas prea cobitor!

32. Ce-mĭ spuĭ de-a noastrœ soarte? váetul ce nu-tĭ tace? —
Ca ce fel de restrișce? ca ce fel de nevoĭ?
Corbul nu este vúltur? ce nu mœ laș în pace;
Plîngĭ numaĭ pe'ntru tine, nu plînge pe'ntru noĭ.
. . . . . .

33. Fœtala presîmtire acum mœ pœrœsesce;
Dar' vaĭ! eŭ, ca și tine, sînt slab neputincĭos;
Glasu-mĭ nu 'mbœrbœteadĭœ; poate și ell cobesce;
Saŭ plînge slava vecĭœ și plînge dureros. —

34. Si! — Clópotul s'aude! — E ceasul dupœ urmœ? —
Îngerul pocœinĭeĭ cu ast de aramœ glas
Cĭamœ la rugœcĭune pe rœtœcita turmœ.
Nœtura se deșceaptœ; vísurile mœ las.

35. Roșieșce rœsœritul; muntele rubineadĭœ;
Îngînat pe'ntre áburĭ dealurile verdĭesc;
Riul adapœ cîmpul, ce roŭa însmœlteadĭœ;
Rœcoarea dœ vieatĭœ, și stellele albesc.

36. Turme, caĭ, dobitoace la apœ se coboarœ;
Clópote bat, se scútur, cŭ-all dimineĭeĭ svon;
La vîjœitul morĭi undele se 'nfœșĭoarœ,
Descis e ocĭul dilleĭ acum pe oridion.

Cápœtul tomuluĭ III.

Tinoarea lepturarĭuluĭ.

I. Hurul Cîncellarĭul luĭ Drágoșiŭ, Domnul Moldávieĭ.

			faĭa
§. 1.	*a)*	Întrudúcerea crónicĕĭ luĭ Hurul	1
§. 2.	*b)*	Încĕputul crónicĕĭ luĭ Hurul. Strœmutœcĭunea legiunilor rumîne de'n Dácĭea Trœeannœ preste Dúnœre . .	2
§. 3.		Reorgœnnœcĭunea tĭerĭĭ în repúblicœ dupœ trécerea legĭunilor preste Dúnœre	3
§. 4.		Împœrtĭcĭunea tĭerĭĭ și înarmarea eĭ. Deregœtorĭile și resĭedintĭele civile	5
§. 5.		Deregœtorĭile și resĭedintĭele militarĭe	6
§. 6.		Gœrnisonarea Cetœtilor	7
§. 7.		Militantĭĭ nóbililor saŭ cœllarĭĭ	8
§. 8.		Fortificœcĭunea tĭerĭĭ cu pœlance	—
§. 9.		Alegœcĭunea deregœtorilor (nobiletatea) și însemnele lor	9
§. 10.		Alegœcĭunea deregœtorilor în dillele luĭ Arbure saŭ Hurul	10
§. 11.		Încursiunile și emigrœcĭunile dupœ orgœnnœcĭunea tĭerĭĭ, și cum aĭ noștri eraŭ crutĭatĭ de bœrbarĭ . . .	13
§. 12.	*c)*	Orgœnnœcĭunea tĭerĭĭ muntennesceĭ	14
§. 13.	*d)*	Formarea împœrœtĭeĭ Rumînilor de la muntele Em .	15
§. 14.		Decœdintĭa împœrœtĭeĭ Rumîn lor de'n Mésiea . . .	17
§. 15.		Starea Moldo-Rumînieĭ în alœturœcĭune cu împerĭul Mesieann-Rumîn	18
	e)	Rœsbélurile cu vecinĭĭ și starea Rumînilor de'n Trœnsilvániea și Ungáriea	19
§. 16.		Persecucĭunile Ungurilor. — Negrul Vodœ ese de'n Trœnsilvániea în Gálicea. (Tĭara-muntenneascœ.) .	—
§. 17.		Drágoșiŭ, și emigrœcĭunea de la Marmátĭea în Moldova	—
§. 18.		Drágoșiŭ și Mœrmœtĭennĭĭ alesĭ deregœtorĭ în republicœ	20

fatîa

§. 19. *f)* Cáusa rœsboĭuluĭ Ungurilor în cuntra Moldo-Rumînilor fu ospitœletatea, ce dœdurœ refugĭtuluĭ Drágoşiŭ cu aĭ sœi 21

§. 20. *g)* All doile rœsbell cu Ungurii. — Încursiunile Moldo-Rumînilor în tĭœrile neamice 23

§. 21. *h)* Nœintœĕĭunea în rang. Rœsplœtinţîa şi triumfu dat de pátrie ĕellor bravĭ 25

i) Înfiinţîarea domnieĭ în locul republiceĭ 26

§. 22. Alégerea luĭ Drágoşiŭ de Domn ereditarĭŭ . . . . . —

§. 23. Domnîea ereditarĭœ, şi în cadĭŭ de stingerea fœmilieĭ drœgoşianne sœ se aleagœ Domn de'n copiiĭ veĕĭ . . 27

§. 24. Înceĭata eróniceĭ luĭ Hurul 28

II. Patrevangelĭul.

§. 25. Testul sînţuluĭ evangelĭŭ de la Mœteiŭ, XVIII. 1—17. . 29

III. Tîlcul evangelĭelor.

§. 26. Dumíneca a dĭecea dupœ annul noŭ. Tîlc la testul evangelĭuluĭ dela Luca, XIII. 10—17 31

IV. Diaconul Coresi.

§. 27. Dumíneca a şĭepte-sprœ-dĭecea dupœ rosálie. Tîlc la testul evangelĭuluĭ dela Luca, XII. 16—21 32

V. Silvestru (cœlúgœr de'n Ardeal).

§. 28. Epistolíea luĭ Paul apóstolul cœtrœ Filimon 34

VI. Popa Ioann de'n Vintĭ (dе'n Ardeal).

§. 29. Învœtĭœtura a patra, cînd moare préutul întĭœlept all bisĕriceĭ. — Rugœĕĭune nœinte de învœtĭœturœ 36

VII. Vœrlaam Metropolitul Moldávieĭ.

§. 30. Dumíneca a XXX. dupœ rosálie. Evangelĭul dela Luca, IX. 57—62 37

VIII. Dositeĭŭ Metropolitul Moldávieĭ.

a. (De'n psaltirea în vĭérsurĭ.)

§. 31. Псалмъ 46 43

§. 32. „ 53 44

§. 33. „ 48 45

§. 34. „ 126 47

§. 35. „ 54 48

§. 36. „ 8 50

§. 37. „ 55 51

fatîa

§. 38. Întrudúcere la Psalmul 132 52

b. (De'n „Petrécerea Sœnţilor“.)

§. 39. Епістолъ мънгъїъцівъ а лъї Ioann гъръ-de-аър, Пътріаркъл Конетантініанneї, скрісъ, кънd ерá десцїърат кътръ Чіріак епіскопъл, карєле дикъ ерá десцїърат . —

c. (De'n „Petrécerea Sœnţilor şi de'n Trébnic“.)

§. 40. Кѫте-ва фоарте алле лімвеї рѫмѫне, de'n Трéвнік ші de'n „Петрéчерea Сѫнцілор“ 57

IX. Gĭorgĭŭ II., Metropolitul Moldávieĭ.

§. 41. Neatîrnarea metropolíeĭ Moldave 64

X. Mihaĭŭ Hálicĭŭ.

§. 42. Întĭĭele vĭérsurĭ esametre în limba rumînœ 67

XI. Vórnicul Gregóriŭ Urecĭe.

§. 43. Lipsa istóricilor rumînĭ de maĭ nœinte 68

§. 44. De domnîea luĭ Stefann ĕell Mare şi Bun, fiĭul lut Bogdann şi de multe şi minunate rœsboaĭe, ĕe a fœeut 69

§. 45. Cînd a prœdat Stefann Vodœ tĭara sœcueascœ 70

§. 46. Cum aŭ luat Stefann Vodœ Cilíea şi Ĕetatea albœ, de la pœgînĭ 71

§. 47. Rœsboĭul luĭ Stefanu Vodœ cu Mœticaşĭŭ craĭul ungurese 72

§. 48. De prœdœĕĭunea Sœcuilor 73

§. 49. Cînd s'a împœcat Stefann Vodœ cu Mœticaşĭŭ craĭul ungurese 74

§. 50. Pe'ntru nişĕe Tœtarĭ, ĕe aŭ întrat in tĭarœ . . . . . —

§. 51. Pe'ntru sfintîrea Mînœstirii Putna 75

§. 52. Pe'ntru dĭœvístiea, ĕe a întrat între Stefann Vodœ şi între Radul Vodœ Domnul muntennese, şi pe'ntru árderea Brœileĭ în annul 6978 (1470) . . . . . —

§. 53. Rœsboĭul dela Soĕĭ, cînd s'aŭ bœtat Stefann Vodœ cu Radul Vodœ . . . . . —

§. 54. De un cutrémur 76

§. 55. All doile rœsboĭŭ all luĭ Stefann Vodœ cu Radul Vodœ la Isvorul apeĭ, annul 6981 (1473) . . . . . —

§. 56. Rœsboĭul luĭ Radul Vodœ cu Bœsœrab Vodœ 78

§. 57. Cînd a luat Stefann Vodœ cetatea Teleájinii, şi cînd s'a bœtut cu Ungurii, cu Tĭœpœlušĭŭ Vodœ, mai apoĭ şi cu Bœsœrab Vodœ . . . . . —

§. 58. De vestita isbîndœ a luĭ Stefann Vodœ cu Túrcii la Podul înalt la Vœsluĭŭ 79

§. 59. Pe'ntru nişĕe Cœdĭaeĭ, ĕe aŭ întrat în tĭarœ, sœ prade . 81

fatîa

§. 60. Rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ, cînd s'a bœtut cu Sultann Mehmet, împœratul turcesc, şi cu Muntennii la Vallea albœ 82
§. 61. Rœsboĭul de la Rîmnic, cînd s'a bœtut Stefann Vodœ cu Ţîcœpœlušiŭ Vodœ în annul 6989 (1481) Juliŭ în 8. . . 84
§. 62. Cînd a luat Baĭadît Sultannul turcesc Cilîea şi Cetatea albœ 85
§. 63. Rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ cu Mœlcoceiŭ şi cu Turcii la Cœtlœbuga 86
§. 64. Rœsboĭul cînd s'a bœtut Stefann Vodœ cu Hroĭot, pre Siretiŭ la Sceiea . . . . . —
§. 65. Rœsboĭul luĭ Stefann Vodœ, cînd s'a bœtut cu Albert craĭul la codrul Cosminului, în annul 7005 (1497) 87
§. 66. Întorsul craĭuluĭ leşîœse, Albert, de la Sucevœ 90
§. 67. Certarea cellor marĭ 92
§. 68. De cápetele celle de frunte alle Leşilor, ce s'aŭ aflat periţi —
§. 69. Cînd a prœdat Stéfann Vodœ ţiara leşîascœ 93
§. 70. Pe'ntru venirea Leşilor de all doile rînd în ţiarœ 94
§. 71. Împœcœceiunea luĭ Stefann Vodœ cu craĭul leşîœse . . . —
§. 72. De moartea luĭ Albert, craĭul leşîœse 95
§. 73. Cum a luat Stefann Vodœ Pocúţiea de la Leşi 96

XII. Logofœtul Miron Costin († 1692).

§. 74. De neamul Moldovennilor, de'n ce ţiarœ aŭ eşit strœbunii lor 98
§. 75. Domnïea luĭ Vœsíliŭ Vodœ Lupul (Domnul Moldávieĭ) 1634—1653 103
§. 76. Cînd aŭ trimis Vœsíliŭ Vodœ pre fiiul sœŭ Ioann Vodœ la Paşia de Silistra, sœ-l ducœ la Domnïea ţîcerii muntennešeĭ 111
§. 77. All doile rînd aŭ mers Vœsíliŭ Vodœ cu oşti asupra luĭ Mœteiŭ Vodœ pînœ la rîul Práova 112
§. 78. Pe'ntru Cœdîaceĭ, ce neam sînt, şi pe'ntru Hmil, hœtmannul lor, cîte prœdî aŭ fœcut 121

XIII. Logofœtul Nicolaĭŭ Costin († 1712).

§. 79. Pretiul şi însœmnœtatea istórieĭ 143
§. 80. Domnïea luĭ Dumitru Cantemir (1710—1711) 149

XIV. Ioann Neculce († 1743).

§. 81. Domnïea a treĭa a лeĭ Dѣka, Domnѣл Молдáвieĭ (1679—1684) 166
Кѣмплітатеа Domniцïeĭ лeĭ Dѣka Bodъ 170
Мересл лeĭ Dѣka Bodъ ла .Акѕнцïѣръчïѕнеа Bienneĭ кѣ Тѣрчïĭ ла 1683 171

fatîa

§. 82. Кѣдереа лeĭ Dѣka Bodъ, ші осѫда dѣmnezïѣeaскъ, вепітъ аесѫра канелeĭ лeĭ ші алл.Doamneĭ сaлле пе'нтрѫ фантеле кѣмплітъцïĭ лор 175
§. 83. Domnïea luĭ Constœntin Cantemir, Domnul Moldávieĭ (1685—1693) 183

XV. Nicolaĭŭ Mustea.

§. 84. Domnïea I. a luĭ Nicolaĭŭ Maurocordat, Domnul Moldoveĭ (1709—1710) 207
§. 85. Domnïea a II. a luĭ Nicolaĭŭ Maurocordat Domnul Moldoveĭ (1712—1716) 212

XVI. Spœtarĭul Ioann Canta.

§. 86. Domnïea luĭ Mœteiŭ Gica, Domnul Moldávieĭ 1753—1756) 222
§. 87. Domnïea a II. a luĭ Constœntin Racovitîœ, Domnul Moldoveĭ (1756—1757) . . . . . —

XVII. Ioann Cogœlnicœannul.

§. 88. Domnïea luĭ Scœrlat Gregóriŭ Gica, Domnul Moldávieĭ (1757—1758) 224
§. 89. Domnïea a IV. a lul Grigóriŭ Alesandru Gica, Domnul Moldoveĭ (1764—1766) 228

XVIII. Nenumitul.

§. 90. Padъл Bodъ челл маре (1495—1508). Аѵеста аŭ фъкът мънъстірea de'n Deal, ші аŭ domnït annï 13. (.Антѫмілареа нътріархълeĭ Ніфон, кѣмат .ла Рѫмънïea) 237

XIX. Radul Greceannul.

§. 91. Domnïea лeĭ Конетънтін Бъсърав (1654—1658) . . . 241
§. 92. Domnïea лeĭ Шïѣрвann Bodъ. Кантакзїенн (1678 1688) 242
§. 93. Сват пе'нтрѫ алéцереа лeĭ Конетънтін Брънковеаннл (1688—1714) 243

XX. Radul Popescul.

§. 94. Domnïea лeĭ Стефann Bodъ Кантакзїенн, Domnѣл Рѫмънïeĭ (1714—1716) 245

XXI. Nenumitul Necorologist.

§. 95. Cuvînt de ingropare. veciiului Stefann V. V. Domnul Moldávieĭ (1457—1504). ce s'aŭ numit Mare pe'ntru marile vredniciĭ şi vitejiĭ alle salle 253

	fațĭa
§. 144. Rumînĭĭ de sine, scœpațĭ de strœinĭ, seaŭ Dăcĭea lĭberœ de la (568—896)	379
§. 145. Rumînĭĭ șĭ dupœ tîmpul luĭ Aureliann aŭ rœmas în Dăcĭea neam deosebit, neamestecat cu alte seminții	—

XXVII. Vœsíliŭ Aron (cam pe la 1770—1822).

§. 146. Cîntul I. de'n *Pătima șĭ moartea Domnuluĭ Ies Crest* .	383

XXVIII. Dœniil Scœvinsci.

§. 147. Cœlœtorĭea la Bórsec	397
§. 148. Democrit (dramœ)	412

XXIX. Antioc Cantemir.

§. 149. Nobiletatea adevœrate șĭ cea falsœ	474
§. 150. Cœrœpterĭele oamenilor	483
§. 151. Nemorœletatea	491
§. 152. Gĕnniul omuluĭ șĭ propĭșirea șcĭințĭelor (odœ)	504

XXX. Vœsíliu Fœbiann Bob (1794—1836—41 de annĭĭ).

§. 153. Moldova la annul 1821	512
§. 154. Geogrœfiea cintirimuluĭ	516

XXXI. Vœsíliu Cîrloavœ (1809—1831).

§. 155. Pœstorĭul întristat	517
§. 156. Insœrarea	519
§. 156. Ŭœ noapte pe ruinele Tîrgovișcĭĭ	521

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Tipœrit în c. r. tipogrœfie a curtĭĭ șĭ a statuluĭ.

	fața
Partea întîĭa	255
„ a doaŭa	261
„ a treĭa	266

XXII. Ioan Vœcœrescul.

§. 96.	Ocupœcĭunea la Ĭaroe	271
§. 97.	Rœsœritul soareluĭ	273
§. 98.	Cœpella	275
§. 99.	Svœtuire și rugœcĭune	—
§. 100.	Cîntec rumînesc	277
§. 101.	Adúcerĭ aminte	—
§. 102.	Paĉea	278
§. 103.	Simpœtĭea	—
§. 104.	Cununa luĭ Cîrloavœ	279
§. 105.	Soartea în vieaĭœ	280
§. 106.	Glasul luĭ Mihaĭŭ Viteadĭul	281
§. 107.	Prietešĭugul	—
§. 108.	Bacul	284
§. 109.	Tipogrœfĭea	287
§. 110.	Peadĭa rea	288
§. 111.	Peadĭa bunœ	292
§. 112.	Tînœrul	295
§. 113.	Soartea rea	—
§. 114.	Ĉelle patru vîrtuțĭ	296
§. 115.	La pœhar	—
§. 116.	Floarea la 'neisoare	297

XXIII. Demetriŭ Cœntemir, Domnul Moldoveĭ (1710—1711, annĭ viețĭeĭ luĭ: 1673—1723—50.)

§. 117.	Veĉĭetatea Rumînilor de'n Dáĉiea și nobiletatea semințieĭ lor	299

XXIV. Ioann Bœrac.

§. 118.	Cîntul II. de'n Argĭș și Heanna cu pœrul de áur	316

XXV. Pœris Mumuleannul.

§. 119.	Plîngerea și tînguirea pátrieĭ	332
§. 120.	Blœstœm pe'ntru neleg̃ĭuirea lor	334
§. 121.	Rugœcĭune pe'ntru a sa scœpare	337

XXVI. Petru Maĭor (1753—1821).

§. 122.	Rœsboaĭele Romanilor cu Daĉiĭ înœinte de Trœĭann	343
§. 123.	Rœsboĭul ĉell de'ntîĭŭ all luĭ Trœĭann asupra Daĉilor	345

		fața
§. 124.	All doilea rœsboĭŭ all luĭ Trœĭann asupra Daĉilor	346
§. 125.	Dáĉiea cu ocœjunea rœsboĭuluĭ Romannilor se deșĭertœ cu totul de locuitorĭ	347
§. 126.	Întrarea Rumînilor în Dáĉiea spre a locuí	350
§. 127.	*Întîmplœrile Rumînilor ĉellor de'n Dáĉiea dupœ moartea luĭ Trœĭann.* Sub împœratul Adriann (117—138)	—
§. 128.	Sub împœrațiĭ: Antonin Pĭĭul (138—161) și Mare Aureliul (161—180)	351
§. 129.	Sub împœrațiĭ: Comod (180—192), Septimiŭ Sœverul (193—211), Antonin Cœrœcala (211—217), Mœcrin (217—219), Eliogœbal (219—221), Alesandru Sœverul (222—235)	352
§. 130.	Sub Mœsimin (245—238), Gordiann III. (238—244), Filip (244—249), Deĉiŭ (249—251), Treboniann (251—252), Emiliann (252—253), Vœleriann (253—260), Gœlienn (260—268), Cláudiŭ (268—270)	353
§. 131.	Sub Aureliann (270—275)	354
§. 132.	*Despre trécerea Rumînilor de'n Dáĉiea sub Aureliann în Mésiea la annul 274.* Autorĭĭ ĉeĭ veĉĭ, carĭĭ aŭ scris despre trécerea Rumînilor de'n Dáĉiea preste Dúnœre	355
§. 133.	Este lucru necredĭvœr, ca în dillele luĭ Aureliann sœ fiœ eșit toțĭ Rumînĭĭ de'n Dáĉiea preste Dúnœre	356
§. 134.	Partea ĉea maĭ mare a Rumînilor nu a eșit de'n Dáĉiea pe tîmpul luĭ Aureliann	357
§. 135.	Se respunde luĭ Engel	359
§. 136.	Se adeverešĉe maĭ de parte, cœ partea ĉea mai mare a Rumînilor nu a eșit de'n Dáĉiea preste Dúnœre	360
§. 137.	Se socotešĉe credĭœmîntul luĭ Flávĭŭ Vopisc în treaba trécerĭĭ Rumînilor de'n Dáĉiea preste Dúnœre	362
§. 138.	Se maĭ ĉern încœ cuvintele luĭ Vopisc în cáusa trécerĭĭ Rumînilor de'n Dáĉiea preste Dúnœre	370
§. 139.	Se socotešĉe șĭ credĭœmîntul lui Ruf șĭ all luĭ Eutrópiŭ în cáusa trécerĭĭ Rumînilor de'n Dáĉiea preste Dúnœre	371
§. 140.	*Întîmplœrille Rumînilor ĉellor de'n Dáĉiea Trœĭannœ de'n dillele luĭ Aureliann pînœ la venirea Úngurilor în Pœnnóniea (274—894).* Rumînĭĭ de'n Dáĉiea luĭ Trœĭann locuirœ cu Gotĭĭ (274—376)	373
§. 141.	Rumînĭĭ de'n Dáĉiea locuirœ împreunœ cu Unnĭĭ (376—455)	374
§. 142.	Rumînĭĭ aŭ trœit în Dáĉiea împreunœ cu Gepidĭĭ de la (455—553)	378
§. 143.	Rumînĭĭ aŭ trœit în Dáĉiea împreunœ cu Avarĭĭ de la (553—568)	—